

בשורה גדולה ללומדי הדף היומי

”הדף היומי”

עם “אוצרות יהודים”
הפרש החדש, הבהיר והמדויק
בשפה ברורה ובלשון קצרה.

תורה, נביאים, כתובים,

משנה, שולחן ערוך,

עמוד היומי משנה ברורה

זוהר עם תרגום לשון הזוהר,

תהילים,

כתבי ברסלב.

פרויקט “תורה בשנה”

מהדורה מיוחדת

באותיות מאירות עיניים

מתנאים ללימוד גם בסינעה.

אוצרות יהודים

פרשת מטות מסעי

כ' תמוז עד כ"ו תמוז

אוצרות יהודים

בתוספת “הכל הנצח”, דבר יום ביומו מרכיב “ק”ז זע”א

”אוצרות יהודים”

הביאור המיוחד שכבש בסערה
את ללומדי הדף היומי!

יד ושם לעבר ה', ה"ר"ד נחמן בן שמואל ליאני, מנמתי בדרך מצורה

”א כסלו תשס”ח

חוברת תת”ץ - שבת פרשת מטות מסעי, כ' תמוז - כ"ז תמוז תשפ"ו

אוצרות יהודים

גוטמבר 5 בני ברק 5138948

טל' 03-6186699 03-6186699

036186699X@gmail.com

ניתן להשיג באדי"ב:

Route 17M #515 Harriman, NY 10926

P: 845.476.8899 E: oitzzeyehidim@gmail.com

הָרִינִי מִקֶּשֶׁד אֶת עַצְמִי

בְּלִמּוּדֵי/בְּתַפְלָתִי

לְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שֶׁבְּדוֹרֵנוּ

וְלְכָל הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּם שׁוֹכְנֵי עֶפְרָה

קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּוֶה

וּבַפֶּרֶט לְרֵבֵנּוּ הַקְּדוֹשׁ

צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם

נַחַל גִּבֵּעַ מְקוֹד חֲכָמָה

רֵבֵנּוּ נַחֲמָן בֶּן פִּיגָא

זְכוּתוֹ תִּגַּן עָלֵינוּ אָמֵן

פרשת מטות מסעי

לפי ימים • כ' תמוז עד כ"ו תמוז

הדף היומי עם פירוש אוצרות יהודים • נ"ך • משנה • שולחן ערוך • עמוד יומי משנה ברורה •
זוהר עם תרגום ללשון הזוהר • תהילים • כתבי ברסלב: ליקוטי מוהר"ן • ליקוטי הלכות • ספרי
רבינו על פי הסדר • ספר המידות • שמות הצדיקים • ליקוטי תפילות
פרשת השבוע ותיקון הכללי מופיעים בנפרד

נושאי הלימוד בחוברת ערוכים לפי ימות השבוע

בכל יום מרוכז חלק הלימוד השייך לאותו יום

הקש על היום הרצוי כדי לעבור אליו

יום שני

יום ראשון

יום רביעי

יום שלישי

יום שישי

יום חמישי

שבת קודש

לתיקון הכללי

לפרשת השבוע

ניווט בתוך החוברת

לחצו על הכפתורים למעבר מהיר בין הנושאים

חזרה לתוכן העניינים

לעמוד הקודם

לעמוד הבא

להצטרפות לקבלת החוברות

מעבר לארכיון החוברות

לחוברות מפרשות קודמות

במדבר 5 מוטות

אונקלוס קעז

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל-רָאשֵׁי הַמִּטּוֹת לְבְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה:
אִישׁ בִּי-יִדְרֹךְ נִדְרֵי לַיהוָה אֶזְחָבֶנּוּ
שְׂבָעָה לְאַסֵּר אֶסֶר עַל-נַפְשׁוֹ לֹא יַחַל
דִּבְרוּ כָכָל-הַיָּצֵא מִפִּי יַעֲשֶׂה: - וְאַשֶּׁה
כִּי-תִדְרֹךְ נִדְרֵי לַיהוָה וְאַסְרָה אֶסֶר בְּבֵית
אָבִיךָ בְּנַעְרִיךָ: - וְשָׁמַע אָבִיךָ אֶת-נִדְרֶךָ
וְאַסְרָה אֲשֶׁר אֶסְרָה עַל-נַפְשֶׁךָ וְהַחְרִישׁ
לָהּ אָבִיךָ וְקָמוּ כָל-נִדְרֶיךָ וְכָל-אֶסֶר
אֲשֶׁר-אֶסְרָה עַל-נַפְשֶׁךָ יָקוּם: - וְאִם-
אָבוּהָ וַיְקוּמוּן כָּל-נִדְרָהָ וְכָל-אֶסְרֵי דֵי אֶסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וַיְקוּמוּן: - וְאִם אַעֲדִי

במליל משה עם
רישי שבטא לבני
ישראל למימר דין
פתקא די פקיד יי:
גבר ארי נדר
קדם יי או יקים קים
למיסר אסר על נפשה
לא יבטל פתקמה
ככל-דיפוק מפמה
יעבד: דואתמא ארי
תדר נדר קדם יי
ותיסר אסר בבית
אבוהא ברכיותהא:
הוישמע אבוהא ית
נדרה ואסרה די אסרת
על נפשה וישתק לה
אבוהא ויקומון כל-נדרהא וכל-אסרי די אסרת על נפשה ויקומון: וואם אעדי

רש"י

(ב) ראשי המטות. חלק כבוד לנשיאים
ללמדם תחלה ואח"כ לכל בני ישראל. ומנין
שאף שאר הדברות כן ת"ל וישבו אליו
אהרן וכל הנשיאים בעדה וידבר משה
אליהם ואחר כך נגשו כל בני ישראל. ומה
ראה לאומרה כאן למד שהפרת נדרים ביחיד
מומחה ואם אין יחיד מומחה מפר בשלשה
הדיוטות. או יכול שלא אמר משה פ' זו אלא
לנשיאים בלבד נאמר כאן זה הדבר ונא'
בשחוט חוץ זה הדבר. מה להלן נאמרה
לאהרן ולבניו ולכל בני ישראל שנאמר דבר
אל אהרן וגו' אף זו נאמרה לכולן: זה הדבר.
משה נתנבא בכה אמר ה' כחצות הלילה.
והנביאים נתנבאו בכה אמר ה'. מוסף עליהם
משה שנתנבא בלשון זה הדבר. ד"א זה
הדבר מעוט הוא לומר שהחכם בל' התרה

במדבר 5 מוטות

אונקלוס קעז

הֲנִיא אָבִיךָ אֶתְּךָ בְּיוֹם שָׁמַעוֹ כָּל-נִדְרֶיךָ
וְאַסְרִיָּה אֲשֶׁר-אֶסְרָה עַל-נַפְשֶׁךָ לֹא
יָקוּם וַיְהִי וַיִּסְלַח-לָהּ כִּי-הֲנִיא אָבִיךָ
אֶתְּךָ: - וְאִם-הָיוּ תִהְיֶה לְאִישׁ וְנִדְרֶיךָ
עָלֶיךָ אוּ מִבְטָא שְׁפָתֶיךָ אֲשֶׁר אֶסְרָה
עַל-נַפְשֶׁךָ: - וְשָׁמַע אִשָּׁה בְּיוֹם שָׁמַעוֹ
וְהַחְרִישׁ לָהּ וְקָמוּ נִדְרֶיךָ וְאַסְרָה אֲשֶׁר-
אֶסְרָה עַל-נַפְשֶׁךָ יָקָמוּ: - וְאִם בְּיוֹם שָׁמַע
אִשָּׁה יָנִיא אוֹתָהּ וְהִפָּר אֶת-נִדְרָהָ אֲשֶׁר
עָלֶיךָ וְאֵת מִבְטָא שְׁפָתֶיךָ אֲשֶׁר אֶסְרָה
עַל-נַפְשֶׁךָ וַיְהִי וַיִּסְלַח-לָהּ: - וְנִדְרֵי
אֶלְמָנָה וְגֵרוּשָׁה כָּל אֲשֶׁר-אֶסְרָה עַל-
עֲלָה וְיֵת פְּרוּשׁ סְפֻתָּהָ דֵי אֶסְרַת עַל נַפְשָׁהּ וַיְקוּמוּן קָדָם יי וְשָׁתַבֵּק לָהּ: - וְנִדְרֵי אֶרְמֶלָא

אבוהא יתה ביום
דשמע כל-נדרהא
ואסרה די אסרת על
נפשה לא יקומון ומן
קדם יי וישתק לה
ארי אעדי אבוהא
יתה: וואם מהוה
תהוי לגבר ונדרהא
עלה או פרוש
ספותרהא די אסרת על
נפשה: הוישמע
בעלה ביוםא דשמע
וישתק לה ויקומון
נדרהא ואסרהא די
אסרת על נפשה
יקומון: וואם ביוםא
דשמע בעלה אעדי
יתה ובטל (צ"ל:
ויבטל) ית נדרהא די
עלה וית פרוש ספותרהא די אסרת על נפשה ומן קדם יי וישתק לה: ונדר ארמלא

רש"י

אותה מן הנדר כלומר שהפר לה. הנאה זו
איני יודע מה היא כשהו אומר ואם ביום
שמוע אישה יניא אותה והפר. הוי אומר
הנאה זו הפרה. ופשוטו לשון מניעה והסרה
וכן למה תניא. וכן שמן ראש אל יני ראשי.
וכן וידעתם את תנאותי את אשר סרתם
מעלי: וה' יס"ח לך. במה הכתוב מדבר
באשה שנדרה בנויך ושמע בעלה והפר לה
והיא לא ידעה ועוברת על נדרה ושותה יין
ומטמאה למתים זו היא שצריכה סליחה
ואע"פ שהוא מופר. ואם המפורין צריכין
סליחה. ק"ו לשאינן מופרין: (ז) ואם הוי
תורה לאיש. זו ארוסה או אינו אלא נשואה
כשהוא אומר ואם בית אישה נדרה. הרי

נשואה אמור. וכאן בארוסה ובא לחלוק בה
שאביה ובעלה מפירין נדריה הפר האב ולא
הפר הבעל או הפר הבעל ולא הפר האב הרי
זה אינו מופר ואצ"ל אם קיים א' מהם:
ונדריה עליה. שנדרה בבית אביה ולא שמע
בהן אביה ולא הופרו ולא הוקמו: (ח) ושמע
אישה וגו'. הרי לך שאם קיים הבעל שהוא
קיים: (ט) והפר את נדרה אשר עליה. יכול
אפילו לא הפר האב ת"ל בנעוריה בית אביה
כל שבנעוריה ברשות אביה היא: (י) כל אשר
אסרה על נפשה יקום עליה. לפי שאינה לא
ברשות האב ולא ברשות הבעל ובאלמנה מן
הנשואין הכתוב מדבר. אבל אלמנה מן
האירוסין מת הבעל נתרוקנה וחזרה לרשות

במדבר 5 מטות

אונקלוס קנט

נִפְשָׁה יָקוּם עָלֶיהָ: יא וְאִם-בֵּית אִישָׁה
נָדְרָה אוֹ-אִסְרָה אִסֵּר עַל-נִפְשָׁהּ
בְּשִׁבְעָה: יב וְשָׁמַע אִישָׁה וְהָחֵרֵשׁ לָהּ לֹא
הֵנִיא אֹתָהּ וְקָמוּ כֹל-נִדְרֶיהָ וְכֹל-אִסְרָהּ
אֲשֶׁר-אִסְרָה עַל-נִפְשָׁהּ יָקוּם: יג וְאִם-
הָפֹר יָפַר אֹתָם וְאִישָׁה בְּיוֹם שָׁמְעוּ
כֹל-מוֹצֵא שְׁפָתֶיהָ לְנִדְרֶיהָ וּלְאִסְרָהּ
נִפְשָׁהּ לֹא יָקוּם אִישָׁה הָפֹרִם וְיִהְיֶה
יִסְלַח-לָהּ: יד כֹּל-נֶדֶר וְכֹל-שְׁבַעַת אִסֵּר
לְעֹנֶת נִפְשׁ אִישָׁה יְקִימוּ וְאִישָׁה יִפְרְנוּ:
טו וְאִם-הָחֵרֵשׁ יַחְרִישׁ לָהּ אִישָׁה מִיּוֹם
אֶל-יוֹם וְהַקִּים אֶת-כֹּל-נִדְרֶיהָ אוֹ אֶת-
כֹּל-אִסְרֶיהָ אֲשֶׁר עָלֶיהָ הַקִּים אֹתָם כִּי-
הָחֵרֵשׁ לָהּ בְּיוֹם שָׁמְעוּ: טז וְאִם-הָפֹר יָפַר
אֹתָם אַחֲרֵי שָׁמְעוּ וְנָשָׂא אֶת-עֹנֶהָ:
יז אֵלֶּה הַחֻקִּים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה
עַל־כֵּן יִתְּחוּן אֲרֵי שְׁתִּיק לָהּ בְּיוֹמָא דְשָׁמַע: טז וְאִם בְּטָל יִתְּחוּן בְּתַר דְשָׁמַע
וְיִקְבֹּל יֵת חֻבָּה: יז אֲלֵין קִנְיָא דִּי פְקִיד יְיָ יֵת מִשָּׁה בֵּין גֹּבֵר לְאַתְתָּהּ בֵּין אָבָא

רש"י

האב: (יא) ואם בית אישה נדרה. בנושאה הכתוב מדבר: (יד) כל נדר וכל שבועת אפר וגו'. לפי שאמר שהבעל מפר. יכול כל נדרים במשמע ח"ל לענות נפש אינו מפר אלא נדרי ענוי נפש בלבד והם מפורשים במסכת נדרים: (טז) מיום אף יום. שלא תאמר מעת לעת לכך נאמר מיום אל יום ללמדך שאין מפר אלא עד שתחשך: (טז) אחרי שמעו. אחרי ששמע וקיים שאמר אפשי בו וחזר והפר לה אפילו בו ביום: ונשא את עונה. הוא נכנס תחתיה. למדנו מכאן שהגורם תקלה לחבירו הוא נכנס תחתיו לכל עונשין:

במדבר 5 מטות

אונקלוס קפ

בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ בֵּין-אָב לְבִתּוֹ בְּנִעְרִיהָ
בֵּית אָבִיהָ: פ שְׁנֵי לֹא א וְיִדְבֵּר יְהוָה
אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב נָקֻם נִקְמַת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הַמְּדִינִים אַחֲרֵי תֵּאֲסֹף אֶל-
עַמִּיךָ: ג וְיִדְבֵּר מֹשֶׁה אֶל-הָעָם לֵאמֹר
הִחְלְצוּ מֵאִתְּכֶם אֲנָשִׁים לְצַבָּא וְיִהְיוּ עַל-
מְדִין לְתֵת נִקְמַת-יְהוָה בְּמִדְיָן: ד אֵלֶּף
לַמִּטָּה אֵלֶּף לַמִּטָּה לְכָל מִטּוֹת יִשְׂרָאֵל
תִּשְׁלַחוּ לְצַבָּא: ה וַיִּמְסְרוּ מֵאֲלָפֵי יִשְׂרָאֵל
אֵלֶּף לַמִּטָּה שְׁנַיִם-עָשָׂר אֵלֶּף חֲלוּצֵי
צַבָּא: ו וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה אֵלֶּף לַמִּטָּה
לְצַבָּא אֹתָם וְאֶת-פִּינְחָס בֶּן-אֱלֶעָזָר
הַכֹּהֵן לְצַבָּא וְכָלִי הַקֹּדֶשׁ וְחֻצְצֹרוֹת
הַתְּרוּעָה בִּידּוֹ: ז וַיַּצְבֹּאוּ עַל-מְדִין כְּאִשֶּׁר
לְחִילָא יִתְּחוּן וְיֵת פִּינְחָס בֶּר אֱלֶעָזָר פְּהֵנָא לְחִילָא וּמַגִּי דְקֹדֶשׁא וְחֻצְצֹרַת יִבְכְּתָא

רש"י

(ב) מאת המדינים. ולא מאת המואבים שהמואבים נכנסו לדבר מחמת יראה שהיו יראים מהם שהיו שוללים אותם שלא נאמר אלא ואל תתגר בם מלחמה. אבל מדינים נתעברו על ריב לא להם. ד"א מפני ב' פרידות טובות שיש לי להוציא מהם. רות המואביה ונעמה העמונית: (ג) וידבר משה וגו'. אע"פ ששמע שמיתתו תלויה בדבר עשה בשמחה ולא איחר: החלצו. כתרגומו לשון חלוצי צבא מזוינים: אנשים. צדיקים וכן בחר לנו אנשים. וכן אנשים חכמים וידועים:

במדבר לא ממות

אונקלוס קפא

עֲזָה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וַיַּהֲרֹגוּ כָּל־זָכָר׃
 וְאֶת־מַלְכֵי מִדְיָן הָרְגוּ עַל־חֲלָלֵיהֶם
 אֶת־אָוִי וְאֶת־רָקֶם וְאֶת־צֹר וְאֶת־חוּר
 וְאֶת־רַבֵּעַ חֲמִשַּׁת מַלְכֵי מִדְיָן וְאֶת־
 בָּלָעַם בֶּן־בְּעֹר הָרְגוּ בַּחֲרָב׃ וַיִּשְׁבּוּ
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־נָשֵׁי מִדְיָן וְאֶת־טַפָּם
 וְאֶת־כָּל־בְּהֶמְתָּם וְאֶת־כָּל־מִקְנֵהֶם
 וְאֶת־כָּל־חִילָם בְּזֹז׃ וְאֶת־כָּל־עֲרֵיהֶם
 בְּמוֹשְׁבָתָם וְאֶת־כָּל־טִירָתָם שָׂרְפוּ בָּאֵשׁ׃
 וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־הַשָּׁלָל וְאֶת־
 בְּמוֹתִבְנֵיהֶן וְיָת כָּל־בֵּית סֻגְדָתָהֶן אֻקִּידוּ בְּנוֹרָא׃ יא וַיִּשְׁבּוּ יָת כָּל־עֲדָהָ וְיָת

רש"י

צור יגמור. ד"א שהלך לנקום נקמת יוסף אבי אמו שנאמר והמדנים מכרו אותו ומנין שהיתה אמו של פינחס משל יוסף שנא' מבנות פוטאל. מזרע יתרו שפיטם עגלים לעבודת כוכבים ומזרע יוסף שפטט ביצור. ד"א שהיה משוח מלחמה: וכ"י חקדש. זה הארון והציץ שהיה בלעם עמהם ומפריח מלכי מדין בכשפים והוא עצמו פורח עמהם הראה להם את הציץ שהשם חקוק בו והם נופלים לכך נאמר על חלליהם במלכי מדין שנופלים על החללים מן האויר וכן בבלעם כתיב על חלליהם. בספר יהושע: בידו ברשותו וכן ויקח את כל ארצו מידו: (ח) חמשת מלכי מדין. וכי איני רואה שחמשה מנה הכתוב למה הוזקק לומר חמשת אלא ללמדך ששור כולם בעצה והושור כולם

במדבר לא ממות

אונקלוס קפב

כָּל־הַמַּלְקוֹחַ בְּאָדָם וּבַבְּהֵמָה׃ יב וַיָּבֹאוּ
 אֶל־מֹשֶׁה וְאֶל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־עֲדַת
 בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַשְּׁבִי וְאֶת־הַמַּלְקוֹחַ
 וְאֶת־הַשָּׁלָל אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־עֲרֵבַת
 מוֹאָב אֲשֶׁר עַל־יַרְדֵּן יַרְחוֹ׃ ס שְׁלִישִׁי שְׁנֵי
 בַּמַּחֲבֵרִין יג וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְכָל־
 נְשִׂאֵי הָעֵדָה לִקְרֹאתָם אֶל־מַחוּץ
 לַמַּחֲנֶה׃ יד וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחִיל
 שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי הַמֵּאוֹת הַבָּאִים
 מִצִּבְא הַמַּלְחָמָה׃ טו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה
 הַחַיִּיתֶם כָּל־נַקְבָּה׃ טז הֵן הִנֵּה הָיוּ לִבְנֵי
 יִשְׂרָאֵל בְּדָבָר בָּלָעַם לְמַסֵּר־מַעַל בִּיהוָה
 עַל־דְּבַר פְּעֹר וְתָהִי הַמַּגֵּפָה בַּעֲדַת
 יְהוָה׃ יז וְעַתָּה הָרְגוּ כָּל־זָכָר בַּטָּף וְכָל־
 עַל עֶסֶק פְּעֹר וְיָת מוֹתָנָא בְּכַנְשָׁתָא דִּי׃ יח וַיִּקְצֹן קְטוּלוֹ כָּל־דְּכוּרָא כְּטַפְלָא

רש"י

כשרים וצדיקים ולא נחשדו על הגזל לשלוח יד בבזה שלא ברשות. שנאמר את כל השלל וגו' ועליהם מפורש בקבלה שניך כעדר הרחלים וגו'. אף אנשי המלחמה שביך כלם צדיקים: ש"ס. הן מטלטלין של מלבוש ותכשיטין: בו. הוא בית מטלטלין שאינם תכשיטין: מלקוח. אדם ובהמה. ובמקום שכתוב שבי אצל מלקוח. שבי באדם. ומלקוח בבהמה: (יג) ויצאו משה ואלעזר הבהן. לפי שראו את נערי ישראל יוצאים לחטוף מן הבזה: (יד) ויקצוף משה על פקודי

במדבר לא ממות

אונקלוס קפג

אִשָּׁה יָדַעַת אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר הָרְגוּ: יח וְכָל הַטָּף בְּנָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכַּב זָכָר הַחַיּוֹ לָכֵם: יט וְאַתֶּם חָנוּ מִחוּץ לַמַּחֲנֶה שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָרֶג נֶפֶשׁ וְכָל נֹגַע בַּחֲלָל תִּתְחַטְּאוּ בָיוֹם הַשְּׁלִישִׁי וּבַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אַתֶּם וּשְׁבִיכֵם: כ וְכָל־בְּגָד וְכָל־כְּלִי־עוֹר וְכָל־מַעֲשֶׂה עֲוֹנוֹת וְכָל־כְּלִי־עֵץ תִּתְחַטְּאוּ: ס כא וַיֹּאמֶר אֲלֶעָזָר הַכֹּהֵן אֶל־אַנְשֵׁי הָעֵצָא הַפָּאִים לַמַּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה: כב אַךְ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־לְגָבֶיךָ חֵילָא דְאַתּוּ לְקַרְבָּא דְּאִגְרַת אֹרִיתָא דִּי פְקִיד יְיָ מֹשֶׁה: כג כָּרָם יִתְּ דְּהִבָּא רש"י

והראויה להבעל פניה מוריקות: הרגו. למה חזר ואמר להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל שאם אני קורא הרגו כל זכר בטף וכל אישה יודעת איש וכל הטף בנשים וגו' איני יודע אם להרוג (וכל אשה יודעת) עם הזכרים. או להחיות עם הטף לכך נאמר הרגו: (יט) מחוץ למחנה. שלא יכנסו לעזרה: כל הרג נפש רבי מאיר אומר בהורג בדבר המקבל טומאה הכתוב מדבר. ולמדך הכתוב שהכלי מטמא אדם בחבורי המת כאילו נוגע במת עצמו. או יכול אפילו זרק בו חץ והרגו ת"ל וכל הנוגע בחלל. מקיש הורג לנוגע. מה נוגע ע"י חבוריו אף הורג ע"י חבוריו: תתחטאו. במי נדה כדן שאר טמאי מתים שאף לדברי האומרים קברי עובדי כוכבים אינן מטמאין באהל שנאמר ואתן צאני צאן מרעיתי אדם אתם. אתם קרוים אדם ואין עובדי כוכבים

במדבר לא ממות

אונקלוס קפג

הַכֹּסֶף אֶת־הַנְּחֹשֶׁת אֶת־הַבְּרָזָל אֶת־הַבַּדִּיל וְאֶת־הָעֶפְרָת: כד כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בָאֵשׁ וְטָהַר אֶךְ בְּמִי נָדָה יִתְחַטֵּא וְכָל אֲשֶׁר לֹא־יָבֹא בָאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בַּמַּיִם: כה וּכְבַסְתֶּם בְּגָדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְטָהַרְתֶּם וְאַחֵר תִּבְאוּ אֶל־הַמַּחֲנֶה: ס רביעי כה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: כו שָׂא אֶת רֹאשׁ מַלְקוֹחַ הַשָּׂבִי בְּאֶדָם וּבִבְהֶמָה אֹתָהּ וְאַלְעֹזֶר הַכֹּהֵן וְרָאשֵׁי אֲבוֹת הָעֵדָה: כז וְחִצִּית אֶת־הַמַּלְקוֹחַ בֵּין תַּפְשֵׁי הַמַּלְחָמָה הַיָּצִאִים לַעֲבָא וּבֵין כָּל־הָעֵדָה:

בין גברי מגיחי קרבא דנפקו לחילא ובין כל-נפשא:

רש"י

טומאה. עוד יש להזהיר לכם על הלכות גיעול. ואך לשון מיעוט כלומר ממעטין אתם מלהשתמש בכלים אפילו לאחר טהרתן מטומאת המת עד שיטהרו מבליעת איסור נבילות. ורבותינו אמרו אך את הזהב לומר שצריך להעביר חלודה שלו קודם שיגיעילנו וזהו לשון אך שלא יהא שם חלודה אך המתכת יהיה כמות שהוא: (כג) כל דבר אשר יבא באש לבשל בו כלום: תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו. מה תשמישו ע"י חמין יגיעילנו בחמין ומה שתשמישו ע"י צלי כגון השפוד והאסכלה ילבנו באור: אך במי נדה יתחטא. לפי פשוטו חטוי זה לטוהרו מטומאת מת א"ל צריכין הכלים גיעול

במדבר לא מסות

אונקלוס קפה

כח וְהִרְמֵת מִכֶּסֶד לַיהוָה מֵאֵת אֲנָשֵׁי
הַמִּלְחָמָה הַיֵּצְאִים לַעֲבֹד אֶחָד נָפֶשׁ
מִחֲמֹשׁ הַמָּאוֹת מִן־הָאָדָם וּמִן־הַבֶּקָר
וּמִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הָעֶאֱזָן: כט מִמַּחְצִיתָם
תִּקְחוּ וְנִתְּתָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן תְּרוּמָה
יְהוָה: ד וּמִמַּחְצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל תִּקַּח
אֶחָד: ו אֶחָד מִן־הַחֲמֹשִׁים מִן־הָאָדָם
מִן־הַבֶּקָר מִן־הַחֲמֹרִים וּמִן־הָעֶאֱזָן
מִכָּל־הַבְּהֵמָה וְנִתְּתָה אֹתָם לְלוֹיִם
שְׂמֹרֵי מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה: ז וַיַּעַשׂ
מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ח וַיְהִי הַמִּלְקוֹחַ יֵתֵר הַבֶּזֶר
אֲשֶׁר בָּזְזוּ עִם הָעָבָד עֲאֹן שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אַלְף וְשִׁבְעִים אַלְף וְחֲמֹשֶׁת אַלְפִים:
ט וּבִקֵּר שָׁנִים וְשִׁבְעִים אַלְף: י וְחֲמֹרִים
אֶחָד וְשִׁשִּׁים אַלְף: יא וְנֶפֶשׁ אָדָם מִן־
הַנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ מִשְׁכָּב זָכָר כָּל־
נָפֶשׁ שָׁנִים וְשִׁלְשִׁים אַלְף: יב וַתֵּהִי

רש"י

(כח) ויהי המלקוח יתר הבז. לפי שלא נצטוו להרים מכס מן המטלטלין אלא מן המלקוח כתב את הלשון הזה ויהיה המלקוח שבא לכלל חלוקה. שהיה עודף על בו המטלטלין אשר בזזו עם הצבא איש לו ולא בא לכלל חלוקה. מספר הצאן וגו':

במדבר לא מסות

אונקלוס קפו

הַמַּחְצֶה חֶלֶק הַיֵּצְאִים בַּעֲבֹד מִסֹּפֶר
הָעֶאֱזָן שְׁלֹש־מֵאוֹת אַלְף וְשִׁלְשִׁים אַלְף
וְשִׁבְעַת אַלְפִים וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת: יג וַיְהִי
הַמֶּכֶס לַיהוָה מִן־הָעֶאֱזָן שֵׁשׁ מֵאוֹת חֲמֹשׁ
וְשִׁבְעִים: יד וְהַבֶּקָר שֵׁשָׁה וְשִׁלְשִׁים אַלְף
וּמִכֶּסֶס לַיהוָה שָׁנִים וְשִׁבְעִים: טו וְחֲמֹרִים
שְׁלֹשִׁים אַלְף וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת וּמִכֶּסֶס
לַיהוָה אֶחָד וְשִׁשִּׁים: טז וְנֶפֶשׁ אָדָם שֵׁשָׁה
עֶשְׂרֵי אַלְף וּמִכֶּסֶס לַיהוָה שָׁנִים וְשִׁלְשִׁים
נֶפֶשׁ: טז וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־מִכֶּסֶת תְּרוּמַת
יְהוָה לְאֶלְעָזָר הַכֹּהֵן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: חמיושי מב וּמִמַּחְצִית בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר חָצָה מֹשֶׁה מִן־הָאֲנָשִׁים הַצָּבָאִים:
מג וַתֵּהִי מַחְצֵת הָעֵדָה מִן־הָעֶאֱזָן שְׁלֹשׁ־
מֵאוֹת אַלְף וְשִׁלְשִׁים אַלְף שִׁבְעַת אַלְפִים
וְחֲמֹשׁ מֵאוֹת: מד וּבִקֵּר שֵׁשָׁה וְשִׁלְשִׁים
אַלְף: מה וְחֲמֹרִים שְׁלֹשִׁים אַלְף וְחֲמֹשׁ
מֵאוֹת: מז וְנֶפֶשׁ אָדָם שֵׁשָׁה עֶשְׂרֵי אַלְף:
מז וַיִּקַּח מֹשֶׁה מִמַּחְצֵת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־
מז וחמרי תלתין אלפין וחמש מאה: מז ונפשא דאנשא שתא עשר אלפין: מז ונסיב

רש"י

(מב) וממחצית בני ישראל אשר חצה משה. (מג) ותהי מחצית העדה. כך וכך: (מז) ויקח לעדה והוציאה להם מן האנשים הצובאים: משה וגו':

במדבר לא ממוז

אונקלוס קפז

הָאֶחָד אֶחָד מִן־הַחֲמִשִּׁים מִן־הָאָדָם וּמִן־
הַבְּהֵמָה וַיִּתֵּן אֹתָם לְלוֹיִם שְׁמֵרֵי
מִשְׁמֶרֶת מִשְׁכַּן יְהוָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה: ^{מח} וַיִּקְרְבוּ אֶל־מֹשֶׁה הַפְּקָדִים
אֲשֶׁר לְאַלְפֵי הַצֹּבָא שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְשְׂרֵי
הַמֵּאוֹת: ^{מט} וַיֹּאמְרוּ אֶל־מֹשֶׁה עֲבָדֶיךָ
נִשְׁאָו אֶת־רֹאשׁ אֲנָשֵׁי הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר
בִּידֵנוּ וְלֹא־נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ: ^נ וְנִקְרָב
אֶת־קֶרְבֶּן יְהוָה אִישׁ אֲשֶׁר מֵצָא כְּלִי־
זָהָב אֲצַעֲדָה וְצִמִּיד טַבַּעַת עָגִיל וְכוּמָז
לְכַפֵּר עַל־נַפְשֹׁתֵינוּ לִפְנֵי יְהוָה: ^{נא} וַיִּקַּח
מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב מֵאֹתָם
כָּל כְּלֵי מַעֲשֶׂה: ^{נב} וַיְהִי ^א כַּל־זָהָב
הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר הָרִימוּ לַיהוָה שֵׁשֶׁה
עֶשְׂרֵי אֲלָף שֶׁבַע־מֵאוֹת וְחֲמִשִּׁים שֶׁקֶל
מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וּמֵאֵת שְׂרֵי
הַמֵּאוֹת: ^{נג} אֲנָשֵׁי הַצֹּבָא בָּזְזוּ אִישׁ לוֹ:
עָשָׂר אֲלָפִין שֶׁבַע מֵאָה וְחֲמִשִּׁין סֵלַעִין מִן רַבְּנֵי אֲלָפִין וּמִן רַבְּנֵי מֵאוֹת: ^{נד} גִּבְרִי
דְּחִילָא בָּזוּ גִבְרִי לְנַפְשָׁה:

רש"י

(מח) הפקדים. הממונים: (מט) ולא נפקד. לא נחסר. ותרגומו ולא שגא אף הוא בלשון ארמי חסרון כמו אנכי אחסנה תרגומו והוא שגיא ממניינא וכן כי יפקד מושבך. יחסר (מח) הפקדים. הממונים: (מט) ולא נפקד. לא נחסר. ותרגומו ולא שגא אף הוא בלשון ארמי חסרון כמו אנכי אחסנה תרגומו והוא שגיא ממניינא וכן כי יפקד מושבך. יחסר

במדבר לב ממוז

אונקלוס קפח

וַיִּקַּח מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶת־הַזָּהָב
מֵאֵת שְׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וַיָּבִיאוּ אוֹתוֹ
אֶל־אַהֲל מוֹעֵד וּזְכָרוֹן לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי
יְהוָה: ^פ שִׁישִׁי שְׁלִישִׁי בַּמְּחֻבְרִין ^{פא} א וּמִקְנֶה ^א
רֶב הָיָה לִבְנֵי רְאוּבֵן וּלְבְנֵי־גַד עֲצוֹם
מְאֹד וַיִּרְאוּ אֶת־אַרְצָה יַעֲזֹר וְאֶת־אַרְצָה
גִּלְעָד וְהִגִּיהָ הַמְּקוֹם מְקוֹם מְקַנָּה:
^ב וַיָּבִיאוּ בְנֵי־גַד וּבְנֵי רְאוּבֵן וַיֹּאמְרוּ אֶל־
מֹשֶׁה וְאַל־אַלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאַל־נְשִׂאֵי
הָעֵדָה לֵאמֹר: ^ג עֲטֹרוֹת וְדִיבָן וַיַּעֲזֹר
וְנִמְרָה וְחִשְׁבּוֹן וְאַלְעֵלָה וּשְׁבֶם וְנָבו
וּבַעֲזָן: ^ד הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה לִפְנֵי
עַדֵּת יִשְׂרָאֵל אֶרֶץ מְקַנָּה הוּא וְלַעֲבָדֶיךָ
מְקַנָּה: ^ה וַיֹּאמְרוּ אִם־מֵצָאנוּ חַן בְּעֵינֶיךָ
יִתֵּן אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת לַעֲבָדֶיךָ לְאַחֲזֶיהָ
אֶל־תַּעֲבִרְנוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן: ^ו וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה
לְבְנֵי־גַד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן הָאֲחִיכֶם יָבִיאוּ
לְמִלְחָמָה וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹה: ^ז וְלִמָּחָה
אַרְעָא הָדָא לַעֲבָדֶיךָ לְאַחְסָנָא לֹא תַעֲבִירְנָא יֵת יַרְדֵּנָא: ^ח וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְבְנֵי גַד וּלְבְנֵי

רש"י

של בית הרחם לכפר על הרהור הלב של בנות מדין: (א) עטרות ודיבן וגו'. מארץ סיחון ועוג היו: (ו) האחיכם. לשון תמיהה הוא: (ז) ולמחאה. המלחמה וחזוק הערים והעם:

במדבר לב ממות

אונקלוס קפט

תִּנְיָאוֹן אֶת-לֵב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵעֵבֶר אֶל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה: ה כֹּה עָשׂוּ
אֲבֹתֵיכֶם בְּשַׁלְּחִי אֹתָם מִקְדָּשׁ בְּרַנֵּעַ
לְרֹאוֹת אֶת-הָאָרֶץ: ט וַיַּעֲלוּ עַד-נַחַל
אֲשָׁכּוֹל וַיֵּרְאוּ אֶת-הָאָרֶץ וַיָּנִיאוּ אֶת-לֵב
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְבִלְתִּי-בֹא אֶל-הָאָרֶץ
אֲשֶׁר-נָתַן לָהֶם יְהוָה: י וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה
בְּעֵינֵי הָהוּא וַיִּשָּׁבַע לֵאמֹר: יא אִם-יֵרְאוּ
הָאֲנָשִׁים הָעֵלִים מִמִּצְרַיִם מִבְּן עֶשְׂרִים
שָׁנָה וּמַעְלָה אֶת הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי
לְאַבְרָהָם לְיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב כִּי לֹא-מִלְאוּ
אֲחֵרַי: יב בִּלְתִּי פֶלֶב בֶּן-יִפְנֶה הַקִּנּוּי
וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון כִּי מִלְאוּ אַחֲרַי יְהוָה:
יג וַיַּחֲרֹאֲף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנָּעַם בַּמִּדְבָּר
אַרְבָּעִים שָׁנָה עַד-תֵּם כָּל-הַדּוֹר הָעֹשֶׂה
הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה: יד וְהִנֵּה קִמַּתָם תַּחַת
אֲבֹתֵיכֶם תִּרְבּוֹת אֲנָשִׁים חֲטָאִים לִסְפוֹת
אֲשִׁלִּימוּ בְּתֵר דַּחְלָתָא דִּי: יו וַיִּתְקַף רִגְזָא דִּי בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּסְדָּדוּן בַּמִּדְבָּרָא אַרְבָּעִין
שָׁנִין עַד דְּסָף כָּל-דָּרָא דְעֵבֶר דְּבִישׁ קָדָם יי: יז וְהָא קִמַּתוֹן חֲלָף אֲבָהֶתְכוֹן תַּלְמִידֵי
גְבֵרָא חֲבִיבָא לְאוֹסְפָא עוֹד עַל תְּקוּף רִגְזָא דִּי לְיִשְׂרָאֵל:

רש"י

(ח) מוקדש ברנע. כך שמה ושני קדש היו: מן נע ונד. (ס"א וטלטלם בנע ונד): (יד) לספות. כמו
(יב) הקנזי. חורגו של קנז היה וילדה לו אמו ספו שנה על שנה. עולותיכם ספו וגו'. לשון
של כלב את עתניאל: (יג) וינעם. ויטלטלם. תוספות:

במדבר לב ממות

אונקלוס קצ

עוֹד עַל חֲרוֹן אַף-יְהוָה אֶל-יִשְׂרָאֵל: טו כִּי
תִּשׁוּבוּן מֵאַחֲרָיו וַיִּסָּף עוֹד לְהַנִּיחוֹ
בַּמִּדְבָּר וּשְׁחַתֵּם לְכָל-הָעָם הַזֶּה: ס
יז וַיִּגְשׁוּ אֵלָיו וַיֹּאמְרוּ גִּדְרַת צֶאֱן נִבְנְהָ
לְמִקְנֵנוּ פֹה עֵרִים לְטַפְנוּ: יח וַאֲנַחְנוּ
נַחֲלֵךְ חֲשִׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד אֲשֶׁר
אִם-הִבִּיאֲנָם אֶל-מְקוֹמָם וַיֵּשֶׁב טַפְנוּ
בְּעָרֵי הַמִּבְצָר מִפְּנֵי יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: יט לֹא
נָשׁוּב אֶל-בְּתִינוּ עַד הַתְּנַחֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אִישׁ נַחֲלָתוֹ: כ כִּי לֹא נִנְחַל אֹתָם מֵעֵבֶר
לִירְדֵן וְהִלָּאָה כִּי בָאָה נַחֲלָתֵנוּ אֵלֵינוּ
מֵעֵבֶר הִירְדֵן מִזְרַחָה: כב שְׂבִיעִי רַבִּיעִי
כַּמְחוֹבְרִין כ וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מֹשֶׁה אִם-
תַּעֲשׂוּן אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה אִם-תַּחֲלִצוּ לִפְנֵי
יְהוָה לְמַלְחָמָה: כג וְעֵבֶר לָכֶם כָּל-חַלּוּץ
הַדִּין אִם תִּזְדָּרוּן קָדָם עָמָא דִּי לְקַבָּא: כד וְעֵבֶר לָכוֹן כִּלְדִּמְזוּרֵי נֵת יִרְדָּנָא קָדָם

רש"י

(טו) נבנה למקננו פה. חסים היו על ממונם יותר מבניהם ובנותיהם. שהקדימו מקניהם לטפם. אמר להם משה לא כן. עשו העיקר עיקר והטפל טפל. בנו לכם תחלה ערים לטפכם ואחר כן גדרות לצאנכם: (יז) ואנחנו נחליץ חושים. נודיין מהירים כמו מהר שלל חש בז. ימהר יחיש: לפני בני ישראל. בראשי גייסות מתוך שגבורים היו. שכן

במדבר לב ממות

אונקלוס קצא

את־הִירְדֵן לִפְנֵי יְהוָה עַד הַרְיִשׁוֹ אֶת־
אִיָּבוֹ מִפְּנֵיו: כג וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי
יְהוָה וְאַחֵר תֵּשְׁבוּ וְהֵייתֶם נָקִים מִיְּהוָה
וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהִיְתָה הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם
לְאַחֲזָה לִפְנֵי יְהוָה: כד וְאִם־לֹא תַעֲשׂוּן כֹּן
הִנֵּה חֲטֹאתֶם לַיהוָה וְדַעוּ חֲטֹאתְכֶם
אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶתְכֶם: כה בְּנוּ־לָכֶם עָרִים
לְטַפְּכֶם וּגְדֵרֹת לְצִנְאֲכֶם וְהֵיצֵא מִפִּיכֶם
תַּעֲשׂוּ: כו וַיֹּאמֶר בְּנִי־גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן
אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר עֲבֹדֶיךָ יַעֲשׂוּ כַּאֲשֶׁר
אֲדֹנִי מִצִּוָּה: כז טַפְּנוּ נָשִׁינוּ מִקְּנָנוּ וְכֹל־
בְּהֵמָתָנוּ יִהְיוּ־שָׁם בְּעָרֵי הַגִּלְעָד:
כח וְעֲבַדְיָךְ יַעֲבֹרוּ כָּל־חֲלוּץ צָבָא לִפְנֵי
יְהוָה לְמַלְחָמָה כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי דִּבֶּר: כט וַיֵּצֵאוּ
לָהֶם מֹשֶׁה אֶת אֱלֹעֶזֶר הַכֹּהֵן וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ
בֶּן־נֹון וְאֶת־רְאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטֹּט לְבְנֵי
דִּי לְקִרְבָּא קָמָא דִּי רְבוּנֵי מִמֶּלֶל: כח וּפְקִיד לְהוֹן מֹשֶׁה יֵת אֱלֹעֶזֶר פְּהֵנָּא וְיֵת יְהוֹשֻׁעַ

רש"י

קבלנוה בעבר המזרחי: (כד) צִנְאֲכֶם. תיבה
זו מגזרת צנה ואלפים כלם שאין בו אל"ף
מפסיק בין ג' ו"ן לצד"י. ואל"ף שבא כאן אחר
הנו"ן במקום ה"א של צנה הוא. מיסודו של
רבי משה הורשן למדתי כן: והיוצא מפיכֶם
תַּעֲשׂוּ. לגבוה שקבלתם עליכם לעבור
למלחמה עד כבוש וחלוק שמשנה לא בקש
מהם אלא ונכבשה ואחר תשובו והם קבלו
עליהם עד התנחל הרי הוסיפו להתעכב שבע
שחלקו וכן עשו: (כה) ויאמר בני גד. כלם
כאיש אחד: (כח) ויצאו להם. כמו עליהם ועל
תנאם מנה אלעזר ויהושע כמו ה' ילחם לכם:

במדבר לב ממות

אונקלוס קצב

יִשְׂרָאֵל: כג וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֱלֹהִים אִם־
יַעֲבֹרוּ בְנֵי־גֹד וּבְנֵי־רְאוּבֵן וְאֶתְכֶם אֶת־
הִירְדֵן כָּל־חֲלוּץ לְמַלְחָמָה לִפְנֵי יְהוָה
וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵיכֶם וְנִתְּתֶם לָהֶם
אֶת־הָאָרֶץ הַגִּלְעָד לְאַחֲזָה: כד וְאִם־לֹא
יַעֲבֹרוּ חֲלוּצִים אֶתְכֶם וְנִאֲחֲזוּ בְּתֹכְכֶם
בָּאָרֶץ כְּנָעַן: כה וַיַּעֲנוּ בְנֵי־גֹד וּבְנֵי רְאוּבֵן
לֵאמֹר אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל־עֲבַדְיָךְ
כֹּן נַעֲשֶׂה: כו נָחֲנוּ נַעֲבֹד חֲלוּצִים לִפְנֵי
יְהוָה אֶרֶץ כְּנָעַן וְאֲתָנוּ אַחֲזַת נַחֲלָתָנוּ
מֵעֵבֶר לִירְדֵן: כז וַיִּתֵּן לָהֶם מֹשֶׁה
לְבְנֵי־גֹד וּלְבְנֵי רְאוּבֵן וּלְחֻצֵי שִׁבְט
מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף אֶת־מַמְלַכְתָּ סִיחֹן
מֶלֶךְ הָאֲמֹרִי וְאֶת־מַמְלַכְתָּ עֹוג מֶלֶךְ
הַבָּשָׁן הָאָרֶץ לְעָרֶיהָ בְּגִבְלֹת עָרֵי
הָאָרֶץ סָבִיב: כח וַיִּבְנוּ בְנֵי־גֹד אֶת־דִּיבֵן
וְאֶת־עֶטְרֹת וְאֶת עֶרְעֵר: כה וְאֶת־עֶטְרֹת
שׁוֹפָן וְאֶת־יַעֲזֹר וַיִּגְבְּהָה: כז וְאֶת־בֵּית

רש"י

(כב) ואתנו אחזת נחלתנו. כלומר בידנו (לז) ערי מבצר וגדרות צאן. זה סוף הפסוק
וברשותנו תהיה אחזת נחלתנו מעבר הנה: מוסב על תחלת הענין ויבנו בני גד את

במדבר לב ממות

אונקלוס קצב

נִמְרָה וְאֶת־בֵּית הָרֶן עָרֵי מִבְצָר וְגִדְרֹת
צֹאן: וּבְנֵי רְאוּבֵן בָּנוּ אֶת־חֻשְׁבּוֹן וְאֶת־
אֶלְעָלָא וְאֶת קְרִיתִים: וְאֶת־נָבֹ וְאֶת־
בְּעַל מְעֹן מוֹסֶבֶת שֵׁם וְאֶת־שִׁבְמָה
וַיִּקְרְאוּ בִשְׁמֹת אֶת־שְׁמוֹת הָעָרִים אֲשֶׁר
בָּנוּ: מִפְּטִיר וַיִּלְכּוּ בְנֵי מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה
גִּלְעָדָה וַיִּלְכְּדָה וַיֹּרֶשׁ אֶת־הָאָמּוּרִי
אֲשֶׁר־בָּהּ: וַיִּתֵּן מֹשֶׁה אֶת־הַגִּלְעָד
לְמְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה וַיֵּשֶׁב בָּהּ: וַיֵּאִיר
בֶּן־מְנַשֶּׁה הַלֵּךְ וַיִּלְכֹּד אֶת־חֹתֵיהֶם
וַיִּקְרָא אֶתְהֶן חֹת יֵאִיר: וַיִּבְחַח הַלֵּךְ
וַיִּלְכֹּד אֶת־קִנֹּת וְאֶת־בְּנֹתֶיהָ וַיִּקְרָא לָהּ
נִבְחַח בְּשֵׁמוֹ: פ פ פ

רש"י

הערים הללו להיות ערי מבצר וגדרות צאן: (לח) ואת נבו ואת בעל מעון מוסבות שם. נבו ובעל מעון שמות עבודת כוכבים הם. והיו האמוריים קורים עריהם על שם עבודת כוכבים שלהם. ובני ראובן הסבו את שמם לשמות אחרים והיו מוסבות שם נבו ובעל מעון מוסבות לשם אחר: ואת שבמה. בנו שבמה והיא שבם האמורה למעלה: (ט) ויורש. כתר גומו ותרין. שתיבת ירש משמשת שתי חלוקת לשון ירושה ולשון הורשה. שהוא טירוד ותירוך: (מא) חוותיהם. כפרניהון: ויקרא אתהן חות יאיר. לפי שלא היו לו בנים קראם בשמו לזכרון: (מב) ויקרא לה נבח. לה אינו מפיק ה"א. וראיתי ביסודו של רבי משה הדרשן לפי שלא נתקיים לה שם זה לפיכך הוא רפה. שמשמע מדרשו כמו לא. ותמהני מה ידרוש בשתי חיבות הדומות לה ויאמר לה בועז לבנות לה בית: חסלת פרשת ממות.

במדבר לג מסעי

אונקלוס קצב

לָג אֵלֶּה מַסְעֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵצְאוּ
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְעִבְיָתָם בְּיַד־מֹשֶׁה
וְאַהֲרֹן: וַיִּכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־מוֹצְאֵיהֶם
לְמַסְעֵיהֶם עַל־פִּי יְהוָה וְאֵלֶּה מַסְעֵיהֶם
לְמוֹצְאֵיהֶם: וַיִּסְעוּ מֵרַעְמִסס בַּחֲדָשׁ
הָרֵאשׁוֹן בַּחֲמֹשֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ
הָרֵאשׁוֹן מִמַּחֲרַת הַפֶּסַח יֵצְאוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּיַד רָמָה לְעִינֵי כָל־מִצְרַיִם:
וּמִצְרַיִם מְקַבְּרִים אֶת אֲשֶׁר הִכָּה יְהוָה
בָּהֶם כָּל־בָּכוֹר וּבִאלֹהֵיהֶם עָשָׂה יְהוָה
שְׁפָטִים: וַיִּסְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵרַעְמִסס
וַיַּחֲנוּ בַּסֶּבֶת: וַיִּסְעוּ מִסֶּבֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתֶם
אֲשֶׁר בַּקֶּצֶה הַמִּדְבָּר: וַיִּסְעוּ מֵאֶתֶם
וַיֵּשֶׁב עַל־פִּי הַחִירָת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי בְּעַל
וַיִּשְׂרוּ כִסְכֹּת: וַיִּנְטְלוּ מִסֶּבֶת וַיִּשְׂרוּ כְּאֶתֶם דִּי בִסְטָר מִדְּבָרָא: וַיִּנְטְלוּ מֵאֶתֶם וְתָב עַל

רש"י

(א) אלה מסעי. למה נכתבו המסעות הללו. להודיע חסדיו של מקום. שאע"פ שגזר עליהם לטלטלם ולהניעם במדבר לא תאמר שהיו נעים ומטולטלים ממסע למסע כל ארבעים שנה ולא היתה להם מנוחה. שהרי אין כאן אלא ארבעים ושנים מסעות. צא מהם י"ד שכלם היו בשנה ראשונה קודם גזרה. משנסעו מרעמסס עד שבאו לרתמה. שמשם נשתלחו מרגלים שנאמר ואחר נסעו העם מחצרות וגו' שלח לך אנשים וגו'. וכאן הוא אומר ויסעו מחצרות ויחנו ברתמה למדת שהיו במדבר פארן. ועוד הוצא משם ח' מסעות שהיו לאחר מיתת אהרן. מהר הור עד ערבות מואב בשנת הארבעים נמצא שכל שמנה ושלושים שנה לא נסעו אלא עשרים מסעות. זה מיסודו של ר' משה הדרשן ורבי תנחומא דרש בו דרשה אחרת שהלך למלך שהיה בנו חולה והווליכו למקום רחוק לרפאותו כיון שהיו חוזרין התחיל אביו מונה כל המסעות אמר לו כאן ישננו כאן הוקרנו כאן חששת את ראשך וכו': (ד) ומצרים מקברים. טרודים באבלם:

במדבר לג מסעי

אונקלוס קצו

צִפּוֹן וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִגְדָּל: ה וַיִּסְעוּ מִפְּנֵי
הַחִירָת וַיַּעֲבְרוּ בְּתוֹךְ-הַיָּם הַמִּדְבָּרָה
וַיֵּלְכוּ דֶרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר אֲתָם
וַיַּחֲנוּ בְּמִרָה: ט וַיִּסְעוּ מִמִּרָה וַיָּבֹאוּ
אֵילָמָה וּבְאֵילָם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה עֵינַת מַיִם
וּשְׁבַעִים תְּמָרִים וַיַּחֲנוּ-שָׁם: י וַיִּסְעוּ
מֵאֵילָם וַיַּחֲנוּ עַל-יַם-סוּף: שֵׁנִי יא וַיִּסְעוּ
מִיַּם-סוּף וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר-סִין: יב וַיִּסְעוּ
מִמִּדְבָּר-סִין וַיַּחֲנוּ בַּדְּפָקָה: יג וַיִּסְעוּ
מִדְּפָקָה וַיַּחֲנוּ בְּאַלוּשׁ: יד וַיִּסְעוּ מֵאַלוּשׁ
וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא-הָיָה שָׁם מַיִם לָעַם
לְשִׁתּוֹת: טו וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר
סִינִי: טז וַיִּסְעוּ מִמִּדְבָּר סִינִי וַיַּחֲנוּ בְּקִבְרַת
הַתְּאוּה: יז וַיִּסְעוּ מִקִּבְרַת הַתְּאוּה וַיַּחֲנוּ
בַּחֲצֵרֶת: יח וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֶת וַיַּחֲנוּ בְּרֵתְמָה:
יט וַיִּסְעוּ מִרֵּתְמָה וַיַּחֲנוּ בְּרִמּוֹן פְּרִיץ:
כ וַיִּסְעוּ מִרִּמּוֹן פְּרִיץ וַיַּחֲנוּ בְּלִבְנָה:
כא וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וַיַּחֲנוּ בְּרִסָּה: כב וַיִּסְעוּ

מִקִּבְרֵי דְמִשְׁאֵלִי וּשְׂרָה: יח וַיִּסְעוּ מִחֲצֵרֶת וּשְׂרָה בְּרֵתְמָה: יט וַיִּסְעוּ מִרֵּתְמָה
וּשְׂרָה בְּרִמּוֹן פְּרִיץ: כ וַיִּסְעוּ מִרִּמּוֹן פְּרִיץ בְּלִבְנָה: כא וַיִּסְעוּ מִלִּבְנָה וּשְׂרָה בְּרִסָּה:
רש"י

במדבר לג מסעי

אונקלוס קצו

מִרְסָה וַיַּחֲנוּ בְּקַהֲלָתָה: כג וַיִּסְעוּ
מִקַּהֲלָתָה וַיַּחֲנוּ בְּהַר-שָׁפָר: כד וַיִּסְעוּ
מִהַר-שָׁפָר וַיַּחֲנוּ בַּחֲרָדָה: כה וַיִּסְעוּ
מִחֲרָדָה וַיַּחֲנוּ בְּמִקְהֶלֶת: כו וַיִּסְעוּ
מִמִּקְהֶלֶת וַיַּחֲנוּ בְּתַחַת: כז וַיִּסְעוּ מִתַּחַת
וַיַּחֲנוּ בְּתִרְחָה: כח וַיִּסְעוּ מִתִּרְחָה וַיַּחֲנוּ
בְּמִתְקָה: כט וַיִּסְעוּ מִמִּתְקָה וַיַּחֲנוּ
בְּחִשְׁמֹנָה: ל וַיִּסְעוּ מִחִשְׁמֹנָה וַיַּחֲנוּ
בְּמִסְרוֹת: לא וַיִּסְעוּ מִמִּסְרוֹת וַיַּחֲנוּ בְּבִנִי
יַעֲקֹן: לב וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יַעֲקֹן וַיַּחֲנוּ בְּחֹר
הַגִּדְגָּד: לג וַיִּסְעוּ מִחֹר הַגִּדְגָּד וַיַּחֲנוּ
בְּיִטְבַּתָּה: לד וַיִּסְעוּ מִיִּטְבַּתָּה וַיַּחֲנוּ
בְּעֵבְרָנָה: לה וַיִּסְעוּ מִעֵבְרָנָה וַיַּחֲנוּ בְּעֵצִין
גִּבְרִי: לו וַיִּסְעוּ מִעֵצִין גִּבְרִי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר
צֵן הוּא קֹדֶשׁ: לז וַיִּסְעוּ מִקֹּדֶשׁ וַיַּחֲנוּ בְּהַר
הָהָר בְּקֶצֶה אֶרֶץ אֲדוֹם: לח וַיַּעַל אֹהֶרֶן
הַבֵּהָן אֶל-הָהָר הָהָר עַל-פִּי יְהוָה וַיָּמָת
שָׁם בְּשֵׁנַת הָאֲרָבָעִים לַעֲזֹאת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּאַחַד
בְּהַר טוֹרָה בְּסִינֵי אֶרֶץ אֲדוֹם: לח וַיִּסְעוּ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ אֲדוֹם מִיִּמִּינָהּ דִּבְרֵי
וַיָּמָת תַּמָּן בְּשֵׁנַת אֲרָבָעִין לְמַפְקֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ אֲדוֹם מִיִּמִּינָהּ דִּבְרֵי חֲמִישָׁא בְּחֹדֶשׁ

רש"י
(לח) על פי ה'. מלמד שמת בנשיקה:

במדבר לג מסעי

אונקלוס קצח

לַחֲדָשׁ: ^א וְאַהֲרֹן בֶּן־שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים
וּמֵאֵת שָׁנָה בָּמָתוֹ בְּהַר הָהָר: ^ב וַיִּשְׁמַע
הַפְּנִעָנִי מִלֶּךְ עָרֹד וְהוּא יֹשֵׁב בְּגִבַּת
בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן בָּבֶא בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ג וַיִּסְעוּ
מִהַר הָהָר וַיַּחֲנוּ בַּצְּלִמְנָה: ^ד וַיִּסְעוּ
מִצְּלִמְנָה וַיַּחֲנוּ בְּפוֹנֵן: ^ה וַיִּסְעוּ מִפוֹנֵן
וַיַּחֲנוּ בְּאַבְתָּ: ^ו וַיִּסְעוּ מֵאַבְתָּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵי
הָעֵבְרִים בְּגִבּוֹל מוֹאָב: ^ז וַיִּסְעוּ מֵעֵי
וַיַּחֲנוּ בְּדִיבֵן גָּד: ^ח וַיִּסְעוּ מִדִּיבֵן גָּד וַיַּחֲנוּ
בְּעֵלְמֹן דְּבַלְתִּימָה: ^ט וַיִּסְעוּ מֵעֵלְמֹן
דְּבַלְתִּימָה וַיַּחֲנוּ בְּהָרֵי הָעֵבְרִים לִפְנֵי
נָבוֹ: ^י וַיִּסְעוּ מִהָרֵי הָעֵבְרִים וַיַּחֲנוּ
בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יִרְחוֹ: ^{יא} וַיַּחֲנוּ
עַל־הַיַּרְדֵּן מִבֵּית הַיִּשְׁמָת עַד אֲבֵל
הַשָּׁטִים בְּעֶרְבַת מוֹאָב: ^{יב} שְׁלִישִׁי חֳמִישִׁי
בַּמַּחֲבֵרִין: ^{יג} וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת
מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יִרְחוֹ לֵאמֹר: ^{יד} נָא דַּבֵּר
מִבֵּית יִשְׁמָת עַד מִיִּשְׁרָשָׁן בְּמִישְׁרַיָּא דְּמוֹאָב: ^{טו} וּמִלֵּיל

רש"י

(ט) וישמע הכנעני ללמדך שמיתת אהרן היא השמועה שנסתלקו ענני כבוד. וכסבור שנתנה רשות להלחם בישראל לפיכך חזר וכתבה: (יב) בעי העברים. לשון חרבות וגלים כמו לעי השדה. שמו את ירושלים

במדבר לג מסעי

אונקלוס קצח

אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי אַתֶּם
עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶל־אֶרֶץ פְּנֵעַן:
^ב וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ
מִפְּנֵיכֶם וְאַבְדֶּתֶם אֶת כָּל־מִשְׁכְּבֵיכֶם
וְאֵת כָּל־צִלְמֵי מִסְכְּתֵיכֶם תֹּאבְדוּ וְאֵת
כָּל־בְּמוֹתֶיךָ תִּשְׁמִידוּ: ^ג וְהוֹרַשְׁתֶּם אֶת־
הָאֶרֶץ וַיִּשְׁבֶּתֶם־בָּהּ כִּי לָכֶם נָתַתִּי אֶת־
הָאֶרֶץ לְרִשְׁתָּהּ אֵתָּה: ^ד וְהִתְנַחֲלֶתֶם אֶת־
הָאֶרֶץ בְּגוֹרֵל לְמִשְׁפַּחְתֵּיכֶם לְרֹב תִּרְבּוּ
אֶת־נַחֲלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט אֶת־נַחֲלָתוֹ
אֶל אֲשֶׁר־יֵצֵא לוֹ שְׁמָה הַגּוֹרֵל לוֹ יִהְיֶה
לְמִשְׁחָת אֲבֹתֵיכֶם תִּתְנַחֲלוּ: ^ה וְאִם־לֹא
תוֹרִישׁוּ אֶת־יֹשְׁבֵי הָאֶרֶץ מִפְּנֵיכֶם: ^ו וְהָיָה

דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן:
יִרְחוֹ לְמִימְרָא:
נָא מִלֵּל עִם בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וְתִמְרָא לְהוֹן
אַרְי אֲתוֹן עֲבָרִין יֵת
יִרְדְּנָא לְאַרְעָא דְּקָנָען:
נָב וְתִתְרַכּוֹן יֵת כָּל־
יִתְבִּי אֲרַעָא מִן
קְדָמִיכוֹן וְתִבְדּוֹן יֵת
כָּל־בֵּית סְגֻדָּתְהוֹן וְיֵת
כָּל־צִלְמֵי מִתְכַּתְהוֹן
תִּבְדּוֹן וְיֵת כָּל־
כְּמִתְהוֹן תִּשְׁצִיצוֹן:
נָב וְתִתְרַכּוֹן יֵת יִתְבִּי
אַרְעָא וְתִתְבְּדוֹן בָּהּ
אַרְי לְכוֹן יִתְבִּית יֵת
אַרְעָא לְמִירַת יִתְבִּית:
נָב וְתִתְסַנּוֹן יֵת אֲרַעָא
בְּעֶדְכָא לְרַעֲיָתְכוֹן
לְסִגְיָא תִּסְגּוֹן יֵת
אַחְסַנְתְּהוֹן וְלִזְעִירֵי

תזעירוון ית אחסנתהון לזיפוק לה תמן עדכא דילה יהי לשבטי אבהתכון תחסנון:
נָב וְאִם לֹא תִתְרַכּוֹן יֵת יִתְבִּי אֲרַעָא מִן קְדָמִיכוֹן וְיֵת דִּי תִשְׁאָרוֹן מִנְהוֹן לְסִיעֵן נָטְלָן

רש"י

וגו' והורשתם וגו'. והלא כמה פעמים הוזכרו על כך אלא כך אמר להם משה. כשאתם עוברים את הירדן ביבשה ע"מ כן תעברו. ואם לאו מים באין ושוטפין אתכם וכן מצינו שאמר להם יהושע בעודם בירדן: (גב) והורשתם. וגרשתם: משכיותם. כתרגומו בית סגדתהון על שם שהיו מסככין את הקרקע ברצפת אבנים של שיש לשהתחוות עליהם בפשיטת ידים ורגלים כדכתיב ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה: מסכתם.

כתרגומו מתכתהון: (גב) והורשתם את הארץ. והורשתם אותה מיושביה ואז וישבתם בה תוכלו להתקיים בה ואם לאו לא תוכלו להתקיים בה: (נד) אֵל אֲשֶׁר יֵצֵא לוֹ שְׁמָה. מקרא קצר הוא זה. אל מקום אשר יצא לו שמה הגורל לו יהיה: לְמִשְׁחָת אֲבֹתֵיכֶם לְפִי חֲשׁוֹן יוֹצֵא מִצָּרִים. דבר אחר בשנים עשר גבולין כמנין השבטים: (נה) והיה אשר תותירו מהם. יהיו לכם לרעה: לְשֵׁנִים בְּעֵינֵיכֶם. ליתדות המנקרים עיניכם תרגום

במדבר לד מסעי

אונקלוס

אֲשֶׁר תֹּתִירוּ מֵהֶם לְשָׁפִים בְּעֵינֵיכֶם
וּלְצִנִּינִם בְּצַדֵּיכֶם וְצָרְרוּ אֶתְכֶם עַל-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יוֹשְׁבִים בָּהּ: וְהָיָה
כַּאֲשֶׁר דִּמְיָתִי לַעֲשׂוֹת לָהֶם אֲעֲשֶׂה
לָכֶם: פ' ד' וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה
לֵאמֹר: ז' צוּ אֶת-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם כִּי-אַתֶּם בָּאִים אֶל-הָאָרֶץ כְּנָעַן
זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּפֹּל לָכֶם בְּנַחֲלָה אֶרֶץ
כְּנָעַן לִגְבֻלֹתֶיהָ: וְהָיָה לָכֶם פֶּתַח-נֹגֶב
מִמִּדְבַּר-צֹן עַל-יְדֵי אָדָם וְהָיָה לָכֶם
גְּבוּל נֹגֶב מִקְצֵה יַם-הַמֶּלַח קִדְמָה:
תַּחֲמוּמֵי אָדָם וְהָיָה לָכֹן תַּחֲמוֹם דְּרוֹמָא מִסְּפִי יַמָּא-דְּמִלְחָא קִדְמוּמָא:

רש"י

של יתדות שיכיא: וּלְצִנִּינִם. פותרים בו
הפותרים לשון מסוכת קוצים הסוככת אתכם
לסגור ולכלוא אתכם מאין יוצא ובא: וְצָרְרוּ
אתכם. כתרנגומו: (ז) זאת הארץ אשר תפול
לכם וגו'. לפי שהרבה מצות נוהגות בארץ
ואין נוהגות בח"ל הוצרך לכתוב מצרני
גבולי ורוחותיה סביב. לומר לך מן הגבולין
הללו ולפנים המצות נוהגות: תפול לכם על
שם שנחלקה בגורל נקראת חלוקה לשון
נפילה. ומ"א אומר על ידי שהפיל הקב"ה
שריהם של שבעים אומות מן השמים וכפתן
לפני משה. אמר לו ראה אין בהם עוד כח:
(ג) והיה לכם פתח נגב. רוח דרומית אשר מן
המזרח למערב: ממדבר צן. אשר אצל
אדום. מתחילת מקצוע דרומית מזרחית של
ארץ תשעת המטות. כיצד שלש ארצות

במדבר לד מסעי

אונקלוס

וְנָסַב לָכֶם הַגְּבוּל מִנֹּגֶב לַמַּעֲלָה
עֲקָרְבַּיִם וְעֵבֶר צֹנָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו מִנֹּגֶב
לְקֹדֶשׁ בְּרָנֶע וּיֵצֵא חֲצֵר-אֲדָר וְעֵבֶר
עֲצֻמָּה: ה' וְנָסַב הַגְּבוּל מֵעֲצֻמוֹן נַחֲלָה
מִצְרִים וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו הַיַּמָּה: ו' וְגְבוּל יָם
וְהָיָה לָכֶם הַגְּדוֹל וְגְבוּל זֶה-יִּהְיֶה
מִפְּקָנֹהֵי יַמָּא: ו' וְתַחֲמוֹם מֵעֲרָבָא וְהָיָה לָכֹן יַמָּא רַבָּא וְתַחֲמוּמָא דִּין יִהְיֶה לָכֹן תַּחֲמוֹם

רש"י

כרתים. ולא נחם אותו הדרך אלא הסיבין
והוציאם דרך דרומה אל המדבר והוא
שקראו יחזקאל מדבר העמים. לפי שהיו
כמה אומות יושבים בצדה והולכין אצל
דרומה מן המערב כלפי מזרח תמיד עד
שבאו לדרומה של ארץ אדום ובקשו ממלך
אדום שיניחם לעבור דרך ארצו להכנס לארץ
דרך רחבה ולא רצה והוצרכו לסבוב את כל
דרומה של אדום עד בואם לדרומה של ארץ
מואב שנאמר וגם אל מלך מואב שלח ולא
אבה. והלכו כל דרומה של מואב עד סופה
ומשם הפכו פניהם לצפון עד שסבבו כל
מצר מזרחי שלה לרחבה וכשכלו את מזרחה
מצאו את ארץ סיחון ועוג שהיו יושבין
במזרחה של ארץ כנען והירדן מפסיק ביניהם
וזהו שנאמר בפתח וילך במדבר ויסב את
ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח
שמש לארץ מואב וכבשו את ארץ סיחון ועוג
שהיתה בצפונה אל ארץ מואב. וקברו עד
הירדן. והוא כנגד מקצוע צפונית מערבית
של ארץ מואב. נמצא שארץ כנען שבעבר
הירדן למערב היה מקצוע דרומית מזרחית
שלה אצל אדום: (ד) ונסב לכם הגבול מנגב
למעלה עקרבאים. כל מקום שנאמר ונסב או

במדבר לד מסעי

לָכֶם גְּבוּל יָם: ז וְזֶה־יְהִיָּה לָכֶם גְּבוּל
צָפוֹן מִן־הַיָּם הַגָּדֹל תִּתְּאוּ לָכֶם הַר
הַהָר: ח מִהַר הַהָר תִּתְּאוּ לְבֵא חֲמַת וְהָיוּ
תּוֹצְאוֹת הַגְּבֹל צִדְדָּה: ט וַיֵּצֵא הַגְּבֹל
זַפְרָנָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו חֲצֵר עֵינָן זֶה־יְהִיָּה
לָכֶם גְּבוּל צָפוֹן: י וְהַתְּאוּיֹתָם לָכֶם
לְגְבוּל קְדֻמָּה מִחֲצֵר עֵינָן שְׂפָמָה: יא וַיֵּרֶד
הַגְּבֹל מִשְׁפֵּם הַרְבֵּלָה מִקֶּדֶם לְעֵינָן וַיֵּרֶד
הַגְּבֹל וּמָחָה עַל־פֶּתַף יָם־פְּנֵגֶת קְדֻמָּה:
יב וַיֵּרֶד הַגְּבוּל הַיֵּרֶדְנָה וְהָיוּ תּוֹצְאוֹתָיו יָם
תְּחוּמָא וַיִּמְטִי עַל בִּיף יָם גְּגִיסֵר קְדוּמָא: יג וַיַּחֲזוּת תְּחוּמָא לַיֵּרֶדְנָא וְהָיוּ מִפְּקָנְהִי
רש"י

אונקלוס רב

מַעְרָבָא: יוּדִין יְהִי
לְכוּן תַּחוּם צְפוֹנָא מִן
יָמָא רַבָּא תְּכוֹנֵנוֹן לְכוּן
לְהַר טוֹרָא: ח מִהַר
טוֹרָא תְּכוֹנֵנוֹן לְמִטִּי
חֲמַת וְהָיוּ מִפְּקָנְהִי
דְּתַחוּמָא לְצִדְדָּה:
ט וַיֵּצֵא תְּחוּמָא
לְזַפְרוֹן וְהָיוּ מִפְּקָנְהִי
לְחֲצֵר עֵינָן דִּין יְהִי
לְכוּן תַּחוּם צְפוֹנָא:
י וְתְּכוֹנֵנוֹן לְכוּן לְתַחוּם
קְדֻמָּא מִחֲצֵר עֵינָן
לְשָׂפָם: יא וַיַּחֲזוּת
תְּחוּמָא מִשְׁפֵּם לְרַבֵּלָה
מִמְדִּנְהָ לְעֵינָן וַיַּחֲזוּת
מִפְּקָנְהִי

(ז) גְּבוּל צָפוֹן. מצר צפון: מן הים הגדול
תתאו לכם הר ההר. שהוא במקצוע צפונית
מערבית. וראשו משפיע ונוכס לתוך הים ויש
מרוחב הים לפנים הימנו וחוצה הימנו:
תתאו. תשפכו לכם נטות ממערב לצפון אל
הר ההר: תתאו. לשון סיבה כמו אל תא
הרצים ותאי השער היציע. שקורין אפנדיץ
(אשכוס אשפיער) שהוא מוסב ומשופע: (ח) מִהַר
ההר. תסכו ותלכו אל מצר הצפון לצד
המזרח ותפגעו בלבוא חמת זו אנטיכיא:
תוצאות הגבול. סופי הגבול. כל מקום
שנאמר בו תוצאות הגבול או המצר כלה שם
לגמרי ואינו עובר להלן כלל או משם
מתפשט ומרחיב ויוצא לאחוריו להמשיך
להלן באלכסון יותר מן הרוחב הראשון.
ולענין רוחב המדה הראשון קראו תוצאות
ששם כלתה אותה מדה: (ט) והיו תוצאותיו
חצר עינן. הוא היה סוף המצר הצפוני.

במדבר לד מסעי

הַמֶּלֶח זֹאת תִּהְיֶה לָכֶם הָאָרֶץ לַגְּבֻלֹתֶיהָ
סָבִיב: יד וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר זֹאת הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּתְּנַחֲלוּ אֹתָהּ
בְּגוּרֹל אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה לָתֵת לְתַשְׁעַת
הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי הַמִּטָּה: יז פִּי לִקְחוּ מִטָּה
בְּנֵי הָרְאוּבֵנִי לְבֵית אֲבֹתָם וּמִטָּה בְּנֵי־
הַגָּדִי לְבֵית אֲבֹתָם וַחֲצֵי מִטָּה מִנִּשְׁהָ
לִקְחוּ נַחֲלָתָם: יח שְׁנֵי הַמִּטּוֹת וַחֲצֵי
הַמִּטָּה לִקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיֵּרֶדֶן יִרְחוּ
קְדֻמָּה מִזְרַחָה: יט רְבִיעִי שִׁישִׁי בַּמְּחוּבְרִין
זו וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: יא אֵלֶּה
שְׁמוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִנְחֲלוּ לָכֶם אֶת־
הָאָרֶץ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן:
יב וְנָשִׂיא אֶחָד נָשִׂיא אֶחָד מִמִּטָּה תִּקְחוּ
לְנַחֵל אֶת־הָאָרֶץ: יג וְאַלֶּה שְׁמוֹת
הָאֲנָשִׁים לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנָה:
תִּסְבֹּן לְאַחֲסָנָא יֵת אַרְעָא: יד וְאַלִּין שְׁמֵהָ גְּבִרְיָא לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנָה:

רש"י

(יז) קְדֻמָּה מִזְרַחָה. אל פני העולם שהם
במזרח שרוח מזרחית קרויה פנים ומערבית
קרויה אחור לפיכך דרום לימין וצפון
לשמאל: (יז) אֲשֶׁר יִנְחֹל לָכֶם. בשבילכם כל
נשיא ונשיא אפוסטרופוס לשבטו ומחלק
נחלת השבט למשפחות ולגברים ובורר לכל

אונקלוס רב

לִיָּמָא דְּמִלְחָא דָּא תִּהְיִי
לְכוּן אַרְעָא לְתַחוּמָהָא
סְחוּר סְחוּר: יג וַיִּפְקִיד
מֹשֶׁה יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
לְמִיָּמָר דָּא אַרְעָא דִּי
תִּתְּנַחֲלוּ יֵתָה בְּעֵדְכָא
דִּי פְקִיד יֵי לְמִתָּן
לְתַשְׁעַת שְׂבָטִין
וּפְלָגוֹת שְׂבָטָא: יד אֲרִי
קְבִילוּ שְׂבָטָא דְּבְנֵי
רְאוּבֵן לְבֵית אֲכֶהֱתָהוֹן
וּשְׂבָטָא דְּבְנֵי גָד לְבֵית
אֲכֶהֱתָהוֹן וּפְלָגוֹת
שְׂבָטָא דְּמִנִּשְׁהָ קְבִילוּ
אַחֲסָנְתָהוֹן: טו תְּרִין
שְׂבָטִין וּפְלָגוֹת שְׂבָטָא
קְבִילוּ אַחֲסָנְתָהוֹן
מַעְבְּרָא לַיֵּרֶדְנָא דִּירְחוּ
קְדוּמָא מְדִינָהָא:
טז וּמִלִּיל יֵי עִם מֹשֶׁה
לְמִיָּמָר: יז אֵלִין
שְׁמֵהָ גְּבִרְיָא דִּי
יַחֲסִנֹן לְכוּן יֵת אַרְעָא
אַלְעָזָר כְּהֵנָא וַיְהוֹשֻׁעַ
בֶּן־נוּן: יח וְרַבָּא חַד
רַבָּא חַד מִשְׂבָּטָא
תִּסְבֹּן לְאַחֲסָנָא יֵת אַרְעָא: יד וְאַלִּין שְׁמֵהָ גְּבִרְיָא לְשִׁבְטָא דִּיהוּדָה כָּלָב בֶּן־יִפְנָה:

אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהיה
עשוי כאילו עשאוּם שלוחים. ולא יתכן
לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שאם כן
היה לו לכתוב ינחילו לכם ינחלו משמע
שהם נוחלים לכם בשבילכם ובמקומכם כמו
ה' ילחם לכם: (יח) לָנַחַל אֶת הָאָרֶץ. שיהא

במדבר לה מסעי

אונקלוס רד

וּלְמִטָּה בְּנֵי שְׁמַעוֹן שְׁמוּאֵל בֶּן־
עַמִּיהוּד: ^{כא} לְמִטָּה בְּנִימִן אֱלִידָד בֶּן־
כְּסִלּוֹן: ^{כב} וּלְמִטָּה בְּנֵי־דָן נָשִׂיא בְּקִי
בֶּן־יִגְלִי: ^{כג} לְבְנֵי יוֹסֵף לְמִטָּה בְּנֵי־מְנַשֶּׁה
נָשִׂיא חַנִּיאל בֶּן־אֶפְדִּי: ^{כד} וּלְמִטָּה בְּנֵי־
אֶפְרַיִם נָשִׂיא קִמּוּאֵל בֶּן־שַׁפְטָן:
^{כה} וּלְמִטָּה בְּנֵי־זְבוּלֹן נָשִׂיא אֱלִיעֶזֶר בֶּן־
פְּרֹנָה: ^{כו} וּלְמִטָּה בְּנֵי־יִשָּׁשְׁכָר נָשִׂיא
פְּלִטְיָאֵל בֶּן־עֶזֶן: ^{כז} וּלְמִטָּה בְּנֵי־
נָשִׂיא אַחִיהוּד בֶּן־שְׁלָמִי: ^{כח} וּלְמִטָּה בְּנֵי־
נַפְתָּלִי נָשִׂיא פְּדֵהָאֵל בֶּן־עַמִּיהוּד:
^{כט} אֵלֶּה אֲשֶׁר עֲזָה יְהוָה לַנַּחַל אֶת־בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: ^פ חֲמִישִׁי לָהּ א וַיִּדְבֵּר
יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה בְּעֶרְבַת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן
יְרֵחוֹ לֵאמֹר: ^ג צֹו אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנָתַנּוּ
לְלוֹיִם מִנַּחֲלַת אַחֲזָתָם עָרִים לְשִׁבְתָּה
וּמִגֵּרָשׁ לָעָרִים סְבִיבֹתֵיהֶם תִּתְּנוּ לְלוֹיִם:
דְּמוֹאֵב עַל יַרְדֵּנָא דִּירְחוֹ לְמִימָר: ^ב פְּקִיד יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ לְלוֹאִי מֵאֲחֻסְתָּהּ
אֲחֻדְתָּהוֹן קְרוֹיִן לְמֵתָב וְרוּחַ לְקְרוֹנִיא סְחַרְגִּיהוֹן תִּתְּנוּ לְלוֹאִי:

רש"י

נוחל וחולק אותה במקומכם: (כט) לָנַחַל אֶת בני ישראל. שהם ינחלו אותה לכם למחלקותיה: (ב) ומגרש. ריוח מקום חלק וריעה:

במדבר לה מסעי

אונקלוס רה

וְהָיוּ הָעָרִים לָהֶם לְשִׁבְתָּהּ וּמִגֵּרָשֵׁיהֶם
יְהִיוּ לְבִהְמָתָם וְלִרְכָּשָׁם וְלִכָּל חֵיתָם:
וּמִגֵּרָשֵׁי הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם
מִקְרִי הָעִיר וְחֻצָּהּ אֶלֶף אַמָּה סָבִיב:
^ה וּמִדְּתָם מְחוּץ לָעִיר אֶת־פֶּאת־קִדְמָה
אַלְפִים בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־נֶגֶב אַלְפִים
בָּאֲמָה וְאֶת־פֶּאת־יָם אַלְפִים בָּאֲמָה
וְאֶת פֶּאת צָפוֹן אַלְפִים בָּאֲמָה וְהָעִיר
בְּתוֹךְ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגֵּרָשֵׁי הָעָרִים:
^ו וְאֵת הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם אֵת
שֵׁשׁ־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לָנֶס שְׁמָה
הָרֵצַח וְעֲלִיהֶם תִּתְּנוּ אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם
עִיר: ^ז פֶּל־הָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ לְלוֹיִם
אַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה עִיר אֶתְּהֶן וְאֶת־
מִגֵּרָשֵׁיהֶן: ^ח וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ מֵאֲחֻזַּת
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֵת הָרֶב תִּרְבּוּ וּמֵאֵת
הַמַּעֲט תִּמְעִיטוּ אִישׁ כְּפִי נִחְלָתוֹ אֲשֶׁר
יִנְחָלוּ יֵתן מֵעָרֵיו לְלוֹיִם: ^פ שִׁישִׁי שְׁבִיעִי
מֵאֲחֻדְתָּה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִן סִגְיָא תִּסְגֹּנוּ וּמִן זַעֲרִי תִּזְעִירוּן גְּבֵר כְּפוּם אַחֲסָנְתָּהּ דִּי

רש"י

(ג) וּלְכָל חֵיתָם. לכל צרכיהם: (ד) אֵלֶּה אַמָּה כיצד אלפים הוא נותן להם סביב. ומהם אלף כפיב. ואחריו הוא אומר אלפים באמה הא הפנימים למגרש והחיצונים לשדות ולכרמים:

במדבר לה מסעי

אונקלוס רז

במחוברין ^ט וידבר יהוה אל משה לאמר:
 דבר אל בני ישראל ואמרת להם כי
 אתם עברים את הירדן ארצה פנעו:
 והקריתם לכם ערים ערי מקלט
 תהיינה לכם ונס שמה רצח מכה נפש
 בשגגה: ^י והיו לכם הערים למקלט
 מגאל ולא ימות הרצח עד עמדו לפני
 העדה למשפט: ^י והערים אשר תתנו
 שש ערי מקלט תהיינה לכם: ^י את
 שלש הערים תתנו מעבר לירדן ואת
 שלש הערים תתנו בארץ פנעו ערי
 מקלט תהיינה: ^{טו} לבני ישראל ולגר
 ולתושב בתוכם תהיינה שש הערים
 האלה למקלט לנוס שמה כל מכה
 נפש בשגגה: ^{טז} ואם בכלי ברזל ^{יז} והכהו
 וימת רצח הוא מות יומת הרצח:
 קרניא האלין לשזבא למערק לתמן כל די קטול נפשא בשלו: ^{טז} ואם

רש"י

(יא) והקריתם. אין הקרייה אלא לשון הזמנה
 וכן הוא אומר כי הקרה ה' אלהיך לפני: (יב)
 מגאל. מפני גואל הדם שהוא קרוב לנרצח:
 (יג) שש ערי מקלט. מגיד שאע"פ שהבדיל
 משה בחייו שלש ערים בעבר הירדן. לא היו
 קולטות עד שנבחרו שלש שנתן יהושע
 בארץ כנען: (יד) את שלש הערים וגו'. אע"פ
 שבארץ כנען תשעה שבטים וכאן אינן אלא
 שנים וחצי. השוה מנין ערי מקלט שלהם.
 משום דבגלעד נפישו רוצחים דכתיב גלעד
 קרית פועלי און עקובה מרס: (טז) ואם בכלי
 ברזל הכהו. אין זה מדבר בהורג בשוגג

במדבר לה מסעי

אונקלוס רז

ואם באבן יד אשר ימות בה הכהו
 וימת רצח הוא מות יומת הרצח: ^{יח} או
 בכלי עץ יד אשר ימות בו הכהו וימת
 רצח הוא מות יומת הרצח: ^{יט} גאל הדם
 הוא ימית את הרצח בפגעו בו הוא
 ימתנו: ^כ ואם בשנאה יהדפנו או
 השליך עליו בעדיה וימת: ^{כא} או באיבה
 הכהו בידו וימת מות יומת המכה רצח
 הוא גאל הדם ימית את הרצח בפגעו
 בו: ^{כב} ואם בפתע בלא איבה הדפו
 או השליך עליו כל כלי בלא עדיה:
 כג או בכל אבן אשר ימות בה בלא
 וקטלה: ^{כא} או בדבכו מחי בידה וקטלה אתקטל וקטל
 דמא וקטול ית קטולא פד אתחייב לה מן דינא: ^{כב} ואם בתקף בלא דבכו דחיה או
 רמא עלוהי פל מן בלא כמן לה: ^{כג} או בכל אבנא דחיה דמית די ימות בה בלא
 רש"י

הסמוך לו אלא בהורג במזיד ובא ללמד
 שההורג בכל דבר צריך שיהא בו שיעור כדי
 להמית. שנאמר בכולם אשר ימות בו.
 דמתרגמין דהיא כמסת דימות בה. חוץ מן
 הברזל. שגלוי וידוע לפני ה' שהברזל ממית
 בכל שהוא אפי' מחט לפיכך לא נתנה בו
 תורה שיעור לכתוב בו אשר ימות בו וא"ת
 בהורג בשוגג הכתוב מדבר הרי הוא אומר
 למטה או בכלי אבן אשר ימות בה בלא ראות
 וגו' למד על האמורים למעלה שבהורג
 במזיד הכתוב מדבר: (יז) באבן יד. שיש בה
 מלא יד: אשר ימות בה. שיש בה שיעור
 להמית כתרגומו. לפי שנא' והכה איש את
 רעהו באבן. ולא נתן בה שיעור. יכול כל
 שהוא. לכך נאמר אשר ימות בה: (יח) או
 בכלי עץ יד. לפי שנאמר וכי יכה איש את
 עבדו או את אמתו בשבט. יכול כל שהוא
 לכך נאמר בעץ אשר ימות בו שיהא בו
 שיעור כדי להמית: (יט) בפגעו בו. אפי' בתוך
 ערי מקלט: (כ) בצדיה. כתרגומו בכמנא
 במארב: (כב) בפתע. באונס. ותרגומו בתקיף
 שהיה סמוך לו ולא היה לו שהות להזהר
 עליו: (כג) או בכל אבן אשר ימות בה. הכהו:
 בלא ראות. שלא ראהו: ויפ' עליו. מכאן

במדבר לה מסעי

אונקלוס רח

רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמָת וְהוּא לֹא-אֵוִיב לוֹ
וְלֹא מִבִּקֵּשׁ רַעְתּוֹ: כה וּשְׁפָטוּ הָעֵדָה בֵּין
הַמֶּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים
הָאֵלֶּה: כה וַהֲצִילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרֹצֵחַ מִיַּד
גֹּאֵל הַדָּם וַהֲשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל-עִיר
מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר-נָס שָׁמָּה וַיֵּשֶׁב בָּהּ עַד-
מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר-מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן
הַקֹּדֶשׁ: כו וְאִם-יֵצֵא יֵצֵא הָרֹצֵחַ אֶת-גְּבוּל
עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס שָׁמָּה: כז וּמָצָא
אֹתוֹ גֹּאֵל הַדָּם מַחֲנִיץ לְגְבוּל עִיר מִקְלָטוֹ
וְרֹצֵחַ גֹּאֵל הַדָּם אֶת-הָרֹצֵחַ אִין לוֹ דָּם:
כח כִּי בְּעִיר מִקְלָטוֹ יֵשֶׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן
הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב
הָרֹצֵחַ אֶל-אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: כט וְהָיוּ אֵלֶּה
דִּימוֹת כִּהְנָא רַבָּא וְכַתֵּר דִּימוֹת כִּהְנָא רַבָּא יְתוּב קְטוּלָא לְאַרְעֵי אֲחֻסְתָּהּ: כט וַיְהוֹן

רש"י

אמרו ההורג דרך ירידה גולה דרך עלייה אינו
גולה: (כה) עד מות הכהן הגדול. שהוא בא
להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם.
והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל
ומקצר את ימי החיים. אינו כדאי שיהא לפני
כהן גדול. ד"א לפי שהיה לו לכהן גדול
להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל
בחייו: אשר משח אותו בשמן הקדש. לפי
פשוטו מן המקראות הקצרים הוא שלא פיי

במדבר לו מסעי

אונקלוס רמ

לָכֶם לַחֲקֹת מִשְׁפַּט לְדֹרֹתֵיכֶם כָּל
מוֹשְׁבֵי-יִכָּם: א כל-מִכָּה-נֶפֶשׁ לְפִי עֵדִים
יִרְצֶחַ אֶת-הָרֹצֵחַ וְעַד אֶחָד לֹא-יַעֲנֶה
בְּנֶפֶשׁ לָמוּת: א ולֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ
רֹצֵחַ אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לָמוּת בִּי-מוֹת
וּמוֹת: א ולֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לָנוֹס אֶל-עִיר
מִקְלָטוֹ לָשׁוּב לִשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ עַד-מוֹת
הַכֹּהֵן: א ולֹא-תַחֲנִיפוּ אֶת-הָאָרֶץ אֲשֶׁר
אַתֶּם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא יַחֲנִיף אֶת-הָאָרֶץ
וְלֹא-אָרֶץ לֹא יִכְפֹּר לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ-בָּהּ
כִּי-אִם בָּדָם שָׁפָכוֹ: א ולֹא תִטְמֵא אֶת-
הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי
שׁוֹכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי יְהוָה שׁוֹכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: ב שְׂבִיעִי לוֹ א וַיִּקְרְבוּ רָאשֵׁי
הַסָּאֲבֹן יְת אַרְעָא דִי אֲתוֹן יִתְבִּין כּה דִי שְׂכִינְתִּי שְׂרָיָא כִּגְנָה אַרְי אָנָּה יי דִּשְׂכִּינְתִּי
שְׂרָיָא כִּגְוֹ כִּגְוִי יִשְׂרָאֵל: לו א וַיִּקְרְבוּ רִישֵׁי אֲבֹהֵתָא לְזַרְעִית כִּגְוִי גִלְעָד כּה מְכִיר כּה

רש"י

שׂוֹבֵי מִלַּחְמָה. שִׁשְׁבוּ מִן הַמִּלַּחְמָה. וְכֵן נוֹגִי
מְמוּעֵד. וְכֵן כִּי מוֹלִים הָיוּ. כֹּאשֶׁר תֹּאמַר שׁוֹב
עַל מִי שֶׁשָּׁב כֹּבֵד וּמוֹל עַל שֶׁמֶל כֹּבֵד כֵּן
תֹּאמַר לָנוֹס עַל מִי שֶׁנָּס כֹּבֵד וּקְוֵרָה נֹס
כְּלוּמֶר מוֹבָרַח וְאִם תֹּאמַר לָנוֹס לְבִירוֹת
וּתְפָרְשׁוּהוּ לֹא תִקְחוּ כּוֹפֶר לָמִי שִׁישׁ לוֹ לְבִירוֹת
לְפָטְרוֹ מִן הַגְּלוּת לֹא יִדְעָתִי הֵיכָן יֹאמַר
לְשׁוֹב לִשְׁבֹּת בְּאֶרֶץ הָרִי עֲדִין לֹא נָס וּמַהֲיִכֵן
יָשׁוּב: (לג) וְלֹא תַחֲנִיפוּ. וְלֹא תְרַשִּׁיעוּ.
כְּתַרְגוּמוֹ וְלֹא תַחֲבִיבוּ: (לד) אֲשֶׁר אֲנִי שׁוֹכֵן

במדבר לו מסעי

אונקלוס

הָאֲבוֹת לְמִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גִלְעָד בֶּן-מְכִיר
בֶּן-מְנַשֶּׁה מִמִּשְׁפַּחַת בְּנֵי יוֹסֵף וַיְדַבְּרוּ
לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֵי הַנְּשִׂאִים רְאשֵׁי אֲבוֹת
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: ^א וַיֹּאמְרוּ אֶת-אֲדֹנֵי צֹהַר
יְהוָה לָתֵת אֶת-הָאָרֶץ בְּנַחֲלָה בְּגֹרֶל
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲדֹנֵי צֹהַר בִּיהוָה לָתֵת
אֶת-נַחֲלַת צֶלְפָּחֵד אֲחִינוּ לְבָנָתָיו: ^ב וְהָיוּ
לְאַחַד מִבְּנֵי שְׁבֹטֵי בְנֵי-יִשְׂרָאֵל לְנָשִׁים
וַנִּגְרַעַה נַחֲלָתָן מִנַּחֲלַת אֲבֹתֵינוּ וְנוֹסֵף
עַל נַחֲלַת הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם
וּמִגֵּרֶל נַחֲלָתָנוּ יִגְרַע: ^ג וְאִם-יִהְיֶה הַיֵּבֶל
לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל וְנוֹסֶפֶה נַחֲלָתָן עַל נַחֲלַת
הַמָּטָה אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה לָהֶם וּמִנַּחֲלַת מֹטֶה
אֲבֹתֵינוּ יִגְרַע נַחֲלָתָן: ^ד וַיֵּצֵאוּ מֹשֶׁה אֶת-
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל-פִּי יְהוָה לֵאמֹר כֵּן מֹטֶה
בְּנֵי-יוֹסֵף דְּבָרִים: ^ה זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר-צִוָּה
אֲחֻסָּתָהוֹן: ^ו הַפְקִיד מֹשֶׁה יָת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מִימְרָא דִּי לְמִימַר אֹת שְׁבֹטָא דְּבָנֵי
יוֹסֵף מִמְּלִין: ^ז וַיִּין פִּתְגָמָא דִּי פְקִיד יִי לְבָנָת צֶלְפָּחֵד לְמִימַר לְתַקִּין בְּעִינֵיהוֹן

רש"י

בתוכה. שלא תשכינו אותי בטומאתה: כי אני
ה' שכן בתוך בני ישראל. אף בזמן שהם
טמאים שכינה שרויה ביניהם: (ג) ונוסף על
נחלת המטה. שהרי בנה יורשה והבן מתחם
על שבט אביו: (ד) ואם יהיה חיוב. מכאן

במדבר לו מסעי

אונקלוס

יְהוָה לְבָנוֹת צֶלְפָּחֵד לֵאמֹר לְטוֹב
בְּעִינֵיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים אֶךְ לְמִשְׁפַּחַת
מֹטֶה אֲבִיהֶם תִּהְיֶינָה לְנָשִׁים:
^א וְלֹא-תִסַּב נַחֲלָה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל מִמֹּטֶה
אֶל-מֹטֶה כִּי אִישׁ בְּנַחֲלַת מֹטֶה אֲבֹתָיו
יִדְבְּקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ב וְכָל-בָּת יִרְשֵׁת
נַחֲלָה מִמֹּטוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַחַד
מִמִּשְׁפַּחַת מֹטֶה אֲבִיהֶם תִּהְיֶה לְאִשָּׁה
לְמַעַן יִירְשׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ נַחֲלַת
אֲבֹתָיו: ^ג וְלֹא-תִסַּב נַחֲלָה מִמֹּטֶה לְמֹטֶה
אֲחֵר כִּי-אִישׁ בְּנַחֲלָתוֹ יִדְבְּקוּ מֹטוֹת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: ^ד כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה כֵּן
עָשׂוּ בָנוֹת צֶלְפָּחֵד: ^ה מִפְּטִיר יֹא וְתִהְיֶינָה
מַחֲלָה תִרְצָה וְחֻגְלָה וּמִלְכָּה וְנָעָה בָנוֹת
צֶלְפָּחֵד לְבָנֵי דִדֵּיהֶן לְנָשִׁים: ^ו מִמִּשְׁפַּחַת
בְּנֵי-מְנַשֶּׁה בֶּן-יוֹסֵף הָיוּ לְנָשִׁים וְתִהְיֶי
נַחֲלָתָן עַל-מֹטֶה מִשְׁפַּחַת אֲבִיהֶן:
יב מִצְרַעֲתָא בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶּר יוֹסֵף הִוָּא לְנָשִׁין וְהוֹת אֲחֻסָּתָהוֹן עַל שְׁבֹטָא (ס"א: שִׁיבֹט)

רש"י

אשר תהיינה להם: (ח) וכל בת ירשת נחלה.
שלא היה בן לאביה: (יא) מחלה תרצה וגו'.
כאן מנאן לפי גדולתן זו מזו בשנים ונשאר
מסעי

לֹא הִלַּכְתִּי רָאִי דְרָכָךְ בְּיָאֵר דְּעֵי מָה עֲשִׂית בְּכֶרֶךְ קִלְה מִשְׁרַכַּת דְּרָכֶיךָ:
כִּד פִּרְה | לְמַד מִדְּפֹר בְּאוֹת נִפְשׁוֹ (נִפְשָׁה קִרִּי) שְׁאַפְה רִוּחַ תְּאַנְתָּה מִי יִשְׁיבְנָה
כְּלִי-מִבְקָשֶׁיךָ לֹא יִיעָפוּ בְּחִדְשָׁה יִמְצְאוּנָה: כֹּה מְנַעִי רִגְלֶךָ מִיַּחַף וּגְרוּנֶךָ
(וּגְרוּנֶךָ קִרִּי) מִצְמָאָה וּתְאַמְרִי נֹאֵשׁ לֹא כִי-אַהֲבָתִי זָרִים וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶיךָ:
כּו כְּבִשְׁת גִּבְבִּי כִי יִמְצֵא כֵּן הִכִּישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל הֵמָּה מַלְכֵיהֶם שְׂרִייהֶם
וְכֹהֲנֵיהֶם וְנָבִיאֵיהֶם: כּו אֲמַרִים לַעֲץ אָבִי אֶתָּה וְלֹאכֵן אֶת יִלְדֹתִי (וְלִדְתִּי קִרִּי)
כִּי-פָנּוּ אֵלַי עֲרֹף וְלֹא פָנִים וּבָעַת רָעַתָּם לֹאמְרוּ קוּמָה וְהוֹשִׁיעֵנו: כח וְאִיָּה
אֶלְהִיד אֲשֶׁר עֲשִׂיתָ לָּךְ לְקוּמוּ אִם-יוֹשִׁיעוּךָ בָּעַת רָעַתְךָ כִּי מִסְפֵּר עֲרִידֶךָ הָיוּ
אֶלְהִידֶיךָ יְהוּדָה: ג' הִלֹּא מַעֲתָה קָרָאתִי (קָרָאת קִרִּי) לִי אָבִי אֶלּוֹף נְעָרִי אֶתָּה:
הַסְפָּרִים מוֹסִיפִים ב' פְּסוּקִים אֵלּוּ.

ד א אִם-תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל | נֹאֵם-יְהוָה אֵלַי תָּשׁוּב וְאִם-תִּסְרִי שְׁקוּצִיךָ מִפְּנֵי
וְלֹא תִגּוֹד: ג וְנִשְׁפָּעַת חֵי-יְהוָה בְּאַמַּת מִשְׁפָּט וּבְצִדְקָה וְהִתְפָּרְכוּ כּו גוֹיִם
וְכוּ יִתְהַלְלוּ:

י אֵלֶּה הַמִּצְוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה בְּיַד-מֹשֶׁה אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבַת
מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ: חֹזק
דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוֹ:
זְרָעִית אַבְהוֹן:
יג אֵלִין פְּקוּדִיָּא וְדִינִיָּא
די פְּקִיד יי בִּידָא
דְּמִשָּׁה לֹות בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּמִישְׁרִיָּא
דְּמוֹאָב עַל יַרְדֵּן דִּירְחוֹ:

הפטרת מסעי בירמיה פרק ב

ד שָׁמְעוּ דְּבַר-יְהוָה בֵּית יַעֲקֹב וְכָל-מִשְׁפָּחוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל: ה כֹּה | אָמַר יְהוָה
מִה-מִּצְאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עוֹל כִּי רָחֲקוּ מַעֲלִי וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֵבֶל וַיַּהֲפִלוּ:
ו וְלֹא אָמְרוּ אִיָּה יְהוָה הַמַּעֲלָה אֲתָנוּ מֵאַרְצָה מִצְרַיִם הַמּוֹלִידָה אֲתָנוּ בְּמִדְבָּר
בְּאַרְצָה עֲרֵבָה וְשׁוּחָה בְּאַרְצָה צִיָּה וְצִלְמוֹת בְּאַרְצָה לֹא-עֶשְׂבָה כֹּה אִישׁ וְלֹא-יִשְׁכַּב
אָדָם שָׁם: ז וְאָבִיא אֲתָכֶם אֶל-אַרְצָה הַכַּרְמֶל לְאָכַל פִּרְיָה וְטוֹבָה וּתְבֹאוּ
וּתְטַמְּאוּ אֶת-אַרְצִי וְנִחַלְתִּי שְׁמָתְכֶם לְתוֹעֵבָה: ח הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אִיָּה יְהוָה
וְתִפְשִׁי הַתּוֹרָה לֹא יִדְעוּנִי וְהָרַעִים פָּשְׁעוּ כִּי וְהַנְּבִיאִים נִבְּאוּ כַּפֶּעַל וְאַחֲרֵי
לֹא-יִוָּעֲלוּ הִלְכוּ: ט לָכֵן עַד אָרִיב אֲתָכֶם נֹאֵם-יְהוָה וְאַתְּ-בְּנֵי בְנוֹיֶיךָ אָרִיב:
י כִּי עֲבָדוּ אֲנִי כְּתִיבִים וְרָאוּ וְקִדְר שְׁלַחַו וְהִתְבּוֹנְנוּ מֵאֵד וְרָאוּ הֵן הֵיטָה כְּזֹאת:
יא הֵהִימִיר גּוֹי אֱלֹהִים וְהֵמָּה לֹא אֱלֹהִים וְעַמִּי הַמִּיר כְּבוֹדוֹ בְּלֹא יוֹעִיל:
יב שְׁמוֹ שְׁמִים עַל-זֹאת וְשִׁעְרוֹ חֲרָבוּ מֵאֵד נֹאֵם-יְהוָה: יג כִּי-שָׁתִים רַעוֹת
עָשָׂה עַמִּי אֲתִי עֲזָבוּ מְקוֹר | מֵיָם חִיִּים לְחֻצֵּב לָהֶם בְּאוֹת בֹּאֶרֶת נִשְׁכָּרִים
אֲשֶׁר לֹא-יִכְלוּ הַמֵּיִם: ד הַעֲבֹד יִשְׂרָאֵל אִם-יִלִּיד בֵּית הוּא מִדּוֹעַ הֵיךְ לְכוּ:
טו עָלִיו יִשְׁאַגּוּ כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּיחוּ אֲרֻצוֹ לְשִׁמָּה עָרְיוּ נִצָּתָה (נִצָּתוּ קִרִּי)
מִבְּלִי יִשָּׁב: טז גִּם-בְּנֵי-גֵן וְתַחֲפָנֶס (וְתַחֲפָנֶס קִרִּי) יִרְעוּךָ קִדְקִד: יז הִלֹּא-זֹאת
תַּעֲשֶׂה-לָּךְ עֲזָבָךְ אֶת-יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּעַת מוֹלֶכֶךָ בְּדֶרֶךְ: יח וְעַתָּה מִה-לָּךְ
לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשָׁתוֹת מִי שְׁחֹר וּמִה-לָּךְ לְדֶרֶךְ אֲשׁוּר לְשָׁתוֹת מִי נָהָר:
יט תִּסְרַף רָעַתְךָ וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תוֹכַחְךָ וּדְעִי וְרָאִי כִּי-רַע וְקָרַע עֲזָבָךְ אֶת-יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְלֹא פָחַדְתִּי אֵלֶיךָ נֹאֵם-אֲדֹנִי יְהוָה צְבָאוֹת: כ כִּי מַעוֹלָם שִׁבְרָתִי עָלֶיךָ
נִתְקַלִּי מוֹסְרוֹתֶיךָ וּתְאַמְרִי לֹא אֶעֱבֹד (אֶעֱבֹד קִרִּי) כִּי עַל-כֵּן גִּבְרָה גְּבָהָה
וְתַחַת כְּלִיעַן רַעְזָן אֶת צִעָה זֹנָה: כא וְאֲנֹכִי נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק כֹּלָה זָרַע אֲמַת
וְאִיךָ נִהַפְּכָת לִי סוּרִי הִגֵּפִן נִכְרִיָּה: כב כִּי אִם-תִּכְבֹּסִי בְּחֵתֶר וּתְרַבִּי-לָךְ בְּרִית
נִכְתָּם עֲזָבָךְ לְפָנַי נֹאֵם אֲדֹנִי יְהוָה: כג אִיךָ תְּאַמְרִי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים

חזרה לתוכן העניינים

יום ראשון

לנצח עוד יום

ס"ו ע"א ומבארין: במאי קמיפלגי תנא

דבי רב [נבחייתא הקדומת ששנייה

בתורת כהנים, ונקראת ספרא דבי רב, לפי שהייתה שגורה

בבית המדרש] הסוברת שכל ארבעת החגבים

המוזכרים בתורה מיבעי ליה כולו לגופיהו

[לצורך עצמם]. ותנא דבי רבי ישמעאל, הסובר

שסלעם בא לרביי ראשו ארוך, וחגב אתא

למעוטי צרצור, דחגב טמא הוא?

דחגב שראשו ארוך, קמיפלגי!

תנא דבי רב סבר: הא דכתיב "אשר לו כרעיה"

הרי זה כלל. ארבה, סלעם, חרגול, חגב למיניהו,

פרט. ואינו סובר ש"למיניהו" דכתיב גבי כל חד

מהחגבים הרי כלל.

ולכן, לא דריש במדה של כלל ופרט וכלל! כי

היות ובכלל הראשון לא הקפיד בו אלא על

כרעים, ואילו "למיניהו" הכתוב אצל כל אחד בא

להקפיד לרבות דוקא חגבין הדומין בכל ארבעת

הסימנים לחגבים המוזכרים בתורה, הרי כיון

שאין שני הכללים דומים, הראשון ושני, אין דנין

אותם במידה של כלל ופרט וכלל.

ולכן תנא דבי רב דן במידה של כלל ופרט - שאין

בכלל אלא מה שבפרט! הלכך, דמיניה, דבר

שהוא מינו ממש, אין, רק אותו מרבים, אבל דבר

דלאו דמיניה, לא מרבינן ליה. ומרבי רק חגב,

דדמי ליה משני צדדין, שאין ראשו ארוך, ויש לו

את ארבעת הסימנים.

ואילו תנא דבי רבי ישמעאל סבר: הא דכתיב

"אשר לו כרעיה" הרי זה כלל. "ארבה, סלעם,

חרגול, חגב" - פרט. "למיניהו", חזר וכלל.

ודרשינן ליה במדה של כלל ופרט וכלל: כלל

ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט. ומרבי

כל דדמי ליה בחד צד, בכך שיש לו את ארבעת

הסימנים. ולכן סלעם ילפינן ליה מארבה וחרגול, שיש לו את ארבעת הסימנים. והמילה סלעם מיותרת, וילפינן מינה לרבות חגבין שראשן ארוך.

ופרכינן: והאין יליף תנא דבי רבי ישמעאל את הפסוקים במידה של כלל ופרט וכלל. והא לא

דמי כללא קמא לכללא בתרא.

כללא קמא, "אשר לו כרעיה" אמר רחמנא.

ולכן, רק חגב דאית ליה כרעים אכול, ואילו חגב

דלית ליה כרעים לא תיכול.

ולעומת זאת כללא בתרא, שהוא "למיניהו", בא

ללמד אותנו - דלא תיכול עד דשוו בארבעה

סימנים! ואין הכלל האחרון דומה כלל לראשון,

ולכן אי אפשר כאן לדרוש במידה של כלל ופרט

ובכלל.

ומשנינן: תנא דבי רבי ישמעאל, אפילו בכללי

ופרטו כי האי גוונא שאין הכללים שווין ואין

דומין ביניהן, דאין, הוא דן. דהיינו, שהוא דן

דורש אותן במידה של כלל ופרט וכלל.

ודאמרינן נמי בעלמא, דדאין תנא דבי רבי

ישמעאל בכללי ופרטו כי האי גוונא, ומה

שאומרים אנו תמיד, דתנא דבי רבי ישמעאל

דריש כלל ופרט וכלל אפילו אם הכלל האחרון

אינו דומה לראשון - מהכא ילפינן לה! שכאן

מצינו שתנא דבי רבי ישמעאל יליף כלל ופרט

וכלל אפילו בכי האי גוונא.

אמר מר: אי שמו חגב, ויכול אפילו אין בו כל

ארבעת הסימנים הללו נמי יהיה כשר? תלמוד

לומר "למיניהו", עד שיהו בו כל ארבעת הסימנים

הללו.

והוינן בה: אי אין בו כל ארבעת הסימנים הללו

- מהיכא תיתי נאמר שחגב זה יהיה טהור? והרי

ארבה וחרגול כתיב בתורה, ולחם יש את ארבעת הסימנים, ומהיכא תיתי לרבות חגבין, שאין דומין להם?

ומשנינן: אי לא הוה כתיב בתורה סלעם, היינו

אומרים כדקאמרת, שאי אפשר לרבות חגב שאין

לו את ארבעת הסימנים.

אבל השתא דכתיב סלעם, ודרשינן מיניה לרבויו

חגב שראשו ארוך, אף על פי שאינו דומה לשאר

החגבים המוזכרים בפסוק, אימא ליורבי נמי כל

דהו כל חגב, ואפילו שאינו דומה לשאר החגבים

אלא בסמין אחד. שהרי ראינו מ"סלעם" דלא

בעינן שהחגב שאנו מרבים יהיה דומה לחגבים

הכתובים בתורה בכל הצדדין שלו.

קא משמע לן "למיניהו" - עד שיהו בו כל ארבעת

הסימנים הללו!

ומקשינן: מאי שנא התם, בברייתא דתנא דבי רב,

[בדף סה א] דאמרת סלעם זה רשון, חרגול זה

ניפול, ומאי שנא הכא, בברייתא דתנא דבי רבי

ישמעאל [בדף סב ב], דאמרת, סלעם זה ניפול,

חרגול זה רשון?!

ומשנינן: מר כי אתריה, ומר כי אתריה. "רשון"

דתנא דבי רב, הוא אותו אחד הנקרא ניפול אצל

תנא דבי רבי ישמעאל. ואותו חגב הנקרא רשון

אצל תנא דבי רבי ישמעאל, הוא נקרא ניפול אצל

תנא דבי רב. ובין למר ובין למר, סלעם אין לו

זנב ולחרגול יש זנב.

שנינו במשנה: ובדגים - כל שיש לו סנפיר

וקשקשת.

תנו רבנן: אין לו עכשיו סנפיר וקשקשת ועתיד

לגדל לאחר זמן, כגון הסולתנית והעפאין, שהם

מין דגים קטנים, הרי זה מותר.

אומרים כללם
 כספיו חופים אל
 חגב חסר סימן
 הארבע דמנית
 קשיא אמאי איני
 בתרא דוקא וסו
 ילאו שטרות אלא
 ומיעט וריבא א
 שלשה מיניס דג
 או דבר בטוריות
 או שמא נאמר א
 דדמו ומה של
 דבר המיטלטלו ו
 ריבוי ומיעוט
 שאין ממין או
 דמיתי דאין כ
 נקט דלפי ברא
 הכתוב חזת פו
 נפש השורפת א
 דבכמה מקומות
 אכל חגב טבור
 אין מעמידין ע
 טמא ודי טבור
 וכן הבאין מן ה
 חיים וצין ממסר

(א) נדה נא; (ב) זנחים מד.
 ב"ק קד: בצורות נא. ע"ש
 שבושות ה, א [ויקרא יא],
 (ד) [ג'ל הוא שמי],

1. וכוונתו נחשת על ראשו וקשקש זהו ראשו ומשקל השיריו נחשת אלפים שקלים נחשת: שמואל א' ז' ו'.

2. ה' חפץ למען יצדק יגדיל תורה ואיירי: ישעיהו כ"ב כ"א.

3. את זה תאכלו מכל אשר במים על אשר לו סנפיר וקשקש במים ונחשתם ונחשתם אתם תאכלו: ויקרא י"א ד'.

4. וכל אשר אין לו סנפיר וקשקש במים ונחשתם מכל שיריו אשר מכל נפש הדיח אשר במים שקש י"א לבם: ויקרא י"א ה'.

(א) רש"י ד"ה ואימא נמים
כלל דלכל שרץ: (ב) תום'
ד"ה לא ס"ד וכו' ימחא טפי
דלמא ליה להזכיר כלים
בקרא דיש לו:

קשקשת. מלבושין של דג
(נדה נא:) אלו קליפין
הקבועין בו (ויקרא יא ט).
סנפיר. אלו כנפים ששט
בהן על פני המים (שם).

וספרינו **ושם** דמכיו מרוביו מנגן
 פקשקש לבושא קרד דמסרס מנה
 דממחין קשקש חלו קרשנין ב
 על כרח מהאי קרד משמעת ושרין
 קשקשיס ורין דפסעטין
 דקשקשיס קרד לבושא קרשנין קשקש
 לתודא דהא עליה סמכין והשמה
 ליכא למימר הוה אחינא חלו קשקש
 ספירי: כל אשר לו ספירי וקשקש
 נמים אותם תחלו אותם משמע
 מיעוטה הוה אין לו חלו
 ולא הבה תחלו עשה עשה: **חאלו**
מל אשר נמים מה ס"ל והא
 מוחא תחלו דקשיס קרד נפקא
 לו תחלו ביש לו ואסור עשה

(א) רש"י ד"ה ואימא נמים
כלל דלכל שרץ: (ב) תום'
ד"ה לא ס"ד וכו' ימחא טפי
דלמא ליה להזכיר כלים
בקרא דיש לו:

קשקשת. מלבושין של דג
(נדה נא:) אלו קליפין
הקבועין בו (ויקרא יא ט).
סנפיר. אלו כנפים ששט
בהן על פני המים (שם).

וקשקש ארמית ונתחם דספסא קאי ויכי קאלמר חאלבון מכל אשר
 בתים אשך בלח סומנין וכבון בשאר מיתות שאנין ימים וחללים כל אשר
 לו סנפיר וקשקש [בתנים] צדימם ונתחם ארמית ארמית ונתחם ולא אשר
 סנפיר וקשקש דצימם ונתחם צבי סומנין: **היון ספיר כנלים.**
 מחלח אשך אתה למד: **צימם** ונתחם **ספיר**. **רבתחין** כך ארומ
 למעטין מי שאין לו דא כנלים אשך ג' דלתים **לוי**: **ויאחז** כנלים
 "אשך דאחז לוי לא סיכוב דהא גבי הדימור כתיב ושטמע דמהתור
 ממעט לוי דהא סיכוב ארמית ונתחם לוי ומהתחלל סאן כנלים לא
 חללס: לא א"י. דהא גבי צימם דלח חאלבון מכל אשר אשך לו סנפיר
 ונמי ימים ונתחם למעטין כלים והכל על כרחן מנאסורא ממעט לוי
 ונעט לוי וארומא חאלבון ממעט אשך שאלן לו קאי ויכי קאלמר מית
 ונעט לוי וימינן עמקא חמסין ומפסור דלעיל שטמורין סאן כלים
 כל אשך חמסין צעין סומנין: **היריזן ונעילין** לא. וי"ש צדור ונלמא לי
 סתבי גבי שדרי מכל אשר צדימם כל אשר לו סנפיר וקשקש בתים:

העל

ואמרום ה"ז מותר ^א לשקשקש יש לו סנפיר ויש לשקשקש יש לו סנפיר מהו יש לו מנקה מנא מכדי אקשקש רחמנא קשקשת ורלא רחמנא קשקשת ^ב

[illegible]

לו נספיר וקשקשת בימים ובזמנים מכל שך המים ומכל נפש החיה
אשר במים שכן הם לכם ובזקלן קרה דבריהם וזר דמתייאלה
ושקן יהיו לכם מנשבת אל ושל ודע וזו אל סכרה שכל כללים
וממורים מימים וחללים דבש להם נספיר וקשקשת נמי אספיר ובזקן
להם נספיר וקשקשת קילי טפ' לדינא כלל סכר שבה והאי שנייה
בזרה נספיר וקשקשת טפ' להם וט' להסיר כללים מקרה דאן לו נשקמן
במים מימים וחללים ואלא ידענא היסור כלי המים דאן לו וזקן
ונומר דהוא אמינא דקרה דאן לו אפא תמשינו כלי נחלא אכל שבה
אזכא ודא לו אפי' כללים נמי שרו להכי אילתקור קרה אפא למשי
כלים לגמורא אפי' דאן לו:

הלכך על כרחק רישא נמי כי כמדי ימים ונחלים ולא כלים מאסורא
ונחלים הוא לדאום תאכלו ולא מי שאין לו אכל כלים אפי' אין לו
ולקמן [סו.] צעי הי קרי סתום והי קרי מפורש: ואימא צמים כלל. (ב)
תאכלו מכל אשר צמים לאתויי צורות להיתרא: צמים חור וכלל. תרי

[illegible]

(א) מכאן עד ד"ה מה
כשהחיר שיך לעיל ע"א.

לעמוד הבא

הא אותם דגים ושרצים הגדלים בכלים, אף על גב דלית ליה סנפיר וקשקשת - אכול! רשאי אתה לאוכלם.

והיונין בה: כיון שהפסוק מדבר בהיתר האכילה של הדגים, אמא, נדרש את הפסוק כך: בימים ובנחלים הוא דתאכל את אלו שיש להם סנפיר וקשקשת, הא אותם הנמצאים בכלים - אף על גב דאית ליה סנפיר וקשקשת, לא תיכול!

ודחינן: לא סלקא דעתך למדרש הכי. דכתיב אחר כך בפסוק, "וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים, מכל שרץ המים, שקץ הם לכם. מבשרם לא תאכלו". וכיון שפסוק זה מדבר על איסור אכילת דגים בלי סימני טהרה, משמע שהפסוק בא למעט מהאיסור, ולומר, רק דגים הנמצאים בימים ובנחלים דלית ליה להם סימני טהרה, אותם לא תיכול. הא דגים ושאר שרץ המים הנמצאים בכלים, אף על גב דלית ליה סנפיר וקשקשת, אכול! מותרים הם באכילה. וכיון שבסיפא על כרחך הכתוב בא למעט ולומר שדגים הנמצאים בכלים מותרים הם אפילו שאין להם סימני טהרה, אם כן בפסוק הראשון דכתיב "בימים ובנחלים", גם בא הפסוק לומר שדוקא בנחלים ובימים בעינן סימני טהרה, אבל בכלים, אפילו אותם שאין להם סימני טהרה, מותרים הם.

[והיינו שני הפסוקים, הסתם והמפורש, שהחזרו לעיל, שהותרו בהם דגים הנמצאים בכלים בלי סימני טהרה.] ומקשינן: ואימא, נדרש את הפסוק במידה של כלל ופרט.

שהרי כתיב תחילה "מכל אשר במים", הרי זה כלל, שלכל שרץ המים בעינן סימני טהרה. ולאחר מכן אמר הכתוב "בימים ובנחלים, אותם תאכלו", הרי זה פרט. שרק להם בעינן סימני טהרה.

וקיימא לן, כלל ופרט - אין בכלל אלא מה שבפרט; ולא מריבם שום דבר חוץ מהפרט. ונימא: ימים ונחלים - אין, בהם הוא דבעינן סנפיר וקשקשת, אבל נעיצין, כמין אגמי מים רחבין, וחריצין, שהם ארוכין וקצרים, הרי אף על פי שהם דומין לימים ונחלים, שגם בהן יש מים נובעין, לא בעינן בהו סימני טהרה, וכל שכן בבורות דלא בעינן. ואם כן, לא בעינן את רבוי הפסוק "תאכלו מכל אשר במים" לאתויי בורות להיתרא, כי מהלימוד של כלל ופרט היינו יודעים להיתרים?

ומשינן: אין זה כלל ופרט, אלא כלל ופרט וכלל הוא! כי "במים" חזר וכלל. שהתורה כתבה פעמיים "במים" [י"א זה תאכלו מכל אשר במים, "כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים"].

ומקשינן: והלא הני [מים] תרי כללי דסמיכי להדין נניחו! שהרי שני הכללים [מים] כתובים אחד בסמוך לשני, ורק אחרי שני הכללים כתוב הפרט "בימים ובנחלים". ומנין שגם כפי האי גוונא, שאין הפרט נאמר בין שני הכללים, אלא לאחר שני הכללים, גם כן ילפינן ליה במידה של "כלל ופרט וכלל"?

ומשינן: אמר רבנא: כדאמרי במערבא, בארץ ישראל: כל מקום שאתה מוצא שני כללות הסמוכין הכתובין בסמיכות זה לזה,

כעשה. ומשמע שנאמר אל תאכל את שאין לו סימני טהרה, וכמו שאמר הכתוב "מבשרם לא תאכלו", שומע אני - אכול את שיש לו סימני טהרה! ולמה שנא? מדוע כתבה התורה את שני הפסוקים, כיון שמכל אחד משני הפסוקים לחוד יכולתי לשמור איסור לאכול דגים ללא סימני טהרה?!

כדי לעבור עליו בעשה [דהיינו לאו הבא מכלל עשה, "איתא תאכלו", מכלל שרץ שאין לו סנפיר וקשקשת, לא תאכלו], ובלא תעשה, "מבשרם לא תאכלו". וממשיכה הברייא: וזה שאמר הכתוב בתחילה, "את זה תאכלו מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים" מה תלמוד לומר? כיון שכתבה התורה בסיפא דקרא "אותם תאכלו", הרי מהסיפא ידעינן שדגים אשר יש להם סימני טהרה מותרים הם.

ומשינן: שיכול הייתי לומר: הואיל והותר הכתוב את שרץ המים ואפילו כשאין לו סימני טהרה, בשני פסוקים, בפסוק אחד אמר זאת הכתוב במפורש, ובפסוק שני הותר בסתם, בצורה סתומה שאינה מפורשת [ולקמן מפרשין מה הם הפסוקים].

היינו אומר, ילמד סתם מן המפורש, מה כשהתיר הפסוק במפורש, לא התיר הפסוק בלא סנפיר וקשקשת את כל שרץ המים אלא התיר רק את השקצים הגדלים במים שבכלים, כגון תולעים הגדלים במים שבכלים [ולקמן מפרשין היכן מצינו שהתירה אותם התורה].

אף כשהתיר הפסוק בסתם [כדמפרשין לקמן], לא התיר הפסוק אלא שרצים הגדלים בכלים, ולא את השרצים הגדלים ב"חריצין", שהם מים נובעין, שדומים לימים ונחלים, ולא את השרצים הגדלים בבורות שאינן נובעין, ואפילו שאינן דומים לימים ונחלים.

מנין לרבות גם שרצים הגדלים בבורות שיחין ומערות, ששוחה, מתכופף אדם ושותה מהן ממים אלו, ואינו נמנע לשחות מהן עם התולעים שבהן הואיל

תלמוד לומר ברישא דקרא "את זה תאכלו מכל אשר במים". והכי קאמר הכתוב: תאכלו מכל אשר במים, אפילו בדברים שאין להם סימני טהרה. והיינו, דוק שרץ המים שבשאר מקומות, שאינן ימים ונחלים, אותם תאכלו. אבל מה שגדל בימים ובנחלים, הרי רק מי שיש לו סנפיר וקשקשת במים, אותו תאכלו, ולא אותם שאין להם סנפיר וקשקשת! כי אותם שגדלים בימים ובנחלים, צריכים סימני טהרה.

אבל הגדלים בבורות, שמקומות אלו אינם דומים לימים ונחלים, שכן מימותיהם אינם מים נובעים, לא הצריכה התורה בהם סימני טהרה כמו שהצריכה בימים ובנחלים. ומבארין: היכן מצינו שהתיר הכתוב שרצים הגדלים בכלים?

דכתיב "את זה תאכלו מכל אשר במים - כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים, אותם תאכלו". ודרשין: אותם הנמצאים בימים ובנחלים, הוא שכתבתי לך דמי אית ליה סנפיר וקשקשת, אכול, יכול אתה לאוכלם, ואתם דלית ליה סנפיר וקשקשת, לא תיכול.

ס"ו ע"ב יש לו עכשיו סנפיר וקשקשת ועתיד להשיין בשעה שעולה מן המים, כגון אקונס ואפונס כספתיאס ואכספתיאס אטונס [מיני דגים שזוהו שמם בפרסית] - הרי זה מותר!

תנן התם במסכת נדה [נא]: כל דג שיש לו קשקשת - בידוע שיש לו סנפיר! ויש דג שיש לו סנפיר, ואין לו קשקשת.

יש לו קשקשת, ויש לו סנפיר הרי זה דג טהור. יש לו סנפיר, ואין לו קשקשת הרי זה דג טמא. והיונין בה: מכדי, הרי אקשקשת קא סמכינן לענין טהרת דגים [שהרי כל שיש לו קשקשת אמרת שיש לו סנפיר, ואילו סנפיר לבד אינו סימן טהרה, שגם לדג טמא יכולים להיות סנפירים], אם כן, ליכתוב רחמנא קשקשת, ולא ליכתוב סנפיר, ואנן ידעינן דכל שיש לו קשקשת, דג טהור הוא. ואמאי כתבה התורה "כל אשר לו סנפיר וקשקשת וכו' אותם תאכלו"?

ומשינן: אי כתב רחמנא קשקשת לבד, ולא כתב סנפיר, הוה אמינא, מאי קשקשת, שפירוש המילה קשקשת הוא סנפיר, שהדג שט עמו על פני המים, ואפילו דג טמא אתי לאכשורי. והיינו סוברים דסנפירים שהדג שט עמם הם סימני טהרה של הדגים. ואכן כתב רחמנא סנפיר וקשקשת, להשמיענו שאחד הסימנים המוחזקים הם הקשקשין [שהם הלבוש של הדג]. ומהא ידעינן כי דג שיש לו רק סנפירים, הרי הוא דג טמא.

ופרכין: והשתא, דכתב רחמנא סנפיר וקשקשת, וכתבה המשנה שקשקשין הם אלו הקבועין בו [והיינו הלבוש של הדג], ממאי, מנלן לתנא דמתניתין, דקשקשת היינו לבושא דג? הוה? על כרחך, מדרבנן בספר שמואל [פסוק יז] אצל גלית וישורון קשקשים הוא לבוש, ומהא שמעינן שקשקשים היינו לבוש. וכיון שפשטיא לן שקשקשת היא לבוש הדג, תיקשי: וליכתוב רחמנא קשקשת לבדה, ולא ליכתוב סנפיר, כיון שעיקר סימן הטהרה הוא הקשקשת [ומהו קשקשת הרי ידעינן]?

ומשינן: אמר רבי אבהו, וכן תנא דבי רבי ישמעאל: זה שכתבה התורה את הסנפיר, הוא כדי להגדיל תורה ולהאדירה, דכתיב "גדיל תורה ואדיר". שאף על פי שלא היינו טועים בין קשקשת לסנפיר, בכל זאת כתבה התורה את שניהם כדי שנדע מהו קשקשת ולא נטעה בזה.

כתיב בתורה בפרשת שמני לגבי סימני דגים: "את זה תאכלו מכל אשר במים: כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים, אותם תאכלו".

וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים, מכל שרץ המים ומכל נפש החיה אשר במים, שקץ הם לכם.

ושקץ יהיו לכם. מבשרם לא תאכלו, ואת נבלתם תשקצו. כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת במים, שקץ הוא לכם.

תנו רבנן: ממשמע שנאמר בדגים אכול את שיש לו סנפיר וקשקשת, וכמו שאמר הכתוב "כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים בימים ובנחלים", מכלל זה שומע אני: אל תאכל את שאין לו את סימני הטהרה! ולא הבא מכלל עשה הוא, ודינו

חבקוק פרק ג

קנז

מִים עֲבַר נָתַן תְּהוֹם קוֹלוֹ רוֹם יִדְהוּ נִשְׂאָ: יֵשְׁמֵשׁ יָרֵחַ עֲמֹד
 זָבֻלָּה לְאוֹר חֲצִיץ יִהְיֶה לְנֶגַה בְּרֵךְ חֲנִיתָךְ: יֵבֶזְעַם תִּצְעֶד־
 אַרְץ בְּאֵף תִּדְּוֹשׁ גּוֹיִם: יֵצְאֵת לִישָׁע עֲמֹד לִישָׁע אֶת־מִשְׁיַחֲךָ
 מִחֲצַת רֹאשׁ מִבֵּית רִשָּׁע עֲרוֹת יִסּוֹד עַד־צוּאר סֻלָּה: פ
 יִנְקֹבֶת בַּמַּטְיּוֹ רֹאשׁ פְּרוֹו (פְּרוֹו קִי) יִסְעֶרָו לְהַפְיִצְנִי עַל־יִצְתָּם

רש"י

הרים. הרי נחלי ארגון שנדבקו זה עם זה: זרם מים עבר. בעברם בירדן תמו נכרתו המים ועבר קילוח שטף המים לשפול של נהר והבאים מלמעלה קמו עמדם: נתן תהום קולו. שבחוהו יושבי הארץ: רום ידיהו נשא. צבא השמי' הודו לו: (יא) עמד זבולה. במדריהון כל תיבה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה ופירושה על מלחמת

מצודות ציון

ותלמה: זרם. ענין מרומם המים כמו כורס מים (שפס' ס): נתן. ר"ל השמיע: תהום. עומק המים: נשא. ענין הרמה: (יא) זבולה. ענין מדור כמו בית זבול (מ"ב ט): צנורה. ענין האלה: ברך. כן יקרא צנול המעמ' על חמל הלטוט יצטיי' כנרן וכן נק' חמל' ודגים (ג): (יב) תצעד. ענין דריכת הרגל כמו ויהי כי כעזו (ש"ב א): תדוש. מל' דשה: (יג) מחצת. ענין הכאה וליצלה כמו מנחם רלש (שפס' ק): ערות. ענין גלוי כמו עניה נוסח (מס' ב): (יד) נקבת. מל' נקב וסור: פרויו. עיר שאינה מוקפת חומה נקראה פרו כמו

יהלכו. יהושע ועמו הלכו לאור ברזל חצי המקום ב"ה המבהיק ביותר ר"ל הצליחו בכח זרועך: צנורה וגו'. הוא כפל ענין במ"ש: (יב) תצעד ארץ. רמסת יושבי הארץ: (יג) יצאת. מעולם יצאת להושיע את עמך ולהושיע את משיחך ועל חזקתו מלך יהודה יאמר על החשונה מסנחריב מלך אשור: מחצת. ראש. אז מחצת ורצצת כל ראש מבית רשע ר"ל הרגת כל אנשי סנחריב ע"י המלאך המכה בהם: ערות יסוד. גלית את היסוד להוציא ממקומו עד הצוואר גליתו ר"ל עד עיקר החתוך שהוא הצוואר שהחיות תלוי בו כלומר האבדת כל המחנה ועד עולם סלה כי עוד לא יוסיפו לקום: (יד) נקבת במטיו. במטה של סנחריב שבא לרדות בו נקבת כל ראש אנשי היושבים בערי הפרזי כי לגדול רבויים כאלו לא יכילם מקום מוקף חומה ור"ל כפי מה שחשב לעשות לישראל נעשה בו וביאתו לירושלים לאבד את אנשיה היתה לרעתו כי שם נפל וכאילו נקב ראשם במטהו: יסערו להפיצני אשר באו

חבקוק פרק ג

קנז

כְּמוֹ־לֹאכֵל עֲנִי בַּמִּסְתָּר: יִדְרֹכֶת בֵּים סוּסִיד חֲמֹר מִים
 רַבִּים: יִשְׁמַעְתִּי | וְתִרְגַּז בְּטִנִּי לְקוֹל צִלְלוֹ שִׁפְתִּי יִבּוֹא רִקֵּב
 בַּעֲצָמִי וְתַחְתִּי אֲרָגוּ אֲשֶׁר אֲנֹחַ לְיוֹם צָרָה לַעֲלֹת לָעַם
 יְגוֹדְנָה: יִפְיִת־אֲנִי לֹא־תִפְרָח וְאִין יִבּוֹל בַּגִּפְנִים כַּחַשׁ מַעֲשֵׂה־
 זֹת וּשְׂדֵמוֹת לֹא־עֲשֵׂה אֲכַל גֹּזֵר מִמְּכֻלָּה צֶאֱן וְאִין בִּקֹּר

רש"י

גייסותיו במטיו שהי' בא לרדות בהם: ראש ראשי ערי וטירותיו כמו פרוות תשב ירושלים (וכר' ב) ערי הפרזי (דברים ג): עליצותם. היו כשהיו יכולים לאכול עני במסתר ישראל הקרואים עם עני: (טו) דרכת בים בחיילותיו הכבדים כחול הים: חומר. ת"י בדגור ל' חמרים חמרים (שמות ח): (טז) שמעתי ותרגז בטני. ת"י אמרת בבל שמעתי וזעזע מלכיא מן קדם דינא די אתדנו מצראי: לקוף צללו שפתי. לקול השמועה אחזוני רעד עד ששפתי

מצודות ציון

פרות משז יושלם (וכר' ג): יסערו. מל' רום סערה: להפיצני. מל' הפלה ופיזור: עליצותם. ענין שמחה כמו עץ עץ ל' עני: ר"ל מעוטה: (טו) דרכת. ענין רמיסה והילוך: חומר. ענין מל וזכור כמו חמרים חמרים (שמות ט): (טז) ותרגז. ענין מדה: צללו. ענין מנועת הכרע כמו מללנה אלוני (יחזק' ט): ותחת. ענין מקומי: אנוח. מל' מנוחה: יגודנא. מל' גודלי עם: (יז) יבול. ענין נמח פרי כמו יבול הארץ (שופטים א): כחש. ענין חות כמו וצמי כחש משמן (שפס' ט):

מצודות דוד

ברוח סערה להפיצני בארצות אחרות כי כן היה פצצו להוציאם מארצם ולזרוחם בארצות אחרות כמ"ש (במ"ב וישיבה): עליצותם. סוף מחמת הצלחתם היה כמו אלו שחשבו לאכול את ישראל שהיו מעוניים בידם אשר רצו לכלותם במסתר הוא המדבר ור"ל כמו מצרים שרדפו כללות את ישראל והיה לרעתם כי שם נטבעו כן ביאת אשור על ירושלים היה לרעתם כי שם נפל: (טו) דרכת. כי אז כשכב מצרים בים דרכת שם בסוסין הם העננים עליהם דרכת בים ובצבור מים רבים להלחם עמהם ולאכדם והיה א"כ הירדיפה לרעתם וכן היה ביאת אשור לרעתו: (טז) שמעתי. הנה שמעתי דבר ובעבורה תחרד בטני ר"ל הלב הנתון בבטן: לקוף. כעבור קול השמועה שפתי מקישות זו בזו מרוב רעד וחרדה: יבוא רקב. מרוב הצער בא רקבון בעצמותי: ותחת. ר"ל בכל מקום עמדי ארגו ואחרד ולא אוכל להסיח מדעתי במקום מן המקומות: אשר אנוח ציון. ר"ל והוה דבר השמועה כי שמעתי לאמר אשר אבא אל א"י מקום מנוחתי להיות מעותה שם על יום צרה וחורר ומפרש לעלות אל העם אשר יבא גדודים הרבה ר"ל כאלו העליה לא"י תהיה אל גדודי גוג להיות נרדף מהם: (יז) כי תאנה. כי אז עדיין לא פרחתה האנה ר"ל ישראל הנמשלים לתאנה עדיין לא קנו גבורה ואמצות הלב לעמוד במלחמה למולם: ואין יבול. עדיין לא יש פרי על

חבוק פרק ג

קנט

ברפתים: וְאֲנִי בִיהוּה אַעֲלוֹזָה אֲגִילָה בְּאַלְהֵי יִשְׁעֵי: יְהוּה אֲדַנִּי חִילִי וְיִשְׁם רַגְלִי בְּאַיָּלוֹת וְעַל בְּמוֹתַי יִדְרֹכְנִי לַמִּנְצָח בְּנִגְנוֹתַי:

רש"י

(יח) ואני. כנסת ישראל, בה' אעלוזה: (יט) למנצח בנגינותי. לכן לוי המנצח בשיר ב"ה אנעי' לו בנגינותי והלוי יתן קול כנגדו בכלי השיר: למנצח. כמה דאת אמר (עזר' ג)

מצודות ציון

מעשה זית. פרי הזית: וישדמות. שדות מנולות כמו שדמות חשבון (שפטים י): גזר. ענין כרימה כמו אמרתי נגזרתי (דברים ג): ממכרת. הוא דיר האלן כמו ממכלות אלן (ספר שם): ברפתים. הוא צית הצקר וצדור"ל מנולת צרפת (דברים ג): (יח) אעלוזה. ענין שמחה כמו ועלו לפניו (ספר שם): (יט) חילי. מל' חיל עם: כאילות. שם חיה הממהרת לרוץ: במותי. ענין גובה כמו צמתי ארך (שפטים ד): ידרכני. מל' דרך והילוך: למנצח. צעלי השיר יקראו מנצחים כי הדקדק ללגלג זה את זה צהרמת הקול וצהרענת הנעימה: בנגינותי. מל' נגון:

נסיתי לדרוך בהרים לדרוף אחר האויב הנה המקום ב"ה ידריך אותי לדרוף על גבהי ההרים אשר סביבות ירושלים: למנצח בנגינותי. ר"ל התפלה הזאת נמסרה לכן לוי המנצח בשיר לנגנה בנגון אשר יחדתי לה:

צפניה פרק א

קס

א דְּבַר-יְהוָה | אֲשֶׁר-הָיָה אֶל-צַפְנִיָּה בֶן-כוּזַי בֶּן-גְּדַלְיָה בֶן-אַמְרִיָּה בֶן-חֲזַקְיָה בִּימֵי יְאֲשִׁיָּהוּ בֶן-אַמּוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה: ב אֲסָף אֲסָף כָּל מַעַל פָּנַי הָאֲדָמָה נֹאֵם-יְהוָה: ג אֲסָף אָדָם וּבִהְמָה אֲסָף עוֹף-הַשָּׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם וְהַמְכַשְׁלוֹת אֶת-הַרְשָׁעִים וְהִכְרַתִּי אֶת-הָאָדָם מֵעַל פָּנַי הָאֲדָמָה נֹאֵם-יְהוָה: ד וְנָטִיתִי יָדִי עַל-יְהוּדָה וְעַל כָּל-יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְהִכְרַתִּי מִן-הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת-שָׂאֵר הַבָּעַל אֶת-שֵׁם הַפְּמָרִים עִם-הַכְּהֵנִים: ה וְאֶת-הַמִּשְׁתַּחֲוִים עַל-הַגָּזוֹת לַעֲבָא הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הַמִּשְׁתַּחֲוִים הַנִּשְׁבָּעִים לַיהוָה וְהַנִּשְׁבָּעִים בַּמֶּלֶךְ: ו וְאֶת-הַנְּסוּגִים מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְאֲשֶׁר לֹא-בִקְשׁוּ אֶת-יְהוָה וְלֹא-דָרְשׁוּהוּ: ז הֵם מִפְּנֵי

רש"י

(ב) אסוף אסף. לשון כליון כמו (שופטים יח) וספדת את נפשך דמיכה ואל"ף חסרה בתיבה שנייה שהרי היה לו לכתוב אסוף אבל יש כאלה הרבה כמו לא יהל שם ערבי (שפטים ג) שהוא כמו לא יאהל: (ג) והמכשלות את הרשעים. הם העכו"ם: (ד) את שאר

מצודות ציון

(ב) אסוף אסף. ענין כליון כמו ואספת את נפשך (שופטים יח) והיה ראוי לומר אסף אסף ותספ' האל"ף: (ג) את הרשעים. עם הרשעים: (ד) שאר. שור: הכמרים. כן יקראו כהני עזות כוכבים וכן וכמרי עזו יגלו (דברים ג): הכהנים. הם מין אחר מתחלפים בלגוניהם: (ו) הנסוגים. ענין המורה לאחור כמו ולא נסוג ממך (ספר שם): (ז) הם. ענין שמיקה כמו ויהם כלב (במדבר י): הקדיש. ענין הזמנה כמו קדשו קהל

המשתתחים וגו'. ר"ל גם הצדיקים יכרתו: והנשבעים במלכם. הם האנשים שאינם משתתחים לא לה' ולא לצבא השמים שאין בהם אמונה כלל וכאשר ישבעו נשבעים במלכם כי לבד ממנו יראו ויפחדו וגם המה יאספו: (ו) ואת הנסוגים וגו'. ר"ל אותם שבתחלה האמינו בה' ולאח"כ פרשו ממנו: ואשר לא בקשו. הם האנשים אשר מעולם לא בקשו את ה': (ז) הם מפני אד'. שתקו מפני ה' לכל תאמרו לעמוד הבא

וְגִרְשָׁתִּיהָ כְּשֶׁהִיא קִטְנָה וְהָרִי הִיא גְדוּלָּה, אֵינּוּ נֶאֱמָר. נִשְׁבֵּית וּפְדִיתָהּ, בֵּין שֶׁהִיא קִטְנָה בֵּין שֶׁהִיא גְדוּלָּה, אֵינּוּ נֶאֱמָר. מִי שֶׁאָמַר בְּשַׁעַת מִיתָתוֹ, יֵשׁ לִי בָנִים, נֶאֱמָר. יֵשׁ לִי אֲחִים, אֵינּוּ נֶאֱמָר. הַמְקַדֵּשׁ אֶת בִּתּוֹ סָתֵם, אֵין הַבּוֹגֵרוֹת בְּכָלֵל:

ז. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי כֶּתִי בָנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים וְאָמַר קִדְּשָׁתִי אֶת בִּתִּי הַגְּדוּלָּה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם גְּדוּלָּה שֶׁבְּגְדוּלוֹת אוֹ גְדוּלָּה שֶׁבְּקִטְנוֹת אוֹ קִטְנָה שֶׁבְּגְדוּלוֹת שֶׁהִיא גְדוּלָּה מִן הַגְּדוּלָּה שֶׁבְּקִטְנוֹת, בְּלֵן אֲסוּרוֹת חוּץ מִן הַקִּטְנָה שֶׁבְּקִטְנוֹת, דְּבָרֵי

רבי מאיר. רבי יוסי אומר, בְּלֵן מִתְּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוּלָּה שֶׁבְּגְדוּלוֹת. קִדְּשָׁתִי אֶת בִּתִּי הַקִּטְנָה וְאֵינִי יוֹדֵעַ אִם קִטְנָה שֶׁבְּקִטְנוֹת אוֹ גְדוּלָּה שֶׁבְּקִטְנוֹת שֶׁהִיא קִטְנָה מִן הַקִּטְנוֹת שֶׁבְּגְדוּלוֹת, בְּלֵן אֲסוּרוֹת חוּץ מִן הַגְּדוּלָּה שֶׁבְּגְדוּלוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, בְּלֵן מִתְּרוֹת חוּץ מִן הַקִּטְנָה שֶׁבְּקִטְנוֹת:

י. הָאוֹמֵר לֹאשָׁה קִדְּשָׁתִּיךָ וְהִיא אוֹמֶרֶת לֹא קִדְּשָׁתִּי, הוּא אֲסוּר בַּקְּרוֹבוּתֶיהָ וְהִיא מִתְּרָת בַּקְּרוֹבוּתֶיהָ. הִיא אוֹמֶרֶת קִדְּשָׁתִּי וְהוּא אֹמֵר לֹא

רבינו עובדיה מברטנורה

לזה, התיירה לו: והרי היא גדולה. ואם לאחר שגדלה אמר כך, ובקטנותה לא אמר, אינו נאמן: נשביט ופדיתיה וכו' אינו נאמן. לפסלה מן הכהונה. דבנשואין הימניה רחמנא לאב. לשבוייה לא הימניה: יש לי בנים. ואין אשתי זקוקה ליבם: יש לי אחים. ואשתי זקוקה ליבם. ועד עכשיו היתה בחזקת שאינה זקוקה: אין הבוגרות בכלל. לפי שאין ברשות האב לקדשן. ואף על פי שעשאתו הבוגרת שליח לקבל קדושה, אמרינן לא שביק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה. אבל הקטנות והנערות כולן צריכות גט מספק, דלא ידעינן איוז מהם קידש:

י. האומר לאשה קדשתך וכו'. איצטריך לאשמועינן באומר קדשתך, ובאומרת קדשתי. דאי אשמועינן באומר לאשה קדשתך שהוא אסור בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו, הוה אמינא דינא הוא דלא מתסרא איהי בקרוביו, דאיהו שקורי קא משקר, דגברא לא איכפת ליה אם אוסר עצמו חנם בקרובותיה, ומשקר ואמר קדשתך. אע"פ שלא קדשה, אבל איהי כי אמרה קדשתי דאסרה נפשה אכולי עלמא עד שיתן לה גט, אי לאו דקים לה, לא הוה אמרה, ונתסר איהו על פיה בקרובותיה,

קדשתך, הוא מתר בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו. קדשתך, והיא אומרת לא קדשתי אלא כתי, הוא אסור בקרובות גדולה, וגדולה מתרת בקרוביו. הוא מתר בקרובות קטנה, וקטנה מתרת בקרוביו:

יא. קדשתי את בתך והיא אומרת לא קדשתי אלא אותי, הוא אסור בקרובות קטנה וקטנה מתרת בקרוביו, הוא מתר בקרובות גדולה וגדולה אסורה בקרוביו:

יב. כל מקום שיש קדושין ואין עברה, הולד הולך אחר הוצר. ואיזה, זו כהנת לויז וישראלית שנשאת לכהן ולויז ולישראל. וכל

מקום שיש קדושין ויש עברה, הולד הולך אחר הפגום. ואיזו, זו אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלושה לכהן הדיוט, ממזרת ונתנית לישראל, פת ישראל לממזר ולנתני. וכל מי שאין לה עליו קדושין אבל יש לה על אחרים קדושין, הולד ממזר. ואיזה, זה הפא על אחת מפל העריות שבתורה. וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קדושין, הולד כמותה. ואיזה, זה ולד שפחה ונכרית:

יג. רבי טרפון אומר, יכולין ממזרים לשהר. פיצד. ממזר שנשא שפחה, הולד עבד. שחררו,

רבינו עובדיה מברטנורה

מי שאין לה עליו קדושין וכו' הולד ממזר. ביבמות נפקא לן מקרא דכתיב (דברים כ"ג) לא יקח איש את אשת אביו, וסמך ליה לא יבא ממזר, ומוקמינן לה בשומרת יבם של אביו, שהיא אשת אחי אביו שהיא עליו בכרת: על אחת מכל העריות. של חייבי כריתות: ולד שפחה ונכרית. דכתיב בשפחה (שמות כ"א) האשה וילדיה תהיה לאדוניה, ובנכרית כתיב (דברים י') כי יסיר את בנך מאחרי, ומדלא כתיב כי תסיר, ש"מ הכי קאמר, בתך לא תתן לבנו כי יסיר בעל בתך את בנך אשר תלד לו בתך מאחרי, אבל אבתי, אבל בתך לא מהדר, שאין הבן הבא מן הנכרית קרוי בנך אלא בנה:

יג. ממזר שנשא שפחה. ואפילו לכתחלה יכול ממזר לישא שפחה כדי לטהר את בניו. והלכה כר"ט. ומורה ר"ט שעבד שנשא ממזרת, הולד ממזר, שעבד אין לו יחוס: לעמוד הבא

הלכות כבוד אב ואם סימן רמ

תכו

לא יחזיק לכהן אפילו אחר מותו. כיצד, היה אומר דבר שמועצה מפיו, אומר: כך אומר אבא מארי הריני פסול משקבו, אם הוא תוף שנים עשר חדש, ואם הוא לאחר שנים עשר חדש, אומר: זכרונו לברכה. הנה: ואין חילוק בין אם לאב בכל זה (מהר"ל סימן כ"ד). יש אומרים דאם כותב תוף שנים עשר חדש דבר ומזכיר אביו, אין צריך לכתב הריני פסול משקבו אלא זכרונו לברכה, דהא כתיבתו מתקיימת לאחר שנים עשר חדש (הג"י באר"ש פ"ק דקדושין), ויש מחמירים אפילו בכתובה (בג"י ושא"ר מחמרים וכו' מ בבית יוסף סוף סי' רמ"ב בשם רשב"ץ ותשובתו ו' חז"ב רס"ד), וכן נוהגין.

יב. יאמר לו אביו: השקני מים, ויש לפניו לעשות מצוה עוברת, כגון קבורת מת או לוייה, אם אפשר למצוה שתעשה על ידי אחרים, יעסק בכבוד אביו. ואם התחיל במצוה תחלה, יגמר, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה (בית יוסף בשם הר"ן). ואם אין שם אחרים לעשות, יעסק במצוה ויניח כבוד אביו. מיהו אם אין זמן המצוה עוברת, יעסק בכבוד אביו ואחר כך יעשה המצוה (רמב"ם דיוקם נתיב א' בשם רא"ש).

יג. תלמוד תורה גדול מכבוד אב ואם. יד. אביו אומר לו: השקני מים, ואמו אומרת: השקני מים, מניח אמו ועוסק בכבוד אביו. ואם היא מגרשת מאביו, שניהם שווים ולא יזהר מהם שירצה יקדים.

טו. יאמר לו אביו לעבר על דברי תורה, אין אומר לו: אבא פתוב בתורה כך וכן, יכאלו הוא

באר הגולה

ע"א וס"ל דהא דקדיל דוקא משל אב ה"מ לכבוד אבא כדו שלא לצעור יש לו לאב כלל כד ממון שבעולם וכו' ב"י: ת שם בברייתא דף ל"א ע"ב: א שם ופי' רש"י שכבר קבל מה שקבל שאין משפט רשעי ישראל בגיה"א אלא י"ב חדש: ב טור בשם הרמב"ם בפ"ו מהל' ממרים מעוברת דרב אסי דהוה ליה ההיא אימא זקנה וכו' שם והר"ן תמה על הראב"ד שהשינו וזכ"ה ח"י על הטור שתמ' עליו: ג ברייתא שם דף ל"ב ע"א: ד לשון הרמב"ם שם בפ"ו מבריתא הנוכרת: ה מהא דאמר שמואל לרב יהוד' שינא וכו' שם: ו כאסי' בן יהודה דברייתא שם: ז כפי' רש"י שם וכן כתב רבינו ירוחם בשם הרא"ש: ח מגילה דף ט"ו ע"ב מהא דיעקב לא נענש על אותם השנים שהיה בבית עבר: ט ברייתא תשובת ר"א ורבי יהושע בקדושין דף ל"א ע"א: י לדעת הר"ף שהשמיט סיפא דברייתא נתגרשה מהו וכן הרמב"ם לא הוכירו משמע דס"ל בנתגרשה כבוד שניהם שוה וכן נראה מפיו רש"י שם: כ משנה מציעא דף ל"ב ע"א וכדילף לה שם בגמ' וביבמות דף

הלכות כבוד אב ואם סימן רמ

תכו

לא תעשה, לאפלו מצוה של דבריהם, לא ישמע לו.

טז. האב שצוה את בנו שלא ידבר עם פלוני ושלח ימחל לו עד זמן קצוב, והבן היה רוצה להתפסס מיד לולי צוואת אביו, אין לו לחוש לצוואתו.

יז. יאחד האיש ואחד האשה שוין בכבוד ובמורא של אב ואם, אלא שהאשה אין בידה לעשות, שהיא משעבדת לבעלה, לפיכך היא פטורה מכבוד אב ואם בעודה נשואה. ואם נתגרשה או נתאלמנה, חייבת.

יח. ממזר חייב בכבוד אביו ובמורא. אפלו היה אביו רשע ובעל עברות, מכבדו ומתירא ממנו. הנה: ויש אומרים דאינו מחייב לכבוד אביו רשע, אלא אם כן עשה תשובה (טור וי"ד סי' פ' ביצר ובתהוות מקומי פ"ו דהלכות מקרים).

יט. אסור לאדם להכביד עלו על בניו ולדקדק בכבודו עמהם, שלא יביאם לידי מכשול, אלא ימחל ויעלים עיניו מהם, שהאב שמחל על כבודו, כבודו מחול.

כ. יחזיק אדם לכבוד חמיו. הנה: יש

באר הגולה

ו ע"א: ה הרמב"ם שם בפ"י כיון דרבנן אסמיכינו לאלו דלא תסור הרי הם בכלל דבר תורה אי"נ משום דמילי דרבנן הוי כבודו של מקום וקודמים לכבוד אביו: ט טור בשם תשובת אביו הרא"ש דאסור לשנוא שום יהודי אם לא שיאיהו עובר עבירה: ז משנה כמפרש שם בגמ' ובברייתא שם דף ל' ע"ב: ח מימרא דרב אדרי וכו' שם: ט טור בשם הרמב"ם בפ"ו ממרים משנה יבמות דף כ"ב ע"א: פ שם וכו' הרמב"ם שם מדין מכה לבנו הגדול בסעי' הסמוך: צ קידושין דף ל"ב ע"א: ק מ"ק דף ע"א: ר כתובי' דף מ"ג ע"א: ש מהא דצוה רבינו הקדוש לבניו שם: ת שם: א הרא"ש בתשובה: ב שם בתשובה: ג טור מהא דרוד אמר לחמיו שאול אבי ראה גם ראה: ד לעמוד הבא

באר הגולה
לעמוד הקודם

הלכות ראש השנה סימן תקפו תקפה

אי-איפא שעור תקיעה בחיוב: הגה והוא הדין אם שמע מקצת התקיעה קול הכרה, כגון שהיה התוקע בבור והוא עומד בחוץ ^{כ"ו} ובקמצע התקיעה יצא לחוץ (טור):

תקפה זמן תקיעת שופר. וכו' ה' סעיפים:

א. *זמן תקיעת שופר *ביום ולא בלילה, *ומצותה משעת הגז החמה ואילף. *ואם תקע משעלה עמוד השחר, *יצא. *ואם שמע מקצת תקיעה קדם שעלה עמוד השחר ומקצתה אחר שעלה עמוד השחר *לא יצא: הגה ואם היה שעור תקיעה בפה ששמע ביום, *נתבאר סימן תקפו סעיף ג: **ב.** *שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא, ואפלו הם מתשעה בני אדם, תקיעה מזוה ותרועה

א משנה מגלה כ.
ב מימרא דרבה ראש
השנה כח. ג מימרא
דרבי יוחנן ובריהם שם
לד וקנסת היריף.

שערי תשובה

* ומצותה. עין באשל אברהם. ועין בכרפי יוסף במקומו ברכה, כתב עוד בשו"ת שלו חיים שאל חלק ב סימן א יא אות ג כמה שנהגו בתקיעות ראש השנה לתקע בהנצח החמה כתבתי בספר מחזיק ברכה ובקנטרס מורה באצבע לכלל מנהג זה, אף שכתבו שמקורו דרבי הרמ"ז נהגו כן, ובכתבי מהרמ"ז כתב שיש מקום לזה על פי הסוד, מכל מקום איני חש לסודות שלא גלה האר"י ז"ל, וגם המקביל

באור הלכה

א * ואם תקע משעלה עמוד השחר יצא. עין לעיל בסימן נח בבאור הלכה, דעת הגר"א ועוד איזה אחרונים דעמוד השחר נקרא משהאיר פני המזרח ולא קדם, וראיה לשיטתם כמה דאיתא בתענית דף יב עד מתי אוכל ושותה, עד שיעלה עמוד השחר, דברי רבי, ובתוספתא פרק א ובידושלמי הלכה ד איתא בשם רבי, עד שיאיר המזרח, שמע מזה דחד הוא. אמנם בסוף דף כט ברש"י דבור המתחיל תרתי משמע דתרי זמני ניהו, ועמוד השחר הוא קדם, ובחדושי הריטב"א שם משמע ולא פסיקא לה דבר זה, עין שם, וצריך עיון: **ב** * שמע תשע תקיעות וכו'. עין מה שכתבנו במשנה ברורה לענין אם הפסיק מחמת אנס. וקשה לי, לפי מה שהכריע הרב מגן אברהם בסימן סה שלא להחמיר בהפסיק מחמת אנס אלא אם כן בשהאנס הוא בגוף הדבר, כגון שלא היה האדם ראוי מחמת גוף נקי או שלא היה הפקוס ראוי שלא היה נקי, אם כן לכאורה לא שייך זה רק בתפלה או בברכת המזון ובהלל וגולה ששל כל פנים אסור להזכיר שם ולאמר דברי תורה במקום מטנף, מה שאין כן בתקיעות שאינה רק מעשה מצוה, והיכן מצינו שסאור לקיים מצוה כשגופו אינו נקי או במקום שאין נקי, האם אסור לכתוש טלית של ארבע כפות כשגופו או הפקוס אינו נקי, לא מצינו כן בשם מקום, וצריך עיון. ובמשה אפרים מצאית שכתב וזה לשונו, נראה שאם התחיל

באר היטב

ה. ובקמצע. כתב מהר"ל וזהו כל העם שלא להקיא בשעת התקיעות וכן שלא ליושפירין למען ישמעו כל העם קול שופר, וכן שנינו התינוקות בבית, ודוקא במקלה עבדין משום שמחה, ואם אי אפשר להניחם יחזיקם האשה אצלה בבית הנכנס נשים שלא יבטלו, וכתב הש"י, העומדים חוץ מבית הנכנס ברחוק מקום, אם נראה לו ברור שקול שופר שמע, יצא, עין שם ועין הלכות קטנות סימן רעו:

משנה ברורה

טו. ובקמצע התקיעה יצא לחוץ. רוצה לומר, התוקע, והשלימה על שפת הבור, ונקצא שהעומדים בחוץ שמעו רק סוף התקיעה, ודלגא קמא היתה תקיעה סתולה. ואם היה שעור תקיעה על שפת הבור, תלי בשני דעות הנ"ל, * והוא הדין אם שמע מתחלה קול שופר, כגון שהיה עם התוקע בבור, ובקמצע התקיעה יצא לחוץ ולא שמע רק קול הכרה, נמי לא יצא, דבעינן שמיעת קול שופר כשר מתחלה ועד סוף. וכתבו האחרונים ^{כ"ז} דיהיה כל העם שלא להוציא ייחוס וניעם בשעת תקיעה, כדי שישמעו כל הקולות מתחלתם ועד סופם, וכן לא יביאו ילדיהם אצלם, וגם כן משמע זה, ומוטב שיהיה אצל אמותיהם בבית הנכנס של נשים, דנשים אינן מחיבות מן הדין בתקיעת שופר. ^{כ"ח} ומכל מקום נראה דקטנים שהגיעו לחנוך, מצוה להביאם ולהחזיקם אצלו, ויאים עליהם שישמעו התקיעות ולא יבלבלו להצבור:

א * ביום ולא בלילה. דכתב * יום תרועה יהיה לכם. ואם נמשך עד בין השמשות, * תקע בלי ברכה: **ב.** יצא. זמן הדין משעלה עמוד השחר יקמא הוא לכל הדברים, * אלא לפי שאין הכל בקיאין בו וזמנין דאחי לאצדומי, הצריכו חכמים לכתחלה להמתין עד כזו, כזו לא יצא אלא משעת תחלת הגז גם כן מחר לכתחלה (פרי מגדים). מיהו, כל זה מעקר דין תורה נאו בשעת הדחק, * כגון שצריך לצאת לדרך וכתא גונא, אבל חכמים תקנו לתקיעות שופר כמוספין, * ואמרו בגמרא בטעמא, דשעת הגזירה היתה שלא יתקנו ישראל בשופר, והיו אורבין להם כל שש שעות של זמן תפלת שחרית, לכך הצביירה לתקע כמוספין. ומשעם זה נראה, דהנהגה כל ישראל מימות הקדמונים גם בתקיעות דמישב שלא להיות מן הדין המדמיין ולתקע בתחלת היום, אלא סמוך לתפלת המוסף אחר קריאת התורה, ואפלו יחזי התוקע לעצמו גם כן דידקק לתקע אחר שלש שעות לערך, כדי שתקיעתו תהיה בשעה שהצבור עומדים בתקיעה: **ג.** לא יצא. דסוף תקיעה בלא תחלה לא מהני ולא מיד, וכדלעיל בסימן תקפו סעיף ג. והוא הדין אם שמע מקצת תקיעה ביום ומקצתה אחר כן בלילה גם כן לא יצא, דתחלה בלא סוף גם כן לא מהני ולא מיד, ונכ"ל שם. ונראה דאפלו היום שנוהגין לתקע שלשים קולות לצאת ידי כל פסק, צריכין גם כן לזהר שאף תקיעה ראשונה לא תהיה אפלו מקצתה קדם אור היום: **ד.** נתבאר בסימן תקפו סעיף ג. ולפי מה שכתבנו שם דהעקר כדעה ראשונה, אם כן בכל גווי לא יצא:

ב * תשע תקיעות וכו'. נקט לשנא דגמרא, וכפי עקר הדין דבעינן רק תשעה קולות, דהינו תקיעה תרועה תקיעה שלש פעמים, ולדין בשמע השלשה סדרים בתשע שעות, וכדלקמן בסימן תקצ סעיף ב: **ו.** יצא. דביעבר, אם כן לצאת, ואפלו * הסיח דעתו והפסיק בדבור בנתיים, וכתב המגן אברהם, דכל זה בששעה ביניהם שלא מחמת אנס, הא בשעה באנס, אם שהה אפלו רק כדי לגמור את כל הסדר

שער היצו

שופר ובאור וזו סימן רעה בשם כל האנשים, ולפי זה נראה שאין מקום להא דמוכא בשער חשוכה בשם איזה גדולים שנהגו לחיות מן הדין. עין שם, וביחוד לפי מה שפירש הריטב"א וזה לשונו, שהיה להם שעת צרה שלא היו רשאים לקום המצות אלא בסתר ולא היו תוקעין אלא עד חם היום שנתפזר בני אדם לכאן ולכאן, עין שם, ולפי זה שפיר שיקא האי פקנה גם בתקיעות דמישב לתקנו עד שעה שבעי אדם מתפזרין: **ז.** כן נראה לי, וכן כתב במשה אפרים: **ח.** רבנו יצחק: ט. וי"ז:

כג. גמרא: **כד.** מגן אברהם בשם מהר"ל ברש"י סימן תקפט: **כה.** משה אפרים: **א** * גמרא: **ב.** עין במשנה ברורה סימן ס סעיף קטן א, וכן מצד הפרי מגדים דאפלו ביום ראשון ותקע בלי ברכה: **ג.** רש"י ור"ן: **ד.** כבדוה דברכות דף ל וכתהיא דלקמן רש"י סימן תרכ עין שם: **ה.** ראש השנה לב ע"ב, וכתבו בתוספתא ובאור וזו דף על גב שכתב השמיר לא עבדו כדמקרא אף על פי דורוין מקרימין למעוה, דהיישען ששא יתור הדבר לדי קלקולו: **ו.** עין שאלות פריש וזאת הברכה ובאלפסי שהיה ראש השנה וברמב"ם סוף הלכות

פרשת ויצא יעקב ספר הוזהר

(דף קמח ע"ב) תתכז

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קמט ע"א) תתכז

דְּהָאֵי בְּרִי. אָמַר רַבִּי יִצְחָק, הִשְׁתָּא אֵית לִי לְמַהֲדָא לְאַרְחִי. (דף קמט ע"א) אֲזִיל לֵיה, וְסַדֵּר מַלְיָן קָמִיָּה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן וְדָאֵי שְׁפִיר קָאֻמְרוּ, וְכֹלֵא בְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתָמֹר. אָמַר, מַלְיָן אֲלִין, מִבְּנֵי בְנוֹי דְּרַבִּי צְדוֹק חֲלָשָׁא נִינְהוּ. מָאִי טַעְמָא אֲקָרִי חֲלָשָׁא, בְּגִין דְּאַרְבָּעִין שָׁנִין אֲתַעֲצִי עַל יְרוּשָׁלַם, דְּלֹא יִתְחַרֵּב בְּיוֹמוֹי, וְהָוָה פְּרִישׁ עַל כָּל מַלְאָךְ וּמַלְאָךְ דְּאוֹרֵי־יִתָּא, רְזִין עֲלָאִין, וְיַהֲבִיב בְּהוּ אֲרָחָא לְבָנֵי עַלְמָא, לְאַתְנַהֲבָא בְּהוּ.

אָמַר רַבִּי יִצְחָק, לֹא הָוּ (אָלֵא) יוֹמִין וְעִירִין, עַד דְּאַעֲרַעֲנָא בְּהוּא בְּרַנְשׁ וּבִרְחִיָּה זַעֲיָרָא עֲמִיָּה. אָמִינָא לֵיה, אָן הוּא בְּרַךְ אֲתָרָא. אָמַר לִי, עֲבִידְנָא לֵיה הַלּוּלָא וְאַשְׁתָּאֵר בְּדִבְיִתְהוּ. כִּיּוֹן דְּאַשְׁתָּמוּדַע בִּי, אָמַר לֵיה חֲזִיד, דְּלֹא זְמִינָא לָךְ לְהַלּוּלָא דְּבִרִי, בְּגִין תַּלְתָּ מַלְיָן. חַד, דְּלֹא יַדְעָנָא בְּךָ וְלֹא

אַשְׁתָּמוּדַעֲנָא לָךְ, דְּהִבִּי מְזֻמְגִין לֵיה לְבַר נָשׁ כְּפֻסָּה יְקָרִיָּה, וְדִילְמָא אֲנִתָּ בְּכָרָא רַבָּא, וְאַפְגִּים יְקָרָךְ. וְחַד, דִּילְמָא אֲנִתָּ אֲזִיל בְּאַרְחָךְ בְּקִהִילוֹ, וְלֹא אֲטַרַח עֲלָךְ. וְחַד, דְּלֹא תַכְסִּיף קָמִי אֲנָשִׁי דְּחִבּוּרָא. דְּאוֹרְחָא דִּילָן, דְּכָל אֵינוֹן דְּאָכְלִי לְפִתְרָא דְּחִתָּן וְכֹלֵא, כְּלַהוּ יְהִי בְּזַבְזֵן וּמִתְּנֵן לֵוִין. אָמִינָא לֵיה, קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְדִין לָךְ לְטַב. אָמִינָא לֵיה, מַה שְׁמָךְ, אָמַר לֵיה צְדוֹק זֹוטָא. בְּהוּא שְׁעִתָּא, אוֹלִיפְנָא מְנִיָּה, תְּלִיסֵר (בִּיא תְּלִיסֵר) רְזִין עֲלָאִין בְּאוֹרֵי־יִתָּא, וּמִן בְּרִיָּה תַלְתָּ, חַד בְּנִבּוּאָה, וְחַד (בִּיא וְתִרְוִין) בְּחִלְמָא.

וְאָמַר מַה בֵּין נְבוּאָה לְחִלְמָא. נְבוּאָה כַּעֲלָמָא דְּכִוּרָא אִיהוּ, וְחִלְמָא כַּעֲלָמָא דְּנוּקְבָא, וּמַהֲאִי לְהָאִי, כְּשִׁיתָא דְּרָגִין נַחְתָּא. נְבוּאָה בִּימִינָא וּבִשְׂמָאלָא, וְחִלְמָא בְּשְׂמָאלָא. וְחִלְמָא מִתְפָּרָשָׁא לְכַמָּה דְּרָגִין

תרגום לשון הוזהר

וּמִתְנַגֵּת. אָמַרְתִּי לוֹ, הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְדוּן אוֹתָךְ לְטוֹב. אָמַרְתִּי לוֹ, מַה שְׁמָךְ? אָמַר לִי, צְדוֹק הַקָּטָן. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה לְמִדְתִּי מִמֶּנּוּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר (תְּלִיסֵר) סוּדוֹת עֲלִינוּנִים בַּתּוֹרָה, וּמִבְּנֵי שְׁלֹשָׁה, אֶחָד בְּנִבּוּאָה, וְאֶחָד (וּשְׁנַיִם) בְּחִלּוֹם. וְאָמַר, מַה בֵּין נְבוּאָה לְחִלּוֹם? נְבוּאָה בְּעוֹלָם הָיָא שֶׁל זָכָר, וְהַחֲלוֹם בְּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, וּמִזֶּה לָזֶה בִּשְׁשׁ דְּרָגוֹת יוֹרֵד. הַנְּבוּאָה בְּזִמְנִין וּבִשְׂמָאל, וְהַחֲלוֹם בְּשְׂמָאל. וְהַחֲלוֹם נִפְרֵד לְכַמָּה דְּרָגוֹת לְמַטָּה, מִשּׁוּם כִּף הַחֲלוֹם הוּא כָּל הָעוֹלָם, אָבֵל כְּפִי דְּרָגָתוֹ. כִּף בְּרָאָה, כְּפִי הָאֵדָם כִּף דְּרָגָתוֹ, הַנְּבוּאָה אֵינָה מִתְפָּשֶׁת אֲלֵא בְּמִקְוָמָה.

לְתַמָּא, בְּגִין כִּף חֲלָמָא אִיהוּ כָּל עַלְמָא. אָבֵל כְּפֻסָּה דְּרַגִּיָּה, הִכִּי חֲמִי, כְּפֻסָּה בְּרַנְשׁ, הִכִּי דְּרַגִּיָּה, דְּנִבּוּאָה לֹא אֲתַפְשָׁטָא אֲלֵא בְּאַתְרִיָּה.

תָּא חֲזִי מַה כְּתִיב, (בְּרַאשִׁית כח) וַיַּחְלֹם וְהָוָה סֹלֵם מוֹצֵב אַרְצָה וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמִימָה וְהָוָה מִלְּאכֵי אֱלֹהִים עֲלִים וַיִּרְדִּים בוֹ. פֶּתַח וָאֹמַר, (יחזקאל א) הִיָּה הִיָּה דְּבִר ה' אֶל יִחְזָקָאל בֶּן בּוּזִי הַכֹּהֵן בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים עַל נְהַר כְּבָר, וַתְּהִי עֲלָיו שֵׁם יְד ה'. הִיָּה הִיָּה, נְבוּאָה לְשַׁעֲתָא הִיָּתָה (ס"א וְחִתָּה), דְּאַצְטְרִיךְ עַל גְּלוּתָא בְּגִין דְּשִׁכְנִיתָא נַחְתָּא בְּהוּ כִּישְׂרָאֵל בְּגְלוּתָא, וְחִמָּא יִחְזָקָאל מַה דְּחִמָּא לְפֻסָּה שְׁעִתָּא. וְאַף עַל גַּב דְּלֹא אֲתַחֲזִי הוּא אֲתֵר לְהָאִי, בְּגִינִי כִּף הִיָּה הִיָּה. מָאִי הִיָּה הִיָּה, אֲלֵא הִיָּה לְעִילָא, הִיָּה לְתַמָּא. דְּכְתִיב סֹלֵם מוֹצֵב אַרְצָה וְרָאשׁוּ מִגִּיעַ הַשְּׂמִימָה, נָטִיל (לִיָּה) לְעִילָא

תרגום לשון הוזהר

בֹּא רֵאָה, וַיַּחְלֹם הָיָה מְחֻזָּק בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת – בְּמַעֲלָה וּמַטָּה. בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים עַל נְהַר כְּבָר. בְּאֶרֶץ כְּשָׁדִים – בְּמִקְוָם שְׁהִגְלוֹת שׁוּרָה בוֹ, וְעַם כָּל זֶה, עַל נְהַר כְּבָר. מַה זֶה נְהַר כְּבָר? אֲלֵא שְׁהִיָּה כְּבָר מִקְדָּם לְכוֹ, שְׁהִשְׁכִּינָה שׁוּרָה עֲלָיו, שְׁכִתּוֹב וְנִהַר יֵצֵא מִצֶּדֶן לְהַשְׁקוֹת אֶת הַגֶּן וְגו'. וְזֶה הוּא נְהַר אֶחָד מֵאוֹתָם אַרְבָּעָה הַנְּהָרוֹת. וּמִשּׁוּם שֶׁשָּׂרָה עֲלָיו מִקְדָּם לְכוֹ וְהָיָה עֲלָיו כְּבָר – שׁוּרָה בוֹ עֲשׂוֹ, וְהַתְּגִלָּה לִיחְזָקָאל.

בֹּא רֵאָה, וַיַּחְלֹם, וְכִי יַעֲקֹב הַקְדוּשׁ, שְׁהוּא הַשְּׁלֵם שֶׁל הָאֲבוֹת, הַתְּגִלָּה עֲלָיו בְּחִלּוֹם, וּבְמִקְוָם הַקְדוּשׁ הָיָה לֹא רֵאָה (לִיָּה) אֲלֵא בְּחִלּוֹם? אֲלֵא יַעֲקֹב בְּזִמְנִין הוּא לֹא הָיָה נְשׁוּי, וַיַּצְחֵק הָיָה

דִּתְּנָסִיב כְּתִיב וְאָרָא בְּחִלּוֹם. תַּמָּן אֲתֵר גָּרִים, וְיִצְחָק הָיָה קָיָם, וְעַל דָּא כְּתִיב בֵּיה חִלּוֹם.

וּלְכַתֵּר דִּתְּנָא לֶאֱרַעָא קִדִּישָׁא עִם שְׁבִטָיו, וְאִשְׁתָּלִים (בְּזוּן) לְהוֹן עֲקֶרֶת הַבֵּית, וְאִם הַבְּנִים שְׁמִיחָה, כְּתִיב, (בְּרַשִׁית ל"ח) וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶל יַעֲקֹב וְגו'. וְכַתִּיב, (בְּרַשִׁית מ"ו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל בְּמִרְאֹת הַלַּיְלָה, הֵכָא לֹא כְּתִיב בֵּיה חִלּוֹם דִּהָא מִדְּרַגָּא אֲחֵרָא עֲלָא הָהּ.

תָּא חֲזִי, חִלְמָא אִיהוּ עַל יְדֵי דְגַבְרִיאֵל דִּאִיהוּ לְתַתָּא, בְּדִרְגָּא שְׁמִימָתָא מְנַבּוּאָה. מִרְאָה, עַל יְדֵי דִהָּוָא דִּרְגָּא דִּהֵיא חִיָּה דְשִׁלְטָא כְּלִילָא. וְאִי תִימָא, הָא כְּתִיב (דְּנִיחָל ח) גַּבְרִיאֵל הָבֵן לְהֵלֹי אֶת הַמִּרְאָה. הֵכִי הוּא וְדָאִי, דְּמִרְאָה מְלֹי סְתִימִין

יְתִיר, וּבְחִלְמָא פְּרִישׁ יְתִיר, וּפְרִישׁ סְתִימִין דְּמִרְאָה, וְעַל דָּא אֲתַפְקֵד גַּבְרִיאֵל, דִּיפְרֵשׁ מְלֹי דְּמִרְאָה דִּאִיהוּ סְתִימִין יְתִיר.

וְעַל דָּא כְּתִיב בְּמִרְאָה, וַיֵּרָא, וְאָרָא, מְאִי טַעמָא, בְּגִין דְּמִרְאָה אִיהוּ, כִּהְיָ מִרְאָה דִּאֲתַחְזִי כָּל דִּיּוֹקִינִין בְּגִינִיה, בְּגִינִי כִּךְ וְאָרָא, אֲחֵמִית דִּיּוֹקִינִיה, בָּאֵל שַׂדִּי, דִּאִיהוּ מִרְאָה, דִּאֲתַחְזִי דִּיּוֹקִינָא אֲחֵרָא בְּגִינִיה, וְכָל דִּיּוֹקִינִין עֲלָאִין בֵּיה אֲתַחְזִין.

בְּגִינִי כִךְ, יַעֲקֹב בִּהְהוּא זְמַנָּא, כְּתִיב, (בְּרַשִׁית כ"ח) וַיַּחֲלֵם וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה (וְרַשִׁי), מִהוּ סֵלֶם, דִּרְגָּא דְשָׂאֵר דִּרְגִין בֵּיה תַלְיִין וְהוּא יִסּוּד דְעִלְמָא. וְרַשְׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, הֵכִי הוּא לֹאֲתַקְשָׁרָא בְּהִדְיָה. וְרַשְׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, מָאן רַשְׁוֹ. רַשְׁוֹ דִּהָּוָא

תרגום לשון חזרה

וּמִפְרֵשׁ אֶת הַסְתוּמִים שֶׁל הַמִּרְאָה. וְעַל כֵּן נִפְקֵד גַּבְרִיאֵל, שִׁיפְרֵשׁ אֶת דְּבָרֵי הַמִּרְאָה, שֶׁהוּא יוֹתֵר סְתוּם.

וְעַל כֵּן כְּתוּב בְּמִרְאָה – וַיֵּרָא, וְאָרָא. מִהַ שְׁעָם? מִשּׁוּם שֶׁהוּא מִרְאָה, כִּמוֹ הַמִּרְאָה הַזֶּה שֶׁנֶּאֱרָא בְּתוֹכּוֹ כָּל הַדְּמִיּוֹת, וּמִשּׁוּם כִּךְ וְאָרָא, רְאִיתִי דְמוּתוֹ. בָּאֵל שַׂדִּי, שֶׁהוּא הַמִּרְאָה, שֶׁנֶּאֱרָא בְּתוֹכּוֹ דְמוּת אֲחֵרָה, וְכָל הַדְּמִיּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת נִרְאוֹת בּוֹ.

מִשּׁוּם כִּךְ, יַעֲקֹב בָּאוֹתוֹ הַזֶּה, כְּתוּב וַיַּחֲלֵם וְהָיָה סֵלֶם מִצֵּב אֶרְצָה (וְרַשִׁי). מִה זֶה סֵלֶם? הַדִּרְגָּה שֶׁשָּׂאֵר הַדִּרְגּוֹת תְּלוּיוֹת בָּהּ, וְהוּא יִסּוּד הָעוֹלָם. וְרַשְׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, כִּךְ הוּא לְהַתְקַשֵּׁר עִצּוֹ. וְרַשְׁוֹ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, מִי רַשְׁוֹ? רַשְׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ סֵלֶם. וְיִי הוּא? זֶה שֶׁכְּתוּב בּוֹ (בְּרַשִׁית מ"ו) רֹאשׁ הַמִּטָּה. מִשּׁוּם שֶׁהוּא רֹאשׁ לַמִּטָּה הוּא וּמִמֶּנָּה מֵאִיר.

סֵלֶם. וּמָאן אִיהוּ, דָּא דְכְּתִיב בֵּיה (בְּרַשִׁית מ"ו) רֹאשׁ הַמִּטָּה, בְּגִין דִּאִיהוּ רֹאשׁ לְהֵאֵי מִטָּה וּמִנָּה נְהִיר. מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה, בְּגִין דִּאִיהוּ סִיּוּמָא דְגּוּפָא, וְקָאִים בֵּין עֲלָאָה וְתַתָּאָה, כְּמָה דְּכִרִית אִיהוּ סִיּוּמָא דְגּוּפָא, וְקָאִים בֵּין יִרְכִין וְגּוּפָא, וְעַל דָּא מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה.

וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ, (בְּרַשִׁית כ"ח) אֵלֶיךָ מִמֶּנָּה דְכָל עֲמִין, דִּאִינוּן סִלְקִין וְנַחְתִּין בְּהֵאֵי סֵלֶם. כִּד יִשְׂרָאֵל חֲטָאן, מֵאִיף הֵאֵי סֵלֶם וְסִלְקִין אִינְהוּ מִמֶּנָּה, וְכִד יִשְׂרָאֵל מִתְּפַשְׁרֵן עוֹבְדִינְהוּ, אֲסַתְּלַק הֵאֵי סֵלֶם וְכִלְהוּ מִמֶּנָּה נַחְתִּי לְתַתָּא, וְאֲתַעֲבֵר שׁוֹלְטָנְתָּא דְלַהוֹן, כִּלְאָ בְּהֵאֵי סֵלֶם קִימָא. הֵכָא חֲמָא יַעֲקֹב בְּחִלְמִיה, שְׁלֻטְנוּתָא דְעִשׂוֹ וְשְׁלֻטְנוּתָא דְשָׂאֵר עֲמִין.

דְּכִר אַחֵר וְהָיָה מִלְּאֲכֵי אֱלֹהִים

עוֹלִים וְיוֹרְדִים בּוֹ. כְּמָאן, בִּהְהוּא רַשְׁוֹ, דִּהָּוָא סֵלֶם. דְּכִד אֲסַתְּלַק רַשְׁוֹ מִנָּה, סֵלֶם אֲתַפְסִינָא וְסִלְקִין כִּלְהוּ מִמֶּנָּה. וְכִד אֲתַחְבֵּר רַשְׁוֹ בִּהְהוּא סֵלֶם, אֲסַתְּלַק, וְכִלְהוּ מִמֶּנָּה נַחְתִּין. וְכִלְא חֵד מִלְּה.

כְּתִיב, (מְלָכִים א' ג') נִרְאָה ה' אֶל שְׁלֹמֹה בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מִה אֲתֵן לָךְ. וְאִי תִימָא הֵכָא בְּחִלּוֹם, וְכִי מִה (דף ק"ו ע"א) רְשׁוֹ אִית לִיה לְחִלּוֹם בִּהְיָ. אֵלָּא הֵכָא אֲתַפְּלִיל דִּרְגָּא בְּדִרְגָּא, דִּרְגָּא עֲלָאָה בְּדִרְגָּא תַתָּאָה. בְּגִין דְּעַד כְּעֵן, שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שְׁלִים, בִּיּוֹן דִּאֲשְׁתָּלִים, כְּתִיב, (מְלָכִים א' ה') וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה. וְכְתִיב, (מְלָכִים א' ה') וַתֵּרֶב חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה. דְּקִימָא סִינְהָרָא בְּאֲשְׁלֻמוּתָא, וְכִי מְקַדְשָׁא אֲתַבְּנִי. וְכִדִּין, הָיָה חֲמִי שְׁלֹמֹה, עֵינָא בְּעֵינָא חֲכָמָתָא, וְלֹא אֲצִטְרִיף לְחִלְמָא.

תרגום לשון חזרה

רַשְׁוֹ מִמֶּנָּה – הַסֵּלֶם נִכְנַע, וְעוֹלִים כָּל הַמַּמְנִים. וְכִשְׁמַתְחֵר רַשְׁוֹ בָּאוֹתוֹ סֵלֶם – מִתְעַלָּה, וְכָל הַמַּמְנִים יוֹרְדִים. וְהֵכָל דְּכִר אַחֵר.

כְּתוּב (מְלָכִים א' ג') נִרְאָה ה' אֶל שְׁלֹמֹה בְּחִלּוֹם הַלַּיְלָה וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים שְׂאֵל מִה אֲתֵן לָךְ. וְאִם תֹּאמַר, כָּאֵן בְּחִלּוֹם, וְכִי אִינוּ רְשׁוֹת יֵשׁ לְחִלּוֹם בְּזוּ? אֵלָּא כָּאֵן נִכְלָלֵת דִּרְגָּה בְּדִרְגָּה, הַדִּרְגָּה הָעֲלִיוֹנָה עִם הַדִּרְגָּה הַתַּתְּחוּנָה. מִשּׁוּם שְׂעַד עֲכָשׁוּ שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שְׁלֵם. בִּיּוֹן שְׁנַשְׁלֵם, כְּתוּב (ש"ס ח) וְה' נָתַן חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה, וְכְתוּב (ש"ס) וַתֵּרֶב חֲכָמָה לְשְׁלֹמֹה. שְׁעִמְדָּה הַלְכָּנָה בְּשִׁלְמוּתָא, וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה, וְאִי הָיָה רֹאשׁ שְׁלֹמֹה אֶת הַתְּכֵמָה עֵין כְּעֵין, וְלֹא הֲצַטְרִף לְחִלּוֹם.

יִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאָרֶץ יִרְעוּ הַיָּם וּמִלֹּא: יִי יַעֲלֶה שְׁדֵי וְכָל-אֲשֶׁר-בּוֹ אֲזִי וְרִנְנוּ כָּל-עַצְמֵי-יָם: יִי לִפְנֵי יְהוָה | כִּי כָא כִי כָא לִשְׁפֹט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט-תִּבְלַח בְּצֶדֶק וְעִמָּם בְּאִמּוֹנָתוֹ:

יום ראשון

צו * יְהוָה מִלֶּךְ תִּגַּל הָאָרֶץ יִשְׁמְחוּ אֵימִים רַבִּים: ב עָנָן וְעַרְפֶּל סִבִּיבוֹ צֶדֶק וּמִשְׁפָּט מְכֹון כְּסֹא: א אֵשׁ לִפְנֵי תִלְךָ וְתִלְחֹט סִבִּיב צִרְיוֹ: ד הָאִירוּ בְּרָקִיו תִּבְלַח רָאֵתָה וְתִחַל הָאָרֶץ: ה הָרִים כְּדוֹנָג נִמְסוּ מִלִּפְנֵי יְהוָה מִלִּפְנֵי אֲדוֹן כָּל-הָאָרֶץ: ו הַגִּידוּ הַשָּׁמַיִם צִדְקוֹ וְרָאוּ כָּל-הַעַמִּים כְּבוֹדוֹ: ז יִבְשׁוּ | כָּל-עַבְדֵי פֶסֶל הַמִּתְהַלְלִים בְּאֵלִילִים הַשֹּׁתְחוּ-לֹו כָּל-אֱלֹהִים: ח שְׁמֻעָה וְתִשְׁמַח | צִיּוֹן וּתְגַלְגֶּלֶת בְּנוֹת יְהוּדָה לִמְצֵן מִשְׁפָּטֶיהָ יְהוָה: ט כִּי-אֲתָה יְהוָה עֲלוֹן עַל-כָּל-הָאָרֶץ מֵאֵד נְעִלְיָה עַל-כָּל-אֱלֹהִים: י אֲהַבִּי יְהוָה שְׂנֵאוֹ רַע שְׁמֵר נִפְשׁוֹת חֲסִידָיו מִיַּד רָשָׁעִים יַצִּילֵם: יא אִוֹר וְרַע לַצַּדִּיק וּלְיִשְׁרָאֵל שְׂמִיחָה: יב שְׂמֹחוּ צַדִּיקִים בִּיהוָה וְהוֹדוּ לְזִכְרֵךְ קִדְשׁוֹ:

צח * מְזֻמּוֹר שִׁירוֹ לַיהוָה | שִׁיר חֲדָשׁ כִּי-נִפְלְאוֹת עָשָׂה הוֹשִׁיעָה-לֹו מִיָּמֵינוּ וְזִרְעֵךְ קִדְשׁוֹ: ב הוֹדִיעָה יְהוָה יִשְׁוּעָתוֹ לְעֵינֵי הָעוֹלָם גִּלְיָה צִדְקָתוֹ:

זכר חסדו | וְאִמּוֹנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָּל-אֲפִסִּי-אָרֶץ אֶת יִשְׁוּעָת אֱלֹהֵינוּ: ד הִרְעִנוּ לַיהוָה כָּל-הָאָרֶץ פָּצְחוּ וְרִנְנוּ וְזָמְרוּ: ה זָמְרוּ לַיהוָה בְּכִנּוֹר בְּכִנּוֹר וְקוֹל זִמְרָה: ו בְּחִצְצוֹת וְקוֹל שׁוֹפָר הִרְעִנוּ לִפְנֵי | תִּמְלִךְ יְהוָה: ז יִרְעֵם הַיָּם וּמִלֹּא תִבְלַח וְיִשְׁבִּי בָה: ח נִהְרֹת יִמְחֹאוּ-כָף יַחַד הָרִים וְרִנְנוּ: ט לִפְנֵי-יְהוָה כִּי כָא לִשְׁפֹט הָאָרֶץ יִשְׁפֹּט-תִּבְלַח בְּצֶדֶק וְעִמָּם בְּמִישְׁרִים: צח * יְהוָה מִלֶּךְ יִרְגְּזוּ עַמִּים יִשָּׁב כְּרוֹכִים תִּנּוּט הָאָרֶץ: ב יְהוָה בְּצִיּוֹן גְּדוֹל וְרֵם הוּא עַל-כָּל-הַעַמִּים: ג יוֹדוּ שְׁמֶךָ גְּדוֹל וְנוֹבָא קִדְשׁ הוּא: ד וְעַז מִלֶּךְ מִשְׁפָּט אֲהַב אֲתָה כּוֹנֵנֶת מִישְׁרִים מִשְׁפָּט וְצִדְקָה יַעֲקֹב | אֲתָה עֲשִׂית: ה רִוְמָמוֹ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַשִּׁתְחוּ לְהַדָּם רִגְלֵיו קִדְשׁ הוּא: ו מִשָּׁה וְאַחֲרָיו | בְּכִתְּנָיו וְשִׁמְמָאֵל בְּקִרְאֵי שְׁמוֹ קְרָאִים אֶל-יְהוָה וְהוּא יַעֲנֵם: ז כַּעֲמוֹד עָנָן יִדְבֵּר אֱלֹהֵים שְׁמֵרוּ עֲדָתוֹ וְחֹק נִתְּן-לָמוֹ: ח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתָה עֲנִיתָם אֵל גִּשָּׁא הֵייתָ לָהֶם וְנָקָם עַל-עֲלִילוֹתָם: ט רִוְמָמוֹ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְהַשִּׁתְחוּ לְהַר קִדְשׁוֹ כִּי-קִדְשׁ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ:

ק * מְזֻמּוֹר לַתּוֹדָה הִרְעִנוּ לַיהוָה כָּל-הָאָרֶץ: ב עַבְדֵי אֶת-יְהוָה בְּשִׂמְחָה כָּאוֹ לִפְנֵי בְּרִנְנָה: ג דַּעֲוֹ כִּי-יְהוָה הוּא

אֱלֹהִים הוּא-עָשָׂנוּ וְלֹא וְלֹא אֲנַחְנוּ עָמֹ וְצִאֵן מִרְעִיתוֹ: ד כָּאוֹ שְׁעָרָיו | בְּתוֹדָה חֲצִרְתּוֹ בְּתִהְלָה הוֹדוּ-לֹו בְּרָכוּ שְׁמוֹ: ה כִּי-טוֹב יְהוָה לְעוֹלָם חֲסִדוֹ וְעַד-דֹּר וָדֹר אִמּוֹנָתוֹ:

קא * לְדוֹר מְזֻמּוֹר חֲסִד-וּמִשְׁפָּט אֲשִׁירָה לָךְ יְהוָה אֲזַמְּרָה: ב אֲשִׁכִּילָה | בְּדֶרֶךְ תָּמִים מִתִּי תְּבוּאָה אֵלַי אֲתִהְלֶךְ בְּתֵם-לִבִּי בְּקֶרֶב בֵּיתִי: ג לֹא-אֲשִׁית | לִנְגִיד עֵינֵי דְבַר-כָּלִיעֵל עֲשֵׂה-סֻטִּים שְׁנֵאתִי לֹא יִדְבֹק בִּי: ד לִבִּי עָקַשׁ יִסּוֹר מִמֶּנִּי רַע לֹא אֲדַע: ה מִלִּשְׁנֵי מִלְּשֹׁנֵי כִסְתָר | רַעְהוֹ אוֹתוֹ אֲצַמִּית גְּבַה-עֵינַי וְרִתַּב לִבִּי אֲתוֹ לֹא אוֹכַל: ו עֵינֵי | בְּנִאֲמָנֵי-אָרֶץ לְשִׁבְתָּ עֲמָדֵי הַלֶּךְ בְּדֶרֶךְ תָּמִים הוּא יִשְׁרָתֵנִי: ז לֹא-יִשָּׁב | בְּקֶרֶב בֵּיתִי עֲשֵׂה רַמְיָה דְּבַר שְׁקָרִים לֹא-יִכּוֹן לִנְגִיד עֵינֵי: ח לְבָקָרִים אֲצַמִּית כָּל-רִשְׁעֵי-אָרֶץ לְחִבְרִית מַעִיר-יְהוָה כָּל-פְּעָלֵי אָנוֹ:

קב * תִּפְלֶה לַעֲנִי כִּי-יַעֲטֹף וּלְפָנֵי יְהוָה יִשְׁפֹּף שִׁיחוֹ: ב יְהוָה שְׁמֻעָה תִּפְלְתִי וְשׁוּעָתִי אֵלַי תְּבוּאָה: ג אֶל-תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ | מִמֶּנִּי כִּי־יִצֹר לִי הִטָּה-אֵלַי אֲנִיךְ כִּי־יִסָּר אֶקְרָא מִהַר עֲנֵנִי: ד כִּי-כָלוּ כַּעֲשָׂן יָמֵי יְעֻזְבָּדִי כְּמוֹד נִחְרוּ: ה הוֹפֵכָה-כַּעֲשָׁב וַיִּקְבֹּשׁ לִפִּי כִּי-שָׁכַחְתִּי מֵאֲכָל לֶחֶמִי: ו מִקּוֹל

אֲנַחְתִּי דְּבָקָה עֲצָמִי לְבִשְׁרִי: ז דִּמְיִיתִ לְקִצָּת מִדְּבַר הָיִיתִי כְּכֹס חֲרֻבוֹת: ח שְׁקַדְתִּי וְאַהֲבִיהָ כַּעֲפּוֹר בּוֹדֵד עַל-גִּג: ט כָּל-הַיּוֹם חֲרָפוֹנִי אוֹיְבֵי מְהוֹלְלֵי בִי נִשְׁכָּעוּ: י כִּי-אֲפֹר פִּלְחָם אֲכַלְתִּי וְשִׁגְרִי בִּבְכִי מִסְכָּתִי: יא מִפְּנֵי-עֲמָךְ וְקִצְפָּךְ כִּי נִשְׁאֲתִנִּי וְתִשְׁלִיכֵנִי: יב יָמִי כָּצַל נִטּוֹי וְאֲנִי כַּעֲשָׁב אִיבֵשׁ: יג וְאַתָּה יְהוָה לְעוֹלָם תִּשָּׁב וְזִכְרֶךָ לְדֹר וָדֹר: יד אֲתָה תִּקּוֹם תִּתְּרֵם צִיּוֹן כִּי-עֲתָ לְחִנּוּנָה כִּי-כָא מוֹעֵד: טו כִּי-רָצוּ עַבְדֶּיךָ אֶת-אֲבִינָהּ וְאֶת-עַפְרָה יִחַנּוּ: טז וַיִּירָאוּ גוֹיִם אֶת-שֵׁם יְהוָה וְכָל-מַלְכֵי הָאָרֶץ אֶת-כְּבוֹדֶךָ: יז כִּי-בִנְיָה יְהוָה צִיּוֹן נִרְאָה בְּכְבוֹדוֹ: יח פִּנְיָה אֶל-תִּפְלַת הַעֲרֶעֶר וְלֹא-כִזָּה אֶת-תִּפְלֹתָם: יט תִּתְּנָב זֹאת לְדוֹר אַחֲרָיו וְעַם נִבְרָא יִחַל-לָיָה: כ כִּי-הַשְׁקִיף מִמְּרוֹם קִדְשׁוֹ יְהוָה מִשְׁמַיִם | אֶל-אָרֶץ הַבֵּיט: כא לְשִׁמְעַע אֲנָקָה אֲסִיר לְפָתַח בְּנֵי תִמְחָתָה: כב לְסִפְרָ בְּצִיּוֹן שֵׁם יְהוָה וְתִהְלֹתוֹ בִּירוּשָׁלַם: כג בְּהִקְבֹּץ עַמִּים יִחַדּוּ וּמִמְלָכוֹת לַעֲבֹד אֶת-יְהוָה: כד עֲנָה בְּדֶרֶךְ כְּחוֹ כְּחוֹ קֶצֶר יָמִי: כה אֲמַר אֵלַי אֶל-תַּעֲלֵנִי בְּחִצֵּי יָמִי בְּדוֹר דּוֹרִים שְׁנוֹתֶיךָ: כו לִפְנֵים הָאָרֶץ יִסְדֹּת וּמַעֲשֵׂה יָדֶיךָ שְׁמוֹם: כז הִמָּה | יֵאבְדוּ וְאַתָּה תַּעֲמֹד וְכָלֶם כְּבִגְדִי וְכָלוּ כָּל-כּוֹשׁ תִּחְלִיפֵם וְיִחַלְפוּ: כח וְאַתָּה-

הוא וְשִׁנּוּתֵיךְ לֹא יִתָּמוּ: כט בְּגִי' עֲבָדֶיךָ
יִשְׁכְּנוּ וְיִזְעֻם לִפְנֶיךָ יְכוֹן:
קג * לְדוֹר | בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה
וְכָל־קִרְבִּי אֶת־שֵׁם קִדְּשׁוֹ: ד בְּרָכִי
בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה וְאֶל־תִּשְׁכַּחַי כָּל־
גְּמוּלוֹי: ג הַסֵּלַח לְכָל־עֲוֹנֵיךָ הִרְפָּא
לְכָל־תַּחֲלָאִיכִי: ד הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי
הַמַּעֲשִׂיכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים: ה הַמְשַׁבֵּיעַ
בְּטוֹב עֲדֶיךָ תַּחֲדֹשׁ בְּנֶשֶׁר גְּעוּרִיכִי:
ו עֲשֵׂה עֲדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־
עֲשׂוּקִים: ז יִדְעֶיךָ דְּרָכֶיךָ לְמִשְׁהָ לְבָנִי
יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: ח רַחוּם וְחַנוּן יְהוָה
אֲרָךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד: ט לֹא־לִנְצַח
יָקִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר: י לֹא כִּתְּאִינוּ
עֲשֵׂה לָנוּ וְלֹא כְעֻנְתֵּינוּ גָּמַל עָלֵינוּ:
יא כִּי כִגְבַהַּ שָׁמַיִם עַל־הָאָרֶץ גָּבַר
חֶסֶדוֹ עַל־יִרְאָיו: יב בְּרַחֵק מִזֶּרֶח
מִמַּעַרְב הִרְחִיק מִמֶּנּוּ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
יג בְּרַחֵם אֶב עַל־בָּנִים רַחֵם יְהוָה עַל־
יִרְאָיו: יד כִּי־הוּא יָדַע יַעֲרָנוּ וְכוֹר
כִּי־עַפְרָ אֲנַחֲנוּ: טו אֲנוֹשׁ כִּחְצִיר יִמּוֹ
כִּצְיִן הַשֵּׂדֶה כֵּן יִצְיִן: טז כִּי רִיחַ
עֲבָרָה־כּוֹ וְאִיֻּנּוֹ וְלֹא־כִפִּירָנוּ עוֹד
מִקוּמוֹ: יז וְחֶסֶד יְהוָה | מַעֲוֹלָם וְעַד־
עוֹלָם עַל־יִרְאָיו וְעֲדָקָתוֹ לְבָנִי בָנִים:
יח לְשִׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזִכְרֵי פִסְקָיו
לַעֲשׂוֹתָם: יט יְהוָה בְּשֵׁמִים הַכִּין כֶּסֶף
וּמִלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָח: כ בְּרָכִי יְהוָה
מִלְאָמִּי גְבָרִי כַח עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ

בְּקוֹל דְּבָרוֹ: כא בְּרָכִי יְהוָה כָּל־צִבְאָיו
מִשְׁרָתֵי עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: כב בְּרָכִי יְהוָה |
כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מַקְמֹת מִמַּשְׁלַתוֹ
בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה:
כא לחודש יום שני
קד * בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה יְהוָה
אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מֶאֶד הוֹד וְהִדָּר
לְבָשֶׁת: ד עֲטָה־אוֹר כְּשִׁלְמָה נוֹטָה
שָׁמַיִם בְּיָרִיעָה: ג הַמַּקְרָה בָּמִים
עֲלִיּוֹתָיו הַשָּׁם־עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְהַלֵּךְ
עַל־בְּנֵי־רוּחַ: ד עֲשֵׂה מִלְאָכָיו רוּחוֹת
מִשְׁרָתֵי אֵשׁ לְהֵט: ה יִסְד־אָרֶץ עַל־
מִכְוִיָּה כָל־תְּמוֹט עוֹלָם וְעַד: ו תְּהוֹם
כְּלָבוֹשׁ כְּסִיתוֹ עַל־הָרִים יַעֲמִדוּ־מִים:
ז מִן־גִּיעֲרָתְךָ יִנְוִינִן מִן־קוֹל רַעְמֶךָ
יַחֲפֹזִן: ח יַעֲלוּ הָרִים יִרְדּוּ בִקְעוֹת
אֶל־מְקוֹם זֶה | יִסְדֶּךָ לָהֶם: ט גְּבוּל־
שְׁמֶת כָּל־יַעֲבִירוּן כָּל־יִשְׁכּוּן לְכִסּוֹת
הָאָרֶץ: י הַמְשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנֹחֲלִים בֵּין
הָרִים יִהְלֹכוּן: יא יִשְׁקוּ כָל־חִיתוֹ עֲשֵׂי
יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמָּאִם: יב עֲלִיָּהֶם עוֹף־
הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ־
קוֹל: יג מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי
מַעֲשִׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: יד מִצְמִיחַ
חֲצִיר | לְבַהֲמָה וְעֹשֵׁב לַעֲבֹדַת הָאָדָם
לְהוֹצִיא לָחֶם מִן־הָאָרֶץ: טו וְיִין |
יִשְׁמַח לְבַב־אָנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים
מִשְׁמֵן וְלָחֶם לְבַב־אָנוֹשׁ יִסְעֵד:
טז יִשְׁבַּעוּ עֲצֵי יְהוָה אֲרָזִי לְכָנוֹן אֲשֶׁר

נָטַע: יז אֲשֶׁר־שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה
בְּרוּשִׁים בֵּיתָה: יח הָרִים הַגְּבֹהִים
לְעֵלִים סְלָעִים מַחֲסֶה לְשִׁפְנִים:
יט עֲשֵׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שְׁמֵשׁ יָדַע
מְבוֹאָ: כ תִּשְׁתַּחֲשֹׁף יִהְיֶה לַיְלָה בּוֹ־
תִרְמֹשׁ כָּל־חִיתוֹ־יַעַר: כא הַכְּפִירִים
שֹׁאֲגִים לְטָרֶף וּלְבִקָּשׁ מֵאֵל אֲכָלָם:
כב תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יִאֲסֹפוּן וְאֶל־מְעוֹנָתָם
יִרְפְּצוּן: כג יֵצֵא אָדָם לַפַּעַל וּלְעַבְדָּתוֹ
עַד־יָעֲרֹב: כד מֶה־רָבוּ מַעֲשִׂיךָ | יְהוָה
כָּלֶם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ מִלְאָה הָאָרֶץ
קוֹנֶנְךָ: כה זֶה | הֵיטָּ גְדוֹל וְרַחֵב יָדִים
שָׁם־רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חַיִּית קִטְנוֹת
עִם־גְּדֻלוֹת: כו שָׁם אֲנִיּוֹת יִהְלֹכוּן
לְוִיָּתָן זֶה־יִצְרָף לְשַׁחֲקֶבּוּ: כז כָּלֶם
אֵלֶיךָ יִשְׁבָּרוּן לָתֵת אֲכָלָם בַּעֲתוֹ:
כח תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ
יִשְׁבַּעוּן טוֹב: כט תִּסְתִּיר פְּנֶיךָ יִבְהַלּוּן
תִּסָּף רִיחֵם יִגְוֹעוּן וְאֶל־עַפְרָם יִשׁוּבוּן:
ל תִּשְׁלַח רוּחְךָ וַיִּבְרָאוּ וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי
אֲדָמָה: לא יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם
יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: לב הַמַּבִּיט
לְאָרֶץ וּתְרַעַד יָגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֻׁנוּ:
לג אֲעִירָה לִיְהוָה בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי
בְּעוּדִי: לד יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחִי אֲנִכִּי
אֲשַׁמַּח בֵּיתָה: לה יִתָּמוּ חֲטָאִים |
מִן־הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים | עוד אֵינָם בְּרָכִי
בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּיָהּ:
קה * הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ

הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוֹלֹ
וְמִרְיָלֹ שִׁיחוּ בְּכָל־נַפְלֹאוֹתָיו:
ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְּשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב |
ד מִבְּקָשֵׁי יְהוָה: ה דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֹז
בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תִּמִּיד: ו זָכוּ וּנְפִלְאוֹתָיו
אֲשֶׁר־עֲשָׂה מִפְּתֵי וּמִשְׁפָּטֵי־כִּיּוֹ:
זַרַע אֲבָרְהָם עֲבָדוּ בְנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
ח הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפָּטָיו: ט זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבָר
צִוָּה לְאֶלֶף דוֹר: ט אֲשֶׁר בְּרַת אֶת־
אֲבָרְהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לִישָׁחֵק: י וַיַּעֲמִידָהּ
לַיַּעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יא לֵאמֹר לָךְ אֶתָּן אֶת־אֲרֶץ־כְּנָעַן חֲבָל
נַחֲלָתְכֶם: יב בְּהִיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כְּמַעֲט וְגָרִים בָּהּ: יג וַיִּתְּהִלְכוּ מִגּוֹי
אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר: יד לֹא־
הִנִּית אָדָם לַעֲשֹׂקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם
מַלְכִּים: טו אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי וְלִנְבִיאִי
אֶל־תִּרְעוּ: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל־הָאָרֶץ
כָּל־מִטְה־לֶּחֶם שָׁכַר: יז שִׁלַּח לַפְּנֵיהֶם
אִישׁ לְעֶבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף: יח עֲנוּ בִּכְבֹּל
רַגְלֵי רַגְלֵי בְּרוּל בָּאָה נִפְשׁוֹ: יט עַד־נֶגַח
בֹּא־דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ יְהוָה צִרְפָּתְהוּ:
כ שִׁלַּח מֶלֶךְ וּנְתִירָהוּ מִשַּׁל עַמִּים
וּיִפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אֲדוֹן לְבִיתוֹ וּמִשַּׁל
בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כב לְאִסְרֵי שָׂרֵיו בְּנַפְשׁוֹ
וּזְקָנוֹ יַחֲכֶם: כג וַיְבֹא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וַיַּעֲקֹב גָּר בְּאֲרֶץ־חָם: כד וַיִּפְרֹ אֶת־עַמּוֹ
מֵאֵד וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרָיו:

מזהר

ואלה המשפטים ז

לקומי

לעמוד הקודם

ח:

ז

לשון רבנו וברנו לברכה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: (שמות כא)

אמר חכמינו וברנום לברכה (קדושין לה בבא קמא כו): השוו אשה לאיש. ואיתא במכילתא: יכול יהיו התלמידים לומדין ואינם מבינים - תלמוד לומר: אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם בשלחן ערוך:

א דע, כי עקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמו שכתוב (שיר השירים ד): תבואי תשורי מראש אמה (א); ואמונה הוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי רצון אמונה, ותרוממו: פרישן בצלו. וזה בחינת נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מטבע, כי הטבע מחיב בן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, וכדו' לחדש דבר ברצונו:

ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים ו): שכרארץ ורעה אמונה; ושם עקר עליות התפלות, כמו שכתוב (בראשית כח): וזה שער השמים. ובשביל זה כשפגם אברהם כמה אדע (שם כט), וזה פגם בירשת ארץ, שהיא בחינת אמונה, בחינת תפלה, היה גלות מצרים. ודקא יעקב ובניו ירדו מצרים, כי הם בחינת שנים עשר גססאות התפלה, והוריד אותם בגלות, ומצרים הוא הפוך הנסים, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שאין שם מקום הנסים, ואין שם מקום התפלה, כמו שכתוב (שם ט): והיה כצאתי את העיר אפרש את כפי. וכל הגליות מכנים בשם מצרים (א), על שם שהם מצרים לישראל; וכשפוגמין באמונה, בתפלה בארץ ישראל, הוא יורד לגלות:

וזה שאמר חכמינו וברנום לברכה (מסדרין א): אין משיח בן דוד בא אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, הינו שיכלו האפיקורסים שאין להם אמונה בנסים ומכסים כל הנסים בדרך הטבע, כי עקר הנסים בארץ ישראל, כי ארץ ישראל שוטה תחלה (תענית א), ושתיהם מהתהומות, שהם לשון: ותהם כל העיר (רות א); שעל דבר נפי תמחין העולם, וזה (תהלים כט): תהום אל תהום קורא; כי יש נסים עליו, שהוא בחינת תהום עליו, ויש נסים תמחין, שהם בחינת תהומות תמחין, ומלאך שכלל מכל הנסים, משני התהומות, דמיא לעגלא (תענית כה), שהוא בחינת עגולים, בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים כט): ואמונתך סביבותיך, ופריטא שפותה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שם כט): אדני שפתי תפתח; והוא כללית הנסים. וזה פרוש: עד שתכלה פרוטה מן הכיס - כי יש בגיראדם המכסים כלליות הנסים, הכלולים במלאך דפריטא שפותה, מכסים בדרך הטבע; ובשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם - אז יבוא משיח, כי עקר האלה תלוי בזה, כמו שכתוב: תבואי תשורי מראש אמה:

(א) עין תחומות פרשת בשלה [פ"א]. (ב) ב"ר פ"א.

ב אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא עלידי אמת, כמוכא בזהר (כלק דף קנח): וזהו צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה יא) - הינו צדק, הינו אמונה. ואמר שם: אמונה אתקריאת, בד אתחבר בה אמת:

ג ואי אפשר לבוא לאמת אלא עלידי התקרבות לצדיקים, וכלך בדרך עצתם, ועלידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת, כמו שכתוב (תהלים כא): הן אמת חפצת - כשאתה חפץ אמת, בטוהות ובסתום חכמה תודיעני - כי העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג; וכשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקבלה. הנחש השיאני (בראשית י) - לשון נשואין; עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין, ועלידי נשואין הטיל בה וזמא. ובמעמד הר סיני פסקה וזמחן (שבת קכו. עין רש"י שם), כי שם קבלו תרי"ג עמין דקדשה (זוהר יתר דף כב); והיתה להם נשואין בקדשה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין, כי הכליות יועצות (ברכות סא), וכליות הם כלי ההולדה, כלי הזרע, נמצא, כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע, והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש בזה (מסדרין כו), ונקראת תולדה, כי הם תרי"ג עמין, כמו שכתוב (משלי ח): לי עצה ותולדה; ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתיש בזה, ועצת הצדיק הוא כלל זרע אמת. וזה פרוש (ידמות ב): ואנכי נמתיך שורק, בחינת האלה, כמו שכתוב (זכריה י): אשקנה להם ואקבצם; ועלידי מה? עלידי: כלה זרע אמת (שם ברייתא סוף הפסוק "ואנכי נמתיך" תנ"ל) - עלידי עצת הצדיקים תבוא לאמת, ועלידיה נקראת אמונה, בד אתחבר בה אמת. ועלידיה תבוא האלה כנ"ל, כי הוא מקבל מפי השכל של הצדיק עלידי עצה שמקבל ממנו. וזה: הן אמת חפצת, בטוהות - בכליות - חכמה תודיעני, שאובה לקבל מפי המוח, מפי השכל, עלידי עצה שאקבל מהם, ואז אובה לאמת, כי המפי השכל נקרא: כלה זרע אמת:

ד וזע, שעלידי מצות ציצית האדם נצול מעצת הנחש, מנשואין של רשע, מבחינת נאוף, כי ציצית שמירה לנאוף, כמוכא בתקונים (תקין יח): ויחק שם ויפת את השמלה וישמיו על שכם שניהם (בראשית ט) - זה בחינת ציצית; וערות אביהם לא ראו - כי ציצית מכסה על עריו, אבל הם, דהוא יצר הרע, דמחמם גופה דברגש בעברה, הוא ארור, כמו שכתוב (עז): ארור כגענו, כמו שכתוב (שם י): ארור אתה מכל הבקמה. והשמלה, הינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזהמת הנחש:

וזה בחינת (שם כט): בן פורת עלי עין - בשביל ציצית, לשון: מציץ מן החרכים (שיר השירים ג), עלידיה וזה לבן פורת, שגשמר מנשואין של נחש, מזווג של הסמרא-אחרא, וזה לזווג דקדשה. וזה: פורת - לשון זווג, לשון: פרו ורבו. ועקר הנאוף תלוי בעינים, כמו שאמר (סנה א): שמשון הלך אחר עיניו; וכמו שכתוב (מסדרין ט): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם; ושמירת ציצית, שהוא בחינת עינים, הוא שמירה מעצת הנחש, ויכול לקבל העצות מצדיק, שהוא כלה זרע אמת:

לקוטי הלכות

לעמוד הקודם

הלכות קריאת שמע הלכה ה

ארת חיים

קמה

ועל-כן בכל מה שעובר על האדם צריך לזכור את עצמו בכל עת בו יתברך, ולהזכיר את עצמו שהוא איש ישראלי ומאמין באלקים חיים ומלך עולם, וכמו שכתוב (וינה ב, ח): "בהתעטף עלי נפשי את ה' זכרתי", ואז יוכל לדבק את עצמו בו יתברך מכל מקום שהוא, וכמו שאמר אדמו"ר ז"ל, שכל מקום יכולין להיות סמוכין אליו יתברך, אפלו בשאול תחתיות, חס ושלום, וכמבאר מזה בדבריו ז"ל בכמה מקומות (בסימן ר' בסוף, וסימן לג אות ב, ותנא יסמן יג ועוד), וצריכין לזהר לילך בזה כל אדם שעולם, כי הוא יסוד הכל.

ו. ועל-כן זמן קריאת-שמע של שחרית עד רביע היום, שהוא שלש שעות (ברכות ט: נח, א). כי כבר אמרנו (באות ד') ששמים עשרה תבות של קריאת-שמע הם כנגד שנים עשר חדשים, שהם בחינת שמים עשרה שעות היום, שהם כנגד שנים עשר צרופי הויה, כמובא (לקוטי ש"ס יקמא), והם בחינת שנים עשר שבטי יה (פרי-עץ-חיים קריאת שמע כח). ושנים עשר שבטים הם בחינת ארבעה דגלים (שמות כח), וכנגדם הם ארבע תקופות השנה (שערי אורח שער ה' ספירה ו'), וכל זה כנגד שנים עשר צרופי הויה הנ"ל, שהם כלולים בארבע אותיות השם. ועל-כן נחלק היום לארבעה חלקים, ועקר קריאת-שמע עד רביע היום שהוא שלש שעות, כנגד דגל מחנה יהודה שכלול משלשה שבטים, שהיה חונה סמוך למשכן ששם עקר התגלות אלקותו. ועל-כן היה חונה קדמה מזרחה, כי הוא נגד שלש שעות הראשונות שאז מתחיל זריחת השמש ממזרח. ועל-כן כל ישראל נקראים יהודים על שם יהודה (בראשית רבה צח, ו), וכמו שאמרנו רבותינו ז"ל (בגלה ג'): שעקר אמונתנו נקרא על שם יהודה, כמו שאמרנו על פסוק (אסתר ב, ח): "איש יהודי": כל הכופר בעבודה-זרה נקרא יהודי, כי עקר התגלות האמונה הוא במשכן, ששם היה חונה בסמוך לו דגל מחנה יהודה.

וזהו גם כן בחינת תקופה הראשונה שהוא תקופת ניסן, שכלול משלשה חדשים שהם: ניסן איר סיון, שבהם עקר זריחת והתגלות האמונה שהתחיל השם-יתברך לגלות ולהאיר בנו בהארה גדולה בניסן על-ידי האותות והמופתים וההתגלות נפלא בפסח

ביציאת מצרים. ואחר-כך סופרים ארבעים ותשעה ימי הספירה שהם הכנה לקבלת התורה, שהם כנגד ארבעים ותשע אותיות שבקריאת שמע, שהם כנגד ארבעים ותשע אותיות השבטים. ואחר-כך זוכין בסיון בחדש השלישי, לקבל התורה בשבועות, שהיא עקר התגלות האמונה, כמו שכתוב (שמות כ, ב): "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים" וכו'.

נמצא, שעקר התגלות האמונה הוא בבחינת דגל מחנה יהודה, ובשלשה חדשים הראשונים שבהם יציאת מצרים וקבלת התורה, ומשם מאיר האמונה לכל ישראל ולכל השנה כלה. וכנגד זה עקר המשכת האמונה בכל יום בקריאת-שמע הוא ברביע יום הראשון דיקא, שהוא שלש שעות הראשונות, שהם כנגד דגל הראשון שהוא מחנה יהודה, וכנגד שלשה חדשים הראשונים שהם ניסן איר סיון, וכנ"ל.

ראשי פרקים שך להלכות קריאת שמע

ו. וזה בחינת קריאת-שמע של שחרית וקריאת-שמע של ערבית, וקריאת-שמע של ערבית זמנה כל הלילה, כל זמן שכיתה, וקריאת-שמע של שחרית אין זמנה כי אם בבקר עד שלש שעות שהוא זמן קימה - כי התגלות והתנוצצות אלקות שמתנוצץ ומאיר בלב האדם - זה בחינת זריחת האור בבקר, כי עקר אור השמש הוא אור השם-יתברך שממנו מאירין כל האורות, כמו שכתוב (תהלים כז, א): "ה' אורי" וכו', וכמו שבגשמיית רואין, שבשחרית בוקע אור השמש ממזרח ומאיר על פני תבל, כמו שאומרים (בברכת המאורות בשבת): "הפותח בכל יום דלתות שערי מזרח ובוקע חלוני רקיע", וכמו שכתוב (ישעיה נח, ח): "אז יבקע כשחר אורך", כמו כן ממש כשהשם-יתברך עוזר לפעמים שמאיר ומתנוצץ בלב התנוצצות אלקות, הוא בחינת בקיעת האור ממש, שפתאם נבקע הדעת ומאיר אורו יתברך מה שאי אפשר לספר לחברו כלל כנ"ל. כי עקר אור וחשך נמשך ממש.

כי השם-יתברך ברא העולם שיהיה אור וחשך, דהיינו שהתגלות אורו לכני אדם לא יהיה קבוע בתמידיות בשוה, כי תענוג תמידי אינו תענוג, וגם כי היו מתבטלין במציאות, על-כן בחקמתו ברא

המשכת האמונה בכל יום בקריאת-שמע הוא ברביע יום הראשון

השם-יתברך עוזר לפעמים שמאיר ומתנוצץ בלב התנוצצות אלקות

השם-יתברך ברא העולם שהתגלות אורו לכני אדם לא יהיה קבוע בתמידיות בשוה

קריאת-שמע עד שלש שעות. כנגד דגל מחנה יהודה שכלול משלשה שבטים.

ניסן איר סיון - פסח עשר זריחות והתגלות האמונה

ארבעים ותשעה ימי הספירה, כנגד ארבעים ותשע אותיות שבקריאת שמע, ארבעים ותשע אותיות השבטים, ועל-ידי-זה מכינים עצמן לקבלת התורה, בבחינת אתערותא דלתתא, ועל-ידי-זה מקבלין האור בשבועות, ואז עקר האור והחסד בשלמות, בבחינת אתערותא דלתתא. ועל-פני היתה גאלת מצרים בלילה שאז הוא בחינת אתערותא דלעלא, כי הגלות דומה ללילה, והגאולה היתה לפני הקץ ולא היו ראויים לפי מעשיהם רק בבחינת אתערותא דלעלא, על-פני היתה בלילה.

שהיה אור וחשך. והחשך קדם לאור, כי חשך נמשך מבחינת הצמצום וההסתרה שהשם-יתברך מצמצם ומסתיר אורו, בבחינת (ישעיה מה, טו): "אכן אתה אל מסתתר", כדי לתקן בחינת כלי, שנוכל לקבל האור בהדרגה ובמדה, וכן הוא בכל פעם, בכל דרגא ודרגא, לכל אחד כפי מדרגתו. ומשם נמשך גם החשך והאור של היום, מה שהשם-יתברך 'מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית' (בכרית יצור אור) 'גולל אור מפני חשך וחשך מפני אור' (בכרית מעריב ערבים), והכל בשביל שיתחדש האור בכל יום, כי על-ידי החשך שמסתיר האור בכל פעם, על-ידי-זה זוכין אחר-כך לקבל האור בהתחדשות יותר, שזה עקר השלמות שהיה בכל יום כחדשים, בבחינת (אברה ג, כג): "חדשים לבקרים" וכו', כנ"ל.

ועל-כן צריכין קריאת-שמע בבקר ובערב, כי בבקר עקר התגלות האור, ובערב צריכין קריאת-שמע לתקן על-ידי-זה בחינת הצמצום והכלי, שבלא זה אי אפשר לקבל האור. ועקר התנוצצות האור הוא בבקר כנ"ל, אבל גם בלילה צריכין שיאיר לנו אורו יתברך, בבחינת (מכה ז, ח): "כי אשב בחשך ה' אור לי", כדי שעל-ידי-זה נוכל לרוץ אחריו ולהשתדל לתקן הכלי והצמצום, אף בלילה עדין לא נשלם תקון ההתעוררות מלמשה עד הבקר, ועל-כן אז מאיר לעולם כלו בכבודו מעצמו, בבחינת אתערותא דלעלא קדם אתערותא דלתתא, ועקר השלמות כשזוכין לקבל האור על-ידי אתערותא דלתתא, שזה זוכין בבקר כשעולה אילת השחר על-ידי התשוקה ועבודת הצדיקים בכל הלילה, בפרט על-ידי קימת חצות, כידוע (והר וקרא כא: כה:). אבל בלילה שעדין לא נשלם האתערותא דלתתא, אזי הארת האור במח הוא רק בבחינת אתערותא דלעלא קדם אתערותא דלתתא, שעל-ידי-זה, חס ושלום, דינים מתגברים, שמשם חשכת לילה, כמוכן בזהר הקדוש (והר מוריע מה:): שמשאין נשלם האתערותא דלתתא, אזי, חס ושלום, דינים וחשך, ועקר שלמות החסד כשנשלם האתערותא דלתתא.

וזה בחינת פסח ושבועות, כי פסח בחינת אתערותא דלעלא, כידוע (פרי-עץ חיים פסח פרק א), כי לא היו ראויין להגאל, ואחר-כך מניפין העומר וסופרין

עקר השלמות כשזוכין לקבל האור על-ידי אתערותא דלתתא

כענין אתערותא דלעלא ואתערותא דלתתא יש כפי בחינות

ח. כי התגלות האור הוא בחינת נבואה, בחינת (ישעיה) בענין אתערותא דלעלא ואתערותא דלתתא יש כפי בחינות

ו, א): "ואראה את ה'", בחינת (תהלים כ, ח): "בשם יי אלהינו נזכיר" - ראשי תבות 'נביא', המובא בהאלף-בית (ספר המדות תפלה חלק ב' אות יד). ועקר הנבואה ביום, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (ויקרא רבה א, יג) על פסוק (ויקרא ז, לח): "ביום צותו וכו'". ועל-כן לנביאי אמות העולם אינו נגלה אלא בלילה, כמו שאמר רבותינו ז"ל (שם), כי אצלם מגיע הנבואה בודאי רק בבחינת אתערותא דלעלא, כי הם אינם ראויים בודאי, על-כן באה עליהם הנבואה בלילה דיקא. גם אפלו נביאי ישראל הצדיקים נמצא שלפעמים שנגלה עליהם בלילה, וזה כשקבלו הנבואה בעת שעדין לא היו בודאי וראויים להתגלות הזאת. כי בענין אתערותא דלעלא ואתערותא דלתתא יש כמה בחינות, כי אפלו כשמקבל האור על-ידי אתערותא דלתתא, אבל אין ההתעוררות ראוי לאותו ההתגלות, נחשב בחינת אתערותא דלעלא. וזה היה שלמות משה שזכה לנבואת פנים בפנים יותר מכל הנביאים, מחמת שהיה קדוש ופרוש כל-כך, ויגע כל-כך בשביל השם-יתברך, עד שזכה לקבל התגלות הנבואה רק בבחינת אתערותא דלתתא, שזה עקר שלמות האור כנ"ל.

אצל משה לבד היתה הנבואה באתערותא דלתתא

וזה שהוכיח אותם השם-יתברך (במדבר יב ו): "אם יהיה נביאכם ה'", "נביאכם" דיקא, שהשם-יתברך הוא נביא שלהם, והנינו שממשיך להם הנבואה מלמעלה, בבחינת אתערותא דלעלא, ועל-כן "בחלוס אדבר בו" כנ"ל. "לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא וכו' ותמנת ה' יביט", "יביט" דיקא, שהוא בעצמו מביט בתמונת ה', בבחינת אתערותא דלתתא

גאלת מצרים היתה בלילה שאז הוא בחינת אתערותא דלעלא

חיי

עבודת השם תצב

מוהר"ן

רמ

חיי

עבודת השם תצב

מוהר"ן

רמא

בראש השנה בשעת הכנתו לומר תורה יהיה קבלת התעניות הנ"ל על כל השנה כלה. ומי שלא יהיה על ראש השנה לא יתענה כלל. וכן היה כשסרס התעניות לשאר אנשי שלומנו. כי כלם ספרו לי שהיה יושב על צעטל והיה יושב ומשתומם בשעה נדא קדם שאמר הצעטל של הנהגת התעניות לכל אחד. והיינו מכינים מדבריו שאילו התעניות הם דברים יקרים והנהגות עליונות מאד, אשרי שדכינו לקבלם ונמשך הדבר בערך שתי שנים.

אחר כך כשבא מלמברג צוה עלינו שלא להתענות כלל. ואמר הלא מי שאינו זוכה להיות אצלי על ראש השנה הוא אין לו להתענות כלל כנ"ל, ומי שזוכה להיות על ראש השנה הוא בודאי אין צריך להתענות כלל מאחר שזוכה להיות אצלי על ראש השנה והכן.

ועין במקום אחר מזה (לעיל תנ"ח) מעלת מי שזוכה להיות אצלו על ראש השנה. אחר כך אמר אין אתם מרגישים כלל מה שעושים עמכם, כי בתחלה צוית אתכם להתענות ואחר כך צויתי שלא להתענות וכו'. כלומר כי בזה היה ראוי לנו להבין מעט מגדלתו, כי זה הענין שצוה עלינו להתענות ימים ידועים בשנה לכל אחד ואחד ימים מיוחדים בפני עצמו, זה הענין הוא בודאי דבר גדול והשגה

עצומה מאד שלא נשמע מימים קדמונים, שזכה אדם לגלות לכל אחד ואחד בפרוטרוט הנהגת תעניות לכל ימי חייו. ואף על-פי שדבר זה גדול ועצום מאד, זכה אחר כך למעלה והשגה יתרה, עד שלפי עצם קדשת מעלתו ומדרגתו שזכה אחר כך, שוב אין אנו צריכים להתענות אפילו התעניות שגלה לנו בתקף קדשתו. ומי שיש לו מוח בקדקדו יכול להבין מעט מעצם גדלתו על-ידי זה והכן. ואמר שאם יהיה חל אחד מימים אלו בשבת או שאר ימים שאין מתעניין בהם, יהיה נדחה התענית ליום שלאחריו. וצוה עלי להיות נזהר באלו החדשים למים מצוות מעשר, ולהשתדל ולהתאמץ בכל עז במצוה זו בכל מה דאפשר גם אחר שפטר אותי מהתעניות דברתי עמו מענין מצוה הנ"ל ואמר לי שאני צריך גם עתה לזהר בזה בכל עז, ואפילו בכל השנה כלה, רק באלו החדשים הנ"ל יותר ויותר:

תצב. (מס) כשנתן הצעטליך הנ"ל פצם אחת נתן לאחד הצעטל ואמר לו זה שקבל הצעטל לרבנו זכרוננו לברכה, העולה על דעתנו לא היה כך. כי היינו סבורים שתצונו לנו להתענות הרבה ימים בשנה ועכשו אנו רואים שאינם רק ימים מעטים מאד בשנה. השיב, הלא אלישע אמר לנעמן (מלכים ב' ח) רחץ וטהר ולא רצה

להאמין שבדבר הקל הזה יהיה לו רפואה, ואמר הלא טוב אמנה ופרפר ונהרות דמשק הלא רחצתי בהם וטהרתי, עד אשר אמרו לו עבדיו, אבי דבר גדול דבר אליך הלא תעשה אף כי אמר אליך רחץ וטהר. ואז שמע לעבדיו ורחץ בירדן שבע פעמים וישב בשרו ויטהר. כן אתם נדמה לכם שצריכין דוקא לומר לרפואתכם דברים כבדים, ואין אתם מאמינים שבדבר קל שאני מצוה לכם לעשות יהיה לכם רפואה שלמה רפואת הנפש באמת.

ודבר זה נצרך מאד כמה פעמים כי לפעמים אדם מונע עצמו מלעשות איזה דבר שבקדשה מחמת כבודות מחמת רבוי המניעות שמונעים אותו מלעשותו והוא אינו מתגבר לשפרם. ולפעמים להפוך, שהוא נמנע מדבר שבקדשה מעצם קלותו שהדבר הזה קל בעיניו מאד לעשותו ומחמת זה אינו מאמין שחיי נפשו יהיו תלויים בדבר קל כזה.

ובאמת צריכין לזהר במצוה קלה כבדמוהר וארח חיים פן תפלו, וכל אשר תמצא ירך לעשות בכתף עשה. כי עקר הסתות ומניעות הפעל דבר הוא רק מניעות המוח שלפעמים מכנים במח האדם ששכב עליו מאד לעשות הדבר, ומחמת זה רוצה למנוע. ולפעמים להפך שמקל עליו

ומקטין בעיניו אותו הדבר מאד, עד שאינו עולה על לב האדם שחיי נפשו תלויים בזה, והכל כדי למנועו חס ושלום. ולפעמים זאת המניעה גדולה ביותר ממניעה ממש. אבל הולך בהם ילך בטח, ואינו מסתפל על שום מניעה ובלבול שבעולם כלל. וכל אשר תמצא ירך לעשות בכתף עשה:

תצב. (א) לענין הקשיות שדרך העולם להקשות קשיות הרבה על הצדיקים, ובפרט עליו שהיו מקשים קשיות הרבה, ענה ואמר בדרך צחות הלא על-ידי הקשיות שמקשים עלינו יש לנו פרנסה וצשירות. כי העשירות והפרנסה של הצדיקים העוסקים בתורה לשמה הוא רק על-ידי קשיות. כי רבותינו זכרונם לברכה אמרו (שבת ט"ז): 'ארץ ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד והקשו, בימינה ארץ ימים איפא, עשר וכבוד ליפא. והשיבו, כל-שכן עשר וכבוד'. נמצא שעל-ידי הקשיות דיקא נמשך העשר והכבוד להצדיקים המימינים בתורה לשמה. כי אם לא היו רבותינו זכרונם לברכה מקשים קשיות זו לא היה שום עשר וכבוד להצדיקים כפשוטו של מקרא שגדא שבימינה היא רק ארץ ימים. אבל על-ידי הקשיות שהקשו ארץ ימים איפא עשר וכבוד ליפא, על-ידי זה נמשך העשר והכבוד להצדיקים כמו שתמצא שם כל-שכן עשר וכבוד.

נמצא שעל-ידי הקשיות דיקא יש להצדיקים פרנסה כי עקר העשר והכבוד להצדיקים על-ידי קשיות:

תצד. (נא) ואף-על-פי שדברים אלו אמר בדרך צחות שקורין ווערטל (בדיחות), אבל באמת דברים כגו' יש בענין זה עמקות גדול וסוד עמוק מאד. כי כל הדברים שלו, אפלו דברי צחות שלו שאומר שקורין ווערטליך, יש בכלם סודות עצומות נוראות ועמקות מאד. ואפלו אדם פשוט שיש לו שכל אמת קצת יכול להבין בהם קצת רמזים נפלאים ונוראים (אמר המעתיק עין בלוקשי' א' סימן יב בפאמר תחלה לידו ובלוקשי' הלכות הלכות תלמוד-תורה חלק ג' ותבין קצת דברי צחות הנ"ל):

תצד. (נב) ובכך ספר שהפעל-שם טוב זכרוננו לברכה אמר פעם אחת ווערטל, והיו מחיבין בעולם האצילות. הינו שהביא שמחה גם בעולם האצילות, עד שגם שם היו מחיבין על ידי הווערטל שלו:

תצו. (נא) פעם אחת היו מדברים לפניו בענין גדלות, ענה ואמר מה אתם צריכין לדבר מגדלות הלא אני אין לי גדלות (כלומר ואתם איך יעלה על דעתכם שיהיה לכם איזה גדלות, מאחר שאפלו אני אין לי גדלות) כי כבר התפאר עצמו רבנו זכרוננו לברכה בזה שהוא יכול לומר על עצמו שאין לו גדלות שנה עקר תכלית שלמות העונה, כמו בחינת משה רבנו שקטב על עצמו (במדבר יב)

והאיש משה ענו מאד, וכמוכא בגמרא (סוטה מט): שאמר רב יוסף אל תתני עונה דאיכא אנא:

תצו. (נד) הוטב בעיניו מאד מי שזכה לראות אותו בחלום אפלו בחייו. ואמר שיש אנשים מאנשיו שהוא נראה להם בחלום בדמות זקן גדול. ואמר שאם היינו אנשים פשרים כרצונו היינו יכולים לשמע ממנו דברים גדולים ונוראים בחלום. והעקר לזכות שלא ישתפח מה שרואין ושומעין בחלום, כי לפעמים רואין ושומעין איזה דבר ואחר-כך נשכח (וזה מחמת שלוקחין וטורפין ממנו הדבר בחזרתו כמוכא בזהר הקדוש בראשית קצט):

תצח. (נה) כבר מבאר שיחתו הקדושה (שיחות הר"ן ל') שהזהיר לבלי לכלבלב האדם דעתו כלל בענין הנקיות ולא יסתפל על זה כלל. וספר בשם דוקטורים גדולים שטוב יותר לבריאות הגוף כשהוא נעצר קצת. אף-על-פי שהדוקטורים הראשונים היו אומרים תמיד שצריכין להיות משלשל וכן לכל החולאות היו אומרים לפתח הנקבים, אבל עכשו חקרו בחקמתם להפך ממש שאדרבא טוב יותר לבריאות הגוף להיות נעצר קצת. ובפטר החולה טוב לו יותר להיות נעצר קצת דיקא. וספר בשם שמי שנצרך לנקביו פעם אחת במעת לעת הוא גם-כן חלישות, כי טוב יותר לכל יהיה נפתח פי-אם פעם אחת

בשני ימים. רק אם לפעמים האדם נעצר כמה ימים חס ושלום, אזי הוא צריך לעשות לו איזה דבר לפתח נקביו. אבל פעם אחת בשני ימים הוא טוב יותר לבריאות הגוף. וספר הרבה בזה וגלה דעתו הקדושה שהוא נוטה לדעה זו. ועל-כל-פנים אין להאדם לכלבלב שום זמן כלל בשביל נקיות כמבאר שיחתו הקדושה בזה באריכות בספרים הנדפסים:

תצט. (נו) פעם אחת ספר מענין הבטחון ואמר שיש צדיקים שאין מניחים אצלם ממון מיום לחברו, כמו שמספרין מפמה צדיקים גדולים שהיו לפנינו, כגון הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה, והצדיק הקדוש מורנו הרב אלימלך זכרוננו לברכה, וכיוצא בהם שבכל יום ויום היו מפזרים כל הממון שהיה בידם ולא הניחו אצלם שום ממון מיום לחברו. ואמר שצריכין להיות לזה בריה גדול להיות חזק בהבטחון ולעמד על עמדו, כי אם שוגים בזה תנועה קלה בעלמא לא טוב. אבל יש מעלה גבוהה יותר ביותר דהינו שהצדיק האמתי יחזיק אצלו הממון, וזה קשה יותר. הינו כי עבודה זו גבוהה וקבדה ביותר, כי הוא זכרוננו לברכה לא היה מתנהג הנהגה הנ"ל. ואמר כמה פעמים שזה קשה וכבד יותר הרבה. והוכיח וברר לעניינו שהאבות היו מחזיקים אצלם ממון. כי אברהם

יצחק ויעקב היו כלם עשירים מפלגים. ויעקב אבינו נשכח לשכם קנה מיד חלקת השדה, והיכן היו לו מעות כל כך. וכן אברהם נשקנה מערת המכפלה וכן מבאר עוד מהפסוקים ומדרשים שהיה מנח אצלם מעות. ואמר שעבודה זו גבוהה וקבדה יותר אצל גדולי הצדיקים האמתיים המפלגים במעלה גבוהה ביותר:

תק. (נז) אבל הרבה לדבר עמנו משבח מעלת הנהגה הראשונה הנ"ל הינו לפזר המעות בכל יום לצדקה ועל הצטרכותו המכרח, ולא יניח כלל מיום לחברו. כי לאנשים פשוטים הרוצים לזכות לנפשם לאחז בדרבי הצדיקים, בודאי טוב לפנייהם הנהגה הראשונה הנ"ל. הינו לבלי להניח אצלו הממון כלל מיום לחברו. והפליג בשבח מעלת הנהגה זו והאריך בשיחה זאת. וכפי המובן מדבריו אז היה שהיה חפץ ומשתוקק לזכות אותנו להגיע להנהגה הקדושה הזאת למדרגת בטחון הנ"ל לבלי להניח שום ממון מיום לחברו:

תקא. (נח) מכבר אמר שחפץ מאד שיהיה לנו פרנסה. אף-על-פי שבטחון גם כן טוב מאד, אף-על-פי כן טוב מאד כשזוכין שיש לו מעמד פרנסה, כי במקום עבודת הבטחון במקום זה יעשה עבודה אחרת. כלומר כי אם לא יהיה לו מעמד לעמוד הבא

155

ליקוטי

תפילה ל'

תפילות

קצ

ליקוטי

תפילה ל'

תפילות

קצא

השפחה מפני גברתה, כמו שכתוב: "מפני שרי גברתי אנכי בורחת". ואזכה ככחך להגביר ולהמליך "אשה יראת יי" על האשה זונה. ותכנע ותפל השפחה לפני גברתה ותברח מפניה, באפן שאזכה לבטל ממני תאות נאוף, ולהתגבר על כל ההרהורים רעים, לגרשם ולשפכם ולבטלם מעלי בבטול גמור מעתה ועד עולם. ואזכה על ידי אמירת שני פסוקים אלו שיש בהם שנים עשר תבות, שתהיה נפשי נכללת על ידי זה בשנים עשר שבטי יה, שהם כלליות מלכות דקדושה. ועל ידי המ"ט ^(וארבעים ומשע) אותיות שיש בשנים פסוקים אלו, אזכה להיות נכלל בתוך מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל שהם שנים עשר שבטי יה.

ותעזרני לחנן פגם העינין. ולא אתור אחר לבכי ואחר עיני. ותשמר את עיני תמיד מכל מיני פגם הראות. ולא אסתכל בשום דבר המביא לידי הרהור חס ושלום. "העבר עיני מראות שוא בדרךך חינו. גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".

ותזכני ברחמיך ותעזרני ותושיעני, ותגער בהרוח שטות ושגעון שגדבק בנו על ידי מעשינו הרעים. ותגרושו והסלקו מאתנו ברחמיך הרבים מעתה ועד עולם. כי אתה ידעת שכל תאוותינו הרעות, ובפרט תאוה הרעה של נאוף, כלם נמשכין רק על ידי

הרוח שטות והשגעון שנאחזו בנו בעוונותינו הרבים, עד אשר אנו דומים כאיש שולל וכמשגע ממש על ידי חטאינו הרבים.

אנא יי חונן לאדם דעת, חוס וחננו וזכנו לגרש ולשפד ולעקור ולבטל כל הרוח שטות והשגעון מאתנו. וזכנו ברחמיך הרבים לרוח חכמה ובינה, רוח עצה וגבורה רוח דעת ויראת יי, באפן שאזכה לתקון הברית באמת כרצונך הטוב, חיש קל מהרה. ואזכה שיהיה נשלם דעתי באמת בשלמות גדול בקדושה גדולה. אנא יי חוס וחמל עלי, ומלא משאלותי ברחמים. ועזרני וזכני להגיע מהרה לכל מה שבבקשתי מלפניך.

ועזרני ברחמיך שאזכה לשמע חדושי תורה אמתיים, מפי צדיקים אמתיים הגדולים במעלה, שיש להם כח להמשיך נשמות חדשות לכל השומעים דברי תורתם הקדושה. ואזכה ברחמיך להמשיך עלי ולקבל נשמה חדשה קדושה בכל עת, על ידי חדושי תורה שאזכה לשמע מפייהם, וללמד בספרים קדושים של צדיקים אמתיים גדולים ונוראים. ותעזרני שיהיה נעשה אצלי מחדושי תורתם סם חיים. ואזכה לציר את האור הפשוט הבא מלמעלה, בבחינת ברכה וטובה, אף על פי שאני כדאי לזה. כי אתה ידעת את עצם הפגמים והקלקולים שפגמתי וקלקלתי את כלי

המחין שלי מאד. על-ידי פגם הברית שהוא פגם הדעת. ומאין יבא עזרי לציר את האור לברכה. אף-על-פי-כן על רחמיך הרבים אני בוטח, ועל חסדיך אני נשען, ולישוועתך אני מצפה, ולסליחותיך אני מקנה, שתעשה עמי ברחמיך ונפלאותיך הגדולים והנוראים, ותמלא עלי רחמים, ותעשה עמי נסים ונפלאות גדולות ונוראות, ותציר בעצמך האור הבא מלמעלה בבחינת ברכה ושלום וחיים וטוב. וימשך עלינו האור הקדוש מלמעלה לברכה ולא לקללה. כמו שכתוב: "הנה ברוך לקחתי וברוך ולא אשיבנה". ויקם מקרא שכתוב: "ולא אבה יי אלהיך לשמע אל בלעם. ויחפך יי אלהיך לך את הקללה לברכה כי אהבך יי אלהיך". כי אין לי שום תקנה ומנוס ומבטח ומשען, כי אם עליך לבד. ועל הצדיקים אמתיים אשר אנו נשענים עליהם תמיד, בכחם נשענתי לצעק אליך תמיד, ולצפות לרחמיך ולישוועתך. עשה עמי מה שתעשה, באפן שאזכה בחיי חיש קל מהרה לשמירת הברית באמת מעתה ועד עולם בקדושה גדולה. ואזכה להתקדש בקדושתך העליונה. עד שאזכה לשבעים פנים של התורה הקדושה.

ענני יי ענני. ענני אלהי ענני. ענני אבי ענני. ענני בוראי ענני. ענני גואלי ענני. [ענני דורשי ענני. ענני האל

הנאמן ענני. ענני ותיק וחסיד ענני. ענני זך וישר ענני. ענני חי וקלם ענני. ענני טוב ומטיב ענני. ענני יודע יצר ענני. ענני כובש פסעים ענני. ענני לובש צדקות ענני. ענני מלך מלכי המלכים ענני. ענני נורא ונשגב ענני. ענני סולח ומוחל ענני. ענני עונה בעת צרה ענני. ענני פודה ומציל ענני. ענני צדיק וישר ענני. ענני קרוב לקוראי ענני. ענני רחום וחנון ענני. ענני שומע אל אביונים ענני. ענני תומך תמימים ענני. ענני קשה לבעס ענני. ענני רך לרצות ענני. ענני אלהי אבותי ענני. ענני אלהי אברהם ענני. ענני פחד יצחק ענני. ענני אביר ועקב ענני. ענני עזרת השבטים ענני. ענני משגב אמהות ענני. ענני אבי תומים ענני. ענני זמן אלמנות ענני. ענני עונה בעת רצון ענני.] מלפי ואלהי יוצרי וקדושי ענני. משמיצי צעקה השמיעו צעקתנו לפני שומע צעקה. מכניסי דמעה הכניסו דמעוטינו לפני מלך מתרצה בדמעות. משמיצי אנוחה השמיעו אנוחותינו לפני שומע אנוחות. החומל על דל חמל על דלותי, וראה שפלותי וארך גלותי, והטיבה אחריתי, והשב את שבותי חיש קל מהרה. ברכנו אבינו כלנו יחד באור פניך. "האירה פניך על עבדך הושיעני בחסדך. אלהים יחננו ויברכנו יאר פניו אתנו סלה. פניך האר

בעבדך ולמדני את חקיך".

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שני

לנצח עוד יום

ס"ז ע"א הטל את הפרט ביניהם, ודונם במידה זו של כלל ופרט וכלל. ולכן דרשין הכא, "כל אשר במים", הרי זה כלל. "בימים ובנחלים" הרי זה פרט, "סנפיר וקשקשת במים", חזר הכתוב וכלל. ויש כאן כלל ופרט וכלל. וכלל ופרט וכלל, אי אתה דן ומרבה אלא דבר שהוא כעין הפרט.

מה הפרט, ימים ונחלים, מפורש שהם מים נובעים, אף כל מים נובעים מרבין להו. ומפרשין: מאי רבי? איזה דבר שהוא כעין הפרט אנו מרבים? חריצין ונעיצין, לאיסורא! כיון שהחריצין והנעיצין הם מים נובעים כעין הימים והנחלים, מרבין להו לאיסורא. דבעין שיהיו בדגים וגדלים בהם סנפיר וקשקשת. ומאי מיעט, איזה דבר התמעט מהפרט שאינו דומה לו [שהרי כל פרט למעטיו הוא בא?]

בורות שיחין ומערות - להיתירא! כיון שהבורות והשיחין והמערות אינן נובעין, אין הן דומים לימים ולנחלים. ולא בעינן שיהיו בדגים שבהן סנפיר וקשקשת.

ומקשינן: ואימא נדרש אחרת את הכלל ופרט וכלל: מה הפרט, ימים ונחלים מפורש, שהם מים גדלין הנמצאין על גבי קרקע, אף כל מים הדומים להם שזרן גדלין על גבי קרקע.

ומאי רבי, ומה נדרש מכעין הפרט? אפילו בורות שיחין ומערות לאיסורא. שגם בדגים שבהם בעינן לסנפיר וקשקשת כדי להכשירם. ומאי מיעט מכעין הפרט שאינו דומה לו? מיעט כלים, שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת, שהם אינם דומים כלל לימים ונחלים.

ומשנינן: אם כן, דממעטין רק כלים שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת. הרביי שלמדנו מהפסוק "תאכלו מכל אשר במים" - מאי אהני ליה? הלא גם מלבעי רבי זה היינו יודעים שדגים שבכלים מותרים הם גם בלי סנפיר וקשקשת.

אלא ודאי הרביי של "תאכלו" בא להיתיר את הדגים שבבורות שיחין ומערות שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת. ורק חריצין ונעיצין, שדומים לימים ונחלים בשני צדדין [שהם על גבי קרקע וגם נובעים] בעו סנפיר וקשקשת.

יש מידה בכלל המידות שהתורה נדרשת בהם הנקראת "כלל ופרט וכלל", ויש מידה של "רביי מעוט ורביי".

המידה של כלל ופרט וכלל, יסודה הוא, שהפרט הוא פירושו של הכלל, ואין בכלל אלא מה שבפרט. כי שאם היה רק כלל ופרט בלבד, הרי אפילו דבר הדומה לפרט לא מרבין ליה. אך אם יש אחר הפרט כלל שני, הרי הכלל השני מהני לרבות דבר הדומה לפרט.

המידה של רביי ומעוט ורביי יסודה הוא, שאם היה רק רביי ומיעוט, הרי אין המעוט פירושו של הרביי, אלא מלמד הוא אותו שלא נרבה את הכלל אלא רק את הדברים הדומים למעוט. ואם ישנו לאחריו רביי שני, הרי הרביי השני, הבא אחר המעוט, מלמד אותנו לרבות את הכלל. והמעוט מהני למעט רק דבר שאינו דומה כלל למעוט.

דבי רבי שמעאל תנא: הפסוק "מכל אשר במים, כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים" שנאמר בו **במים במים שתי פעמים** סמוכין זה לזה, אין פסוק זה נלמד במידה של כלל ופרט כאשר תטיל את

הפרט של "בימים ובנחלים" ביניהם. אלא פסוק זה ריבה ומיעט, וינדון הוא במידה של רביי מעוט ורביי.

"מכל אשר במים", ריבה.

"בימים ובנחלים", מיעט.

"אשר לו סנפיר וקשקשת במים", הרי זה חזר וריבה.

וקיימא לן: ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל! מאי רבי? מה אנו מרבים מהרביי? חריצין ונעיצין - לאיסורא. דבעינן בהו סנפיר וקשקשת, שמרבים אנו כל דבר. [שזהו המידה של רביי מעוט ורביי].

ומאי מיעט מהמיעוט של ימים ונחלים? בורות שיחין ומערות - להיתירא! שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת.

ופרכינן: ומנין לך למעט בורות שיחין ומערות להיתירא? אימא, מאי ריבה? - בורות שיחין ומערות לאיסורא, שגם בהם צריך סנפיר וקשקשת. ומאי מיעט מהמיעוט של ימים ונחלים? - מיעט כלים, שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת.

ומשנינן: אם תאמר שרק בכלים לא בעינן סנפיר וקשקשת, אם כן, הפסוק "את זה תאכלו מכל אשר במים" מאי אהני ליה? הלא גם בלעריי היינו יודעים שבכלים לא בעינן סנפיר וקשקשת. אלא ודאי מהמילה "תאכלו" ילפינן למעט בורות שיחין ומערות שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת. ורק בחריצין ונעיצין בעינן סנפיר וקשקשת.

ופרכינן: כיון שלא דרשת במידה של כלל ופרט וכלל [שהם מרבין כעין הפרט] אלא דרשת במידה של רביי מעוט ורביי. אם כן, ואיפוך אנא, ונימא, ש"תאכלו מכל אשר במים" בא להיתיר חריצין ונעיצין, שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת, והרביי בא לרבות בורות לאיסורא, שגם בהם צריך סנפיר וקשקשת.

ומשנינן: ליכא למימר הכי, כדתינו מתתיה! דתינו מתתיה בר יהודה: מאי ראתי לרבות בורות שיחין ומערות להיתירא, שלא צריך בהם סנפיר וקשקשת, ולהוציא חריצין ונעיצין לאיסורא, דבעינן בהו סנפיר וקשקשת?

מריבא אני בורות שיחין ומערות להיתירא, מפני שהן עצורים, שאין להם מוצא ומבוא ככלים, ואינם דומים לימים ונחלים שהם זורמים.

ומוציא אני חריצין ונעיצין, שאין הם עצורין ככלים אלא זורמים הם כימים ונחלים. ולכן בעינן בהו סנפיר וקשקשת כשם שבעינן בימים ונחלים.

ושני לעיל בברייתא, הואיל והתיר במפורש והתיר בסתם, ומשמע שישנו פסוק מפורש בתורה שמתיר בכלים, וישנו פסוק שאינו מפורש, שמתיר דגים בלי סימני טהרה בכלים.

ומבארין: הי פסוק הוא סתום? והי פסוק הוא מפורש?

פלגי בה רב אחא ורבינא:

חד אמר: "כל אשר לו סנפיר וקשקשת במים", המדבר ביש לו סנפיר וקשקשת, זהו הפסוק המפורש.

ואילו הפסוק "וכל אשר אין לו סנפיר וקשקשת", דמיייר באין לו סנפיר וקשקשת, זהו הפסוק הסתום.

וחד אמר: הפסוק דמיייר באין לו סנפיר

וקשקשת, זהו הפסוק המפורש. והפסוק דמיייר ביש לו סנפיר וקשקשת זהו הפסוק הסתום.

ומבארין: מאי טעמא דמאן דאמר שהפסוק דמיייר ביש לו הוא המפורש?

אמר לך, מוניח מפסוק זה, הוא דקא ידעין דקא משתרו כלים. דכתיב: "כל אשר לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים, אותם תאכלו", ודרשין: אותם תאכלו, ולא את אלו שאין להם סנפיר וקשקשת!

ומיעוט זה הוא לגבי אותם הנמצאים בימים ובנחלים. אבל הנמצאים בכלים, אף על גב שאין להם סנפיר וקשקשת, מותרין הן. אבל הפסוק "כל אשר אין לו סנפיר וקשקשת בימים ובנחלים", ודרשין בימים ובנחלים לא תאכלו, הא בכלים תאכלו, לא הוי היתר מפורש. כי המשך הפסוק כך הוא: "ומכל נפש החיה אשר במים, שקץ הם לכם, ושקץ יהיה לכם, מבשרם לא תאכלו". ומשמעות הפסוק היא, שבכל מקום שהזירה התורה שלא לאכול דגים שאין להם סנפיר וקשקשת, ורק אנו דורשים את הפסוק בכלל ופרט וכלל להיתיר דגים שבכלים אפילו בלי סנפיר וקשקשת. ואם כן אין זה פסוק מפורש. מאי טעמא דמאן דאמר שהפסוק המדבר באין לו, הוא המפורש?

דהאי קרא, הוא דקמוכח אהאני! פסוק זה, המדבר באין לו סנפיר וקשקשת, הוא זה שמגלה על הפסוק שמדבר ביש לו סנפיר וקשקשת, שדגים המצויים בכלים, מותרים הדגים אפילו בלי סנפיר וקשקשת.

דאי מהאנין קרא דמיייר ביש לו סנפיר וקשקשת, הוה אמינא, בכלים, אף על גב דאית ליה סנפיר וקשקשת, נמי לא תיכול. דהכי הוה דרשין: "ובנחלים" - אותם תאכלו, הא בכלים, אפילו אותם לא תאכלו. והפסוק המדבר באין לו סנפיר וקשקשת, הוא זה שמגלה לנו על הפסוק שמדבר ביש לו סנפיר וקשקשת, לדרוש, שדגים המצויים בכלים, אף על גב שאין להם סנפיר וקשקשת, מותרים הם. ולכן הוא נקרא פסוק מפורש.

אמר רב הונא: לא לשמי אינש, לא ישפוך אדם ויסנן שכר העשוי מתמרים שמצויין בהם תולעים, בצמייתא, דרך עצים קטנים המשמשים בתור מסננת, באורתא, בלילה, דילמא פריש, שמא תפרוש התולעת לעול מצמייתא, למעלה מהעצים, והדר, ואחר כך נפול לכסא, תפול היא לכוס. והוא לא יראה שהיא נפלה לכוס מהעצים בגלל החושך. ויחושב שהיא תולעת המים הנמצאת בכוס [ומותרת היא באכילה כדאמרין לעיל, כיון שהיא נמצאת בכלים].

והוי עובר, כשיאכל אותה יעבור משום "וכל שרץ השורץ על הארץ, שקץ הוא לא יאכל". כיון שרחשה והלכה התולעת קצת על הקשין, נעשית היא שרץ הארץ.

ופרכינן: אי הכי, שאמרת כיון שהלכה קצת נעשית היא שרץ הארץ, למה אסרת דוקא לסנן דרך העצים, הרי אפילו במנא, בבלי לבדו, נמי יהיה אסור להוריק שכר תמרים, ואפילו לא דרך העצים, דלמא פריש תפרוש התולעת לרפנא דמנא, לדופן הכלי, והדר, ואחר כך נפול למנא, ותאסר מטעם שרץ השורץ על הארץ. שהרי היא פירשה לדופן הכלי, ומאי שנא דופן הכלי מהעצים?

אלו מרפות פרק שלישי חולין

מז.

מסורת הש"ס לעמוד הקודם

(א) ב"ק קד: שבוטות ה.
כבורות נא. ויהא דמיא
ר' ישמעאל י"ג מדות
שהמורה נדרשת בן ויהא
איכא גם מדה זו היינו
במינה תוס' שבוטות ה.
ד"ה דנאנא, (ב) לשל נח,
(ג) בינים ונחלים. רש"י,
(ד) [ל' למצור],

תורה אור השלם

1. וְכָל הַשָּׂרֵץ הַשָּׂרֵץ עַל
הָאָרֶץ שֶׁקֶץ הוּא לֹא
יֵאָכֵל:
2. אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכֹּל
אֲשֶׁר בָּמִים כָּל אֲשֶׁר לֹו
סָנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בָּמִים
בְּיָמִים וּבְנִחָלִים אֹתָם
תֹאכְלוּ: וְיִקְרָא יֵא ט

גליון הש"ס

גמ' קישות שחתלית.
 עי' פסחים קטו ע"ב תוס'
 ד"ה קפא:

מוסף רש"י

[illegible][illegible]

הראור רומוד הר

[illegible]

במים במים שני פנים
קטועים עמוק
קמה למשיב צדודים
דלתי כלל ופרט דרשני לא

במים במים שני פנים
קטועים עמוק
קמה למשיב צדודים
דלתי כלל ופרט דרשני לא

אין חב"ד פאר'ס ופרט אלץ ריבוב ומיטען.
נצניו ומיעוט מדרש אנטרטיך תחלנו
מערות ואלו מינו ומיעוט רבוי דאסער
הוא מרבי' בורות ואלו אנטרטיך תחלנו
יחירא קאסער מנה דעי' ר' שמעאל
כללל קמא דוקא ואלו מרענין כלל
תברא מדי' דמדי' ואלו בכל דל
לפרט דאיינו נוצען ונרין וולר
דקובא לעיל דרעס כלל ופרט כלל
ואפי' אנטרטיך ואלו תחלנו להסיר
בורות שחין ומערות קאסער כלל
תברא דוקא ואלו מרענין בורות שחין
ומערות אפי' דלל מנה דעי' בחד דל
שסס מים הגדלים על גבי קרקע ובי
פריך אי הוה הפרט מפורס מים
הגדלים על גבי קרקע ובי אפילו
בורות שחין ומערות לאסורה דוקא
מיל' שחין קאסער כללל קמא דוקא
ובעי' עד דמדי' ואלו בכל דל אלץ
האמת קמארך תחלנו דקריס ואלו
לעיל נצנייהם והשפאל לפירוט ואלו
פלגי מדי' בכך מנחם סנאלי לעיל
ותנה דעי' ר' שמעאל דהכל ואלו
למחנה דעי' פריך תחלנו ואיפוך אלץ
ומשני מרבה אלץ בורות שחין ומערות
להסיר שסס עזורים כללל למחל
האמרי כלל עזורים כללל ואלו למחל
לדעי' דעי' לרבינו חריץ ונענין שחין
לאסורה לפי חריץ נוצענין סימס
ונחלנו לכך רמא' ואלו דהק חריץ
ונענין דהכל חריץ כאן נוצען ואלו
פריך דעי' מרענין מדי' בורות
שחין ומערות מנה דעי' חריץ ונענין
ונשני דמדי' ואלו חריץ אפי' שאין
עזורים כללל ואלו חריץ ונענין
עזורים כללל אלץ בורות שחין
ומערות עזורים כללל ואלו סבירא
להסיר והשפאל מדי' דרעס דמדי'
ומיעט מרבה חריץ ונענין שאין
נוצנין לאסורה וסמלאל תחלנו כלל
אלץ בורות שחין ומערות כללל מן
דרעס לעיל כלל ופרטי' מרבה
תחלנו להסיר אפי' חריץ ונענין
שאין עזורים כללל מן דלעיל נוצענין:
דיקא

עין משפט
נר מצוה

רעט א מיי פֿינ מ'הל'
מחללות אקורד
ה' יח עי מ"מ סגמ עשין
קט טוש"ע י"ד קי פד
ס"ב:
רפ ב מיי שם הל' כ
טוש"ע שם סק"ק ג:
רפא ב מיי שם הל' יט
טוש"ע שם סק"ק
א:
רפג ד מיי שם הל' כ
טוש"ע שם סק"ק
ג:
רפג ה מיי שם הל' טו
טוש"ע שם סק"ק ו:

שיטה מקובצת

ח לכך נראה דהנך חריצין
ונעיצין דהכא איירי באין
נובעין. נ"ב (ולאנן) (ולא
כן) פירש' לעיל לפיכך
צריך לומר דנקט עצורין
לאשמועינן דאי הן זוחלין
אסיר אע"ג דאינם נובעין.
כך נ"ל:

רבינו גרשום

[illegible]

אמר ליה רב חסדא לרב הונא: תניא דמוסייע לך, שיש חילוק בין אם פירשו בתוך הכלי, לבין אם פירשו חוץ לכלי.

דכתיב "כל השרץ השורץ על הארץ" - לרבות יבחושי, יתושי הנמצאים במרתפי היין, שסיננן, שגם הם אסורים באכילה!

ודייקנן: טעמא דסיננן, שפירשו ממקום ברייתן ולכן הם אסורים, הא לא סיננן - שרי! ולא חיישינן שמא פירשו ממקום ברייתן החוצה. כי מה שהם רוחשין בתוך כלי היין, אין זה נחשב כרחישה האוסרת.

הנמצאים שם סימני טהרה, מותרים הם באכילה. וממשיכה הגמרא: וליחוש דלמא פריש, שפרשה איוז תולעת לדפנא, לדופן הבורות והשיחין, והדר נפיל חזרה לבורות ולשיחין, ותאסר מטעם שרץ השורץ על הארץ?

אלא, בהכרח, אמרינן, היינו רביתיה, שזהו דרכם ומקום גדילתן של התולעים, ולכן אין זה נחשב שהם רחשו מחוץ לבורות, ואינם נאסרים. אם כן, הכי נמי, בנידון דידן, כאשר הוא שפך את השכר לתוך הכלי, אין אנו חוששים שמא פירשו התולעים לדופני הכלי, כי היינו רביתיה! שגם מקום דופן הכלי מבפנים זהו דרך גידולם.

ומשיננן: התם, כשלא פירשה על העצים, היינו רביתיה, זהו דרכה לרחוש בכלי, וכמי שלא פירשה היא, ואינה נאסרת מטעם שרץ הארץ. ומבארינן: ומנא תימרא שרחישה כזאת על דופני הכלי אינה אוסרת את התולעת מטעם שרץ הארץ?

דתניא לעיל: מנין לרבות בורות שיחין ומערות ששוחה, מתכופף ושותה מהן, ואינו נמנע מלשתותם מחשש שמא יאכל גם מהתולעים הנמצאים בתוכם?

תלמוד לומר "תאכלו" - מכל אשר במים! ומשמע, אפילו אם אין לדגים ולתולעים

אלו טרפות פרק שלישי חולין

סז:

עין משפט
רי מצוה

דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתם. מכלל מדקדק ר"מ ורבינו תנאל ורבי"א דלן הלכה כשמואל דלמך קישות שהתעלה באכילה אסורה ובהלכות גדולות ובשאלמות י' דרש אחא פוסק כשמואל מדלמך רב פפא לעיל בפירקין (דף נח.) ש"מ מדרב

הוא הא דלמך שמואל קישות שהתעלה באכילה אסורה הי ממי דלמך במר מריקרי יתמי שרי אע"פ שהש"ס עשה כאן דיוק מן הכריזתא דלא כשמואל היינו נלכודא אלל שמואל נמי י' לישב ולפרש דתולעת שבעיקרי ויתם היינו שפוטם בעורן מחוברין בעיקרן ומיהו אפי' לשמואל לן לאסור חותם פולין שקורין פואיש' בלע"ז ויתמי שקורין שאווי"ס כשנמלחן בתוכן כגון יתמוסין ונחמלת מולדות על יתמוסין הקליפה שמחמת מנחמן וכשמואל קליפה שפארם היבחושתן מחמיה א"ל לוסקין ולא ממשיך משום השרץ השורץ על הארץ לן זמן שלא ירשעה וגם כקונוערס פ' לעיל גבי קישות שהתעלה באכילה אסורה כיון דמהלכת המולעת כמון הקישות והיא מחוברת בקרקע היא מהלכת על גבי קרקע:

קוקיאני אסיירי. פ' הקונטרס מולעס שצנכד ושכרי"א וקשו"ל לר"מ דללדך לשנא דשרי תקשי ליה מברייתא דבסמך דואת נלגלס משקל לרבות דרניס שצנכדמ כ"ג דמיעה קא גדלי אלל חומר ר"מ דדגיס איירי הכל והא דלמך כי ניס עיל ליה בלחוסא אשמן דגיס כי האל גוונא כפ' המוכר את הפסיה (כ"ג דף עג.) דלמך רבה דר צר מה מוצנא הוא כוונא דמיעה ועינא ליה טינא בלחוסא: **לרבות דרניס שבבחהמה.** וז"ל ומיפון ליה דלמרי מני דהוא אשוחט בהמה ומנא זה דמות ויה דלמרי"א משום דלמיה לא בפרסה ולא בפרסות ויש לומר דשאי עובר משום דמקרא דוכל בהמה אישתי וליה ליה למשרי אלל היכל דליכא פרסות דנקרא דוכל בהמה כתיב פרסה אלל דרניס שצנכדמה נבראין מן הבשר ענמה ויהו אמרינן דחשיבי כבשר ולא דמי לחתך מן הטמול ומן הכליות דהתם חילק מחסון וחסוי לקמן (פס.) מאותה שלמה ולא חסיה אלל הכא לא נחשך דבר:

הדרן עלך אלו טרפות

באביה אסורה משום י' השרץ השורץ על הארץ ליומא מסייע ליה דרניס חרא על הארץ "להוציא את הוויזן שבעדשים ואת היתושים שבכלים" ותולעת שבתמרים ושברגורות וחניא אידך כל השרץ השורץ על הארץ לרבות תולעת שבעיקרי ויתם ושבעיקרי גפנים מאי אירי ואירי בפירא והא באביה והא שלא באביה לא אירי ואירי באביה ולא קשיא הא בפירא הא באילנא גופא דיקא נמי דקתני תולעת שבעיקרי ויתם ושבעיקרי גפנים ש"מ בעי רב יוסף פירשה ויתמה מהו מקצתה מהו לאויר העולם מהו יתיקו בעי רב אשי לגג תמרה מהו לגג גרעינתה מהו מחמרה לחמרה מהו יתיקו אמר רב ששת בריה דרב אידי קוקיאני אסיירי מאי מעמא מעלמא אתו מתקוף לה רב אשי מאי מעלמא אתו לישתכחו דרך בית הריעי אימי דאמרי אמר רב שישא בריה דרב אידי קוקיאני שרו מאי מעמא מיניה גבלי אמר רב אשי פשיטא דאי מעלמא קא אתו לישתכחו דרך בית הריעי והלכתא דקוקיאני אסיירי מ"ט מינב גייס ועיילי ליה באוסייה תולעים ידרני דבשרא אסיירי דכוורוי שריין אמר לה רבינא לאימיה אבלע לי ואנא איכול א"ל רב משרשיא בריה דרב אחא לרבינא מאי שנתא מהא דרתינא ואת נבלתם תשקצו לרבות את הרדנים שבבחהמה א"ל הכי השתא בהמה בשחימה הוא דמשריאי והני מרלא קא מהניא להו שחימה באיסורייהו קיימן אבל דגים באסיפה בעלמא מישתרי והני כי קא גבלין בהיתרא קא גבלין ת"ר³ הולך על גחון זה נחש כל לרבות השילשול ואת הדומה לשילשול על ארבע זה עקרב כל הולך לרבות את החיפושית ואת הדומה לחיפושית מרבה רגלים זה נדל עד כל לרבות את הדומה ואת הדומה לדומה תניא ר' יוסי בן דורמסקית אומר⁴ לית דג טהור הוא שנאמר גאוה אפיקי מגנים⁵ ואתחית חרודי חרש אפיקי מגנים אלו קשקשים שבו תחתיו חרודי חרש אלו סנפירין שפורה בהן:

הדרן עלך אלו טרפות

באביה. בעודה מחוברת שרץ הארץ היא ואסורה המולעת לאכול דכיון דמהלכת בתוך הקישות והיא מחוברת בקרקע היא כההלכת על גבי קרקע אלל המולעת לאחר מכן מותרת עד שחלף לאויר: **העשרים.** ויוזן. כוונתו וזמין יתמוסין הן אלל שצנכדשים וזין שמן: **ליוסין.** מין קטנית דלדל"ס בלע"ז: **ופניא אידך כל לרבות.** דלמרי: **בפירא.** שהתעלה תמרים ענמן: **והא באכילה אסיירי וסעיפת דלדל"ס.** אירי ואירי **באכילה.** כלומר הא דשרי גמי באכילה דכל כמה דלא נפקא לאויר לאו שרץ הארץ הוא ולא מסעיפה: **פירשה וסעיפה.** המולעת לא פירשה מלשמה דשרי לרביי הכל פירשה ממון הפיי ללחן ולא ירשעה שמהה מלך נצטלמה: **מסו.** מי אמרי כיון דלא אלל לאו שרץ על הארץ הוא א"ל דלמא לא נעין פירשה. שרץ היינו רוחם ונענוע: **מקלסא מסו.** מי הוא ככולהו או דלמא בעינן כולה: **לאויר העולם.** פירשה מהו הפי חלס לאויר וקודם שהגיע ללחן קלטת בפיו לנולעה אם מימנו לומר פירשה ומתה מותרת משום דלמיה לרואי לרמוס אלל חיה דלרואי לרמוס לא: **לגג פסחא מסו.** מחוסה פירשה לגגה מי אמרי היינו רבימיה או דלמא כשורץ על גבי דבר אחר דמי: **לגג גרעינא מסו.** אם ממני לומר לגג תמרה כדבר אחר הוא גג גרעינא מסו. **מסתמא למתנה מסו.** ואל שרץ על כל מולעס נמנעינן הפירא הן גדלים: **גבא אלל מו על וי.** מי אמרי כיון דלא היינו מזה שורץ קרינא ציה או דלמא לויר העולם בעינן. וכולהו בתלשין בעי להו: **קוקיאני.** מולעס שצנכד ושכרי"א: **מעלמא אסו.** שצנכדמה נבראין מן האוכלים ומתחלתן שרץ על הארץ: **מינב גבלי.** לשון גדלי. מן הבמה ענמה הן גדלין אלל תלשין בתלס לאו שרץ על גבי דמיק מינב ויהי על גבי הקרקע (ועיל נ"ח.)

הדרן עלך אלו טרפות

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

מקבא רש"י

ס"ז ע"ב אמר שמואל: קישות שהתליעה באביה, בעודה מחוברת לארץ - אסורה התולעת באכילה משום "השרץ השורץ על הארץ". כיון שהלכה התולעת בתוך הקישות בעודה מחוברת לארץ, חשיב הדבר כמהלכת על הארץ. אבל אם התליעה אחר שתלשו אותה מהארץ, מותרת היא עד שתצא התולעת לאויר. **לימא מסייע ליה** לשמואל: דתני **בחדא ברייתא**: כתיב בפסוק "השרץ השורץ על הארץ" - להוציא את הזיוון, היתושין שבעדשים, ואת היתושים שבכליסים בקטניות, ותולעת שבתמרים ושנבורגורגות, בתאנים היבשים, שהם מותרים! ותניא אידך, "כל השרץ השורץ על הארץ", דרשין מהמילה "כל" - לרבות תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים, שהיא אסורה! ומפרשת הגמרא: מאי לאו, אידי ואידי, שתי הבריות איירו בפירא, שהתליעו הפירות עצמם, והא, ברייתא שאסרה, איירי שהתליעה באביה, ולכן היא אסורה מטעם שרץ השורץ על הארץ, והא, ברייתא שהתירה, איירי שהתליעה שלא באביה, אלא בהיותה תלושה. ואם כן, יש ראייה לדברי שמואל שחילק בין התליעה באביה שאסרה, להתליעה בתלוש דשריא.

ודחינן: לא! אין זו ראייה מהבריתא, כי אידי ואידי שתי הבריות יתכן דאיירו בהתליעה באביה, כאשר הפירות היו מחוברין לארץ, ומכל מקום התולעים מותרין, כי כל זמן שהם לא יצאו לאויר אין הם נקראים שרץ הארץ. **ולא קשאי**: הא ברייתא שהתירה, איירי בפירא שהתליעו הפירות בעצמם, וכיון שהם לא יצאו לאויר העולם הם מותרים. הא ברייתא שאסרה איירי באילנא גופא! בתולעים שנמצאים באילן עצמו, ולא בפירות, והם אסורים אפילו שלא יצאו מתוך האילן. **דיקא נמי** מתוך הבריתא את החילוק הזה: דקתני בברייתא האסרת - תולעת שבעיקרי זיתים ושבעיקרי גפנים! ומשמע דאיירי בתולעים הנמצאים באילן עצמו!

ומסקינן: שמע מינה! **בעי רב יוסף**: תולעת שהתליעה לאחר תלישה, דאמרין לעיל שהיא מותרת) ופרשה מתוך הפרי והגיעה לארץ ומיד בנפילתה לארץ מתה - מהו? מי אמרין, כיון שלא הלכה התולעת על הארץ אינה נקראת "שרץ השורץ על הארץ", או דילמא, לא בעינן רחישה ושריצה על גבי הארץ, אלא כיון שהיא הגיעה לארץ היא אסורה מטעם שרץ השורץ על הארץ.

וכן בעי רב יוסף: פירשה מקצתה רק מקצת התולעת פירשה והגיעה לארץ - מהו? מי היו כפירשה כולה, או דבעינן שכל התולעת תפרוש כדי שתחשב כחולעת שפירשה על הארץ. פירשה לאויר העולם, וקודם שהגיעה לארץ קלטה בפיו כדי לאוכלה - מהו? מי אמרין דוק פירשה ומתה איכא למימר שהיא מותרת, כיון

שאינה ראויה לרחוש. אבל תולעת חיה שקלטה באויר, שראויה היא לרחוש, אסורה היא. או דילמא בעינן שתיגע התולעת לארץ ובלאו הכי אין זו רחישה האסורת.

ועלתה בתיקו! **בעי רב אשי**: פירשה לגג תמרה - מהו? שיצאה התולעת מתוך התמר ועלתה לגגו של התמר, מהו? מי אמרין היינו רביתיה, שזהו מקום גידולה, או דילמא נחשב הדבר כמו שרצה התולעת על גבי דבר אחר? אם תמצוי לומר פירשה לגג תמרה, כפירשה למקום אחר דמי, פירשה לגג גרעיןתה - מהו? האם כיון שכל התולעים מגרעיני הפרי הם גדלים היינו רביתיה, וזהו מקום גידולם, ומותרים הם, או דלמא כפירשה למקום אחר דמי? פירשה מתמרה לתמרה אחרת - מהו? יצאה התולעת מתמר אחד ולא שרצה על גביו אלא נכנסה מיד לתמר השני הצמוד אליו, מהו? מי אמרין, כיון שתמר אחר הוא זה, "שרץ על הארץ" קרינן ביה. או דלמא בעינן שתשרץ באויר העולם כדי שתאסר, וכאן היא נכנסה מיד לתמר השני ולא שרצה באויר. ועלתה בתיקו.

אמר רב ששת בריה דרב אידי: קוקיאני שהם תולעים הנמצאים בכבד ובריאה של בהמה, אסורי.

מאי טעמא? מעלמא אתו, שבלעה הבהמה אותם עם שאר האוכל שאכלה, וקודם שבלעתן הם שרצו על הארץ, ואסורו מטעם שרץ הארץ. **מתקוף ליה רב אשי**: אי מעלמא אתו ודרך בית הבליעה הם נכנסו, לישתכחו דרך בית הריעי? הם היו צריכים להיות בבית הרעי, היכן שהאוכל יצאו?

יצא דאמרי: אמר רב שישא בריה דרב אידי: קוקיאני שרו, מותרים הם! **מאי טעמא? מיניה גבלי**, מהבהמה עצמה הם גדלו, ואינם בכלל שרץ הארץ כיון שהם לא שרצו כלל על הארץ.

אמר רב אשי: פשיטא דמיניה דגבלי! דאי מעלמא קא אתו, שהם נכנסו לבהמה דרך בית הבליעה - לישתכחו דרך בית הריעי? הם היו צריכים להמצא בבית הרעי, היכן שהאוכל יצא. והלכתא: קוקיאני - אסורי! **מאי טעמא? כי הבהמה מינם ניים**, נמה את שנתה - ועיילי ליה באוסייה תולעים. התולעים נכנסים לחוטמה, ומשם הם מגיעים לקנה ולכבד, ולכן אינם נמצאים בבית הרעי, היות שהם לא נכנסו דרך חוטם אלא דרך הקנה, ולכן אינם מגיעים לקיבה. **דני דבשרא**, תולעים הנמצאים בין עור הבהמה לבשרה כשמפשיטין את הבהמה - אסורי, אסורים הם. [ולקמן מפרש טעמיה].

דני דכוורי, תולעים הנמצאים בין עור הדג לבשר - שריין, מותרים הם! **אמר רב רבנא לאימיה לאמו**: אבלע לי, הבליעי לי את הכוורי האלו בתוך הדגים, כדי שלא

אראה אותם ואקץ בהם, ואנא איכול, ואני אוכל אותם.

אמר ליה רב משרשיא בריה דרב אחא, לרבינא: מאי שנא מהא דתניא: כתיב בפסוק "ישקץ יהיו לכם, מבשרם לא תאכלו, ואת נבלתם תשקצו" - לרבות את הדרנים, התולעים הנמצאים בין העור והבשר שבבהמה! ואם כן, מאי טעמא התרת לאכול את הדרנים שבדגים? ומאי שנא דרנים שבדגים מדרנים שבבהמה?

אמר ליה רבינא: הכי השתא? מה דמיין ביניהם? בהמה - בשחיטה הוא דמשתריא, ההיתר שלה הוא על ידי שחיטה, והני דרנים שגדלו בתוכה קודם ששחטה, באו וגדלו מדבר שאסור באיסור אבר מן החי. מדלא קא מהניא להו שחיטה, ששחיטת הבהמה לא מתרת אותם, לפי שיש להם חיות בפני עצמם, הרי באיסוריהו קיימן, הם נשארו באיסורין.

אבל דגים - באסופה בעלמא מישתרי! שאינם צריכים שחיטה כדי להתירם באכילה. ולכן, הני דרנים הנמצאים בדג, כי קא גבלי - בהיתריא קא גבלי! שבחיתור הם נצרו וגדלו, ולכן הם מותרים. שאין מה שיאסור אותם, שהרי מתוך הדגים הם גדלו.

כתיב בפסוק, "כל הולך על גחון וכל הולך על ארבע עד כל מרבה רגלים לכל השרץ וכו' לא תאכלום".

תנו רבנן: "הולך על גחון" האמור בפסוק - זה נחש!

"כל הולך על גחון" בא "כל" לרבות השלשול, שהיא תולעת ארוכה כנחש הנמצאת באשפה, ואת הדומה לשלשול.

"על ארבע" - זה עקרב.

"כל הולך על ארבע" - לרבות את החיפושית, ואת הדומה לחיפושית.

"מרבה רגלים" - זה נדל, הנקרא "מאה רגלים".

"עד כל מרבה רגלים", "עד כל" יתורא הוא, ואתא לרבות את הדומה לנדל, ואת הדומה לרומה.

תניא: רבי יוסי בן דורמסקית אומר: לזיתן - דג טהור הוא, כשאר דגים טהורים ואינו מין אחר, שהרי יש לו סנפיר וקשקשת.

שנאמר בספר איוב על הלזיתין (פרק מא) "גאזה אפיקי מוגנים, סגור חותם צר".

ועוד נאמר שם, "תחתיו חודי חרש", ירפד חרוץ עלי טיט".

ומפרשינן: "אפיקי מוגנים" - חוץ המגנים שלו, אלו קשקשים שבו, שהם סגורים ודבוקים בו בדוחק, והמה המגנים שלו.

"תחתיו חודי חרש" - אלו הן הסנפירין, שחדים וחזותכין כחרסים, שפורח בהן, ובהם הוא בוקע את המים בעת שהוא שט במים. וכיון שיש לו סנפיר וקשקשת, טהור הוא.

הדרן עלך פרק אלו טרפות

צפניה פרק א

קסא

אֲדַרְיִי הָיָה כִּי קָרֹב יוֹם יְהוָה כִּי הֵכִין יְהוָה זֶבַח הַקֹּדֶשׁ
 קָרָאיוּ: הָיָה בַּיּוֹם זֶבַח יְהוָה וּפְקֻדָּתִי עַל-הַשָּׂרִים וְעַל-בְּנֵי
 הַמֶּלֶךְ וְעַל כָּל-הַלְבָּשִׁים מִלְּבוּשׁ נָכְרִי: וּפְקֻדָּתִי עַל כָּל-
 הַדּוֹלֵג עַל-הַמִּפְתָּן בַּיּוֹם הַהוּא הַמִּמְלָאִים בֵּית אֲדֹנֵיהֶם חֲמֹס
 וּמִרְמָה: ס. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא נֶאֱסָ-יְהוָה קוֹל צַעֲקָה מִשְׁעַר
 הַדָּגִים וַיִּלְלָה מִן-הַמִּשְׁנָה וְשֹׁבֵר גָּדוֹל מִהַגְבָּעוֹת: י. הִילִילוּ
 יֹשְׁבֵי הַמִּכְתָּשׁ כִּי נִדְמָה כָּל-עַם כְּנָעַן נִכְרְתוּ כָּל-נִטְיָלִי כֶסֶף:

רש"י

ליום מועד: (ח) מלבוש נכרי. תכשיטי עכו"ם: (ט) הדולג על המפתן. ת"י דמהלכין ביימוסי פלשתיא, שלא היו דורכים על מפתן דגון שנא' על כן לא ידרכו כהני דגון וגו' (שפאלא ח: ט) (י) משער הדגים. ת"י מתרע נונאי ושער היה בירושלים וכך שמו: מן המשנה. משער העופות שהוא שני לו: (יא) יושבי המכתש. נחלא דקדרון שעמוקה כמכתשת זה ת"י ומדרש אגדה משער הדגים זו עכו

מצודות ציון

(יחל ב: ג) קראוי. המומונים לסעודה וכן נאלס הקרואים (שפ"ט ט: ד) ופקדתי. ענין השגחה: נכרי. ענין זרות: (ט) הדולג. ענין קפילה: המפתן. אסקופה כמו ממחם מפתן הים (יסקולל טו: ח) חמס. עושן: (י) המשנה. מל' שנים ור"ל גין שמי הסומות שהיא משנה לעיר וכן והיא יושנת צירושלים נמשנה (מ"ד טז: יא) היצילי. מל' יללה: המכתש. שם מקום צירושלים עמוקה ככל המכתשת שזכרנו זה נשמים: נדמה. ענין כרימה כמו ער מואב נדמה (ישעיה טו: יב) כנען. ר"ל עדם התגרים כמו כנען כידו מלאני מרמה (הפסל יב: יג) נציילי. ענין משא כמו ונטל החול (משל טו: יד)

צפניה פרק א

קסב

וְהָיָה בַּעֲת הַהִיא אֶחְפֹּשׁ אֶת-יְרוּשָׁלַם בְּנִרְוֹת וּפְקֻדָּתִי
 עַל-הָאֲנָשִׁים הַקָּפָאִים עַל-שְׁמֵרֵיהֶם הָאֲמָרִים בִּלְבָבָם לֹא-
 יֵיטִיב יְהוָה וְלֹא יִרַע: וְהָיָה חֵילָם לַמִּשְׁפָּה וּבִתְיָהֶם לַשְּׁמִמָה
 וּבְנֵי בָתִּים וְלֹא יֵשְׁבוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְלֹא יִשְׁתּוּ אֶת-יַיִנָם:
 ה. קָרֹב יוֹם-יְהוָה הַגָּדוֹל קָרֹב וּמִהָרָ מְאֹד קוֹל יוֹם יְהוָה מִר
 צָרַח שֶׁם גָּבוּר: ו. יוֹם עֲבָרָה הַיּוֹם הַהוּא יוֹם צָרָה וּמִצּוֹקָה יוֹם
 שָׂאָה וּמִשׁוֹאָה יוֹם חֲשָׁךְ וְאֶפְלָה יוֹם עָנָן וְעֶרְפֹל: ז. יוֹם שׁוֹפָר
 וּתְרוּעָה עַל הָעָרִים הַבְּצֻרֹת וְעַל הַפְּנוֹת הַגְּבֻהוֹת: ח. וְהִצַּרְתִּי

רש"י

משא: (יב) אחפש את ירושלים בנרות. אדקדק בעונותיהם: הקופאים. הצפים על שמריהם ויצף הברזל (מלכים ב: ו) מתרגמין וקפא פרולא: האומרים בלבבם לא ייטיב ה'.

מצודות ציון

(יב) אחפש. ענין נקוד ודרישה כמו ממנו חפס מחפס (פסלס סד: ד) הקופאים. האפים ממעל כי ויף הצלל (מ"ד ט) מרגמו וקפא פרולא: שמריהם. הוא עכירת המשקה הנופל לשליו הכלי כמו ושקט הוא אל שמרו (ימיה טח: ירע. מלשון רעה: (יג) חילם. עשס כמו ישא את חיל דמשק (ישעיה ט: ד) למשסה. ענין רמיסה כמו למשסה ואין אומר השב (סס טז: יד) צורח. ענין שאלת קול גדול כמו יריע אף יצרים (סס: טז) עברה. ענין כעס: ומצוקה. ענינו כמו צרה וכן צלחן צרה וצוקה (סס טז) וכפל המלה נשמות נדפסים להפלגות הענין: שואה ומשואה. ענין מושך ושממון כמו אמש שואה ומשואה (יחל ב: ד) וערפל. הוא עז העין: (טז) הפנות. הם המגדלים שדרכם לעמוד בפנות חזיות המצנני: (יז) והצרות. מל' צרה:

לעושי רצונו: ולא ירע. לעוברי רצונו: (יד) מר צורה שם גבור. הגבור יצרח שם בקול מר: (טז) יום שואה. לשון שממון: ומשואה. שממון יותר: (יז) והצרותי לאדם. מצודות דוד (יב) אחפש וגו'. לבל יסחיר מי מפני והוא ענין מליצה לומר לא השאיר מי מהם: ופקדתי. אשגיח להביא גמול על האנשים היושבים שקט ושאנן כיין הצף על שמריו שאינו מפגי טעם כלומר לא בא להם שום מחסור ומרוב כל מבעטים במקום ואומרים בלבבם לא ייטיב ה' לצדיקים ולא יעשה רע להרשעים הכל לפי המקרה: (יג) והיה חילם למשסה. לכן יהיה עשום למדרש רגלי האויב ובתייהם יהיו שוממה כי יגלו מהם: ובנו בתים. הם יטריחו בבניין כי יבנו בתים אבל לא ישוב בהם כי יגלו מארצם וכן נטעו כרמים וגו': (יד) קרוב יום ה' הגדול. יום הגמול הגדול הבא מה' קרוב הוא ומאד מהר יבוא: קול יום ה'. ר"ל הקול של יום ה' יהיה גדול כ"כ עד שאפילו הגבור ימס לבבו וישאג במלחמה קול מר: (טז) יום עברה. זה היום יהיה יום עברה כי המקום ישלח בהם עברה וזעם: (טז) יום שופר ותרועה. אז יהיה נשמע קול שופר מן הכשרים הצרים על הערים הבהירות וגו': (יז) והצרותי לאדם. אביא צרה על יושבי ארץ ישראל וילכו כעורים מבלי דעת אנה ימצאו הצלה:

צפניה פרק ב

קסב

לֹאֲדָם וְהִלְכוּ בְּעוֹרִים בִּי לִיהוָה חֲטָאוּ וּשְׁפַךְ דָּמָם בַּעֲפָר
וּלְחֶמֶם בְּגִלְלִים: ^ח גַּם־בִּסְפֶּם גַּם־זִהְבָם לֹא־יִכָּל לְהַצִּילָם
בְּיוֹם עֲבֶרְתָּ יְהוָה וּבְאֵשׁ קִנְאָתוֹ תֹאכַל כָּל־הָאָרֶץ בִּי כֹלָה
אֶךְ־נִבְהִלָה יַעֲשֶׂה אֶת־כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: ^{ס ב} הַתְּקוּשָׁשׁוּ
וּקוּשׁוּ הַגּוֹי לֹא נִכְסֶף: ^ג בְּטָרָם לָדֶת חֶק בְּמוֹץ עֵבֶר יוֹם
בְּטָרָם | לֹא־יָבוֹא עֲלֵיכֶם חֶרֶן אֶף־יְהוָה בְּטָרָם לֹא־יָבוֹא
עֲלֵיכֶם יוֹם אֶף־יְהוָה: ^ד בִּקְשׁוּ אֶת־יְהוָה כָּל־עַנְיֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר
מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ בִּקְשׁוּ־צֶדֶק בִּקְשׁוּ עֲנוּהַ אֲוִלֵי תִסְתָּרוּ בְּיוֹם

רש"י

לישראל הקרויים אדם: ולחזומם. בשרם ולי' ערבי בשר קורין אל לחם: כגללים. רעי: (א) התקוששו. התלקטו ואספו יחד כמו לקושש קש (שמות ה): וקושו: מעשיכם השוו מעשיכם לדעת קונכם, ורז"ל דרשו קשוט עצמן ואח"כ קשוט אחרים עשו שניהם לשון היקש אדם המשוה עצמו ומישר דרכו: הגוי

מצודות ציון

ולחזומם. כן יקרא גם הבשר כמו כי לחמם לנפסם (יחזקאל ט): כגללים. כנאם כמו כגלל לאדם (יחזקאל ט): (יה) קנאתו. ענין כעס וזממה כמו הס קנאוני נלא אל (דברים ג): תאכל. ענין השממה: נבהלה. מל' נהלה: (א) התקוששו וקושו. ענין החפוש והלקיטה היטב כמו לקושש קש (שמות ה): נכסף. ענין חשק ותמד כמו נכסוף נכספתה (נחמיה ג): (ב) חוק. גזירת המקום: כמזין. היא פקולת המנוחה כמו כמזין יסוער מגזין (יחזקאל יג): (ג) בקשו. ענין דרישה:

העבירות שבידם לשוב מהם וגם חפשו עבירת וזלזלם להשיב אותם: הגוי לא נכסף. אתה הגוי שאינכם עתה חשוקים לה': (ב) בטרם ידע חוק. עד לא יולד חוק הגזירה: כמזין עבר יום. הוא כמו היפך יום כמזין עבר ומוסב על בטרם לומר בטרם יבא יום שתהיו בו נפודים לבין הבבליים כמזין העובר ברות: בטרם וגו'. חרון אף ה': הוא חוק הגזירה וכפל הדבר לתוספת אוהרה: יום אף ה'. והוא יום הבא מהפורעניות: (ג) אשר משפטו פעלו. אשר עשו משפט ה': בקשו צדק. ר"ל ואתם

צפניה פרק ב

קסד

אֶף־יְהוָה: ^ה בִּי עֲזָה עֲזוּבָה תִּהְיֶה וְאַשְׁקִלוֹן לְשִׁמְמָה אֲשֶׁדּוּד
בַּצְהָרִים יִגְרְשׁוּהָ וְעִקְרוֹן תִּעְקָר: ^{ס ה} הִזֵּי יֹשְׁבֵי חֶבֶל הַיָּם גּוֹי
כְּרָתִים דְּבַר־יְהוָה עֲלֵיכֶם בָּנִעַן אָרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְהַאֲבִדְתִּיךָ
מֵאֵין יוֹשֵׁב: ^ו וְהִיתָה חֶבֶל הַיָּם נֹת כְּרָת רָעִים וְגִדְרוֹת צָאן:
וְהִיָּה חֶבֶל לְשֹׂאֲרֵית בֵּית יְהוּדָה עֲלֵיהֶם יִרְעוּן בְּבִתִּי אֲשִׁקִּלוֹן
בְּעָרֵב יִרְבְּצוּן בִּי יִפְקְדֵם יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְשָׁב שְׁבוֹתָם (שְׂבִיתָם

רש"י

(ד) בי עזה עזובה תהיה. כי אם תעשו כן אפקוד על שכינים הרעים פלשת ועמון ומונא כמו שהנביא מסדרן והולך: בצהרים יגרשוה. אשדוד שמה ובצהרים אשר ישוד בה קטב יגרשוה ותהי שדודה, ד"א בצהרים יגרשוה מקום מרעה צאן היה וצהרים קשה לצאת בו צאן וכן הוא אומר איכה תרביץ בצהרים (שיר א): (ה) חבל הים. ספר ימא ול' חבל מדת הקרקע היא שמורדין בחבל כלומר הסמוכים לים: גוי כרתים. ת"י עמא דמחייבין לאישתצאה ומי הן יושבי חבל הים כנען ארץ פלשתים כי פלשתים יושבים על שפת

מצודות ציון

(ה) חבל. כן יקרא הממח כמו חבלי מנשה (יחזקאל ט): (ו) נות. מל' עז ומזון: כרות. ענין חפירה כמו צור כרה (תהלים י): וגדרות. ענין גדר למרעץ לאן: (ז) ירעונו. מל' מרעה: ירבעונו. ענין השכינה לנוס: עזובה תהיה. ר"ל כאשר כן תעשו לא תהיו כלים בגולה ותשבו פה ותמצאו אז את עזה כשהיא עזובה מיושביה ואשקלון תהיה עוד לשממה: בצהרים יגרשוה. כאומר ואם יגרשוה בעת הצהרים לא יוכל מי מהם להסתיר עצמו ואת הכל יגרש ולא ישרא מי בארץ להחזיק בה: תעקר. ר"ל לא ישרא מי כדבר הנעקר בכח: (ה) הוי יושבי חבל הים. אוי על היושבים במחוז שפת הים שהוא גוי כרתים הם מפלשתים כמ"ש פשטנו גנג הכרתי (ש"א ל) ולמטה בענין נאמר את השלל הגדול אשר לקחו מארץ פלשתים (שם): דבר ה'. הוא האמור בסוף המקרא והאבודתך וגו': כנען ארץ פלשתים. פלשתים תחשב לארץ כנען כמ"ש מן חשיחור וגו' לכנעני תחשב חמשת סרני פלשתים (יחזקאל י) ור"ל גם הם יחשבו לכנעני כי היה סמוך לה: מאין יושב. מבלי ימצא מי יושב שם: (ז) נות כרות. מקום מדור חפירות הרועים לשבת בהן ושם יעשו גדרות צאן: (ז) והיית חבל הממח והיית תהיה לשארית בית יהודה ומוסב לתחלת הענין שאמר אם תבקשו צדק וענוה לא תהיו כלים בגולה ותשבו לעמוד הבא

מסכת

פרק ד

קידושין

ריב

מסכת

פרק ד

קידושין

ריב

נמצא ^{לפי חז"ל} חורין. רבי אליעזר אומר, הרי זה עבד ממזר:

פרק ד

א. עשרה יוחסין עלו מבבל, כהני, לוי, ישראל, חללי, גרי, וחרורי, ממזרי, נתיני, שתוקי, ואסופי. כהני לוי וישראל, מתרים לבוא זה בזה. לוי וישראל חללי גרי וחרורי, מתרים לבוא זה בזה. גרי וחרורי ממזרי ונתיני שתוקי ואסופי, כלם מתרין לבוא זה בזה:

ב. ואלו הם שתוקי, כל שהוא מכיר את אמו ואינו מכיר את

אביו. ואסופי, כל שנאסף מן השוק ואינו מכיר לא אביו ולא אמו. אבא שאול היה קורא לשתוקי, בדוקי:

ג. כל האסורים לבוא בקהל, מתרים לבוא זה בזה. רבי יהודה אסר. רבי אליעזר אומר, ודאן בודאן, מתר. ודאן בספקן, וספקן [בנדאן, וספקן] בספקן, אסור. ואלו הן הספקות, שתוקי, אסופי, וכותי:

ד. הנושא אשה כהנת, צריך לבדוק אחריה ארבע אמהות שהן שמונה, אמה ואם אמה, ואם אבי

רבינו עובדיה מברטנורה

ברישא ממזרי ונתיני וכו' מותרים לבא זה בזה, הא קמ"ל כגון גר עמוני ומואבי עם ממזר שתוקי ואסופי: ר"י אומר. מפרש בגמרא דהכי קאמר, אפילו ר' יהודה שאוסר גר בממזרת, הני מילי גר של שאר נכרים שמותר לבא בקהל הוא דאסור בממזרת, לרבי יהודה דס"ל קהל גרים אקרי פהל, אבל גר עמוני ומואבי שאסור לבא בקהל מודה רבי יהודה שמותר בממזרת: ודאן בודאן מותר. כגון ממזרי בנתיני: ודאן בספקן. ממזרי ונתיני בשתוקי ואסופי: ספיקן בספיקן. שתוקי בשתוקית, ואסופי באסופית, ואסופי בשתוקית. אע"פ שזה ספק וזה ספק אסור, שמא זה כשר וזה פסול. והלכה כרבי אליעזר: כותי. הוי ספיקייהו, לפי שאין בקיאי בתורת גטין וקדושין. והאידינא עשאו כנכרים גמורים לכל דבריהם:

ד. ארבע אמהות. ב' מצד האב וב' מצד האם: שהם שמונה. ארבע מן האב.

אמה ואמה, ואם אביה ואמה, ואם אבי אביה ואמה. לוי וישראל, מוסיפין עליהן עוד אחת:

ה. אין בודקין לא מן המזבח ולמעלה, ולא מן הדוכן ולמעלה, ולא מן סנהדרין ולמעלה. וכל שהחזקו אבותיו משוטרי הרבים וגבאי צדקה, משיאין לכהנה ואינו צריך לבדוק אחריהן. רבי יוסי אומר, אף מי שהיה חתום

רבינו עובדיה מברטנורה

ה. אין בודקין מן המזבח ולמעלה. התחיל לבדוק באמהות ומצא שאבי אביה שימש על גבי המזבח א"צ לבדוק אחר אם אבי אביה, דכיון דבנה שמש ע"ג המזבח בידוע שמיחוס היה: ולא מן הדוכן ולמעלה. אם מצא שהיה משרר על הדוכן: ולא מן הסנהדרין ולמעלה. ודוקא מן הסנהדרין שבירושלים ואפילו מאותן שדנין דיני ממונות בלבד, שלא היו מעמידין מן הסנהדרין בירושלים אלא כהן לוי וישראל מיוחס, שנאמר (במדבר י"א) והתיצבו שם עמך, בדומין לך ביחס ובחכמה: וגבאי צדקה. כיון דמנצו בהדי אינשי, שממשכנין על הצדקה ואפילו בערב שבת, אי הוה בהו מלתא, קלא הוה להו: בערכי ישנה של צפורי. בסנהדראות של עיר ששמה ישנה, הסמוכה לצפורי: ערכי. סנהדראות שהיו עורכין ומסדרין היחסין: אסטרטאי של מלך. בחלוקת חודש בחודש לצאת למלחמת בית דוד משפחה פלונית בחודש פלוני. ולא היו יוצאים למלחמה אלא מיוחסין, שמהא וכותן וכותא אבותן מסייעתן:

ו. בת חלל זכר פסולה מן הכהונה לעולם. בת בנו את בת בן בנו, עד סוף כל הדורות. אבל בת בתו מישראל כשרה לכהונה, דבת

לעמוד הקודם

אומרים דאין אדם חביב בכבוד אבי אביו (מהרי"ק שרש מ"ד). ואינו נ"ל, אלא דחביב בכבוד אביו יותר מכבוד אבי אביו (וראך מפרש גבי ונזכר ונחם וגו' (בראשית מו, א)).

כה. יאם האב רוצה לשרת את הבן, מתר לקבל ממנו אלא אם כן האב בן תורה. תלמיד שרוצה ללכת למקום אחר, שהוא בוטח שינאה סימן ברכה בתלמודו לפני הרב ששם, ואביו מוחה בו לפי שדואג שבאותה העיר העובדי כוכבים מעלילים, אינו צריך לשמע לאביו בזה. הגה: וכן אם האב מוחה בבן לשא איזו אשה שיחפץ בה הבן, אין צריך לשמע אל האב (מהרי"ק שרש קס"ו).

סימן רמא דינו מכה ומקלל אביו ואמו, וכו' ט' סעיפים

א. המקלל אביו או אמו, אפלו לאחר מיתתו, חביב סקילה אם הוא בעדים והתראה, אחד האיש ואחד האשה שקללו. במה דברים אמורים, שקללום בשם מהשמות המיוחדים, אבל קללם ככנוי, אינו חביב אלא בלאו, כמו המקלל אחד מישראל. הגה: וכן המכה אביו או אמו, בחייהם, בין איש בין אשה חביבים חנק. ונדקא אם עשו בהם חבורה, אבל אם לא עשו חבורה

באר הגולה

ד ב"י מהא דא"ר יעקב לאביי כגון אנא וכו': א מהנה סנהדרין דף ג"ג ע"א ויליף לה שם מקרא: ב משנה שם דף פ"ה ע"ב: ג ברייתא שם דף ט"ו ע"א ושבונו דף ל"ה ע"א: ד משנ' שם בסנהדרין דף פ"ה ע"ב: ו שם במשנה: ז מימרא דרבא בב"ק דף פ"ו ע"א: ח לשון הרמב"ם מהא דרב לא שביק ל"י לבירה וכו': ט מהא דרב פפא לא שביק ליה לבירה וכו' וכ"כ ר"י בשם הר"ף: י הרמב"ן בספר תורת האד' לדעת הר"ף וי"כ הטור: כ רמב"ם בפ"ה מהלכות ממרים מברייתא דסנהדרין דפ"ה ע"א: כ" שם ממירא דרבה בר רב הונא ונא דבי רבי ישמעאל

אינו אלא בלאו, כמו מי שמכה אחד מישראל (טור).

ב. והנהו על אָזנו וחרשו, חביב מיתה, שאי אפשר שיעשה חרש בלא חבורה, דטפת דם יוצא מבפנים באזן ועל זה נתחרש.

ג. היה חקץ תחוב לאביו, לא יוציאנו, שמא יבא לעשות בו חבורה. וכן אם הוא מקיז דם, או רופא, לא יקז דם לאביו ולא יחתך לו אבר, אף על פי שמכונן לרפואה. הגה: במה דברים אמורים, בשיש שם אחר לעשות, אבל אם אין שם אחר לעשות והוא מצטער, הרי הוא מקיזו וחותר לו כפי מה שירשודו לעשות. (גם זה בטור ורמב"ם פ"ב ממרים).

ד. היו אביו ואמו רשעים גמורים ועובדי עברה, אפלו נגמר דינם להריגה ויוציאים להרג, אסור לו להפוטם ולקללם. ואם הכה אותם או קללם פטור. ואם עשו תשובה, הרי זה חביב ונהרג עליהם אף על פי שיוציאין להרג.

ה. לעבר אביו או אמו עברה שלוקים עליה, והיה הבן שליח לדינים, לא יפה אותם. וכן אם נתחייבו נדוי, לא יחא שליח לנדוּתם. ולא ירדה ולא יפה אותם בשליחות

בית דין, אף על פי שראויים לכף זלא עשו תשובה.

ו. כל המכה אביו ואמו, אפלו בדברים, אפלו ברמיה, הרי זה בכלל אורור מפני הגבורה, שנאמר: אורור מקלה אביו ואמו (דברים כו, טז). ויש לבית דין להכות על זה מפת מדרות ולענש כפי מה שראוי. הגה: מי שנתחייב שבועה לבנו בבית דין, אינו משביע בשבועה שיש בה אלה, שהרי זה בא לקלל אביו, אלא משביעו שבועה שאין בה אלה (טור בשם הרמב"ם).

ז. שתוקי (פרש שחוק לקרא את אביו בשם, כמו שאמרו בפסוק עשרה יחסין: איווה שתוקי, כל שמכיר את

חלכות כבוד רבו ותלמיד חכם

המתרעם עליו, כאלו מתרעם על השכינה. וכל המהרהר אחר רבו, כמהרהר אחר השכינה.

ג. איתו חולק על רבו, כל שקובע לו מדרש ויושב ודורש ומלמד י שלא ברשות רבו, ורבו קים, ה אף על פי שהוא בקדינה אחרת. הגה: אבל מתר לחלק עליו באיזה פסק או הוראה, אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו (פסקי מהרא"י סי' רל"ח).

ד. אסור לאדם להורות לפני רבו

באר הגולה

וכו' שם ע"ב: פ שם: פ' שם: ט משנה בימות דף כ"ב ע"א: ע הרמב"ם שם ויליף לה שם מקרא דכל שאינו חייב על אביו אע"פ שהוא דאי אביו אינו חייב על אמו: פ אמו דרב מרי בר רחל שהיתה לידתו בקדוש' ולא ירש את אביו ב"ב דף קמ"ט ע"א: ז שם מהא דאיתא ביבמות דף כ"ב ע"א דלא אסרו ערוה לגר אלא כרי שלא יאמרו וכו' כמ"ש המחבר ק' גם זה שם: א משנה ב"מ דף ל"ג ע"א ובסוף כריתות: ב מימרות דאמוראי סנהדרין דף ק"י ע"א: ג לשון רמב"ם בפ"ה מהלכות תלמוד תורה שסובר שזה פי' חולק על רבו: ד ברייתא שם דף ה' ע"ב: ה ברייתא שם: ו מימרא דרבא עירובין לעמוד הבא

ד' הרב המיד בקרן ג
משם הורב"ו ושו"ת
נחמן רמב"ם שם.
ה שם בביתא נגה
הרא"ש והרמב"ם ושאר
פוסקים. ו' ירושלמי
בפרק ב' דמילה והביאו
הר"ן שם בראש השנה.

מזה ותקיעה מזה. * ויש אומרים 'דדוקא בשלא הפסיק ביניהם בקול שופר' שאינו ראוי
באותה ב' קבא: ג. 'השמע תשע תקיעות מתשעה בני אדם' שתקעו כלם כאחד, לא יצא, שאין
כאן פשוטה לפניה ופשוטה לאחריה: הגה * ואם שנים תקעו כאחד כל הסדר, ואפלו אחד תקע בתצוצרות
לא יצא, דיהיב דעתה על השופר (הגהות אשרי וגמרא פרק ראודו בית דין): ד. 'יהיה זה צריך פשוטה ראשונה

שערי תשובה

המפלג מהרב שלום שרבי שמעתי מפיו הקדוש שיש כשכלה, וכן עשה מעשה וכתלה
במדרש הגדול הנהיג על פי האר"י ז"ל:

באור הלכה

לתקע ומים שותתין על ברקין, פוסק עד שכלו המים וחוזר לתקע מראש להלן
על הסדר, ואם תקע בשעה שהמים היו שותתין או אפלו עצה במקומו
יצא, ומכל מקום יש לו לחזר ולתקע בלי ברקה, עד כאן לשונו. דמה זה לדינא
דקריאת שמע, ואפשר שהשקע הוא, דכיון דקומא לן דצריך כונה לצאת ידי
המצוה שצונו ה' 'ותקבר, זה גופא גם כן חשיב דקריב תורה ודאי דפסק הרמ"א
סימן פד דאסור לענות אמן בבית המדרש ולא צרע מהרהר דקריב תורה. וגם יש לומר
בפשיטות, דבשעה ששקלים מצוה בפעל הוא עבודה, ואין לעשות עבודה ד' דרך
בנין, דהוא בכלל בזה מצוה. וגדולה מזו אמרו בראש השנה דף ג' דאסור
לצחצח שופר של ראש השנה במי רגלים מפני הכבוד, והוא רק הקשר מצוה,
וכל שכן המצוה עצמה:

* ויש אומרים דדוקא בשלא הפסיק. כתב זה בלשון יש אומרים משום דרובנו
תם וכן בעל הריטב"א ומשום דתרי קלי משמעה, שהרי המחבר בעצמו
בסימן תקצ סעיף ז' וז' סתם להחמיר ולא הביא שום דעה החולקת, ואפלו
בתרועה אחר תרועה דקלא שפי, וכמו שפצינו באמת באור וירע בשם ריב"א
להלל בזה, ואפשר דנקט בלשון יש אומרים משום דההפסק הוא רק על ידי
שמיעה, וכמו שחלק בזה בלבוש ובמקו' לענין תרועה אחר תרועה, וצריך
עיון. ומצאתי בברי תדש שצמד בזה:

ג * ואם שנים תקעו כאחד כל הסדר. עין מה שכתבנו במשנה ברורה לענין
אם תקעו שלשה ביחד כל אחד סדר אחד והוא היה בדעתו לצאת בזה
ידי כלם, והוא כן הריטב"א ומשום דתרי קלי משמעה, והיש אומרים בתרא
הוא גם כן מריטב"א, וכן הביא סבא זו הריטב"א בחדושי בסוגיא דתשע
תקיעות בתרועה קמא, ונראה לעניות דעתי לדעתו זו אם כן לצאת ידי כלם,
גם ידי אחד לא יצא, וידי אחת דקאמר, פונתו בכך רק לאחת או יצא, משום
דהיכי דחביב לה להיביב דעתה אין קול השני שאינו חפץ בו מפריעו מלשמע,
מה שאין כן בהיכי שצריך לשני הקולות לא יצא בשום אחד מהם, דא' אפשר
לשמע היטב שני קולות, ואף דבסוגיא שם מוכח דשומע שופר ותצוצרות ביחד
יוצא, ואף על גב דגם התצוצרות צריך לשמע, צריך לומר דאין התצוצרות עקר
חייב באפי נפשיה דעתה אין קול השני שאינו חפץ בו מפריעו מלשמע,
היטב נמי לא אכפת לו, וכן מצאתי לר"טב"א בדר' כו שכתב גם כן דבריו וזה
לשונו, דהתם אין צריך אלא לשמע קול אחד דהינו השופר, שמצות היום בשופר,
ולקהי שפיר משמעה, כהן בקול השופר שהוא צריך לשמעו מבין קולות
התצוצרות, ומשם י, ולשמע שניהם ממש בדרך זה, אפלו מתרי גברי
לא משמעה' וכדבעינן למירמ לקמן, עד כאן לשונו, ובנדאי כון לסוגיא דשמע
תשע תקיעות שנתקעו דבריו ממש, ולפי זה במכון לתירויה לא יצא כלל לדעה
זו, וכבר כתב הריטב"א דיש לחוש להחמיר:

תרועה תקיעה, אם שמע אותם משלשה בני אדם שכל אחד תקע סדר, שיוצא כל התקיעות בשמיעתו בבת אחת, * ויש אומרים דאפלו בשופר אין

שער הציון

כלם משנה ובפירי תדש שנתקע. ואפשר לומר באטע הרמב"ם, דבעינן שיהא תקיעה אחת לפני
תרועה, והכא הרי שמע שש תקיעות בבת אחת, או אפלו פונת הרמב"ם בזה מכלל שמוע
כלם, וסבירא לה לרמב"ם סבירא שניה שכתבנו לקמן מפשטה בירידתו דכונן לו לא נפיק שמוע
אחד. וכן בחדושי הרשב"א בסוגיא דשבע תקיעות מה שכתב בתרין ראשון, וירוק:
כ. ונקרא: כא. מכל מקום אם הוא בעצמו תוקע בתצוצרות וקשעו זו קשעו בשופר, אפלו כן
לצאת לא מבי, דבראי לא שעת היטב קול השופר, וחזר וקשעו. כן מתבאר מדברי החוטפות
סוטה וז' ובפירי תדש חולק על זה, עין שם, ובגמרא שולח מסיים לדברי החוטפות: ו. ריטב"א,
שם רב האי גאון וחסידיו, ובכר שאל תפסיקו אלא ביחד בנין, שלא תפסיק קול פסול פסוק
בין תקיעה לתרועה, וכן כתב הר"ב בשו"ת, וכתב בהשקפה, וכתב בהשקפה' ז' חלק ג' סימן נט ושו, עין שם,
וכן נראה דעת כל הפוסקים שנקטו לעקמא דשמע תשע קולות בבת אחת דלא יצא משום
דבעינן תרועה באמצע, ולא אמרי בפשיטות משום תרי קלי וכמו שכתב באמת הרשב"א בחדושי
בתרין ראשון, ועל דרך דסבירא לה בדעה זו: כג. שם בריטב"א:

באר היטב

א. קבא. ואם שמע קול הראוי לאותו ב' שתי פגמים כגון תקיעה ותרועה ותרועה
ותקיעה יצא, לבוש, והסכים עמו חנמן אברהם, ואינו נון דעת הט"ז, עין שם:

משנה ברורה

'יחזר לראש אותו הסדר, לפי פסק הרמ"א בסימן סה, עין שם. וענין
אם צריך לחזר ולברך בכהאי גוונא, עין לעיל סימן סה בבאור הלכה
שיש בזה מחלוקת בין האחרונים, ועין בבאור הלכה ככאן מה שכתבנו
בזה: ז. דדוקא בשלא הפסיק וכו'. סבירא להו דזה גרע מהסח
הדעת ושיחה, דבעינן שיהיה תרועה באמצע ולפניה ולאחריה תדא תדא
תקיעה, וכשמערב קול אחד מתקלקל הסדר. ואף על גב דהוא בעצמו
לא תקע, * מכל מקום הרי כון לצאת וכתוקע בעצמו דמי, ועל כן אם
שמע קול שופר שאינו ראוי באותו סדר, בטלו כל השלש תקיעות * ומכל
מקום שש הקולות שמקדם לא בטלו, וחזר ויתקע, * מכל מקום לא יברך
שוב: ח. שאינו ראוי באותו ב' קבא. כגון "שעומד בתקיעה שברים
תקיעה ושמע תרועה, או שעומד בתקיעה תרועה תקיעה ושמע שברים.
ואכל האחרונים הסכימו, ולפי פסק המחבר לקמן סימן תקצ סעיף ח
דאפלו בהכפיל השברים או התרועה שתי פעמים הרי הפסק, הוא הדין
הכא בשמע שני שברים או שתי תרועות זה אחר זה וכן לצאת, גם כן
מפסיד כל השלשה קולות וצריך לתקע מחדש:

ג ט. שתקעו כלם כאחד וכו'. והינו, שאחד עשה תקיעה והשני תרועה
והשליש התקיעה השניה וכן כלם, ואינו יוצא בזה,
כדמסיים, שאין כאן פשוטה וכו', דבעינן שתהא תרועה באמצע ולפניה
ולאחריה תקיעה, ולא שיהיו כל הקולות בבת אחת, וצריך לתקע
מחדש, * מכל מקום הברכה לא הפסיד אם לא הפסיק בדרך אחר.
"ויש מי שאומר דעל כל פנים ידי תקיעה אחת יצא, "וצריך להשלים
עליה שמונה קולות מתרועה ואילך, * ויש אומרים דאפלו ידי תקיעה
אחת לא יצא וצריך להתחיל מחדש כל התשעה קולות: י. ואפלו
אחד תקע בתצוצרות. אף על גב דהקולות משנים: יא. יצא וכו'.
ואף על גב דבכך מקום אמרין דתרי קלי לא משמעה' עין לעיל סימן
קמא, שאני הכא * שהוא מצוה בהא' להא' וכתבא לה, * ויהיב דעתה
לשמע יפה. והיכי שתקעו שלשה בני אדם בבת אחת כל אחד שלשה
קולות, * יש אומרים שיצא בשמיעתו משום תשעה קולות, בין דתרי
קלי משמעה' גבי שופר, ומשום ששמע כל השלש תקיעה תרועה
ותקיעה בפעם אחד אין קפידא, דלא קפדינן רק שישמע תקיעה מלפניה
ותקיעה מלאחריה ותרועה באמצע והא שמע, וכן הוא הדין לדין
שתוקעין תקיעה שברים תרועה תקיעה, ותקיעה שברים תקיעה, ותקיעה
תרועה תקיעה, אם שמע אותם משלשה בני אדם שכל אחד תקע סדר, שיוצא כל התקיעות בשמיעתו בבת אחת, * ויש אומרים דאפלו בשופר אין

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קן ע"א)

תתל

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קן ע"א)

תתלא

לכתב שחטא הצטרף לחלום כבאשונה, ועל כן כתוב **שחטא** אליו פעמים, וכי פעמים הנה ולא יתיר. אלא סטרא דחלמא הנה ליה פעמים, סטרא דחקמתא כל יומא הנה.

ועם כל דא, סטרא דחלמא הנה יתיר על כל שאר בני נשא, בגין דאתכליל דרגא בדרגא, מרא"ה במרא"ה. והא השתא בסוף יומוי חשיך יתיר, ודא בגין דחטא, וסיהרא קיימא לאתפגמא. מאי טעמא, בגין דלא נטיר ברית קדישא, באשתדלותיה בגושים נכריות. ודא הוא תנאי דעבד קדשא ברין הוא עם דוד, דכתיב, **גם בגיהם עדי עד כניף בריתי וגו'.** גם בגיהם עדי עד ישובו לכסא לך.

מאי עדי עד. היינו דכתיב, **(דברים יא) כימי השמים על הארץ.** ובגין דשלמה לא נטר האי ברית דקא יאות, שריא סיהרא לאתפגמא. ועל דא, בסופא אצטרף חלמא, וכן יעקב אצטרף ליה לחלמא דאמאן.

רעיא מהימנא

השלמה מההשמוטות (סיון 1)

ויחלום והנה סולם מצב ארצה. והנה סולם דא עלותא, מצב ארצה, דמצלאן בני נשא ליה בארעא דאיהי שכונתא ומפא לשמא דאיהו קדשא ברין הוא דאתמר ביה **(מלכים א' ח)** ואתה תשמע השמים ויראו דמלה **(תהלים ח)** יהוה אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו'. ובזמנא דמודע לון קדשא ברין הוא ושכנתיה דסלקא בההוא עלותא, מיד והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. בו בההוא בר נש.

תרגום לשון הוזהר

אחר שחטא, הצטרף לחלום כבאשונה, ועל כן כתוב **שחטא** אליו פעמים. וכי פעמים היה ולא יותר? אלא צד החלום היה לו פעמים, וצד החקמה היה בכל יום.

ועם כל זה הצד של החלום היה יותר על כל שאר בני האדם, משום שנכללה דרגה עם דרגה, מרא"ה במרא"ה. והנה כאן בסוף ימיו יותר חשיך, וזה משום שחטא, והלכנה עמדה להפגם. מה הטעם? משום שלא שמר את ברית הקדש רעיא מהימנא

השלמה מההשמוטות (סיון 1)

ויחלום והנה סולם מצב ארצה **(בראשית כח)**. והנה סולם - זו תפלה. מצב ארצה - שמתפללים בני אדם לו בארץ, שהיא שכניה, ומגיע לשמים שהוא הקדוש ברין הוא, שגאמר בו **(מלכים א-ח)** ואתה תשמע השמים, וסוד הדבר - **(תהלים ח)** אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגומר. ובזמן שמודיע להם הקדוש ברין הוא ושכנתו שעולה באותה התפלה, מיד - והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. בו - באותו אדם.

בלהו פתחין גרפיהו לקבלא שכונתא בההיא עלותא, הלא הוא דכתיב **(יחזקאל א)** וכנפיהם פרודות מלמעלה והאי איהו עולים שכונתא על גרפיהו ויורדים בו. מאי בו, בקדשא ברין הוא. דקדשא ברין הוא נחית עליהו לקבלא שכונתיה ומיחד קדשא ברין הוא ביה בההוא בר נש בצלותיה. דשכונתא איהי מצוה כלילא בשם יהוה איהי חיה דיליה. ומצוה בלא מחשבה לית לה סליקו. ומחשבה איהו אד"ם יו"ד ה"א וא"ו ה"א תפארת מצוה. מלכותא כלילא מארבע חיון דמרכבתא, כלילא מארבע אותון. איהי נוקבא דיליה, אנפין דיליה, אנפין דרחמי. בגינה אמנא **(שמות ל"א)** אם אין פניך חולכים וגו'.

ומסמרא דצדיק אתקריא אחורוי חיה כלילא תמנכר חולין דאחורוי דבר נש, דדמי לשדרה דביה ח"י חולין. איהי אחור

תרגום לשון הוזהר

למעשה בראשית, וקדם למחשבה, שגאמר בה עלה במחשבה. מה שאין כן באדם של אחור, של עץ הדעת טוב ורע, שהוא אחור למעשה בראשית וקדם לפרענות.

קמו תנאים ואמוראים ואמרו, רוצה הנאמן, ברין אתה לאל עליון, הוא יקם לך בקשתך בכל. קם וכן עליון ביניהם ואמר, רוצה הנאמן, כך התקם פסוק זה שגאמר **(ישעיה סב)** ואל תתנו דמי לו, שהרי עליונים ותחתונים מקננים בצלמך, מתנות הקדוש ברין הוא שהם מהשיבה העליונה, ומתנות הגבירה שהם מהשיבה התחתונה, עליו נאמר והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו. כך עולים מתנות השכינה בתפלה, ויורדים מתנות הקדוש ברין הוא לשכינתו בכמה שירים ונגונים של תפלה. אתה הוא הקרוב לקדוש-ברוך-הוא בתפלתך,

בצלוחת דילך, דאיהו קרבנא דקודשא בריך הוא ושכנתיה באוהיו מקומן בצו את בני ישראל וכו' דתקיננו מארי מתניתין קרבניו דצלוחת מסמרא דמינא דתמן כהן איש חס"ד ותקיננו זמירות דאינון שיר דלויים אפתריהו מסמרא דגבור"ה. והו"ד דרגא דדוד אתקשר בשמאלא דגבור"ה. ואהרן דדרגא דלויא כהו"ד אתקשר בחס"ד. ה"א הוא דכתיב (תהלים י"ז) נעמוט בימינך נצח.

שמע ישראל דיהודא כליל ברכו וקדושה. דאיהו קדוש. קדוש. קדוש. וברכה מסמרא דמינא ה"א הוא דכתיב (במדבר ו') דבר אל אהרן ואל בניו לאמר פה תכרכו את בני ישראל. וקדושה מסמרא דלויים עמודא דאמצעייתא קשורא דמינא ושמאלא ואיהו קשורא דתפלין דרישא דאיהו אימא עלאה.

תפילין על רישיה, כמה דאוקמוה מארי מתניתין. תפלין דמארי עלמא, מה פתיב בהו. ואיהו קשורא דתפלין דיד, דאיהו שכינתא תתאה. והאי איהו דאוקמוה מארי מתניתין הראהו למשה קשר של תפלין ש דילך משה כליל תלת אנפי אבהו לעילא דתקיננו תלת צלותין דאיהו סימנים שחרית מנחה ערבית. מ"ה דידך צלותא דשבת דאתמר ביה (בה) (פראשית א') וידו בדת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ואתכליל מרכבתא תתאה דאהרן דוד ושלמה ואדם קדמאה לעילא ובת זוגיה לתתא אם כל חי דאיהו צדיק חי' עלמין.

ובגין דא אהרן אף על גב דאיהו ימינא אוקמוה רבנן ביה, אהרן שושבינא דמסורתיא הוה. רעיא מהימנא, יעקב איהו כליל תלת אבהו דביה רכיב אדם

קדמאה ולא למנא אוקמוה מארי מתניתין שופריה דיעקב כשופרא דאדם קדמאה.

אמר בוצינא קדישא רעיא מהימנא חזינא דכפל קדישא בריך הוא שמך ואמר משה משה לאכללא לך במרכבתא עלאה ובמרכבתא תתאה. לאכללא בך אדם קדמאה מסמרא דאברהם ולאכללא בך חנה מסמרא דאהרן דוד ושלמה.

למה לא כפל שמיה דיעקב הכי אמר ליה בוצינא קדישא בגין דקרא ליה יעקב וקרא ליה ישראל. יעקב לישנא דעוקבא דהיינו נוקבא, דאתמר עקבו של אדם הראשון מכה גלגל חמה. ואקרי ישראל, דתמן ראש דכורא, רישא לנוקבא, דהיינו יעקב. והאי איהו דאמר קדישא בריך הוא לחזינא

(פראשית ג') הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב. ודא גרם שכינתא בגלותא דאתמר ביה (משלי כ"ב) עקב ענה יראת יי.

ה"א רבי שמעון וחדו מארי מתיבתא ואמרו קמיה. פומא דשכינתא סיני, מאן יכול למיקם (קמיה) דקודשא בריך הוא ושכנתיה ממללן ביה ושתין רבבן דמתיבתא תתאה ממללן ביה ואוף שתין רבוא דמתיבתא עלאה הכי ממללן ביה. על פומך אתמר והנה מלאכי אלהים עולים וגו'.

דבר אחר ויחלום והנה סלם פתח רבי שמעון ואמר סיני' דא סלם ואיהו ק"ל ורוא דמלה (ישעיה י"ט) הנה יי רוכב על ע"ב ק"ל. ע"ב דא יו"ד ה"י וי"ו ה"י ועוד יו"ד. יו"ד ה"א. יו"ד ה"א וא"ו. יו"ד ה"א וא"ו.

תרגום לשון הוזהר

עקב, וזה גרם שכינה בגלות, שנאמר בה (משלי כב) עקב ענה יראת ה'.

שמח רבי שמעון ושמוח ראשי הישיבה ואמרו לפניו, פה השכינה, סיני, מי יכול לעמוד ולפניו, שהקדוש ברוך הוא ושכינתו מדרגים עמו, וישים רבבות של הישיבה התחתונים מדרגים עמו, ואף ששים רבוא של הישיבה העליונה כך מדרגים עמו. על פיד נאמר והנה מלאכי אלהים עולים וגומר.

דבר אחר ויחלם והנה סלם. פתח רבי שמעון ואמר, סיני' זה סלם, והוא ק"ל, וסוד הדבר – (ישעיה י"ט) הנה ה' רוכב על ע"ב ק"ל. ע"ב זה יו"ד ה"י וי"ו ה"י. יו"ד – יו"ד. יו"ד ה"א. יו"ד ה"א וא"ו. יו"ד ה"א וא"ו ה"א – זה מאה ושלשים. האותיות הראשונות עולות לשבעים ושנים.

רוכב אדם הראשון, ולא לחנם הקימו בעלי המשנה, פיו של יעקב כפייו של אדם הראשון.

אמר המנונה הקדושה, רועה הנאמן, ראינו שקפל הקדוש ברוך הוא שמך ואמר משה משה, לכלל אותך במרכבה העליונה ובמרכבה התחתונה, להכליל בך אדם הראשון מצדו של אברהם, ולהכליל בך חנה מצד של אהרן דוד ושלמה.

למה לא כפל את שם יעקב כך? אמר לו מנורה הקדושה, משום שקרא לו יעקב וקרא לו ישראל. יעקב לשון לשון עקב, שהינו נקבה, שלמנו, עקבו של אדם הראשון מכה גלגל חמה. ונקרא ישראל, ששם ראש זכר ראש לנקבה, שהינו עקב. וזהו שאמר הקדוש ברוך הוא לנפש, (ד שם) הוא ישופך ראש ואתה תשופנו

תרגום לשון הוזהר

שהיא קרבן לקדוש ברוך הוא ושכינתו באוהיו מקומן, בצו את בני ישראל וכו'. שתקנו בעלי המשנה קרבנות התפלה מצד הימין, ששם כהן איש חסד, ותקנו זמירות שהם שיר הלויים אחריהם מצד הגבורה, והוד דרגה של דוד נקשרה בשמאל של גבורה. ואהרן דרגתו כהוד נקשר בחסד, וזה שכתוב (תהלים סז) נעמות בימינך נצח.

שמע ישראל של היותו כולל ברכו וקדושה, שהוא קדוש קדוש קדוש, וברכה מצד הימין, זהו שכתוב (במדבר ו') דבר אל אהרן ואל בניו לאמר פה תכרכו את בני ישראל. וקדושה מצד הלויים עמוד האמצעי, הקשר של ימין ושמאל, והוא קשר של תפלין של ראש, שהוא האם העליונה.

ולכן, אהרן אף על גב שהוא ימין, באוהיו רבותינו, אהרן שושבין הגבירה היה. רועה הנאמן, יעקב הוא הכולל שלשת האבות, שבו

הוא וְשִׁנּוּתָּיִךְ לֹא יִתָּמוּ: כט בְּגִי' עֲבָדֶיךָ
יִשְׁכְּנוּ וְיִדְעוּ לִפְנֶיךָ יָכוֹן:
קג * לְדוֹר | בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה
וְכָל־קִרְבִּי אֶת־שֵׁם קִדְּשׁוֹ: ד בְּרָכִי
בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה וְאֶל־תִּשְׁכַּחַי כָּל־
גְּמוּלוֹי: ג הַסֵּלַח לְכָל־עֲוֹנָיִי הִרְפָּא
לְכָל־תַּחֲלָאִיכִי: ד הַגּוֹאֵל מִשַּׁחַת חַיִּיכִי
הַמַּעֲשִׂיכִי חֶסֶד וְרַחֲמִים: ה הַמְּשַׁבֵּיעַ
בְּטוֹב עֲדֶיךָ תַּחֲדֹשׁ בְּנֶשֶׁר גְּעוּרִיכִי:
ו עֲשֵׂה עֲדָקוֹת יְהוָה וּמִשְׁפָּטִים לְכָל־
עֲשׂוּקִים: ז יִדְעֶיךָ דִּרְכֵּי לְמִשְׁהָ לְבָנִי
יִשְׂרָאֵל עֲלִילוֹתָיו: ח רַחוּם וְחַנוּן יְהוָה
אֲרָךְ אֲפִים וְרַב־חֶסֶד: ט לֹא־לִנְצַח
יָקִיב וְלֹא לְעוֹלָם יִטּוֹר: י לֹא כִּתְּאִינוּ
עֲשֵׂה לָנוּ וְלֹא כְּעוֹנֵתֵינוּ גִּמֵּל עֲלֵינוּ:
יא כִּי כִגְבָה שְׁמִים עַל־הָאָרֶץ גְּבַר
חֲסִדוֹ עַל־יִרְאָיו: יב בְּרַחֵק מִזֶּרֶח
מִמַּעֲרֵב הִרְחִיק מִמּוֹ אֶת־פְּשָׁעֵינוּ:
יג בְּרַחֵם אֶב עַל־בָּנִים רַחֵם יְהוָה עַל־
יִרְאָיו: יד כִּי־הוּא יָדַע יַעֲרָנוּ וְזָכֹר
כִּי־עַפְרָ אֲנַחְנוּ: טו אֲנוֹשׁ כַּחֲצִיר יִמָּיו
כַּצִּיץ הַשָּׂדֶה כֵּן יִצְיָץ: טז כִּי רִיחַ
עֲבָרָה־כּוֹ וְאִיֻּנָּנוּ וְלֹא־יִפְרִינּוּ עוֹד
מִקוּמוֹ: יז וְחֶסֶד יְהוָה | מַעֲוֹלָם וְעַד־
עוֹלָם עַל־יִרְאָיו וְעֲדָקָתוֹ לְבָנִי בָנִים:
יח לְשִׁמְרֵי בְרִיתוֹ וּלְזִכְרֵי פִסְקָיו
לַעֲשׂוֹתָם: יט יְהוָה בְּשִׁמְיָם הַכֵּן כֶּסֶף
וּמִלְכוּתוֹ בְּכָל מַשְׁלָח: כ בְּרָכִי יְהוָה
מִלְאָמִּי גְבַר יְכֹחַ עֲשֵׂי דְבָרוֹ לְשִׁמְעַ

בְּקוֹל דְּבָרוֹ: כא בְּרָכִי יְהוָה כָּל־צִבְאָיו
מִשְׁרָתֵי עֲשֵׂי רְצוֹנוֹ: כב בְּרָכִי יְהוָה |
כָּל־מַעֲשָׂיו בְּכָל־מַקְמֹת מִמַּשְׁלָתוֹ
בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה:
כא לחודש **יוֹם שֵׁנִי**
קד * בְּרָכִי בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה יְהוָה
אֱלֹהֵי גְדֻלַּת מֶאֶד הוֹד וְהִדָּר
לְבָשֶׁת: ב עֲטָה־אוֹר כְּשִׁלְמָה נוֹטָה
שָׁמַיִם בְּיָרִיעָה: ג הַמַּקְרָה בָּמִים
עֲלִיּוֹתָיו הַשֵּׁם־עֲבִים רְכוּבוֹ הַמְּהַלֵּךְ
עַל־בְּנֵי־רוּחַ: ד עֲשֵׂה מִלְאָכָיו רוּחוֹת
מִשְׁרָתֵי אֵשׁ לַהֵט: ה יִסְד־אָרֶץ עַל־
מִכּוּנָהּ כָּל־תְּמוֹנוֹת עוֹלָם וְעַד: ו תַּהֲוֹם
כְּלָבוֹשׁ כְּסִיתוֹ עַל־הָרִים יַעֲמִדוּ־מִים:
ז מִן־גִּיעֲרָתְךָ יִנְוֹנוּ מִן־קוֹל רַעְמֶךָ
יַחֲפֹזוּ: ח יַעֲלוּ הָרִים יִרְדּוּ בִקְעוֹת
אֶל־מְקוֹם זֶה | יִסְדֶּךָ לָהֶם: ט גְּבוּל־
שְׁמֶךָ כָּל־יַעֲבִירוּן כָּל־יִשְׁכּוּן לְכִסּוֹת
הָאָרֶץ: י הַמְּשַׁלַּח מַעֲיָנִים בְּנוֹחִים בֵּין
הָרִים יִהְלֹכוּן: יא יִשְׁקוּ כָּל־חֵיתוֹ עֲשֵׂי
יִשְׁבְּרוּ פְּרָאִים צִמָּאִם: יב עֲלִיהֶם עוֹף־
הַשָּׁמַיִם יִשְׁכּוּן מִבֵּין עֲפָאִים יִתְנוּ־
קוֹל: יג מִשְׁקָה הָרִים מַעֲלִיּוֹתָיו מִפְּרִי
מַעֲשִׂיךָ תִּשְׁבַּע הָאָרֶץ: יד מִצְמִיחַ
חֲצִיר | לְבַהֲמָה וְעֹשֵׁב לַעֲבֹדַת הָאָדָם
לְהוֹצִיא לָחֵם מִן־הָאָרֶץ: טו וְיִין |
יִשְׁמַח לְבַב־אָנוֹשׁ לְהַצְהִיל פָּנִים
מִשְׁמָן וְלָחֵם לְבַב־אָנוֹשׁ יִסְעֵד:
טז יִשְׁבַּעוּ עַצִּי יְהוָה אֲרָזִי לְכֹנֵן אֲשֶׁר

נָטַע: יז אֲשֶׁר־שָׁם צִפְרִים יִקְנְנוּ חֲסִידָה
בְּרוּשִׁים בֵּיתָה: יח הָרִים הַגְּבוּהִים
לְעֵלִים סְלָעִים מַחֲסֶה לְשִׁפְנִים:
יט עֲשֵׂה יָרֵחַ לְמוֹעֲדִים שְׁמֵשׁ יָדַע
מְבוֹאוֹ: כ תִּשְׁתַּחֲשֹׁף יִהְיֶה לִלְיָה בּוֹ־
תִּרְמֹשׁ כָּל־חֵיתוֹ־יַעַר: כא הַכְּפִירִים
שֹׂאגִים לְטָרֶף וּלְבִקָּשׁ מֵאֵל אֲכָלָם:
כב תִּזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ יִאֲסֹפוּן וְאֶל־מְעוֹנָתָם
יִרְפְּצוּן: כג יֵצֵא אָדָם לַפַּעַל וּלְעַבְדָּתוֹ
עַד־יָעֲרֹב: כד מֶה־רָבוּ מַעֲשִׂיךָ | יְהוָה
כָּלֶם בְּחִכְמָה עֲשִׂיתָ מִלְאָה הָאָרֶץ
קוֹנֶנְךָ: כה זֶה | הֵיטָּ גְדוֹל וְרַחֵב יָדִים
שֶׁם־רָמַשׁ וְאִין מִסְפָּר חֵיִת קִטְנוֹת
עִם־גְּדֻלוֹת: כו שֶׁם אֲנִיּוֹת יִהְלֹכוּן
לְוִיָּתָן זֶה־יִצְרָף לְשַׁחֲקֶכֶּה: כז כָּלֶם
אֱלֹהִי יִשְׁבְּרוּן לָתֵת אֲכָלָם בַּעֲתוֹ:
כח תִּתֵּן לָהֶם יִלְקֻטוּן תִּפְתַּח יָדְךָ
יִשְׁבַּעוּן טוֹב: כט תִּסְתִּיר פְּנֶיךָ יִבְהַלּוּן
תִּסָּף רִיחֵם יִגְוֹנוּ וְאֶל־עַפְרָם יִשׁוּבוּן:
ל תִּשְׁלַח רוּחְךָ וַיִּבְרָאוּ וּתְחַדֵּשׁ פְּנֵי
אֲדָמָה: לא יְהִי כְבוֹד יְהוָה לְעוֹלָם
יִשְׁמַח יְהוָה בְּמַעֲשָׂיו: לב הַמַּבִּיט
לְאָרֶץ וּתְרַעַד יָגַע בְּהָרִים וַיַּעֲשֻׁנוּ:
לג אֲעִירָה לִיְהוָה בְּחַיִּי אֲזַמְּרָה לְאֱלֹהֵי
בְּעוֹדִי: לד יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחִי אֲנִכִּי
אֲשַׁמַּח בֵּיתָה: לה יִתָּמוּ חֲסָאִים |
מִן־הָאָרֶץ וּרְשָׁעִים | עוד אֵינָם בְּרָכִי
בְּפִשִּׁי אֶת־יְהוָה הַלְלוּיָהּ:
קה * הוֹדוּ לַיהוָה קִרְאוּ בִשְׁמוֹ

הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו: ב שִׁירוֹלֹ
וְמִרְיָלֹ שִׁיחוּ בְּכָל־נַפְלֹאוֹתָיו:
ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְּשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב |
ד מִבְּקָשֵׁי יְהוָה: ה דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעֲזֹז
בְּקִשׁוֹ פָּנָיו תִּמְיֹד: ו זָכְרוּ נַפְלֹאוֹתָיו
אֲשֶׁר־עֲשָׂה מִפְּתָיו וּמִשְׁפָּטֵי־כִּיּוֹ:
ז יָדַע אֲבָרְהָם עַבְדּוֹ בְּנִי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:
ח הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
ט מִשְׁפָּטָיו: י זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבָר
צִוָּה לְאֵלֶיךָ דוֹר: יא אֲשֶׁר בְּרַת אֶת־
אֲבָרְהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לִישַׁחֲקֶךָ: יב וַיַּעֲמִידָהּ
לַיַּעֲקֹב לְחֹק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם:
יג לֵאמֹר לָךְ אֲתָן אֶת־אֲרֶץ־כְּנָעַן חֲבָל
נַחֲלָתְכֶם: יד בְּהִיוֹתָם מְתֵי מִסְפָּר
כְּמַעֲט וְגָרִים בָּהּ: יו וַיִּתְּהִלְכוּ מִגּוֹי
אֶל־גּוֹי מִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אֲחֵר: יז לֹא־
הִנִּיחַ אָדָם לַעֲשֹׁקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם
מַלְכִּים: יח אֶל־תִּגְעוּ בְּמִשְׁיַחִי וְלִנְבִיאִי
אֶל־תִּרְעוּ: יט וַיִּקְרָא רַעֲב עַל־הָאָרֶץ
כִּלְמִטָּה־לָחֶם שָׁכַר: כ שְׁלַח לַפְּנִיָּהִם
אִישׁ לְעֹבֵד נִמְכָּר יוֹסֵף: כא עֲנֹ בְּכָבֶל
רַגְלִי רַגְלִי בְּרוֹל בָּהּ נִפְשׁוֹ: כב עַד־יָגֵת
בֹּא־דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ יְהוָה צִרְפָּתָהּ:
כג שְׁלַח מֶלֶךְ וּנְתִירָהּ מִשֵּׁל עַמִּים
וּפְתַחְהּ: כד שְׁמוֹ אֲדוֹן לְבִיתוֹ וּמִשֵּׁל
בְּכָל־קִנְיָנוֹ: כה לְאִסָּר שָׂרֵיו בְּנַפְשׁוֹ
וּזְקָנוֹ יַחֲכֶם: כו וַיִּבֹּא יִשְׂרָאֵל מִצְרָיִם
וַיַּעֲקֹב גָּר בְּאֲרֶץ־חָם: כז וַיִּפְרֹ אֶת־עַמּוֹ
מֵאֵד וַיַּעֲצִמְהוּ מִצְרָיו:

פלי-שוֹבֵיהֶם: ^{מז} הוֹשִׁיעֵנו | יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְקִבְּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם הַלְהוֹת
לְשֵׁם קִדְשֶׁךָ לְהַשְׁתַּפֵּחַ בְּתַהֲלֻתְךָ:
^{מח} בְּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן־הַעוֹלָם | וְעַד הָעוֹלָם וְאָמֵר פֶּל־
הַעַם אָמֵן הַלְלוּיָהּ:

ספר ליום ששי חמישי

קז א הָיוּ לִיהוָה פִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדּוֹ: ב וְאָמְרוּ גְאוּלֵּי יְהוָה אֲשֶׁר
גָּאֵלְם מִיַּד־צָר: ג וּמֵאֲרֻצוֹת קִבְּצֵם
מִמִּזְרָח וּמִמַּעֲרֵב מִצָּפוֹן וּמִמֶּיִם: ד תָּעוּ
בַּמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֵׁב לֹא
מִצָּאִי: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נִפְשָׁם
בָּהֶם תִּתְעַטֵּף: ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר
לָהֶם מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם: ז וַיִּדְרִיכֵם
בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵלְכַת אֶל־עִיר מוֹשֵׁב:
ח יוֹדוּ לִיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי
אָדָם: ט כִּי־הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שִׁקְקָה וּנְפֶשׁ
רַעֲבָה מִלֹּא־טוֹב: י יִשְׁבִּי חֲשֹׁף
וְצִלְמוֹת אִסְרֵי עֲנִי וּבְרוּל: יא כִּי־הִמְרוּ
אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלִיוֹן נֶאֱצָו: יב וַיִּכְבַּע
בַּעֲמַל לָבָם כְּשָׁלוֹ וְאֵין עֹר: יג וַיִּצְעֲקוּ
אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם
יִוֹשִׁיעֵם: יד וַיִּצְאֵם מִחֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת
וּמִסּוֹרוֹתֵיהֶם יִנְתֵּן: טו יוֹדוּ לִיהוָה
חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם: טז כִּי־
שָׁבַר דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִיחֵי כְרוּל גִּדַּע:
יז אוֹלִים מִדֶּרֶךְ פֶּשַׁע וּמַעֲשֵׂוֹתֵיהֶם
יִתְעַנּוּ: יח כֹּל־אֶכֶל תִּתְעַב נֶפֶשָׁם וַיִּגְעִיו

כד וַיִּמָּאֲסוּ בָאָרֶץ חֲמֹדָה לֹא־הָאֱמִינוּ
לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּזוּ בְּאֵהֱלִיָּהֶם לֹא שָׁמְעוּ
בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשְׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל
אוֹתָם בַּמִּדְבָּר: כז וְלַהֲפִיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם
וְלִזְרוֹתָם בְּאֲרָצוֹת: כח וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל
פָּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מָתִים: כט וַיִּכְעִסוּ
בַּמַּעַלְלִיָּהֶם וּתְפַרֵּץ־בָּם מַגֵּפָה:
ל וַיַּעֲמֵד פִּינָחָס וַיַּפְלֵל וַתַּעֲצֹר
הַמַּגֵּפָה: לא וַתַּחֲשֹׁב לוֹ לַעֲדָקָה לְדֹר
וָדֹר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצֹפוּ עַל־מִי
מִרְיָכָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם: לב כִּי־
הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטֹא בַּשָּׁפְתָיו:
לד לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הַעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה לָהֶם: לה וַיִּתְעַבְרוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ
מַעֲשֵׂיהֶם: לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצֵבֵיהֶם
וַיִּהְיוּ לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת־
בְּנֵיהֶם וְאֶת־בָּנוֹתֵיהֶם לַשָּׂדִים:
לח וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַם־בְּנֵיהֶם
וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצֵבֵי כְנָעַן
וַתִּהְיֶה הָאָרֶץ בַּדְּמִים: לט וַיִּטְמְאוּ
בַּמַּעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בַּמַּעַלְלִיָּהֶם: מ וַיִּחַר־
אֵף יְהוָה בַּעֲמָו וַיִּתְעַב אֶת־נַחֲלָתוֹ:
מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם
שָׂנְאֵיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּכְנָעוּ
תַּחַת יָדָם: מג פָּעֻמִּים רַבּוֹת יִצִּילֵם
וְהִמָּה יִמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ בַּעֲוֹנָם:
מד וַיִּרָא בְּצָר לָהֶם כְּשָׁמְעוּ אֶת־דִּבְרֵיהֶם:
מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כִּכְּבֹד חֲסִדּוֹ
וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי

שְׁמִרֵי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה עֲדָקָה בְּכָל־עַתָּה:
ז זָכְרֵנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עֲמָךְ פְּקֻלְתִּי
בִּישׁוּעַתְךָ: ה לְרָאוֹת | בְּטוֹבַת בְּחִירְיֶךָ
לְשִׁמְחַת בְּשִׁמְחַת גּוֹיְךָ לְהַתְהַלֵּל עִם־
נַחֲלָתְךָ: ו חֲטֵאֵנוּ עִם־אֲבֹתֵינוּ הַעֲוִינוּ
הִרְשָׁעֵנוּ: ז אֲבֹתֵינוּ בְּמַצְרִים | לֹא־
הִשְׁכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רַב־
חֲסִדֶּיךָ וַיִּמְרוּ עַל־יָם בֵּינֵם־סוּף:
ח וַיּוֹשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ הַלְלוֹיָע אֶת־
גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְעַר בֵּינֵם־סוּף וַיִּתְרַב
וַיּוֹלִיכֵם כְּתַהֲמוֹת בַּמִּדְבָּר: י וַיּוֹשִׁיעֵם
מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּגְאֵלֵם מִיַּד אוֹיֵב:
יא וַיִּכְסּוּ־מַיִם צַרֵּיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא
נֹתַר: יב וַיִּאֲמִינוּ בְּדַבְּרָיו וַיִּשְׁירוּ
תַּהֲלָתוֹ: יג מִהֲרוּ שִׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא־
חָזְרוּ לַעֲצָתוֹ: יד וַיִּתְּאוּ תַּאֲוָה בַּמִּדְבָּר
וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם
שְׂאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רִזּוֹן בְּנִפְשָׁם:
טז וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ
יְהוָה: יז תַּתַּחֲ־אָרֶץ וּתְבַלַּע דִּתָּן וְחֶמְדָּם
עַל־עַדַת אֲבִירָם: יח וּתְבַעֲרֵ־אֵשׁ
בַּעֲדָתָם לְהַכָּה תַּלְהֵט רִשְׁעִים:
יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֵב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמִּסְכָּה:
כ וַיִּמְירוּ אֶת־כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אֶכֶל
עֶשֶׂב: כא שִׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה
גְּדִלוֹת בְּמַצְרִים: כב נִפְלְאוֹת בָּאָרֶץ חֵם
נִזְרָאוֹת עַל־יָם־סוּף: כג וַיֹּאמֶר
לְהַשְׁמִידָם לוֹלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עֲמֵד
בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי הַשִּׁיב חֲמָתוֹ מִהֲשִׁחִית:

כה הִפָּךְ לָבָם לִשְׂנֹא עֲמָו לְהַתְנַפֵּל
בַּעֲבָדָיו: כו שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדוֹ אֶהֱרֹן
אֲשֶׁר בַּחֲרֵבוֹ: כז שְׁמוֹ־בָם דְּבָרֵי
אוֹתוֹתָיו וּמִפְתִּים בָּאָרֶץ חֵם: כח שְׁלַח
חֲשֹׁף וַיִּחַשְׁף וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרָיו דְּבָרוֹ:
כט הִפָּךְ אֶת־מִימֵיהֶם לָיִם וַיָּמָת אֶת־
דָּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרָדַיִם בַּחֲדָרֵי
מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיִּבָּא עֶרֶב כְּנִים
בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרַד אֵשׁ
לְהַכּוֹת בָּאֲרָצָם: לד וַיִּךְ גִּפְנִים וַתֵּאָתֵם
וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְּבוּלָם: לה אָמַר וַיִּבָּא אֲרָבָה
וַיִּלַּק וַאֲזַן מִסִּפֶּר: לו וַיֹּאכַל כָּל־עֶשֶׂב
בָּאֲרָצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם: לו וַיִּכֶּה
כָּל־בָּכוֹר בָּאֲרָצָם רִאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיּוֹצִיאֵם בְּכֶסֶף וַזָּהָב וַאֲזַן בַּשִּׁבְטִי
כּוֹשֵׁל: לח שְׁמַח מַצְרִים בַּעֲזָתָם כִּי־
נִפְל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פֶּרֶשׁ עֲנָן לְמִסָּךְ
וְאֵשׁ לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיִּבָּא שָׁלוֹן
וְלָהֶם שְׁמִים יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוֹר
וַיַּזְוֹבוּ מַיִם הִלְכוּ בַּצִּיּוֹת נַחַר: מב כִּי־
זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת־אֲבִרָהֶם עֲבָדוֹ:
מג וַיִּצְאָ עֲמָו כְּשִׁשּׁוֹן בְּרִנָּה אֶת־
בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם
וַעֲמַל לְאֵמִים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו וְנִצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

כב לחודש יום שלישי

קז א הַלְלוּיָהּ | הָיוּ לִיהוָה פִּי־טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת
יְהוָה יִשְׁמִיעַ כָּל־תַּהֲלָתוֹ: ג אֲשֶׁרֵי

לקומי

לעמוד הקודם

ואלה המשפטים ז

מזחר"ר

ט

לברכה (הנחה ז): אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחר; כי מם גנימטריא מאה, ועד מאה שולט השר של שכחה, וזה שהמתיקו חכמינו זכרונם לברכה: מ"ם וסמ"ד, הינו מ"ם שהוא בחינת השכחה, בנס היו עומדיו, כי גם הוא הפך השכחה, כי נסים הם בחינת התפלה, בחינת אמונה, שהיא הפך השכחה כנ"ל:

ודע וכו' כי ציצית שמירה לנאוף וכו'. על שכם שניהם זה בחינת ציצית וכו', וזה (בראשית ט): הלא אחיד רועים בשכם, הינו בחינת ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לנאוף, והוא בחינת שמירת הברית, שהיא בחינת יוסף, עליון אמר עקב ליוסף: הלא אחיד רועים בשכם, שהוא בחינת שף; לכה ואשלחך אליהם:

וזה פרוש: ואנכי נמעתיד שורק וכו', כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק עלידי עצה שמקבל ממנו. וזה שורק, הוא בחינת שורק, שהוא תלת טפין, כמו שכתוב בזהר (בחינים חקין ט), והוא תלת מחין, כי הוא ענין אחר, כי הטפה באה מהפוח ומגיעה לפליות, שהן כלי ההולדה, שמבשלים הורע, כן השכל נולד גסרין בפוח ומגיע עד הפליות היוצאות. ותלת מחין הוא בחינת (שעה ז): השמן לב וכו', ואניו וכו', ועניו וכו', פן יראה בעניו ובאניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'. כלומר, שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'; אבל בשמורק עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצה, אי הוא בחינת פליות יוצאות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטפה מה, המתחלקת לתלת טפין, תלת מחין כנ"ל, ואז: יראה בעניו ובאניו ישמע ולבבו יבין וכו', שהן בחינת השלשה מחין, ושב ורפא לו. והוא: ואנכי נמעתיד שורק בזה ורע אמת, והבן:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה וכו', וזה רמז גסרין בפתח דבריו: אמר לי שהוא טעא, ופרש רבנו שמואל: בכל מקום סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחינת התפלה, כמו שכתוב (בראשית טז): כי שמע ה' אל עקד, ותרנמו: ארי קל ה' ית עלותיך, והוא בחינת אמונה כנ"ל. והוא סוחר, מלשון סחור סחור (בחינת מקפידים), שהוא בחינת אמונה כנ"ל, ואמונתך סיבותיך (תהלים טז):

וזהו (רות ז): ופרשת בנפך על אמתך; כי ציצית דקדשה, שהם בנפי מצוה, הוא שמירת הברית, והוא בחינת וזוג דקדשה:

וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב): הן ישא איש בשר קדש בכנף בנרו ונגע בכנפו אל הלחם; כי פגם הברית - העדר הלחם, כמו שכתוב (משל ז): בעד אשה זוגה עד כפר לחם, והבן:

ותשב באיתן קשתו וכו', משם רועה אכן ישראל (בראשית טז) - אבהו ובניו, בחינת התפלה יעקב ובניו:

סגלה לחולה - להסתפל על הציצית. והסוד בפסוק (שם טז): הנה בנך יוסף בא אליך; כי כל אלו המכות מרמזין על הציצית, דהינו מנין החומין והחליות והקשרים, כמבאר ב"פריעיזחיים" בשער הציצית, פרק ד, בהג"ה, עין שם (ט). והוא: הנה בנך יוסף בא אליך, דהינו בחינת ציצית כנ"ל, עלידיהו: ויתחזק ישראל:

רש"ם:

שנשבעתי מן הגלות, ברכתיך קראי טובי בנביאים:

עקרבי, וקומין כי חמרי חורתא. ושמעתי בתקול שאומרת: אוי לי שנשבעתי; ועכשו שנשבעתי, מי מפר לי:

תא ואחיו לך מורא דסיני - שהוא בחינת עצות, כי שם קבלו תר"ג עיטין. חזאי דהדרן לה עקרבא - הינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעלידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים ורע אמת. וקומי כי חמרי חורתא - זה בחינת ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מנאוף, כמו שאמר חכמינו זכרונם לברכה (פסחים כג): איזה ענשו גדול, של לכן או של תכלת? ואמר: משל לאחר, שצוה להביא לו חותם של זהב, הינו תכלת, וחותם של טיט, הינו לכן, וזה: חמרי, לשון חמר וטיט, חורא, הינו לכן. כי עכשו זה עקר הציצית:

ושמעתי בתקול שאומרת: אוי לי שנשבעתי - פרש רבנו שמואל: על הגלות, הינו עלידי ציצית יכולין לבוא לעצת צדיקים, לבחינת אמת, ועלידי אמת באים לאמונה כנ"ל, ועלידי אמונה בא הגאולה כנ"ל. וזה ששמע הרטת השם והפך על הגלות, כי הציצית, שהם חמרי חורא, גרם כל זה:

וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה, מוסר. זה בחינת יוסף, בחינת שמירת הברית, בחינת ציצית. המשפטים - זה בחינת בלה ורע אמת, כמו שכתוב (תהלים ט): משפטי ה' אמת; שזכה לעצת צדיקים, לבחינת אמת:

אשר תשים לפניכם - זה בחינת כד אתחבר בה אמת, וזה בחינת: השו אשה לאיש; כי זה איש ואשה הם בחינת התחברות אמת ואמונה, וזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה: יכול שהיו התלמידים לומדים ואין מבינים - תלמוד לומר וכו'. ערכם לפניכם בשלחן ערוך - זה בחינת הגאולה, שלעתיד יתגלו כל ההכמות בשלחן ערוך, כמו שכתוב (שעה יא): ומלאה הארץ דעה:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל):

(השקמות השכים להתורה הואת):

התפלה הוא בחינת אמונה, והוא בחינת הנסים, כי גם למעלה מושבע, וזה צריך אמונה כנ"ל, עין שם. ובשכיל זה התפלה מסגל לזכרון, כי תפלה הוא בחינת אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ונעבר מאתנו. (והיא דרך ההנהגה עליפי מערכת המולות, שמתנהג כפסד יום אחר יום, והוא הפך האמונה, מה שאין בן אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד, והוא מתנה ומקים הכל תמיד, והוא למעלה מהזמן, אין כאן שכחה. ודו"ק). ומעתה תראה נפלאות בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת קד): מ"ם וסמ"ד שבלוחות בנס היו עומדיו, כי מם הוא בחינת השכחה, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם

(א) ויל תפניח מיל סריכות הם קצו כמנין יוסף וסמ"ד תרלי"ח יש בכל המופת עם הציצית כמנין 'חנה' וכמנין 'בני' חליות וקשרים. והחזון הם ל"ב וחס שורין הרי ס"ד כמנין בא אלק ע"ב

אֶרֶץ חַיִּים

הלכות קריאת שמע הלכה ה

לקוטי הלכות

לעמוד הקודם

קמו

בשלמות שזוכה על ידי קדש ופרישותו. כי הם, אף על פי שהיו צדיקים נוראים ובודאי קבלו הנבואה בקדשה על ידי הכנתם בחינת אתערותא דלתתא, אבל כנגד קדשת משה - נחשב קבלת נבואתם בבחינת אתערותא דלעלא, בבחינת: "אם יהיה נביאכם ה'", וכנ"ל. ועל כן פרש שם רש"י: 'והם צועקים מים מים', דהינו שלא היתה הכנתם בשלמות, וכנ"ל.

ט. נמצא שעקר התנוצצות האור בבקר, שאז הוא בבחינת אתערותא דלתתא שנשלם על ידי התשווקה של כל הלילה, אבל בלילה שהוא בחינת תחלת הבריאה, תחלת היום, אז לא נשלם אתערותא דלתתא, ואז האור מגיע רק בבחינת אתערותא דלעלא, בבחינת (ישרה שירים ה, ב): "אני ישנה ולבי ער קול דודי דופק" וכו', בבחינת (שם ה, ד): "דודי שלח ידו מן החור ומעי המו עלי". כי השם יתברך מאיר להאדם שהוא במדרגה התחתונה, בבחינת חשכת לילה, בבחינת גלות, ומאיר עליו התנוצצות גדול בלב ודעתו, והכל כדי שיהיה נמשך אחריו, בבחינת (שם א, ד): "משכני אחריו נרצח", ועל כן אחר כך מיד נעלם ועובר ממנו התנוצצות וההארה הזאת, כי ההתנוצצות היה רק לרמוז לו נעיונות האור, כדי שידרף אחריו. וזה עקר בחינת הברוא שקורין להאדם בכל פעם שישוב אליו יתברך (וזה נשא קכו).

וזה בחינת פסח, שאז מגיע ההארה שלא בהדרגה קדם הקץ, אף על פי שאינו כדאי, ואחר כך מיד ביום שני נסתלק (פרי עץ חיים חג המצות), כי ההארה לא היתה, כי אם לרמוז - שגורף אחריו וכנ"ל, וכמוכא מזה בספרים בשם הבעל שם טוב ז"ל (תולדות יצחק יוסף פרשת בשלח) ובדברינו במקום אחר (ספירת העמר א, א). ועל כן צריכין אחר כך לספר ארבעים ותשעה ימי הספירה כדי לטהרנו וכו', כי אחר כך צריכין להתחיל להכין עצמנו בבחינת אתערותא דלתתא, כדי שנוכל לקבל התורה בשבועות, שהוא כלל הנבואה, שאז זכו כלם להתגלות אלקות באור גדול, בבחינת אתערותא דלתתא.

ועל כן בלילה, כל הלילה ראוי לקריאת שמע, מחמת שאז הוא רק בבחינת אתערותא דלעלא

ברחמי שלא על ידי הכנתנו בשלמות, על כן כל הלילה כשרה לזה, מאחר שעקר הארת הדעת שלא על ידינו. אבל בבקר שנעשה על ידינו בבחינת אתערותא דלתתא, על כן אז צריכין זמן קבוע, דהינו בבקר בעת בקיעת האור דיקא, שנמשך עד רביע היום שנחשב הארת האור כבוקר ומאיר מחדש, ואז עקר זמן קריאת שמע על ידינו, בבחינת אתערותא דלתתא, כי מה שנעשה על ידינו צריך שיהיה בזמן קבוע, כי אנחנו בזמן והשם יתברך למעלה מהזמן, אף זה עקר השלמות, שיעלה ההתעוררות מלמטה על ידי מעשה התחתונים שהם בזמן, כידוע.

י. וזה עקר התשובה, שנוכח אנחנו לשוב אליו יתברך על ידי ההתעוררות שלנו. כי זה הוכחה בין השם יתברך ובין ישראל, שהשם יתברך צועק אלינו (פלאי ג, ט): "שובו אלי ואשובה אליכם", שאנחנו נשוב תחלה, וישראל אומרים (איכה ה, כא): "השיבנו ה' אליך ונשובה" וכו', שהוא ישיבנו אליו, וכמוכא בספרים (איכה ב, כא). ועל ידי תהלים שכולל כל ארבעים ותשעה שיערי תשובה, שהם בחינת ארבעים ותשעה אותיות השבטים, ארבעים ותשעה ימי הספירה (לקוטי תנ"א סימן עג), ארבעים ותשעה אותיות שב שמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, על ידי זה נתמקן הכל. כי תהלים נאמר על ידי דוד מלך ישראל, שהוא בחינת משיח שיזכה להשיג שער החמשים שכולל הכל, שהוא שכל נפלא, שזוכין על ידי זה להכניס בלב ישראל שיצטקו תמיד להשם יתברך שישבינו אליו, ועל ידי זה בעצמו יהיה נחשב להתעוררות שלנו כאלו אנו שבים אליו מעצמנו. כי באמת כל צעקתו יתברך שצועק אלינו: "שובו אלי" וכו', פונתו זה בעצמו, שאנחנו נצעק אליו תמיד: "השיבנו ה' אליך" וכו'. נמצא, שבאמת לאמתו אין מחלקת וחלוק כלל בין כנסת ישראל ובין השם יתברך. רק שאין כל אחד מבין פונתו הקדושה, וכל זה מחמת שלא נתגלה עדין שער החמשים, אבל על ידי תהלים נמשך הארת שער החמשים שכולל הכל מתתא לעלא ומעלא לתתא, עד שנוכל לצעק אליו תמיד איך שיהיה, ועל ידי זה נתמקן הכל, וכנ"ל.

הטעם שבלילה אפשר לקרא קריאת שמע מה שאין בו שחרית

הוכחה שבין כנסת ישראל להשם יתברך ענינו תשובה

ה' מאיר לאדם מעט חשוקות כדי שישך אחריו יתברך

התארה לא היתה כי אם לרמוז שגורף אחריו

על-ידי
תהלים עקר
ההתחברות
של ישראל
לאביהם
שבשמים

שנוכל לבקשו: "השיבנו ה' אליך" וכו' באמת. נמצא, שהכל מאתו יתברך, ואף-על-פי-כן נחשב להתעוררות שלנו, מאחר שאנו מתעוררים על כל פנים לבקש על זה וכן-ל, והכן היטב, כי בודאי בלי שום התעוררות כלל אי אפשר להתקרב.

יב. וְזֶה מִרְמֵז שֶׁם בְּפִסּוּקִים (שמאל-ב כג, א) שֶׁהִבִּיא מִשְׁמַת אֲמִירַת תְּהִלִּים

לענין מעלת אמירת תהלים, שהם: "ונאם הגבר הקם על" - "שהוקם עלה של תשובה", כמו שדרשו רבותינו ז"ל (מועד קטן טז, א), על-ידי שהוא "משיח אלהי יעקב ונעים זמרות ישראל" - שהוא ספר תהלים שיסד, שנמשך מבחינת משיח שמשיג שער החמשים שכולל שני ההתעוררות יחד, שעל-ידי-זה עקר ההתקבצות של ישראל לאביהם שבשמים מכל מקום שהם.

וְזֶהוּ - "לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל רצאת אלקים", "מושל באדם" זה בחינת אתערותא דלעלא, בחינת (בראשית ג, טז): "והוא ימשל בך", וכמו שפרש רש"י שם. "צדיק מושל" זה אתערותא דלתתא, הינו כלליות שני ההתעוררות יחד, וזה זוכין על-ידי בחינת "רצאת אלקים", הינו בחינת תהלים, בחינת (משלי לא, ל): "רצאת ה' היא תהלה".

יג. וְעַל-כֵּן אֵין אֲוִמְרִים עֲקֵר קְרִיאַת-שְׁמַע בְּכִרְכּוּתִיהָ בְּשַׁחְרִית עַד שְׁאוּמְרִים תְּחִלָּה מְזֻמּוּרֵי תְהִלִּים, שֶׁהֵם פְּסוּקֵי דְזִמְרָה שֶׁתִּקְנוּ לָנוּ לִזְמֵר קִדָּם קְרִיאַת-שְׁמַע וּבְכִרְכּוּתִיהָ (ארח חיים סימן נא). כִּי עֲקֵר קִבְּלַת הַיַּחֲדוּד שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל מִתְחַבְּרִין בִּהְשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל-יְדֵי פְּסוּקֵי דְזִמְרָה, שֶׁהֵם מְזֻמּוּרֵי תְהִלִּים שֶׁכְּלוּלִים מִשְׁנֵי הַהֲתַעֲוּרוֹת, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה עֲקֵר הַיַּחֲדוּד וְכֵן, וְעַל-כֵּן אֲוִמְרִים מְזֻמּוּרֵי הָאֲחֵרוּנִים שֶׁבְּסוֹף תְּהִלִּים, שֶׁהֵם הַעֲשָׂרָה הַלְלוּיֹת שֶׁאֲמַר בְּסוֹף תְּהִלִּים (תהלים ק), שֶׁכְּלוּלִים מִכָּל סֵפֶר תְּהִלִּים שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֲשָׂרָה מִיָּנִי נִגְיָנָה, שֶׁכִּנְגָדָם הֵם הַעֲשָׂרָה הַלְלוּיֹת שֶׁבְּסוֹף תְּהִלִּים, וּמְזֻמּוּר הָאֲחֵרוֹן הוּא כְּלָלִיּוֹת דְּכָלְלִיּוֹת, שֶׁכְּלוּל בָּהּ הַמְּזֻמּוֹר בְּעֲצָמוֹ כֹּל הַעֲשָׂרָה הַלְלוּיִים, וְסִים (פסוק ו): "כל הנשמה תהלה יה הללויה".

יא. וְזֶה בְּחִינַת עֲשָׂרָה מִיָּנִי נִגְיָנָה שֶׁבָּהֶם נֶאֱמַר סֵפֶר תְּהִלִּים, כִּי אֵיתָא בְּדִבְרֵי אֲדָמוֹר ז"ל בְּסִימָן רל"ז שֶׁעָקֵר הַהֲתַחֲבְרוּת עַל-יְדֵי נִגְיָנָה, בְּבִחִינַת (בראשית כט, לד): "הפעם ילנה אישי אלי", הַנֶּאֱמַר כְּשֶׁנּוֹלַד לְוִי שְׁעוֹסָקִין בְּשִׁיר עַל הַדּוֹכֵן וְכו', עֵינֵי שָׁם. הֵינּוּ כִּי שִׁיר וְנִגּוֹן, בְּחִינַת תְּהִלִּים, עַל-יְדֵי-זֶה עָקֵר הַהֲתַחֲבְרוּת שֶׁל כִּנְסַת יִשְׂרָאֵל עִם דּוּדָה. כִּי עָקֵר הָרְחוֹק, חֵס וְשְׁלוֹם, הוּא מִחֲמַת הַכּוֹחַ הַנִּל, שִׁישְׂרָאֵל רוֹצִים שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ יַעֲזֹרֵם תְּחִלָּה וַיְשִׁיבֵם אֵלָיו, וְהוּא יִתְבָּרֵךְ רוֹצֵה שֶׁכִּנְסַת יִשְׂרָאֵל תִּתְעוֹרֵר תְּחִלָּה, אָבֵל עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים שֶׁכּוֹלֵל כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי נִגְיָנָה מַעֲלָא לְתַתָּא וּמִתַּתָּא לְעֵלָא, בְּבִחִינַת: "מְזֻמּוֹר לְדוֹד", "לְדוֹד מְזֻמּוֹר", וְאֶמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פסחים ק"ז). שֶׁלְּפָעֲמִים אֲמַר שִׁירָה וְאַחֲרֵי-כֵן שוֹרָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, וְלְפָעֲמִים לְהַפֵּךְ שְׁשׁוּרָה עָלָיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ וְאַחֲרֵי-כֵן אֲמַר שִׁירָה, הֵינּוּ כֵּן, שֶׁמְזֻמּוּרֵי תְהִלִּים כְּלוּל מִשְׁנֵי הַבְּחִינּוֹת, מֵאַתְּעֵרוּתָא דְּלְתַתָּא קִדָּם וּמֵאַתְּעֵרוּתָא דְּלְעֵלָא קִדָּם כֵּן, עַל-כֵּן עַל-יְדֵי תְהִלִּים עָקֵר הַהֲתַחֲבְרוּת וְהַהֲתַקְרְבוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְאֲבִיהֶם שְׁבַשְׁמִים, מֵאַחֵר שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִכְלִין יַחַד שְׁנֵי הַהֲתַעֲוּרוֹת, כִּי תְהִלִּים מַעֲזֵר לֵב יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּוְּקֵן לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, וְזֶה נִחְשָׁב לְהַתַּעֲוּרוֹת שֶׁלָּנוּ, אֶף-עַל-פִּי שֶׁבִּאֲמַת הַכֹּל מֵאַתּוּ יִתְבָּרֵךְ וְכֵן-ל.

וְזֶה בְּחִינַת (תהלים י, י): "תכין לבם תקשיב אָזְנֶךָ", שֶׁהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ בְּעֲצָמוֹ מְכִין לְכַבְּנוּ לְהַתְּפַלֵּל אֵלָיו, וְאַחֲרֵי-כֵן הוּא מְקַשֵּׁב אָזְנוֹ לְשִׁמְעַת דְּבוּרֵינוּ כְּאֵלוֹ הֵם יוֹצֵאִים מֵאַתְנוּ בְּעֲצָמָנוּ, רַק שֶׁאֵנוּ מְחִיבִים עַל כָּל פְּנִים לְהַתַּעֲוֹר לְזֶה בְּעֲצָמוֹ, לְהַשְׁתַּוְּקֵן וּלְהַתְּפַלֵּל לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה שֶׁיְּכִין לְכַבְּנוּ אֵלָיו, שְׁזֵהוּ בְּעֲצָמוֹ בְּחִינַת הַתְּפִלָּה: "תכין לבם תקשיב אָזְנֶךָ", וְכֵן מִתְּפַלֵּל דּוֹר בְּסֵפֶר תְּהִלִּים הַרְבֵּה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים נא, י): "אֲדֹנִי שְׁפֹתַי תִּפְתַּח" וְכו'.

כִּי תְהִלִּים הוּא בְּחִינַת הַתְּבוּדָּה וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ שֶׁצְּרִיכִין לְהַרְבוֹת בָּהּ מֵאֵד, כִּי עַל-יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים וְשִׁיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנוֹ, עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְפָרֵשׁ שִׁיחָתוֹ עַל הַכֹּל, וּלְבַקֵּשׁ לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה בְּעֲצָמוֹ

להשתוקק
ולתפלה
לחשש
יתברר על זה
שיכין לבנו
אליו

על-ידי
אמירת
תהלים
יכולין לפרש
שיחתו על
הכל

חיי

עבודת השם תקב

מוהר"ן

רמד

חיי

עבודת השם תקו

מוהר"ן

רמה

פרנסה ויהיה לו בלבול
 מהפרנסה ויצטרף בכל פעם לחזק עצמו במדת הבטחון, במקום זה יעסק בעבודה אחרת והתחזקות אחר בשאר עניני עבודת ה', והבן. ואף-על-פי-כן אמר שהעקר הוא בטחון, ואמר בזה הלשון נאר בטחון:

תקב. (נט) אמר איני יודע איך המקבלים מביקשים ואל תצריכנו לידי מתנת פשר ודם, מאחר שכל פרנסתם הוא ממה שמקבלים מאחרים. והמוכן מדבריו היה שיש בזה עבודה ושכל איך לקבל ממון מישראל, וכל פרנסתו יהיה ממה שמקבל, ואף-על-פי-כן לא יהיה מקבל כלל, ולא יהיה נצרך למתנת פשר ודם כלל חס ושלום. וצריכין לבקש מהשם ותפרך לזכות לזה השכל, ולא יהיה נצרך לידי מתנת פשר ודם חס ושלום:

תקב. (ס) שמעתי בשמו שאמר ששל-ידי המחלקת שחולקין על האדם עושין לו טובה. כי על-ידי-זה יכול לגדל ולצמח כמו פשוטעין גרעין בארץ אם היתה כל הארץ אדוקה יחד לא היה באפשר שיגדל ויצמח מהגרעין אילן, ובהכרח שתחלק הארץ קצת כדי שיהיה מקום להאילן להתגדל. כמו כן על-ידי המחלקת שחולקין, על-ידי-זה נותנין לו מקום להתגדל ולצמח:

תקד. (סד) מענין הפלגת גדלת האדם אמר כשהאדם עושה כך בדידי נעשה כך בכל העולמות, וכל-עושה כך בדידי נעשה כך בכל העולמות. ואמר בזה הלשון: "וואס טייטש אמענש אז ער טוט אזוי אמאך מיט דער האנד ווערט אזוי גיטאן אין כל העולמות, אין אז ער טוט אזוי אמאך מיט דער האנד ווערט אזוי גיטאן אין כל העולמות":

תקה. (סב) אמר "אז מע זאל איבער קערן אמענטשן וואלט מען גיזעהן וויא אין איטליכן אדעריל הענגען אלפי אלפים ורבי רבבות עולמות". אם היו מהפכין את האדם (רענו לומר לדאות את פנימיותו) היו רואין שבכל גיד וגיד מגידיו תלויים אלפי אלפים ורבי רבבות עולמות:

תקו. (סג) פעם אחת דברתי עמו מענין מחשבות רבות המבלבלות אותי מענין מרה שחרות פעשית מצוות, כגון בנטילת ידים שהיה לי בהם חששות שהיו מבלבלין אותי מאד. והשיב לי כבר דברתי עמו שאין אתה צריך להסתפל על זה וכו' ודברתי עמו עוד הרבה מענינים כאלו, ואמרתי לו גם זאת בעצמו מבלבל אותי וכו'. השיב לי אל תתחיל לחשב כלל. וזה עצה נפלאה לכל דבר כי כמה פעמים מבלבלין המחשבות מאד, וכל מה שרוצים לדחותם באיזה דחיות הם מבלבלין

יותר ויותר, ועקר העצה לבלי להתחיל לחשב בהם כלל, וילסלק דעתו מהם לגמרי, ולעשות את שלו במה שהוא עוסק:

תקז. (סד) פעם אחת דבר מענין הפאות שיש בהם תלתלים שקורין גיקרייזלע פאות (פאות מסלקים) ולא גלה מאומה בזה. אף הבנתי איזה רמזים בדבריו. עכשו נזכרתי מה שדברו אז מפסוק (שיר השירים ח): "קנצותיו תלתלים" ואמר שהיא בחינה הנ"ל:

תקח. (סה) אמר כשמתייגע האדם בתפלתו ואינו יכול להתפלל אזי מוכרח לומר הדבורים בפשיטות גמור האל הגדול הגבור והנורא בפשיטות גמור בלי חיות והתלהבות כלל, ויאמר כך כמה תבות וענינים, ואם יזכה יוכל להתעורר אחר-כך להתלהבות גדול על-ידי-זה. על-כן אצל אנשים פשוטים פשוטים כשרוצים להתפלל בכונת הלב, צריכין להתמהמה בתפלתם כי נעשה אצלם כמה ענינים בתפלה כמה עלויות וירידות בתפלה אחת. כי בתפלה מתנגע עצמו להתפלל בכונה ולפעמים או על-פי רב אינו יכול להתפלל בכונה ואז מוכרח לומר בפשיטות לגמרי האל הגדול הגבור והנורא וכיוצא בזה. ואחר-כך חוזר ומתלהב לפעמים וכולל להיות נעשה כך כמה פעמים בתפלה אחת. ואמר

אז לפנינו אלו הדבורים האל הגדול הגבור והנורא כמו מי שמדבר בחלישות כח בקרירות בלי התלהבות כלל, ואף-על-פי-כן פנימיות כונתו קשורה בהדבורים. ואי אפשר לציר זאת בכתב, אף המשפיל יכול להבין עצות מזה בתפלתו כשאין יכולים להתפלל. ענה ואמר ואם אין אתה יכול להתפלל כלל, אם תזכה תאמר איזה דבור הגון באמת בתחנונות ובקשות אחרות, ואם גם זה לא תזכה מה לעשות, אף-על-פי-כן קנה אל ה':

תקמ. (סו) קדם ארץ-ישראל אמר להרב דפה ברסלב אני אוהב אותך מאד על-כן אני מברכך בלשון אידיש: "ווינטש איך דיר" שתזכה בשלם הבא לקבון השיחות ולזין שלי:

תקי. (סז) ספר לי חברי רבי נפתלי שפעם אחת ספר עמו ממצות תפלין, והפליג מאד בקדשת התפלין, ואמר שראוי לאדם להתלהב מאד בהנחת תפלין, כי תפלין הם קדושים ונוראים מאד, וראוי שיפיל על האדם פחד ורעדה גדולה ואימה ויראה עצומה כשרוצה להניח תפלין אשר קדשתם שגבה וגבהה מאד, והאריך בזה הרבה. וגם אנכי הבנתי מדבריו עצם הפלגת נוראות קדשת התפלין. ואמר שפמה ובמה תורות שלו רבות מאד כלם נאמרו על מצוות תפלין, אף-על-פי שלא נזכר שם תפלין כלל

אף-על-פי-כן הם נאמרו על ענין תפלין. והם בחצוצרות בסימן ה. אנכי ה' אלוקיך בסימן ד' ומי האיש החפץ חיים בסימן ל"ג, ואשרי העם יודעי תרועה סימן ל"ה, ומרפכות פרעה בסימן ל"ח כלם בלקוטי הראשון. ועוד מאמרים רבים אשר נאמרו באותן הזמנים כלם נאמרו על תפלין. ומזה יוכל לשער מעט עד היכן גדלו ושבגו קדשת התפלין:

תקיא. (סח) אמר שהוא יודע מסופר אחד שהוא צדיק גנוז, ורצה רבנו זכרוננו לברכה מאד שיהיה לנו תפלין ממנו ואמר שהוא רוצה לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין, כי צריכין לנסע אליו בחכמה באפן שלא יבין שבאו אליו בשביל זה כדי שלא יהיה נלכד חס ושלום באיזה צד גאות, על-כן היה רצונו לנסע אליו בעצמו ולקח ממנו כמה זוגות תפלין ולחלק לאנשי שלומנו שנופה כלנו להניח תפלין קדושים שלו. וגם קדם שספר זאת דבר עמנו כמה פעמים שרצונו שיהיה לנו תפלין טובים מסופר הגון באמת. וכפי הנראה מדבריו היה שלא היתה פונתו על אלו הסופרים המפורסמים עבשו רק שיהיה סופר הגון באמת לאמתו. ודבר מזה כמה פעמים מענין תפלין טובים פנ"ל, אחר-כך ספר הנזכר לעיל שיודע מסופר וכו' פנ"ל. אף בעיונותינו הרבים לא זכינו

להוציא הדבר לאור ולא גלה לנו מי הוא הסופר ואיפה הוא. ובתוך כך נסתלק למעלה למעלה. ואין אתנו יודע עד מה אזה מקום כבודו של הסופר ההגון באמת:

אחד מאנשי-שלומנו היה קובל לפניו שאחר אכילתו בששוכב על מטהו קדם השנה הוא רוצה לדבר אז איזה דבורים של התבודדות לבקש מהשם יתברך שיקרבו לעבודתו וכו', ואינו יכול לפתח אז פיו כלל. השיב לו רבנו זכרוננו לברכה, אם בן שוכבין עצמן וגונחין גניחה אחר גניחה. ורצה רבנו זכרוננו לברכה בעצמו גניחות תכופות כמרמז שפך יעשה:

תקיב. (טו) אמר "עס איז שוין איין עברה אז איר טיט איין עברה" (זה כבר עברה כשתם עושים עבירה) רצונו לומר מעתה:

תקיג. (ע) שמעתי בשמו שאמר על-ידי אמונת צדיקים אמתיים זוכה לממון הרבה וזה (בפסוקים לליל שבת): 'שכרו הרבה מאד'. 'מאד' זה הממון כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסוק נד) 'ובכל מאדך בכל ממונך, על פי פעלו', 'פעלו' הם הצדיקים כמו שכתוב (איוב י"ז): "אתן לפעלי צדק". וזה 'על פי פעלו' הינו על-ידי אמונה בהצדיקים, כי אמונה תולה בפה של אדם כמו שכתוב (תהלים פ"ט): "אודיע אמונתך בפי", ועל-ידי-זה שכתב הרבה מאד, שזוכה לממון הרבה:

תקיד. (עא) שמעתי בשמו שספר מפמה צדיקים אמתיים גדולים. ואמר שזה יש לו קצת פח להנהיג העולם רק החסרון שהוא אינו בר אבקה. וכן ספר עוד מאיזה צדיקים שאין יכולין להנהיג העולם. ענה ואמר שהענין הוא כמו שאיתא במדרש (בהקדמת חזקוני) לענין האותיות בשעת בריאת העולם. שבאו האותיות לפני השם יתברך וכל אחד רצה שיברא בו השם יתברך את העולם. והשיב השם יתברך לכל אחד ואחד שבאותיות נאה אתה ויפה אתה מאד.

ואף-על-פי-כן אינו רוצה לברא כך את העולם וכו' כמו בן יש לענין הצדיקים שיש בהם נאים ויפים מאד, ואף-על-פי-כן אינם יכולים להנהיג העולם:

תקטו. (עב) הזהיר שלא לאכל בהלעטה הינו במהירות בדרך גרגרן, כי זהו בחינת (בראשית כ"ח): "הלעטני נא", רק להרגיל עצמו לאכל במתינות בשוב הדעת ובדרך ארץ בדרך שאוכלין בדרך ארץ כשיושב אדם חשוב על השלחן, כך יאכל תמיד אפלו כשאוכל לבדו:

תקטז. (עג) אמר שלעתיד יאמרו הצדיקים זה ה' קיינו לו, (תענית ל"א) זה זיקא, ואמר בלשון אשכנז שיאמרו כל אחד טאקי צו דעם גאט האבן מיר גיהאפט (באמת לאל זה קיינו מקדים). כלומר שגם בעולם הזה זכו

תקיט. (עד) פגעם אחת אמר לי כל מה שאתה רואה בעולם הוא רק

לעמוד הבא

ספר	תשובה	המידות	קי	שמות הצדיקים	כו
^א מעמד הקדש משלם לו שכר כאלו עשה; ומי שאינו עשה לפי דלתו - אזי מקבל ענש על-זה. ^ב מי שמזכה את הרבים נעשה שתף לקדוש-ברוך-הוא במעשה בראשית. ^ג אין ערך למצוה שעשה אדם לעצמו לבד, אפלו שתהיה רבה - למצוה שתמשך ממנה זכות לרבים, אפלו שתהיה קטנה. ^ד הפרנסה, והשונאים, וההולאת, ורבויו העשר - הן המנעין לאדם מהגיע אל השלמות והתכלית. ^ה כשאמה עשה איזה חזק, זה הסימן שיצר הרע שולט עליה. ^ו מי שמסית את חברו מדרך הטוב - שרפה בא עליו. ^ז מי שאינו יכול לבכות, הסגלה שישב במקום ששופכים שם שני נהרות ביחד. ^ח מי שמחזיר את בני אדם בתשובה זוכה לחקמה. ^ט על-ידי העצלות נדמה לאדם שנסתר ממנו דרך התשובה. ^י מי שמגלה סודותיו אזי קשה לדבר הזה להתקיים. ^{יא} מי שבוש על עונותיו הקדוש-ברוך-הוא עשה עמו צדקה. ^{יב} התענית שהוא בלא דעת - אינו	תענית. ^{סא} משעה שאדם חשב לעשות תשובה - אזי מקבלין תפלתו, אף-על-פי שלא עשה עדין. ^{סב} כשתרצה לעשות תשובה, תבקש מהצדיק שהוא יכניס אותך לפני השם ותברך. ^{סג} על-ידי חסד ואמת יכפר עון. ^{סד} על-ידי שתבקש מהשם ותברך שיתן לך אהבה, על-ידי-זה יכסה הקדוש-ברוך-הוא פשעך. ^{סה} מי שמתודה על עונותיו יזכה שלא יצטרך למכר מנחלת אבותיו. ^{סו} כשאמה מוכיח אותם שלא תקנו חטאות נעורים - תכלל את עצמך עמם, ועל-ידי-זה יקבלו ממך. ^{סא} עקר תקון פגם עונותיו: על-ידי הכנעה. ^{סב} צריך אדם להוכיח את-עצמו בכל בקר. ^{סג} העבדות שאדם עובד את השם בבחירתו, כל יום ערפו יקר משנים רבות של עבודה לעת זקנתו. ^{סד} אי אפשר שידע אדם בחייו אם נתקבל תשובתו. ^{סה} מה שאנו ראיין שמי שמתחיל לעבד את ה' יסורין באין עליו, זה מחמת שהתחיל מתוך יראה של 'צדק'.	מבוגר. מגבילה אחוי דר' אבא בר כהן. ר' מונא. ר' מונא בר תנחום. מונבז. ר' מנסא בר אידי. מטי. ר' מיאשה. ר' מיאשה בר בריה דרבי יהושע בן לוי. ר' מישא. ר' מישא בר ירמיה. ר' מישון בר נגרא. מלאי אביו של ר' אלעזר. ר' מלוך ערבאה. רב מלכאי. רב מלכיו. רב ממין. ר' מנא. ר' מנא בר תנחום. ר' מנא דשאב. ר' מנא בצייפורין. ר' מנאה. ר' מנאמן. ר' מנהמא בר זעירא. ר' מנהמא. ר' מני דצור. ר' מני בריה דר' יונה. ר' מני. ר' מני בר פטיש. ר' מני בר חלקיה. מנחם חברו של הלל. מנחם בן סיגנאי. רב מנחם. ר' מנחם בר' סימאי. ר' מנחם בן כפרי. ר' מנחם אחוה דר' גוריון. ר' מנחם דמן גליא. מנחם יודפאה. ר' מנחם בן גופתא. ר' מנחם איש כפר שערס. ר' מנחם בר תנחום. ר' מנחם בן מבסימא אחוי דיונתן קופה. ר' מנחם בן נפח. ר' מנחם טלמאי. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא. ר' מנחמה. מנחם בר' יהודה בר לוי. רב מניומי. ר' מניומי בר חלקיה. מניומי בריה דרב נחומי. מנימין בר חייא. מנימין גר המצרי. מנימין סקסקאה. מנימין בר איהי. רב מנסאי בר בריה דרב מנסאי. רב מנסאי בר בריה דרב מנשה בר זביד. רב מנשיא בר גדא. רב מנשיא בר	מנשיא בר בריה דר' אבא בר כהן. ר' מונא. ר' מונא בר תנחום. מונבז. ר' מנסא בר אידי. מטי. ר' מיאשה. ר' מיאשה בר בריה דרבי יהושע בן לוי. ר' מישא. ר' מישא בר ירמיה. ר' מישון בר נגרא. מלאי אביו של ר' אלעזר. ר' מלוך ערבאה. רב מלכאי. רב מלכיו. רב ממין. ר' מנא. ר' מנא בר תנחום. ר' מנא דשאב. ר' מנא בצייפורין. ר' מנאה. ר' מנאמן. ר' מנהמא בר זעירא. ר' מנהמא. ר' מני דצור. ר' מני בריה דר' יונה. ר' מני. ר' מני בר פטיש. ר' מני בר חלקיה. מנחם חברו של הלל. מנחם בן סיגנאי. רב מנחם. ר' מנחם בר' סימאי. ר' מנחם בן כפרי. ר' מנחם אחוה דר' גוריון. ר' מנחם דמן גליא. מנחם יודפאה. ר' מנחם בן גופתא. ר' מנחם איש כפר שערס. ר' מנחם בר תנחום. ר' מנחם בן מבסימא אחוי דיונתן קופה. ר' מנחם בן נפח. ר' מנחם טלמאי. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא. ר' מנחמה. מנחם בר' יהודה בר לוי. רב מניומי. ר' מניומי בר חלקיה. מניומי בריה דרב נחומי. מנימין בר חייא. מנימין גר המצרי. מנימין סקסקאה. מנימין בר איהי. רב מנסאי בר בריה דרב מנסאי. רב מנסאי בר בריה דרב מנשה בר זביד. רב מנשיא בר גדא. רב מנשיא בר	מנשיא בר בריה דר' אבא בר כהן. ר' מונא. ר' מונא בר תנחום. מונבז. ר' מנסא בר אידי. מטי. ר' מיאשה. ר' מיאשה בר בריה דרבי יהושע בן לוי. ר' מישא. ר' מישא בר ירמיה. ר' מישון בר נגרא. מלאי אביו של ר' אלעזר. ר' מלוך ערבאה. רב מלכאי. רב מלכיו. רב ממין. ר' מנא. ר' מנא בר תנחום. ר' מנא דשאב. ר' מנא בצייפורין. ר' מנאה. ר' מנאמן. ר' מנהמא בר זעירא. ר' מנהמא. ר' מני דצור. ר' מני בריה דר' יונה. ר' מני. ר' מני בר פטיש. ר' מני בר חלקיה. מנחם חברו של הלל. מנחם בן סיגנאי. רב מנחם. ר' מנחם בר' סימאי. ר' מנחם בן כפרי. ר' מנחם אחוה דר' גוריון. ר' מנחם דמן גליא. מנחם יודפאה. ר' מנחם בן גופתא. ר' מנחם איש כפר שערס. ר' מנחם בר תנחום. ר' מנחם בן מבסימא אחוי דיונתן קופה. ר' מנחם בן נפח. ר' מנחם טלמאי. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא. ר' מנחמה. מנחם בר' יהודה בר לוי. רב מניומי. ר' מניומי בר חלקיה. מניומי בריה דרב נחומי. מנימין בר חייא. מנימין גר המצרי. מנימין סקסקאה. מנימין בר איהי. רב מנסאי בר בריה דרב מנסאי. רב מנסאי בר בריה דרב מנשה בר זביד. רב מנשיא בר גדא. רב מנשיא בר	מנשיא בר בריה דר' אבא בר כהן. ר' מונא. ר' מונא בר תנחום. מונבז. ר' מנסא בר אידי. מטי. ר' מיאשה. ר' מיאשה בר בריה דרבי יהושע בן לוי. ר' מישא. ר' מישא בר ירמיה. ר' מישון בר נגרא. מלאי אביו של ר' אלעזר. ר' מלוך ערבאה. רב מלכאי. רב מלכיו. רב ממין. ר' מנא. ר' מנא בר תנחום. ר' מנא דשאב. ר' מנא בצייפורין. ר' מנאה. ר' מנאמן. ר' מנהמא בר זעירא. ר' מנהמא. ר' מני דצור. ר' מני בריה דר' יונה. ר' מני. ר' מני בר פטיש. ר' מני בר חלקיה. מנחם חברו של הלל. מנחם בן סיגנאי. רב מנחם. ר' מנחם בר' סימאי. ר' מנחם בן כפרי. ר' מנחם אחוה דר' גוריון. ר' מנחם דמן גליא. מנחם יודפאה. ר' מנחם בן גופתא. ר' מנחם איש כפר שערס. ר' מנחם בר תנחום. ר' מנחם בן מבסימא אחוי דיונתן קופה. ר' מנחם בן נפח. ר' מנחם טלמאי. ר' מנחם חתניה דר' אלעזר בר אבונא. ר' מנחמה. מנחם בר' יהודה בר לוי. רב מניומי. ר' מניומי בר חלקיה. מניומי בריה דרב נחומי. מנימין בר חייא. מנימין גר המצרי. מנימין סקסקאה. מנימין בר איהי. רב מנסאי בר בריה דרב מנסאי. רב מנסאי בר בריה דרב מנשה בר זביד. רב מנשיא בר גדא. רב מנשיא בר

לעמוד הקודם

רַחֲמָנָא דְעָלֵי עַגִּינָא. רַחֲמָנָא דְעָלֵי תַבִּירִי לְפָא עַגִּינָא. רַחֲמָנָא דְעָלֵי
לְמַפְסִי רוּחָא עַגִּינָא. רַחֲמָנָא חוּס. רַחֲמָנָא שְׂדִיב. רַחֲמָנָא פֻּצְלָא.
רַחֲמָנָא קָרִיב. "יִהְיוּ לְרַצוֹן אֱמָרֵי פִי
וְהִגִּידוּ לְבִי לִפְנֶיךָ יי צוּרִי וְגֹאֲלִי".

תפילה לז

מיוסד על תורה ל"ז בליקוטי מוהר"ן

**”נַפְשִׁי בַשְּׁאֲלָתִי וְעַמִּי בִבְקָשָׁתִי.
הַצִּילָה מִחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כָּלֹב יַחֲדָתִי,
אֶל תַּעַר נַפְשִׁי”** כִּי בֶדֶךְ חֲסִיתִי. כִּי אֵתָה
תִּקְוָתִי וְאַתָּה אֱלֹלוֹתִי. **”שְׁמֶרָה נַפְשִׁי
וְהַצִּילֵנִי אֶל אֲבוֹשׁ כִּי חֲסִיתִי בְךָ.
חוֹשָׁה לְעִדְתִּי יְיָ תְּשׁוּעָתִי”**. תִּיקַר נָא
נַפְשִׁי בַעֲיֵינֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי.
יִגְדְּלוּ רַחֲמֶיךָ עַל מְדוּחֶיךָ, יְיָהֲמוּ
וְיִקְמְרוּ רַחֲמֵי לְבָבְךָ עַל נַפְשִׁי הָאֲמֻלָּה
וְהַעֲלוּבָה מָאֵד מָאֵד, עַל נַפְשִׁי הַרְעֵבָה
וְהַצְמָאָה וְהַעֲיִפָה מָאֵד, עַל נֶפֶשׁ מְרָה
מִדּוֹ, נֶפֶשׁ הַלְכוּדָה בְּכַבְלֵי עֲנִי וּבִרְצוֹל
בְּאַלְפִים וּרְבֻבּוֹת רִשְׁתוֹת וּמַצֻּדוֹת
בְּצַפְרִים הָאֲחֻזּוֹת בָּפֶה, נֶפֶשׁ הַעֲשׂוּקָה
מָאֵד. מָלֵא רַחֲמִים, מָלֵא רַחֲמִים,
וְיֵאָה בַעֲלֻבּוֹן עֲלוֹבִים, הַבִּטְיָה נָא
וְיֵאָה **”דַּמְעַת הַעֲשָׂקִים”** הַצּוֹעֲקִים
וּבֹכִים וְנֹאנְקִים וְנֹאנְחִים, **”וּמִיד
עוֹשֶׂקֵיהֶם פַּח וְאִין לָהֶם מִנַּחֵם”**. כְּכֹ
יִכְכּוּ הַרְבֵּה בָּהֶּה וְדַמְעָתָם עַל לִחְיָם.
רַחֲמֹן אֱמִתִּי. אֵל תִּסְתֵּר פְּנֵיךָ מִשְׁעֹתָם,
וְאֵל תֵּאֱסֹף אֲזָנְךָ מִצַּעֲקָתָם, וְאֵל

תַּעֲלִים עֵינַיִךְ מִדְּמָעָתָם.

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם. "אֵלֶיךָ יי נִפְשִׁי
אֵשָׁא. בְּרַשְׁתִּי יְדֵי אֵלֶיךָ נִפְשִׁי כְּאֶרֶץ
עִפְפָה לְךָ סִלָּה. כִּי רָדַף אוֹיֵב נִפְשִׁי
דָּבָא לְאַרְץ חֲתִי. הוֹשִׁיבֵנִי בְּמַחֲשָׁפִים
כְּמַתִּי עוֹלָם. וְנִפְשִׁי נִבְהֵלָה מֵאֵד וְאַתָּה
יי עַד מָתִי. שׁוּבָה יי חֲלִצָה נִפְשִׁי
הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן סִחֲדָךְ. כִּסּוֹס עֲגוּר בֶּן
אֶצְפָּךְ אֶהְיֶה כִּינּוּהָ. דְּלוֹ עֵינַי לְמִרוֹם
יי עֲשֵׂהָ לִי עֲרֻכְנִי. עֲרֵב עֲבֻדְךָ לְטוֹב
אֵל יַעֲשֶׂקֵנִי זֵדִים. פְּדֵנִי מֵעֶשֶׂק אֲדָם
וְאַשְׁמְרָה פְּקוּדֶיךָ." אָנָּה יי מַלְטָה
נִפְשִׁי מִכָּל תַּאֲזוּת הַגּוֹף וּמְדוּתוֹ
הָרָעִים. עֲזוּ וְהוֹשִׁיעָה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים
בְּרַחֲמֶיךָ הָאֲמִתִּיִּים אֶת נִפְשִׁי
הָאֲמֻלָּה, וְתֵן לָהּ כֹחַ וּגְבוּרָה מֵאֲתָךְ
יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי, שְׁתוּכַל
לְהַתְּקַרֵּב עַל הַגּוֹף. וְתִתְּקַרֵּב נִפְשִׁי עַל
גּוֹפִי, צוּרְתִי עַל חֲמָרִי, עַד שְׁאֲזוּכָה
לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל אֶת הַגּוֹף
וְהַחֲמָר לְגִמְרִי, וְתִתְּנֵלָה הָאֶרֶץ נִפְשִׁי
וְצוּרְתִי הַקְּדוּשָׁה, וְיִמְשֹׁךְ עָלַי אֶלֶם
אֱלֹהִים, אֶלֶם דְּמוּת תְּבִנּוּתוֹ.

וּתְצַנְנֵי לְאוֹר הַשֶּׁכֶל דְּקִדְּשָׁה, לְחֻמְקָה
בֵּינָה וְדַעַת. וְאַזְכָּה לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל
מִמֶּנִּי כָּל מִינֵי סְכָלוֹת וְכִסְלוֹת שֶׁל
הַגּוֹף וְהַחֲמֵר. וְתוֹצִיאֵנִי מֵאַפְלָה
לְאוֹרָה, מִחֹשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, מִכְּסִילוֹת
וְחֹשֶׁכֶת שֶׁל חֲמַרְיוֹת הַגּוֹף הַעֲבֹר
וְהַמְגֻשֵּׁם, לְהַאֲרֹת הַחֻמְקָה שֶׁל הַנֶּפֶשׁ
הַקְּדוּשָׁה. וְתֵן חֻלְקֵי בְּתוּרְתִּי, וְאַזְכָּה
לְלַמֵּד וּלְהַגִּית בְּתוּרְתִּי וּבַעֲבוּרְתִּי

יומם וְלַיְלָה. וְתָן בְּלִבִּי בִינָה לְהִבְיָן
וְלִהְשִׁבִּיל, לְשִׁמְעַע לִלְמַד וְלִלְמַד לְשִׁמֹּר
וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְרֹם אֶת כָּל דְּבָרֵי תוֹרַתְךָ
בְּאַהֲבָה. וְהָאֵר עֵינֵי בְּתוֹרַתְךָ וְדַבֵּק לִבִּי
בְּמִצְוֹתֶיךָ. וְתַפְסְרֵנִי חִיצוֹנִיּוֹת. וְתִגֵּן בְּעַדִּי
הַתּוֹעִים בְּחֻכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת. וְתִגֵּן בְּעַדִּי
וּבְעַד זֶרְעִי תָמִיד, וּבְעַד כָּל עַמֶּךָ בֵּית
יִשְׂרָאֵל, שְׁלֹא נַעֲסֹק לְעוֹלָם בְּשׁוּם
חֻכְמָה חִיצוֹנָה כָּלָל. וְלֹא נָשִׁים עֵין
וְלֹא נִלְמַד בְּשׁוּם סֵפֶר מִסְפָּרֵי
הַחֲקִירוֹת כָּלָל, הֵן בְּסִפְרֵי חֲקִירוֹת שֶׁל
יִשְׂרָאֵל, הֵן בְּסִפְרֵי חֲקִירוֹת שֶׁל
הַעֲפוֹ"ם. וְתַעֲזֹר לָנוּ שְׁלֹא יִכְנַס
בְּדַעְתָּנוּ וּבְמִשְׁכַּבְתָּנוּ שׁוּם חֲקִירָה
מִחֲקִירוֹתֵיהֶם, וְלֹא שׁוּם סִבְרָה וְדַעָה
מִסְכּוּרֹתֵיהֶם וְדַעוּתֵיהֶם הַזֹּרוֹת
וְהַמְרוֹת, הַצָּדִים בְּרִשְׁתָּם נִפְשׁוֹת
יָקָרוֹת. אֲשֶׁר בְּאַמֶּת כָּל חֻכְמוֹתֵיהֶם
הַחִיצוֹנִיּוֹת הֵם רַק פְּסִילוֹת וְסִכּלוֹת
וְיִשְׁטוֹת וְהֶבֶל גְּמוּר בְּאַמֶּת וּנְמָשְׁכִּים
רַק מִפְּסִילוֹת וְחִשְׁבֹּת חֲמִרִיּוֹת הַגּוֹף,
וּמִתְאַוּתֵיהֶם וּמִדּוּתֵיהֶם הַרְעוֹת. אֲשֶׁר
מַחֲמֵת תִּקְוָה הַתַּגְּבֵּרוֹת תַּאֲזֹר גּוֹפִם
וְחִמְרָם הָעֵב וְהַמְגֻשָּׁם וְהַמְזוּהָם
וְהַמְשֻׁעָץ מֵאֵד בְּתַכְלִית הַזְהֻמָּה
וְהַטְנוּף וְהַמְאוּס, מִשֵּׁם נִתְעַפֵּר
וְנִתְקַלְקַל וְנִשְׁחַת דַּעְתָּם וְלִפְסֵי הָעֵזֶל,
עַד שֶׁנִּתְעוּ וְנִבְכּוּ מִדַּעָה לְדַעָה
וּמִסְכּוּרָה לְסִכּוּרָה, עַד שֶׁבָּאוּ לִידֵי טְעוֹת
וְיִשְׁטוֹת חֻכְמוֹתֵיהֶם הַחִיצוֹנִיּוֹת.

רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם רַחֵם עָלֵינוּ וְעַל זְרַעֲנוּ
וְעַל פְּלִטָּתָנוּ, אֲשֶׁר נִשְׁאַרְנוּ בְּתֹרֶךְ

בראש הַהַר בְּאֵין עֶזְרָא וְסוֹמֶךְ, וְאֵין מִי
 שֶׁיַּעֲמֵד בְּעֵדְנֵנו. הִצֵּל הִצֵּל וְהוֹשִׁיעָה
 וּמַלֵּט אוֹתָנוּ וְאֵת זֵרְעֵנוּ בְּרַחֲמֶיךָ
 הַרְבִּים מִכָּל מִינֵי חֲכָמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת.
 שְׁלֹא יִהְיֶה לָנוּ שׁוּם חֵלֶק וְעֶסֶק בָּהֶם.
 תִּהְיֶה יָדְנוּ וּשְׁכָלְנוּ וּלְבָנוּ מִסְלָקֶת
 מֵהֶם. כִּי לֹא בְּאֵלָה חֲלָקְנוּ, וְלֹא בְּאֵלָה
 גִּדְּרָלְנוּ. כִּי אֲנַחְנוּ מִזֵּרַע אֲבֹרֵהֶם יִצְחָק
 וְיַעֲקֹב, מֵאַמִּינִים בְּנֵי מֵאֲמִינִים.
 וְאֲנַחְנוּ זָכִינוּ לַעֲמֹד עַל הַר סִינִי וּלְקַבֵּל
 תּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה עַל יְדֵי מֹשֶׁה נְבִיאְךָ
 נֶאֱמָן בִּיתְךָ. עֲזָרְנוּ שִׁיחִיהָ חֲלָקְנוּ
 בְּתוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה תָּמִיד; "תּוֹרַת יי'
 תִּמְלִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. עֲדוּת יי' נֶאֱמָנָה
 מִחֲפִימַת פֶּתִי". חוּס וְחֹמֶל עָלֵינוּ.
 יִהְיֶה נָא מַעֲיָד עַל בְּנֵיךָ צֵאן מִרְעִיתְךָ,
 וְשֹׁמֵר אוֹתָנוּ בַּעַת צָרָה הַזֹּאת בַּעֲקָבוֹת
 מִשִּׁיחָא, וְהִצֵּל וּמַלֵּט נַפְשָׁנוּ וְנַפְשׁ
 בְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ שְׁלֹא נַעֲסֹק לַעֲוֹלָם
 בְּשׁוּם חֲכָמָה חִיצוֹנָה כָּלָל. וְתֵן לָנוּ כַּח
 שְׁנֹזֶכֶת לְהַכְנִיעַ וּלְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל וּלְעַקֵּר
 כָּל הָאֶפְסִיקוֹרִסִּים וְהַכּוֹפְרִים מִן
 הָעוֹלָם. "וַיַּחֲוֶה מִסְפֵּר חַיִּים וְעַם
 צַדִּיקִים אֵל יִתְבָּבוּ". וְכָל הָעוֹסָקִים
 בְּפִילֹסוֹפִיָּא וּבַחֲקִירוֹת שֶׁל חֲכָמוֹת
 הַחִיצוֹנִיּוֹת, יִהְיֶה נִמְאָח שָׁמָּם וְזָכָרָם מִן
 הָעוֹלָם. יִכָּרֵת יי' לְאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲסֹק
 בַּחֲקִירוֹתֵיהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם עַר וְעוֹנָה.
 "יְהִי בְנֵי יְתוּמִים וְאַשְׁתּוֹ אֶלְמֶנָה. יְהִי
 אֲחֵרֵיתוֹ לְחִכִּית בְּדוֹר אַחֵר יִמָּח
 שָׁמָּם. יִזְכַּר עוֹן אֲבוֹתָיו אֵל יי' וַחֲסֹאת
 אִמּוֹ אֶל תִּמְחָ. יִהְיֶה נֶגֶד יי' תָּמִיד וְיִכָּרֵת

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שלישי

לנצח עוד יום

ס"ח ע"א

פרק בהמה המקשה

מתניתין:

א. בהמה המקשה, המתקשה לילד, ועמדו לשוחטה, וקודם השחיטה הוציא העובר את ידו מחוץ לגוף הבהמה, והחזירו אל תוך גוף אמו קודם שנשחטה, ואחר כך נשחטה אמו, הרי אפילו אם נמצא העובר במעי אמו כשהוא חי, הוא מותר באכילה, אף ללא שחיטה שלו עצמו, כי הוא נותר לאכילה בשחיטה שנשחטה אמו (וכמו שדורשת הגמרא לקמן).

אולם היד עצמה שיצאה, אסורה באכילה, אף אם חזרה למעי האם, והיתה בתוכה בשעת שחיטה. נולדו בגמרא יבואר שאבר שיצא חוץ, נאסר כדון האיסור של טרפה.

ב. אבל, אם הוציא העובר הוא את ראשו קודם שנשחטה האם, הרי אף על פי שהחזירו קודם שחיטה, הרי זה כילוד. ושוב אינו נותר בשחיטה אמו, משום שיציאת הראש מחוץ לגוף אמו, נחשבת כלידה.

לפיכך, אם אירע שהוציא העובר את ראשו והחזירו, ולאחר שנשחטה אמו נמצא העובר כשהוא חי בתוך גופה, הרי הוא טעון שחיטה לעצמו, ואם נמצא כשהוא מת, הוא אסור, כנבילה.

ומביאה המשנה דין נוסף:

ג. אם הכניס אדם את ידו לתוך הבהמה, והיה חותך חתיכת אבר מעובר שבמעיה, ומשאיר החתיכה בתוכה, מותר אותו החלק באכילה על ידי שחיטת הבהמה, ואינו נאסר משום "אבר מן החי", משום שנאמר (דברים יד) "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה, בבהמה אותה תאכל".

ודרוש חכמים את דברי הכתוב כך: כל "בהמה" (המחזרת בתחילת הפסוק) שהיא "בבהמה" (המחזרת בסוף הפסוק), אותה תאכל! שהעובר הנמצא בתוך הבהמה, מותר באכילה על ידי שחיטת האם, גם אם הוא נמצא בתוכה כשהוא חתוך לחתיכות. ד. אבל, אם חתך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, הרי אפילו אם השאיר את החתיכות בתוכה, אסור החלק החתוך באכילה משום איסור "אבר מן החי", ונאסר באיסורו גם כאשר נשחטה הבהמה.

(ונקטה המשנה דוקא חיתוך טחול וכליות, לפי שהם אברים שאין חיתוכם או הוצאתם מגוף הבהמה עושה אותה לטרפה. אבל חתיכת אברים אחרים, מטריפה את הבהמה).

ה. זה הכלל: כל דבר שנחתך מגופה של הבהמה, אפילו נשחטה הבהמה כשהוא בתוכה, אסור באכילה כדון אבר מן החי, ולא הותר בשחיטת הבהמה. ואולם, כל חלק שנחתך, שאינה מגופה של הבהמה, אלא מן העובר שבמעיה, והיה מונח בתוכה בשעת השחיטה, מותר באכילה, על ידי שחיטת הבהמה.

גמרא:

שנינו במשנה: הוציא העובר את ידו והחזירו - מותר באכילה.

אמר רב יהודה אמר רב: רק העובר עצמו מותר באכילה, ואולם האבר עצמו, שהוציא העובר

בפרק שלפנינו, שהוא לאחר פרק "אלו טרפות", נשנו הלכות נוספות של איסורי טרפה, ובעיקר מתבאר בו דינו של "בן פקועה", שהוא עובר חי הנמצא במעי אמו לאחר שנשחטה, כאשר מצד אחד הוא מותר באכילה עקב שחיטת אמו, אף בלא שחיטה עצמית שלו עצמו, אך מצד שני נהוגת בו הלכות טריפה מיוחדות, של "בשר שיצא חוץ למחיצתו", שאין כדוגמתו אלא בו. השם "בן פקועה", משמעותו היא, בן של בהמה אשר "נפקעה" כלומר, שנשחטה אמו.

היתר לאכול את בן הפקעה מחמת שחיטת אמו, מבלי לשחוט אותו עצמו, נלמד מן הפסוק (דברים יד) "וכל בהמה מפרסת פרסה, ושוסעת שסע שתי פרסות, מעלת גרה בבהמה, אותה תאכל". ודרשו חכמים את הפסוק כך:

כל "בהמה" (המחזרת בתחילת הפסוק) שנמצאה "בבהמה" (המחזרת בסוף הפסוק), אותה תאכל! מלמד הכתוב, שעובר בהמה, הנמצא בתוך הבהמה בעת שחיטתה כשהוא חי, הרי הוא נותר באכילה על ידי שחיטת האם.

אך עובר שהוציא אחד מאבריו מחוץ לכולתו רחם אמו לפני שנשחטה האם, נאסר אותו האבר עולמית באיסור "ובשר בשדה טרפה", ושוב לא יהיה נותר בשחיטת אמו, גם אם יחזיר העובר את האבר, וימצא שנשחטה אמו לאחר שכולהיה בשלימות בתוך מעיה.

בפרק זה יבואר היתירו של העובר הזה, ובהלכותיו כאשר הוציא רק חלק מאבריו או רובו, וכן בדין נבלתו, ובעוד עניינים נוספים.

המאירי בהקדמתו לפרקנו, מחלק אותו לחמשה נושאים, כפי סדר הפרק:

א. "טרפה" באברים מסיימים בבהמה, מבלי שיחול דין טריפה על כל הבהמה. וכן אופנים שבהם אסורים אברים פנימיים בבהמה כאשר נחתכו ממנה בחייה, כדון "אבר מן החי", והאופנים שבהם אין האברים הנחתכים אסורים. ב. דיני בכור העומד להיוולד מבהמה המקשה לילד יוצא רק חלקו של הבכור, אימות קדוש בקדושת בכורה ואין נהגים בקדושתו.

ג. דיני טומאה וטהרה בחלקים שנאסרו בבהמה (כמו האברים המובאים בחלק הראשון), וכן באברים שנדרלו (שנפסקו חיותם כמעט לחלוטין, אלא שהם תלויים ומחזרים במקצת בבהמה), האם הם מטמאים כנבילה, או שדינם כטרפה שחוטת; המטמאת רק במקדשין (אם אכן נשחטה הבהמה). וכן בהמה שמת עוברת בתוך מעיה, היאך דינו של העובר לענין טומאה. ועוד דנים בדרך זו בעניין אשה שמת ולדה בתוך מעיה, האם הוא מטמא, והיאך. ד. אימותי מותר "בן פקועה" בלא שחיטה, ואימותי הוא טעון שחיטה, ואימותי אין השחיטה מועילה להיתירו, והוא אסור עולמית. (וכן שליא שנמצאה בבהמה שחוטת, מה דינה, לאכילה ולטומאה).

ה. טרפות "צומת הגידין", ומקומות ברגל הבהמה שאם אירע בהם שבר היא נעשית טרפה. וכן דינו של אבר שנשברה בו עצם, במקום שאין הבהמה נטרפת בו, האם שחיטת הבהמה מטרתה את אותו האבר ומתירתו באכילה, או לאו.

מחוץ לגופה של אמו, והחזירו, אסור.

דהיינו, שהיתר האכילה האמור במשנה הוא רק לגבי העובר עצמו, וכפי שיבואר להלן. כי אף שהעובר כולו מותר, מכל מקום, אותו אבר שיצא, חוזר, אינו נותר בשחיטת האם.

מאי טעמא נאסר האבר הוציא, על אף שחזר והיה במעי האם בשעת השחיטה, ושחיטת האם הועילה לעובר?

ראמר קרא (שמות כב) "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו". ודרשו חכמים, ש"בשר בשדה", הוא בשר הנמצא חוץ ל"מחיצתו", והרי מקומו של העובר הוא ברחם אמו, ולא באויר שמחוץ לו, ולכן, כיון שיצא בשר חוץ למחיצתו, מחוץ למחיצת הרחם אל אויר העולם, הרי הוא נאסר באיסור "בשר בשדה טרפה לא תאכלו".

ומקשה הגמרא על רב יהודה אמר ממשנתנו: תנן, בהמה המקשה לילד, והוציא העובר את ידו, והחזירו, מותר באכילה.

ומדדיקת הגמרא ממה שאמרה המשנה "מותר באכילה" לאחר שדירבה על החזרת היד: מאי לאו, האם לא אאבר, על היד (האבר שיצא החוצה) אמרה זאת המשנה. וקשה לדעת רב יהודה אמר רב, המפרש שרק העובר מותר אבל האבר עצמו אסור?

ודוחה הגמרא: לא על האבר נאמר היתר זה, אלא אעובר, על העובר עצמו, שהוא לא יצא חוץ למחיצתו. אבל ידו אסורה באיסור טריפה.

אך מקשה הגמרא: אי, אם אכן רק אעובר אמרה המשנה שמותר באכילה, מאי אריא, מדוע העמידה משנתנו את דינה רק באופן שהחזירו, שהחזיר את היד קודם שחיטת האם?

והרי אפילו אם לא החזירו את ידו, נמי, גם כן מותר העובר כולו באכילה (חוץ מהיד), שהרי העובר עצמו מעולם לא יצא חוץ למחיצתו, ואין סיבה לאוסרו?

ומתרגת הגמרא: אכן הוא הדין שמותר העובר באכילה אף על גב דלא החזירו ליד, והסיבה נשקטה משנתנו דוקא באופן ש"החזירו", כי אידיד דקא בעי למיתנא סופא, כיון שכבר צריך היה התנא לשנות בסופו של חלק זה במשנתנו: הוציא העובר את ראשו, אף על פי שהחזירו, הרי זה כילוד (כלומר, שחידוש הוא שהוא כילוד על אף שהחזיר את ראשו לתוך רחם אמו), משום כך תנא נמי, שנה אף ברישא, בתחילת משנתנו, לגבי היד "החזירו". אך אליבא דמתא גם אם לא החזיר את ידו קודם שחיטת האם, מותר רק העובר באכילה, אך היד היצאת אסורה.

ומקשה הגמרא: וסופא של דברי משנתנו, האומרת שאם הוציא העובר את ראשו מותר באכילה, מאי קא משמע לן? שמא תאמר, כונת המשנה לומר, וכיון יוצא ראשו של העובר כבר הוויא ליה לידה, ושוב אין העובר נותר בשחיטת האם, ואינו כשר אלא על ידי שחיטת עצמו, הרי אי אפשר לומר כך, כי כבר תנינא, שנינו דין זה במשנה, דתנן: איזהו בכור הראוי לנחלה לטול פי שניים בירושה, ומאיך הוא אינו בכור לכהנים, לענין שצריך לפדותו מן הכהנים? -

זה בכור הבא אחר נכלים (כאשר ילדה אשה תאומים, וכפי שיבואר להלן). שלענין "בכור לנחלה", צריך שיהא הולד הבכור ראוי לחיות. ואם אינו ראוי לחיות, הוא אינו נחשב בכור לנחלה, ואינו

עין משפט

ל ילדס דלמיר אלס הנא וכו'.

באכילה האבר ושעמו והחזיר דרשיטמו אמו מטהרתו אבל לא החזיר אסור והחזיר דוקא
שהחזיר ירה לו כילו הוא בא לביטל ותנאי במקום חזק כאיכריון של ישיבה
שהחזיר אסור לא וירשו דוקא דרשיטמו אמו מטהרתו וכן מותר באכילה אע"כ והחזיר לאו
אע"כ. כלומר לא הנה החזיר מותר באכילה אע"כ הנה אכל אבר עצמו אסור באכילה
מזה"ח החזיר. אסור באכילה דאין שיטתו אמו מטהרתו לזה הוא האבר כמעט אמו כי
על בלה דאין שותתו כמי שנוגע והנבלה בטורח בדרכים לפיכך נ"ל (מקלף ע"ג):

חשיבות האם (בי"א), ולכן דלא נפק אלא מוסרה, וליכא למימר על מיתוי הולד היה טע, ממה שזכור מקצת עלי דלא הולד ויהי הולד טע (קמ"ט).

רצונו להימנע מלעשות זאת, וזוהי תוצאה של חוסר יכולת, לא של רצון. לכן, אין זה צדק, ואין זה צדקה, להחזיר את המעשה למעשה של רצון, ולומר: "אם רצונו לא היה כזה, לא היה עושה כן".

(א) נראה דל"ל כלומר תמינא דהויא ראשו הו"ל לידה דאמר אדם הבא וכו'.

מפקיע את הבן הבא אחריו מליטול פי שנים בנחלת אביו.

כי לענין נחלת פי שנים נאמר (דברים כא יד) "כי ראשית אנו לו משפט הבכורה", ולמדים מכך, כי רק מי שליבו של אביו דוה ומצטער עליו במיתתו, נחשב בכור לירושה. להוציא את הנפל, שאין לב אביו דוה אחר מיתתו כמו שדוה אחר מיתת בן בר קיימא, ולכן אינו נחשב בכור לענין ירושה פי שנים, אלא הבן הבא אחריו נחשב בכור לענין זה.

אולם לענין פדיון בכור, גם הנפל פוטר את הבא אחריו מפדיון, כי פדיון הבן לא נאמר בבן ראשון בר קיימא, אלא בפטר רחם, שהוא הראשון ללידה, ואף נפל הוא בכלל פטר רחם, ולכן אין הבא אחריו נחשב בכור פדיון.

וכן הוא הדין:

אם ילדה אשה תאומים, והראשון היה נפל שלא נסתיימו תשעה חדשי עיבורו, אף על פי שיצא ראשון חי, והחזירו, ואחר כך יצא אחיו, השני הוא הבכור לענין נחלה. שהרי אפילו נולד הראשון כולו, אינו מפקיע את הבא אחריו. כיון שאין ליבו דוה עליו. אבל אינו בכור לענין פדיון הבן. אלא הראשון, הנפל, הוא הבכור לענין זה.

ואפילו אם הראשון הוא בן תשעה חדשי עיבורו, **שיצא ראשון מת**, הרב אחריו נחשב בכור לנחלה, אך אינו בכור לענין פדיון.

ומתוך דברי המשנה האלו, מוכיחה הגמרא, ומקשה:

טעמא, הטעם שהעובר השני הוא הבכור לענין נחלה, הוא משום **דראשון** של ראשון יצא כשהוא **מת!**

הא, אולם אם **ראשון** של העובר הראשון יצא חי, הרי הוא חשוב כאילו נולד, והבא אחריו אינו בכור לשום ענין, ואפילו **בכור לנחלה** - נמי לא הוי.

אם כן, מבואר במפורש במשנה זו, שיציאת הראש חשובה כלידה. וקשה, מדוע צריך התנא של משנתנו לחזר ולהשמיע דין זה שנית?

מעלה הגמרא אפשרות לרתך, ולבאר מדוע יש להשמיע דין זה בנתי המשניות:

וכי תימא, שמא תאמר לתרץ, שמהמשנה בבכורות שם **אשמועינן** כי בלידת אדם יציאת הראש חשובה כלידה.

ואילו כאן **קא משמע לן** מלמדנו התנא, שדין זה שיציאת הראש חשובה כלידה, חל אף בלידת **בהמה**. ושתי המשניות הללו נצרכות לשני דינים שונים אלו, כיון **דאדם מבהמה**, לא לליף, לא ניתן ללמוד מזה היות **דאדם פרוזדור לבהמה**. כלומר, בית הרהם שלה, גלוי הוא, ומיד ביציאת הראש ניכרת הלידה. אבל באשה, אין רחמה גלוי, אלא יריכה הם מעין פרוזדור, ואין יציאתו של הולד ניכרת היטב אלא עד שיצא רובו, ויתכן היה לומר, שביציאת הראש עדיין אינו נחשב כילוד, לפי שעדיין אינו ניכר.

ולכן, אף לגבי אדם, יש צורך להשמיע שיציאת הראש נחשבת לידה. ומשום כך יש להשמיע דין זה אף לגבי אדם, וצריך להשמיע דין זה לגבי בהמה, ולא נלמד את דינה של בהמה מאדם הוהיל ובהמה מאדם, לא ולפא, אין ללמוד,

משום שאם נשנה דין זה שביציאת הראש נחשב ילוד רק לגבי אדם, אזי היינו אומרים, שרק באדם נאמר דין זה, משום **דחשוב פריצוף פנים דיוה**,

חשיבות יש לפריצוף פניו. ולכן ניתן לומר שעם יציאת הפריצוף, נחשב הדבר כלילת האדם. אולם בבהמה, שאין חשיבות לפריצוף, היה מקום לומר שאין די ביציאת הפריצוף, אלא צריך שיצא רוב גופה. ולא היינו למידים דין זה מאדם. לכן צריך להשמיע התנא במשנתנו, שאף יציאת ראש ולד הבהמה, נחשבת כלידה.

אולם עדיין קשה, שהרי הא בבהמה **נמי תנינא**, גם כן שנינו במקום אחר, שיציאת הראש נחשבת כלידה, דתנן לקמן במשנה: **שליא** [שק העטף את העובר בעודו במעי אמו] **שיצאה מקצתה**, ואחר כך נבשטה הבהמה, **אסורה** השליא עם כל מה שבתוכה **באכילה**. ונאסר אף החלק שהיה בפנים הבהמה בשעת שחיטה, אף שעובר הנמצא בתוך הבהמה בשעת השחיטה, מותר באכילה אף ללא שחיטה.

ואסורה השליא כולה באכילה, כי כשם שהשליא מהווה **סימן** להמצאות הולד באשה, כך השליא מהווה **סימן** לולד שבהמה. ויש לחשוב שמא באתה מקצת שליא יצא אף הראש, ואם כן, כל שאר העובר הכנוס בבהמה, נחשב כולו כילוד. ולפיכך הוא נאסר, ואינו נותר בשחיטת הבהמה. ומוכח, שיציאת הראש נחשבת ללידה אף בבהמה. ואם כן, קשה אף על כך, לשם מה נשנה דין זה אף כאן?

אי אמרת בשלמא שדברי משנתנו "הוציא העובר את ידו והחזירו מותר באכילה" נאמרו על האבר, כלומר על ידו היציאת, שמותרת היא באכילה, לא קשה כלל. כי לפי זה, דברי המשנה "אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", **דרישא**, בתחילת משנתנו, בדוקא נאמרו, להורות שהאבר עצמו מותר רק דוקא אם החזירו קודם שחיטה.

ואם כן, אף שדברי המשנה בהמשך, "הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", לכאורה הם מיותרים, וכפי שמקשה הגמרא, מכל מקום, ניתן לומר, **תנא**, שנה התנא דבר זה בסיפא **אטו רישא**. כיון שבתחילת המשנה שנה התנא דין זה לגבי אבר שהוציאו והחזירו שמותר, חזר התנא במשנה ושנה אף את דין הוציא ראשו, שאף על פי שהחזירו, אסור.

ואכן עיקר מקור הדין שיציאת הראש היא כלידה, אינו כאן. אלא להלן, בדין "שליא שיצאה מקצתה", כאמור. וכאן אנו דנים רק בענין חזרת הראש.

הא, **אי אמרת** שפירוש דברי משנתנו הוא כרב, המסביר שהדין שי"הוציא העובר את ידו והחזירו, מותר באכילה" נאמר רק על העובר עצמו שמותר באכילה, אך האבר היוצא אסור, קשה, שהרי על כרחך לא נשנה הדין **דרישא** שהחזירו מותר באכילה בדוקא. שהרי ודאי העובר שבפנים מותר אף אם לא החזירו את ידו.

ואם כן, אף לא הדין דמבואר בסיפא שי"הוציא את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד" נאמר בדוקא. שהרי מותר הוא. ושם קשה, **למה ליה** ליתור של משנתנו למתניה

לשנות כלל את הדין של הוציא העובר את ראשו, ולשם מה נצרך?

מתרצת הגמרא: לא קשה. כי לעולם הדין המבואר במשנתנו שמותר באכילה, **אעובר** נאמר, ודברי המשנה "הוציא העובר את ידו והחזירו" בדוקא הם. **וכדאמר רב נחמן בר יצחק** [דבריו הובאו בגימטריא לקמן ע"ב], **לא נצרכה**, לא נאמר היתור של העובר אלא **"למקום החתך"** שבו חתכו את האבר.

כי כאשר הוציא העובר את ידו ולא החזירה, לא די בחתיכת האבר היוצא והשלכתו [כדן אבר מן החי האסור], אלא אף "מקום החתך", שהוא הגבול הממוצם כחוט השערה שבין החלק היוצא [האסור] לחלק הנשאר בפנים [המתור], אותו מקום מצומצם, גם כן אסור.

וטעם איסור "מקום החתך", מפני שהוא עומד על שפת הרהם, ואינו בכלל "בהמה בבהמה תאכלו" [שהוא המקור לכך שעובר במעי אמו מותר אף בלא שחיטה], שהרי מקום החתך אינו בתוכה ממש.

הבא נמי, כך גם דברי משנתנו "החזירו" מותר באכילה, **לא נצרכה**, לא נאמרו אלא כדי להיתר את "מקום החתך".

ואף שהעובר עצמו מותר בלא החזרת יד, מכל מקום מועילה החזרה למקום החתך. כיון שהחזירו, הרי שמקום זה הוא שוב בכלל "בהמה בבהמה תאכלו". לפי שבשעת שחיטה, בתוך הבהמה הוא.

ואף שהאבר היוצא עצמו, אסור משום "בשר בשדה טרפה לא תאכלו", מכל מקום, מקום החתך לא חשוב כיוצא. מאחר שעומד הוא בשפת הרהם. להלך, חותך את האבר היוצא וכל השאר מותר באכילה.

ומיושבת קושיית הגמרא, שדין זה שהעובר מותר באכילה נשנה כאן, כדי להיתר את מקום החתך. וכן לא קשה גם למה הצריך לסיפא "הוציא העובר את ראשו אף על פי שהחזירו הרי זה כילוד", משום דתנא סיפא אגב רישא.

מביאה הגמרא להוכיח שאכן דין משנתנו לא נאמר אלא לענין מקום החתך:

תא שמע: בהמה המקשה לילד, אם הוציא העובר את ידו והחזירה, ואחר כך שחט אדם את אמו, מותר באכילה.

שחט את אמו, ורק אחר כך החזירה את היד, אסור באכילה.

אם הוציא את ידו וחזרה את היד, ואחר כך שחט את אמו, הרי היד שהיתה בחוץ ונחתכה, טמא כנבילה!

משום שאבר מן החי הוא. ולקמן למידים, שאבר מן החי טמא כנבילה. ולכן אסור לאכול את היד.

וכל העובר שהיה בפנים בשעת שחיטה - טהור. ואינו נטמא מחמת מגעו עם היד [נעל ידו חזרו ליד בשעה שהיתה בחוץ ונאסרה], שהרי נחתכה היד קודם שחיטה, ולא נגע בה אלא מחיים. ומחיים אינו נחשב כמאכל, ואינו מוכשר לקבל טומאת אוכלין, ומותר באכילה. ששחיטת אמו מתירתו. ואם הוציא העובר את ידו ולא החזירו, ושחט אדם את אמו, ואחר כך חתכו ליד -

פס:

עין משפט

ז א מ"י פ"ב מהלכות
אבות הטומאה הל' ט:
ח ב מ"י פ"א מהלכות
מעשה הקרבנות הל'
:י

ג' מ"י פ"ב מהלכות
מעשר שני הלכה ט
[ופ"ג מהלכות ביכורים
הלכה ד']:

י"ד מ"י פ"ה מהלכות
 מאכלות אסורות הל' י
 סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד
 ס' יד סעיף 3:
 י"א ה' ו' ע"י צמ"מ פ"ה
 שם הלכה י' וצנ"מ
 וספארת שמואל טוש"ע
 שם ס"ד:

ו. גרשום

והח"א מצע טרפה
שחשטן. כלומר שחור
שושטן. את אומדן וטרפה
שושטן אין סממנים אלה
קדושין? פרסא החור
אכאול. כלומר הצאי עובר
פרסא החורירי אכול:
פרסא החורירי אכול.
כלומר הצאי שני פרסא
החורירי אכול דכתיב כל
פרסא פרסא שושטן
ששטן שני פרסא שמע
פרסא רבין פרסא
החורירי אכול וזמן
לרבות אכילת פרסא את
שחשטן שני האכול וזן
כל מפרסא פרסא וזמן
לרבות אכילת פרסא
ששטן שושטן ששטן שני
פרסא אורחא תכלו:
הוא זין קראי אין נשכ
כלל כלומר פרסא ופרסא.
לחקר וזן לקולט
כמעט כלל כלומר דאין
קולט במצי מרה דאין

[illegible]

מעוט שבפנים אסור.
לדברי האומר אין לידה
לאברין. כלומר לאו חשוב
ווצא: הוציא עובר את
ידו והחזירו. כלומר עד
שהשלימו לרובו דעובר:
ת"ש דתנן

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

אֵלֶיכֶם דר' שמעון, אבל לרבנן דשרו גמל צמעי פרה אפילו כשולד לא חיך קרא לההיו בשחיטת אמו ולא גרע כפנים מבחרי דשרי וליכא נקט ואליבא דר"ש ורבנן איטריך לשום רבא מחרימו וליכא מחרימי איטריך (לאסור דמות יונה כדאמר לקמנא) בעינן פסרסו וליכא דהא לר"ש אע"ג

הַבֶּשֶׂר מִנֶּחֱסֵי נִבְלָה ר' אֲמַרִּים ^אמִנֶּחֱסֵי טִרְפָּה רִישָׁא הוֹצִיא עוֹבֵר אֵל כִּךְ שֶׁחָטָא תַּחַם אָמוּמָא אַחֲבָר לֹא אַעֲוִיב אֵי שֶׁחָטָא אֵת אָמוּ וְאִי בִּאֲכִילָהּ וְאִי עוֹבֵר אֵל נִחְמוּ בִּי יִצְחָק לֹא חֲתַךְ חֲבֵיב נִמְי' לֹא חֲתַךְ חֲבֵיב וְהָאֵי אֵל אֲתָא וְאִיִּיתִי מִתְּנִיחִי אֲכֹל פְּרוֹסַת הַחֲזוּר פֶּרְסָה אֲכֹל פֶּרְסָה לֵי עוֹבֵר אֵי עוֹבֵר מֵאֵי הַחֲזוּר נִמְי' ^באֲמַר ר' נַצְרֵבָה אֵלָּא לְמַקְוֵם קָא נִסְבִּי לֵה מֵאֵי לְמַקְוֵם חֲתַכִּי לֵה לְקַלּוֹת בְּתֵיב פְּרָה דִּאֲמַר ר' שְׁמַעוֹן קֵל

[illegible]

את ידו והחזירה וחזר והוציא את ידו והחזירה עד ש
אמרין הא נפק ליה רובא או דלמא כין דהדר הדר אם
הדר הוציא עובר את ידו וחתכה וחזר והוציא את ידו וחת
מהו מי אמרין והא נפיק ליה רובא או דלמא רובא בכו

יורה דעה **לחברים**. אבר שאלה הרי האבר כילוד דמו ולא מהניא ליה חוץ ולשנה קמא: **למיסר מיעוט אבר**. אם יאל רובו ונשאר מיעוט לללא נאקסר אלה הישאל: **לדברי האומר אין יורה לחברים הוליא ידו והחיו** השתלשלו לרובו של עובר מיהו כילוד דהא נשקא רוביה או דלמאבדר הדר ליה קמא ואין כאן יצאה רוב דלא למאן לחברים אי דלמא **וכספא** כו' **ולא** רובא רובא כחם אדם וצנינו.

הבשר. כל העובר וההזמה נגעו בצבר טמאין: **מגע טריפה שחטה.** שאכל היולא עדיין הוא מחובר בשעת שחיטה אע"פ שאין שחיטה מומחיתו בצרכיה מטהרתו מיד (ד' ע"ב). מפני שביקורין בצרפה שחטה טעמיהו מפרש במתניין. ולקמן (ד' ע"ב).

י"ר רבי מאיר והחכמים
 ששוחטו קתני מיהא
 ידו והחזירה ואחר
 בנבילה מאי לאו
 אעובר אימא סיפא
 קי החזירו אסור
 אי אסור בדאמר רב
 יצרכה אלא למקום
 יצרכה אלא למקום
 איבימי מבי חזוי
 בידיה פרסה חזוי
 בול מאי לאו החזיר

החזיר פרסה אבל
ידי החזיר אפילו לא
תחמן בן יצחק ירא
תור ואת תור ירא
לאו דא לאב רוד
למקום חתך רוד
לוליבא דרבי שמעון
אמר המ"מ
אבל בכועי מור
עצמו מותר
והוא רב ושמאל

צמחו אסור אמר ליה
רבי שמואל ומלין
דרב יוחנן הכל ויהי
טרפה לא תאכלו
א"כ ה"מאת שיצתה
אסור המאת הרדור
כל מילי כיון הרדור
הה"מ טרפה לא תאכלו
ש"מצינו כמנעשר שני
שיצאו מלמחיצתו
זה כן תלמוד לומר
אמר רבה כמפרה
ה"ש א"י לה היתר
חזי למחיצתו שוב
ע"מלת תויבתא אמר
ר' יוחנן ור' יוחנן

[illegible]

אין לידה, ומהנחה ליה חזרה: **מתי בנינו**, בין ליה חזרה ומהנחה
א חזרה דנקט לשון לידה הוי ילוד ומיתאבד כוונה ולגשנא קמא
ואור ואור ידו, האחרת והסחירה ואור ואורא שדרמו והסחירה עד
כיון דאין לידה לאבדים האם חזרה לידה חזרה וכי נפיק אידך
בין למחל דחזר ידו חזרה: **ואם יומלי** דומר כיון דדוד דרד הולאה
ול למחל דחזר ידו חזרה: **איהא** חזרה למיביע לה:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן עב.], (ב) [לקמן
עב.], (ג) [ב"ב קטא: ע"ו
עב.], (ד) [ב"ב יא"א תלמוד
נורא, (ה) [לקמן עב.],
(ו) [יקרא יא.], (ז) [דברים
יד.], (ח) [ב"ב קטא: קדשים,
עב.], (ט) [ש"ס י"ד ע"א],
(כ) [ש"ס י"ד ע"א]

ה אור השלם

1. וְאִנְשֵׁי קֶדֶשׁ תִּהְיוּ לִי
וּבְשָׂרָם בְּשֹׁדָה טָרְפָה לֹא
תֹאכְלוּ לְכָלֵךְ תִּשְׁלַכְוּ
אֹתָם:
שְׁמוֹת כָּבֹד לֹא
2. לֹא תִכְבֹּד לְאִכָּל
בְּשַׁעְיָיִךְ מִמַּעַשְׂרֵי דִנְגָה
וּתְמִירָשׁ וְיִצְהָרֶךְ וּבִכּוֹרֹת
בִּקְרֶךְ וְצִמָּה וְכֹל נִדְרֶיךָ
אֲשֶׁר תִּזְרֹךְ וְנִדְבַתְמֶיךָ
וְתִרְמוֹת יָדֶיךָ:
דְּבָרִים יֵב יִזְ

נליון הש"ס
גמ' אמר רב נחמן בר
יצחק לא נצרכה אלא
למקום חתך. עירובין דף
יט ע"א:

היות מהר"ב

רנשבורג
 [א] גמ' אף צשר כיון שינא
 חוק. נ"צ עי' וצמים פז
 ע"צ תוס' ד"ה כיון וכו'
 וז"ע ודק: [ב] תוס' ד"ה
 יכול וכו' וי"ל דס"ד למילף
 סו' כז"ל:

מוסף רש"י

הבשר מגיע בבלה. גסר
העובר מגע אחר מן הדי
שהוא מטמא כעולה,
בהעור והרוטב (קסט:) אי
נמי אם מאא עובר מת
ובלה גמורה הוי העובר
מאחר שלא טהרמו שחיטת
אמו (לקמן עב.).

ס"ח ע"ב הבשר של בהמה העובר בשפנים טמאים במגע נבילה.

שהרי הן הבהמה והן העובר, נגעו לאחר שחיטה ביד, שדינה כנבילה. שהרי לא התירנה השחיטה. והרי היא ככל בהמה שמתה שלא בשחיטה, **דברי רבי מאיר**.

וחכמים אומרים: הנגיעה של בשר הבהמה ביד, הרי היא כמגע בטריפה שחוטה, שמדברנן מטמאת את הקדשים בלבד, ולא כמגע נבילה לטמא אף חולין. ועל אף שאין השחיטה מותרת באכילה את היד שיצאה מחוץ למחיצתה וכלומר, נוף הבהמה, מכל מקום, מועילה לה השחיטה כדי לטהרה מיד נבילה. ודינה כטריפה שנשחטה, שאסורה באכילה אבל אינה מטמאת כנבילה. וכעת מוכיחה הגמרא מדברים אלו:

קתני מיהא רישא: הוציא עובר את ידו, והחזירה, ואחר כך שחט את אמו - מותר בא כילה!

ומדייקת הגמרא: **מאי לאו, האם לא, זה שאמרה בברייתא "מותר באכילה", נאמר אאבר עצמו?** וקשה לרב שאמר "אבר עצמו אסור?" מתרבת הגמרא: **לא.** דבר זה שמותר, לא נאמר על האבר, אלא **על העובר**.

חזרת הגמרא ומקשה: **אי אם אעובר נאמר שמותר, אימא סופא,** וקשה מהמשך אותה ברייתא, ששינוי בה: **שחט את אמו, ואחר כך החזירה העובר את היד, אסור באכילה.**

וקשה: **אי, אם מדובר בעובר, אמאי, מדוע אסור** לא אם החזיר את היד אלא לאחר שחיטה? והרי כל העובר, מלבד היד, היה בפנים בשעת השחיטה, ומדוע יש לאסור את העובר?!

מתרצת הגמרא: **מדובר כדאמר רב נחמן בר יצחק [למקום] "לא נצרכה אלא למקום חתך"** (הגבול: שבין חלק האבר שיצא החוצה ונאסר, לבין החלק שנשאר בפנים ומותר). **הכא נמי,** כך גם כאן דברי הברייתא "שחט את אמו ואחר כך החזירה - אסור באכילה" **לא נצרכה** לא נאמר דבר זה, אלא כדי לאסור את מקום החתך.

ובתחילת הברייתא, שמבואר בה שאם החזיר את ידו קודם שחיטה חותך את היד בלבד בצמצום ומשליכה, וכל השאר מותר באכילה, ואף מקום החתך. כיון שאותו "מקום החתך" עומד בשפת הרחם, הרי עדיין לא יצא חוץ למחיצתו. וכיון שהחזיר היד, שב מקום החתך אל תוך הבהמה, ומותר.

אבל, אם לא החזיר העובר את היד קודם שחיטה, אף מקום החתך עצמו אסור. ואף שלא היה מחוץ לבהמה, מכל מקום, לא נחשב שדיה בתוך הבהמה, מאחר ובשפת הרחם הוא עומד. ומקום זה אינו נחשב לא כפנים הבהמה, ולא כחוצה לה.

ומקשה הגמרא: **איני!** הרי מוכח לכאורה שלא כדון זו, והא, הרי כי אתא, כאשר בא אבינו מבי חזואי, אתא, ואייתי מתניתא ביריה, בא, והביא בידו ברייתא:

נאמר ודברים יד ו: "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה אותה תאכל".

ומפסוק זה דורשת הגמרא להלן [סא א] שעובר נותר על ידי שחיטת אמו, ואינו צריך שחיטה לעצמו. לפי שבתחילת הפסוק נאמר "בהמה",

ובסופו "בהמה אותה תאכל", ודורשים מכך שבהמה שבתוך בהמה, דהיינו עובר, מותרת. וממה שנאמר בתחילת הפסוק "פרסה", ובהמשכו "פרסות", למידים:

פעמים שאתה אוכל את כל אברי העובר הנמצא בתוך אמו, ופעמים שאין אתה אוכל אלא מקצתם.

כיצד? אם הוציא את שתי ידי, ופרסה אחת החזיר, אכול את אותה הפרסה שהחזיר. ואם שתי פרסות החזיר, אכול את שתיהן! וקשה מכך: **מאי לאו, האם לא מבואר כאן שאם החזיר העובר פרסה, אכול פרסה!** ומשמע, שמותרת היא?

ואם כן, קשה לרב שאמר "אבר עצמו אסור" וכאן מוכח שהאבר שהחזיר, מותר?!

מתרצת הגמרא: **אכן לא כך הדרשא.** אלא דורשים: אם החזיר העובר פרסה, אכול עובר בלבד, אך לא את הפרסה שהוציא והחזיר!

שוב מקשה הגמרא: **אי אם רק העובר לבד מותר באכילה, מאי איריא,** מדוע נאמר באותה מתניתא "החזיר - אכול", הרי אפילו אם לא החזיר העובר את הפרסה שהוציא, נמי גם כן מותר?!

אמר רב נחמן בר יצחק: דברי המתניתא שאם החזיר מותר, **לא נצרכה,** לא נאמר אלא לענין דינו של מקום החתך.

וכך הם דברי המתניתא: החזיר פרסה, היא עצמה אסורה. וחותך אותה, לפי שאסורה היא. אולם אכול במקום החתך שלה, כיון שהחזיר את הפרסה.

הרי, שמקום החתך אף הוא בכלל הלימוד של "בהמה בבהמה", כיון שלא יצא מחוץ לבהמה. ואם החזיר שתי פרסות, אכול במקום חתך של שניהם.

אולם אף על זה קשה: **והא תרי קראי,** שתי תיבות, **קא נסיב לה,** דרש התנא במתניתא לצורך הלכה זו:

א. "פרסה" החזיר - אכול.
ב. "פרסות" החזיר - אכול.

ולשם מה צריך שתיהן? והרי כיון שאם החזיר אחת מהם מותרת, הוא הדין אם החזיר את שתיהן?

מאי לאו, האם לא נצרכו שתי תיבות אלו לכך: **חד קרא תיבה אחת באה להתיר האבר היוצא עצמו, וחד קרא התיבה השניה באה להתיר את מקום החתך?**!

ואם כן, שוב קשה לדעת רב הסובר שהאבר היוצא עצמו, אסור? ומתרצת הגמרא:

לא. **חד דרשה,** "פרסות החזיר - אכול", נצרכה להתיר **מקום חתך,** שאם החזיר פרסות, מקום החתך מותר.

ואילו **חד,** הדרשה השניה, "פרסה החזיר - אכול" נדרשת להתיר "קלות במעי פרה" [להלן] ויבאר מהו, ודיון זה נאמר אליבא לשיטת **דברי שמעון**.

אמר רבי שמעון: קלות בן פרה - אסור! כלומר, אם ילדה פרה ולד שפרסותיו קלותות כפרסות הגמל ואינן שסועות, שהוא סימן טומאה, אף שהוא נולד מפרה טהורה, אסור.

דבר זה נלמד מכך שאיסור גמל באכילה, נכתב בתורה פעמיים. א. בספר ויקרא יד, "אך את זה לא

תאכל, את הגמל". ב. בספר דברים יד ו:.

ממקום אחד למידים לאסור גמל שנולד מן הגמלה, ומן המקום האחר למידים לאסור גמל [כלומר ולד שיש לו צורת גמל שפרסותיו קלותות] הנולד מן הפרה.

ובדבר זה, נחלק רבי שמעון על חכמים, הסוברים ש"היוצא מן הטהור - טהור", אף אם יש לו צורת טמא.

אולם, אף רבי שמעון מודה, כי **הני מילי,** איסור זה של קלות שנולד מפרה, הוא רק היבט כאשר דובר יצא לאויר העולם.

אבל, אם עור לא נולד, אלא נמצא הולד הקלות **במעי אמו** לאחר שנשחטה, שרי.

וזהו שדורשים מ"פרסה", וכדברי המתניתא דלעיל: עובר שאין לו אלא פרסה כלומר שאין פרסותיו סדוקות - אכול! ומותר.

עולא חלק על דברי רב יהודה בשם רב, **אמר בשם רבי יוחנן:** ואם הוציא העובר אבר והחזירו

- אף לא **אבר עצמו מותר!** **אמר ליה רבי יהודה לעולא:** **והא רב ושמואל דאמרי תרווייהו "אבר עצמו אסור".** ולא כדברך בשם רבי יוחנן.

אמר ליה עולא: מאן דיהיב לן מעפרא דרב ושמואל, ומלינן עינינן [מי יתן לנו מעפרם של רב ושמואל, ומלא בהם עינינו].

אלא, אף שמכבדים אנו כל כך את דברי רב ושמואל, מכל מקום, דבר זה סוברים אנו כרבי יוחנן, לפי שטעמו עמו.

הכי אמר רבי יוחנן: **הכל,** כל אלו שנאמר בהם דין "מחיצה" [בגן], עובר במעי אמו, שמחיצת הרחם מתירתו אף בלא שחיטה, וכגון בשר קדש קדשים, שחומות העזרה הן מחיצות, או קדשים קלים, שחומות ירושלים הן מחיצותם]. **היו בכלל הדין של "בשר בשדה טרפה לא תאכל".** כלומר, שכאשר הם יוצאים חוץ למחיצתם, דינם כטריפה. ולכאורה, הוא הדין אם חזרו לתוך מחיצות, לא ישתנה דינם, וטרפה הם.

אבל, כשפרט לך הכתוב גבי חטאת שצאתה חוץ למחיצתה, ואפילו אם חזרה שוב לתוך מחיצות העזרה, **אסור** [וכפי שנאמר ויקרא י ז יח] בשעור חטאת של מוספי ראש חודש ביום שמיני למילואים ששפרהו אהין ובגני, וקצף עליהם משה "מדוע לא אכלתם את החטאת? הן לא

הובא את דמה אל הקדש פנימה", ודורשים מכך, שאם יצאה החטאת חוץ למחיצתה היא היתה נפסלת, ובת שריפה היא, ולא מועילה בה חזרה. ומדוע היתה התורה צריכה לפרט שאין לה תקנה, הרי כיון שיצאה חוץ למחיצתה, שוב אין לה תקנה לעולם, וכפי שלמידים משום "בשר בשדה טרפה לא תאכל"?]

אלא, מוכח, כי **רק חטאת,** הוא דפרט רחמנא בה. ללמדנו, שדוק חטאת אסורה לעולם אם יצאה חוץ למחיצתה, **אבל כל מילי,** שאר דברים הנאסרים משום שיצאו חוץ למחיצתם, כגון עובר במעי אמו, כיון דהדור, אם חזרו לתוך מחיצתם, שרי.

וזה טעמו של רבי יוחנאני סבור כמחזיק. **מיתבי** לעולא. מהא דרנאי: נאמר [שמות כב ו] **"בשר בשדה טרפה לא תאכל".**

מה תלמוד לומר? מדוע קרא הכתוב דבר זה בשם "טריפה"? ולכאורה, היה צריך הכתוב לומר

מח:

עין משפט
נר מצוה

ז א מ"י פ"ב מהלכות
אבות הטומאה הל' ט:
ח ב מ"י פ"א מהלכות
מעשה הקרבנות הל'
:י

ה'ג' מ"י פ"ג מהלכות
מעשר שני הלכה ט
[פ"ג מהלכות זיכורים
הלכה ד']:

י ד מיי פ"ה מהלכות
מאכלות אסורות הל' י
סמג לאוין קלו טוש"ע י"ד
סי' יד סעיף 3:
י"א ה ו עיי' במ"מ פ"ה
שם הלכה י וכל"מ
והפארת שמואל טוש"ע
שם ס"ד:

ו. גרשום

והתחל"א מצע טרפה
ששטותה. כלומר שהרי
שטתה את אלו וטרפה
ששטותה אין מטמאה אלא
במקבוקולין: פרסה החיין
כלומר כלומר הציצ' עובר
פרסהו והחיין אכול:
פרסות החיין אכול.
כלומר הציצ' שחי פרסות
והחיין אכול דבתיב כל
פרסות פרסה וששטת
ששטת שחי פרסות שחי
פרסה וכן פרסות
והחיין החיין אכול ומגין
לרבותה אכילה לפרסה ואת
פרסה שחי האכול וכן
כל מפרסות אכול ומגין
לרבותה אכילה לפרסות
דבתיב וששטת ששע שחי
פרסות וכן אריות תאכלו:
פרסה וחיין אריות אריות
אין נטב

[illegible]

דיצא רובו ככולו ואפילו
מעוט שבפנים אסור.
לדברי האומר אין לידה
כלומר לא חשבו
יוצא: הוציא עובר את
ידו והחזירו. כלומר עד
שהשלימו לרובו דעובר:
ת"ש דתנן

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

אֵלֶּיבָה ר' שמועון. אבל לרבנן דשרי גמל צמעי פרה אפילו כשנוול לא צריך קרא להחמיר בשמיטת אמו דלא גרע בפנים מבחוץ דשרי ולהכי נקט ואליבא דריש ולרבנן איצטריך לשום דרשה אחרייתא וליבא למימר דאיצטריך לאסור דמות יונה כדאמר לקמן) משינוי פרסום וליבא להדיח לר' שמוע'.

הַבִּשּׁוּר מִנֶּעַ נִבְלָה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וּחְכָמֵיהֶם
אֹמְרִים *מִנֶּעַ טֶרֶף שְׁחוּטָה קִתְּנֵי מִיָּהָ
יִרְשָׁא הֲרֹצֵא עֹוֵבֵר אֶת יְדוֹ הַתְּחוּזָה וְאַחֲרֵי
כֵּן שָׁחַט אֶת אִמּוֹ מוֹתֵר בְּכִילָה מֵאִי אֵלֹא
אֶבֶר אֵל עֹוֵבֵר אֵי עֹוֵבֵר אִימֹא סִיפָא
שָׁחַט אֶת אִמּוֹ וְאַחֲרֵי כֵּן הִתְחוּזוּ אִסּוּר
בְּכִילָה וְאִי עֹוֵבֵר אִמֵּאי אִסּוּר כִּדְאָמְרֵי רַב
נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק לֹא נִצְרַכָּה אֵלֹא לְמִקּוֹם
תַּחֲתָהּ הֵבֵא נֶמִי לֹא נִצְרַכָּה אֵלֹא לְמִקּוֹם
אֵינִי וְהָיָה כִּי תֵּאֵא אִבְיָמִי מִבִּי תוֹחֵא
וְאֵייתִי מִתְּנִיתָא בִּידֵיהּ פֶּרֶסָה הַחֲזִיר
אִכּוּל פִּרְסוֹת הַחֲזִיר אִכּוּל מֵאִי לֹא הַחֲזִיר
פֶּרֶסָה אִכּוּל פֶּרֶסָה לֹא הַחֲזִיר פֶּרֶסָה אִכּוּל
עֹוֵבֵר וְאִי עֹוֵבֵר מֵאִי אִירֵיא הַחֲזִיר אִפְּסִילֵי
הַחֲזִיר נֶמִי *אִמֵּר רַב נַחֲמָן בְּרִי יִצְחָק *לֹא
נִצְרַכָּה אֵלֹא לְמִקּוֹם תַּחֲתָהּ וְהָא תְּרִי קִרְאִי
לְקֹאם נָסִיכָה לֹא מֵאִי לֹא חֵד לֵאבֵר וְחֵד
לְמִקּוֹם תַּחֲתָהּ אֵל חֵד לְמִקּוֹם תַּחֲתָהּ וְחֵד
לְקַלְקֹוֹשׁ בְּמַעֵי פֶרָה וְאֵלִיבֵא חֲדָא שְׁמַעוֹן
דְּאִמְרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן קִלּוֹשׁ בֶּן פֶּרָה אִסּוּר ה"מ
וְהִיבֵא רִיצָא לְאִירֵי הָעוֹלָם אֲבָל בְּמַעֵי אִמּוֹ
שְׂרִי עֹוֵבֵר אִמֵּר רַבִּי וְחֻנְאֵי וְהָבֵי עֲצֻמּוֹ מוֹתֵר
אִמֵּר לֹא כִּי תִּירְדָּה לְעוֹלָא וְאִבֵּר וְשׁוּמְלָא

דאמרי תרוייהו אבר עצמו אסור אמר ליה
 ר' מאן יתיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלין
 עינין אמר הכי אמר רבי יוחנן הכל רבי
 בכלל בשר בשדה כטרפה לא תאכלו
 כשפרט לך הכתוב גבי חמאת שציתה
 חוץ למחציתה וחזרה אסור חמאת הוא
 דפרט רחמנא בה אבל כל מילי כיון דהדור
 שרי מיתבי בשר בשדה כטרפה לא תאכלו
 מזה תלמוד לומר לפי שמצינו במעשר שני
 וכבורים שכול על פי שיצא חוץ למחצית
 וחזרו מותרין כול אף זה כן תלמוד לומר
 כטרפה מאי תלמודא אמר רבה כטרפה
 מזה כטרפה כיון שטרפה שוב אין לה היתר
 אף כן שרי חוץ שיצא חוץ למחציתו שוב
 אין לו היתר תיובתא דקראל תיובתא אמר
 ר' מאיר לפי שמצינו במעשר שני וכבורים
 הוינן מצינו דכתיב וגו' תוכל לאכול
 כשעקר מעשר דגך וגו' בשעקר הוא
 דלא תיכול אבל צאו חוץ למחצית וחזרו
 מותרין במערכא מתנן הכי רב אמר יש
 ליהדא לאכילי ורבי יוחנן אמר אין ליהדא
 לאכילי מאן ביניהו איכא ביניהו למיסר
 מיעוט אבר שבפנים איכעיא להו לדברי
 האומר אין ליהדא לאכילי הוציא העובר
 את ידו והחזירה עד שהשלימו לרובו מהו
 שכן דין דהדר הדר אם תמצ' לומר כיון דהדר
 חזר והוציא את ידו וחתכה עד שהשלימו לרובו
 או דלמא רובא בלא אחת בעינן תא שמע
 דה

וד דמו לא מהניא ליה חזרה: אין לידה. ומהניא ליה חזרה
לא רובו ונשאר מיעוט ללישנא בתרא דנקט לשון לידה
ידה לאברים הוליא ירו והחזירה וחזר ופוליא ירו. האהמה ו
דכה נפקא רוביה או דלמא כיון דאין לידה לאגבריה
ש דאי תמא דלמרי ש לידה לא מהניא ליה חזרה: וא
רובא בנא חאם צנינו. אפילו תמא דלמרי ש לידה אי

וּבְצִבְרֵי טַמְאִין: מִגַּע טְרִיפָה שְׁחוּטָה.
בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה אֲעִי"פ שֶׁאֵין שְׁחִיטָה
נִצְיָלָה כְּטִרְפָּה שֶׁשְׁחִיטָתָה מְטַהֶרֶתָּה
(מִפְרָשׁ צִפְרִיקוֹן צִטְרָפָה שְׁחוּטָה
מֵאִי מִגַּע שִׁיךְ לְמִימֵר דָּה וּמִפְרָשׁ
שֶׁטְרַפָּה שְׁחוּטָה מְטַמְּאָה אֶת הַמּוֹקֵדִים
וּמִדְּרָגוֹ: כִּרְחָק הַחוּצָה אֲבָלוּ מִרְחוֹק

[illegible]

למקום חתך מדאשמיעין בחדא
דמאס החזירו אכול ואס לאו לא תאכל
ה"ה לתרי: חד למקום חתך. פרסות
החזיר למישרי מקום חתך בחזרה וחד
למישרי עובר שפרסותיו קלוטות כגמל
ונמצא במעי פרה וליבא דרבי שמעון
אליטריך דקאסר קלוט בן טהורה
בצבורות (:) גמל^א גמל^ב שמי פעמים

למדיעני להא:

מסורת הש"ס

(א) [לקמן עב.] (ב) [לקמן עב.] (ג) [ב"ב קעא: ע"ו נג:] (ד) [בס"י איתיה חלמוד לומר, (ה) [לקמן עב:] (ו) [ויקרא יא, (ז) [דברים יד, (ח) [בס"א: קדשים,

ה אור השלם

1. וְאִנִּישׁ קִדַּשׁ תִּהְיֶה לִּי
וְיִבְשׁוּ בְשָׂדֶה טְרֵפָה לֹא
תֵאכְלוּ לְכָלֵךְ תִּשְׁלַכְנוּ
אֹתָם: שְׁמוֹת כָּב ל'
2. לֹא תִוָּכֵל לְאָכֹל
בְּשַׁעֲרֵיךָ מֵעֶשֶׂר דִּנָּר
וְתִמְרִשֶׁךָ וְיִצְהָרְךָ וּבְכֹרֶת
בְּקָרְךָ וְצֹאֲנֶךָ וְכָל מִדְּרֹךְ
אֲשֶׁר תֵּדָר וְנִדְבַחְתָּ
וְתִרְמֹתֶךָ:

גליון הש"ס
גמ' אמר רב נחמן בר
יצחק לא נצרכה אלא
למקום חתך. עירובין דף
יט ז"א:

היות מהר"ב

רנשבורג
[א] גמ' אף צשר כיון שיצא
חוץ. נ"צ עי' זנחיס פז
ע"צ תוס' ד"ה כיון וכו'
וה"ע ודוק: [ב] תוס' ד"ה
יכול וכו' וי"ל דס"ד למילף
כו' כח"ל:

וסף רש"י

הבשר מגע נבלה. נשר
העובר מגע אבר מן החי
שהוא מטמא כנבלה,
בהעדר והרעוב (קטק): אי
נמי אם מלא עובר מת
נבלה גמורה. הוי העובר
מאחר שלק טהרתו שחיטת

"בשר בשדה, לא תאכלו"?

לפי שמצינו [להלן יתבאר היכן מצינו דבר זה] **במעשר שני ובבכורים** [שהותרו באכילה רק בתוך מחיצות ירושלים] **שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן, וחזרו לתוך חומת העיר, מותרין.**

יכול אף עובר זה, יהא דינו כן, שאם הוציא העובר אבר חוץ למחיצתו, והחזירו, יחזור הדבר להיתר הראשון?

תלמוד לומר, "בשר בשדה טרפה". לומר, כיון שיצא האבר מחוץ למחיצתו, הריהו טריפה, ונאסר לעולם!

ודנה הגמרא: **מאי תלמודא?** היאך למידים מכך שנכתב "טריפה", שאין לו תקנה אף אם חזר אל תוך מחיצתו? **אמר רבה:** מכך שנקראה "טרפה", למידים אנו שדינו הוא כטרפה. **מה טרפה, כיון שנטרפה שוב אין לה היתר לעולם, אף בשר, אבר מבשר העובר, כיון שיצא חוץ למחיצתו, מחוץ לגופה של אמו, שוב אין לו היתר לעולם.** שאף אם יחזור האבר לתוך הרחם, ישאר באיסורו.

הרי מבואר בברייתא זו מפורשות, שהאבר עצמו היוצא מחוץ לבהמה, אסור לעולם. ולא מועילה בו החזרה להשיבו להיתרו, וקשה מכך לדיברי עולא אליבא דרבי יוחנן, שאמר "אבר היוצא עצמו, מותר".

מסיקה הגמרא: **תיובתא דעולא, תיובתא. אמר מר, בברייתא ששנינו לעיל: "לפי שמצינו במעשר שני ובבכורים, שאף על פי שיצאו חוץ למחיצתן וחזרו - מותרין".** שואלת הגמרא: **היכן מצינו שמותרין?**

מבארת הגמרא: לומדים זאת מדכתיב נדרים יב יז **"לא תוכל לאכול בשערך מעשר דגנך, ותירושך, ויצהרך, ובכורות בקך וצאנך, וכל נדריך אשר תיזור ונדבותך ותרומת ידך".**

"מעשר דגנך ותירושך ויצהרך", זה מעשר שני. "ותרומת ידך" אלו הביכורים.

ומשמע, כי רק "בשערך", חוץ לירושלים, הוא **דלא תיכול**, וכדכתיב "ואכלת לפני ה' אלהיך", ואסור להוציאם משם לאחר שכבר קלטוהו מחיצות החומה.

אבל, אם יצאו חוץ למחיצתן, וחזרו לירושלים, מותרין.

במערבא [ארץ ישראל] **מתנו הכי, שנו כך את מחלוקתם של רב ורבי יוחנן:**

רב אמר, יש לידה לאברים. ואבר היוצא, הריהו כילוד, ושוב לא מועילה החזרה כדי להיתרו בשחיטת אמו.

ורבי יוחנן אמר, אין לידה לאברים. ואבר היוצא אינו נחשב כילוד, וכיון שנכנס חזרה, שב להיות כחלק מן העובר, וניתר על ידי שחיטת אמו.

שואלת הגמרא: **מאי בינייהו, בין שני הביאורים במחלוקת רב ורבי יוחנן?** והרי לפי שניהם המחלוקת היא האם חזרת האבר לתוך האם, מתירתו או לא? מבארת הגמרא: **איכא בינייהו למיטר, האם יש לאסור את מיעוט אבר שנשארו בפנים, כאשר מקצת היד נשארה בפנים.**

לפי הביאור הראשון, עיקר האיסור הוא בעצם יציאת האבר מחוץ לגוף הבהמה. וכיון שאותו מיעוט נשאר בפנים, אין לאסורו.

אולם לפי הביאור השני, סיבת האיסור היא בכך

שמחשיבין את האבר כילוד, ולכן אף המיעוט שנשאר בתוך הבהמה הוא כמי שנולד, ואסור אף הוא בלא שחיטה.

מסתפקת הגמרא:

איבעיא להו: לרברי האומר אין לידה לאברים, מה יהא הדין אם הוציא העובר את ידו, והחזירה, וחזר והוציא אף את ידו השנייה, והחזירה, וכך חזר והוציא בכל פעם אבר אחר נוסף, עד שבסוף השלימו לרובו - מהו? מי אמרינן, הא נפק ליה רובא, הרי סוף סוף יצאו רוב האברים החוצה [אף שחזרו] ומשום כך יחשב העובר כילוד, שהרי בסך הכל רובו היה בחוץ.

או דלמא, כיון דהדר, שהחזיר את אותם אברים פנימה, הדר. הרי חזרה זו נחשבת כחזרה, ואין העובר נחשב כילוד.

ודנה הגמרא בספק נוסף העולה מתוך צדדים אלו: **אם תמצני לומר "כיון דהדר חזר האבר, הדר", ושוב אינו כילוד, יש להסתפק מה יהא הדין באופן זה:**

אם הוציא עובר את ידו, ובא אדם וחתכה. וחזר העובר והוציא את ידו האחרת, וחתכה אדם, וחזר העובר והוציא אבר נוסף ובא אדם וחתך אף אותו, וכך הלאה, עד שהשלימו לרובו - מהו?

מי אמרינן, הא סוף סוף נפיק ליה רובא, רוב העובר יצא בחוץ על ידי חתיכות אלו.

ואם כן, ודאי כילוד הוא.

או דלמא, יציאת רוב אבריו באופן זה אינה נחשבת ללידה, כי יציאת רובא בבת אחת בעינן, כדי להחשב ללידה.

צפניה פרק ב

קסה

שְׁמַעְתִּי חֲרָפָה ^(ד) לַעֲבוּרֵי יְמֵי אֶת־עַמִּי וַיְגִדְלוּ עַל־גְּבוּלָם: ^(ה) לֹכֵן חִי־אֲנִי נָאִם יְהוָה עֲבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי מוֹאֵב בְּסֹדֶם תִּהְיֶה וּבְנֵי עַמּוֹן בְּעַמְרָה מִמֶּשֶׁק חֲרוֹל וּמִכְרֵה־מֶלֶח וּשְׂמֵמָה עַד־עוֹלָם שְׂאֵרִית עַמִּי יִבְזֹם וְיִתֵּר גּוֹי יִנְחָלוֹם: ^(ו) זֹאת לָהֶם תַּחַת גְּאוֹנָם כִּי חֲרָפוּ וַיְגִדְלוּ עַל־עַם יְהוָה עֲבָאוֹת: ^(ז) נֹרָא יְהוָה עֲלֵיהֶם כִּי רָזָה אֶת כָּל־אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיִּשְׁתַּחֲוִי־לוֹ אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ כֹּל אֵי הַגּוֹיִם:

רש"י

יהודה: (ח) אשר חרפו את עמי כשהיו מולכין ישראל בגולה לצד ארץ כשדים והיו עוברין דרך עמון ומואב ורואים ישראל בוכים וגונחים וצועקין היו מונין אותן ואומרים מה לכם להיות סגופים מה תבכו הלא לבית אביכם אתם הולכים בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם: ויגידלו על גבולם ויתגאו על גבולם: (ט) כי מואב כסדום תהיה:

מצודות ציון

ושב: ענין ההשקט ומרגוע כמו נשונה ונחם (נשמה ב): שביבתם: מל' שני הגולה: (ח) וגדופי: ענין מרפה כמו וישראל לגדופים (ספ טז): (ט) ממשק: ענין השמעת קול כמו כמשק גנים (ספ טז): חרול: מין קוליס כמו תחת מרול יספחו (ספ טז): ומכרה: מל' כנייה ומפירה: יבזום: מל' צום: (י) גאונם: מל' גאולה: (יא) רזה: ענין נחשות כמו נשמעני רזון (שפיה ט):

עמון וגומר מדוע ירש מלכם את גד (ירמיה מט), או ר"ל כשעברו ישראל על גבולם דברו שם למולם דברים גדולים וקשים לבוהם: (ט) לכן חי אני: לכן הריני נשבע כמו שאני חי כן תהיה מואב נהפכת כסדום וגומר: ממשק חרול: תהיה מלאה מהשמעות קול חרולים כי שם יגדלו הרבה מאין עובר ומנשיבת הרוח מקישים זה בזה ומשמיעים קול: ומכרה מלח: תהיה מלאה מכריית מלח בכל הפנות שיחפרו ימצאו מלח: שארית עמי: הנשאר מעמי יבחו נחלתם כאשר ישובו לארצם מגלות בבל: ויתר וגו': כפל הדבר במ"ש: (י) זאת להם: זאת יבוא להם בעבור גאונם אשר חרפו ודברו גדולות וקשות על עם ה': (יא) נורא ה': ה' הנורא ימשול עליהם לקחת מהם נקם כי ירזה ויניש כח את כל אלהי הארץ הם שרי מעלה של העכו"ם ולא יוכלו להשפיע להם טובה: וישתחוו לו וגו': ועוד יבא

צפניה פרק ג

קסו

גַּם־אַתֶּם בּוֹשִׁים חֲלָלִי חֲרָפִי הַמָּה: ^(א) וַיֵּט יָדוֹ עַל־צִפּוֹן וַיֹּאבֹד אֶת־אֲשׁוּר וַיִּשֶׁם אֶת־נִינְוָה לְשִׁמְמָה צִיָּה פֶּמֶדְבָּר: ^(ב) וּרְבִצּוֹ בַתּוֹכָה עֲדָרִים כָּל־חֵיתוֹ־גּוֹי גַּם־קָאֵת גַּם־קָפַד בַּכְּתָרִיָּה יִלְנֶוּ קוֹל יִשׁוּרֵר בַּחֲלוֹן חֲרִב בִּפְּף כִּי אֲרֻזָּה עָרָה: ^(ג) זֹאת הָעִיר הָעֲלִיזָה הַיּוֹשֶׁבֶת לְבִטָּח הָאֲמָרָה בַּלְבָּבָה אֲנִי וְאַפְסִי עוֹד אֵיךְ | הִיתָה לְשִׁמְמָה מִרְבֵּץ לַחִיָּה כֹּל עוֹבֵר עָלֶיהָ יִשְׂרָק יִנְעַ יָדוֹ: ^(ד) הִיא מוֹרָאָה וְנִגְאָלָה הָעִיר הַיְּנִיָּה: ^(ה) לֹא שִׁמְעָה

רש"י

כשיראו שנתקלקלו יראתן: (יב) גם אתם בושים: כשגלו שם ישראל מעבר לנהרי כוש: (יג) על צפון: אשור בצפון אצל בבל: נינוה: הוא ראש לאשור: (יד) כל חיתו גוי כל בהמות הגוים: קאת: וקפוד: עופות: בכפתוריה: פומל"ש שבראש הגג: חורב בקף: החורבן יהיה ניכר בספי הבית: קול יישורר

מצודות ציון

(יג) ציה: ענין מורד יונש: (יד) חיתו: גם הבהמה תקדל בשם מיה וכן ויחם לדבר הסגור (ספ טז): קאת: קפוד: שמות עופות המלכות נמכות: בכפתוריה: כן יקלל המשקוף לפי שעושין זו ליוני כפתורים וכן הן הכפתור (פסוק ט): ילינו: ענין התמדה וכן לקל לין צה (שפיה ט): יישורר: מל' עז וקטן: חרב: מל' מורקן: בקף: מוזה כמו וסף השער (ספ טז): ארזה: מקלט הארץ: ערה: ענין גלוי כמו וקר ערה מנן (שפיה טז): (טז) העליזה: ענין שמחה כמו יעלו קסויים (ספ טז): ואפסי: כמו ואין: ישרוק: ענין השמעת קול הנאה נקצון השפמים כמו שרקו ויניעו ראשם (ספ טז): יניע: מלאון הנעה והנדה: (א) מוראה ונגאלה: ענין שניס מלולך ומטוקף

בחלון: קול העופות מצפצפים בחלונות: כי ארזה ערה: כי ארזיה עקר ושרש כמו ערו ערו (תהלים קלו) וי"ת וטללה סתרו הוא גג הבית הספון בארז שאפי' בתי אבנים מסככין בסורים של עץ: (טז) ואפסי: ואפס זולתי: (א) הוי מוראה ונגאלה: עד עכשיו דבר בנינוה ועכשיו חוזר על ירושלים הוי שתהא מצודות דוד זמן אשר מכל איי העכו"ם ישתחו לו כל איש ממקום מושבו כי כולם יכירו שאין אלהים זולתו וזה יהיה לעתיד: (יב) גם אתם בושים: הואיל וגם אתם שמחתם על מפלת ישראל לכן תהיה גם אתם חללי חרבי: (יג) ויט ידו: המקום יטה ידו להכות את כשדים היושבים בצפון א"י וגם יאבד את אשור: את נינוה: הוא ראש ממלכת אשור: (יד) ורביצו: לא ידורו שם אנשים כ"א יהיה מקום מרבץ לעדרים של כל בהמות העכו"ם ועופות המדבריות יתמידו לשבת על המשקופים היפות: קול יישורר בחלון: קול העופות יהיה מתרונן בכל חלון: חורב בקף: חורבן יהיה בקף כל שער: כי ארזה ערה: כי תקרות הבתים שהמה מארז יהיה מגולה למטר השמים ולרוח הנושב כי הגגות יפלו ולכן יהיו הבתים חרבות והעופות יקנוו שמה: (טז) זאת העיר וגו': היא נינוה שהיתה עיר עליזה ושמחה בהצלחת: אני ואפסי עוד: ר"ל אני היא לבדה עיר עליזה ואין בלתי עוד עיר להדמות אלי: איך וגו': איך אתה היתה לשממון וכל העובר דרך עליה ישרוק בקול ויניע ידו וכדרך הוראה דבר חשוב שנחרב: (א) הוי מוראה ונגאלה: יש להתאונן על ירושלים המטונפת ומלוכלכת העיר המאנה

צפניה פרק ג

קסז

בְּקוֹל לֹא לִקְחָה מוֹסֵר בִּיהוָה לֹא בִטָּחָה אֱלֹהֵיהָ לֹא
קָרְבָּה: ^א שְׂרִיף בִּקְרָבָה אֲרִיזִת שֹׁאגִים שִׁפְטִיהָ זָאבִי עָרֵב לֹא
גִּרְמוֹ לִבְּקָר: ^ב נְבִיאֶיהָ פָּחוּסִים אֲנָשִׁי בַגְדוֹת בְּהִנְיָה חֲלָלֵי קֹדֶשׁ
חֲמָסוֹ תוֹרָה: ^ג יְהוָה צִדִּיק בִּקְרָבָה לֹא יַעֲשֶׂה עוֹלָה בִּבְּקָר
בִּבְּקָר מִשְׁפָּטוֹ יִתֵּן לְאוֹר לֹא נֶעְדָּר וְלֹא יוֹדֵעַ עוֹל בִּשְׁת: ^ד
הַכְרַתִּי גוֹיִם נִשְׁמָו פְּנוֹתָם הַחֲרַבְתִּי חוֹצוֹתָם מִבְּלִי עוֹבֵר

רש"י

לבז ולסחי כרואי ותהא מגואלת בצחן עוונה, מוראה כמו מוראתו (ויקרא א) ושמתוך כרואי (נחום ג): העיר היונה. כינה פותה אין דין (ג) זאבי ערב. הממהרים לאכול טרפם בלילה: לא גרמו לבוקר. לא השאירו אף העצמות לגרם לבוקר: (ד) חמסו תורה. לא הורו אותה לשואליהם: (ה) ה' צדיק. השרה

מצודות ציון

כמו ושמתוך כרואי (נחום ג) וכמו נגאלו נדס (ישעיה טו) וכפל המלה נשמות נדפסות: היונה. מל' אונסה וענינו קטת הסון וכן מפני חרון היונה (ירמיה סה): (ג) גרמו. ענין עכס כמו גרמיו כמטיל כחול (חזק ט): (ד) פוחזים. קלי הדעת וכן אנשים ריקים ופוחזים (ספסות ט): בנודות. מל' נוגד: חללו. ענין ציון: חמסו. ענין הסרה כמו ויחמוסם כגן שכן (לסח ג): (ה) צאור. ר"ל צור כלור ודומה לו: נעדר. ענין חסרון כמו איס לא נעדר (ישעיה ט): (ו) נשמו. מל' שממון: הס המגדלים הגנוזים כמו ועל הפנות הגנוזות (לש ג): החרבת. מל' חסרון: חוצותם. ענין שוק ורכוש: נצדו. ענין שממון כי והשמומי אני את הארץ (ויקרא ט) מ"א ואלי:

ואונסת את הבריות: (ב) לא שמענה בקול. ר"ל בקול הנביאים המזהירים אותה: לא לקחה מוסר. ממה שבא על עשרת השבטים בגמול העון: בה' לא בטחה. כי בקשה עזר ממלכי מצרים: לא קרבה. לבקש עזר ממנה: (ג) שריה בקרבה. שריה אשר בקרבה מאיימים על העם בקול שאתם כאריות השואגים: זאבי ערב. ר"ל ימהרו לטרון כזאבים הטורפים בערב הממהרים לטרון בעבור הרעבון שלא אכלו כל היום: לא גרמו לבוקר. לא השאירו לבוקר אף העצמות כי את הכל יאכלו ור"ל השופטים משחיתים את העם מכל וכל ולפי שהמשילים לזאבי ערב אמר לשון הנופל בהם: (ד) נביאיה פוחזים. נביאי הבעל המה קלי הדעת ואנשי בוגד: כהניד. כהני המקדש חללו את הקודש ומבזין אותה: חמסו תורה. הסירו את התורה ולא למדוה את העם ועל הכהן ללמד כמ"ש כי שפתי כהן וגו' תורה יבקשו מפיהו (מלאכי א): (ה) ה' צדיק בקרבה. הנה ה' הצדיק משרה הוא שכינתו בקרב ירושלים והוא הלא אין עושה עולה כי שנואה היא לו: בבוקר בבוקר. ר"ל בכל יום ויום הוא דן משפט אמת וברור ולא נעדר בשום פעם מדין משפט האמת והגוי העול הזה אינו יודע מהו בושה כי איך לא יכלם לעשות עול במקום שכנית האל השונה את העול! ואוהב המשפט: (ו) הכרתי גוים. והנה הכרתי את העכו"ם ונשמו מגדליהם: החרבתי. עשיתי חוצותם

צפניה פרק ג

קסח

נִצְדוּ עֲרִיהֶם מִבְּלִי־אִישׁ מֵאִין יוֹשֵׁב: ^א אֲמַרְתִּי אֶדְ-תִּירְאִי
אוֹתִי תִקְחִי מוֹסֵר וְלֹא־יִכְרַת מַעֲזָנָה כָּל אֲשֶׁר־פָּקַדְתִּי עָלֶיהָ
אֲכֵן הַשְׁכִּימוֹ הַשְׁחִיתוּ כָּל עֲלִילוֹתָם: ^ב לִכֵּן כְּבוֹלִי נֶאֱסִי־יְהוָה
לְיוֹם קוֹמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי לְאַסֹּף גוֹיִם לִקְבְּצֵי מַמְלָכוֹת
לִשְׁפֹךְ עֲלֵיהֶם זַעֲמִי כָּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי בָאֵשׁ קִנְאֹתִי תֹאכַל
כָּל־הָאָרֶץ: ^ג כִּי־אֲנִי אֶהְפֹךְ אֶל־עַמִּים שָׂפָה בְּרוּדָה לִקְרֹא
כָּל־שׁ בֶּשֶׁם יְהוָה לְעַבְדּוֹ שֶׁכֶם אֶחָד: ^ד מֵעַבֵּר לְנִהְרֵי־כוֹשׁ עֲתָרִי
בַּת־פּוֹצִי יוֹבִלּוֹן מִנְחָתִי: ^ה בַּיּוֹם הַהוּא לֹא תִבוֹשִׁי מִכָּל

רש"י

ותיראו כמו מסיים והולך אמרתי אך תראי אותי: (ז) ולא יכרת מעונה. ולא יחרבון מדוריה: כל אשר פקדתי עליה. ולא יכרת ממנו כל הטוב אשר צויתי להביא עליה:

מצודות ציון

(ז) אך. ענינו כמו צלמם וכן אך זעמי וזכרי אלה (בראשית טו): מעונה. מדורס כמו ה' מעון אלה היים (ספסות ג): פקדתי. זימתי כמו והוא פקד עלי (שולח ג): עשיותם. מעשיהם: (ח) חבו. ענין הממנה ואיסור כמו ונסמה ולא חסמה (מ"ט ט): צעד. ענין צה ושלל כמו צנוק יאלל עד (בראשית טו): (ט) שפד. כן יקרא לשון עס ועס וכן שפת רעהו (סס ט): ברורה. כלפי שקורא לשון העכו"ם עמקין שפה כמ"ס עס עמקין שפה (ישעיה ג) קורא למוסל לשון הקדש שפה צנודה ונקיש: שכב. ר"ל צד אחד ודעה אחת כמו דרך ילדמו שמה (ישעיה ג): (י) עתרי. שם אומה: בת פוצי. עדת פוצי והוא שם אומה: יוביצון. ענין הנאה כמו יובל (ישעיה ט): (יא) עשיותך. מעשין: עשיו. ענין

חברות מבלי איש עובר בהן ונשמו עריהם מבלי איש וחזור ומפרש מאין יושב ר"ל לפי שאין מי יושב בהן לכן אין איש עובר בהן: (ז) אמרתי. שחבתי ע"י אברן העכו"ם באמת עתה תיראו מפני ומהגמול הבא עליהם תקחו מוסר לא לא יהיה נכרת מדורו זהו בהמ"ק וכן לא יכרת ממנה כל הטובה אשר פקדתי עליה: אכן. באמת לא כן עשו כי עוד השכימו בוריוות רב ועוד השחיתו כל מעלליהם יותר ממה שעשו מאז: (ח) כן חבו. ר"ל הואיל ולא שכבתם אלי לא אמהר הגאולה אלי המתניו לי על היום המוגבל שאקום לשלול את העכו"ם ועל יום מפלת גוג יאמר: כי משפטי אשר אז תצא משפטי לאסוף עכו"ם וכו' לשפוך עליהם זעמי וכל חרון אפי: כל הארץ. כל יושבי

הארץ: (ט) כי אז אהפוך. אשר אז אהפוך על העכו"ם שידברו שפה ברורה תמורת עמקי השפה אשר עמכם ר"ל שידברו בלשון הקדש במקום הלשון שמדברים עכשיו: לקרוא כולם. ר"ל אחזות הלשון יהיה סבה שתייחדו באמונה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד בדעה אחת: (י) מעבר צנהרי כוש. מהעבר האחר של נהרי כוש, האומה עתרי ועדת פוצי-יבאון-המנחה-הראוי-לי-והוא-אנשים מכני ישראל כמ"ס הוי ארץ וגו' אשר מעבר לנהרי כוש וגו' (ישעיה יח) ובסוף הענין נאמר ביום לעמוד הבא

מסכת פרק ד קידושין ר"ד מסכת פרק ד קידושין ר"ד מסכת פרק ד קידושין ר"ד

ז. רבי עקיבא אומר, בן יעקב אומר, ישראל שנשא גיורת, בתו כשרה

לכהנה. וגר שנשא בת ישראל, בתו כשרה לכהנה. אבל גר שנשא גיורת, בתו פסולה לכהנה. אחד גר ואחד עבדים משחררים, אפלו עד עשרה דורות, עד שתהא אמו מישראל. רבי יוסי אומר אף גר שנשא גיורת, בתו כשרה לכהנה:

ח. האומר בני זה ממזר, אינו נאמן. ואפלו שניהם אומרים על העבר שבמצייה ממזר הוא, אינם נאמנים. רבי יהודה אומר, נאמנים:

רבינו עובדיה מברטנורה

חלל עצמה מירשאל כשרה לכהונה: בת גר זכר. אפילו מישראלית, פסולה לכהונה כבת חלל זכר:

ז. ר"א בן יעקב אומר כו'. מסקינן בגמרא שהבא לימלך מורין לו כר"א ב"י שלא ישא כהן בת גר וגירות. אבל אם נשא, הלכה כר' יוסי, ואין מוציאין אותה מידו, וזרעו ממנה כשר:

ח. האומר בני זה ממזר הוא אינו נאמן. דקרוב הוא אצלו ואין קרוב כשר להעיד: ואפילו שניהם. הבעל ואשתו. ולא מבעיא כשהאב לבדו מעיד שהוא ממזר, דלא מהימן, דלא קים ליה בגויה. אלא אפילו אמו דקים ליה בגויה, אינה נאמנת: אפילו על עובר שבמעייה. שלא היה לעולם בחזקת כשרות: ר' יהודה אומר נאמנים. טעמא דר' יהודה דכתיב יכיר, כינינו לאחרים. מכאן שהאב נאמן לפסול את בנו, ואין האם

הים ובא הוא ואשתו ובניו ואמר, אשה שניצאת עמי למדינת הים הרי היא זו ואלו בניה, אינו צריך להביא ראיה לא על האשה ולא על הבנים. מתה ואלו בניה, מביא ראיה על הבנים ואינו מביא ראיה על האשה:

יא. אשה נשאתי במדינת הים הרי היא זו ואלו בניה, מביא ראיה על האשה ואינו צריך להביא ראיה על הבנים. מתה ואלו בניה, צריך להביא ראיה על האשה ועל הבנים:

יב. לא יתניח אדם עם שתי נשים, אבל אשה אחת מתניחת עם

רבינו עובדיה מברטנורה

י. אינו צריך להביא ראיה לא על האשה. שהיא מיוחסת, שכבר בדקה כשנשאה: ולא על הבנים. בבנים קטנים שכרוכים אחרי אמן:

יב. לא יתניח איש אחד עם שתי נשים. מפני שדעתן קלה ושתיהן נוחות להתפתות: אבל אשה אחת מתניחת עם שני אנשים. שהאחד בוש מתברו. ופסק ההלכה, לא תתניח אשה אחת עם שני אנשים, וכ"ש איש אחד עם ב' נשים. אלא אי"כ היו שתי הנשים צרות או יבמות, או אשה ובת בעלה, או אשה ותמותה, או אשה עם תינוקת שידועת טעם ביאה ואינה מוסרת עצמה לביאה, לפי שאלו שונאות זו את זו, ומתיראות זו מזו. וכן היא מתיראת מן הקטנה שמא תראה ותגיד. ומלקים על יחוד הפנויה, ועל יחוד עם העריות, חוץ מאשת איש שאין מלקין עליה שלא להוציא לעז על

שני אנשים. רבי שמעון אומר, אף איש אחד מתניח עם שתי נשים בזמן שאשתו עמו וישן עמהם בפנדיקי, מפני שאשתו משמרתו. מתניח אדם עם אמו ועם בתו, וישן עמהם בקרוב בשר. ואם הגדילו, זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו:

יג. לא ילמד אדם רוקן סופרים, ולא תלמד אשה סופרים. רבי אליעזר אומר, אף מי שאין לו אשה, לא ילמד סופרים:

יד. רבי יהודה אומר, לא ירעה רוקן בקמה, ולא יישנו שני רוקים בטלית אחת. וחכמים מתירין. כל

בניה. ומותר להתייחד עם הבהמה ועם הזכר, שלא נחשדו ישראל על הזכור ועל הבהמה: הגדילו זו ישנה בכסותה וכו'. והוא שתהיה הבת מ"ב שנה ויום א', והבן מ"ג שנה ויום א'. ובזמן שהיא בושא לעמוד לפניו ערומה, אפילו בפחות מכן ישנים הוא בבגדו והיא בבגדה:

יג. ורוקן. פנוי בלא אשה: לא ילמד סופרים. לא ירגיל עצמו להיות מן הסופרים, כלומר מלמד תינוקות. מפני אמותיהן של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהן אל בית הספר: אף מי שאין לו אשה. אע"פ שאינו פנוי אלא יש לו אשה ואינה שרוייה עמו לא ילמד סופרים. ואין הלכה כרבי אליעזר:

יד. וחכמים מתירין. והלכה כחכמים. שלא נחשדו ישראל על הזכור: כל שאומנתו בין הנשים. שמלאכת אומנתו נעשית לנשים, לעמוד הבא

הלכות כבוד רבו ות"ח סימן רמב

תל

לעולם, וְכָל הַמּוֹרָה לִפְנֵי חֵיב מִיתָה. הַגֵּה: וְאֶפְלוּ נְטִילַת רְשׁוֹת לֹא מִהֵנִי תוֹךְ שְׁלֹשָׁה פְּרָסָאוֹת, אִם הוּא רֹבּוּ מִבִּהֶק. (בית יוסף בְּשֵׁם תוֹסֵפוֹת פ"ק דְּמַגְלִירוֹ וּמִהַר"ק ש"ך ש"ע וְאֶהְיֶה שֶׁם וּסְמִי' סוף עֵינֵי י"ג בְּשֵׁם ר"י וּפְקָר אֵף עַל פ"ו). וְאִם הוּא רְחוֹק מִרְבוּ י"ב מִיל, וְשָׂאֵל לוֹ אָדָם דְּבַר הַלְכָה בְּדֶרֶךְ מַקְרָה, יָכוֹל לְהִשְׁכִּיב. אָבָל לִקְבֹּעַ עַצְמוֹ לְהוֹרָאָה וְלִישֵׁב וּלְהוֹרוֹת, אֶפְלוּ הוּא בְּסוֹף הָעוֹלָם, אֲסוּר לְהוֹרוֹת עַד שְׁנֵימֹת רֹבּוּ אוֹ עַד שְׁיִתָּן לוֹ רְשׁוֹת. הַגֵּה: וְכָל זֶה בְּרֹבּוּ מִבִּהֶק, אָבָל בְּתַלְמִיד חֵבֵר, אֶפְלוּ תוֹךְ שְׁלֹשָׁה פְּרָסָאוֹת שָׂרִי (ר"י וְהַפְּסֵם כְּדֹאִיתָא בְּבֵית יוֹסֵף). וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּמַכְּל מְקוֹם לִפְנֵי רֹבּוּ מִמֶּשׁ אֲסוּר (רבי"ש ס' רע"א), וְאֶפְלוּ שְׂאֵל בְּפָנָיו מִמֶּשׁ, אִם הוּא תַּחֲלִיל בְּכָבוֹד הָרֵב לוֹמֵר שִׁישְׁאֵלוֹ לְרֵב, אוֹ שֶׁיִּשְׁרֵב מִפְּלֶג בְּחֻמָּה וְזָקָה, אֵין לְהוֹרוֹת בְּעִירוֹ. (בבית יוסף מְנַקֵּד ב' הדר). יֵישׁ אוֹמְרִים דְּתַלְמִיד גְּמוּר מוֹרָה. כִּחוּץ לִי"ב מִיל חֵיב מִיתָה, אִם הוּא מוֹרָה. כִּחוּץ לִי"ב מִיל, פְּטוּר אָבָל אֲסוּר. הַגֵּה: וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּדוֹקָא בְּרִגְלִי לְבוֹא לְעִירוֹ שֶׁל תַּלְמִיד. אָבָל אִם אֵינוֹ רִגְלִי לְבוֹא שָׁם, רַק בְּדֶרֶךְ אֶקְרָא, מִתָּר, כֵּל שְׂדוּא חוּץ לִג' פְּרָסָאוֹת (מְדַרְּבִי בְּשֵׁם רִיב"א). ל תַּלְמִיד

חֵבֵר תוֹךְ י"ב מִיל, פְּטוּר אָבָל אֲסוּר. וְחוּץ לִי"ב מִיל, מִתָּר. אֵף עַל פִּי שְׁנֵטֵל רְשׁוֹת מִרֵּב אֶחָד, לֹא סָגִי, עַד שִׁישְׁטֵל רְשׁוֹת מִכָּל רֹבּוּתוֹ מִבִּהֶקִּים. הַגֵּה: וְהֵאָּ מִבִּהֶקִּים לֹא מִיָּד כְּשֶׁאֵר רֹבּוּ מִבִּהֶק שָׂרֵב חֻכְמוֹת מִמֶּנּוּ, דָּאֵם כֵּן לֹא אֶפְשָׁר לְהִיזֵת לוֹ חֻבָּה רֹבּוּתוֹ מִבִּהֶקִּים, אֶלָּא ר"ל תַּלְמִיד גְּמוּר, לִאֲפֻקִי תַלְמִיד חֵבֵר דִּהֵנּוּ שְׁנֵטֵל בְּתוֹרָה וְנִעֲשֶׂה חֵבֵר לְרֹבּוּ, דִּהֵנּוּ שְׂדוּא קְרוֹב לְהִיזֵת גְּדוֹל כְּרֹבּוּ. (מהר"ק ש"ך ש"ע וְבֵית יוֹסֵף בְּשֵׁם רִשְׁב"ם פ' י"ג ט"ח ל"ח). מִיָּד יֵישׁ חוֹלְקִין וּסְבִירָא לְהוֹ דָּאֵי קָבֵל רְשׁוֹת מִרְבוּ אֶחָד, מִהֵנִי לְהוֹרוֹת חוּץ לִג' פְּרָסָאוֹת. (תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א ס' ק"א וְרִיב"ש ס' רפ"א). אָבָל תוֹךְ ג' פְּרָסָאוֹת, לֹא מִהֵנִי לִיָּה. וְיֵישׁ אוֹמְרִים דְּכָל שְׂאֵינוֹ רֹבּוּ מִבִּהֶק, דִּהֵנּוּ שְׂאֵין רֵב חֻכְמוֹת מִמֶּנּוּ, תַּלְמִיד חֵבֵר הוּא (בית יוסף בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"ם). ד. אֵין תַּלְמִיד יָכוֹל לְסַמֵּךְ אֲחֵרִים בְּמְקוֹם רֹבּוּ. ו. אִם לֹא קָבֵל הַנְּסַמֵּךְ הַסְּמִיכָה מִיָּד הָרֵב הוּא הַסּוֹמֵךְ אֶלָּא עַל יְדֵי רֵבָנִים אֲחֵרִים, וְהוּא נִעֲשֶׂה לְהֵם סְנִיף, אֵין לְאוֹתוֹ הָרֵב לְהַשְׁתַּר עֲלֵיו כָּלֵל אִם אֵינוֹ רֹבּוּ. הַגֵּה: אָבָל אִם סָכְנוּ לְבָדוּ, נִהְיָ שֶׁהַסְּמִיכָה כְּפוֹף קָצַת לְסוֹמְכוֹ. (מהר"ק ש"ך ש"ע וְק"ו). וְכֵן מִי שְׁלֹמֵד בִּישִׁיבָה וְכֵן אֶחָד,

באר הגולה

דף ס"ב ע"א: 1 טור בשם הרמב"ם (פ"ה מה' ת"ת דין ג') מכריחא שם וכפי' הרמב"ם שם דלא תקשי מהך ברייתא דמשמע אפי' לא נטל רשות מותר חוץ לשלש פרסאות אהא דרב הונא לא אורי בחרתא דאגוזי וכו' שם והתוספות תירצו כמי' הרב רמ"א בהג"ה: ח כתיבוצא קמא שם דף ס"ג ע"א: 2 כתיבוצא בתרא שם: 3 שם בשם אביו הרא"ש ממירא דרבא שם דף ס"ג ע"א דומיא דבני אהרן וההוא תלמיד שהורה לפני רבי אליעזר שם והגהת מיימוני: 4 כמימרא דרבא שם וכמי' התוספות שם ובסנהדרין דף ה' ע"ב: 5 מעובדא דתנחו' בריה דרבי אמי וכו' שם וכפירוש התוספות שם כעירובין דף ס"ב ע"ב ואפי' נטל רשות משום דלא מסתייעא מלתא הואיל ורבו אצלו מעובדא דאריסיה דאביי דאתא לקמיה דאביי וכו' כתובות דף ס' ע"ב וכפירוש רש"י והתוס' שם ומשמע דתוך ג' פרסאות חשוב רבו אצלו וכו' מהרי"ק בבושור דק"ג דדוקא חוץ לג' פרסאות מוגיל רשות וכמי' בהג"ה לעיל: 6 מהרי"ק שם: 7 שם בבושור ק"ז וכ"כ התוספות בסנהדרין דף ה' סוף ע"א מהא דארי' חייא לרבי בן אחי יורד לבבל וכו': 8 בתשובות מהרי"ק שם מהא

הלכות כבוד רבו ות"ח סימן רמב

תלא

שִׁישׁ חֲלוּל הַשֵּׁם אֵין חוֹלְקִין בְּכָבוֹד לְרֵב.

יב. שֶׁאֵם בְּנֵי בִיתוֹ שֶׁל תַּלְמִיד הִצְרִיכוּ לְהוֹרָאָה וְשָׂאֵלוּ לוֹ, לֹא יוֹרָה לָהֶם בְּמְקוֹם רֹבּוּ. וְלֹא כֵּל מִי שְׂמַת רֹבּוּ מִתָּר לִישֵׁב וּלְהוֹרוֹת, אֶלָּא אִם כֵּן הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה. (טור בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"ם).

יג. תַּלְמִיד שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וּמוֹרָה, הֵרִי זֶה שׁוֹטֵה רִשָּׁע וְגַם רוֹחַ, וְעֲלִיו נֶאֱמָר: כִּי רַבִּים חֲלָלִים

הִפִּילָה (מִשְׁלֵי ז' כו). הַגֵּה: וְתַלְמִידִים הַקְּטַנִּים הַקּוֹפְצִים לְהוֹרוֹת וְלִישֵׁב בְּרֹאשׁ, לְהַתְגַּדֵּל בְּפָנֵי עַמִּי הָאֶרֶץ, מְרַבִּים מִחֻלְקַת וּמִחֻרִּיבִים הָעוֹלָם וּמִכְבִּין גֵּרָה שֶׁל תוֹרָה. (טור מְדַרְּבִי"ם). וְיִתְּרָה כָּל אָדָם שֶׁלֹּא יוֹרָה כְּשֶׁהוּא שְׂתִי יָין אוֹ שְׂאָר דְּבָרִים הַמְּשַׁכְּרִים, אֶפְלוּ דְּבָרֵי פְשׁוּט, אִם לֹא שְׂדוּא דְּבַר בְּרוּר בְּפוֹסְקִים וְיִיל קָרִי בִּי רֵב הוּא. (ת"ה

סימן מ"ב ובמהר"ק ש"ך ש"ע וְעַס"ק י"ט). עֵצֶן בַּחֲשָׁן הַמִּשְׁפָּט ס' ו'. יד. כָּל חֵכֶם שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וְאֵינוֹ מוֹרָה, הֵרִי זֶה מוֹגֵעַ תוֹרָה וְנוֹתֵן מַכְשׁוֹלוֹת לִפְנֵי רַבִּים, וְעֲלִיו נֶאֱמָר: וְעַצְמִים כָּל הַרוּגִיָּה (מִשְׁלֵי ז' כו). הַגֵּה: עֵצֶן הַסְּמִיכוֹת שֶׁנִּהְיָ בְּזֶמֶן הַהוּא, כְּדִי שִׁדְעוּ כָּל הָעָם שֶׁהִגִּיעַ לְהוֹרָאָה וְנָמָה שְׂמוּרָה הוּא בְּרִשׁוֹת רֹבּוּ הַסּוֹמְכוֹ, וְלִכֵּן אִם כָּבֵר מִת רֹבּוּ אֵין צָרִיד לְסְמִיכוֹת. וְכֵן בְּתַלְמִיד חֵבֵר, כְּדֶרֶךְ שְׁנֵטֵלָא לְעִיל, בְּמְקוֹם שְׂאֵין צָרִיד רְשׁוֹת אֵין צָרִיד

נִהְיָ לוֹמֵר שְׂדוּא תַלְמִיד בְּעַל הַיְשִׁיבָה, אֵף עַל פִּי שְׂאֶפְשָׁר שֶׁבְּעַל הַיְשִׁיבָה שְׂמַע יוֹתֵר חֲדוּשִׁים מִמֶּנּוּ, וְיֵישׁ לְמַנְהִיגִים אֵלוֹ עֶקֶר עַל מַה שִׁיִּסְמְכוּ (בְּפִסְקֵי מַהֲרָ"א).

ז. לֹא מְקַרֵּי הוֹרָאָה אֶלָּא בְּשְׂמוּרָה עַל מַעֲשֶׂה שְׂבָא לִפְנֵי, אָבָל אִם שְׂאֵלוֹ לְתַלְמִיד הַלְכָה כְּדָבָרִי מִי, יָכוֹל לוֹמֵר מַה שֶׁבִּדְעָתוֹ, כִּינּוֹן שְׂאֵינוֹ מוֹרָה עַל מַעֲשֶׂה שְׂבָא לִפְנֵי.

ח. לֹא מְקַרֵּי הוֹרָאָה אֶלָּא בְּדָבָר שִׁישׁ בּוֹ חֲדוּשׁ לְשׁוֹאֵל, אָבָל בְּהוֹרָאָה יְדוּעָה שֶׁהִיא פְּשׁוּטָה לְכָל, כְּגוֹן נוֹתֵן טַעַם לִפְגָּם אוֹ לְבִטּוֹל אֲסוּר בְּשִׁשִּׁים וְכוּיָצֵא בְּאֵלוֹ, מִתָּר.

ט. יֵישׁ מִי שֶׁכְּתֵב, שֶׁכָּל הַכְּתוּב בְּסִפְרִים מִפְּסָקֵי הַגְּאוֹנִים יָכוֹל לְהוֹרוֹת בְּיָמֵי רֹבּוּ, רַק לֹא יוֹרָה דְּבַר מַלְבּוֹ וְלֹא יִסְמֵךְ עַל רְאִיזוֹתוֹ לְדַמּוֹת מַלְתָּא לְמַלְתָּא מַעֲצוּמוֹ.

י. יֵישׁ מִי שֶׁכְּתֵב שְׂאֲסוּר לְחֻכָּם לְהַתִּיר דְּבַר הַתְּמוּהָ שְׁנֵטֵלָא לְרַבִּים שֶׁהַתִּיר אֶת הָאֲסוּר.

יא. יֵישׁ אֲפֻרְשֵׁי מֵאֲסוּרָא, כְּגוֹן שְׂרׁוּאָה אָדָם שְׂעוּבֵר עֲבָרָה מִפְּנֵי שְׂאֵינוֹ יוֹדֵעַ שְׂדוּא אֲסוּר, אוֹ מִפְּנֵי רִשְׁעָתוֹ, מִתָּר לְהַפְרִישׁוֹ וְלוֹמֵר לוֹ שְׂדוּא אֲסוּר, בְּפָנֵי רֹבּוּ, שֶׁכָּל מְקוֹם

באר הגולה

דרכה בר רב הונא כי היה מנצי בהדי ריש גלותא: 2 ע' התוס' והרא"ש שם בעירובין ושי"פ: 3 פ"ג בתוספות והרא"ש שם ושי"פ: 4 הגהמ"י בשם הר"מ: 5 ק"ג שם בשמו: 6 מימרא דרבא שם בעירובין דף ס"ג ע"א: 7 ש' הרא"ש שם: 8 ת' טור בשם הרמב"ם בפ"ה מהת"ת ממירא דרבי אבא עבודת כוכבים דף י"ט ע"ב: 9 אש ומשם: לעמוד הבא

ה"א, וְאֵיךְ הָיִידָם אֶתְּוֹן בְּדַמָּאן סִלְקוֹן לַע"ב
אֶתְּוֹן דַּאֲנֵינוּ תוֹלְדִין דִּילְהוֹן סִלְקוֹן ק"ל.
ע"ב ק"ל מֵאֵתוֹן וְתֵרִין בַּחֲשֻׁבִּין ב"ר.

אֵתָהּ הוּא בָרַךְ, רָעִיָא מְהִימָנָא עֲלֶיהָ אֲתָמֵר
(תהלים ב) נִשְׁקֹו בָרַךְ, אֵתָהּ הוּא רַבֵּן דִּישְׁרָאֵל
רַב לְתַמְתָּא רַבֵּן דְּמִלְאכֵי הַשְּׂרָת ב"ר לְעִילָא
בְּרָא דְקִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְשִׁכְנָתֶיהָ (ספיר ג"ס)
לְאִשְׁקָתָא רַמְחָה עֲלֵיהֶוּ אֲתָמֵר לְנָבִי מְשִׁיחַ בֶּן
יֹוסֵף (שמואל ב' ג') גַּם וְהָיָה הָעֶבֶד הַזֶּה חָטָאתִי
לֹא תָמוּת. בְּהַאי גַּם אֲתָכֶפֶר דּוּד וְהָאִי
אִיהוּ שִׁיעוּרָא דְחֻלָּה מ"ג בִּיצִים וְתוֹסֶפֶת
חֹמֶשׁ בִּיצָה רַמִּי (ויקרא ה') וְתַמְשִׁיתוּ יֹוסֵף
עֲלֵיוּ.

וּבָאָה צְלוֹתָא דְרַפְּקִי מִפּוֹמֶדֶד בְּנוֹנָא
דְקִדְשָׁא בְרִיד הוּא דְנִחִית עַל טוֹרָא דְסִינִי
וְאִתְמַר בֵּיה (דְּבֵרִים כ"ט) כִּי אֵת אֲשֶׁר יִשְׁנֶה פֹה
עֲמָנוּ עוֹמֵד הַיּוֹם וְאֵת אֲשֶׁר אֵינָנו פֹּה עֲמָנוּ
הַיּוֹם, הִכִּי כֹד אֵת מִשְׁתַּדֵּל בְּאִדְרִיתָא

תרגום לשון הזוהר

הַאֲוִיּוֹת שֶׁהֵן תּוֹלְדוֹתֶיהֶן עוֹלוֹת לְמֵאָה
וּשְׁלֹשִׁים. ע"ב ק"ל מֵאֲתִים וּשְׁתֵּים כִּחְשׁוֹן
ב"ר.

אַתָּה הוא הָבוּ, הִרְעָה הַנֶּאֱמָר, עֲלֶיךָ נֶאֱמַר
(תהלים ב) נִשְׁקוּ כֹר. אַתָּה הוּא רִבּוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
גִּדּוֹל לְמִסְתָּה, רִבּוֹן שֶׁל מְלָאכֵי הַשָּׁמַיִם, בִּ"ר
לְמַעֲלָה, בֶּן שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּשְׂכִינִתּוֹ, וְהַסֵּפֶר
"מ" תהלים בְּמֵאֵסִים אֲרֻבֵּים [תהלים] עֲלֵיהֶם נֶאֱמַר לְגַבִּי
מִשִּׁיחַ בֶּן יוֹסֵף (שמואל ב) גִּם יְהוָה הַעֲבִיר חֲשֹׁתְךָ
לֹא תִחַלּוּ. בִּ"גם" הִזָּה הַיְצִירִים דוּד, וְהוּא שְׁעוֹר
שֶׁל תְּהוֹמֹת. אֲרֻבֵּים יִשְׁלַשׁ תִּבְרֵי וְתוֹסֶפֶת חֲמֵשׁ
בִּצְבָה, רַבּוֹ (יִרְמְיָהוּ) וְחֲמֵשְׁתֵּי יוֹפִי עֲלֵיו.

אֲשֶׁרִי הַתְּפִלָּה הַיּוֹצֵאת מִפֶּיךָ, כְּמוֹ שֶׁהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יֵרֵד עַל הָרָסִינָה וְיֹאמַר בּוֹ (דְּבָרִים כט) כִּי אֶת אֲשֶׁר יִשְׁנוּ פֹה עֲמָנוּ עִמָּד הַיּוֹם [וְגו'] וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֹה עֲמָנוּ הַיּוֹם, כִּד כְּשֶׁאַתָּה מִשְׁתַּדֵּל

ובצלותא, קדשא כרד הוא כניש עלאין
ותמאין. וכל אלן נשמתי דהוו ודעמדון
למחוי, וכל משירין דמלאכין. ונחית
בצלותא דילך, לקבלא צלותא דילך,
אורייתא דילך. בגין דמשכבתא דילך
ליחדא לקדשא כרד הוא ושכנתיה בכל
משירין דיליה ותמא באורייתך
ובצלותא קדשא כרד הוא מצרף מחשבה
טובה למעשה. ובגוונא דאיהו אמר אנכי,
ואינהו אמרי (שמות כ"ד) עשה ושמע.

חֲכִי אֲדַשָּׁא בְּרִיד הוּא עֲבִיד לְכַלְהוּ
מִשִּׁירִיו וְאִינְהוּ שְׁתַּקֵּין וְשִׁמְעִין לְמִלּוּלָהּ
כְּגִין דְּרַעוּתָהּ בְּהוּן לְחַדָּא אֲדַשָּׁא בְּרִיד
הוּא אֲשַׁכְתִּינְהּ בְּכָל מִשִּׁירִיו דִּילִיָּה וְכָל מַה
דְּאֲדַשָּׁא בְּרִיד הוּא אֲבָטֵם וְאוּדִי לְמַעַבְדָּא לָךְ
חֲכִמָּה מִכְּמָה טָבִין דְּלִית לֹון סוּף פְּלִיחָא
אִמְרִין נַעֲשֵׂה וְנִשְׁמַע.

וּבְגִין דָּא אָמְרוּ (תְּהִלִּים ק"ג) בָּרְכוּ יי מֵלֶאכִיו

בתורה ובתפלה, הקדוש ברוך הוא מכנס
עליונים ותחתונים, וכל הנשמות הללו שהיו
ושעתידין להיות, וכל מחנות המלאכים, ויורד
בצלמו לקבל תפלתך ותורתך, משום
שמושבתך לחד את הקדוש ברוך הוא עם
שכינתו בכל המנוחות שלו למעלה ולמטה,
בתורתך ובתפלתך הקדוש ברוך הוא מצרף
מחשבתו טובה למעשה, וכמו שהיה אמר אבני,
ורם אמרו (שמות כז) נעשה ונשמע.

כך הקדוש ברוך הוא עושה לכל המהגנות, והם שותקים ושומעים לדברך, משום שרצונך בהם ליהד הקדוש ברוך הוא ושכינתו בכל המהגנות שלו. וכל מה שהקדוש ברוך הוא הכניס והוזה לעשות לך חכמה מכמה טובות שאין להם סוף, כלם אומרים נעשה ונשמע.

וּמִשּׁוֹם זֶה אָמְרוּ (תהלים קג) בָּרְכוּ ה' [כָּל] מַלְאָכָיו

גבורי כח וגו' ונתתפף כף דהא קדשא
ברוך הוא וישכנתיה וכל משרתיו דיליה
וישכנתיה אסתפמו למעבד כל רשותה,
ותיר מדא הוא פתים על ידך ולא נפל
מלה זעירא מפתיבת ידך דלא אתקיים.
זכאה בר נש דמריה חשיב ליה בגופיה
ועבד ליה יקרא בריקניה למחוי שקיל
מלולין דפומי באורייתא בצלותא כלמוד
בטורא דסיני ולית חד דפתח פומיה
לקמרא, אלא עלאין ותקאין באסקמותא
חדא ברעותא חדא. ע"כ: (עם כאן ריעה מדינתא

(מההשמטות)

וְהָיָה ה' נָצִב עֲלֵיו וְגו' (בראשית כח)
הָכָא חָמָא יַעֲקֹב קָשׁוּרָא דְמַהֲמִינוּתָא
כַּחַד. נָצִב עֲלֵיו, וְכַתִּיב (מלכים א' כב)
וּמִלֵּךְ אֵין בְּאֲדוֹם, נָצִב מִלֵּךְ. (נצב מלך)
חָמָא, דְּכָל דְּרִיגִין קְרִימִין פִּלְהוּ כַּחַד
עַל הָהוּא סֵלֶם, לְאַתְקִשְׂרָא כְּלָא כַּחַד
קָשְׁרָא. בְּגִין דְּאַתְיָהִיב הָהוּא סֵלֶם בֵּין

תרגום לשון חזקה

צָדִידִים. וְהוּא שִׁכְתוֹב (בראשית כח) אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אַבְרָהָם
אֲבִיךָ וְאֱלֹהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ וְגו'. אֵלֹהֵם שְׁנֵי
צָדִידִים, בִּימִינוֹ וּבִשְׂמֹאל.

דָּבָר אֲחֵר וְהִנֵּה ה' צָבַל עֲלָיו [וְאֵלֶּיךָ] – עַל יָצִיבְךָ, שֶׁהָפֵל יְהִי מִרְכָּבָה קְדוּשָׁה, יְמִין וּשְׂמָאל, וְיָצִיבְךָ בְּתוֹכָם, וּבִנְסֹת יִשְׂרָאֵל לְהִקְשֵׁר בֵּינֵיהֶם. וְהוּא שֶׁתִּכְתֹּב אֵינִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹרָהּם אֲבִיךָ וְאֵלֹהֵי יָצִיבְךָ. מִזֵּין לָנוּ שֶׁיִּצְעַק בְּאִמְצָעֵי מִשְׁמַע שֶׁכְּתוּב אֱלֹהֵי אֲבֹרָהּם אֲבִיךָ וְאֵלֹהֵי יָצִיבְךָ (וְהִיאֵלֶּךָ) וְלֹא כְּתוּב וְאֵלֹהֵי יָצִיבְךָ אֲבִיךָ. שֶׁכֵּן שֶׁנֶּאֱמַר עַם אֲבֹרָהּם, נִמְצָא שֶׁהָיָה אֲבִימֶלֶךְ. וְאֵלֶּיךָ כִּי, הָאֵיךְ אִשֵּׁר אֵתֵךְ שֶׁכֵּב עֲלֶיךָ – הִנֵּה הָפֵל מִרְכָּבָה קְדוּשָׁה אֲחֵת. וְכַאן הוּא רֹאה שִׁיחִיה שֶׁלֹּמֹת הָאֲבוֹת.

בֹּא רֵאָה, אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֲבִיךָ, שְׁכִינֹן שְׂאֲמַר

דאמר אברהם אביך, ודאי איהו באמצעייתא, ואלהי יצחק, הכא אתרמיז דקשיר לתרין סטרין ואחיד לון. קשיר לסטרא חד, דכתיב אברהם אביך. וקשיר לסטרא אחרא, דכתיב ואלהי יצחק, תוספת וא"ו לגבי יצחק, לאחזאה דיעקב אחיד לתרין סטרין.

ועד דיעקב לא אתנסיב, לא אתמר באתגליא יתיר, ואתמר באתגליא, למאן דידע אורחוי דאורייתא. לבתר דאתנסיב ואוליד, אתמר לא באתגליא, הדא הוא דכתיב, (בראשית לג) ויעב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. מהכא אוליכנא, מאן דלא אשתלים לתתא, לא אשתלים לעילא. שאני יעקב, דאשתלים לעילא ותתא, אכל לא באתגליא.

תרגום לשון הזהר

אברהם אביך, ודאי שהוא באמצע, ואלהי יצחק, כאן נרמז שקשור לשני צדדים ואותו אותם. קשור לצד אחד – שכתוב אברהם אביך. וקשור לצד אחר – שכתוב ואלהי יצחק. תוספת וא"ו ליצחק, להראות שיעקב אחוז לשני צדדים. ועד שיעקב לא נשא, לא נאמר בגלוי יותר, ונאמר בגלוי למי שמכיר דרכי התורה. אחר שנשא והוליד, נאמר לו בגלוי. וזה שכתוב (בראשית לג) ויעב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. מכאן למדנו, מי שלא נשלם למטה – לא נשלם למעלה. שונה יעקב, שנשלם למעלה ולמטה, אכל לא בגלוי.

ואם תאמר שנשלם באותה השעה – לא. אלא ראה שישלם לאחר זמן. ואם תאמר, הנה כתוב והנה אנכי עמך ושמתיד בכל אשר תלך? אלא

כן למה זה אנכי, כל יומא ויומא חמאת רבקה זהו דא שכינתא, (דף קו ע"ב) דהוין שכינתא כמשכנתא וצליאת תמן. כיון דחמאת עאקו דילה במענה, מה כתיב ותלך לדרש את ה', נפקת מדרגא דא לדרגא אחרא דאיהו הו"ה. בגיני כך אמר יעקב, וכי כל כך חמינא, ואנכי לא ידעתי. בגין דהנה בלחודי ולא עאל תחת דשכינתא.

מזד (בראשית כח) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. מלה דא לתרין סטרין איהו. מה נורא המקום הזה, חד על ההוא מקום דקאמר בקדמיתא. וחד על את קיימא קדישא דלא בעיא לאתבטלא.

ואף על גב דאיהו תרי סטרי, חד הוא. אמר (בראשית כח) אין זה כי אם בית אלהים, אין זה, למהוי בטיל. אין זה, לאשתפחא בלחודי, קיימא דיליה לאו איהו אלא בית אלהים,

תרגום לשון הזהר

ואנכי לא ידעתי? משום שהיה לבדו ולא נכנס תחת כנפי השכינה. מזד – ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. הדבר הזה הוא לשני הצדדים. מה נורא המקום הזה – אחר על אותו המקום שאמר בראשונה, ואחר על אות הברית הקדוש, שלא צריך להבטל. ואף על גב שהם לשני צדדים – הוא אחד. אמר, אין זה כי אם בית אלהים. אין זה להיות בטל, אין זה להקצא לבדו, זה לא העמידה שלו, אלא בית אלהים, להשתמש בו ולעשות בו פרות ולהריק לו ברכות מכל איברי הגוף,

לאשתמשא ביה ולמעבד ביה פירין, ולאקרא ביה ברכאן מפל שייפי גופא. דהאי הוא תרעא דכל גופא, הדא הוא דכתיב, (בראשית כח) וזה שער השמים, דא תרעא דגופא ודאי, תרעא איהו לאקרא ברכאן לתתא, אחיד לעילא ואחיד לתתא. אחיד לעילא, דכתיב וזה שער השמים. (אחיד) לתתא, דכתיב אין זה כי אם בית אלהים. ועל דא ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה, ובני נשא לא משגחין ביקרא דביה למהוי ביה שלים, לעילא ותתא. אתא אבוי ונשקיה.

אמר רבי יצחק, פד מלין אינון שמענא מפומיה בכינא, ואמינא בריך רחמנא דלא בטיל מעלמא חכמתא עלאה. אולינא עמהון עד תלת פרסי, עד דעאלנא עמהון למתא. לא ספיקו למיעל, עד דשדך ההוא בר נש לבריה, ואמרי ליה, מליך לא יהון לבטלה.

שזו השער של כל הגוף. וזה שכתוב וזה שער השמים. זה השער של הגוף ודאי, שער הוא להריק ברכות למטה, אחוז למעלה ואחוז למטה. אחוז למעלה – שכתוב וזה שער השמים. [ואחוז] למטה – שכתוב אין זה כי אם בית אלהים. ועל זה, ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה. ובני אדם אינם משגיחים בכתוב שבו להיות בו שלם למעלה ולמטה. בא אבוי ונשקו. אמר רבי יצחק, כששמעתי אותם הדברים מפיו, בכיתי ואמרתי, ברוך הרחמן שלא בטל מן העולם החכמה העליונה. הולכתי עמם עד לעמוד הבא

פֶּלֶשׁ שׁוֹבֵיָהֶם: ^{מז} הוֹשִׁיעֵנו | יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְקִבְּצֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם הַלְהוֹת
לְשֵׁם קִדְשׁךָ לְהַשְׁתַּפֵּחַ בְּתַהֲלֻתְךָ:
^{מח} בְּרוּךְ יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן־הַעוֹלָם | וְעַד הָעוֹלָם וְאָמֵר פֶּלֶ־
הָעַם אָמֵן הַלְלוּיָהּ:

ספר לוי ששי חמישי

קז א הָיוּ לִיהוָה פִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדּוֹ: ב וְאָמְרוּ גְאוּלֵי יְהוָה אֲשֶׁר
גָּאֵלְנוּ מִיַּד־כָּר: ג וּמֵאֲרָצוֹת קִבְּצָנוּ
מִמִּזְרַח וּמִמַּעֲרֹב מִצִּפּוֹן וּמִמֶּיִם: ד תָּעוּ
בַּמִּדְבָּר בִּישִׁימוֹן דֶּרֶךְ עֵיר מוֹשֵׁב לֹא
מִצָּאֵו: ה רַעֲבִים גַּם־צִמְאִים נִפְשָׁם
בָּהֶם תִּתְעַטֵּף: ו וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר
לָהֶם מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם יִצִּילֵם: ז וַיִּדְרִיכֵם
בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵלְכַת אֶל־עִיר מוֹשֵׁב:
ח יוֹדוּ לִיהוָה חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי
אָדָם: ט כִּי־הִשְׁבִּיעַ נֶפֶשׁ שִׁקְקָה וּנְפֶשׁ
רַעֲבָה מִלֹּא־טוֹב: י יִשְׁבִּי חֲשֹׁךְ
וְצִלְמוֹת אֲסִירִי עָנִי וּבְרוּל: יא כִּי־הִמְרוּ
אִמְרֵי־אֵל וַעֲצַת עֲלִיוֹן נֶאֱצָו: יב וַיִּכְבַּע
בַּעֲמַל לָבָם כְּשָׁלוֹ וְאֵין עֹר: יג וַיִּצְעֲקוּ
אֶל־יְהוָה בְּצָר לָהֶם מִמַּצּוֹקוֹתֵיהֶם
וַיִּשְׁעֵם: יד וַיִּצְאֵם מִחֲשֹׁךְ וְצִלְמוֹת
וּמִסּוֹרֹתֵיהֶם יִנְתֵּן: טו יוֹדוּ לִיהוָה
חֲסִדּוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו לְבָנֵי אָדָם: טז כִּי־
שָׁבַר דַּלְתוֹת נְחֹשֶׁת וּבְרִיחֵי כְרוּל גִּדְעָ:
יז אוֹלִים מִדֶּרֶךְ פֶּשַׁע וּמַעֲשֵׂוֹתֵיהֶם
יִתְעַנּוּ: יח כֹּל־אָכַל תִּתְעַב נֶפֶשָׁם וַיִּגְעִיו

כד וַיִּמָּאֲסוּ בְּאֶרֶץ חֲמֹדָה לֹא־הָאֱמִינוּ
לְדַבְּרוֹ: כה וַיִּרְגְּזוּ בְּאֵהֱלִיָּהֶם לֹא שָׁמְעוּ
בְּקוֹל יְהוָה: כו וַיִּשְׂא יְדוֹ לָהֶם לְהַפִּיל
אוֹתָם בַּמִּדְבָּר: כז וַלֵּהֲפִיל זֶרַעַם בְּגוֹיִם
וְלִזְרוֹתָם בְּאֲרָצוֹת: כח וַיִּצְמְדוּ לְבַעַל
פְּעוֹר וַיֹּאכְלוּ זִבְחֵי מַתִּים: כט וַיִּכְעִסוּ
בַּמַּעַלְלִיָּהֶם וּתְפַרֵּץ־בָּם מַגִּפָּה:
ל וַיִּצְמַד פִּינֶחָס וַיִּפְלֵל וַתַּעֲצֹר
הַמַּגִּפָּה: לא וַתַּחֲשֹׁב לוֹ לַעֲדָקָה לְדָר
וְדָר עַד־עוֹלָם: לב וַיִּקְצֹפוּ עַל־מִי
מִרִּבְיָה וַיִּרַע לְמֹשֶׁה בַּעֲבוּרָם: לב כִּי־
הִמְרוּ אֶת־רוּחוֹ וַיִּבְטֹא בַּשִּׁפְתָיו:
לד לֹא־הִשְׁמִידוּ אֶת־הַעַמִּים אֲשֶׁר אָמַר
יְהוָה לָהֶם: לה וַיִּתְעַבְרוּ בְּגוֹיִם וַיִּלְמְדוּ
מַעֲשֵׂיהֶם: לו וַיַּעֲבְדוּ אֶת־עֲצִבְיָהֶם
וַיִּהְיוּ לָהֶם לְמוֹקֵשׁ: לז וַיִּזְבְּחוּ אֶת־
בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם לַשָּׂדִים:
לח וַיִּשְׁפְּכוּ דָם נָקִי דַם־בְּנֵיהֶם
וּבְנוֹתֵיהֶם אֲשֶׁר זָבְחוּ לַעֲצִבֵי כְנָעַן
וַתִּהְיֶה הָאָרֶץ בַּדְּמִים: לט וַיִּטְמְאוּ
בַּמַּעֲשֵׂיהֶם וַיִּזְנוּ בַּמַּעַלְלִיָּהֶם: מ וַיִּחַר־
אֵף יְהוָה בַּעֲמָו וַיִּתְעַב אֶת־נַחֲלָתוֹ:
מא וַיִּתְּנֵם בְּיַד־גּוֹיִם וַיִּמְשְׁלוּ בָהֶם
שָׁנָאִיהֶם: מב וַיִּלְחָצוּם אוֹיְבֵיהֶם וַיִּכְנָעוּ
תַּחַת יָדָם: מג פְּעָמִים רַבּוֹת יִצִּילֵם
וְהִמָּה יִמְרוּ בַּעֲצָתָם וַיִּמְכּוּ בַּעֲוֹנָם:
מד וַיִּרָא בְּצָר לָהֶם כְּשָׁמְעוּ אֶת־נִתְּנָתָם:
מה וַיִּזְכֹּר לָהֶם בְּרִיתוֹ וַיִּנָּחֵם כִּכְרֵי חֲסִדּוֹ
חֲסִדּוֹ: מו וַיִּתֵּן אוֹתָם לְרַחֲמִים לִפְנֵי

שְׁמִרִי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה עֲדָקָה בְּכָל־עַתָּה:
ז זָכְרֵנִי יְהוָה בְּרִצּוֹן עִמָּךְ פְּקֻלְנִי
בִּישׁוּעַתְךָ: ה לְרָאוֹת | בְּטוֹבַת בְּחִירְיָךְ
לְשִׁמְחַת בְּשִׁמְחַת גּוֹיְךָ לְהַתְהַלֵּל עִם־
נַחֲלָתְךָ: ו חֲטֵאֵנוּ עִם־אֲבֹתֵינוּ הַעֲוִינוּ
הִרְשָׁעֵנוּ: ז אֲבֹתֵינוּ בְּמִצְרִים | לֹא־
הִשְׁכִּילוּ נִפְלְאוֹתֶיךָ לֹא זָכְרוּ אֶת־רַב־
חֲסִדֶּיךָ וַיִּמְרוּ עַל־יָם בֵּים־סוּף:
ח וַיִּוְשִׁיעֵם לְמַעַן שְׁמוֹ הַלְהוֹדִיעַ אֶת־
גְּבוּרָתוֹ: ט וַיַּגְדֵּר בֵּים־סוּף וַיִּתְרַב
וַיּוֹלִיכֵם כְּתַהֲמוֹת בַּמִּדְבָּר: י וַיִּוְשִׁיעֵם
מִיַּד שׁוֹנָא וַיִּגְאֵלֵם מִיַּד אוֹיֵב:
יא וַיִּכְסּוּ־מַיִם צָרֵיהֶם אֶחָד מֵהֶם לֹא
נֹתַר: יב וַיִּאֲמִינוּ בְּדַבְּרֵיו וַיִּשְׁירוּ
תַּהֲלָתוֹ: יג מִהֲרוּ שִׁכְחוּ מַעֲשָׂיו לֹא־
חָזְרוּ לַעֲצָתוֹ: יד וַיִּתְּאוּ תַּאֲוָה בַּמִּדְבָּר
וַיִּנְסוּ־אֵל בִּישִׁימוֹן: טו וַיִּתֵּן לָהֶם
שְׁאֵלָתָם וַיִּשְׁלַח רִזּוֹן בְּנִפְשָׁם:
טז וַיִּקְנְאוּ לְמֹשֶׁה בַּמַּחֲנֶה לְאַהֲרֹן קְדוֹשׁ
יְהוָה: יז תַּתַּחֲ־אֶרֶץ וַתִּבְלַע דָּתָן וַתֹּכֵס
עַל־עֲדַת אֲבִירָם: יח וַתִּבְעֹר־אֵשׁ
בַּעֲדָתָם לְהַכָּה תַּלְהֵט רִשְׁעִים:
יט יַעֲשׂוּ־עֵגֶל בַּחֲרֹב וַיִּשְׁתַּחֲווּ לַמִּסְכָּה:
כ וַיִּמְירוּ אֶת־כְּבוֹדָם בְּתַבְנִית שׁוֹר אָכַל
עֵשֶׂב: כא שִׁכְחוּ אֵל מוֹשִׁיעֵם עֲשֵׂה
גְּדִלוֹת בְּמִצְרַיִם: כב נִפְלְאוֹת בְּאֶרֶץ חָם
נִזְרָאוֹת עַל־יַם־סוּף: כג וַיֹּאמֶר
לְהַשְׁמִידָם לוֹלֵי מֹשֶׁה בְּחִירוֹ עֲמַד
בַּפֶּרֶץ לִפְנֵי הַשִּׁיב חֲמָתוֹ מִהֲשִׁחִית:

כה הִפָּךְ לָבָם לִשְׂנֹא עִמָּו לְהַתְנַפֵּל
בַּעֲבָדָיו: כו שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדוֹ אֶהֱרֹן
אֲשֶׁר בַּחֲרֵיבוֹ: כז שְׁמוֹ־בָם דְּבָרֵי
אוֹתָתָיו וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם: כח שְׁלַח
חֲשֹׁךְ וַיִּחַשֹׁךְ וּלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרָיו דְּבָרוֹ:
כט הִפָּךְ אֶת־מִימֵיהֶם לָיִם וַיָּמָת אֶת־
דָּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרָדַיִם בַּחֲדָרֵי
מַלְכֵיהֶם: לא אָמַר וַיִּבָּא עֶרֶב כְּנִים
בְּכָל־גְּבוּלָם: לב נָתַן גְּשָׁמֵיהֶם בְּרַד אֵשׁ
לְהַכּוֹת בְּאֲרָצָם: לב וַיִּךְ גִּפְנִם וַתֵּאָתַנּוּ
וַיִּשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אָמַר וַיִּבָּא אֲרָבָה
וַיִּלָּק וַאֲזַן מִסְפָּר: לה וַיֹּאכַל כֹּל־עֵשֶׂב
בְּאֲרָצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם: לו וַיִּכֶּה
כֹּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רִאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
לז וַיִּוְצִיאֵם בַּכֶּסֶף וַזָּהָב וַאֲזַן בַּשִּׁבְטִי
כּוֹשֵׁל: לח שְׁמַח מִצְרַיִם בַּעֲזָתָם כִּי־
נִפְל פַּחַדָם עֲלֵיהֶם: לט פֶּרֶשׁ עֲנָן לְמִסְךָ
וְאֵשׁ לְהָאִיר לַיְלָה: מ שָׁאֵל וַיִּבָּא שָׁלוֹן
וְלָהֶם שְׁמִים יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוֹר
וַיַּזְוֹבוּ מַיִם הִלְכוּ בַּצִּיּוֹת נַחַר: מב כִּי־
זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ אֶת־אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ:
מג וַיִּצְאָ עִמָּו כְּשִׁשּׁוֹן בְּרִנָּה אֶת־
בְּחִירָיו: מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם
וַעֲמַל לְאֵמִים יִירָשׁוּ: מה בַּעֲבוּר |
יִשְׁמְרוּ חֻקֵּי וְתוֹרֹתָיו וְנִצְרוּ הַלְלוּיָהּ:

כב לחודש יום שלישי

קז א הַלְלוּיָהּ | הָיוּ לִיהוָה פִּי־טוֹב כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ב מִי יִמְלֵל גְּבוּרוֹת
יְהוָה יִשְׁמִיעַ כֹּל־תַּהֲלָתוֹ: ג אֲשֶׁרִי

עֲדֹשְׁעֵרִי מוֹת: יט וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה
בְּצָר לָהֶם מִמַּצְוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם:
כ וַיִּשְׁלַח דְּבָרוֹ וַיִּפְּאֵם וַיְמַלֵּט
מִשְׁחִיתוֹתָם: כא יָדָו לַיהוָה חֲסִדוֹ
וַנִּפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְבַּחוּ זִבְחֵי
תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג וַיִּרְדִּי
הֵים בְּאֵנִיּוֹת עֲשֵׂי מְלָאכָה בְּמִים רַבִּים:
כד תִּמְהָ רְאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וַנִּפְלְאוֹתָיו
בְּמַצְוֹתָ: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעְרָה
וּתְרוֹמֵם גְּלוֹי: כו יַעֲלֶה שָׁמַיִם יִרְדּוּ
תְּהוֹמוֹת נִפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג:
כז יִתְּנוּ וַיִּנְעוּ בִּשְׁבוֹר וְכָל־חֲכָמָתָם
תִּתְבַּלַּע: כח וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר
לָהֶם וַמִּמַּצְוֹתֵיהֶם וַיִּצְיָאֵם: כט יָקָם
סַעְרָה לְדָמָמָה וַיַּחֲשׂוּ גְלוֹיָהֶם:
ל וַיִּשְׁמָחוּ כִּי־יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנָּחֵם אֶל־מִחוֹז
חֲפָצָם: לא יִדְּדוּ לַיהוָה חֲסִדוֹ
וַנִּפְלְאוֹתָיו לִבְנֵי אָדָם: לב וַיִּרְוּמֻהוּ
בְּקַח־לָעָם וּבְמוֹשָׁב זָקָנִים וַיְהַלְלוּהוּ:
לג יֵשֶׁם בְּהָרֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם
לְצִמְאֹן: לד אֶרֶץ פָּרִי לְמַלְחָה מְרֻעַת
יִשְׁבִּי כַּה: לה יֵשֶׁם מִדְבָּר לְאַגְם־מַיִם
וְאַרְץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם
רַעֲבִים וַיִּכְנֹנּוּ עִיר מוֹשָׁב: לז וַיִּזְרְעוּ
שָׂדוֹת וַיִּשְׁעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי
תְבוּאָה: לח וַיִּבְרַכֵּם וַיִּרְבּוּ מְאֹד
וַיִּבְהַמְתֵּם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעָטוּ
וַיִּשְׁחוּ מַעַצֵּר רָעָה וַיִּגְדּוּ: מ שָׁפַךְ בְּזוֹ
עַל־גְּדִיבִיכִים וַיִּתְּעֵם בְּתֵהוּ לֹא־דָרָךְ:

יום רביעי

קכ א שִׁיר מְזֻמָּר לְדָוִד: ב נִכּוֹן לְבִי
אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֲזַמְּרָה אֹה־
בְּבוֹדִי: ג עוֹרָה הִנָּבֵל וְכֹזֹור אַעֲרִיה
שָׁחַר: ד אֹדֶךְ בַּעֲמִים: ה יְהוָה וְאֲזַמְּרָךְ
בְּלֵאמִים: ו כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם
חֲסִדֶךָ וַעֲדֹשְׁשִׁחֶיךָ אֲמַתָּךְ: ז רִוְמָה
עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ
בְּבוֹדֶךָ: ח לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ
הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וַעֲנֵנִי: ט אֱלֹהִים: י דָּבַר
בְּקִדְשׁוֹ אַעֲלֶזָה אֲחַלְקָה שְׂכָם וַעֲמֵק
סִכּוֹת אֲמַדֵּד: יא לִי גִלְעָד: יב לִי מִנְשָׁה
וְאַפְרַיִם מַעֲזוֹ רֹאשֵׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי:
יג מוֹאָב: יד סִיר רַחֲצִי עַל־אָדָם אֲשַׁלִּיךְ
נַעֲלִי עַל־פְּלִשְׁת אֲתוֹרַעַע: טו מִי וַיִּכְלֹנִי
עִיר מִבְּצָר מִי נִתְּנִי עַד־אָדָם:
יז הֲלֹא־אֱלֹהִים זָנַחְתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא
אֱלֹהִים בְּצַבָּאוֹתֵינוּ: יח הֲבֵה־לָנוּ עֲזָרָת
מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם: יט בְּאֵלֹהִים
נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יְבוֹס צָרֵינוּ:

קכא א לְמִנְצָח לְדָוִד מְזֻמָּר אֱלֹהִי
תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רִשְׁעַ
וּפִי־מְרֻמָּה עַל פִּתְחוֹ דִּבְרוּ אֹמֵי לִשׁוֹן
שָׁקָר: ג וּדְבָרִי שִׁנָּא סִבְבִּי וַיִּלְחַמוּנִי
חֲגָם: ד תַּחַת־אֶהְבְּתִי יִשְׁטַנּוּנִי וְאֵנִי

תַּפְלָה: ה וַיִּשְׁמִיּוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה
וְשִׁנָּא תַּחַת אֶהְבְּתִי: ו הִפְקֵד עָלַי
רִשְׁעִי וְשָׁטָן יַעֲמֵד עַל־יְמִינִי:
ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רִשְׁעִי וְתִפְלֹתָי תִּהְיֶה
לְחֻטָּאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲשִׂים פְּקָדְתּוֹ
יָקָח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בְנָיו תוֹמָיִם וְאִשְׁתּוֹ
אֶל־מִנָּה: י וַיִּנְעַץ יָנוּעוּ בְנָיו וְשִׁאֲלוּ
וַיִּרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה
לְכָל־אֲשֻׁרֵּלּוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים וַיִּגִּיעוּ:
יב אֶל־יְהִי־לּוֹ מִשְׁךָ חֲסֵד וְאֶל־יְהִי חֲזוֹן
לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אֲחֵרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר
אַחֵר יִמַּח שָׁמָם: יד יִזְכֹּר: טו עֲזֹן אֲבֹתָיו
אֶל־יְהוָה וְחִטָּאָת אֹמֵי אֶל־תַּמָּח:
טז יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תְּמִיד וַיִּבְרַח מֵאֶרֶץ
זָכָם: טז יַעַן אֲשֶׁר: יז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת
חֲסֵד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וַיִּבְאֵהוּ
לְכָב לְמוֹתָת: יח וַיֹּאכֶל קִלְלָה וּתְבוּאָהוּ
וְלֹא־חִפְץ בְּבִרְכָּה וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ:
יט וַיִּלְבֹּשׁ קִלְלָה כְּמָרוֹ וּתְבָא כַּמִּים
בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֵן בַּעֲצָמוֹתָיו: יט תִּהְיִי־לּוֹ
כְּבֹד יַעֲטָה וְלִמְזֹחַ תְּמִיד יִחַגְרָה:
כ זֹאת פָּעַלְתָּ שָׁטָנִי מֵאֵת יְהוָה
וְהַדְּבָרִים רָעַע לִי־נִפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כב
יְהוָה קְרִי אֱלֹהִים אֲדֹנִי עֲשֶׂה־אֹמֵי לִמְעַן
שָׁמֹךְ כִּי־טוֹב חֲסִדֶךָ הִצִּילָנִי: כג כִּי־
עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִי וְלֹכֵי חֶלֶל בְּקִרְבִּי:
כד כַּעֲלֵ־כִנְטוֹתוֹ נִהְלַכְתִּי נִגְעַרְתִּי
בְּאֶרְבָּה: כה בְּרַפִּי כִּשְׁלוֹ מִצּוֹם וּבִשְׁרִי
כַּחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֵנִי: כז הִיִּיתִי חֲרָפָה

לָהֶם וְרֹאשִׁי וַיִּנְעוּן רֹאשָׁם: כז עֲזָרְנִי
יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כְּחֲסִדֶךָ: כז וַיִּדְעוּ
כִּי־יִרְדֹּף זֹאת אֹתָהּ יְהוָה עֲשִׂיתָה:
כח וַיִּקְלְלוּ־הֶמָּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ: כח
וַיִּבְשׂוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי
כָּל־מָה וַיַּעֲטוּ כְּמַעֲלֵל בִּשְׁתָּם: ל אֹדָה
יְהוָה מְאֹד בְּכִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֵלָנוּ:
לא כִּי־יַעֲמֵד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ
מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוֹ:

קי א לְדָוִד מְזֻמָּר נֶאֱמַר יְהוָה: לאדנִי
שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֲיִבְיֶךָ הַדָּם
לְרִגְלֶיךָ: ב מִשְׁה־עֶזְרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה
מִצִּיּוֹן רִדָּה בְּקִרְבִּי אֲיִבְיֶךָ: ג עֲמֹךְ נִדְּבַת
כְּנוֹם חִילֶךָ בְּהַדְרִי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחַר
לֶךְ טַל יִלְדָּתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה: ו לֹא
יִנָּחֵם אֹתָהּ־כִתְּנוֹ לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵי
מַלְכֵי־צָדֵק: ה אֲדֹנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ
בְּיוֹם־אֲפֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מְלֹא
גִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה:
ז מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פֶּן יָרִים
רֹאשׁ:

קיא א הַלְלוּיָהּ: א אֹדָה יְהוָה בְּכָל־
לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וַעֲדָה:
ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־
חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּ־וְהִדָּר פָּעִלְוֹ וְצִדְקָתוֹ
עֲמִידַת לַעַד: ד זָכַר עֲשֶׂה לְנִפְלְאוֹתָיו
חֲנוּן וְרַחֲמִים יְהוָה: ה טָרַף נִתַּן לִיבְאִי
יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הִגִּיד
לַעֲמֹ לְתַת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי

מזח"ר

מנורת זהב ח

לקומי

לעמוד הקודם

121

ח

ראיתי והנה מנורת זהב בלה וגלה על ראשה וכו':

(זכור ד', והוא הפסוק שבת תנחומ)

א הנה יקר גניתי וגה (שקורין קרעבץ) מאיש ישראל, כי הוא שלמות החסרונות, כי עלידי בחינת הנשימה, שהוא הרוחניים, נברא העולם, כמו שכתוב (תהלים ז'): וברוח פיו כל צבאם; וחדש העולם יהיה גסרן בבחינת הרוח, כמו שכתוב (שם קד'): תשלח רוחך ויבראן ותחדש פני אדמה; והוא גסרן חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה, כמו שכתוב (בראשית ב'): ויפח באפיו נשמת חיים; וכתוב (שם ז'): כל אשר נשמת רוח חיים באפיו; וכמו שאמרו חכמים: אם תחסר הנשימה - תחסר החיים. נמצא כי עקר חיות כל הדברים הוא בבחינת רוח, וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות של אותו הדבר, שהוא בחינת הרוחניים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקום הדבר, והאנחה הוא אריכת הנשימה, והוא בבחינת ארדאפים, דהינו מאריך רוחה, ועליכן בשמחאנא על החסרון ומאריך רוחה, הוא מבישך רוחי החיים להחסרון, כי עקר החסרון הוא הסתלקות הרוחניים כנ"ל, ועליכן עלידי האנחה משלים החסרון:

ב אך מאין מקבלין הרוחניים? - דע, שעקר הרוחניים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוחי החיים הוא בהתורה, כמו שכתוב (שם א'): ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועליכן עקר הרוחניים הוא אצלם, וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנא ומאריך רוחה, מבישך רוחי החיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בהתורה, אשר שם הרוח. והוא שנקרא הצדיק (בסדר כו'): איש אשר רוח בו - שידע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמו שפרש רש"י שם), כי הצדיק מבישך ומשלים הרוחניים של כל אחד ואחד כנ"ל. וזה בחינת רוח צפונות המנשבת כפגור של דוד (ברכות ז'), כי כפור של דוד היה של חוש נמיון, כנגד המשה חמשי תורה, ורוח צפון שהיתה מנשבת בו, הוא בחינת: ורוח אלקים מרחפת עלי פני המים הנ'; כי רוח צפון הוא בחינת הרוח הצפון בלבו של אדם (כ), שהוא בחינת הרוחניים, כי צפון חסר (כז) והחסרון הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ז'): ויתן לך משאלת לבך; ומלא ה' כל משאלותיך (שם ב'); ועקר הרוחניים הוא בלב, וכמו שכתוב בתקוני זהר (תקוני ט'): בלהו שיפין מתנהגין בתר לבא כמלא וכו', כמא דאת אמר (יחזקאל א'): אל אשר יהיה שם הרוח ללכת וכו'; כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח, שמקומו בלב, ועליכן נרגש החסרון בלב, ועליכן כשנחמלא החסרון, שהוא בבחינת הרוח כנ"ל, נאמר: ויתן לך משאלת לבך, ומלא ה' וכו', הינו כנ"ל. ועליכן ישראל, שהם מקבלין הרוחניים מהתורה, נקראים עלישם צפון, כמו שכתוב (תהלים ז'): על עמך יערימו סוד ויתעצו על צפוניך:

(א) עין תיקון ס"ב. (ב) עין תיקון י"ח. (ג) ב"ד פרשה ס"ז. (ד) עין עירובין כב:

ג אך רשעים, הדוברים על צדיק עתה בגאון וכו', מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע, שיש רב דקלפה, והוא בחינת עשו, כמו שכתוב בעשו, (בראשית כ'): יש לי רב; והוא בחינת (שם ט'): אלופי עשו; וכמו שתרגם אוגוסטוס: רכרבי עשו, בחינת הרב דקלפה, ומהם מקבלין הרשעים הרוח, והוא בחינת רוח הטמא, בחינת רוח סערה, כמו שכתוב (שם כו'): הן עשו אחי איש שעיר (כ); ועליכן הרוח שלהם גדול ותקוף לפי שעה, כמו רוח סערה, שהוא גדול בשעתו. ועליכן (תהלים ז'): כל צוררי יפח בהם - יפח דיקא, שמתגבר עליהם עלידי בחינת רוח פיו, שהוא גדול בשעתו, אך שאין לו קיום כלל, ולסוף בלה ונאכר, ומסער גופה ונשמתה (כ), וכמו שכתוב (דברים ז'): ומשלים לשונאיו אל פניו להאבדו. ומשלים - לשון שלמות החסרון שנמשך לו, דהינו בחינת אריכת הרוח. והוא: אל פניו - כי פניו הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (ישעיה ז'): הברת פניהם עתה גם - זה החכם (יבמות כב), שהוא בחינת הרוח, כמו שכתוב: ויפח באפיו נשמת חיים; כל אשר נשמת רוחי חיים באפיו; אך הוא להאבדו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאכר כנ"ל. והוא בחינת (יהושע תענית פ"ב, ה"א) ארדאפים לרשעים (*), כי הרוח הנשימה הוא בבחינת ארדאפים, והינו מאריך אפה וגבי דילה (י), כי אף שלפי שעה הרוח גדול ותקוף, בחינת מאריך אפה, אך לסוף גבי דילה כנ"ל. ועליכן נקראים ישראל עניה סערה (ישעיה נד), כי הם עכשו תחת ממשלת עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה הנ'; אך הדבוק בצדיקים מקבל הרוחניים, שלמות החסרון, מהצדיק והרב דקדשה:

ד ועליכן: ואיש חכם יכפרנה (משלי טו) - כי החסרון הוא מחמת עוונות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נח): אין מיתה בלא חטא, ואין יסורים בלא עון, כמו שכתוב (תהלים עט): ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. ועליכן הצדיק, הממשיך רוחי החיים ומשלים החסרון, מכפר העון, והוא מגדל רחמינות וחנינות מהבורא יתברך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוחניים אצל הצדיקים, דהינו שהם יקבלו הרוחניים מהתורה, והם ממשיכין רוחי החיים אל החסרונות, וכוה מכפרין העוונות. והוא בחינת שלשעשרה מדות (שמות יד): ה' ה', אל רחום וחנון, ארדאפים. ארדאפים הוא בחינת הרוח, שהוא מאריך רוחה, בחינת אנחה על החסרון, והינו: ורב חסד ואמת, כמו שאמרנו, שמקבלין הרוחניים מהצדיק רב דקדשה, שהוא רב חסד, הפך עשו רב דקלפה, שהוא אדמוני, תקף הדיו. והינו: ואמת, כי הצדיק מקבל הרוחניים מהתורה שנקראת (מלאכי ב'): תורת אמת היתה בפהו. והינו: נוצר חסד לאלפים - לאלפים זה בחינת אלופי עשו, רכרבי עשו, שהם רב דקלפה. והוא: נוצר חסד - שחסד בחינת הרב דקדשה, נוצר וממתיק בחינת אלופי עשו, רכרבי עשו, ועליכן נושא עון ופשע, כי עלידי רוחי החיים, שלמות החסרון, שממשיכין מהצדיק עלידי אנחה - עלידי זה נתכפרין העוונות, שזהו בחינת: ואיש חכם יכפרנה כנ"ל, והוא: נושא עון ופשע כנ"ל:

לקוטי הלכות

לעמוד הקודם

נעשים ומתקנים הפוסקים זה בזה

הלכות קריאת שמע הלכה ה

ארת חיים

קסו

שעל-ידי-זה עקר התחברות ישראל לאביהם שבשמים, שזהו עקר בחינת היחוד, שזהו בחינת קריאת שמע, בחינת - ה' אלהינו ה' אחד, הינו ה' אלהינו, שהוא בחינת החיות אלקות שלנו המלבש בנו בכל אחד ואחד בכל מקום שהוא, וה' בעצמו, כביכול, אחד.

בי אמרו רבותינו ז"ל (פסחים קיז): **ב'עשרה לשונות נאמר ספר תהלים, וגדול מכלם הללויה שכולל שם ושכח בבת אחת, הינו בחינה הנ"ל, כי 'הללויה' הוא עקר בחינת כלליות ספר תהלים שכולל שם ושכח בבת אחת, הינו בחינת אתערוותא דלעלא ואתערוותא דלתתא כולל יחד, שזהו בחינת 'הללויה', שההלל שאנו אומרים והשם-יתברך בעצמו הם שניהם אחד, בבחינת (דברים י, כא): "הוא תהלתך והוא אלהיך", שזהו עקר שלמות התפלה והתהלה, כמוכא (בלקוטי תנאא סימן טו). וזהו הללויה בראש הללויה בסוף, וכן תקנו לשלושי הללויה בטר הללויה, כי נעוץ ראשו בסופו וסופו בראשו, וכן נעוצים ומתקנים המזמורים זה בזה, כי הכל אחד, הראש והסוף, התעוררות עליון והתעוררות תחתון.**

וזהו בחינת "כל הנשמה תהלל יה הללויה", שהוא סיום ספר תהלים, שהוא כולל כל תהלים, הינו כמו שדרשו רבותינו ז"ל (דברים רבא ב, לה): **"על כל נשימה ונשימה תהלל יה"**, וזה העקר, לידע שכל נשימה ונשימה מאתו יתברך, ולהלל שמו יתברך על כל נשימה ונשימה. ואחר-כך צריכין מיד להללו על זה בעצמו שאנו זוכין להלל שמו, שזהו בעצמו הנשימה, כי עקר הנשימה, שהוא הנשמה, הוא להלל שמו יתברך, כמו שכתוב בזה הפסוק בעצמו כפשוטו: **"כל הנשמה תהלל יה"**, וכו', נמצא, שלעולם צריכין להלל שמו יתברך, בבחינת (תהלים קטו, יח): **"ואנחנו נברך יה מעתה ועד עולם הללויה"**, כי כל מה שמהללים שמו יתברך, צריכין להללו על זה בעצמו שאנו זוכים להלל שמו, כי באמת הכל מאתו יתברך, בבחינת: **"הוא תהלתך והוא אלהיך"** וכו'.

להלל על זה בעצמו שאנו זוכין להלל שמו

וזהו בחינת כפילת הפסוק: "כל הנשמה תהלל יה הללויה", כל הנשמה תהלל יה הללויה, שכולל בסוף ההללויות (טור ארת חיים סימן נא), להורות על בחינה הנ"ל, שאחר-כך צריכין לומר **"כל הנשמה תהלל יה הללויה"** להללו על זה בעצמו שאנו אומרים **"כל הנשמה תהלל יה הללויה"**, וכן לעולם, כי ההלול, שנראה כאלו הוא מאתנו ושמו יתברך - שניהם אחד, כנ"ל, שזהו בחינת הללויה שפים בסוף ספר תהלים, שכולל שם ושכח ביחד, שהוא בחינת כלליות אתערוותא דלעלא ואתערוותא דלתתא יחד,

ההלול, שנראה כאלו הוא מאתנו ושמו יתברך שניהם אחד

התקנו על-ידי אמירת תהלים בכונה שזו אמונת היחוד שפסקו עליו בכל יום

בי הכל אחד בתכלית האחדות, שזה עקר שלמות האמונה - לחבר וליחד חלקי הנפש רוח נשמה שלו, שהם חלק אלקי ממעל, לחברם וליחדם עמו יתברך, בבחינת (תהלים ק, א): "הוא עשנו ולו אנחנו", כי הכל אחד בתכלית האחדות, רק שהשם-יתברך כביכול מסתיר עצמו מאתנו, כדי שנתעורר מעצמנו אליו, כדי שיהיה אתערוותא דלתתא, שעקר הבריאה היתה רק בשביל זה, כדי שיהיה אתערוותא דלתתא, כדי שלא תאכל הנשמה נהמא דכסופא (לחם של בושח), כידוע (מגיד מישרים בראשית). אבל מעצם נשמות העולם קשה לנו מאד להתעורר מעצמנו פראוי, כי 'בכל יום יצרו של אדם מתגבר עליו וכו' (קדושין יג, ו) ומחמת זה הנה מה דהנה, שנתרחקנו בעוונותינו כמו שנתרחקנו, ונתחבר בית ראשון ובית שני, ועדין מרקד בינן (יומא טו), ועל-ידי-זה מתאסף הגלות בעוונותינו הרבים. ועל-כן עקר התקון על-ידי אמירת תהלים בכונה, שכולל שני ההתעוררות יחד וכו', שעל-ידי זה עקר קבלת אמונת היחוד שאנו מקבלין עליו בכל יום, שעל-ידי-זה נזכה להתקרב אליו יתברך ולהתחבר ולהפיל בו יתברך תמיד מכל המקומות שבעולם, עד שנוכח לגאולה שלמה על-ידי משיח צדקנו שיזכה להשיג ולגלות השער החמשים, שעל-ידי-זה הכל ילכו בדרך זה לעסוק באמירת תהלים והתבודדות הרבה הרבה, עד שנוכח לתקן הכל בחסדו הגדול יתברך.

כל האומר תהלה לך יוד תהלה לך יוד תהלה לך יוד

יד. וזהו בחינת "תהלה לך יוד" שאומרים מקדם, ואמרו רבותינו ז"ל (ברכות ד, א): "כל האומר תהלה לך יוד שלש פעמים בכל יום מבטח לו שהוא בן עולם הבא, מאי טעמא? אי לימא משום דאית ביה אלה-בית, לימא תמניא אפי, אלא משום דאית ביה פרנסה, לימא הלל הגדול, אלא משום דאית ביה תרתי". (מה הטעם! אם נאמר משום שיש בו אלה-י-בית, נאמר מזמור קי"ט שיש בו שמונה פעמים אלה-בית, ואם משום שיש בו פרנסה, נאמר הלל הגדול, אלא משום שיש בו את שניהם)

הַתְּמִימָה
הַגְּדוּלָּה שֶׁשֶּׁשׁ
עַל הַסִּבְטָחָה
הַזֹּאת

וְהַדְּבָרִים תְּמוּהִים לְכַאוּרָה, מִה קוֹל הַרְעָשׁ הַזֶּה שֶׁבִּשְׂבִּיל שֵׁשׁ בּוֹ אֶלֶף-בֵּית, עַל-יְדֵי-זֶה מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא? וְגַם הַטַּעַם הַשֵּׁנִי תְּמוּהָ בְּיוֹתֵר, שֶׁבִּשְׂבִּיל שֶׁנֶּזְכָּר בּוֹ פִּרְנָסָה יִהְיֶה מִבְּטָח כָּל-כָּף? וְגַם הַתְּרוּץ קָשָׁה לְכַאוּרָה, שֶׁמִּשְׁנֵי: מִשּׁוּם דְּאִית בֵּיה תְּרִמִּי, אִם כֵּן יִתְקַנּוּ לֹמֵר תִּמְנִיָּא אִפִּי וְהִלֵּל הַגְּדוֹל? וְצָרִיכִין לֹמֵר, שֶׁכְּנֻת הַתְּרוּץ הוּא, שֶׁמַּעֲלָה גְדוּלָּה מִה שֶׁכְּלוּלִים שְׁנֵיהֶם בְּמִזְמוֹר אֶחָד, אֶלֶף-בֵּית וּפִרְנָסָה. וְאִם כֵּן יִתְפַּלֵּא הָאָדָם, מִה קָשֶׁר יֵשׁ לְפִרְנָסָה עִם הָאֶלֶף-בֵּית, שֶׁבִּשְׂבִּיל זֶה תִּהְלֶה לְדוֹד קָרָה כָּל-כָּף, מִשּׁוּם דְּאִית בֵּיה תְּרִמִּי יַחַד, עַד שֶׁכָּל הָאוּמָרוֹ מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא?

אָף הָעֵינָן, כִּי עַל-יְדֵי שְׁנֵי הַבְּחִינוֹת הָאֵלּוּ יַחַד, שֶׁהֵם הַשִּׁבְחָה הַגְּדוּלָּה שֶׁל זֶה הַמִּזְמוֹר 'תִּהְלֶה לְדוֹד' שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַלְפָּא בֵּיתָא, וְיֵשׁ בּוֹ הַזְּכָרֶת הַפִּרְנָסָה שֶׁהוּא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, עַל-יְדֵי אֵלּוּ הַשְּׁנֵי בְּחִינוֹת נִזְכָּר לְשׁוֹב אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ בְּדוּדָא, וְעַל-כֵּן מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן עוֹלָם הַבָּא, מֵאַחֵר שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה יִזְכָּר בְּדוּדָא לְחֻשׁוּכָה. כִּי עֶקֶר הַחֻשׁוּכָה עַל-יְדֵי הַדְּבֹר, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (הוֹשֵׁעַ יד, א): "קָחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֵל ה'", כִּמּוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (שְׁמוֹת רַבָּה לַח, ד, ד): 'אֵינִי מִבְּקָשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים'. וְהוּא בְּחִינָה הַנִּזְכָּר, שֶׁעֶקֶר הַחֻשׁוּכָה זֹכִין עַל-יְדֵי אֲמִירַת תִּהְלִים, שֶׁהוּא כָּלֹ דְּבֹרִים קְדוּשִׁים שֶׁל צִעְקוֹת וַתְּחִנוֹת וּבִקְשׁוֹת וְשִׁירוֹת וַתְּשֻׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה זֹכִין לְחֻשׁוּכָה כְּנִל.

עַל-יְדֵי אֵלּוּ
הַשְּׁנֵי בְּחִינוֹת
נִזְכָּר לְשׁוֹב
אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ
בְּדוּדָא

וְזֶהוּ בְּחִינַת מַעֲלַת הָאֶלְפָּא בֵּיתָא שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ 'תִּהְלֶה לְדוֹד'. כִּי הָאֶלֶף-בֵּית הֵם כָּלֹ כָּל הָעֲשָׂרִים וְשִׁמְשִׁים אֲתָנָן, שֶׁבִּהְיוּ כְּלוּלִים כָּל הַדְּבֹרִים שֶׁבְּעוֹלָם, שֶׁכָּלֵם הֵם צְרוּפֵי אוֹתִיּוֹת מִהָאֶלֶף-בֵּית. וְעֶקֶר כָּל הַפְּגָמִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים שֶׁבְּעוֹלָם הֵם בְּבִחִינַת הָעֲשָׂרִים וְשִׁמְשִׁים אֲתָנָן, שֶׁמִּמֶּשֶׁיךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, הָאוֹתִיּוֹת שֵׁשׁ בְּאוֹתוֹ הַדְּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו לְמָקוֹם שֶׁמִּמֶּשֶׁיךְ, חֵס וְשְׁלוֹם, לְהִסְטָרָא אַחֲרָא וְכוּ', רַחֲמָנָא לְצִלָּן, כִּי עֶקֶר הַחִיּוֹת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הֵם הָאוֹתִיּוֹת שֵׁשׁ בְּאוֹתוֹ דְּבָר, שְׁבוּ נִבְרָא (סִימָן יט), כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים לג, ו): "בְּדָבָר ה' שָׁמַיִם נִצְעָשׂוּ" וְכוּ', וְעַל-יְדֵי הָעֲבָרָה, חֵס וְשְׁלוֹם, מִמֶּשֶׁיךְ אֵלּוּ הָאוֹתִיּוֹת לְמָקוֹם שֶׁמִּמֶּשֶׁיךְ, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְעַל-כֵּן עֶקֶר הַתְּקוּנָה עַל-יְדֵי הַדְּבֹר,

מַעֲלַת
הָאֶלְפָּא
בֵּיתָא שֶׁנֶּאֱמַר
בּוֹ 'תִּהְלֶה לְדוֹד'

שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה חוֹזֵר וּמִצְרֵף אוֹתִיּוֹת הַדְּבֹר לְטוֹב, שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה נִתְקַן פֶּגַם הָעֵינָן שֶׁהָיָה עֶקֶר הַפְּגָם בְּהַדְּבֹר, וְכַמּוֹכֵן כָּל זֶה בְּדָבָרֵי אֲדָמוֹר וְ"ל בְּכִמְהָ מִקְדָּמוֹת (סִימָנִים ד, עח).

וְעַל-כֵּן עַל-יְדֵי 'תִּהְלֶה לְדוֹד' שֵׁשׁ בּוֹ אֶלֶף-בֵּית, שֶׁהֵם כָּלֹ כָּל הַדְּבֹרִים שֶׁבְּעוֹלָם שֶׁכָּלֵם הֵם צְרוּפִים שֶׁל הָאֶלֶף-בֵּית, עַל-יְדֵי-זֶה יְכוּלִין לְתַקֵּן הַכָּל, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ קְדָשָׁה, שֶׁקָּדַשׁ הַדְּבֹר מֵאִד, שִׁיאֲמַר תְּמִיד שִׁירוֹת וַתְּשֻׁבָּחוֹת הַרְבֵּה עִם הַדְּבֹר שֶׁכְּלוּל מִהָאֶלֶף-בֵּית, מַעֲשָׂרִים וְשִׁמְשִׁים אֲתָנָן, וְיִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ רַחֲמָנוּתוֹ וְטוֹבוֹ יִתְבָּרֵךְ, כְּנִזְכָּר בְּזֶה הַמִּזְמוֹר הַקְּדוֹשׁ גְּדֻלַּת הַבּוּרָא יִתְבָּרֵךְ עַד אֵין חֶקֶר וְרַחֲמֵי עַל כָּל מַעֲשָׂיו, וְטוֹבוֹ הָרַב וְחִסְדּוֹ הַגְּדוֹל וְכוּ', וְשֶׁהוּא קְרֹב לְכָל קוֹרְאָיו וְכוּ', וְסִימָן: "תִּהְלֶה ל' יְדָבָר פִּי וּיְבָרֵךְ כָּל בָּשָׂר שֶׁם קָדָשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁ"כָּל בָּשָׂר יִבָּרֵךְ שֶׁם קָדָשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד", שֶׁעַל-יְדֵי-זֶה בְּדוּדָא יִתְתַּקֵּן הַכָּל, עַל-יְדֵי שִׁיחֶפֶךְ כָּל הַצְּרוּפִים שֶׁהֵם כָּלֹ הַדְּבֹרִים שֶׁבְּעוֹלָם, יִהְפֹּךְ אוֹתָם וְיִכָּלֵל אוֹתָם בְּחוּף הָאֶלֶף-בֵּית הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהֵם דְּבָרֵי הַתְּבוּדָּה וְשִׁירוֹת וַתְּשֻׁבָּחוֹת לְחֻשׁוּכָה יִתְבָּרֵךְ, וְכוּ'.

וּבְדוּדָא הִיא עֲצָה גְדוּלָּה וְקִלָּה שֶׁהַכָּל יְכוּלִין לְקַיְמָה, כִּי יְכוּלִין לִזְכּוֹת לְחֻשׁוּכָה וְלַחֲמֵי עוֹלָם הַבָּא עַל-יְדֵי הַדְּבֹר לְבָר. אָף יֵשׁ עַל זֶה מְנִיעָה גְדוּלָּה וְעֲצוּמָה, וְהִיא מְנִיעַת הַפִּרְנָסָה, שֶׁכָּל אָדָם טְרוּד בְּפִרְנָסָתוֹ מֵאִד, וְעַל-כֵּן אֵינוֹ עוֹסֵק בְּשִׁלְמוֹת אֶפְלוֹ בְּעֲצָה קִלָּה הַזֹּאת לְשׁוֹב לְחֻשׁוּכָה יִתְבָּרֵךְ עַל-יְדֵי הַדְּבֹר הַקְּדוֹשׁ שֶׁל הָעֲשָׂרִים וְשִׁמְשִׁים אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּאַלְפָּא בֵּיתָא. אֲבָל בְּאֲמַת גַּם זֶה אֵינוֹ מְנִיעָה כָּלֹ, כִּי צָרִיכִין לְהַזְכִּיר אֵת עֲצָמוֹ הָאֲמַת, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּשׁוּם אֶפֶן לְהַמְשִׁיךְ לְעֲצָמוֹ פִּרְנָסָתוֹ עַל-יְדֵי יִגְיַעְתּוֹ וְטְרַחְתּוֹ, כִּי זֶהוּ כְּפִיָּה, חֵס וְשְׁלוֹם, לֹאמַר "כַּחַי וְעַצֵּם דִּי עֲשָׂה לִי" וְכוּ' (דְּבָרִים ה, יח) חֵס וְשְׁלוֹם, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, רַק צָרִיכִין לְהֶאֱמִין בַּחֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי כָּל הַפִּרְנָסָה הוּא מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ לְבָר, כִּמּוֹ שֶׁכְּתוּב (שם): "וְנִזְכַּרְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ כִּי הוּא הִנֵּתִן לָךְ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חֵיל", וְכַמּוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִזְמוֹר זֶה: "עֵינֵי כָל אֱלֹהִים יִשְׁכְּרוּ וְאֵתָּה נֹתֵן לָהֶם אֵת אֲכֻלָּם בְּעֵתוֹ, פּוֹתֵחַ וְכוּ' וּמִשְׁבִּיעַ" וְכוּ'.

כָּלֹ
הַדְּבֹרִים
שֶׁל
הָאֶלֶף-בֵּית,
עַל-יְדֵי
יְכוּלִין לְתַקֵּן
הַכָּל

אֵין שְׁכוּלִים
לְזִכּוֹת
לְחֻשׁוּכָה
בְּדוּר לְבָר,
יֵשׁ עַל זֶה
מְנִיעָה
מְטוּרָדָת
הַפִּרְנָסָה

חיי

עבודת השם תקב

מוהר"ן

רמח

חיי

עבודת השם תקבג

מוהר"ן

רמח

בשכילי הבהירה, כי כל העולם ומלואו
לא נברא רק בשכילי הבהירה:

תקב. (עז) היה אוהב מאד את
העבודות הפשוטות של
האנשים הפשוטים יראי ה' וכו' והיה
אוהב מאד מי שניכול לומר הרבה
תחנות ובקשות בתוך הסדורים
הגדולים וכו' בנדפס בלקוטי תנזנא
סימן ק"ד ואמר אני מקנא את ר"י
חזן ר"י שניכול לומר הרבה. הינו
שפה ברסלב היה איש אחד שהיה
רגיל לומר הרבה תחנות ותהלים
ומעמדות בכל יום, ואמר רבנו זכרוננו
לברכה שהוא מקנא את האיש הזה
שניכול לומר הרבה וגם הוא בעצמו
זכרוננו לברכה קדם שהגיע לו
החולאת הכבד שנסתלק על ידו, קדם
לזה כל ימיו היה מזמר זמירות הרבה
בכל שבת ושבת ובמוצאי שבת, ומי
שלא שמע אותו בשהיה מזמר בשבת
אומר בשבחין בליל שבת ואסדר
לסעודתא בבקר וכן שאר הזמירות כל
מקדש ומנוחה ושמחה וכו' לא שמע
טוב מעולם, אשרי און שמעה זאת,
ואשרי מי שישמע זאת לעתיד פעולם
הבא:

תקבא. (עז) לענן מעלת המחודש
בתורה שהוא תקון גדול
להרהורים במבאר במקום אחר (בלקוטי
תנזנא סימן ק"ח). אנכי שמעתי מפיו הקדוש
במה ובמה פעמים שהזהיר מאד
לחדש בתורה. ואמר שהוא תקון גדול

מאד על העבר. ואמר שאפלו דבור
אחד פשוטין לחדש הוא גם כן טוב
מאד, כי הוא תקון גדול מאד. גם
אמר שהוא טובה לנשמת אבותיו
שקבר נסתלקו. ואמר, כבר נתתי לכם
כח המדמה פשוט וטוב, ואתם רשאים
לחדש בתורה. ואמר אתם יכולים
להשיג בכל המדמה שלכם מה שאני
יכול להשיג בשכל:

תקבב. (עט) ספר לי מצדיק אחד
ממדינת ליטא (בעל "סוד ושוש
העבודה") שקדם מותו היה באצבע צרדה
בדרך העולם שמפין באצבעותיהם זו
על זו אגודל על אצבע אמה עד
שנשמע קול מביניהם, ואמר בשמחה
בה הלשון "איבער גישפרינגין"
(דלתי). כלומר שהיה בשמחה גדולה
על שקפץ ודלג על העולם הזה
והכליו, אשרי לו. והיה רבנו ז"ל
משבח מאד את הצדיק הזה שזכה
לומר כך קדם מותו. אשרי מי שמדלג
וקופץ על הכלי עולם הזה ותענוגיו.
גם ספר בשם זה הצדיק דבור נאה
שהיה אומר (תהלים קמ"ה) תהלת ה' ידבר
פי, הינו כשגם פי זוכה לדבר תהלות
ה', אזי בודאי ויברך כל בשר שם
קדשו לעולם ועד. הינו כי זה הצדיק
היה ענו ושפל בעיניו מאד, על-כן
היה אומר מאחר ששפל כמותו זוכה
לדבר תהלות ה', על-כן בודאי ויברך
כל בשר שם קדשו וכו', הינו שבבודאי
יש רשות לכל בשר לכל נברא

שפעולם לברך שם קדשו, כי בודאי
אננם גרועים ממני. וזה תהלת ה'
ידבר פי, על-כן בודאי ויברך כל בשר
שם קדשו לעולם ועד כנ"ל:

תקבג. (פ) פעם אחת עמדתי לפניו
בשתקנו מלבוש שלו, הינו
שתפרו תחת מלבושו עורות ארנבת
לימי החרף. אמר לי אז, שבכל עת
שהאדם לובש מלבוש חדש נאה,
נעשה בו שנוי שנשתנה פניו בעת
שנשתנה לבישת המלבוש. ואפלו אם
יהיה אותו האדם חכם הגדול
שבגדולים, ואפלו אם יהיה עשיר
מפלג שאין המלבוש חשוב אצלו כל
כך, ואפלו מלך, אף-על-פי-כן בכל
עת שלובש מלבוש חדש בהכרח
שיהיה בו שנוי, שנשתנה פניו ונעשה
בו שנויים בתנועותיו על-ידי זה:

תקבד. (פב) שמעתי מפיו הקדוש,
שאמר הפעל-שם-טוב
זכרוננו לברכה בשהיה המלבוש שלו
לא תפור כראוי, בדרך החיטים
שלפעמים מקלקלין המלבוש
בתפירתם, היה מצוה לעשות לעצמו
פדיון:

תקבה. (פב) בעת שלבש זיפצ'ל ומעיל
עליו מזהב אחד וצבעו היה מה
שקורין פאפילאטע (אפור) ענה ואמר
בליל שבת "ואנכי עפר ואפר" (בראשית
יח) בלשונם פאפיל:

תקבו. (אב) איש אחד עמד לפניו
שהיה עוסק ללמד בספרי
קבלה, ובאמת לא היה ראוי ללמד
קבלה. והוכיח אותו שלא ילמד
קבלה, ואמר לו קבלה בגימטריא
נאף. ושוב שמעתי מאחר, שהיה
מדבר עם איש אחד, והיה אותו האיש
קובל לפניו שאין לו לב הינו שאין לו
התעוררות הלב לתפלה ועבודה.
השיב לו רבנו זכרוננו לברכה שזהו
בשכיל שלומד קבלה, כי "נאף אשה
חסר לב" (משלי ו) וקבלה בגימטריא
נאף. וכל זה למי שאין ראוי לזה,
אכל לכמה אנשים הזהיר בעצמו
שילמדו קבלה ועריכין להתפלל
להשם יתברך שיוליכו בדרך האמת
אם ללמד קבלה ואם לחלו:

תקבז. (פד) לענן הקצים, שיש כמה
גדולים שמחשבים קצים
ואומרים שראוי שיבוא משיח באותו
הקץ שהם אומרים, כמו שארע
במגנו שהיו אומרים על כמה פרטים
שאז יבוא משיח, וכן בדרות שלפניו.
ורבנו זכרוננו לברכה לא היה מסכים
על-זה כלל, ואמר שבכל זמן
שאומרים איזה קץ אז בודאי לא יבוא
משיח בשום אופן באותו הקץ שהם
אומרים. וכבר מבאר בזה הקדוש (והר
חדש בראשית יב) שמקלל מאד כל המחשבי
קצין כי אין בן דוד בא אלא בהפסח
הדעת (פנחסין יז). והנה עכשו אומרים

העולם שביבוא משיח בשנת ת"ר לפ"ק, ונדמה להם שיש רמזים בזהר הקדוש על זה. ובאמת אז בודאי לא יבוא בשום אופן ויכול להיות שביבוא קדם לשנת ת"ר או לאחריו, אבל בשנת ת"ר לא יבוא בשום אופן מאחר שהעולם מצפין לאותו הזמן. והקלל בכל עת וזמן שגמציאים מחשבי קצים שאומרים שביבוא באותו הזמן, אז יקא לא יבוא בשום אופן באותו הזמן. רק בוא יבוא לא יאחר במהרה בימינו בהסח הדעת לגמרי, הינו שלא יחשבו כלל על אותו הקץ שביבוא, ופתאום יבוא במהרה בימינו אמן:

תקכח. (פח) פעם אחת דברו לפניו מדיאגת פרנסה גער בהם ואמר מה לדאג על פרנסה הלא להם עם איגירקיס ומלפסון הוא מאכל טוב:

תקכט. (פח) אמר, ביום התענית טוב לומר פרשת כל הקרבנות:

תקל. (פח) פעם אחת דבר עמי מענין הרחקת תאוה הפלילית שהיא תאות נאוף, והנה מתלוצץ מאד מתאוה זו בדרכו. ענה ואמר, תמיד קשה אצלי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים כ) שיהיה דומה בעיניו כאלו כפאו שר, מי כופה אותה. כלומר שאם ירצה האדם

לכבש תאותו לגמרי, אין מי שיכפה אותו והבן:

תקלא. (פח) מבקר דבר לענין שמוש הצדיקים, שצריכים אנשיו של הצדיק לשמש את הצדיק בכל צרכיו ולעשות לו כל מה שהוא היה צריך לעשות. ואמר שזה מרמז בפסוק (תהלים קמ"ח): "צדיק ה' בכל דרכיו", הינו מתי זוכה הצדיק שיהיה ה' בכל דרכיו בחינת "בכל דרכיו דעהו" (משלי א), מתי יוכל הצדיק לקדם שיהיה ה' בכל דרכיו, פד "והסיד בכל מעשיו" כשהחסיד בכל מעשיו. הינו שאנשיו של הצדיק שהם נקראים חסידים, כשהם עוסקים בכל מעשיו של הצדיק. כי אין צריך לפנות לשום דבר, כי אנשיו עושין לו מה שצריך:

תקלב. (טז) "משך חסדך ליודעך אל קנא ונוקם" (ומדות לליל שבת)

הינו שאנו מבקשים שהשם יתברך ימשיך חסד ליודעיו להכעיס להשונאים. וזה: "משך חסדך ליודעך אל קנא ונוקם" הינו כדי לקדם בהשונאים כדי ש"יראה רשע ויכעס" (תהלים קי"א), וכמו שכתוב (שם ס"ט): "למען איבי דנינו", וכמו שכתוב (שם ט): "למען שוררי הישר לפני דרכך":

תקלג. (ז) אמר כשהמח נתיגע מהלמוד אז צריכין לשוח ולדבר שיחות חלין עם בני אדם כדי לפקח דעתו, והשיחה הזאת היא כמו שנה שהיא נוחה להמחין. ושיחה כזו אינה בכלל דברים בטלים חס ושלום כלל, אדרבא היא מצוה גדולה ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות טז) בטולה של תורה זהו קיומה כמו שכתוב (תהלים ק"ט) "עת לעשות לה' הפרו תורתך". כי אם לא יתבטל קצת לפקח דעתו בשיחה אצי חס ושלום יתבטל מכל וכל. וענין זה נזכר בדברי רבנו זכרונם לברכה בהספר הראשון בהתורה רבי יוחנן משמע (בסיון טז) וחזינו האי פורא וכו' עין שם, ובספר לקוטי תנאנא בהתורה המתחלת בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת בסימן ע"ח עין שם, שלפעמים צריכין להיות איש פשוט ממש עין שם היטב:

תקלד. (קכ) רבי שמעון פעל אצל רבנו זכרונם לברכה שיזכה לשמש אותו אחר מותו כמו ששמש אותו בחייו. ויש בזה מעשה לספר ויבאר במקום אחר (עין אבניי ברזל קכ).

תקלה. (כב) לזכרון לרשם המעשה שהיה בעת שהיה בדרך, שהיה ישר בחוץ על מטה והתחיל לצעק מאד בתוך השנה, ורצו כלם אליו והקיץ. ונקנס לבית ופתח ספר ואמר שמצא שם מבאר אותו הענין.

כי אותו הבית הינו קרעטשמע (אכסניא) היה בנוי מחדש מעצים יונקים שלא נזקנו עדין ואמר שפתח את אותו הספר כמדמה שהיה מדרש, והיה כתוב במקום זה כשקוצצין אילן קדם זמנו כאלו הורגין גפשו.

ומעשה שהיה כך היה, ששששן חלם לו שמנחים סביביו הרוגים ונתפחד מאד, בתוך כך הסתפל וראה שמנחים אצלו וכו' והתחיל לצעק מאד עד שנתקבצו כלם אליו.

גם אמר שצריכין לזקק על איזה מטה לישן. וספר מעשה שאמו היתה עמו בדרך, ונתנו להם שני מטות לישן. בבקר ספר לאמו שחלם לו שהולכו אותו דרך הגיהנם. ואמרה לו אמו אף אני בחלומי שחלם לי שהולכו אותי דרך כל הגן-עדן. וספר להם המחזיק הכפר שהמטה שהיא היתה ישנה עליה אותה המטה הוא מחזיק בשביל אורחים חשובים וכבר היו יונים עליה כמה וכמה צדיקים גדולים, והמטה השונה היו יונים עליה פריצים. וגם כאן אותה המטה היתה ישנה עליה וכו' ומוכן פתרון החלום ממילא:

תקלו. (כג) פעם אחת עמדו לפניו אנשיו, וכא ערל אחד מהאנשי חיל העכו"ם העומדים בימינו ודפק על החלון ושאל יש כאן אחד מאנשי חיל, השיבוהו לאו אין כאן אחד מהם והלך לו. אחר-כך

ספר תשובה המידות קיא

שמות הצדיקים

כז

לעמוד הקודם
המתחיל "לעבד את ה', הקדוש"

ברוך-הוא אמר לו: יודע אני שחפצך ורצונך לעבד אותי, אבל מה הוא הפטחות, שמא למחר תצוה אותי; אם כן איך אקרב אותך בשביל הרצון שרצית, ואיך אגלה לך תכף דברים נסתרים? אלא בן תעשה: בתחלה אהב אותי כן, ותעשה מצותי אף-על-פי שאין אתה יודע השכל של המצוה, ועבד אותי פשוט, בלא חקמות; וכשתעבד אותי כמה זמנים - אני אאמין לך, ואגלה לך טעם ושכל של כל דבר ודבר, ואקרב אותך בכל מיני התקרבות, כי הזמן הרב שעבדת אותי מקדם - הוא בטוחות שלא תצוה אותי (ה"ח אמת').

יז. בזה יודע האדם שבאמת הוא רוצה לעבד: כשאני רוצה בפרסומו.

יח. מי שאינו יודע דרך השם, יקטין את-עצמו.

יט. על-ידי תפלה שהיא בשועה - ימחל לך הקדוש-ברוך-הוא.

פ. על-ידי שקרים אין אדם יכול להיטיב מעשיו.

פא. מי שאינו יכול לבטל את היצר הרע על-ידי המשכת אותו לבית-המדרש, ידע שעדין פרשעתו קנים.

פב. הקדוש-ברוך-הוא חפץ במצות שעשה בהם גם רצון הבריות, יותר מבמצות שבין אדם לקונו.

פג. מוטב לאדם לקיים המצוה כפי האפשר - מלהניח לגמרי.

פר. תקון הגוף קדם תקון הנפש.

פז. הבוכה ומתאבל על אדם כשר, מוחלין לו על כל עונותיו.

פח. מצוה להחזיר [להזהיר] את בני אדם על-כל דבר-פשע; ואם אתה ירא שלא ישמע לך - תאמר דבריך בשם צדיק אחר, כדי שישמעו אותך.

פז. כל האמר "ויכלו" בכונה, ומתפלל בכונה - מלאכי השרת מבקשין מהשם ותברך שניכר לו.

פח. העונה "אמן יהא שמיה רבא" בכל כחו, אפלו יש בו שמץ של עבודה-זרה - מוחלין לו.

פט. אלו אין ראין פני גיהנם: קדוה עניות, וחלי מעים, ומי שיש לו נשים ועל מלכות.

צ. התחזק במצות יותר ממה שהיכלת בדרך.

צא. הפסד קמון מכפר על גופו.

צב. הצמאון הוא תקון דברים בטלים.

צג. התשובה מביאה רפואה לעולם.

צד. תשובה מיראה - זדונות נעשין כשגגות, ומאהבה - נעשין כזכיות.

צה. תשובה מקרבת את הגאולה, ומארכת ימיו ושנותיו של אדם.

צז. על-ידי תשובת יחיד מוחלין לו ולכל העולם כולו.

צח. הקדוש-ברוך-הוא נתפס על-ידי ודוי; ודומה כאלו בנה מזבח והקריב קרבן.

צח. מי שמעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו.

נחום הלכלך. נחום המדי. נחום הנזקן. נחום איש גם זו. נחום איש קדש קדשים. נחום בר' סימאי. נחום בן ירמיה. ר' נחום אהבה דר' אילא. נחום בר נפח. ר' נחום בר פפא. נחום שמעיה דר' אבהו. ר' נחום. נחום איש גלילא. נחום בן קנה. נחומא בן אפקשיון. רב נחומי בר אדא. רב נחומי. ר' נחומי בר' זכריה. רב נחומי בר חניא בר אבא.

ר' נחמיה בן חנניה. קנה אבן גדור, בנו נחום. רב נחמיה הגדול. ר' נחמיה בן אלנן איש כפר הפכלי (נחום אחר: נחמיה בן אלנן איש כפר הפכלי) בן גודגדא. ר' נחמיה חופר שיחין. ר' נחמיה בריה דרב יוסף. רב נחמיה בן יוסף בן פסס. ר' נחמיה איש בקעת בית חורמן. ר' נחמיה. ר' נחמיה דבית חורן.

רב נחמיה העמסוני. נחמיה איש בית דלי. ר' נחמיה. נחמיה איש שיחין. ר' נחמיה דיפו. נחמיה. ר' נחמיה בר רב יוסף. ר' נחמיה חתניה דבי נשיאה. ר' נחמיה בריה דרב חגילאי. רבנא נחמיה. ר' נחמיה בר עוקבן. ר' נחמיה בר מר עוקבן בריה דר' יוסף. רבנא נחמיה אהבה דריש גלותא. רב נחמיה ריש גלותא. רב נחמיה בן אלעזר. רב נחמיה בר שמואל בר נחמן. ר' נחמיה הספה. ר' נחמיה בריה דר' חניא בר אבא. רב נחמיה בר יהושע.

רב נחמן. רב נחמן בר יעקב. רב נחמן בר נחמן בר נחמן בר יעקב. רב נחמן בר יצחק. רב נחמן ברב חסדא. רב נחמן בר גוריא. רב נחמן בר כהן. רב נחמן בר שמואל בר נחמן. ר' נחמן ברב זבדא. רב נחמן בר רבא. רב נחמן בר זכריה. רב נחמן בר מניומי. רב נחמן בן פרטא. רב נחמן בר ברוך. רב נחמן בר אבדימי. רב נחמן בר פפא. רב נחמן מנהרדעא. רב נחמן בר איקא. רב נחמן ברב אדא. נחמן סבא. רב נחמן דיפו. רב נחמן בר הונא. רב נחמני כהן.

נירלי. ניותי. ר' נחא בר סבא. ר' נחומי. נימוס. ניקומכי. ניקנור. נחמיה הארכלי. נחמיה איש תקוע. נחמיה תלמיד שמואל. ר' נסא. ר' נסא דקיסרין. ר' נפתלי. ר' נתן הפכלי. ר' נתן בן אבישלוס. ר' נתן ברבי. רב נתן בר אשעיא. ר' נתן בר טובי. ר' נתן בר מניומי. רב נתן בר' ברכיה. רב נתן בר אמי. ר' נתן בר מר זוטרא. רב נתן בר שילא ריש טבחיא דציפורי. רב נתן בר אבא. רב נתן בר אפני. ר' נתן כהן. רב נתן בר מר עוקבא. רב נתן בר אסאי. רב נתן דרומאי. רב נתן. ר' נתן ביראה. רב נתן אבהו דר' הונא בר נתן. רב נתן בן עמרם. נתן דצוציתא. ר' נתנאל.

אות ס. סבא. סבי דפומבדיתא. סבא דסורא. סבא קרויא או סרויה. סבי דהגורגיא. סבי דנזונא סבי דבי רב לעמוד הבא

ליקוטי

תפילה זו

תפילות

קצר

ליקוטי

תפילה זו

תפילות

קצה

לעמוד הקודם

מֵאַרְצָן זָכְרָם" וַיִּתְּבֹשְׁלוּ סִבּוֹתֵיהֶם וְדַעוֹתֵיהֶם מִן הָעוֹלָם, וְלֹא יַעֲלוּ עוֹד עַל לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ עוֹד בְּשִׁמְם.

וַתִּרְחַם עַל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל. וַתַּעֲלֶה וַתִּנְשָׂא וַתְּרַוֶּם וַתַּגְדֵּל וַתְּאִיר חֲכֵמַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה בְּעוֹלָם. וְנִשְׁוֹב בְּלִנּוּ לַתּוֹרָתְךָ וּלְעִבּוּדְךָ בְּאֵמֶת וּבְאֱמוּנָה, בַּקְּדֻשָּׁה וּבִטְהוּרָה גְּדוּלָּה. וְנִזְכֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֶקֶת תְּמִיד לְאֱמֻנַתְךָ הַקְּדוּשָׁה בְּאֵמֶת כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב; וְנִזְכֶּה לְהַפִּיר אוֹתְךָ בְּאֵמֶת גַּם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּלְכַבֵּד אֶת שְׁמֶךָ הַגָּדוֹל בְּכָל עֵת, כִּי בִשְׂכִיל זֶה בְּרָאתָ כָּל הָעוֹלָמוֹת כֻּלָּם, בְּגִין דִּישְׁתַּמּוּדְעִין לֵיהּ. כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב: "כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וּלְכַבּוֹדִי בְּרָאתִי וַיִּצְרָתִי אֵף עֲשִׂיתִיו". עֲזֹר וְרַחֵם וְהוֹשִׁיעֵה, וַעֲשֵׂה לִמְעַנְךָ וּלְמַעַן כְּבוֹד תּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה. שְׁתַּתְּגַבֵּר חֲכֵמַת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה עַל חֲכֵמַת הַפִּילוֹסוֹפִיָּא, עַל חֲכֵמַת הַחִיצוֹנוּת, וַיִּתְּבֹשְׁלוּ כָּל הַחֲכָמוֹת שֶׁבְּעוֹלָם. כִּנְגַד אוֹת אֶחָד מִתּוֹרָתְךָ הַקְּדוּשָׁה וְהַטְהוּרָה וְהַתְּמִימָה, תּוֹרָה שֶׁבְּכֶתֶב וְהַתּוֹרָה שֶׁבַּעַל פֶּה. וְיִשְׁוֹבוּ כָּלָם לַתּוֹרָתְךָ וּלְעִבּוּדְךָ וְלִירְאָתְךָ בְּאֵמֶת בְּכָל לֵב וּנְפֶשׁ.

אָנָּה יְיָ רַחֵם מְלֵא רַחֲמִים, חוֹסֵה עַל נַפְשֵׁי הָאֲמֻלָּה מָאֵד. וְהִיָּה בְּעֶזְרִי תְּמִיד. וְחֹזֵק וְאַמִּץ אֶת נַפְשִׁי בְּכָל מִינִי עַז וְתַעֲצוּמוֹת, בְּאֶפֶן שֶׁתִּתְגַּבֵּר נַפְשִׁי הַקְּדוּשָׁה וְהַטּוֹבָה עַל הַגּוֹף וְתַאֲוָתָיו וּמִדּוֹתָיו הַרְעִים, עַד שֶׁאֲזַכֶּה לְהַפְשִׁיט אֶת נַפְשִׁי מִכָּל מִינִי תַּאֲוַת הַגּוֹף

וּמִדּוֹתָיו. וְאַטְהֵר וְאֶקְדֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי וְגוֹפִי בְּכָל מִינֵי טְהוּרוֹת וַיְקַדְּשׁוּת. וְאֲזַכֶּה לְהוֹצִיא אֶת נַפְשִׁי מִכָּל תַּתְּאוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת הַנִּמְשָׁכִים מֵאַרְבַּע יְסוּדוֹת חֲמִימִים שֶׁל הַגּוֹף.

וּבְרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים תּוֹצִיאֲנִי וְתַעֲלֵנִי מִבְּחִינַת בְּהֵמָה לְבְּחִינַת אָדָם, מִגּוֹף לְנֶפֶשׁ, מִחֹמֶר לְצִוְיָה, מִחֲשֹׁךְ לְאוֹר, מִסְּכָלוֹת לְחֻכְמָה, מִחֲכָמוֹת וּמִחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנוּת לְחֻכְמוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, מִשְׁכָּחָה לְזִכְרוֹן. וְתִשְׁפִּיעַ עָלַי מֵאֲתָךְ כֹּחַ הַזִּכְרוֹן. וְאֲזַכֶּה לְזִכֹּר תְּמִיד הֵיטֵב אֶת כָּל דְּבָרֵי תּוֹרָתְךָ וְעִבּוּדְךָ, הֵן מֵה שֶׁאֲנִי לוֹמֵד בְּסִפְרִים קְדוּשִׁים, הֵן מֵה שֶׁשִּׁמְעָתִי אוֹ מֵה שֶׁאֲנִי עֹתִיד לִשְׁמַע מִפִּי רַבּוֹתִי וְחֲבָרִי. כָּל הַדְּבָרִים הַקְּדוּשִׁים הַנוֹגְעִים לִירְאָתָהּ יְיָ וּלְעִבּוּדָהּ וְתוֹרָתוֹ, כֻּלָּם אֲזַכֶּה לְזִכֹּר תְּמִיד הֵיטֵב כֹּחַ הַזִּכְרוֹן דִּקְדֻשָּׁה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וְלֹא אֲשַׁכַּח שׁוֹם דְּבָר מִמִּשְׁנָתִי. וְאֲזַכֶּה לְזִכֹּר תְּמִיד הֵיטֵב הֵיטֵב אֶת אַחֲרִיתִי וְסוֹפִי. וְלִשׁוֹם לִפִּי הֵיטֵב עַל מֵה אֲתִינָא לְהֵאֵי עֲלֵמָא שְׁפֵלָה, וּמֵה יִהְיֶה בְּסוֹפִי וְאַחֲרִיתִי, כִּאֲשֶׁר יָבֵא קִצִּי. וְלֹא אֲשַׁכַּח זֹאת כָּל יְמֵי חַיִּי; וְאֲזַכֶּה לְזִכֹּר זֹאת הֵיטֵב בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כִּי כָּל יְמִינוּ וּשְׁנוֹתֵינוּ הֵם הֶבֶל, כְּחֹלֹם יַעוֹף, וְכֵצֶל עוֹבֵר, כְּעָנָן כְּלָה, וְכִרְוַח נוֹשֶׁכֶת, וְכִאֲבָק פּוֹרֵחַ. וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט מִן הַמֵּיתָה בְּשׁוֹם אֶפֶן, "וְאֵין מִשְׁלַחַת בְּמִלְחָמָה". וּמֵה נִחְשָׁב עַל יְיָ, וּמֵה נַעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה. "זְכוֹר

תִּזְכֹּר וְתִשׁוּחַ עָלַי נַפְשִׁי. זְכוֹר אֵל תִּשְׁכַּח אֶת אֲשֶׁר הִקְצַפְתָּ אֵת יְיָ אֱלֹהֶיךָ" מִנְּעוּרֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה. כִּי אֵין שְׂכָחָה לִפְנֵי כֶּסֶף כְּבוֹדוֹ, וְאֵין נַעֲלָם מִנְּגֵד עֵינָיו. עֲזָרְנִי וְהוֹשִׁיעֵנִי לְזִכֹּר אֶת כָּל זֹאת תְּמִיד, בְּאֶפֶן שֶׁאֲזַכֶּה לְרַחֵם עָלַי מֵעַתָּה לְמַלֵּט נַפְשִׁי מִנִּי שְׁחַת, וְלַהֲכִין צֶדֶה לְדַרְכִּי. אֲרַחֵא רַחֲמֶיךָ וְאֶפְלוּ וְיִדִּין קִלְיָא לִית לָן.

וְעֲזָרְנִי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים שֶׁאֲזַכֶּה לִשְׁכַּח אֶת כָּל מִינֵי מִחֲשָׁבוֹת זֵרוֹת מִחֲשָׁבוֹת חִיצוֹנוּת וְחֲכָמוֹת חִיצוֹנוּת וְכָל מִינֵי הִרְהוּרִים רָעִים וְעִקְמוּמִיּוֹת שֶׁבִּלְבָב שֶׁנִּדְבָּקוּ בְּלִפִּי וּבִדְעָתִי בְּעוֹנוֹתֵי הַרְבִּים. וְכָל מִינֵי מִחֲשָׁבוֹת הַמְּכַבְּלִים מֵעִבּוּדְךָ הָאֱמִתִּיּוֹת, כֻּלָּם אֲזַכֶּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים לְהַעֲבִירֵם מִדְּעָתִי וּלְבִי לְגִמְרִי, וּלְשִׁכְחָם לְגִמְרִי מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. וּמֵעַתָּה אֲזַכֶּה לְזִכֹּר אוֹתְךָ תְּמִיד בְּכָל עֵת בְּשִׁבְתִּי בִּבְתִּי וּבְלִכְתִּי בְּדֶרֶךְ בְּשִׁכְבִּי וּבִקְוִמִי. וְלִדְבַק מִחֲשַׁבְתִּי אֵלֶיךָ תְּמִיד, וּלְתוֹרָתְךָ וּלְעִבּוּדְךָ בְּאֵמֶת בִּירְאָה וְאַהֲבָה בַּקְּדֻשָּׁה וּבִטְהוּרָה גְּדוּלָּה, בְּאֵמֶת וּבְאֱמוּנָה שְׁלֵמָה. וְאֲזַכֶּה שְׂתִידְבַּק לִפִּי וּמִחֲשַׁבְתִּי אֵלֶיךָ וּלְתוֹרָתְךָ וּלְמִצְוֹתֶיךָ בְּאֵמֶת, בְּדַבְּקוֹת גְּדוֹל וּבִהַתְקַשְּׁרוֹת אֲמִיץ וְחֹזֵק מָאֵד. עַד שֶׁאֲזַכֶּה לְזִכֹּר הֵיטֵב אֶת כָּל דְּבָרֵי תּוֹרָתְךָ וְעִבּוּדְךָ תְּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד. וְלֹא אֲשַׁכַּח שׁוֹם דְּבָר מִדְּבָרֵי תּוֹרָה וְעִבּוּדָהּ לְעוֹלָם. רַק אֲזַכֶּה לְזִכְרִם תְּמִיד בְּעֲלֵמָא דִּין וּבְעֲלֵמָא דְּאֵתִי.

וּבְכֵן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, אֱלֹהֵי אֲבֹרָהם אֱלֹהֵי יִצְחָק וְאֱלֹהֵי יַעֲקֹב, וְאֱלֹהֵי כָּל הַצְּדִיקִים הָאֱמִתִּיִּים רִאשׁוֹנִים וְאַחֲרוֹנִים, וְאֱלֹהֵי כָּל עַמָּךְ יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשׁ, אֲבִינוּ אֵב הַרְחֵם הַיּוֹדֵעַ כָּל תַּעֲלוּמוֹת לֵב, שֶׁתִּרְחַם עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים. וְתִתְּנֵנִי מֵאֲתָךְ דְּעָה בִּינָה וְהַשְׁכֵּל. וְתוֹרְנִי וְתִדְרִיכֵנִי בְּאֵמֶת תְּמִיד. וְתוֹכְנִי בְּכָל עֵת לְדַעַת בְּאֵמֶת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר, אִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּעֲנֵגִי תַעֲנוּת נְדָבָה. אִם לְהִתְעַנוֹת אִם לְחַדֵּל. וְתוֹכְנִי לִידַע הָאֵמֶת לְאֵמֶתוֹ, וְלִהְתַּנַּהֵג בְּדֶרֶךְ הָאֵמֶת כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב, כִּי לִפִּי הוֹלָךְ אָנָּה וְאָנָּה בְּעֲנֵן זֶה. עַל כֵּן הִנְנִי מְשַׁלֵּיךְ עֲצָמִי עָלֶיךָ לְבָד, וְהִרְנִי מוֹסֵר גּוֹפִי וְנַפְשִׁי וְרוּחִי וְנִשְׁמָתִי אֵלֶיךָ לְבָד. שִׁמְעֵשָׂה עֲמִי מֵה שֶׁתִּרְצֶה וְכִרְצוֹנְךָ אַעֲשֵׂה. וְתַעֲזָרְנִי שְׁלֹא אֲבַלְבֵּל דְּעָתִי הַרְבֵּה בְּעֲנֵן זֶה, רַק אֲזַכֶּה תְּמִיד לַעֲשֶׂה שְׁלֵמָה מֵהַרָּה. וְתִשְׁפִּיעַ לִי עֶצֶה טוֹבָה מֵאֲתָךְ כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב בְּאֵמֶת. וְאֲזַכֶּה לִידַע וְלַהֲכִין אִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּעֲנֵן תַּעֲנוּתִי. וְאִיךָ לְהִתְנַהֵג בְּכָל הַדְּבָרִים שֶׁבְּעוֹלָם. בְּאֶפֶן שֶׁאֲזַכֶּה לְסוּר מִרַע וּלְהִכְנִיעַ הַגּוֹף וְהַחֲמֵר לְנַפִּי הַנֶּפֶשׁ וְהַצִּוְיָה. וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָתְךָ וּבְעִבּוּדְךָ תְּמִיד בְּאֵמֶת כְּרִצּוֹנְךָ הַטּוֹב מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. "הַשְׁמִיעֵנִי בְּכָקֶר חֲסִדְךָ כִּי בְּךָ בְּטַחְתִּי. הוֹדִיעֵנִי דֶּרֶךְ זוֹ אֲלֶךְ כִּי אֵלֶיךָ נִשְׁאֲתִי נַפְשִׁי".

וּבְכֵן יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי לַעֲמוֹד הַבָּא

חזרה לתוכן העניינים

יום רביעי

לנצח עוד יום

ס"ט ע"א תא שמע ממה ששינו במשנתנו, זה הכלל: כאשר חותך אדם דבר שהוא מגופה של הבהמה בעורה בחייה ומניחו בתוכה, אסור באכילה אף לאחר שחיטתה. ודבר שאינה גופה, אלא עובר הנמצא בתוכה, לאחר שנשחטה, מותר.

ומדיקת הגמרא: הרי את הדין שהחותך מן העובר ומניח החתיכה בתוך הבהמה, ומותרת החתיכה באכילה, כבר שינו בתחילת משנתנו. ואם כן, דברי משנה אלו "ושאין גופה - מותר", לאתווי מאי? מה הם באו להוסיף? לאו, לאתווי כהאי גוונא, דין זה, שאם חתך את רוב חלקי העובר ונשאר מיעוטם בפנים, שומרת מיעוט זה באכילה, וזוהי כוונת משנתנו באומרה "ישאניה גופה מותר"?!

אך דוחה הגמרא אפשרות זו: לא! משנתנו באה לאתווי, לרבות את דינו של עובר "קלוט" במעי פרה.

דהיינו שהיו פרסותיו של העובר "קלוטות", שלא היו סדוקות כמו סדוקות הפרסות של בהמות כשרות, אלא היו סגורות כמו של גמל. ומחדשת המשנה, שאם נמצא כשהוא שלם במעי פרה, הרי הוא מותר באכילה. אף שצורת פרסותיו הן כמו של גמל.

דין זה נאמר אליבא לשיטת דרבי שמעון. דאף על גב דאמר רבי שמעון ולד קלוט בן פרה, כלומר שנולד מן הפרה הריהו אסור, הני מילי, איסור זה הוא דוקא היבא דנולד כבר, ויצא לאויר העולם, אבל, עובר קלוט הנמצא במעי אמו, שרי, מותר באכילה.

ואם כן, יתכן שלכך נתכונה משנתנו באומרה "ישאניה גופה מותר" לרבות אף את זה הקלוט הנמצא כשהוא שלם במעי פרה, שאף הוא מותר באכילה.

סיכום הלכות עובר שהוציא אחד מאבריו : א. הוציא העובר את ידו, בין החזירה ובין לא החזירה, האבר עצמו אסור.

ב. אם החזיר ידו קודם שחיטת אמו, מקום החתך (כלומר הנבל שבין חלק האבר שיצא החוצה לבין החלק שנשאר בפנים) מותר. ואם לא החזירה קודם שחיטה - מקום החתך אסור.

ג. חלקו של האבר הנשאר בפנים, אף אם הוא מיעוט האבר - אינו נאסר (אפילו לא החזירו ונשאר האבר בחיץ) [

ד. הוציא ידו והחזירה, ואחר כך הוציא ידו האחרת, והחזירה, וכך חזר והוציא שאר אבריו והחזירם, אף על פי שיצא רוב גופו באופן הזה, אינם מצטרפים לדיחושב כלילה. ה. הוציא ידו וחתכה, הוציא רגלו וחתכה, וכך בשאר אברי גופו, עד שהשלימוהו לרוב - אסור.

ו. אף אם השלים והוציא עובר את רוב אבריו, אין נאסרים אלא רק אלו שיצאו לחוץ. אך המעט שנשאר בפנים - אינו נאסר מחמת הרוב.

בעי רב חנניא: בהמת קרבן שלמים מעוברת שהיתה בעורה, ועמדה שם בשעת שחיטתה, והוציא העובר את ידו בעזרה, מהו דינה של יציאת אבר זו?

האם נאמר, מנו דהוי מחיצת העורה "מחיצה" לגבי קדשים, כיון שבהמת קרבן שלמים היוצאת חוץ למחיצת העורה נשחטת שם, אסורה, לפי שהעורה היא מחיצתה ומקומה של בהמת

הקרבן, הוי נמי, מחיצה זו תשמש אף כמחיצה לגבי דהאי, להתיר אבר היוצא, ולא נחשיבה כייצא מחוץ למחיצתו, ויהיה האבר מותר על ידי שחיטת האם,

או דלמא לא תועיל מחיצת העורה כדי להתיר, כי לגבי דהאי, אבר היוצא, לאו מחיצה היא, ד"מחיצת עובר", רק מחיצת אמו היא מחיצתו, ומחיצת העורה אינה שייכת לכך.

אמר ליה אבוי: ותבעי לך, הרי יש לך להסתפק אף לגבי בהמת קדשים קלים בירושלים, שחומת ירושלים היא מחיצותיה, ואם יצאה חוץ למחיצת ירושלים - נאסרה.

ואם כן, הרי יש לך גם להסתפק מה יהיה הדין בבהמת קדשים קלים שהוציאה העובר ידו בתוך ירושלים והחזירה, ולאחר מכן הובאה הבהמה לעורה, ונשחטה, האם כיון שהאבר יצא בתוך חומות ירושלים, לא יאסר, ותהא היד מותרת על ידי שחיטת האם. או שמא אין אומרים בזה

"מיגר", ואין מחיצות ירושלים מתירות את האבר מאיסור "יוצא". וממשיך אבוי ומוכיח: מאי טעמא לא קא מיבעיא לך, מדוע אינך מסתפק בו, משום שברור הדבר **מחיצת עובר, אמו הוא**, ולא חומות ירושלים. ואם כן, **הכא נמי**, כל גב הדין בספק זה, **מחיצת עובר, אמו הוא**, וכן מחיצות העורה. ולכן, אם הוציא עובר של בהמה שלמים את ידו בתוך מחיצת העורה, נאסרה היד, ומחיצת העורה אינו מועילות לה.

בני ארלפא: אם באמצע שחיטת האם, הוציא העובר את ידו בין שחיטת הסימן הראשון לשחיטת הסימן השני [שהרי שחיטת בהמה נעשית בחתיכת שני הסימנים, הקנה והרשף], מהו?

וצרדי הספק הם: מי, האם מצטרף סימן ראשון ליד האם לסימן שני, ושתי השחיטות יחד מהוות שחיטה אחת שלימה כדי לטהרה ליד העובר שיצאה מידו טומאת נבלה.

או שמא לא מצטרפים הסימנים הללו, ואין השחיטה נחשבת לשחיטה מושלמת אחת כדי לטהר את היד. משום ששחיטת הסימן הראשון, כאשר היתה היד במעי הבהמה, באה אף להתיר את היד באכילה. ואילו שחיטת הסימן השני, אשר נעשתה לאחר שהיתה היד בחוץ, אין בה כדי להתיר את היד באכילה, אלא רק יש חלוקות לטהר את היד מטומאת נבלה. וכיון שחלוקות שתי השחיטות בכוחן לפעול ביד זו, שהשחיטה הראשונה מתירה את היד לגמרי, ואילו השחיטה השנייה אינה מועילה אלא רק לטהרה מידי נבלה, יש לדון אם הן מצטרפות למעשה שחיטה שלם לטהר את היד מידי נבלה, או שמא אף מידי נבלה אין שחיטה זו מטהרת.

אמר רבא: קל וחומר! אם הויעל לו לעובר זה, סימן ראשון להצטרף לסימן שני להתירו באכילה כאשר לא הוציא ידו, וכי לא ויעל לו לעובר לטהרה לטהר את האבר מידי נבלה?!

אלא ודאי, אין שחיטת הסימן הראשון, אשר כחה גדול אף להתירו באכילה לגמרי, מגרעת עד כדי שלא תטהר אפילו מידי טומאת נבלה, **בעי רבי ירמיה:** עובר שהוציא ידו ונאסרה היד, ולאחר מכן נשחטה אמו והוציאהו ממעיה, וגדל עובר זה ובא על בהמה והוליד ממנה ולד, מהו לחוש לאסור ליד של זרעו של זה, כפי שאסורה

היד של אביו? ודנה הגמרא: **הכי דמי?** באיזה אופן נולד ולד זה?

אילויא, אם מדובר באופן דאזל, שהלך אותו עובר שיצא מאמו השחטה, ובא א [על] בהמה מעלייתא [בבהמה גרילה החיית שחיטה], אי אפשר להסתפק בזה, כי מאי איריא הא? מדוע הספק הוא דוקא בולד של העובר דאית ביה שיש בו

איסור "יוצא"? והרי אפילו "בן פקועה" [עובר חי שיצא ממעי אמו שנשחטה] דלמא, אף שלא הוציא ידו, נמי, ולד הנולד ממנו אסור הוא.

דאמר רב משרשיא, לדברי האומר [חנניא, לקמן עח ב] "**חוששין לזרע האבי**", שולד בהמה "מתיחיס" לאביו [נמשך כן כאשר שוחטים את האב אין לשחוט את הבן ביום אחד, משום "איתו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד", ואין אומרים שהאיסור הוא רק באם ובנה], בן פקועה הבא על בהמה מעלייתא, רגילה, אשר כדי להתיר את בשרה באכילה היא צריכה שחיטה, הולד היוצא מהם, אין לו תקנה! לפי שמצד אמו, הוא טעון שחיטה ככל בהמה. ואילו מצד אביו, אין בו סימנים הראויים לשחיטה, כיון שאביו נידון כשחוט.

ולכן, בולד זה, כיון שנחשבים סימניו כ"חצי שחוטין" [שמצד אביו שוחטים הם, ומצד אמו אינם שוחטים], לפיכך אסור הוא לעולם באכילה. ומשום כך, לא ניתן להעמיד את ספק הגמרא בולד הנולד מכן פקועה הבא על בהמה רגילה, כיון שבכל מקרה אסור הולד באכילה. ואם כן, על איהו אופן נסתפקת הגמרא?

לא צריכא, לא נצרך ספק זה, אלא למקרה דאזל, הלך אותו בן פקועה [שהוציא ידו] ובא א [על] בהמה שהיא בן פקועה רכוניתה, כמותר.

והספק הוא: מאי? האם נאמר, אבר מוליד אבר, וכל אבר שבוולד הוא כעין "ילד" של האבר המקביל לו אצל אביו, ואם כן, חתך ליה, חותכים מהעובר את האבר היוצא מאביו, ושרי, ומותר שאר הולד על ידי כך [שהרי האבר הנולד מהאבר האסור נחתך ואינו].

או דלמא, שמא אין לומר שכל אבר שבוולד נולד מכא אותו אבר המקביל באביו, אלא, מכלכל זרעיה. כל אברי הולד מעורבים ובלולים מכא כל אברי גוף האב, ולכן הכל נאסר.

הדר, חזר רב ירמיה, ואמר: פשוט שאין אבר מוליד אבר, אלא ודאי הדבר דמכלכל זרעיה. וההוכחה לכך, דאם כן, שאבר מוליד אבר, סומא וילד סומא, וקוטע וילד קוטע!

אלא, כשן שאין סומא וילד סומא, ואין קוטע וילד קוטע, פשוט דמכלכל זרעיה, וכל אברי הגוף נחשבים כילודים של כל אברי גוף האב.

והכי קמיבעיא לך, כך הם צרדי הספק בענין ולד הנולד מכן פקועה שהוציא אחד מאבריו: מצד אחד, הרי כל בהמה בעלמא, האם לאו מכא כל אברי האב, אמה, ובכללם חלב ודם, קאתיא, היא באה לאויר העולם, ושוריא. בכל זאת התירה התורה ולד של בהמה רגילה, אף שנולד הוא מהחלב והדם האסורים של אמה?!

ומוכח, שגם כאשר חלק מאברי האם אסורים, אין הדבר פוגע בכשרות הולד.

ואם כן, **הכא נמי**, אף כאן, לא שניא. והאבר היוצא שבגוף האב, אינו אסור את הולד, או דלמא, שמא כאשר התירה התורה ולד הנולד

על אבר מסוים בבהמת חולין שהוא יהיה תמורה עובר של בהמת קדשים, לא חלה התמורה. וכן לא חלה קדושת תמורה כאשר ממירים עוברין של בהמת חולין באברין של בהמת הקדש, ולא ממירים אברין ועוברין של חולין בבהמת קדשים שלמין. וכן לא ממירים בהמות שלמין חולין בהן, באברים ועוברין של קרבן. ומוכח, שעובר אינו קרי "בהמה" לכל דבר. שאם כן, היתה קדושת התמורה חלה על בהמה של חולין שהמיר בה עובר של בהמת קדשים? ומתרת הגמרא [ומיחה בשלח וזו], שאכן לא מ"בהמה בבהמה" למידים זאת, ובאמת לא כל הנמצא בבהמה נקרא "בהמה". אלא הדרשה להתיר חתיכה מן העובר שבמעיה, היא מכאן:

אמר קרא בפסוק שם: "וכל בהמה - לרבות מייתור הלשון" כלל את הולד שבתוכה. ואכן אין לעובר חשיבות של "בהמה". אך מקשה הגמרא: **אי הכי**, אם אכן נתרבה כל מה שבתוכה של הבהמה כשר, אם כן, אפילו חותך מן הטחול ומן הכליות, נמי יהיה כשר. אלמה, ולמה תנן במשנתנו: **חותך מן העובר שבמעיה מותר באכילה.** אבל החותך מן הטחול ומן הכליות של הבהמה עצמה, אסור הדבר הנחתך באכילה. מבאת הגמרא: **אמר קרא, "וכל בהמה - בבהמה, אותה תאכלו"**, והכונה היא, שההיתר לאכול את מה שבתוכה, הוא רק כאשר אפשר לאכול אותה כשהיא שלמה, ולא חסרה. ואם חותך מן הטחול והכליות, נמצא שבשעה שרוצה לאוכלם, חסרה היא. ומשום כך אסורים. נמצא, שהיתר האכילה לכל דבר הנמצא בתוך הבהמה נאמר לגבי כל דבר שבתוכה, למעט דבר שעל ידי גילויו משם נמצאת הבהמה חסרה. ומקשה הגמרא: **אלא מעתה, השוחט את הבהמה ומצא בה בתוכה דמות יונה, תשתרי.** תהא דמות יונה זו מותרת, שהרי בהמת הבהמה היא נמצאת. אלמה, ולמה **אמר רבי יוחנן, השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה, אסור באכילה?**

פירט הכתוב דין תמורה, וכפי שנאמר ויקרא כו לב לג "וכל מעשר בקר וצאן וגו', ואם המיר ימירו, והיה הוא ותמורתו יהיה קדש" כדי להקיש אליו, וללמד ממנו את דין התמורה בכל הקרובות הדומים למעשר בהמה: מה מעשר, קרבן יחיד הוא, ותמורה חלה בו, אף כל דין תמורה אינו חל אלא בקרבן יחיד, ולא בקרבן שותפים או ציבור. וכן, מה מעשר, קדשי מזבח הוא [קרבן הקרב למזבח]. ותמורה חלה בו, אף כל דין תמורה אינו נהוג אלא בקדשי מזבח ולא בקדשי בדק הבית [המשמשים לשאר צרכי המקדש, ולא דוק לצרכי מזבח]. ולפי רבי שמעון יש לנו גם לומר: **מה מעשר, אינו נהוג באברים ועוברים** בפני עצמם, אלא רק בבהמה שלמה, ובפסוק [בפסוק (גיל) "אשר יעבור תחת השבט", ואין עובר תחת השבט אלא בהמה שלמה, אף תמורה, אינה נהוגת באברים ועוברים, אלא רק בבהמה שלמה.

הוא יוצא, ונאסר האבר באיסור "אבר מן החי", נמו לא שנה. ואף חלבו יהיה מותר, כיון שאין בחלב איסור של "אבר מן החי". או דלמא, התם, קלב רגיל, התירו התורה באכילה על אף שאבר מן החי הוא, כיון שאית ליה תקנתא לאיסוריה, יש תקנה לאיסור של אבר מן החי של אמו, בשחיטה, ורק באופן זה שלמקור האיסור יש תקנה להתירו בשחיטה, התירה התורה גם את החלב עוד לפני השחיטה של האם. אולם הכא, כאן בעובר זה, הרי לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחיטה. אין תקנה לאיסור על ידי שחיטה, כיון שכמו שחוט הוא, וכיון שלו עצמו אין תקנה להתירו, יתכן שלא התירה התורה את חלבו. תיקן! שנינו במשנתנו: **חותך מעובר שבמעיה, מותר באכילה.**

ודנה הגמרא: **מנלן היתר זה? דכתיב (דברים יד: י) "וכל בהמה מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות מעלת גרה בבהמה, אותה תאכלו"**. אמר הכתוב בתחילה "בהמה", וחזר הכתוב ואמר שוב "בבהמה", בסוף הפסוק. ולכן, יש להסמיק את ה"בהמה" האנמרת בתחילת הפסוק ל"בבהמה" האנמרת בסוף הפסוק, ולדרוש "בהמה - בבהמה" [נכלמר בהמה הנמצאת בתוך בהמה אחרת], לרבות את הולד, שאף הנחתך ממנו מותר, כיון הבהמה שנמצא בתוכה. מן מקשה הגמרא: הרי מצוינו פסוק דומה לגבי קרבן תמורה, שנאמר ויקרא כו ט ז: "ואם בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה, כל אשר יתן ממנו לה, יהיה קדש. לא יחליפנו, ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב. ואם המיר ימיר בהמה בבהמה, והיה הוא ותמורתו יהיה קדש" ואם כן, אלא מעתה, הואיל ועובר נקרא בלשון התורה "בהמה", ומיור בו, אם יביא בהמת חולין אצל בהמה מעוברת הקדושה בקדושת קרבן, ויאמר שבהמת החולין תהא תמורת העובר הנמצא בבהמה של קרבן קדשים, תחול התמורה, ותתקדש בהמת החולין בקרבן תמורה. אלמה, ולמה תנן: **אין ממירין** [נכלמר, אם המיר, לא חל קדושת התמורה] **לא אברין בעוברין**, אם אמר

מבהמה, לא התירה אלא רק בהמה שיש בה שני איסורין אלו של חלב ודם, ורק בתרי איסורי בשני איסורין אמרין שמותר הולד. אך תלתא, שלשה איסורין [חלב, דם ועוד אבר היוצא], לא אמרין שהתירה התורה ולד של בהמה כזו. ודנה הגמרא: **ולמאן**, לפי מי הספק הזה? אי, אם הוא לדעת רבי מאיר, הרי אין להסתפק בו, כי לדבריו אכן איסור חלב ודם אינא ישנו בעובר זה [ונכפי שיבאר להלן שנחלקו התנאים בדין זה]. אבל, איסור אבר היוצא, ליכא, אינו נהוג בו. לפי שרבי מאיר סבור, שעובר בן תשעה חודשים הנמצא חי במעי אמו, חייב אף הוא בשחיטה עצמית ואינו נותר בשחיטה. ועובר זה שאביו ואמו בני פקעה הם, חייב שחיטה, והיא תתיר אותו. ואם כן, ודאי שהוא מותר, כיון שרק שני איסורין יש בו, ולא שלשה.

ואי לדעת רבי יהודה, הסובר שעובר נותר בשחיטת אמו, אכן איסור יוצא אינא, ישנו בולד זה מצד אביו ואמו, אולם איסור חלב, ליכא, אין בולד זה לפי רבי יהודה. דתנן: **איסור גיד הנשה נוהג בשליל** [עובר במעי אמו], וחלבו אסור, דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: **אין איסור גיד נוהג בשליל**, ואף חלבו מותר!

ואם כן, הן לדעת רבי מאיר והן לדעת רבי יהודה, אין בו שלשה איסורין. כי לדעת רבי מאיר רק איסור חלב ודם יש בו, ולדעת רבי יהודה רק איסור יוצא ודם יש בו. אלא ודאי, כל "מכח" לא אמרין. והיינו, לא הסתפקנו כלל בשאלה האם אבר שבא "מכח" איסור, שהיה נוגד ונצרך מכוחו של אבר אסור, שיהיה אסור אף הוא.

כי פשוט הדבר דשרי, שהוא מותר. והכי קמבעיא לן. כך הסתפקנו: מהו, האם מותר לגמול לשותות את קלבו.

וגרדי הספק הם:

הרי כל חלב דעלמא, חלב רגיל היוצא מבהמה כשרה, האם לא כאבר מן החי דמי, שהרי נחלב מן הבהמה עוד בחייה, ואף על פי כן שרי, מותר החלב. ואם כן, האי חלב היוצא מבהמה שאחד מאבריה

ס"ט ע"ב ומתרת הגמרא: כדי להתיר את העובר שבתוכה, יש צורך בתנאי

נוסף. **בעינא**, צריך שיהיה לעובר הוה פרסות ולפי שכן היא משמעות הפסוק "וכל בהמה מפרסת פרסה וכו' שתי פרסות מעלת גרה בבהמה, אותה תאכלו". ולכא, בדמות יונה אין פרסות, ומשום כך היא אסורה, על אף שנמצאה בתוך הבהמה. ותמורה הגמרא: **אלא אם כן, מעתה עובר קלוט** [שפרסותיו קלוטות כעין גמל] הנמצא במעי מרה, ליתסר, יאסר, כיון שאין לו פרסות כשל מרה, והרי שנינו לעיל (סח ב), עובר שפרסותיו קלוטות ונמצא במעי מרה, מותר?!

ומתרת הגמרא: **הא תנא דבי רבי ישמעאל, כחלמדידו יש רבי שמעון בן יוחי, שדרש כן:** נאמר בפסוק הנזכר: "מפרסת פרסה ושוסעת שסע שתי פרסות וגו' בבהמה, אותה תאכלו". הרי לנו "פרסה" ו"פרסות", ומשמעות הדבר היא, שכאשר נמצא אחד מהם, אפילו פרסה אחת, בבהמה, תאכלו.

וזהו "קלוט", שאין פרסותו סדוקה כמו בפרה [שפרסתה סדוקה ונראית כשתיים], אלא פרסתו אחת היא. ומפורש בפסוק, שעל ידי פרסה זו הוא מותר. **רב שמי בר אשי אמר: לעולם כדקאמרת מעיקרא**, שעיקר הלימוד שעובר נותר בשחיטת אמו, הוא מן הפסוק "בהמה בבהמה תאכלו". **ודקא קשיא לך**, ומה שקשה לך ממה ששינוי אין **ממירין** בעוברין, והרי אף לגבי תמורה נאמר "בהמה", ומדוע לא נחשב עובר כבהמה לגבי דין תמורה כמו כאן? תשובתך, אכן עובר נידון בבהמה, ואפשר ללמוד מכך שממירין בעוברין. ומה ששינוי אין ממירין בעוברין, הא מנא? **רבי שמעון היא, דמקוש תמורה למעשר בהמה** [על פי הפסוק שיבאר להלן], לענין כמה הלכות. וכדתנן במסכת תמורה נ"א א: אמר רבי שמעון: מעשר בהמה, בכלל כל הקדשים היה. ולמה יצא מן הכלל, שדוקא בו

בהמה המקשה פרק רביעי חולין סמ.

מסורת הש"ס

(א) לעיל לב; (ב) לקמן עה; (ג) [נ"ל דתניא] (ד) (חולין פט) [מוקפתא רפ"ו לקמן עד: (נב); (ה) תמורה י"ו (ו) גדה כג; (ז) ע"י מהר"ם מ"ש כאן בדברי רש"י, (ח) [דף סח:]; (ט) [רש"י, (י) רש"ל]

יורה אור השלם

1. וְכָל בְּהֵמָה מִפְּרֶסֶת
פֶּרֶסָה וְשִׁסְעַת שִׁסְעֵי שְׁתֵּי
פֶּרֶסוֹת מַעֲלַת גֵּרָה בְּבֵהֶמָה
אֹתָהּ תֹאכְלוּ: דְּבָרִים י"ד ו'

הנחות הב"ח

(א) גמ' דתקן טהב בשליל
כז"ל ומינות גיד הנשה נמחק:
(ב) תוס' ד"ה א"ד וכו' לאו
דוקא תרי דליכא גמ' כז"ל
ומינות איסורי אחריו נמחק:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
א גמ' לר' יהודה אישור
 ויאל איזע אישור ובי' גי' צ
 ריל טרוויילע ליטנע ליכע
 אישור וכל לרי' על אישור
 דס איזע וכדמקן לקמן ד' צ
 שד' ע"י קורט וטוילע אל
 ויט' ויטש' גנמלע א"ח
 כדאמן וזה שדקס רש"י
 אישור וכל כר' יהודה ובי'
 אישור וכל ליכע עי"ל דוק
 ויגור' רש"י לפנ' ליכע
 להנכח' ר' יוחנן ס' ע"ד
 ע"ב דלק המתייר מחלבו
 דמל':

רבינו גרשום

[illegible]

שאינו גופה. אלא מן העובר ונמצא
חותך מן העובר תנא ליה אלא לאו
יבר בפנים ורובו ילא מחותך: לאסויי
פרה: הוליא עובר. של שלמים את
מהו.

וזה הכלל דבר שגופה אסור שאינה גופה
מותר שאין גופה לאתווי מאי פרה לאתווי
כה"ל לא לאתווי קלטו במער פרה ואליבא
דברי שמעון דאע"ג דאמר רבי שמעון קלטו
בן פרה אסור הכי מילי הויא דיצא לאורי
העולם אבל במעי שרי בעי רב חנניא
הוציא עובר את ידו בעורה מהו מנו הויא
מחיצה לגבי קדשים הוי נמי לגבי דהאי
לא דלמא לגבי דהאי לא מחיצה הויא
דמחצת עובר אמר הויא אמר לי אביי
ותבעי לך קדשים קלמי בירושלים קדשים
קלמי בירושלים מאי שמענו לא קא מבעיא
לך דמחצת עובר אמר הויא אמר הכא נמי
מחצת עובר אמר הויא ^א בעי אילפא הוציא
עובר את ידו בין סימן לסימן מהו מי
מחצת סימן ראשון לסימן שני מחצתה
מזיד נבלה או אמר רבא כ"ק"ו אה הוייל
לו סימן ראשון לסימן שני להחריב באכילה
מזיד יועיל לו למחריה מיד נבלה בעי ר'
יבמיה מהו לחוש לרועו היכי דמי אילמא
דאלו אבהמה מעלייתא מאי אריא הוי

תבעי דף קדשים קלים בירושלים. רב חנניה הוה מיבעי ליה בעזרה משום דחשיבה מחילה יותר אפי' לענין שחיטת קדשים קלים ומיהו צולד כולו בעזרה לא קא מיבעי ליה דפשיטא טעון שחיטה: **דאתא אבן פקועה** דכוותיה. שיש בו איסור וילא נחל אבן: **אן** דלמא תרי איסורי

אמרינן, עלו דוקא מיר (א) אפריון
אמרין דלכא נמי אמרין דההיא
לפתא אמרינן, מידה מה
מבעתה עליו וסא קריל
(על דף קמ. דף קמ. דף קמ.)
אלימה איז יוחנן שהשוחט בהמה
ובצא בה דמות יונה אמר
באכילה פריסות וליבא. נראה
דוק נקט דמות יונה שזאב שאמר
לשם כעס לאמר העולם לפי שאמר
מתקיים בליל מלך זה בהמות גמורים
שלאו ליתות ממות ורגלים עולם
לא אפיל כל רגלים כל רגליהם ללך
ממעט ר' יוחנן מדי שראי ליתות
ממות שראי העולם דמיא
חשי מתפרסם פקחיה ליתות דמיא
שחשיתו אמו מות שחשבו מתפרסם
פרכיה שראי העולם דלא על
חשן חפס ר' יוחנן דמות יונה ולכא
עקב עניב שרגליו דמות יונה וכל
עקב שאין לו רגלים וזו פקחיה
נמעי אמו ליסגר אליה דרבי שמעון
דוקא פריס דלכא ליבא שראי לאור
העולם דפרסיהם עליו:

אפילו בן פקועה
משיאין לדברי האומר חוששין לזרע האבן
במעשריהם הולד אין לו תקנה לא צריכא דלא אבן
בר מוליד אבר וחתוך ליה ושירי או דלמא מבלבד
אם דמבלבד וזעירא דא"כ סומא יולד סומא וקומע
דמבלבד וזעירא וחכי קמביציא לן בהמה דעלמא
אחיא ושירי אחיא דמא גמי לא שנא או דלמא תרי
א' אמרין ולמאן אי לרבי מאיר איסור חלב ודם
א' אי לרבי יהודה איסור יוצא איסור חלב
יגיד הנשה נוהג בשליל וחלבו דברי רבי
אין נוהג בשליל וחלבו מותר אלא כל כחא לא
בעיא לן מהו לגמוע את חלבו חלב דעלמא לא
יהי אמי גמי ל"ש או דלמא התם אי ליה תקנתא
א' לית ליה תקנתא לאיסוריה בשחטת תיקוי:
ב' דכתיב וכל בהמה מפרסת פרסה וגו' בהמה
יד אלא מעתה ימירו בו אלמה^{טו} תנן אין ממירין
עוברין באברין ולא אברין ועוברין בשלמין ולא
קרא וכל בהמה לרבות את הולד אי הכי אפילו
מכליות גמי אלמה תמן חותך מן העובר בשמעייה
ומן הכליות אסור באכילה אמר קרא אותה שלמה
השוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה תשתרי
שוחט את הבהמה ומצא בה דמות יונה אסור באכילה
כעניא

[illegible]

דאית ביה איסור
 דעלמא נבי יאדאמר
 פקועה ביה על בהב
 פקועה דכוותיה במ
 וזרעה הדר אמר פש
 יולד קטע אל דפשי
 לאו מכה חלב וד
 איסורי אמרינן תלתא
 איבא איסורי יוצא
 (ודם) ליבא דתנן
 מאיר רבי יהודה א
 אמרינן דשרי והכי
 כבבר מן הוי דמי
 לאיסוריה בשחיטה
 חותך מעובר כחי'
 בבהמה לרבות את
 אברין עוברין ו
 שלמין בהן אלא אמ
 חותך מן המולד ו
 מותר באכילה מן ה
 ולא חסרה אלא מע
 אלאה "אמר רבי יוחנן

[illegible][illegible]

עין משפט
נר מצוה

א מ"י פ"ג מהלכות
אבות העוממה ה' ט:
ב מ"י פ"ה מהלכות
מאכלות אסורות ה' יב
סמג לארין קלו טו"ש"ע י"ד
ג מ"י פ"ה מהלכות
תמורה הלכה טו:
ד מ"י פ"א מהלכות
מאכלות אסורות ה' ז
סמג לארין קלו טו"ש"ע י"ד
ה מ"י פ"ה מהלכות

מוסף רצ"י

[illegible]

רבינו גרשום (המשך)

לפי יהודה דאמר עובד ירך
אמר ושחיתו אמו משהוהו
מחזית עובד אמו והוהו
לדבריו איסור יוצא איכא
איסור חלב ליכא דחלב
אין חשוב חלב דאינו חשוב
הפסל (חלב) [כלל]: והכי
אין קמבעיא ליה מהו
לגמור את חלבו כלומר מה
יבצעו מהו לחשוש לזרעו
לחלב? וכן שיוצא ממנו
אלא כי קא בעיא ליה מהו
לגמור חלבו חלב חשוב
לזרעו חלב דעלמא דא מכא
נבא מהו חיי דמי שויי האי
אמר לא שניה או דילמא התם
נאית ליה תקנתא לאיסורא
בשביטה דאבר מהו חיל
שחיטתו ליה מותר: והכי
לית ליה תקנתא לאיסורא

ממן העובר שבמעיה מותר
באכילה. כלומר העובר מותר

[illegible]

ומשום כך לא מרבים את העובר לענין תמורה, אף שנאמר בו "בהמה בבהמה". אולם, לענין היתר אכילה, מרבים מ"בהמה בבהמה" להיתירו בשחיטת אמו.

ומבארת הגמרא: **ומנא תימרא**, מנין לנו לומר שאכן דברי המשנה בתמורה "אין ממירין אברין בעוברין וכו'", לדברי רבי שמעון היא?

דתנן (תמורה י א) בסופה של אותה משנה, בה נאמר הדין שאין ממירין אברין בעוברים, מובאת דעתו של רבי יוסי, הסובר שחלה תמורה על אברים: **אמר רבי יוסי**: אף שסבור אתה שאין ממירין עוברים באברים, והרי **במוקדשין** ודאי מודה אתה כי האומר "רגל של זו עולה" - פשטה הקדושה בכל בהמה, וכולה עולה.

אם כן, אף כשיאמר "רגל של בהמה זו תהא תמורה תחת זו", תחול התמורה, ותהא כולה תמורה תחתיה!

ומוכיחה הגמרא שרבי שמעון הוא הסובר שאין ממירין:

שהרי **למאן קא מהדר ליה**, מיהו התנא שרבי יוסי אומר לו "והרי במוקדשין האומר רגלה של בהמה זו עולה" (פשטה הקדושה בכל בהמה) וכולה עולה.

אילמנא, אם נאמר שדבר זה אמר רבי יוסי לרבי מאיר ורבי יהודה, והם התנאים הסוברים ש"אין ממירין אברים בעוברין", אין זה יתכן. כי מי אית להו, וכי סוברים הם **האי סברא** שהמקדש רגל בהמה לעולה, פשטה קדושה בכלה? והתנאי, הרי שנינו בבביתא: **יכול יתא הדין שהאומר "תהא רגלה של בהמה זו עולה", תהא כולה עולה?**

תלמוד לומר "כל אשר יתן ממנו לה" - יהיה קדש. מלמד הכתוב שאם יקדיש אדם רק אבר אחד מבהמה, "ממנו", (נכון רגל), אותו האבר שהקדיש בלבד יהיה קדש, ולא כולו יהיה קדש. יכול יתא הדין שתצא אותה בהמה לחולין, על ידי שיפדה את הרגל שהקדיש?

תלמוד לומר "והיה קדש", בהוייתה תהא, שתשאיר הרגל בקדושת קרבן שהחיל עליה המקדיש.

הא ניצד? מה יעשה בקדושת הרגל, והרי אם אין בהמה עצמה קריבה לעולה אי אפשר להקריב את רגלה לבדה?

תמוכר בהמה על ידי האדם שהקדיש את רגלה לאדם אחר **לצרכי עולות**, שהקונה אותה לצורך נדרו או נדבתו יקדיש את כולה לעולה, וקריבנה. ודמיה, דמי בהמה ששילם הקונה למוכר, הם חולין, שהרי היא לא היתה כולה מקדשה אלא רגלה בלבד, **חוץ מודמי אותה אבר שבה**, שהקדישו, דברי רבי מאיר ורבי יהודה.

רבי יוסי ורבי שמעון אומרים: מנין לאומר "רגלה של זו תהא עולה", שתהא כולה עולה? **תלמוד לומר "והיה קדש"**, ומתיבתא "והיה" למידם לרבות את כולה, שכולה קדש, לפי שנתפשטה הקדושה בכל בהמה, ומקריבין אותה.

ולאחר שמביאה הגמרא את דברי הברייתא, חוזרת הגמרא לברר מיהו התנא הסובר שאין ממירין אברים בעוברין.

ודנה הגמרא: **למאן**, למי השיב כך רבי יוסי והוכיח שממירין אברים בעוברים, מכך שהאומר "רגלה של בהמה זו עולה" הדין שכולה עולה? אין, אם השיב כך לרבי מאיר ורבי יהודה, וכי מי

אית להו האם סוברים הם **האי סברא** שהאומר רגלה של זו עולה נתפשטה קדושה בכל בהמה, והרי שנינו כאן שאף בזה חולקים הם וסוברים

שקדושת אותו האבר, בהוייתה תהא. ולכן, לא ניתן להוכיח שלדעתם ממירין עוברים באברים.

אם כן, התנא הסובר שממירין עוברים באברין, אינו רבי מאיר או רבי יהודה. **אלא לאו**, בהכרח, **לרבי שמעון** השיב רבי יוסי את דבריו, לפי שהוא סובר כרבי יוסי, שהמקדיש רגלה של בהמה, פשטה הקדושה בכלה, ומוכיח לו רבי יוסי שלשיתו יש לומר כן אף לענין תמורה, שהממיר אבר אחד, תיתפשט התמורה בכל בהמה.

ולפי זה, מיושבים דברי רב שימי בר אשי דלעיל, כי בדין שאין מרבים עוברים מ"בהמה בבהמה" שידון העובר כבהמה עצמה אף לענין תמורה, הולך רבי שמעון שלשיתו, שמקיש תמורה למעשר.

ודוחה הגמרא: **לא**. אין הכרח לומר שרבי יוסי אומר את דבריו לרבי שמעון. אלא יתכן שתנא קמא, הסובר שאין ממירין באברין ועוברין, הוא רבי מאיר או רבי יהודה.

ואם כן, ראייתו של רבי יוסי ממקדש רגלה של עולה שפשטת הקדושה בכלה ונעשית כולה עולה, ולכן אף בתמורה יתא הדין כן - אינה ראייה לדעת רבי מאיר ורבי יהודה. שהרי חולקים הם אף לגבי דין המקדיש אבר עולה.

ואם כן, למי נאמר דבריו של רבי יוסי? מבארת הגמרא: **רבי יוסי, טעמא דנפשיה קאמר**. דבריו נאמרו לשיתו הוא. וסובר הוא, כיון שהמקדיש רגלה של בהמה נעשית כולה עולה, הוא הדין אף בממיר אבר בהמה, נעשית כולה תמורה.

מתניתין:

בהמה המבכרת, העומדת ללדת בכור, המקשה לילד -

מחתך, מותר לחתוך אבר אבר מן האברים שיצאים לחץ, **ומשולץ לכלבים**. כיון שעדיין לא יצא רובו של הבכור, לא חלה בו קדושת בכור. אולם, אם יצא רובו של העובר בבת אחת, ואז תכבו, הרי זה יקבר. כיון שיצא רובו, נחשבת יציאה זו כלידה, וכבר חלה עליו קדושת בכור, ומשום כך אין להשליכו לכלבים.

ובשני המקרים הללו, בין יצא העובר כשהוא מחותך אברים אברים, ובין יצא רובו, נפטרת האם מן הבכורה. והולד שיבוא אחריו שוב אינו בכור, שהרי אינו פטר רחם.

גמרא:

שני חכמים אתמר: **יצא שליש מן הולד הבכור ממנו יצאו עד שני שליש דרך הרחם**. (לפי שערין לא חלה בו קדושת בכור, שהרי לא יצא רובו, ולאחר המכירה חזר ויצא שליש אחר, ונמצא ששני שליש, שהם רוב הולד, כבר בחץ ונחשב כנולד. ואם כן, מה דינו? **רב הונא אמר**: בכור זה קדוש הוא. והוא ניתן לכבן, ומקריבין אותו על המזבח כדיון בכור.

רבה אמר: אינו קדוש, אלא חולין הוא. ומבארת הגמרא את טעמם:

רב הונא אמר העובר קדוש, קסבר, על אף

שקדושת הבכור תלויה בלידה וביציאת רובו, אבל לאחר שכבר יצא רובו וחשוב הוא כנולד, למפרע הוא קדוש.

ואם כן, כאן, כאשר מכר לעכו"ם אחר שיצא שליש, הרי כיוון דמיו לאחר מכן נפק ליה יצא רוביה, רוב הבכור, ונחשב כילוד, איגלאי מילתא, מתגלה הדבר למפרע, דמעיקרא הוה, שמתחלה אף קדם שיצא רובו, קדוש הוא, ומאי דובין, מה שמכר לגוי, לא כלום זבין, שהרי אין הבכור שלו, לפי שקדוש הוא, ויש ליתנו לכבן. **רבה אמר** אינו קדוש, קסבר, מכאן ולהבא הוא קדוש. שחלה הקדושה רק מן הרגע שיצא רובו, ונחשב כנולד, ואם כן, מאי דובין, אותו שליש שמכר לגוי קדם שיצא רובו של בכור, שפיר זבין, מכירה טובה היא, שהרי בשעת המכירה עדיין לא חלה הקדושה, וברשות בעליו הוא.

ואדור לטעמיהו, הולכים הם במחלוקת זו לפי דעתם ושיתותיהם, שכבר נחלקו בסברא זו בענין אחר:

דאתמר: יצא שליש מן העובר דרך דופן (נכון על ידי ניתוח בהמה בסכין, או על ידי חיתוך באמצעות סס), ולאחר מכן נפתחה רחמה של בהמה, וא יצאו שני שלישו העובר הנותרים דרך הרחם, כלידה רגילה.

רב הונא אמר: אינו קדוש עובר זה, ורבה אמר: קדוש.

מבארת הגמרא את מחלוקתם:

רב הונא אמר, עובר זה אינו קדוש, כי **רב הונא הולך לטעמיה**, דאמר, עובר בכור היוצא מרחם אמו, למפרע הוא קדוש. ולכן, **רובא קמא** נהרב הראשון של הולד היוצא, אשר מחמתו חל על העובר שם שליש, ליתנה ברחם, לא יצא מן הרחם, שהרי ילידה הראשון של העובר יצא דרך הדופן, ומשום כך הוא אינו נחשב כ"פטר רחם".

רבה אמר, העובר קדוש על אף שהשליש הראשון יצא דרך הדופן, כי **רבה הולך לטעמיה**, דאמר מכאן ולהבא הוא קדוש. ורובא, רובו של העובר, דרך רחם נפיק יצא (שהרי אחרי אותו השליש שיצא דרך הדופן יצאו עד שני שליש דרך הרחם). ולכן, לא איכפת מכך שהשליש הראשון יצא ראשונה דרך הדופן, כיון שבעת חלות קדושתו, שהיא מכאן ולהבא, יצא כבר הרוב דרך הרחם.

אולם אם כן, יש להבין מדוע צריכים רבה ורב הונא להשמיע את שיטותיהם הן לענין מכירת שליש העובר לעכו"ם, והן לענין יציאת שליש דרך הרחם?

מבארת הגמרא: **וצריכא**, יש צורך להשמיע את שיטותיהם בשני ענינים אלו.

דאי אשמעינן רב הונא את דעתו רק בהא, בענין המוכר בכור לגוי לאחר שיצא שליש, הדינו אומרים, כי רק בהא קאמר רב הונא שלמפרע הוא קדוש כבר מעת יציאתו מהרחם, משום דאם נאמר ש"מכאן ולהבא הוא קדוש", יביאנו דבר זה לנהוג בו קולא, שיהיה פטור מן הבכורה.

אבל, בהך, במקרה שלפנינו, שיצא שליש מן העובר דרך הרחם, דאם נאמר בו שמכאן ולהבא הוא קדוש, יהיה זה לחומרא, שיהיה חייב בבכורה, אימא, יתכן לומר כי מדי רבא הונא לרבה שאכן מכאן ולהבא הוא קדוש, ולא למפרע.

ומשום כך נשנה דינו של רב הונא בשני ענינים אלו.

צפניה פרק ג

קסמ

עֲלִילֹתֶיךָ אֲשֶׁר פָּשַׁעְתָּ בִּי כִּי־אָנֹכִי אֲסִיר מִקִּרְבְּךָ עֲלִיִּי גֵאוֹתֶךָ
וְלֹא־תוֹסֵפִי לַגְבֹּהָה עוֹד בְּהֶר קִדְשִׁי: ^ב וְהִשְׁאֲרֹתִי בִקְרִיבָה עִם
עָנִי וְדָל וְחָסוּ בְשֵׁם יְהוָה: ^ג שְׂאֵרִית יִשְׂרָאֵל לֹא־יַעֲשׂוּ עוֹלָה
וְלֹא־יִדְבְּרוּ כָזָב וְלֹא־יִמְצָא בִפִּיהֶם לִשׁוֹן תִּרְמִית כִּי־הִמָּה
יָרְעוּ וּרְבִצּוּ וְאִין מַחְרִיד: ^ד רְנִי בַת־צִיּוֹן הֲרִיעוּ יִשְׂרָאֵל
שְׁמָחִי וְעָלְזוּ בְּכָל־לֵב בַּת יְרוּשָׁלַם: ^ה הִסִּיר יְהוָה מִשְׁפָּטֶיךָ
פָּנָה אֵיבֶךָ מִלֶּךְ יִשְׂרָאֵל: ^ו יְהוָה בִּקְרִיבָה לֹא־תִירָאִי רַע עוֹד:
^ז בְּיָסוּס הָהוּא יֹאמַר לִירוּשָׁלַם אֶל־תִּירָאִי צִיּוֹן אֶל־יִרְפוּ יָדֶיךָ:
^ח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בִּקְרִיבָה גְבוּר יוֹשִׁיעַ יִשְׁיַע עֲלֶיךָ בְּשִׁמְחָה

רש"י

עֲלִילֹתֶיךָ. כי כבר לקית ונרצח עוונך: ^(יז) גבור יושיע. גבור הוא אשר יושיע מן
^(יב) עם עני ודל. עם ענוותן ומקבל עולבן: העכור: יחריש באהבתו. יכסה על פשעיך
^(טו) משפטיך. יסוריך יושטיצ"א בלע"ז: באהבתו וכן ת"י יכבוש על חובך ברחמיה:

מצודות ציון

שמחה: ^(יב) עני ודל. ר"ל מונע כעני ודל: וחפו. עני נטמון: ^(יג) תרמית. מל' רמיה ומרמה: ורביצו. מל' מרעה: ורביצו. עני השכיפה לנוח: ^(טז) פנה. עני הסרה וזיעור כמו פנית לפניו ^(פסלס ב): ^(טז) ירפו ידיך. כן נקלס הממפחד וממילא וכן ורפה ידים ^(פ"ח י): ^(יז) יחריש. עני שמקם כמו וחסרם לה ^(נמנמ ב):

נכנעים כעני ודל וחסו בשם ה': ^(יג) שארית ישראל. הנשארים מהם לא יעשו עוד עולה: לִשׁוֹן תִּרְמִית. אמרי מרמה: כי המה. כי אז המה ירעו וירבצו ואין מי יחירם בין בעת שירעו בין בעת שירבצו: ^(יד) רנני. אז רני עדת ציון וישראל הרעו ותרועת שמחה: ^(טו) הִסִּיר ה' משפטיך. הרחיק ממך משפט היסורים שהיה בך מאז: פָּנָה אֵיבֶיךָ. ביער את איביך מן העולם: ה' בִּקְרִיבָה. ה' השרה שכינתו בקרבך ולא תרצי עוד מרעה כי לא תבוא עליך: ^(טז) יֹאמַר לִירוּשָׁלַם. יהיה נאמר לה בדבר ה' אל תפחדי מעתה ולציון יהיה נאמר לא יהיה לך עוד רפיון ידים להתפחד מדבר רע: ^(יז) גבור יושיע. ר"ל הוא הגבור שעשה הגבורות האלה והוא יושיע לך: יחריש באהבתו. בעבור אהבתו לך ישותק על העונות שעשית מאז ולא יזכירם לך להכלימך: יִגִּיל. וגו'. כפל הדבר להפלת הענין:

צפניה פרק ג

קע

יִחְרִישׁ בְּאַהֲבָתוֹ יִגִּיל עֲלֶיךָ בְּרָנָה: ^א נֹגִי מִמוּעֵד אֲסַפְתִּי מִמֶּךָ
הָיוּ מִשְׁאֵת עָלֶיךָ חֲרָפָה: ^ב הֲנִנִי עֲשֵׂה אֶת־כָּל־מַעֲנֶיךָ בַּעַת
הַהִיא וְהוֹשַׁעְתִּי אֶת־הַצִּלְעָה וְהִנְדַּחְתָּ אֶקֶבֶן וְשִׁמְתִּים
לְתַהֲלָה וּלְשֵׁם בְּכָל־הָאָרֶץ בְּשִׁתָּם: ^ג בַּעַת הַהִיא אֲבִיא
אֶתְכֶם וּבַעַת קִבְצִי אֶתְכֶם כִּי־אֲתָנֹן אֶתְכֶם לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה
בְּכָל־עַמִּי הָאָרֶץ בְּשׁוֹבִי אֶת־שְׁבוּתֵיכֶם לְעֵינֵיכֶם אֲמַר יְהוָה:

רש"י

^(יח) נוגי ממועד. אספתי את המורצים ממועדי שלא היו משמרים שבתות וימים טובים: נוגי. לשון הוצאה כמו הגו סיגים ^(מסלי כח) כאשר הוגה מן המסילה ^(שפואל ב כ) ואין שורש בתיב' אלא הגימ"ל לבדה: אספתי. כליתי: ממך היו. מעמך היו: משאת

מצודות ציון

^(יח) נוגי. מל' יגון ומוגה: ממועד. ענין זמן ועת כמו למועד אסוב אלך ^(נחלסית יח): אספתי. ענין הכנסה כמו ואין איש ממאסף אומם ^(שפס"ס ט): משא. מל' משא וסבל: ^(יט) עושה. ענין כמיסה ומעוך כמו נעשות ממלרים דדיך ^(יחזקאל כ): מוּעֵדֶךָ. מל' עינוי: הַצִּלְעָה. הסגרת כמו וסוב לוֹלֵעַ עַל יָרְכוֹ ^(נחלסית ג): וְהִנְדַּחְתָּ. מלשון דמיה: לִתְהַלָּה. מל' הלול וסגת: דָּשֵׁם. ר"ל לפקסוּס שם טוב: ^(כ) בְּשׁוֹבִי. ענין השקט ומרגוע כמו נשכנע ומת ^(שפס"ס י): שְׁבוּתֵיכֶם. מל' שני הגולה: ממוקמה: וְהִנְדַּחְתָּ. ישראל הנדחה מארצה

לארצות העכו"ם הנה אקבץ אותה והוא כפל ענין במ"ש: וְשִׁמְתִּים. אשים אותם לתהלה ולפרסום שם טוב בכל הארץ שלקחו בשתם ר"ל במקומות שהיו לבושת שם יהיו לתהלה: ^(ג) בַּעַת הַהִיא זה אמר על עשרת השבטים כאומר עם כי בבנין בית השני לא חזרתם לארצכם אבל בעת הגאולה ההיא אביא אתכם לארצכם: וּבַעַת קִבְצִי אֶתְכֶם. זה אמר על יהודה כאומר עם כי בבנין בית השני לא חזרתם כולכם אבל בעת הגאולה ההיא אקבץ את כולכם אל ארצכם: כִּי אֲתָנֹן אֶתְכֶם וגו'. ולכן לא יסאר מי מהם בגולה כי בעבור שיהיו לתהלי' בכל עכו"ם יביאום למנחה לירושלים את מי אשר ימצאו בקצות הארץ: בְּשׁוֹבִי. בעת אשקיש וארגיע את בני השבי לשבת שאנן אז תהיו לתהלה: לְעֵינֵיכֶם. בזה ירמוז על תחיית המתים לומר לבני דורו הנה תעמוד בתחיה ואת זה תראו בעיניכם כן אמר ה':

מצודות דוד

^(יח) נוגי ממועד. אל מול ירושלים יאמר בניך שהיו מליאי יגון בעבור איחור זמן הגאולה הכנסתים אליך כי ממך היו והושבתים למקומם: מִשְׁאֵת עֲלִיָּה חֲרָפָה. ר"ל כבר נשאו על חורבן ירושלים חרפה מרובה בהיותם בארץ אויביהם: ^(יט) הֲנִנִי עוֹשֶׂה. אני אכתש ואמעך את כל העכו"ם שעינו אותך: בַּעַת הַהִיא. בזמן הגאולה אכתש אותם: וְהוֹשַׁעְתִּי. ואז אושיע את עדת ישראל שהיא כצולעה שאינה יכולה לזוז ממקומה: וְהִנְדַּחְתָּ. ישראל הנדחה מארצה

חגי פרק א

קצא

א * בשנת שנים לדריוש המלך בחדש הששי ביום אחד לחדש היה דבר יהוה ביד חגי הנביא אל-זרבבל בן-שאלתיאל פחת יהודה ואל-יהושע בן-יהוידק הכהן הגדול לאמר: כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת לֵאמֹר הֵן אֶמְרוּ לֹא עַתָּה בָּא עַת־בֵּית יְהוָה לְהִבְנוֹת: פ ויהי דבר-יהוה ביד-חגי הנביא לאמר: הֵעֵת לָכֶם אַתֶּם לִשְׁבֹּת בְּבֵתְכֶם סְפוּגִים וְהַבֵּית הַזֶּה חָרָב: ה וְעַתָּה כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ

רש"י

(א) בשנת שנים לדריוש הוא דריוש מלך פרס שהיה אחר אחשורוש ומצינו במדרש ויקרא רבה שבנה של אסתר היה ובימי כורש הראשון עלו זרובבל ויהושע הכהן מבבל לירושלים ברשיון כורש שנאמר (עזרא ט) מי בכל עמו וגו' ועמדו צרי יהודה ובנימין ושלחו איגרותיה' לכורש לצוות לבטל מלאכת בית המקדש שהתחילו (וצה ובטלות) מיום ההוא בטלו כמפורש (בעזרא א) באדין בטילת עבדת בית אלהנא וגו' ובטלה שלש שנים שמלך כורש וארבע עשרה של אחשורוש ושנה הראשונה של דריוש בנו ובשנת שנים נאמרה נבואה זו לחגי לזרזם לחזור ולבנות במלאכה ולא יראו כי לא יבטלו העכו"ם שהקב"ה ילחם: (ב) העם הזה אמרו. לפי שבטלו אויביהם על ידיהם

מצודות ציון

(א) פחת. שלט ומושל כמו פחות וסגנים (יחזקאל טז): (ד) ספוגים. ענין מקדש הכסוי כמו וספון נארו (ירמיה כג): חרב. מלשון חורבן: (ה) דרכיכם. ר"ל עסקיכם

מצודות דוד

(א) בשנת שנים לדריוש. הוא דריוש בן אחשורוש שנתן רשות לבנות הבית אחר שבטלו מהבנין בימי כורש כמ"ש בעזרא: בן שאלתיאל. בן פדיה בן שאלתיאל היה כמ"ש בדברי הימים ובני בנים הם כבנים: (ב) לא עת בוא. ר"ל הם אומרי' עדיין לא בא העת לבנות הבית הנה לא כן הוא כי עתה בא עת בית ה' להיות נבנה כי כבר נשלמו ע' שנה שאמר ירמיה וכמ"ש בסוף מ"ב בחשבון שנות הדורות: (ד) העת לבב. וכי רק לבד לכם בא העת שאתם תשבו בבתיכם הספוגים ומכוסין בתקרות והבית הזה ישאר חרב כשהיה בתמיה: (ה) שימו לבבכם. התבוננו על עסקיכם ותראו

חגי פרק א

קצא

לִבְבְּכֶם עַל-דְּרֻכֵיכֶם: ו זרעתם הרבה והבא מעט אכול ואין לשבעה שתו ואין לשכרה לבוש ואין לחם לו והמשתכר משתכר אל-צדור נקוב: פ כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת שִׁימוּ לִבְבְּכֶם עַל-דְּרֻכֵיכֶם: ה עלו ההר והבאתם עץ ובנו הבית וארצה-בו ואפבד (ואפבדה קרי) אמר יהוה: ט פנה אל-הרבה והנה למעט והבאתם הבית ונפחתי בו יען מֶה נָאִם יְהוָה צְבָאוֹת יַעַן בֵּיתִי אֲשֶׁר-הוּא חָרָב וְאַתֶּם רָצִים אִישׁ

רש"י

(ה) על דרכיכם. על עסקיכם שאתם רואין שאין במעשה ידיכם ברכה כמו שהוא אומר זרעתם הרבה והבא מעט כל זה בשביל חורבן ביתי הוא: (ו) והבא מעט. בעון כבורים שבטלו: אכול ואין לשבעה. בעון ביטול מנחות: שתו ואין לשכרה. שניטל טעם היין לפי שבטלו הנסכים: לבוש ואין לחם. כי בעון בגדי כהונה שבטלו: והמשתכר משתכר אל צדור נקוב. כל ריוח שאתם עושים הולך

מצודות ציון

וכן מעשות דרכיך (יחזקאל טז): (ו) לשכרה. מלשון שכרות: לחם. מל' ממימות: והמשתכר משתכר. מלשון שכן וריוח: צדור. ענין קשור כמו לזרז הספף (משל ו): נקוב. מל' נקב וסור: (ה) וארצה. מלשון לזרז: (ט) ונפחתי. מלשון הפסח נשיפת רוח הפסח: יען. ענינו:

מצודות דוד

שלא כן הוא: (ו) זרעתם הרבה. הנה הרבה זרעתם ומעט הבאתם אל הבית פחות ממה שזרעתם כי לא צמחה השדה: אכול. אתם אוכלים מאכל ואין בו לשבעה כי המאדה נשתלחה במעיים: ואין לשכרה. אינו כדאי לשכר כי חלף טעם היין: לבוש. ר"ל הנה לבשתם לבוש ואינו כדאי להחם לו ואע"פ שמדרך העולם היה ראוי לחמם: והמשתכר. ומי שהוא משתכר במקח וממכר וכדומה הנה אין בו ברכה וכאלו משימו בצדור בגד הקיבוק מתחת וכמו שיכנס כן יצא: (ז) שימו לבבכם וגו'. ר"ל התבוננו על עסקיכם לתקנם: (ח) עלו ההר. ר"ל זאת עשו עלו אל ההר והביאו משם עצים ובנו הבית: וארצה בו. ר"ל עם כי יהיה קטן אדיה מרוצה בו ואתכבד על ידו: (ט) פנה אל הרבה. ר"ל אם לא תשמעו לי הנה כאשר תפנו אל הרבה להביא הבית אשלח בו מארה והנה היה הפנים למפרע אל מעט וכאשר תביאו המעט הזה אל הבית אנפח בו ותהיה כלה בנשיבת רוח פי והוא ענין מליצה: יען מֶה. כאומר ואם תשאלו בעבור מה יהיה כן הנה מאמר ה' צבאות להשיב לכם שוהו בעבור ביתי אשר הוא חרב ואתם כל אחד מכם רץ לביתו לחסות בצל קורתו:

שְׁעָסְקִי עִמָּיִתָּיִם, לֹא יִתְיַחַד עִם הַנָּשִׁים. וְלֹא יִלְמַד אֶדָם אֶת בְּנוֹ אֲמִנוֹת בֵּין הַנָּשִׁים. רַבִּי מְאִיר אָמַר, לְעוֹלָם יִלְמַד אֶדָם אֶת בְּנוֹ אֲמִנוֹת נָקִיָּה (וְקָלָה), וְיִתְפַּלֵּל לְמִי שֶׁהָעֶשֶׂר וְהַנִּכְסִים שָׁלוּ, שְׁאִין אֲמִנוֹת שְׁאִין בָּהּ עֲנִיּוֹת וְעֲשִׁירוֹת, שְׁלֹא עֲנִיּוֹת מִן הָאֲמִנוֹת וְלֹא עֲשִׁירוֹת מִן הָאֲמִנוֹת, אֲלֵא הִפֵּל לְפִי זְכוּתוֹ. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלֶעָזָר אָמַר, רְאִיתִי מִיָּמִיד חֵיהָ וְעוֹף שָׁנֵשׁ לָהֶם אֲמִנוֹת, וְהֵן מִתְּפַרְנְסִין שְׁלֹא בְּצֶעַר, וְהֵלֵא לֹא נִכְרְאוּ אֲלֵא לְשִׁמְשֻׁנִי, וְאֲנִי נִכְרָאִי לְשִׁמְשׁ אֶת קוֹנִי, אֵינִי דִין שְׁאֵתְפַרְנֶס שְׁלֹא בְּצֶעַר, אֲלֵא שֶׁהִרְעוּתִי מַעֲשִׂי וְקִפְחָתִי אֶת פְּרִנְסָתִי. אָבָא גְרִיזִין אֵשׁ צִדְרִין אָמַר מִשּׁוּם אָבָא גְרִיזִי, לֹא יִלְמַד אֶדָם אֶת בְּנוֹ, חֲמֹר, גָּמֶל, סֶפֶר, סֵפֶן, רוּעָה, וְחֲנֻנִי, שְׁאֲמִנוֹתֵן אֲמִנוֹת לִסְטִים. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר מִשְׁמֹ, הַחֲמֹרִים, רֶבֶן רְשָׁעִים, וְהַגָּמְלִין, רֶבֶן קְשָׁרִים. הַסְּפִגִין, רֶבֶן חֲסִידִים. טוֹב שְׁבֹרְפָאִים, לְגִיהֶנָּם.

וְהַפֶּשֶׁר שֶׁבְּטַבְּחִים, שְׁתַּפּוּ שְׁמֶלֶק. רַבִּי נְהוֹרָאִי אָמַר, מִנִּית אֲנִי כָּל אֲמִנוֹת שֶׁבְּעוֹלָם וְאֵינִי מִלְמַד אֶת בְּנֵי אֲלֵא תוֹרָה, שְׁאֵדָם אוֹכֵל מִשְׁכָּרָה בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהִקְרָן קִלְמַת לְעוֹלָם הַבָּא. וְשֶׁאֵדָם כָּל אֲמִנוֹת אֵינֵן בֶּן. כְּשֶׁאֵדָם בָּא לִידֵי חֲלִי אוֹ לִידֵי זָקָה אוֹ לִידֵי יְסוּרִין וְאֵינִי יוֹכֵל לְעֲסוֹק בְּמִלְאכְתּוֹ, הָרִי הוּא מֵת בְּרַעֲב. אֲבָל הַתּוֹרָה אֵינָהּ בֶּן, אֲלֵא מִשְׁמָרְתּוֹ מִכָּל רַע בְּנִיעֲרוּתוֹ וְנוֹתַנָּה לוֹ אַחֲרֵית וְתִקְוָה בְּזַקְנוּתוֹ. בְּנִיעֲרוּתוֹ מֵהוּ אָמַר, (ישעיה ב) וְקוֹי ה' יִחְלִיפוּ כַח. בְּזַקְנוּתוֹ מֵהוּ אָמַר, (תהלים צא) עוֹד יִנוּבֹן בְּשִׁיכָה. וְכֵן הוּא אָמַר בְּאַבְרָהָם אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם, (בראשית כד) וְאַבְרָהָם זָקֵן, וְה' בְּרַךְ אֶת אֲבְרָהָם בְּכָל. מִצִּינוּ שֶׁעָשָׂה אֲבְרָהָם אֲבִינוּ אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה עַד שְׁלֹא נִתְּנָה, שְׁנֶאֱמַר, (שם כו) עָקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אֲבְרָהָם בְּקוֹלִי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמָרְתִּי מִצִּוֹתִי חֲקוֹתִי וְתוֹרָתִי:

מִלִּיק לָהּ מַסְכַּת קִידוּשִׁין

רבינו עובדיה מברטנורה

והנשים צריכות לו: לא יתיחד עם הנשים. ואפילו עם הרבה נשים. לפי שלבן גס בו ומחפות עליו. ואילו אינש אחרינא עם שתי נשים תנן דלא, שלש וד' שפיר דמי. ורמב"ם פירש דלא שרינן אפילו משום כדי חייו להתיחד עם הנשים הואיל ופרנסתו מהן: חמר גמל וספן. כל אלו אומנות לסטות, כשלנין בדרכים נכנסים ולוקטים עצים

סליק מסכת קידושין

מסכת בבא קמא

פרק א

הָרִי הַשּׁוֹר פְּהָרֵי הַמִּבְעָה, וְלֹא הָרִי הַמִּבְעָה פְּהָרֵי הַשּׁוֹר. וְלֹא זֶה וְזֶה, שֵׁישׁ בֶּהֶן רוּחַ חַיִּים, פְּהָרֵי הָאֵשׁ וְהַבּוֹר וְהַמִּבְעָה וְהַהֲבָעֵר. לֹא

רבינו עובדיה מברטנורה

כי יפתח איש בור וגו'. ותולדה דבור, כגון כחו וניעו לאחר שנחו ברה"ר והזיקו: והמבעה. זה השן, שאכלה בהמתו בשדה חבירו כדכתיב (שם כב) וביער בשדה אחר. ונקרא השן מבעה מפני שהוא פעמים מכוסה פעמים מגולה, מלשון נבעו מצפוניו (עובדיה א) דמתרגמינן אגליין מטמרוהי. ותולדה דשן היא, כשנתחככה בכותל להנאתה כדרך הבהמות שמתחככות ושברה את הכותל, או טנפה פירות כשנתחככה בהן להנאתה: וההבער. זו הדליקה שיצאה והזיקה כדכתיב (שמות כב) כי תצא אש וגו' ונאכל גדיש או הקמה או השדה. ותולדה דאש, ובנו וסכיננו ומשאו שהניחן בראש גגו ונפלו ברוח מצויה והזיקו, דומיא דאש שהרוח מוליכה. והא דלא חשיב תנא דידן קרן בכלל אבות נזיקין, משום דלא מיירי אלא בניזיקין שהם מועדים מתחלתן כלומר שמשלמין נזק שלם מתחלתן, אבל בתמין ואחר כך מועדים לא קא מיירי: לא הוי השור כהוי המבעה. כלומר, אי כתב רחמנא שור לא נפיק מבעה מיניה. דהוה אמינא רגל דהזיקה מצוי חייביה רחמנא, שן דאין הזיקה מצוי לא חייביה רחמנא. ואי כתב רחמנא שן, הוה אמינא שן דיש הנאה להזיקה חייב, רגל דאין הנאה להזיקה אינו חייב. ואי כתב רחמנא שן ורגל ולא כתב אש, הוה אמינא שן ורגל שיש בהן רווח חיים כלומר, שבאים מכח בעלי חיים, חייב, אבל אש שאין בה רווח חיים לא לחייב. ואם נכתבו שלשתן ולא כתב רחמנא בור, הוה אמינא הני לחייבו לעמוד הבא

בבא קמא ממסכת נזיקין, מסכת ראשונה מזה הסדר קרוי נזיקין, וכוללת שלשה חלקים, ונקראים בבא קמא בבא מציעא בבא בתרא. וזה לשון הרמב"ם, חילק המסכת הראשונה לשלשה חלקים, והתחיל בבא קמא וענינה לדבר על נזיקין והנמנע מהם, וכגון שור ובור והבער ודין החובל, ואין שופט רשאי להקדים דבר קודם שיסיר ההזיק מביני אדם, ומפני זה הקדים אותה בראשונה על שאר הדינין, ע"כ. נשאר לבאר מלת בבא, ואומר כי ביאורו פתח. ובגמרא (נדרים דף סו:) אמר לה תבירי יתהון על רישא דבבא, ומה מאד יצדק שם פתח למשנה, לפי ששערי דיני התורה סגורים הם מבוא, ותורה שבעל פה שהיא המשנה היא פותחת אותם. וזה השער לה' צדיקים יבואו בו

פרק א ארבעה אבות נזיקין. משום דאיכא לכל חד מינייהו תולדות, קרי להו אבות: השור. הוא הרגל, דהיינו מה שהבהמה מוקת ברגליה דרך הלוכה כדכתיב (שמות כב) ושלח את בעירה. ותניא ושלח זה הרגל וכן הוא אומר (ישעיה לב) משלחי רגל השור והחמור. ותולדה דרגל היא כשהזיקה בגופה דרך הלוכה, או בשערה דרך הלוכה שנדבק כלים בשערה וגררתו ושברתו. או בשליף שעליה, והוא משאוי שבאמתחתו ובמרצופין שעליה. או בזוג שבצווארה: והבור. הפותח בור ברשות הרבים ונפל שמה שור או חמור ומת אם הבור עמוק עשרה טפחים, או הוזק אם הוא פחות מ"י טפחים. כדכתיב (שמות כא)

הלכות כבוד רבו ות"ח סימן רמב

ת"ב

הלכות כבוד רבו ות"ח סימן רמב

ת"ג

לעמוד הקודם

סמיכות. (ריב"ש סימן רע"א ודלא כהנחלת אבות פ' שנו חקמים.) ויש אומרים דמי שאינו מסמך למורנו ונותן גטין וחליצות, אין במעשיו כלום, ויש להושיט לגטין וחליצות שנתן, אם לא שידוע לכל שממנה לרבים הוא רק שמצד ענה ונפלות אינו מבקש גדולות. (מור"ד כהן סי' כ' מהרי"ו סי' פ"ה וקכ"ב.) ויש חולקים ומקליין (תשובת ריב"ש הנ"ל). ובמקום עגון יש להקל אם כבר נתן גטין וחליצות, אבל לא בדרך אחר, כי מנהגן של ישראל תורה, כן נ"ל. ועוד נ"ל שמתר לתת מורנו לאחר שסדר גטין, ואף על פי שמדין הסמיכה שבימים הראשונים לא הוי דינא הכי, מקל מקום עקש אינו אלא נטילת רשות בעלמא ושרי.

מז. אסור לתלמיד לקרות לרבו בשמו, לא בחייו ואלא במוותו, ואפלו לקרות לאחרים ששמום פשוטו אסור, אם הוא שם פלאי שאין הכל רגילין לקרות בו. הגה: אבל שם שרגילין בו, מתר להוכיר שלא בפני רבו. (בית יוסף בשם הרמב"ם.) וכל זה דוקא כשאינו מוכיר רק שמו לבד, אבל מתר לומר: ר' מורי פלוני. (כן משמע מפי רש"י פ' חלק.)

מז. לא יתן שלום לרבו ולא יחזיר לו שלום, בדרך שאר העם, אלא שוחה לפניו ואומר לו ביראה

ובכבוד: (שלום עליך רבי, ואם נתן לו רבו שלום, אומר לו:) שלום עליך מורי ורבי. וכן נוהגין. ויש אומרים דאין לתלמיד לשאל בשלום רבו כלל, שנאמר: ראובן נצרים ונתבאר (איוב כח, ט.) (ירושלמי הביא הנהגה מןיוני פק"ה) וכן כתב תאו' נתיב ב' ובית יוסף בשם רבנו יונה. **יולא יחליץ תפיליו לפני רבו ולא יסב לפניו, אלא יושב ביושב לפני המלך.** היה רבו יושב בסעודה עם אחרים, נוטל רשות מרבו ואחר כך מאחרים. (רוקח סימן של"ה.) **יולא יתפלל לפניו לא לאחריו ולא בצדו, ואין צריך לומר שאסור להלך בצדו, אלא יתרחק לאחר רבו.** ולא יהא מבון כנגד אחריו, אלא יצדד עצמו לצד אחר, בין כשמתפלל עמו בין כשהולך עמו. **יחזין לד' אמות, הכל מתר.** ועין בא"ח סי' צ"ד. **יולא יכנס עמו למרחץ אלא אם כן הוא צריך לו.** הגה: ואם היה התלמיד במרחץ קדם לרבו, ובא רבו לשם, אין צריך לצאת. (מהרי"ו בדנין.) וכל זה לא מרי אלא במקום שהולכים ערמי ערוה במרחץ, אבל במקום שהולכים במקנשים, מתר. (אגדה פ' מקום שנהגו) וכן המנהג פשוט לכנס עם רבו ואביו וחמיו ובעל אמו ובעל אחותו למרחץ, אף על פי שבגמרא אסרו בלם, והכל הוא מטעם דעכשיו הולכים במקנשים. **יולא יושב לפניו, עד שיאמר לו:**

שב, ולא יעמד, עד שיאמר לו: עמד, או עד שיטל רשות לעמד. וכשיפטר מלפניו לא יחזיר לו אחריו, אלא נרתע לאחוריו, ופניו כנגד פני רבו. הגה: והנפטר מרבו ונטל ממנו רשות ולן בעיר, צריך לחזר ולטל ממנו רשות (שם פ"ק דמ"ק ור' ריהס.) ודוקא שלא אמר לו מתחלה שרוצה ללון בעיר, אבל אם הגיד לו בשעה שנטל רשות, אין צריך לחזר ולטל ממנו רשות. (הר"ן שם.) **יולא יושב במקומו; ולא יכריע דבריו בפניו; ולא יסתור דבריו.** יחייב לעמד מפניו, משיראנו מרחוק מלא עיניו עד שיתכסה ממנו שלא יראה קומתו, ואחר כך יושב. ואפלו היה רכוב, צריך לעמד מפניו, דחשיב כמהלך. הגה: יש אומרים דאין אדם חייב לעמד לפני רבו, רק שחרית וערבית. (טור בשם הרמב"ם.) ודוקא בבית הרב, אבל בפני אחרים שאין יודעים שעמד לפניו, חייב לעמד. (בית יוסף בשם התוס' ומדכ"י בשם ר"י ועוד פוסקים.)

יו. שלשה שהיו מהלכים בדרך, הרב באמצע, הגדול לימין, והקטן לשמאל. הגה: והא דאין מכבדים בדרך אלא בפתח הראוי למנוחה, הינו שכל א' הולך לדרבו ואינן כתובות דף צ' ע"א: ש שם ממימרא דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן שם: ת שם ממימרא דרב נחמן בר יצחק שם: א מברייא דר' אליעזר ברכות דף כ"ו ע"ב: ב מסקנת הגמ' בבב"ב דף קי"ט ע"ב וכתבוהו הר"ף והרא"ש לעמוד הבא

באר הגולה

רשות לקטן לישב וכו': ז יומא דף נ"ג ע"א: ח הרמב"ם שם וילף מדתני' גבי אביו וציינתיו לעיל בס"י ר"מ סיף ב' וכ"ש לרבו שכבודו חמור מכבוד אביו: ז ממימרא דאביי קדושין דף ל"ג ע"א: ח אביעאי ופשוטא אביי שם ומעובא דאביי שם ע"א: ט ממימרא דרבי ינאי שם פ"י שדרים בבית הרב דמסתמא עמדו שחרית וערבית כ"כ בתוספ' שם ריש ע"ב: ב ברייתא דאמר דף ל"ו ע"א: ג שבת דף נ"א ע"ב: ק שבולת הלקט סי' מ"ב: ר רמב"ם שם בפ"ה כמימרא דריב"ל וכו' וכו' רבא ורב אשי כתובות דף צ' ע"א: ש שם ממימרא דר' חייא בר אבא א"ר יוחנן שם: ת שם ממימרא דרב נחמן בר יצחק שם: א מברייא דר' אליעזר ברכות דף כ"ו ע"ב: ב מסקנת הגמ' בבב"ב דף קי"ט ע"ב וכתבוהו הר"ף והרא"ש לעמוד הבא

באר הגולה

ב כרב נחמן וכדאמר רבי יוחנן מה נעשו יגחיו וכו' סנהדרין דף ק' ע"א: ג רמב"ם שם: ד לשון הרמב"ם שם וכתב הכי"ם שם בג צריך תלמוד מנ"ל דצריך לשנות שם אחריו כפי"ו מהלכות ממונים כ' שכן נ"ל לדעתו: ח ברייתא דר"א ברכות דף כ"ו ע"ב: ו ל' רמב"ם שם בפ"ה מהלכות ת"ת וכאשר הגהתי כן הוא שם ובטור: ז שם מהא דאמרין אשר הרים יד במלך שחלץ תפילין בפניו סנהדרין דף ק"א ע"ב ומורא רבו כמורא מלך: ח שם ממימרא דרב יהודה אמר רב ברכות דף כ"ו ע"א ציינתו ג"כ בטור א"ח סי' צ': ט שם חז"ל יונה וכו' הטור מהא דמשני רב אמר ורב אסי חזק לארבע אמות עברו ברכות שם: י בריי פסחים דף נ"א ע"א: ב ל' הרמב"ם שם ממדרש רות ויאמר שבו פה וישבו מכאן שאין

ספר הוזהר

פרשת ויצא יעקב

(דף קן ע"ב)

תתלח

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קן ע"ב)

תתלח

אֲמִינָה, הָאֵל עֲמִיד הַקִּדְּרִים דָּאָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּמַלְיָן אַלְיָן בְּלִהּוּ בְּרִנָּא דְּחֻקְמָתָא נִינְהוּ, וְלֹא חֲזָזָה מַלְיָן אַחֲרֵנִין. פֶּד סִדְרָנָא מַלְיָן קַמֵּיה דְּרַבִּי שְׁמַעוֹן. אָמַר לִי, לֹא תִימָא דְּמַלְיָן אַלְיָן דִּינוּקָא נִינְהוּ, אֲלֵא מַלְיָן דְּרִיזִין עֲלֵאִין נִינְהוּ, וְכֵלָא בְּרִנָּא דְּחֻקְמָתָא רְשִׁימִין.

וַיְדַר יַעֲקֹב נֶגְדַּר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגו', (בראשית כח) אָמַר רַבִּי יְהוּדָה בֵּינן דְּכָל הָאֵי אַבְטָה לִיהַ קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, אֲמַאי לֹא הָאָמִין, דָּאָמַר (בראשית כח) אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי וְגו'. אֲלֵא, אָמַר יַעֲקֹב, חֲלֵמָא חֲלֵמָנָא, וְחֲלֵמִין מַנְיֵיהוּ קְשׁוּט וּמַנְיֵיהוּ לֹא קְשׁוּט, וְאִם יִתְקַנֵּים הָא יִדְעָנָא דְּחֲלֵמָא קְשׁוּט הוּא, וְעַל דָּא אָמַר אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים וְגו', כִּמְה

תרגום לשון הוזהר

שְׁחֲלֵמִי, וְהִיָּה ה' לִי לֵאלֹהִים. אֲנִי אֶהְיֶה מוֹשֵׁךְ בְּרֻכּוֹת מִהַמַּעֲזָן שֶׁל הַנַּחֲלָה שֶׁל הַכָּל לְמִקּוֹם הַזֶּה שֶׁנִּקְרָא אֱלֹהִים.

בֹּא רֵא, יִשְׂרָאֵל שְׁהוּא בְּאֻמַּעַצ, הַכָּל הוּא נוֹטֵל בְּרֵאשׁוֹנָה מִהַמְקוֹר שֶׁל הַכָּל, וְאַחַר שִׁנְיָעַ אֵלָיו, מִמֶּנּוּ שׁוֹפֵעַ וּמִמִּשְׁיָךְ לְמִקּוֹם הַזֶּה, מִשְׁמַע שְׁכָתוֹב וְהִיָּה ה' לִי – בְּרֵאשׁוֹנָה, וְאַחַר הַכָּל – לֵאלֹהִים. כְּמוֹ שְׁאֵלֵהֶם יִהְיֶה שׁוֹמֵר וְעוֹשֶׂה לִי כָּל אוֹתוֹן הַשׁוֹבוֹת, אִף אֲנִי אֶהְיֶה מוֹשֵׁךְ לוֹ מִהַמְקוֹם שֶׁל כָּל אוֹתוֹן הַבְּרֻכּוֹת, וְיִתְחַבֵּר בּוֹ הַקֶּשֶׁר שֶׁל הַכָּל. מִתִּי? וְשִׁבְתִּי בְּשִׁלּוֹם אֶל בֵּית אָבִי, כִּשְׁאֵהָה יוֹשֵׁב בְּדִרְגָּה שְׁלִי, וְאֶהְיֶה יוֹשֵׁב בְּדִרְגָּה שֶׁל שִׁלּוֹם לְתַקְנָן אֶת בֵּית אָבִי, וְשִׁבְתִּי בְּשִׁלּוֹם דְּוָקָא, אֲוֹ וְהִיָּה ה' לִי לֵאלֹהִים.

דְּבַר אַחַר וְשִׁבְתִּי בְּשִׁלּוֹם אֶל בֵּית אָבִי, שְׁשִׁם הִיא הָאָרֶץ הַקְּדוּשָׁה, שֶׁם אֲשַׁתְּלֵם. וְהִיָּה ה' לִי

אָבִי, דְּתַמְנָן הוּא אֲרַעָא קְדִישָׁא, תַּמְנָן אֲשַׁתְּלֵם. וְהִיָּה יְיָ לִי לֵאלֹהִים. בְּאֶתֶר דָּא, אֶסְלַק (אסלוק) מִדִּרְגָּא דָּא לְדִרְגָּא אַחְרָא כְּדָקָא יְאוֹת, וְתַמְנָן אֶפְלַח פּוֹחֲלָנִיָּה.

רַבִּי חֲזִיָּא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים סח) דְּבַרִּי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תַכְפֵּרֵם. הָא קָרָא קִשְׁיָא, דְּלֹאוּ סוֹפִיָּה רִישִׁיָּה, וְלֹאוּ רִישִׁיָּה סוֹפִיָּה. אֲלֵא דוֹד בַּעַז עַל גְּרַמִּיָּה, וְלִכְתֵּר בַּעֲיָא עַל כֵּלָא. דְּבַרִּי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי. אָמַר דוֹד, אָנָּא יִדְעָנָא בְּגַרְמִי דַּחְכָּנָא, אֲכָל כִּמְה חֲזִיבִין אֵינוֹן בַּעֲלָמָא, דְּאִתְגַּבְּרוּ חוֹבִיָּהוּ עֲלֵייהוּ יִתִּיר מִנִּי. הוֹאִיל וְכֵן, לִי (דף קנא ע"א) וְלִהוֹן, פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תַכְפֵּרֵם.

תָּא חֲזִי, בְּשַׁעֲתָא דְּחִיבִין סְגִיאִין בַּעֲלָמָא, אֵינוֹן סְלִקִין, עַד הֵוּא אֲתֵר דִּסְפָּרִי דְּחִיבִיָּא אִתְפַּתְחוּ, כִּמְה דָּאָת

תרגום לשון הוזהר

מִשׁוֹם כִּךְ דְּבַרִּי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי, וְעַל כֵּן פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תַכְפֵּרֵם.

יַעֲקֹב כְּמוֹ כֵּן מִשׁוֹם כִּךְ לֹא הָאָמִין. אִם תֹּאמַר שְׁלֵא הָאָמִין בְּקִדּוּשׁ-בְּרִיךְ-הוּא – לֹא. אֲלֵא שְׁלֵא הָאָמִין בַּעֲצָמוֹ. אוֹלֵי יַחְסָא, וְאוֹתוֹ הַחֲסָא יִמְנַע אוֹתוֹ שְׁלֵא יִשׁוּב בְּשִׁלּוֹם וְתַסְתַּלֵּק מִמֶּנּוּ הַשְּׁמִירָה, וּמִשׁוֹם כִּךְ לֹא הָאָמִין בַּעֲצָמוֹ. וְהִיָּה ה' לִי לֵאלֹהִים אֶפְלוּ רַחֲמִים, כִּשְׁאֲשׁוּב בְּשִׁלּוֹם, אִשִּׁים כְּנִגְדִי אֶת הַדִּין, מִשׁוֹם (שם) שְׁאֲנִי עוֹבֵד לְפָנָיו תְּמִיד.

אָמַר רַבִּי אַחָא, אָמַר יַעֲקֹב, קַעַת אֵינִי צָרִיךְ אֶת הַדִּין. כִּשְׁאֲשׁוּב לְבֵית אָבִי אֲתַכְלֵל בְּדִין וְאִתְקַשֵּׁר בּוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לֹא כִךְ, אֲלֵא אָמַר, עֲכָשׁוּ אִם יִהְיֶה אֱלֹהִים עִמָּדִי, אֲנִי צָרִיךְ שְׁהִדִין

לֵאלֹהִים. בְּמִקּוֹם הַזֶּה אֶעֱלֶה (נחמיה) מִדִּרְגָּה זוֹ לְדִרְגָּה אַחֲרֵת כְּרֹאִי, וְשֶׁם אֶעֱבֹד עֲבוֹדָתוֹ.

רַבִּי חֲזִיָּא פִּתַּח וְאָמַר, דְּבַרִּי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תַכְפֵּרֵם. הַפְסוּק הַזֶּה קִשְׁיָא, שְׁאִין סוֹפּוֹ רֵאשׁוּ וְאִין רֵאשׁוּ סוֹפּוֹ. אֲלֵא דוֹד בַּקֵּשׁ עַל עֲצָמוֹ, וְאַחַר כִּךְ בַּקֵּשׁ עַל הַכָּל (תהלים סח) דְּבַרִּי עֲוֹנוֹת גָּבְרוּ מִנִּי. אָמַר דוֹד, אֲנִי יִדְעָתִי בַּעֲצָמִי שְׁחֲסָתִי, אֲכָל כִּמְה רִשְׁעִים הֵם בַּעֲוֹלָם שֶׁהִתְגַּבְּרוּ חֲסָאֵיהֶם עֲלֵיהֶם יוֹתֵר מִמֶּנִּי. הוֹאִיל וְכֵן, לִי וְלָהֶם, פִּשְׁעֵינוּ אֲתָה תַכְפֵּרֵם.

בֹּא רֵא,ה, בְּשַׁעָה שְׂרֵבִים הִרְשָׁעִים בַּעֲוֹלָם, הֵם עוֹלִים עַד אוֹתוֹ מִקּוֹם שֶׁסְּפָרִי הִרְשָׁעִים נִפְתַּחוּ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר (תהלים) דִּין יוֹשֵׁב וּסְפָרִים נִפְתַּחוּ, וְאוֹתוֹ סֵפֶר (מדרן עמוד ע"ה), וְלִמְעַלָּה מִרֵּאשׁוּ שֶׁל דוֹד וְהֵא

הכי, אלא אמר, השתא אם יהיה אלהים עמדי, דינא אצטריקנא לנטרא לי, עד דאיתוב בשלם לבית אבא, אבל פיון דאיתוב בשלם, אתגלינא רחמי דינא, ואתקשר בקשורא מהימנא, לאכללא כלא כחד. (בראשית כח) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים. דהא כדן יהא כלא קשורא חדא, והאי אבן אתברקא מימנא ומשמאלא, אתברקא מעילא ומתתא, בגין (דא) דאתן מעשרא מכלא.

אמר רבי אבא, הא כתיב, (בראשית כח) ויקח מאבני המקום. ואי תימא דאבנא דא, עלאה (על) כמה אבנין לאתר מותביה, למשרי עליהו, (ג"א) תאי דכתיב) והא כתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, (ג"א) עליה מיבעי ליה. בגין (ג"א ביון) דאמר (בראשית כח) אין זה כי אם

בית אלהים, הכא ארים לה קמא עלאה, בגין דתלא כל שבחא דזה בה, דאין זה לקיימא (ולתתא) פי אם בית אלהים. וישפיר. ועל דא אשר שמתי מצבה כתיב.

יהיה בית אלהים לעלמין, בית אלהים, בית יי מיבעי ליה, כמה דאת אמר, (עזרא א) לכונו את בית יי. וכן (תהלים קכב) בית יי גלף. אלא, אתר דבי דינא איהו מתרין סטרין עלאין, מסטרא דיוכלא, דאיהו אלהים חיים. ומסטרא דיצחק אלהים.

אמר רבי אלעזר, יוכלא, אף על גב דדיגין (נפיקין) מתערין מינה, וכלהו רחמי (דדיגין), כל חידו מינה נפקין, והוא חדווא (ס"א וואו חדווא) דכלא. אלא בית אלהים, סטרא דדינא קשיא, אי לטב, בסטרא (דיוכלא)

דשמאלא, אתער ביה רחמוותא, כמה דאת אמר, (שיר השירים ב) שמאלו תחת לראשי. אי לביש, בסטרא דשמאלא, אתער ביה דינא קשיא, כמה דאת אמר, (ירמיה א) מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ, ודאי בית אלהים. רבי שמעון אמר, בית אלהים היינו דכתיב, (תהלים מח) קרית מלך רב. אית מלך סתם, ואית מלך רב, ודאי עלמא עלאה, מלך רב איהו, ודא הוא (שם) קרית מלך רב.

רבי חייא ורבי חזקיה, הוו יתבי תחות אילני דחקל אונו, אדמוף רבי חייא, חמא ליה לאללהו, אמר מקסטיטורא דמר, חקלא נהיר. אמר, השתא אתינא לאודעא, דירושלם קריב איהו לאתחורבא, וכל אינון קרתין דחכימינא. בגין דירושלם דינא

איהו, ועל דינא קיימא, ועל דינא אתחורב, והא אתיחייב רשו לסמאל עלה, ועל תקיפי עלמא, ואתינא לאודעא לחכימינא דילמא יורכוני שני דירושלם, דהא כל זמנא דאורייתא אשתפח בה, היא קיימא. בגין דאורייתא אילנא דחיי דקיימי עלה, (תרי גוסחי אינון) כל זמנא דאורייתא אתער לתתא אילנא דחיי לא אעדי לעילא, פסק אורייתא לתתא אילנא דחיי אסתלק (מינה) מעלמא.

ועל דא, כל זמנא דחכימינא יחדון בה פאורייתא, לא יכיל סמאל בהו, דהא כתיב, (בראשית כו) הקול קול יעקב והיזים ידי עשו, דא הוא אורייתא עלאה, דאקרי קול יעקב, בעוד דההוא קול לא פסק, דבור שלטא ויכלא, ועל דא לא אצטריך אורייתא

תרגום לשון הוזהר

שתלה בה כל השבח של זה, שאין זה לקים (למשה) כי אם בית אלהים, ויפה. ועל כן אשר שמתי מצבה.

יהיה בית אלהים, לעולמים. בית אלהים? בית ה' היה צריך להיות, כמו שנאמר לכונו את בית ה', וכן (תהלים קכב) בית ה' גלף. אלא מקום בית הדין הוא משני צדדים עליונים – מצד היובל שהוא אלהים חיים, ומצד של יצחק אלהים.

אמר רבי אלעזר, היובל, אף על גב שהדינים (יוצאים) מתעוררים ממנה וכלם רחמים (דינים), כל השמחות יוצאות ממנה, והוא שמחת (וואו חרות) הכל. אלא בית אלהים – הצד של הדין הקשה. אם לטוב, בצד (היובל) השמאל מתעוררת בו

תרגום לשון הוזהר

אבהו, כמו שנאמר שמאלו תחת לראשי. אם לרע, בצד השמאל מתעורר בו דין קשה, כמו שנאמר מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ. ודאי בית אלהים. רבי שמעון אמר, בית אלהים, הינו שכתוב קרית מלך רב. יש מלך סתם ויש מלך רב. ודאי שהעולם העליון הוא מלך רב, וזהו קרית מלך רב.

רבי חייא ורבי חזקיה היו יושבים תחת האילנות של שדה אונו. גרדם רבי חייא, וראה את אלהיו. אמר, מהוכחת הדרך של מר מאיר השדה. אמר, כעת באתי להודיע שקרובה ירושלים להתחבר, וכל אותן קריות החכמים, משום שיירושלים היא דין, ועל דין עומדת ועל דין מתחבר, והנה נתנה רשות לסמאל"ל עליה ועל

ועל כן, כל זמן שהחכמים ישמחו בתורה, לא יוכל עליהם סמאל"ל, שהרי כתוב הקל קול יעקב והיזים ידי עשו. זו התורה העליונה שנקראת קול יעקב. בעוד שאותו קול לא פוסק, הדבור שולט ויכול, ועל כן לא צריך להפסיק בתורה. והתעורר רבי חייא, והכלו ואמרו את הדבר הזה לחכמים. לעמוד הבא

עֲדֹשְׁעֵרִי מוֹת: יט וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה
בְּצָר לָהֶם מִמַּצּוֹקֹתֵיהֶם וַיִּשְׁעֵם:
כ וַיִּשְׁלַח דָּבָרוֹ וַיִּפְּאֵם וַיִּמְלֹט
מִשְׁחִיתוֹתָם: כא וַיְדוּ לַיהוָה חֲסִדוֹ
וַנִּפְלְאוּתָיו לִבְנֵי אָדָם: כב וַיִּזְבַּחוּ זִבְחֵי
תוֹדָה וַיִּסְפְּרוּ מַעֲשָׂיו בְּרִנָּה: כג וַיִּרְדִּי
הֵים בְּאֵינִית עֲשֵׂי מְלָאכָה בְּמִים רַבִּים:
כד תִּמְהָ רָאוּ מַעֲשֵׂי יְהוָה וַנִּפְלְאוּתָיו
בְּמַצּוֹתָה: כה וַיֹּאמֶר וַיַּעֲמֵד רוּחַ סַעֲרָה
וַתְרוֹמֵם גְּלוֹי: כו יַעֲלֶה שָׁמַיִם יִרְדּוּ
תְּהוֹמוֹת נִפְשָׁם בְּרָעָה תִתְמוּגַג:
כז יִתְּנוּ וַיִּנְעוּ בִּשְׁבוֹר וְכָל־חֲכָמָתָם
תִּתְבַּלַּע: כח וַיִּזְעַקוּ אֶל־יְהוָה בְּצָר
לָהֶם וַמִּמַּצּוֹקֹתֵיהֶם וַיִּצְיֵאֵם: כט יִקָּם
סַעֲרָה לְדָמָמָה וַיַּחֲשׂוּ גְלוֹתָם:
ל וַיִּשְׁמָחוּ כִּי־יִשְׁתַּקּוּ וַיִּנָּחֵם אֶל־מִחוֹז
חֲפָצָם: לא וַיְדוּ לַיהוָה חֲסִדוֹ
וַנִּפְלְאוּתָיו לִבְנֵי אָדָם: לב וַיְרוֹמְמוּהוּ
בְּקֹחֶל־עַם וּבְמוֹשָׁב זָקָנִים וַיְהַלְלוּהוּ:
לג יֵשׁם הַהֲרֹת לְמִדְבָּר וּמִצְאֵי מַיִם
לְצִמְאֹן: לד אֶרֶץ פָּרִי לְמַלְחָה מְרֻעַת
יִשְׁבִּי כַּה: לה יֵשׁם מִדְבָּר לְאַגְם־מַיִם
וְאַרְץ צִיָּה לְמִצְאֵי מַיִם: לו וַיּוֹשֶׁב שָׁם
רַעֲבִים וַיִּכְנֹנּוּ עִיר מוֹשָׁב: לז וַיִּזְרְעוּ
שָׂדוֹת וַיִּשְׁעוּ כְרָמִים וַיַּעֲשׂוּ פְרִי
תְבוּאָה: לח וַיִּבְרַכֵּם וַיִּרְבּוּ מְאֹד
וַכְּהִמָּתֶם לֹא יִמְעִיט: לט וַיִּמְעָטוּ
וַיִּשְׁחוּ מַעַצֵּר רָעָה וַיִּגְדּוּ: מ שִׁפְךָ בְּזוֹ
עַל־גְּדִיבִים וַיִּתְּעֵם בָּתְּחוּ לֹא־דָרָךְ:

יום רביעי

קכ א שִׁיר מְזֻמָּר לְדָוִד: ב נִכּוֹן לְבִי
אֱלֹהִים אֲשִׁירָה וְאֶזְמִירָה אֶה־
כְּבוֹדִי: ג עוֹרָה הַבָּבֶל וְכֹזֹר אַעֲרִיָה
שָׁחַר: ד אֹדֶךְ בַּעֲמִים: ה יְהוָה וְאֶזְמִירָךְ
בְּלֵאֲמִים: ו כִּי־גָדוֹל מַעַל־שָׁמַיִם
חֲסִדֶּךָ וְעַד־שָׁחֲקִים אֲמַתְךָ: ז רֹמְמָה
עַל־שָׁמַיִם אֱלֹהִים וְעַל כָּל־הָאָרֶץ
כְּבוֹדֶךָ: ח לִמְעַן יִחַלְצוּן יְדִידֶיךָ
הוֹשִׁיעָה יְמִינֶךָ וַעֲנֵנִי: ט אֱלֹהִים: י דָּבָר
בְּקִדְשׁוֹ אַעֲלֶזָה אֲחַלְקָה שְׂכָם וְעַמְּךָ
סִבּוֹת אֲמַדֵּד: יא לִי גִלְעָד: יב לִי מִנְשֵׁה
וְאַפְרַיִם מַעֲזוֹ רֹאשֵׁי יְהוּדָה מְחַקְקִי:
יג מוֹאָב: יד סִיר רַחֲצִי עַל־אָדָם אֲשַׁלִּיךְ
נַעֲלִי עַל־פְּלִשְׁת אֲתוֹרֻעַ: טו מִי וְכִלְנִי
עִיר מִבְּצָר מִי נִתְּנִי עַד־אָדָם:
יז הֲלֹא־אֱלֹהִים זִנְחִתָּנוּ וְלֹא־תִצָּא
אֱלֹהִים בְּצָבָאֲתֵינוּ: יח הֲכֹה־לָנוּ עֲזָרָת
מִצָּר וְשׂוֹא תִשׁוּעַת אָדָם: יט בְּאֵלֹהִים
נַעֲשֶׂה־חֵיל וְהוּא יְבוֹס צָרֵינוּ:

קכא א לְמִנְצַח לְדָוִד מְזֻמָּר אֱלֹהִי
תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי פִי רִשְׁעַ
וּפִי־מְרֻמָּה עַל פִּתְחוֹ דִּבְרוּ אֹתִי לִשְׁוֹן
שָׁקָר: ג וּדְבָרִי שֹׁנְאָה סִבְבֵּנִי וַיִּלְחַמּוּנִי
חֲגָם: ד תַּחַת־אֶהְבְּתִי יִשְׁטַנּוּנִי וְאֹנִי

תַּפְלָה: ה וַיִּשְׁמִיאוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה
וְשֹׁנְאָה תַּחַת אֶהְבְּתִי: ו הִפְקֵד עָלַי
רִשְׁעִי וְשָׁטָן יַעֲמֵד עַל־יְמִינִי:
ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רִשְׁעִי וְתִפְלֹתָי תִּהְיֶה
לְחֻטָּאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲשִׂים פְּקָדְתּוֹ
יִקַּח אַחֵר: ט יִהְיוּ־כַנּוֹי תוֹמָיִם וְאַשְׁתּוֹ
אֶל־מִנְהָ: י וְנוֹעַ יִנְעוּ כַנּוֹי וְשֹׁאֲלוֹ
וְדָרְשׁוּ מִחֲרֻבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גּוֹשָׁה
לְכָל־אֲשֻׁרֵּלּוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים יִגִּיעוּ:
יב אֶל־יִהְיֶילוֹ מִשְׁךָ חֲסֵד וְאֶל־יִהְיֶה חֲזֹנְךָ
לִיתוּמָיו: יג יִהְיֶה־אֲחֵרִיתוֹ לְהַכְרִית בְּדוֹר
אַחֵר יִמַּח שְׂמִם: יד יִזְכֹּר: טו עֲזֹן אֲבֹתָיו
אֶל־יְהוָה וְחֲטָאֵת אָמֹו אֶל־תִּמְחָם:
טז יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תְּמִיד וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ
זָכָם: טז יַעַן אֲשֶׁר: יז לֹא זָכַר עֲשׂוֹת
חֲסֵד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וַיִּכְאֹה
לִבִּי לְמוֹתָת: יח וַיֹּאכֶב קָלְלָה וְתִבְוֹאָהּ
וְלֹא־חִפְץ בְּבִרְכָּה וְתִרְחַק מִמֶּנּוּ:
יט וַיִּלְבַּשׁ קָלְלָה כְּמָרוֹ וּמִכָּא כַּמִּים
בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֵן בַּעֲצָמוֹתָיו: יט תִּהְיֶילוֹ
כְּבֶגֶד יַעֲטָה וְלִמְזַח תְּמִיד יִחַגְרָה:
כ זֹאת פָּעַלְתָּ שָׁטָנִי מֵאֵת יְהוָה
וְהַדְּבָרִים רָעַ עַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה: כב
יְהוָה קְרִי אֱלֹהִים אֲדֹנִי עֲשֵׂה־אֹתִי לִמְעַן
שָׁמֹךְ כִּי־טוֹב חֲסִדֶּךָ הִצִּילָנִי: כג כִּי־
עֵנִי וְאֶבְיוֹן אֲנִי וְלִבִּי חָלָל בְּקִרְבִּי:
כד כַּעֲלֵ־כִנְטוֹתוֹ נִהְלַכְתִּי נִגְעַרְתִּי
בְּאֶרְבָּה: כה בְּרַפִּי כָשְׁלוֹ מִצּוֹם וּבִשְׁרִי
כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כו וְאֹנִי: כז הִיטִיתִי חֲרָפָה

לָהֶם וְרֹאשִׁי וַיִּנְעוּן רֹאשָׁם: כז עֲזָרְנִי
יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כְּחֲסִדֶּךָ: כז וַיִּדְעוּ
כִּי־יִרְדֹּף זֹאת אֹתָהּ יְהוָה עֲשִׂיתָה:
כח וַיִּקְלְלוּ־הֶמָּה וְאַתָּה תִּכְרֹךְ קִמּוֹ: כט
וַיִּבְשּׁוּ וַעֲבָדְךָ יִשְׁמַח: לו יִלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי
כָל־מָה וַיַּעֲטוּ כְּמַעִיל בִּשְׂתָם: לו אוֹדָה
יְהוָה מְאֹד בְּכִי וּבְתוֹךְ רַבִּים אֶהְלֵלוּ:
לא כִּי־יַעֲמֵד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ
מִשְׁפָּטִי נַפְשׁוֹ:

קי א לְדָוִד מְזֻמָּר נֶאֱמַר יְהוָה: לא אֲדֹנִי
שָׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֲיִכְךָ הַדָּם
לְרִגְלֶיךָ: ב מִשְׁה־עֶזְרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה
מִצִּיּוֹן רִדָּה בְּקִרְבִּי אֲיִכְךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת
כְּנוֹם חִילֶךָ בְּהַדְרִי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר
לְךָ טַל יִלְדָּתְךָ: ד נִשְׁבַּע יְהוָה: ה וְלֹא
יִנָּחֵם אֹתָהּ־כִתְּנוֹ לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵי
מַלְכֵי־צָדֵק: ו אֲדֹנִי עַל־יְמִינֶךָ מִחֵץ
בְּיוֹם־אֲפֹו מְלָכִים: ז יָדִין בְּגוֹיִם מְלֹא
גִּיּוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אָרֶץ רַבָּה:
ח מִנְחַל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פֶּן יָרִים
רֹאשׁ:

קיא א הַלְלוּיָהּ: א אוֹדָה יְהוָה בְּכָל־
לֵב בְּסוֹד יִשְׂרָאֵל וְעַדָּה:
ב גְּדִלִים מַעֲשֵׂי יְהוָה דְּרוֹשִׁים לְכָל־
חַפְצֵיהֶם: ג הוֹדוּ־וְהִדָּר פָּעִלּוֹ וְצִדְקָתוֹ
עֲמִדַת לְעַד: ד זָכַר עֲשֵׂה לְנִפְלְאוֹתָיו
חֲנוּן וְרַחוּם יְהוָה: ה טָרַף נִתָּן לִיִּצְחָק
יִזְכֹּר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ: ו כַּח מַעֲשָׂיו הִגִּיד
לַעֲמֹו לִתֵּת לָהֶם נַחֲלַת גּוֹיִם: ז מַעֲשֵׂי

יִדְּיוֹ אִמָּת וּמִפֶּשֶׁט נֶאֱמָנִים כָּל־
פְּקוּדָיו׃ ה סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם
עֲשׂוֹיִם בְּאֵמַת וְיִשָּׁר׃ ט פְּרוּת | שְׁלֵחַ
לְעִמּוֹ צִוָּה לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא
שְׁמוֹ׃ י רֵאשִׁית חֲכָמָה | יִרְאֵת יְהוָה
שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיָּה׃ יא תְּהִלָּתוֹ עֲמִדַּת
לְעַד׃

קִיב * הַלְלוּהָ | אֲשֶׁר־יֵאֵשׁ יִרָא אֶת־
יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפֵץ מֵאֹד׃
גָּבוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה זָרְעוּ דֹּר יִשְׂרָאֵל׃
בְּחַיָּהּ׃ ה הוֹן־וַעֲשֹׂר כִּבְיֹתוֹ | צְדָקָתוֹ
עֲמֵדָת לֵעַד׃ ו זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר
לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק׃ ח טוֹב־
אֵישׁ חֲזֹן וּמְלֹאָה׃ י כָּל־כֶּל דְּבָרָיו
בְּמִשְׁפָּט׃ יא כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יִמּוּט לִזְכָּרוֹ
לְעוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק׃ יב מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא
יִירָא נִכּוֹן לִבּוֹ בַּטֶּחַ בִּיהוָה׃ יג סְמוּךְ
לִבּוֹ לֹא יִירָא עַד אֲשֶׁר־יִרְאֶה בְּצִרּוֹ׃
יד פֶּזֶר׃ טו נָתַן לְאֲבִיּוֹנִים צְדָקָתוֹ עֲמֵדָת
לְעַד קִרְנוֹ תְרוֹם בְּכָבוֹד׃ יז רָשָׁע יִרְאֶה׃
יח וְכֵס שְׁנֵי יַחֲזֵק וְנָקַם תְּאוֹת רָשָׁעִים׃
יט תֵּאָבֵד׃

כד לחודש

יום חמישי

קִיג * הִלְלוּהָ | הִלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה
 הִלְלוּ אֶת-שֵׁם יְהוָה: **ב** יְהִי שֵׁם
 יְהוָה מְבָרָךְ מְעַמָּה וְעַד-עוֹלָם:
ג מִמְּרוֹחַ-שָׁמֶשׁ עַד-מְבוֹאוֹ מִהֲלֹל שֵׁם
 יְהוָה: **ד** רָם עַל-כָּל-גּוֹיִם | יְהוָה עַל
 הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: **ה** מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ

הַמִּגְבִּיחַ לְשֹׁכֵת: 1 הַמְשָׁפִּיל לְרֹאשׁוֹת
בְּשָׂמִים וּבְבָרִץ: 2 מִקְמִי מַעְפֹּר דָּל
מֵאֲשַׁפֹּת רִים אֲבִיוֹן: 3 הַלְהוֹשִׁיעַ עִם־
נְדִיבִים לֹעַם נְדִיבִי עֵמוֹ: 4 מוֹשִׁיחִי |
עֲלֹתָ הַפִּית אֶם־הַבָּנִים שְׂמֵחָה
הַלְלוּיָהּ:

קִיד * בָּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בַּיּוֹם
 יַעֲקֹב מָעַם לַעֲזָז * הִיָּתָה יְהוּדָה
 לְקִדְשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו * הַיּוֹם
 רָאָה וַיָּגֵס הַיִּרְדֵּן * סָב לְאַחֲרוֹ:
 הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבֻעוֹת כְּבָנִי
 צָאן * הַמַּהֲלָךְ הַיּוֹם כִּי תָנוּס הַיִּרְדֵּן
 תִּסָּב לְאַחֲרוֹ: הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים
 גְּבֻעוֹת כְּבָנִי צָאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חֹלִי
 אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהִים יַעֲקֹב: הַהֶפְכִי
 הַצֹּר אֲגַם מָיִם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיָנוּ מָיִם:
 כְּמוֹ * לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי
 לְשִׁמּוֹךְ תָּן כְּבוֹד עַל-חֲסֹדָךְ עַל-
 אֲמַתְךָ: ז לָמָּה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִי־יָאֵר
 אֱלֹהֵיהֶם: ג וְאֵלֵהֶנוּ בְּשִׁמּוֹם כָּל אֲשֶׁר-
 חִפֵּץ עָשָׂה: ד עֲצִיבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב
 מַעֲשֵׂה יָדֵי אָדָם: ה פֶּה-לָהֶם וְלֹא
 יִדְבָּרוּ עֵינֵיהֶם לָהֶם וְלֹא יֵרְאוּ: ו אֲנִינִים
 לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אֶף לָהֶם וְלֹא
 יִרְחֹקוּ: ז יְדִידִים וְלֹא יִמְשִׁיחוּ רִגְלֵיהֶם
 וְלֹא יִחַלְכוּ לֹא-יִתְּנוּ כִּבְרֹתָם:
 ח כְּמוֹתֵם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר-בָּטַח
 בָּהֶם: ט יִשְׂרָאֵל בָּטַח בַּיהוָה עֲזָרוֹם
 וּמִגִּמְלָם הוּא: י בֵּית אֲחֶרֶן בָּטְחוּ בַּיהוָה

עֲזָרָם וּמַגֵּנָם הוּא׃ יא יִרְאֵי יְהוָה בַּחֲזוֹ
כִּיהוָה עֲזָרָם וּמַגֵּנָם הוּא׃ יב יְהוָה
זָכְרָנוּ יִבְרָךְ יִבְרָךְ אֶת־בַּיִת יִשְׂרָאֵל
יִבְרָךְ אֶת־בַּיִת אֶהְרֹן׃ יג יִבְרָךְ יִרְאֵי
יְהוָה הַקְּטָנִים עִם־הַגְּדֹלִים׃ יד יִסֹּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעַל־כְּנִיעֶם׃
טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שְׂמִים
וְאֶרֶץ׃ טז הַשְּׁמִים שְׁמִים לַיהוָה
וְהָאָרֶץ נָתַן לְכִנְיָאָדָם׃ יז לֹא הַמֹּתִים
יִחַלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵּי דוּמָה׃
יח וְאַחֲנִי | נִבְרָךְ יְהי מַעֲמָהּ וְעַד־עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ׃

קמו א אֶהְיֶה כִּי־יִשְׁמַע | **יְהוָה** אֶת־
לְוִי תַּחֲנוּנוֹ | ב כִּי־הִטָּה אֲזֵנוֹ לִי
וַיִּנְמִי אֶקְרָא | ג אֶפְפוּנִי | **חֲבִל־יָמֹת**
וּמִצָּרִי שָׁאוֹל מִצְאוּנִי צָרָה וַיִּגְדֹּן
אִמְצָא | ד וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה
יְהוָה מִלִּטָּה בְּפָשִׁי | ה חֲנוּן יְהוָה
וַעֲדִיק וְאֵלֵהֵינוּ מִרְחָם | ו שֹׁמֵר פִּתְאִים
יְהוָה דְּלוּתוֹ וְלִי הוֹשִׁיעַ | ז שׁוֹכֵן בְּפָשִׁי
לִמְנוּחָיִכִּי כִּי־יְהוָה גָּמַל עָלָיִכִּי | ח כִּי
חִלַּצְתָּ בְּפָשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דַּמְעָה
אֶת־רִגְלִי מִדָּחִי | ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה
בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים | י הָאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר
אֲנִי עָנִיתִי מֵאֵד | יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַּחֲפְזִי
כִּלְהָאֲדָם כֹּזֵב | יב מִה־אֲשִׁיבִי לִיהוָה
כִּלְתַּגְּמוּלוֹהִי עָלַי | יג כּוֹס־יִשְׁרָעוֹת
אֲשָׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא | יד יִדְרִי
לִיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ :

טו יָקַר בְּעֵינֵי יְהוָה חֲמוּתָהּ לְחִסְדֵּיוֹ :
טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי־עֲבָדְךָ
כַּן־אֲמַתְךָ פָּתַח לְמוֹסְרִי : יז לֵךְ־אֲזַבְּחָ
יַזְבַּח תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֶקְרָא : יח נִדְרֵי
לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ :
יט בַּחֲצֹצֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכִי
יְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ :

קִיּוֹן הַלֵּלוּ אֶת־יְהוָה פְּלִגְיוֹן
שְׁבַחְוָהוּ פְּלִגְאֵמִים: בְּכִי גִבֹּר
עָלֵינוּ | חֲסִדוֹ וְאַמַּת־יְהוָה לְעוֹלָם
הַלְלוּיָהּ:

קִיחַ א הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
 חֲסִדּוֹ: ב יֹאמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי
 לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג יֹאמְרוּ־נָא בֵּית אֲהֶרֶן
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ד יֹאמְרוּ־נָא יִרְאִי
 יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה מִן־הַמִּצֵּר
 קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְתֹּב יְהוָה לִי
 לֹא אֵירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִי אֲדָם: ו יְהוָה
 לִי בְעֲרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׂוֹנְאֵי ח טוֹב
 לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטָח בְּאֲדָם: ט טוֹב
 לַחֲסוֹת בִּיהוָה מִבְּטָח בְּנָדִיכִים: י כָּל־
 גּוֹיִם סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם:
 יא סָבּוּנִי גַם־סָבְבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי
 אֲמִילִם: יב סָבּוּנִי כְדָבוּרִים דַּעֲבוּ כָּאֵשׁ
 קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: יג דַּחַח
 דַּחֲתַנִּי לִנְפֹל וַיהוָה עֲזָרְנִי: יד עֲזִי
 וּמִרְתִּי יְהוָה יִהְיֶה־לִּי לִישׁוּעָה: טו קוֹל
 רַבָּה וִישׁוּעָה בְּאֶהְלִי צַדִּיקִים יִמֵּן
 יְהוָה עֲשֵׂה חֵיל: טז יִמֵּן יְהוָה רוֹמְמָה

לקוטי

לעמוד הקודם

מנורת זהב ח

מזהר"ר

זכרונם לברכה (ב"ט עא): צדיק ממנו בולע, בולע דיקא, כי הוא בולע אותו ממש באריכות־הרוח שלו, שהוא גדול בשעתו; אבל צדיק גמור אינו בולע, כי אין לבו נוקפו מחשש מכשול עברה כנ"ל, כי כבר בטל הרע לגמרי מכל המדות והתאוות של כל הארבעה יסודות, ועל־כן זה הצדיק גמור וכל הנלוים אליו מתרים להתנאות ברשעים, כי זה הצדיק יכול לירד לתוך כל הצנורות של כל המדות רעות שלהם, שהגביר על עצמם, ולשברם ולבטלם, ועל־ידיהו הוא משפיל רשעים עדי ארץ, כנוצר לעיל:

ו **ולבוא** לזה, להפריש ולהבדיל ולבטל הרע מהטוב, הוא על־ידי תורה ותפלה; ולמוד התורה יהיה ללון לעמקה של הלכה (א), הינו ללמד פוסקים, כי יש בהתורה אחיות הטוב והרע, שנאחזין מבחינת אסור והתר, טמא וטהור, כשר ופסול, שיש בהתורה, וכל זמן שאינו מקרר ההלכה, הוא מערב טוב ורע, ועל־כן אינו יכול להפריש ולבטל הרע מהטוב, והוא מבחינת (משל א): ודורש רעה תבואנו; עד אשר הוא מעין ומקרר הפסקי־הלכה, ומקרר האסור והמתר וכו', דהינו על־ידי למוד פוסקים, או מפריש הטוב מהרע (א). אך ליבות לזה השכל, שיכול ללון לעמקה של הלכה, הוא על־ידי תפלה, כי משם נמשך השכל:

ו **והענין**, כמו שכתוב בתקוני זהר (חלק ד, ר"ה כט): ג' - דא אורייתא, כי התורה נקראת ג'; ונשמות ישראל, המענינים ומבינים בהתורה, הם בחינת עשבין ודשאין דאתרביאו בגן. ומאין הם גדלים, הוא ממעין, דא חכמה, כמו שכתוב (שיריהשירם ח): מעין גנים. ומידין מקבלין החכמה והשכל, שהוא בחינת המעין, הוא מהתפלה, כמו שכתוב (ויאל ט): ומעין מבית ה' יצא, הוא התפלה, כמו שכתוב (ישעיה ט): כי ביתי בית תפלה:

והוא בחינת מכיח מכת אל הפעל, כי תפלה הוא בחינת חדוש העולם, כי תפלה הוא שמאמין שיש מחדש, אשר בידו לעשות כרצונו לשנות הטבע, והוא בחינת בריאה בכת, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית; שהוא בחינת התפלה, שמשם יוצא מעין החכמה כנ"ל. והתורה היא בחינת בריאה בפעל, כמו שכתוב (משל ח): ואתה אצלו אמן - אמן, לשון פועל, כי בהתורה נברא העולם, וכשמתפלה על איזה דבר, הוא בחינת חדוש העולם, והוא בחינת בריאה בכת, והוא בחינת התעוררות החכמה, שהוא בתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא - זה התפלה, כי שם נתעורר החכמה כנ"ל, ומשם נמשך המעין, הוא החכמה, אל התורה, ושם יוצא אל הפעל, כמו שכתוב (משל א): מפיו דעת ותבונה; כי בהתורה הוא התגלות החכמה, ועל־ידיה נעשה מעין גנים, שהמעין משקה הגן, ועל־ידיה אתרביאו עשבין ודשאין כנ"ל. והוא שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב): המעין בתפלתו בא לידי פאב לב וכו', שנאמר (משל ט): תוחלת ממשכה מחלה לב. מאי תפנתה, נעסך בתורה, שנאמר (עז): ועין חיים תאור באה. והו שאמרנו, כי בהתפלה עדין הוא בכת, ואינו יוצא אל הפעל, עד שבא אל התורה, שהיא בחינת בריאה בפעל, ואין נעשה בקשתו על־ידי שיצא מכת אל הפעל:

ח והנה בשמתאנה, במשיך רוח־החיים אל החסרון, שמתאנה עליו ומשלים אותו. אך להתנאות ברשעים אי אפשר, כי בשמתנה בהרשע, והוא מתאנה, וממשיך הרוח מהרב שלו דקלפה, והרוח שלו גדול בשעתו, ועל־כן: כל צורריו יפיה בהם כנ"ל, ויוכל להזיק לו, חס ושלום. ועל־כן לאו כל אדם יכול להתנאות ברשעים, אם לא מי שהוא צדיק גמור, וצדיק גמור הוא כשהוא בבחינת (משל ט): לא יאנה לצדיק כל און, דהינו שכבר גרש ובטל כל הרע שלו, עד שבטוח שלא יארע לו שום מכשול עברה:

ו**הענין** - כי יש ד' יסודות: אש, רוח, מים, עפר. ולמעלה בשרשם הם ד' אותיות הוי"ה (א), ולמטה הם מערבים טוב ורע, והצדיק גמור, שהבדיל והפריש הרע מן הטוב לגמרי, עד שלא נשאר לו שום רע מאחד מארבעה יסודות הנ"ל, שהם כלל המדות, פידוע, וכשהוא בבחינת זו, מתר להתנאות ברשעים:

ו**הענין** - כי כל רשע, ההכרח שיהיה לו צנור, שיקבל דרך שם הרוח שלו להשלים החסרון, והצנור הוא דרך המדה רעה מארבעה יסודות שהמשיך והגביר, הוא הדרך והצנור שמקבל דרך שם הרוח־החיים שלו להשלים חסרונו, וכשהצדיק רוצה להשפילו, הוא מקרר לירד להמדה רעה ההיא, שהגביר עליו הרשע, להכניעה ולקלקל הצנור ההוא של הרשע, שמקבל משם החיות שלו, ועל־כן מקרר שיהיה זה הצדיק צדיק גמור, שאין בו שום רע, למען לא יהיה כח להרוח סערה, שהוא הרוח־החיים של הרשע, לשלט ולחזיק, חס ושלום, להצדיק בעת שיורד להמדה רעה של הרשע לקלקלה, כי אין להרע שום תפיסה ואחידה בהצדיק גמור, ואין לו מקום לאחו בו. (וגם מהמדה רעה בעצמה, שיורד להכניעה, אין לו שום תפיסה, חס ושלום, רק מה שיורד לתוכה הוא להכניעה ולהשפילה, בבחינת (בראשית ט): ויעל אברהם ממצרים). והו: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ (תהלים קמ), ראשי תבות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, שהם כל הארבעה יסודות, שהם כלל כל המדות, שצריכין לבררם כברור גמור, עד שלא יהיה בו שום אחידה משום רע שבשום מדה מהארבעה יסודות הנ"ל, ואין הוא צדיק גמור כנ"ל. ואז דיקא, בשמבדיל הרע מארבעה יסודות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, אזי הוא: מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ כנ"ל; מה שאין בן צדיק שאינו גמור, אף שאין לו שום עברה, אף על־פיכך עדין לא הבדיל הרע לגמרי, והרע עדין בכת, ועל־כן אסור לו להתנאות ברשעים, כי יש מקום להרע לאחו בו, ויוכל להזיק לו, חס ושלום, האריכות־הרוח של הרשע, שהוא גדול בשעתו, בבחינת רוח סערה כנ"ל. והו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): והבחיב (תהלים לו) אל תתחר בפורעים? מי שלבו נוקפו אומר בן. פרש רש"י: הריא מעברות שביר - שביר דיקא. והו שאמרנו, כי פאמת אין לו שום עברה, רק שהוא ירא עדין מעברות שביר וכו' לעשות, כי הרע עדין בכת, כי לא זכה עדין לבחינת: לא יאנה לצדיק כל און, ואינו בטוח עדין שלא יארע לו מכשול עברה, חס ושלום, ועל־כן אסור לו להתנאות ברשעים כנ"ל. והו (תהלים א): תחריש כבלע רשע צדיק ממנו; ואמרו רבותינו

(ח) עין סוף חקון כ"ב. (י) עין מילה ג' ג. (ז) עין וזהו בדר דף קא: * ושם בברכות.

לקוטי הגלות

לעמוד הקודם

קמה

ארת חיים

הלכות קריאת שמע הלכה ה

וזהו מעלת זה המזמור דאית ביה תרתי יחד, שנאמר באלף בית ונזכר בו פרנסה שהיא מאתו יתברך, ועל-כן על-ידי זה מבטח לו שהוא בן עולם הבא, כי מי שילך בדרך זה בודאי יזכה לעולם הבא, כי על-ידי זה עקר התשובה וההתקרבות אליו יתברך מכל מקום שהוא, דהינו אף-על-פי שאינו זוכה להתיגע ולטרח בעבודתו יתברך כמו הצדיקים והקשרים והחסידים שלפנינו, שאפלו הקטנים שבהם יגעו וטרחו מאד מאד בתעניות רבים ובסגופים קשים ועצומים רבים מאד, ואם אינו זוכה לזה, אף-על-פי שיועד בנפשו שהיה צריך לזה לפי עוונותיו ופגמיו המרבים, ואפלו אם יודע בעצמו שגם עתה עובר עליו מה שעובר בכל עת וכו', אף-על-פי-כן אם לא יניח את עצמו לפל לעולם, ויחזק את עצמו לדבר דבורים על כל פנים תמיד לפני השם יתברך בצעקות ותחנונות ובקשות הרבה להשם יתברך, בודאי סוף כל סוף ישוב להשם יתברך וכנ"ל. אף שלא ימנעו מזה הפרנסה, רק יבטח בה' שהוא יתברך יפרנסו ברחמיו, כמו שכתוב במזמור זה פנ"ל.

ואפ"ו אם הוא בעל משא ומתן או מלאכה, אף-על-פי-כן ידע האמת "כי לא בכח יגבר איש" (שמואל א' ב, ט), ואם יעשה מה שיעשה - אינו יכול לקבל פרנסתו על-ידי יגיעתו וטרחתו לבד, כי אם בישועת ה' וחסדו, כאשר יודע כל אחד בעצמו שעקר הפרנסה כשהשם יתברך מזמין לו איזה רוח וכיזא, ומכל שכן הטרדות והדאגות שאינם מועילים כלל, אדרבא! מזיקים הרבה לפרנסה, על-כן אפלו הבעל משא ומתן ומלאכה יכול למצא לנפשו כמה שעות ביום שיעסק בהם באמירת תהלים והתבודדות וכו', לקדש הדבור של האלף בית, ועל-ידי זה ישוב בודאי להשם יתברך.

נמצא, שעל-ידי האלו תרתי שכלול המזמור מהם, שהם האלף בית שהוא כלל הדבור הקדוש, והזכרת שבת פרנסה שהוא מאתו יתברך, על-ידי זה בודאי נשוב להשם יתברך. ועל-כן זוכין על-ידי מזמור זה לחיי עולם הבא, מאחר שעל-ידו שבינ להשם יתברך, וכנ"ל.

מי שילך בדרך זה בודאי יזכה לעולם הבא

אנו יכול לקבל פרנסתו על ידי יגיעתו וטרחתו לבד, כי אם בישועת ה'

תקון הפרנסה ושבת השם יתברך ענו אחי ועל ידי זה שבים לחשם יתברך.

טו. וכל זה זוכין על-ידי השכל הקדוש הנמשך משער החמשים, שהוא בחינת שבעות (סימן טו), בחינת המקנה של שבעות, שהוא מקנה של שער החמשים שמטהר מכל הטמאות והגוללים שבעולם ומושיע מכל הצרות, שאז ממשיכין על עצמו קדשה זאת - לזכות לילך בזה באמת ולא יטעה את עצמו ולא יאבד את עולמו לנצח בהנחם, חס ושלום. כי עכשו כל תקנתנו הוא רק על-ידי אמתיות העצות הקדושות התמימות הנמשכין מהתנוצצות משיח שהתחיל להתנוצץ מימי האר"י ז"ל, וכל מה שמתקרבין יותר לביאת משיח, אף-על-פי שהצרות הנפש מתגברין יותר, אבל ברחמיו גם התנוצצות משיח מתנוצצ בל פנים יותר, וכמו שמספרים ענין זה בשם הרב הקדוש מברדיטשוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, ועקר אלו העצות האמתיות נמשכין מבחינת שער החמשים שיגלה משיח צדקנו, וכלל העצות פלולים בספר תהלים שהם "חסדי דוד הנאמנים" (ישעיה נה, א), שהם בחינת 'נצח' ו'הוד', בחינת עצות קדושות ונפלאות מאד [כידוע (והר בלס קצה-), שחסדי דוד הם בחינת נצח והוד, בחינת עצות], הינו לצעק תמיד להשם יתברך, יהיה איך שיהיה וכנ"ל.

בי הגלות של עכשו נמשך מבחינת שער החמשים של הטמאה, רחמנא לצלן, שמשם אי אפשר לצאת כי אם בישועת ה' וחסדו הנפלא. ועל-כן זה הגלות האחרון הכביד מאד מאד ומתארך מאד בעוונות הרבים, ועליו נאמר (איכה א, ט): "ותרד פלאים אין מנחם לה", וכתוב (דניאל יב, ו): "עד מתי קץ הפלאות", ועקר הוא גלות הנפש מה שאנו רחוקים כל-כך מכל-כך מאבינו שבשמים. ואין לנו שום עצה ותקנה כי אם על-ידי הדבור - לדבר ולצעק הרבה להשם יתברך ולומר תחנונות ובקשות וכו' הרבה להשם יתברך בכל יום ויום, וללמד תורה הרבה. אף המניעה הגדולה על זה היא הפרנסה, והוא חסרון אמונה שאינו מתחזק להאמין שהפרנסה רק מאתו יתברך, ועל זה הניח את עצמו הבעל דבר עתה מאד על כל אחד ואחד, להטרידו כל ימי חייו בטרדת הפרנסה, עד שאינו מניחו אפלו לצעק להשם יתברך כראוי.

עצה לצאת מהגלות על ידי הדבור ועל ידי אמונה להתגבר על מניעת פרנסה

מתארת מוֹן
אי אפשר
לחוציא כי
אם על ידי
הדרד

ישלד יחבו
על ה' ויבטח
שחשם
יתברר
יפרנסו
בדואי

כל מה
שעושה עם
האדם הכל
חסד גדול
מאתו יתברר

התקנה -
לכות לחיים
נצחיים של
עולם הבא

וְזֶה נִמְשָׁךְ מִשְׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטִּמְאָה, שֶׁמֶשֶׁם
הַגְּלוּת הַזֶּה, שֶׁמֶשֶׁם קֶשֶׁה מְאֹד מְאֹד לְצֵאתָ,
וְהוּא בַּחֲנִינָת מַה שְּׁאֵמֶר אֲדַמְוֶר וְ"ל בַּמַּעֲשֵׂה שֶׁל
הַבַּעַל תִּפְלָה (סְפֹרֵי מַעֲשִׂיֹת מַעֲשֵׂה יב): שֶׁמֶקֶל הַתַּאֲוֹת
וּמִדּוֹת רַעוּת יְכוּלִין לְצֵאתָ, אֲבָל מִתַּאֲוֹת מִמּוֹן אִי
אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדְּרָךְ וְכו'.

טו. וְזֶה שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (בְּנִכּוֹת ד':) מִפְּנֵי מַה לֹּא
נֶאֱמַר נֹון בְּאִשְׁרִי? מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ מִפְּלִתָן שֶׁל
שׁוֹנֵאי יִשְׂרָאֵל, שְׁנֶאֱמַר (עֲמוֹס ה': ב): "נִפְלָה" וְכו', וְאֶפְלוּ
הַכִּי חֹזֵר דָּוִד וְסִמְכָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, שְׁנֶאֱמַר (תְּהִלִּים קמא,
ד'): סוּמָךְ ה' לְכָל הַנִּפְלִים וְכו'. וְהֵינּוּ כִּי לֹא רָצָה
לְהִזְכִּיר הַנּוֹן בְּפִרּוּשׁ שֶׁמֶרְמֹז עַל שְׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל
הַקֹּדֶשׁ, שְׁעַל־יְדֵי־זֶה עָקַר הַתִּקְוָה, מִפְּנֵי שֶׁיֵּשׁ בָּהּ
מִפְּלָה לְכַנְסֵת יִשְׂרָאֵל, כִּי גַם עָקַר הַנִּפְלָה שֶׁל כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל הוּא עַל־יְדֵי שְׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטִּמְאָה,
וְעַל־כֵּן אִי אֶפְשָׁר לְהִזְכִּיר הַנּוֹן דִּקְדָּשָׁה בְּפִרּוּשׁ, כִּי
יִתְגַּבֵּר הַמִּתְנַגֵּד מְאֹד, רַק בְּרִמּוֹ וְרִמּוֹה בְּפִסּוּק שְׁאֲחֲדִי,
שֶׁהוּא: סוּמָךְ ה' לְכָל הַנִּפְלִים וְכו', וְזֶה עַל־יְדֵי
שִׁישְׁלִיף יִחְבּוּ עַל ה' וְיִבְטַח שֶׁהִשְׁמִיךְ יִתְבָּרַךְ יִפְרִינְסוּ
בְּדוּדָא, אֶפְלוּ אִם יַעֲסֹק כְּמָה שְׁעוֹת בַּיּוֹם בַּהֲדַבּוּר
הַקֹּדֶשׁ שֶׁל תִּפְלָה וְתוֹרָה וְשִׁירוֹת וְכו'.

כִּי כָל הַפְּרָנְסָה אֶפְלוּ שֶׁל הַבַּעַל מִשָּׂא וּמִתֵּן וּמִלֵּאכָה
מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֵׁם תִּכְף אַחֵר סוּמָךְ
ה' לְכָל הַנִּפְלִים וְכו' - עֵינֵי כָל אֱלִיף יִשְׁבְּרוּ וְכו'
פּוֹתַח וּמִשְׁבִּיעַ וְכו', וְמָה שְּׁאֵנּוּ רּוֹאִים שִׁישׁ לְזֶה הַרְבֵּה
עֲשִׂירוֹת מְאֹד, וְלִזְזָה עֲנִיּוֹת וְדַחְקוֹת גְּדוֹל, וְכִיּוֹצֵא שְׁאֵר
הַשְּׁנוּיִים רַבִּים שֶׁבְּפְרָנְסָה, הַכֹּל מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא
יּוֹדֵעַ מַה שְּׁעוֹשֶׂה לְפִי עֲנִין הַבְּחִירָה שֶׁל כָּל אֶחָד,
שֶׁהַבְּחִירָה שֶׁל זֶה הוּא דִּיקָא עַל־יְדֵי עֲשִׂירוֹת, וְשֶׁל
זֶה דִּיקָא עַל־יְדֵי עֲנִיּוֹת, וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה שְׁאֵר הַשְּׁנוּיִים
הַרְבִּים, כִּי צָדִיק ה' בְּכָל דְּרָכָיו וְחֹסִיד בְּכָל מַעֲשָׂיו
(תְּהִלִּים שם), שֶׁכָּל מַה שְּׁעוֹשֶׂה עִם הָאָדָם הַכֹּל חֹסֵד
גְּדוֹל מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי אֶפְלוּ מִי שְׁאִין לוֹ כִּי אִם לְחֵם
צָר וּמִים לַחֵץ, הַכֹּל הוּא חֹסֵד גְּדוֹל מֵאֲתוֹ יִתְבָּרַךְ.

וְעַקֵּר הַתִּקְוָה שֶׁל הָאָדָם הוּא לְזִכּוֹת לַחַיִּים נִצְחִיִּים
שֶׁל עוֹלָם הַבָּא, כִּי כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה הִבֵּל וְרִיק
כִּצֵּל עוֹבֵר, כְּאִשְׁרֵי אֲנוּ רּוֹאִים בְּעֵינֵינוּ. אֵךְ עַל־יְדֵי מַה

זֹכִים לַחַיִּים נִצְחִיִּים? זֶה עַל־יְדֵי (שם): קְרוֹב ה' לְכָל
קִרְאָיו לְכָל אִשְׁרֵי יִקְרָאָהוּ בְּאַמֶּת - לְכָל אִשְׁרֵי יִקְרָאָהוּ
דִּיקָא - יִהְיֶה מִי שִׁיְהֶיָּה.

נִמְצָא, שֶׁמֶדְבַּר הַמְּזֻמֹּר הַקֹּדֶשׁ הַזֶּה, שֶׁצִּירִכִין לְעֶעֱק
וּלְדַבֵּר דְּבוּרִים קְדוּשִׁים תָּמִיד לְהִשְׁמִיךְ יִתְבָּרַךְ,
וְשֶׁהַפְּרָנְסָה לֹא תִכְלָלוּ מִזֶּה, כִּי יִבְטַח שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ
נֹתֵן לְכָל אֶחָד אֶת אֲכִלוּ בְּעֵתוֹ וְכו'. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה
מִבְטַח שֶׁהוּא בֵּן עוֹלָם הַבָּא, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה יִנָּכֶה בְּדוּדָא
לְשׁוֹב וּלְהִתְקַרֵּב לְהִשְׁמִיךְ יִתְבָּרַךְ וְכו"ל. וְנִקְצֵת מִזֶּה
מִבָּאָר בְּדִקְרִינוּ בְּהַלְכוֹת שְׁתַּפִּין (תְּהִלָּה ד' אוֹת ה').

יז. וְזֶה שְׁאֹמְרִים 'רוֹת' בְּשִׁבּוּעוֹת (אֶרֶץ חַיִּים סִימָן תצ סעף
ה' בְּהִגָּה). כִּי עָקַר קְדֻשַׁת שְׁבִיּוּעוֹת שֶׁהוּא יוֹם
הַחֲמִשִּׁים, זֹכִינַן עַל־יְדֵי אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה יָמֵי הַסְּפִיָּה,
שֶׁהֵם בַּחֲנִינָת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה אוֹתִיּוֹת הַשְּׁבָטִים, בַּחֲנִינָת
אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה, בַּחֲנִינָת אַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה
אוֹתִיּוֹת שֶׁבְּקִרְיַאת־שְׁמַע וְכו', שֶׁכָּל זֶה כּוֹלֵל סֵפֶר
תְּהִלִּים, כְּמִבָּאָר בַּהֲתוֹרָה הַזֹּאת, בְּסִימָן ע"ג, וְכו"ל.
וְעַל־כֵּן אוֹמְרִים 'רוֹת' שֶׁמֶדְבַּר מִשְׁלַשְׁלֵת הַיּוֹחִסִּין
מִתְחַלֵּת הִלָּת דָּוִד הַמֶּלֶךְ, שֶׁהוּא מְשִׁיחַ, שֶׁחֲבַר סֵפֶר
תְּהִלִּים שְׁכוּלֵל כָּל הַחֲמִשִּׁים שְׁעָרִים, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת
קְדֻשַׁת שְׁבִיּוּעוֹת כְּנ"ל, אִשְׁרֵי עַל שֵׁם זֶה נִקְרָאת בְּשֵׁם
'רוֹת', עַל שֵׁם שִׁצָּא מִמֶּנָּה דָּוִד שֶׁחֲבַר סֵפֶר תְּהִלִּים
שְׁרֹנָה לְהַקְדֻשׁ בְּרִנָּה הוּא בְּשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת, כְּמוֹ
שְׁאֵמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְ"ל (בְּנִכּוֹת ד':) כִּי עָקַר קְדֻשַׁת שְׁבִיּוּעוֹת,
שֶׁהוּא יוֹם הַחֲמִשִּׁים, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת קְבִלַת הַתּוֹרָה
מִחֲדָשׁ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, הוּא עַל־יְדֵי בַּחֲנִינָת דָּוִד,
שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא בַּחֲנִינָת סֵפֶר תְּהִלִּים,
שְׁעַל־יְדֵי־זֶה נִנָּכֶה לְשׁוֹב לְהִשְׁמִיךְ יִתְבָּרַךְ וּלְקַיֵּם אֶת כָּל
דְּבָרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁנֶּהוּ עָקַר קְבִלַת הַתּוֹרָה בְּכָל שָׁנָה, כִּי
'לֹא מִדְּרָשׁ הוּא הָעָקֵר אֲלֵא הַמַּעֲשֵׂה' (אָבוֹת א, יז),
שֶׁהוּא קִיּוֹם הַתּוֹרָה שְׁזֹכִינַן עַל־יְדֵי אֲמִירַת תְּהִלִּים,
וְכו"ל.

יח. בְּכָל הַדְּבָרִים, שֶׁעָקַר הַהֲתַרְחָקוֹת מִהַתְּשׁוּבָה הוּא
מַחֲמַת שְׁצִירִכִין שְׁאֵנּוּ נִתְעוֹרֵר לְשׁוֹב אֱלֹיו,
וְהַהֲתַעוֹרְרוֹת כְּרָאוּי קֶשֶׁה מְאֹד, וּבִפְרָט לְמִי שֶׁכָּבַר
נִתְרַחַק וְעָשָׂה מַה שְּׁעָשָׂה, וְאֵךְ עַל־פִּיכֵן הַכֹּל חֲפָצִים
לִירְאָה שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ, אֵךְ קֶשֶׁה וְכָבֵד לָהֶם לְהִתְעוֹרֵר,

לעקע וקדבר
דבורים
ושחפרנסה
לא תכללו
מזה

עשר קדושת
שבועות על
ידי בחינת
דוד, בחינת
משיח, שהוא
בחינת ספר
תהלים

אין אני
עריכים
לתשובה
אלא דבורים
קדושים

חיי עבודת השם תקלו

מוהר"ן

רנב

חיי

עבודת השם תקמא

מוהר"ן

רנג

לעמוד הקודם

אחר איזה שעה חזר ובא ודפק על החלון יותר, ושאל אם יש כאן אחד מאנשי חיל. ענה רבנו זכרוננו לברכה כן הוא היציר הרע שלכם, שבתחלה בא ודופק על האדם וכשפוניו ערף ממנו ומשיביו אין כאן אחד מחילותיו ומסלקין אותו ואז הולך לו, ואף-על-פי-כן אחר-כך חוזר ובא ודופק על האדם אף-על-פי שפבר סלקהו והשיבוהו אין כאן אחד מחילותיו, שאין לו ולחילותיו מקום כאן, אף-על-פי-כן אינו נמנע לבוא עוד פעם אחר פעם, וצריכין לגרשו בכל פעם עד שיתפלק לגמרי. ועין במקום אחר מזה (לקוטי מוה"ן חלק ב' סימן מה) שצריכין להיות עקשן גדול כנגדו פעם אחר פעם ואפלו מאה פעמים יותר, ואז אם יהיה חזק כנגדו כמה וכמה פעמים יזכה לסלקו לגמרי.

ומחללים רעים ורבים ונאמנים ראוי לומר כבונה גדולה. כי חס ושלום מי יודע מה ראוי לבוא עליו, ועל-כן צריכים לומר כבונה וכו' אותנו הצלתנו:

תקל"ז. (צד) אמר לענין המפרסמים של שקר, כי על הבעל דבר קשה מאוד לטרח עם כל העולם להטעותם מדרך הישר, על-כן העמיד מפרסם אחד במקום פלוני ומפרסם אחד במקום פלוני. ואמר על מפרסם

אחד שהוא עקר ראש אלף אנשים, שבודאי לא יקומו בתחתית המחתים:

תקל"ח. (צד) אמר על אנשי-שלומנו שקשה להם שירימו את עצמן להנהיג ברבנות והתנשאות מחמת שהנכסטי בהם אמת הרבה יותר מדי:

תקל"ט. (צד) אמר שטוב מאד לתן בכל עת על פדיונות לצדיקים, אפלו שלא בעת צרה חס ושלום. וספר מפמה אנשים ממדינת קיר"ה שרגילים מאד להרבות בנתינת פדיונות תמיד. ואמר שאלו היה לו איש צדיק שיהיה ראוי לעשות לו פדיון, היה נותן לו על פדיון בכל יום ובכל עת. ודבר מזה הרבה כי פדיונות הם דבר גדול מאד:

תקמ. (צד) לענין המראות והחזיונות שראוין הגדולים הצדיקים אמתיים אמר, כשרוצין למעלה שיראה אדם איזה מראה וחזיון אזי מליבשין אותו בעינים כאלו שיוכל לראות בהם מה שיראה כגון נשמת מת או מלאך וכיוצא בזה. ועין במקום אחר (לקוטי מוה"ן סימן צח) מה שמבאר על פסוק (תהלים ל"ד): "עיני ה' אל צדיקים" שהצדיקים יש להם עיני ה', על-כן הם יכולים לראות בעיני ה' שיש להם:

תקמא. (צח) שומעתי ממנו שאמר שפרכה שנוהגין לברך את עצמן אצל גדולים וחשובים הוא דבר יקר מאד, וטוב להשתדל לברך את עצמו אצל כלם:

תקמב. (צט) אמר טוב מאד לראות פני כל הצדיקים שבדור, כי צדיקא אנפי שכינתא (וזה הקדוש שמות קס"א):

תקמג. (ק) כמה פעמים היה מדבר הרבה עמנו והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשם יתברך, להשתדל לדבר הרבה עם פני אדם כדי לעוררם ולהשיכם לקרובם להשם יתברך. ורצונו היה אפלו לדבר עם בני העולם שיחות חלין בעסקי העולם, אולי יצמח ויתגלגל מזה דבורים שיעוררו אותם להשם יתברך ואפלו אם לא יפעל כי-אם תנועה בעלמא, שיוכנס בהם איזה הרהור תשובה או התעוררות לפי שעה, גם-כן טוב מאד, מפל-שפן שיכול להיות שפרכות הימים, כשידבר עמהם ויחזיר וידבר, אולי יזכה לעוררם באמת להשם יתברך ולקרובם לעבודתו יתברך אשר אין דבר גדול מזה, כמוכא בכל הספרים בפרט בזהר הקדוש (שמות קבח), כמו שכתוב שם ופאה מאן דאחד בידיא דתיבא וכו' וקדשא ברין הוא משתבח בה בכל עלמין.

והוא זכרוננו לברכה האריך לדבר עמנו כמה וכמה פעמים מזה, וזרז

אותנו לזה מאד בכמה מיני לשונות. וכמה פעמים היה מבזה אותנו בפזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת קרא אותנו עצים יבשים על שאין אנו מולידים נפשות שיתקברו להשם יתברך על ידינו.

ופעם אחת בליל מוצאי שבת עמדנו לפניו עם כמה אנשים מהחשובים שלו, והוכיח אותנו מאד כמה שעות על ענין זה וספר אז הרבה מענין זה. וגם היה רצונו שישענו נסיעות בשביל זה כדי לדבר עם בני אדם. ואז כשידבר מזה להשתדל לקרב נפשות להשם יתברך פנ"ל, אז היה מתלוצץ מאלי המשתדלים לקרב להשם יתברך רק הפחותים במעלה מאד כגון עניים ואביונים ועמי הארצות וכיוצא בזה אנשים השפלים במעלה. כי העקר הוא להשתדל לקרב להשם יתברך פני האדם הגדולים במעלה שיש להם איזה חשיבות. כי בני-אדם כאלו קשה לקרובם מאד, וקשה להם לקרובם אשרי לו. כי הוא דבר גדול מאד כשיקרב נפשות גדולות להשם יתברך ואז אלו הקטנים והשפלים במעלה נופלים ונטפלים ממילא אליו ומתקרבים להשם יתברך, כי מתבטלים לגבי הגדול מהם שנתקרב לדרך האמת להשם יתברך.

ושאלתי אותו זכרוננו לברכה מי הוא הגדול. השיב בחפזון וברדף גערה על שאני שואל דבר פשוט כזה! מי שהוא למדן יותר

חשוב יותר, מי שהוא עשיר חשוב יותר, מי שהוא מזהם חשוב יותר. והמוכן מדבריו היה שכל מי שיש לו איזה חשיבות ומעלה מצד עצירות או מצד חכמה ויחוס, בודאי נשמתו גדולה וגבוהה יותר. וכמו כן יש לו יצר הרע גדול ביותר, וגם בו תלויים כמה נפשות ביותר. ועל-כן העקר להשתדל לקרב מפני הנעורים החשובים שבעיר, כגון בני העשירים ואותן שמחזקים בלמוד, ואז הקטנים מתקדמים ממילא וכנ"ל.

גם דרכו היה שלא היה משתדל לקרב זקנים רק בני הנעורים כמובא בהאלף-בית (ספר המדות) שהנערים בקל להשיב אותם להשם יתברך מן הזקנים. וכן ספר לי זקן אחד על עצמו שפעם אחת פשהה אצלו על חג השבועות בזאסלאב אז אמר לרבונו זכרונו לברכה, רבנו קרבו אותי אליכם. השיב לו רבנו זכרונו לברכה איני יכול לקרב זקנים. אחר-כך שחק רבנו קצת ואמר לו, תאמרו שפך הוא האמת שאיני יכול, בודאי אני יכול לקרב גם זקנים. אבל אף-על-פי-כן לא נתקרב זה הזקן היטב לרבנו כמו בני הנעורים. וכן מבאר בהתורה תעיתי כשה אומר (מקושי א' בספר ר"ו) החלוק שבין עול ימים לזקן עין שם. וכן שמענו וראינו כמה פעמים שקשה לקרב הזקנים:

תקמד. (קא) אמר, מי שמקרב לצדיק אמת ימים ונשים הרבה ועומד ומשמש לפניו ושומע דבריו, אף-על-פי ששומע ממנו כמה דבורים ושיחות וספורים שאינו מבין בהם שום תועלת ועצות לנפשו, אף-על-פי-כן אם יזכה ויכל אחר-כך ברכות הימים להבין למפרע ולחזק מכל הספורים ששמע כבר עצות גדולות לעבודת השם יתברך. וכל דבור ודבור ששמע מקדם לפני כמה שנים יהיה לו אחר-כך תועלת גדול, ויחיה עצמו אחר-כך בכל דבור ודבור. כי אחר-כך יזכה להבין ויאמר זה רמז לי מורי אז באותו הזמן. וכן בכל פעם ופעם יזכרו לו בדעתו רמזים נפלאים ועצות גדולות מכל מה ששמע כבר, אם יזכה לשים לבו היטב לכל מה ששמע כבר. וספר מעשה מענין זה שפך ארבע אצל צדיק אחד מפרסם שהיה בביתו איש אחד פשוט לגמרי שקורין פראסטיק. והיה עומד ומשמש תמיד את הצדיק הנ"ל והיה שומע דבורים הרבה ממנו, ולא הבין מהם שום ענין ותועלת כלל רק שהיתה לו אמונה גדולה בהצדיק ובדבריו הקדושים, אף-על-פי שלא היה מבינם לאשורם. והיה עומד ומשמש תמיד את הצדיק באמת. אחר-כך אחר שנים הרבה נסמק הצדיק לעולמו, ואז התחיל זה האיש

לזכר, בכל פעם כשבא לאיזה דבר, נזכר בדבריו הצדיק ואמר בנפשו זה שפון הצדיק, ורמז לי בדבריו אז באותו זמן פלוני. וכן בכל פעם ופעם הבין אחר-כך למפרע פנות הצדיק ורמזים שרמז לו בדבריו לפני כמה שנים, והבין הדבר. ואחר-כך נעשה זה האיש איש בשר וירא ה', והיה חשוב מאד בעירו ונעשה ראש ומנהיג לכל הפורים והתפצים ליראה את השם יתברך אשר היו בעיר הצדיק הנ"ל, וכלם נכנעו תחתיו.

תקמד. (קב) פעם אחת הייתי קובל לפניו על עניני, והייתי אומר לפניו בדרך קבלא "געעתי בקראי נחר גרוני בלו עיני מנחל לאלהי" (תהלים 100), והרים קדיו מעט ואמר בלשון רכה אם-כן מה לעשות (כלומר כי בודאי אסור לתורם אתיו יתברך ובודאי צדיק ה'). אחר-כך ענה ואמר לי הלא אם דוד המלך עליו השלום אמר "געעתי בקראי נחר גרוני" היה כפשוטו, שכבר קרא כל כך עד שהיה עין ונגע ממש בקראו, ונחר גרונו ממש בפשיטות, אבל אתה תהלה לאל עדין אתה בכחך וכו':

תקמו. (קג) דבר לענין מלחמות המלכים שנלחמים אחד בחברו על איזה נצחון ושופקין דם הרבה בחנם וכו'. ואמר שכבר נתבטלו כמה שטותים מן העולם מה שהיו תועים וגבוכים בדורות

הראשונים, וכגון עניני עבודת זרות שהיו שוחטים בניהם למלך וכיוצא. עניני שטותים הרבה שהיו בדורות הראשונים ועכשו נתבטלו הרבה שטותים. ועדין טעות זה ומבוכה זו של מלחמות לא נתבטלו. והיה מתלוצץ מן חכמיהם ואמר בלשון ליצנות שהם חכמים גדולים וחושבים וחוקרים בחקמיהם איך לעשות כלי זין נפלא שיוכל להרג אלפים נפשות בפעם אחת. וכי יש שטות יותר מזה לאבד ולהרג נפשות רבות בחנם:

תקמו. (קד) בעת שהיתה השרפה פה פעם אחת בשבת ופעם אחת ביום הכפורים, היה רצונו שנקל מאד בענין הצלת ממונו ולכלי להחמיר בזה כלל (פשוט דרצונו לומר באופן המתר על-פי דין בלי חמרות יתרות). ואחר יום-כפור דבר מזה ואמר שיש כמה שו"ת (ספר שאלות ותשובות) שמקליין ומתירין הרבה בזה. ואמר שאין ראוי להחמיר בענין כזה. ואמר זה אני יודע מכבר שיש אנשים שבשכיל חמרא אחת מבטלין הרבה מאד מעבודת ה' כמעט הכל. כי הלא כמה האדם מנגע עצמו בשכיל חפציו וממונו, ונוסע לדרכים ומבטל עצמו הרבה מתורה ותפלה ועבודת ה' ימים הרבה בשביל להרויח מוון, ואחר-כך בשביל חמרא אחת יאבד הכל חס ושלום, ויצטרך שנית לבטל עצמו הרבה.

ואמר על עצמו שכהוא מוליך מוון לעמוד הבא

ספר	תוכחה	המידות	קרב	שמות הצדיקים	כח
צ. התורה והמילות הקדמים מכפרין. ק. צעקה ויבכיה בלילה - יותר נשמעת לרחם. קא. בעל תשובה יתפלל על הגשם, ועל ידיה מכפרין לו על עוונותיו. קב. כשישראל מתענין, אין נענין עד שיהיו עם רשעים באגדה. קג. הדרך שיקור לו האדם: שיאבה את התוכחות, ויחזיק באמונה יתרה.	ט. כשהצדיק נתעשר, על ידיה ה'רשעים חוזרים בתשובה. י. על ידי שמירת שבת ממשיך על עצמו אור של משיח; גם על ידי תשובה.	תוכחה א. המוכיח צריך לומר תוכחתו על ידי התקשרות הדבור לשש; ואז נתקבל תוכחתו. ב. מי שנשתמד - אל תוכח אותו, כי לא תועיל. ג. על ידי שאין מקבל תוכחות נחרב מעונו. ה. מי שמוכיח את העולם שלא בחכמה, על ידיה מעורר חס ושלום גלות גדול והכפדה מהאמות. ה. לעולם אל יוציא אדם את עצמו מן הכלל. ו. מפני ענש תוכחה חוזר בו הקדוש ברוך הוא על הטוב שיצא מפיו. ז. היכא דידעת דלא מקבלי תוכחה - הנח להם. ח. מי שראי מבני אדם להוכיח אותם, לסוף שהקדוש ברוך הוא שבר אותו לפניהם. ט. מי שידע להזהיר, ואינו מזהיר - גם חברו מידו נענש [גם דם חברו מקדו נדרש]. י. על ידי צדקה תזכה לקבל מוסר. יא. מי שאינו מקבל מוסר נדון במיתה.	המנוגא. בן ספר. ר' סוכיה. סומה בר פתכה. סומכוס. סורחב בר פפא. רב סחורה. ר' סידור. סילני. רב סימא בריה דרב אידי. רב סימא בר אשי. ר' סימאי. ר' סימון. ר' סימון בן זכדי. ר' סימון דתרי. ר' סימון בריה דרבי יהושע בן לוי. רב סימונא מרבנן סבוראי. רב ססיי. רב סלא חסידא. רב סמא בר רב ירמיה. רב סמא בריה דרב מרי. רב סמא בריה דרבא. רב סמא בריה דרב ייבא. רב סמא בר יהודה. רב סמא ברב אסי. רב סמא בר חלקאי. רב סמא בר ריקתא. רב סמא בריה דרב משרשיא. רב סמא ברב אשי. ר' סמאי. סמליון. אבא סמוקיר. רב סעורם אחיה דרבא. רב ספרא. רב ספרא בריה דרב ייבא. רב ספרא בר טוביה. רב ספרא ברב סעורם. אות ע. עאדא. רב עובדיה. עובד גלילאה. ר' עוזיאל בריה דר' נחוניא דבית חרין. ר' עוזיאל בר עוזיאל משמיה דעוזיאל רבא. ר' עוריא. עולא. רב עולא בריה דרב עילאי. רב עולא בר אשי. רב עולא בר אבא. עולא בר חנינא. עולא בר ישמעאל. רב עולא בר רב אידי. עולא בר מנשיא. עולא בר רב. עולא דקיסרין. עולא ביראה, עולא בריה דר' אלעזר. עולא שקפר. עולא חזנא. מר עוקבא. מר עוקבא בר חייא. רבנא עוקבא. רב עוקבא ממישן. רב עוקבא בר אבא. עוקבן בר נחמיה ריש גלותא. ר'	עוקבא. רב עוקבא בר חמא. רב עוקבא בר חנינא מפרישנא. רב עוקבא מפשורונא. עוקבן הבבלי. ר' עזרא בריה דר' אבטולס. ר' עזריה דפפר חנן. ר' עזריה בר' סימאי. ר' עילא. ר' עילאה. רב עילש. רב עינא. רב עינא סבא. עיפא. רב עמרם. רב עמרם בריה דר' שמעון בר אבא. רב עמרם חסידא. רב ענן. רב ענן בר תחליפא. רב ענן בר חייא. רב ענן בר רבא. רב ענן בר יוסף. עניני בר נחשון. ענני בר ששון. עקבא בן מהללאל. עקבאי. רב ירמיה עקבא. רב עקבא. רבי עקיבא בן יוסף, (והא תיסקר בששה דרגי פלסות). ר' עקיבא בן דוסא. רב עקיבא אמורא. עקילס הגר. אות פ. ר' פדא. בר פדא. ר' פדיא. ר' פדת הדין. ר' פדת בן ר' אלעזר בן פדת. פוגא שמעיה דר' יוסי בר חנינא. ר' פזי בן פזי. בן פטירי. פליפי בר פרוטה. פלטנא דניה. פלטיון איש רומי. פלימו. ר' פגדא. פנחס איש חברה או איש הביירה. ר' פנחס בן ערובא. ר' פנחס בן זאיר. פנחס אחיו של שמואל הכהן. ר' פנחס בר חמא. ר' פנחס הכהן. ר' פנחס ברב חסדא. רב פנחס ברב מרי. ר' פנחס בריה דרב אמי. רב פנחס בר חנניא. ר' פנחס בר זפיי. ר' פנחס בן לוי. ר' פנחס דיפו. פנחס בן גבתא.	

ליקוטי

תפילה זו

תפילות

קצו

לעמוד הקודם

אבותי. שמתעוררי לתן צדקה הרבה לעניים והגונים הרבה. ותתחלל עלי ברחמיך ובחסדיך הגדולים והעצומים, ומתעוררי לתן צדקה הרבה לארץ ישראל, לתמוך ולסייע בסיוע שיש בו ממש לעניים והגונים הדרים בארץ ישראל. ואזכה להכלל על ידי זה באוירא דארץ ישראל, באויר הקדוש בהאור וההבל שאין בו חטא. ונזכה על ידי זה להמתיק ולבטל כל מיני דינים מעלינו ומעל כל עמך בית ישראל. ונזכה תמיד לדחות ולבטל הדין והחשך והסכלות וכל מיני חכמות חיצוניות מן העולם. ומתעוררי להגביר ולהעלות ולנשא הנפש הקדושה והתורה הקדושה. ותאיר עלינו אור החכמה הקדושה, ותמשיך עלינו חסדים טובים מאתך תמיד. ונזכה לזכרון דקדושה, ותשפיע עלינו מאתך שפע טובה וברכה, חיים חן וחסד ורחמים ושלום וכל טוב. וברחמיך הרבים תזכר לנו את ברית אבותינו אברהם יצחק ויעקב. ותקיים לנו מקרא שכתוב: "ונזכרתי את בריתי יעקב ואף את בריתי יצחק, ואף את בריתי אברהם אזור והארץ אזור".

ומתעוררי שנוקה לגדל ולהעלות נפשנו לפניך. ונזכה לקדש ולקשט נפשנו. באופן שתוכל נפשנו לעלות להשכינה בבחינת מיין נוקבין. ותתפאר השכינה לפניך עם נפשותינו, "חזי במה ברא קאתינא לגבך". ונזכה

שהיה נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה על ידי נפשותינו שיעלו לטובה לפניך לריח ניחוח אשה ליי. ותזכנו שתהיה אכילתנו בקדשה ובטהרה תמיד. ובפרט פשאנו אוכלין דבר מן החי מתעוררי להתקדש ביותר בשעת אכילתנו, עד שנוקה להעלות הנפש המלבש בחי שאנו אוכלים, להעלות הנפש מחי למדבר, על ידי הברכה שאנו מקבצין על אכילתנו. ונזכה לזכור כל הברכות ככונה גדולה ונעצומה לשמך הגדול באמת.

ותשמרנו ותצילנו ברחמיך הרבים ממאכלות אסורות. ולא יבא לתוך פינו שום דבר האסור לנו. ולא נכשל לעולם בנבלות וטרפות, אפלו בשוגג ובאנס. ותציל אותנו ברחמיך משוחטים שאינם הגונים. ותפריש אותנו ותבדיל אותנו מכל מיני נבלות וטרפות דאורייתא ודרבנן. ותזמין לנו ברחמיך תמיד שוחטים הגונים וכשרים. ותהיה עמהם תמיד ותשמר אותם ואותנו שלא יכשלו עמך ישראל על ידם לעולם בנבלות וטרפות חס ושלום. ותעזר להשוחטים שיכוננו תמיד היטב בברכת השחיטה, באופן שיזכו להעלות הנפש המלבש בחי, מחי למדבר. עד שיעלו כל הנפשות העשוקות המגלגלים בחיות ועופות ובהמות אל השכינה. ויהיה נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתיה על

ליקוטי

תפילה זו

תפילות

קצו

ידם. ונזכה שהיה נמשך על ידי זה עלינו שפע טובה וברכה ורחמים וחסדים ושלום. ונזכה לפרנסה טובה כבוד בלי שום גייעה וטרחה וטרדא כלל. אבינו שבשמים גומל לחיים טובות, גומל חסדים טובים, אתה יודע שאין בנו כח לשמור עצמנו משוחטים שאינם הגונים המצויים עכשו הרבה מאד. ואין מי שיעמד בעדנו וישתדל בתקון נפשותינו, ויציל אותנו מפגם השוחטים שאינם הגונים הגורמים מה שגורמים, רחמנא לעלן.

רבוננו של עולם רחם עלינו למען שמך, ולמען שכינת עזך, ולמען אבותינו אברהם יצחק ויעקב, ולמען כל הצדיקים אמתים, ועוררנו והשיענו והצילנו ומלטנו משוחטים רעים, משוחטים שאינם הגונים. ושמרנו תמיד שלא יבוא לתוך פינו שום מקשול נבלה וטרפה, כי אתה "כל תוכל ולא יבצר ממך מזמה", ובידך הכל. ואתה כולל לשמור אותנו גם עכשו בדורות הללו מנבלות וטרפות ומשוחטים שאינם הגונים. חוס וחמל עלינו, למענך ולא למעננו, וקדשנו בקדשתך, והבדילנו מן מאכלות אסורות כמו שכתוב: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות לי". ונזכה לקיים מקרא שכתוב: "ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשרה טרפה לא תאכלו, לכלב תשלכון אותו" וכתוב: "והתקדשתם והייתם

קדושים כי קדוש אני". ויקים מקרא שכתוב: "טרף נתן ליראיו, וזכור לעולם בריתו".

ועוררנו ברחמיך הרבים ותזמין לנו מלמדים טובים והגונים לכנינו שהיו עוסקים במלאכתם באמונה, ללמד הרבה עם בנינו בטהריות המועיל באמת. ויהיו כל המלמדי תינוקות אנשים כשרים וצדיקים שלא יקלקלו חס ושלום את ההבל הקדוש של התינוקות של בית רבן, שהוא הכל פה שאין בו חטא. ויעלה ויראה וירצה וישמע לפניך ההבל הקדוש של התינוקות של בית רבן. ועל ידי זה תזכר את ברית אבותינו, ותמתיק ותבטל מעלינו ומעל כל עמך בית ישראל כל הדינים וכל הגזרות שאינם טובות שנגזרו על עמך ישראל בכלל או בפרט, בין שהוא קדם גזר דין בין שהוא לאחר גזר דין. כלם תמתיק ותבטל בזכות הכל פה שאין בו חטא של התינוקות של בית רבן. ותזכנו ברחמיך הרבים ותקדשנו בקדשתך העליונה, ותזכנו לשוב בתשובה שלמה לפניך באמת בכל לב ונפש. ונזכה לתקן את כל אשר שחתנו. ונזכה להגביר הנפש על הגוף, עד שיתבטל הגוף לגמרי לגבי הנפש. ונזכה לתן צדקה הרבה לארץ ישראל. עד שנהיה נקלים באוירא דארץ ישראל, בההבל הקדוש שאין בו חטא. עד שנוקה כלנו עמך בית

לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום חמישי

לנצח עוד יום

ע' ע"א וכן לגבי דינו של רבה, שלמפרע הוא קדוש, יש צורך להשמיענו את דינו בשני המקרים הללו:

כז, ואי אתמר, אם היה רבה אומר את דינו רק ביה, לגבי שלוש שיצא דרך הדופן, היינו אומרים כי רק בהא, בדבר זה קאמר רבה את דינו שמכאן ולהבא הוא קדוש, משום שאם היינו אומרים שהוא קדוש למפרע, היינו באים לידי קולא. שהרי יציאת אותו השליש דרך הרחם, מבטלת ממנו קדושת בכור.

אבל בהא, בדינו של המוכר עוברו לגוי, אימא, יתכן שמדובר היה רבה לרב הונא שמחמירין, ואומרים שלמפרע הוא קדוש ומכירתו אינה חלה.

משום כך **צריכא**, צריך להשמיע את סברתו של רבה שמכאן ולמפרע הוא קדוש בשני המקרים הללו.

מקשה הגמרא:

תנן, שנינו במשנתנו: בהמה המבכרת נולדת ולד (בכור) **המקשה לילד**, מחתך מן העובר אבר אבר, ומשליך לכלבים. לפי שלא חלה קדושת בכור על העובר, כל עוד לא יצא רובו. ולכן, כאשר יוצא אבר אבר ואין כאן יציאת רובו, אינו קדוש ומותר להשליכו לכלבים. ומוכיחה הגמרא: **מאי לא** האם לא מדובר גם באופן שמחתך את אברי העובר אחד אחד ומניח אותם עד שיצאו רובם, וגם באופן הזה אמרה משנתנו כי משליכם לכלבים?

הרי לפיכך קשה, שהרי דין זה מתאים רק לדברי רב הונא שמכאן ולהבא הוא קדוש. ומובן מדוע משליכן לכלבים. לפי שביציאת החתיכות הראשונות, קודם שהצטבר לרוב, לא חלה הקדושה.

ואי אמרת כדעת רב הונא שלמפרע הוא קדוש, **"יקבר" מביעו ליה!** שהרי אחר יציאת רוב אבריו שמוחים הם לפנינו ורובו ניכר, מתברר למפרע, שמתחילת יציאתו היה קדוש?

ומתרת הגמרא: **לא**. אין המשנה מדברת באופן שחותך את האברים ומניחם עד שמצטברים וניכרים כרוב, כי אז חלה בהם קדושת בכור.

אלא, הא במאי עסקינן, במחתך אבר אבר, ומשליך ממנו אחד אחד. ולכן אין לפנינו רוב אברים כלל, ואין לקדושת הבכור (וחלה למפרע) על מה לחול. אך טוענת הגמרא: **אבל**, לדברך,

אם היה מחתך את האברים ומניח אותם לפנינו, מאי היה דינם? **יקבר!** כיון שבאופן זה הם מתאספים לרוב, וחלה בהם קדושת בכור.

אם כן, שואלת הגמרא: **אתנא**, עד ששנה התנא בסיפא של משנתנו, **"יצא רובו של הבכור, יקבר, ונפטרה אמו מן הבכורה"**,

לפולג וליתני בדיויה, היה לו לתנא במשנתנו חלק בדבר זה עצמו, ולומר כך:

במה דברים אמורים, רק במחתך ומשליך אבר אבר, שרק אז לא חלה עליו הקדושה, ולכן משליכו לכלבים.

אבל, אם מחתך ומניח - יקבר, לפי שאז הוא מצטרף לרוב. וקדוש?

ומתרת הגמרא: **אכן**, הכי נמי קאמר התנא במשנתנו: **במה דברים אמורים**, במחתך ומשליך אבר אבר, ורק אז מותר להשליכו לכלבים.

אבל, אם מחתך ומניח החתיכות לפנינו, הרי

נעשה כמי שיצא רובו בבת אחת, ויקבר!

בעי נסתפק רבא: האם הלכו באברין אחר הרוב, או לא הלכו באברין אחר הרוב? (ולחלן תפרש הגמרא

ספק זה, ועל איזה רוב מדובר?) ודנה הגמרא באיזה ענין נאמר ספק זה:

היכי דמי? אילומא, אם נאמר שמדובר בכגון **שיצא רובו של העובר במיעוט אבר**, כלומר

שהאבר שמשלים את רוב העובר שבחוך, יצא רק במיעוט. ואילו רובו של אותו אבר נשאר בפנים.

וקא מביעא ליה לרבא האם האי אותו מיעוט **דבראי**, שיצא, תעל ידי יציאתו נחשב שרוב

העובר יצא החוצה, בחר אחר רוב דאיתו אבר שנשאר בפנים **שדינן ליה**, מחשיבין את מיעוט

האבר, ונחשב כאילו רוב האבר נשאר בפנים, ולכן עובר זה אכן לא יצא ברובו ולא חלה עליו

קדושת בכור, ואם רצה יכול לחתוך את גופו חתיכות חתיכות ולהשליכם לכלבים. **או שמא** אבר זה שיצא

החוצה רק במיעוט, בחר **רובא** אחרי רובו **דעובר שדינן ליה**, מחשיבין אותו. וכיון שרוב העובר,

יחד עם מיעוט אבר זה, בחוך הוא, הרי שנידון העובר כולו כמי שיצא רובו החוצה, וחלה עליו

קדושת בכור, ואם חתך ממנו חתיכות, יש לקובר ולנהוג בהן קדושה.

כך הניחה הגמרא את ספיקו של רבא, האם

הולכים באברים אחר הרוב. כלומר, האם כדי להחשיב את העובר כמי שיצא רובו, מועילה

השלמת מיעוט אבר.

אולם דוחה הגמרא ביאור זה בספיקו של רבא: **מטשא! אין בכך ספק כלל.**

שהרי ודאי **דלא שבקינן**, לא מניחים את **רובא דעובר שיצא, ואולנין והולכים בחר אחר רוב**

אבר הנמצא בפנים, כדי להחשיב את העובר כאילו לא יצא כלל.

אלא באופן הזה, שרובו של העובר נמצא בחוך, ודאי מחשיבין אותו כמי שיצא רובו, ואפילו על

ידי יציאת מיעוט אבר, וקדוש עובר זה בקדושת בכור.

אלא ספיקו של רבא האם הלכו באברים אחר הרוב, כך הוא:

כגון, שיצא חציו של העובר, ברוב אבר. כלומר, שחצי זה שבחוך, הוא על ידי יציאת רוב אבר,

ואילו מיעוט מאותו אבר נשאר בפנים.

וקא מביעא ליה האם הואו אותו מיעוט דבגוא, שנשאר בתוך האם, מהו **למישדיה**, האם יש

ליחס אותו בחר אחר רוב אבר שבחוך, ועל ידי כך נחשב כאילו כל האבר בחוך, ונמצא שנידון

כאילו רוב העובר בחוך, וקדוש בקדושת בכור. והו' נסתפק רבא **"הלכו באברין אחר הרוב"**,

כלומר, האם הולכים אחר רוב האבר ולכן נחשב כאילו רוב העובר בחוך, או לא.

מוכיחה הגמרא: **תא שמו** ממה שנינו במשנתנו: **יצא רובו, הרי זה יקבר.**

ודנה הגמרא: מאי מהו **"רובו"**? **אילומא**, אם נאמר שמדובר באופן שיצא רובו של העובר ממש

בבת אחת, הרי קשה מאוד לפרש כך -

וכי עד השתא לא אשמעינן, לא ידענו את הדין **"ירובו ככולו"** ולשם מה צריכה המשנה

להשמיענו שאם יצא רובו של עובר נחשב כאילו יצא כולו?

אלא לאו, ודאי מדובר, באופן המובא כאן, **כגון שיצא חציו של העובר ברוב אבר שיצא, ובכך**

נחשב כאילו כל האבר יצא, ועל ידי כך דנים כאילו רוב העובר בחוך. והו' שחידשה משנתנו שאם יצא רובו, באופן זה, קדוש - ויקבר.

דוחה הגמרא: **לא!** יש להעמיד את דברי משנתנו כמו האופן הראשון שפירשנו בספיקו של רבא.

כגון, שיצא רובו של העובר ב (על דין) **מיעוט אבר**. כלומר, שרק על ידי כך שמיעוטו של אחד מאברי

הבהמה יצא החוצה, נשלמה יציאה זו ליציאת רוב העובר.

וקא משמע לן משנתנו, **דלא שבקינן**, לא מניחים את **רובו דעובר דבהמה, ואולנין** וחולכים ודנים

את יציאת העובר בחר אחר אותו אבר שיצא במיעוט, וכיון שמיעוט הוא, נחשב כאילו לא

יצא ולכן לא תיחשב יציאת העובר כיציאת רוב. **אלא** ודאי מיעוט האבר שבחוך מועיל להשלים

את יציאת העובר ליציאת רובו, וכלידה הוי, וקדוש הוא.

בעי רבא: הכניס אדם את ידו לתוך רחם הבהמה, וכרכו את העובר הבכור **בסיב** של דקל,

ויצא העובר כשהוא כרוך בסיב, מהו? והשאלה היא, האם כיון שהסיב הפסיק וחצץ בין

העובר לרחם אמו, לא נתקדש בקדושת בכור, שהרי קדושת הבכור תלויה בהיותו וביציאתו מן

הרחם, וכמו שנאמר **"פטר רחם"**. ולכן חציצה הוא, או שמא דבר זה אינו נחשב חציצה? וכן,

אם כרכו **בטליתו** בעודו במעי אמו, מהו? וכן כרכו **בטליתו**, מהו?

ותמחה הגמרא על ספק זה האחרון: והרי כריכה **בטליתו** של העובר, **אורחיה הוא!** כך היא דרך

כלל העוברין, שכרוכין בשלייתן במעי אמן?!

מבארת הגמרא: **אלא** הספק הוא באם כרכו **בטליתו** אחרת של עובר אחר, מהו?

וכן, אם האשה המיילדת את העובר **כרכו ואחתו** בידיה, כדי לילד את אמו, והוציאתו

כשהוא כרוך בידיה. מהו? האם כיון שדרך אשה לילד את בהמתה באופן זה אין זה נחשב

חציצה, או שמא אף בדרך זו נחשב הדבר חציצה? ודנה הגמרא בכל ספיקותיו של רבא:

הכי דמי? באיזה אופן הסתפק רבא?

אי, אם הספק הוא בכגון **דנפק שיצא העובר דרך ירשיה** (דרך ראשו), ורק אחר כך כרכו אדם, הרי

כבר **פטרתיה**, כבר נפטרה רחם אמו ביציאת הראש, שחשובה היא כלידה, ובכור הוא אף

ששאר גופו יצא כשהוא חצוץ?

אלא ודאי, הספק הוא בכגון **דנפק שיצא העובר דרך מרגליתו** רגליו, והראש נשאר עדיין בפנים.

ובאופן זה עדיין אינו נחשב כילוד, והספק הוא, האם כריכת שאר גופו וראשו, מבטלת ממנו שם

"פטר רחם" או לאו. וממשיך רבא ומסתפק: **בלעתהו** את העובר הבכור **חולדה** שהיתה עמו

במעי אמו, ויצאה משם **והוציאתה** עמה. מהו?

ותמחה הגמרא על ספק זה:

הרי אם הוציאתה החולדה נמה מרחם אמו, הא אפיקתיה, הרי כבר היא הוציאה אותו לחוך,

וספק זה אינו אלא כפי שכבר נסתפקנו לעיל במקרה שכרכתו אשה בידיה והוציאתה. ואף כאן

הנידון הוא שיצא כאשר הוא כרוך בתוך החולדה. ומדוע חזר רבא ומסתפק באותו

הספק?

אלא, מבארת הגמרא, הספק הוא באופן **שבלעתה** החולדה, והוציאתה החולדה מחוך לאמו הבהמה

כתלי הפרוזדור נשאו עומדים במקום, ורק מיעוטם נפרץ ואיננו, ויצא העובר דרך המקום הפרוץ.

ולכאורה, הוא יצא ממקום שאינו פרוזדור בית הרחם, והספק הוא האם מחשיבין את המיעוט הפרוץ כדין הרוב, ונחשב שיצא מבית הרחם, או לא.

וכן יש להסתפק, באם נפרצו כתלי בית הרחם עד כדי שהפרוץ מרובה על העומד, ויצא העובר דרך כותל הפרוזדור של בית הרחם העומד, מאי? האם כיון שרוב כותלי בית הרחם פרוץ, הרי זה נידון כאילו אין כותלי בית הרחם כלל, ואינו קדוש. או שמא, כיון שעדיין ישנו מיעוט העומד, ודרכו יצא העובר, נחשב הדבר כאילו יש שם רחם, וקדוש העובר.

וספק זה הוא כעין הספק שנתפסק רבי ירמיה בענין נגממו כתלי בית הרחם.

דהיינו, שבשניהם נתמעטו כתלי בית הרחם נבין שנתמעטו בעיניו, ובין שנפרצו, והשאלה היא האם יציאת העובר דרך מה שנשאר, נחשבת כיציאה מן הרחם וקדוש הוא או לא.

הדוחה הגמרא, ומחלקת בין שני הספיקות הללו: עד כאן, לא איבעיא ליה, לא נסתפק רבי זירא, אלא רק לגבי פרוץ מרובה על העומד. דאף שרובו פרוץ הוא, מכל מקום, איכא, עדיין ישנו מיעוט מכתלי הרחם שעדיין עומד בעולם כצורתו, ושם רחם עליו. ולכן ניתן לומר שיציאת העובר מאותו "עומד", הרי היא לידה מן הרחם, ומקדשת אותו.

אבל, היכן שנגממו, נחסרו כתלי הרחם בעיניו, לא קא מויבעיא ליה. לדעת רבי זירא אין בכך ספק כלל, כיון שכל שטח הרחם נחסר ונתמעט בעיניו, אין רחם כזו ראוייה כלל לקדש את העובר בקדושת בכור.

הרחם, וקדוש הוא, או דלמא, לא חלל הרחם בלבד מקדשו, אלא נגיעת הרחם מקדשה. וכיון שנתרחבו כתלי הרחם בשעת היציאה, והא ליכא, לא היה מגע בין העובר לכתלי הרחם, ואינו קדוש? בעי מר בר רב אשי: אם קדם שילדה הבהמה, נקשרו כותלי בית הרחם ממקומם ונפלו, ואם כן, כאשר יצא, לא היתה יציאתו דרך פרוזדור בית הרחם, מהו?

ותמזה הגמרא: וכי יש ספק באם נקשרו כתלי בית הרחם אם העובר קדוש, והרי ליתנהו כתלי בית הרחם אינם, ומחמת מה יהיה קדוש, הרי אין כאן מגע של בית הרחם, ואף לא חלל בית הרחם!

אלא הספק הוא, באם נקשרו כתלי בית הרחם, ותלו ליה בצואריה בצווארו של העובר, ועדיין הם חופים ומקיפין אותו אף שנעקרו, מאי?

האם רק כאשר כתלי הרחם במקומן, כלומר, כאשר הרחם בריאה ושלימה ועומדת במקומה, רק אז מקדשי את העובר בקדושת בכור, אך אם נקשרו ותלויין ועומדים הם שלא במקומן, איז לא מקדשי,

או דלמא, אף כאשר הם שלא במקומן, נמי מקדשי?

וכן, בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: אם נגממו, נחסר מעובי כתלי בית הרחם מבפנים, ונעשו דקות ביותר, מהו? האם עובר שיצא מכתלים כאלו קדוש בקדושת בכור או לא?

אמר ליה רבי זירא: קא נגעת בבועיא דאיבעיא לך, נסתפקת בספק כעין מה שכבר נסתפקנו.

דבעי רבי זירא, ואמרי לה, יש אומרים שספק זה בעא מיניה רבי זירא מרבי אסי:

אם נפרצו מעט כתלי הפרוזדור של בית הרחם, אך עדיין "עומד מרובה על הפרוץ", דהיינו, רוב

כשהוא בתוך מעיה, וחזרה שוב החולדה לתוך אמו כשהעובר בקרבה, והכניסתו כך לעובר, והקייאתו בתוך הבהמה, ומשם הוא נולד ויצא מאליו, מהו?

האם היציאה האחרונה נחשבת כלידה, וקדוש הוא, או שמא כיון שכבר היה פעם אחת בחוץ, בהיותו במעי החולדה, הרי שיציאה זו השנייה אינה נחשבת כלידה?

וכן, אם הדביק הצמיד שני רחמים של שתי בהמות זה לזה, ויצא העובר הבכור מזה מרחם אמו, ונכנס לזה, לרחם הבהמה השנייה, ומשם יצא לאויר העולם, ואחר זמן ילדה הבהמה השנייה את בנה הראשון -

מהו, האם אותו עובר שיצא מרחם אמו ונכנס אליה, ויצא ממנה, פטר אותה בכך מן הבכורה, ובנה שילדה אחריו אינו בכור, או לאו? וצירי הספק הם:

האם רק עובר דידיה, דוקא עובר שנצר ונתעבר בבהמה זו, פטר אותה מן הבכורה, אך עובר דלאו דידיה שלא נתעבר בתוכה, אלא נצר בבהמה אחרת ורק נכנס לתוכה כשהוא שלם וחזר ויצא ממנה, לא פטר, ולכן בנה שיוולד אחר כך יהיה "פטר רחם", וקדוש בכבור, או דלמא, שמא אף עובר דלאו דידיה שלא נצר בתוכה, אלא רק נכנס לשם אחר כך, נמי אף הוא פטר את רחמה בצאתו ממנה, ושוב אינה "מבכרת"? ומסקנתם של כל ספיקות אלו - תיקו!

בעי רב אחא: נפתחו נתרחבו כותלי בית הרחם לפני שיצא הבכור, ויצא העובר בתוך חלל הפתח הרחב מבלי שנגע כלל בכתלים של פרוזדור בית הרחם, מהו?

והשאלה היא, האם אויר, חלל ותוך הרחם הוא שמקדש ומחיל את קדושת הבכור, והאיכא, שהרי יצא העובר ועבר בתוך חלל פרוזדור בית

ע' ע"ב

מתניתין:

בהמה שמת עוברת בתוך מעיה, והושיט הרועה את ידו לתוך מעיה, ונגע בו בעובר -

בין בבהמה טמאה, בין בבהמה טהורה, העובר טהור. ולכן, אף הרועה שנגע בו, טהור.

רבי יוסי הגלילי אומר: בבהמה טמאה, העובר

טמא, העובר טהור?

אמר רב חסדא: קל וחומר: אם הועילה אמו של העובר להיתרו באכילה, שכאשר נשחטה האם והיה העובר בתוכה, הועילה לו מחיצות רחמה להיות מותר באכילה, אפילו אם הוא מת.

וכי לא תועיל לו מחיצת אמו בחייה לטהוריה [לטהר] מידי טומאת נבלה?!

אך ממשכיה הגמרא לדון: היתר זה שמטהרת

טמא, ואף הרועה שנגע בו טמא.

ואילו בבהמה טהורה, טהור.

ולחלן מבארת הגמרא טעמי הלכות אלו.

גמרא:

דנה הגמרא: מאי טעמא דחנא קמא, הסובר שבכל אופן, בין בבהמה טהורה ובין בבהמה

ע.

עין משפט
נר מצוה

ב א מ״י פ״ד מהלכות
צבורות הלכה יד
ט״ע י״ד סימן שט
סעף א:
בב א ג מ״י שם הלכה
טז ט״ע ט
ד וסימן ז סעף ג:
בב ד ה ו ז מ״י פ״ד
מהלכות צבורות
הלכה ח וטור י״ד סימן
שטו:
בג ח מ״י שם הלכה יח
וטור שס:
בד ט מ״י שם הלכה יט
וטור שס:
בה י מ״י שם הלכה כ
וטור שס:
בו כ ל מ״י שם הלכה כא
וטור שס:

לעזי רש"י

מרייל"א [וידיל"א].
קנוקנת.

מה מקובצת

א' הלכו באברים אחר
הרוב. נ"ב עי' תוס'
כריתות דף יד ע"א: א' כמו
גרסת ר"ח כרכתו אחותו
כו'. נ"ב עי' תוס' בכורות
ט' ע"א יז ע"ב:

ינו גרשום (המשך)

בעי רבא כרכו בסיב
מהו. כלומר רחם מקדש
בכור והכי קמיבעיא ליה
כרכו בסיב שלא נגע
הבכור ברחם מהו שיקדש
בבכורה ולאחר מיכן תהא
האם פטורה מן הבכורה:
כרכו אחזתו והוציאתו

היכדי דמי אי דנפק
מ דרך רישיה תחילה

וְאֵחָיו כִּי אֶתְרוּ וּכְרַתְּהוּ
וְהוֹצִיאוּהוּ מִן הָאָרֶץ
מִן הַבְּכוֹרֶה לֵאמֹר
שֶׁשָּׁבוּ כִּילֹד וְחֻשְׁבוּ
כִּבְנוֹ וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרֶה
לֵאחֵר מֵאֵין הָאֻחִי
אֲפִיקֶיחָא כְּלָמֵם
וְאֵינוּ קְדוֹשׁ כְּדֵם גִּרְסֵי
אֵלָּא לֵבְנֵי הוֹצִיאוּהוּ
וְהִיטְטִינוּ וְקִצְּתוּהוּ וְיָצֵא
מֵאִילֵי מוֹתָם כִּי אֲמִירָן
הָיָה בְּתוֹכָם לִפְתֹּלָתוֹ
וְהוֹצִיאוּהוּ אֵינוּ קְדוֹשׁ אֶל
שְׂפִירָתָם כִּי אֲבָהָרָן אֶל
דְּלֵמָא כִּין אֲבָהָרָן
כִּי שְׂאִילֵי אֲמִירָן קְדוֹשׁ
וּפְטוּרָה מִן הַבְּכוֹרֶה:
הַדִּיקִי ב' רַחֲמִים יִצְאֵי
לֵבָב [לוֹחַ] שְׁתֵּמֵי מִן
אֲמִירָן וְלֵי דִירֵיהּ מִסַּר
וְהוּא לֹא וְלֵי דִירֵיהּ
מִן הָאֲחֵרִיתָא וְלֵבָב מִסַּר
כִּי אֲחֵרִיתָא מִן הַבְּכוֹרֶה
לֵאמֹר לֵי דִירֵיהּ הוּא אֶל
וְהִבָּב כִּין דְּרַחֲמֵם מִסַּר
שֶׁמֶן תְּקַדֵּשׁ: וְכִי
יָבֹא אֲחָא וּפְתָחוּ כְּתוּבָא

בית הרחם מהו דקיל
מקדש ועכשיו נפתחו
כותלי הרחם כשאינן
בבית הרחם מהו: נעקרו הא
ליפתו ולא נשכר הכבוד
ולא חשוב בכור. אלא
נעקרו ותלו ליה בצאריה
כלומר כשנולד הולד יצא
ובא ממעי אמו ועקר
כותלי בית הרחם ותלו ליה
בצאריה: נגמרו. שלא
נפתחו על הכל אלא נחתכו
כותלי בית הרחם למעלה:
עומד מרובה על הפרץ.
בבית הרחם:

ממא לאו מחתך ומניח ואי אמרת לאמפרע קדוש קיבר מבעי ליה. תימא דלמ"ד נמי מכאן ולהבא הוא קדוש אחאי משליך לכללנים כיון דכבר ילא רובו דהא ברוב מחותך נמי חשיב ליה לידה כדאמר בהמפלת (נדה 97 ב.ס.) דיאל מחותך מרובו אמו טמאה לידה

ומתחילתו נמו קמו ונפטרם מן הדבורה
 ויכל נשאר קממו כי שאל אבר את
 בן שאל רובו בבת חתם יצ"ו דשכלת
 אי מכלל ולהבדל הוא קדוש כיון דלין
 קדושה מכל עליו עד יצאל רובו אי
 קדושה מכלל קדש יצאל רובו אי קדושה
 חלה עליו כלל ויכול להשליכו לכלבים
 אי חתם יצאל רובו ומיחו מני שאל
 רובו ויחל טעון קדושה ומה ששאל
 וכן משמע לשון הקדושה ומה ששאל

יָלָה רֹבוֹ הִרֵז אוֹ יִקְבֵּר וְתִשְׁמַע וְשִׁמַּע
בָּתָּא אֲחֵת כְּדֻמְיוֹת בְּסֻגְיֹת וּשְׁמֵי וּשְׁמֵי
אֲזַל אֲחֵת כָּל הֵיטֵר דְּרֻקָּא לְעֵינִן
הַמֵּיטֵעַ הַסְּאָלִין דְּלִפְיָי אֲדוּמֵיט
טַעוֹן קִדּוּשׁ כִּשְׁלֹשׁ רֹבֹעַ אוֹר מֵאֲחַד דְּקֻדֵּשׁ
מִחוּתָּן אֲזַל לִנְרִי לְתַפְרֵיעַ דְּקֻדֵּשׁ
מִתְחַלֵּה הַקִּדּוּשׁ הַלֵּה עֲלֵי מִסְתָּה
הַלֵּיהִה אִ"כּ בְּמִתְחַלֵּת נֵימִי יִקְבֵּר וְאֲחֵת
דְּמִתְחַלֵּת נֵימִי שְׁפֹאֵל לֵימִי יִקְבֵּר מִיטֵיל
כִּן מִסַּח דְּלֹאִיִּת לְאֲרֻקְוִימִי בְּגִפֵּל שְׁאִילִי
רָחוּ לְהַקְדֵּשׁ אִ"כּ בְּמִתְחַלֵּת קֻדֵּשׁ שְׁאִילִי
לְאִירִי עֵשֶׂלֶס: כִּי כִּי אֲחֵת:

רוב אבר וקא מיבעיא
 להו: מהו ^{למחשבה} ידבר
 ארוב הרי הו ^{ידבר}
 בממש עד השתא לא
 אלא אגון שצא
 ויצא רוב במיעוט
 רוב דעובר דבהמה
 בא: וכרבו בסבי מרה
 בשריה בשלתי אורחיה
 וחרתה שמהו ^{לכרבתו}
 היכי דמי אי דנפק
 אלא דנפק מר
 ללדה הוציאתה מהו
 ולא בלעוהו והוציאתה
 מאלו מהו ^{למחשבה} הדריכי
 נפסח לזה מהו דידה
 זכר או למא דידה
 עי רב אחא נפתחו
 אורי רחם מקדיש
 לרחם מקדישה והא
 איש נקדשו בותלי
 ליתנהו אלא נעקר
 במקומן מקדיש שלא
 דלא אגון שצא רוב
 וידימה מר ^{למחשבה} בדין
 רחם מהו א"ל קא
 רבנן רבנן ר' זורא
 וידי מריא א"ל

ויצא דרך עומד מאי עד כאן לא איבעיא ליה אלא דאיכא עומד בעולם אבל נגממו לא קא מיבעיא ליה: מתי

שדברים הללו: **פטריס:** רישיה קודש מיד דהא יאז דאזש הרי
 נמוך הרבה וליחסיא: **אף:** אףסיקס. ילחם בלעז אלז עבר
 מן קודש בפי' ילחם אחריהן א: **וא** ונגעז **לז** **הז**. נפטר:
 שיאל לא נגע: **עקרו:** קס"ד קודש קלן נקטרו **אז** **אז** **ליחסיא**
 ד קודש קלן נקטרו ונגעז לפנים ונחלז **אז** **נמחו**. יטל
 ומשח לחם את משחור: **אז** **דן** **דן**. מזו מן מתקין
 ששח חיונה ^א משמחת וקא מיבעיא ליה ^א מורא ברא מקדש א: **לא**
 מחי'

[illegible]

ומי אתמר בהא ברא איה
אימא מודי ליה לרבי
המברכת משה ליה לרבי
ומשלך לכלביס מאי
אמרת למפרעי הוא קמי
לא הכא במאי עסקינן
מתוך ומנחי מאי יקב
רובי קבר ונפטרמי לא
בידיה במה דברים אמר
אבר אבר אבל מתוך
מתוך

[illegible]

מסורת הש"ס

[illegible]

גליון הש"ס

גמ' חציו ברוב אבר. עין
עירונין דף טו ע"ב מוס'
ד"ה פרוץ: שם הדביק
שני רחמים. עין כמוזות
דף ד ע"ב מוס' ד"ה עד:

הגהות מהר"ב

רִנְשׁוּבֹרָה
 [א] גמ' צעי רצח הלכו
 צאצאין לאחר הרוב. ר"ב
 עיין כרימות דף יד ע"א
 תוס' ד"ה תפסות וכו':
 [ב] תוס' ד"ה כרכמו וכו'
 ככמו גרסת ר"ח כרכמו.
 ג"צ עיין בטורות ט' ע"א
 תוס' ד"ה אמר רב מין
 במינו אלו חוץ וכו'
 ודו"ק:

רבינו גרשום

דודקדוק ותמתיקין נמשעמתיים קיימא:
 וְלֹא כֵּן אֲנִי חָזִיז עַל רֹב אֲבִיר.
 וְקִרְיָהּ לִי רֹב עַל שְׂדֵיךְ מִשְׁעַת אֲבִיר
 וְדִבּוּאֵי בְּמֵר רֹב אֲבִיר וְסוֹס לִי רֹב
 עֲשִׂירָה: אֵל. לְעוֹסֵל לֹא הִלֵּט לִי שְׂדֵיךְ
 מִשְׁעַת אֲבִיר בְּמֵר רֹבֵה וְתִמְתִּיקִין שֵׁלָה
 וְרֹב עַמֶּשׁ וְדִקְשֵׁיךְ לֵךְ לִנְהַל אִילְעֲדִיר
 בְּעוֹלָם שְׂהִי מִשְׁעַת אֲבִיר חֵן מִן
 אֲכָאֲרִים וְנִגְוֵן רֹבֵה הַעֲבִיר וְשִׁלְעֲדִיר
 וְלֹאֲשִׁלְעֲמִיעִין דְּהִי רֹבֵה וְלֹא אֲמִרְעִין שְׂדִי
 מִשְׁעַת אֲבִיר בְּשִׁחּוֹן אֲבִיר עַל שְׂבִימִים
 וְלִיכֹלֵל לִידֵה אֵלָּה שְׂדִירֵי בְּמֵר
 הַעֲבִיר הוֹאִיל וְנִבְהִידֵי נִפְקִי: כְּרֹב
 שְׂבִימִי: שְׂבִימִי וְנִבְהִידִין שְׂבִימִי הִקְלֵךְ נִפְקִי
 מִמְרִיבֵיהֶם: אֵל: גִּפְסִים: שְׂהִי: שְׂהִי
 חֲלֵילֵה אֲמִרְעִין כִּי דִלֵךְ נִגְוֵן בְּרִחֵם
 דִּקְשֵׁי דִלֵךְ רִחֵם אֲבִיר עַל דִּמְעָה
 בְּלִדְרֵיהֶם מֵלֵךְ רִחֲמֵהוּ וְקִנְיֵן בְּעֵי אִמֵּת
 כְּרֹב: אֵל: כִּי חֲלֵילֵה דִמֵּין
 וְלֹא: כְּרִיב: מִי דִּי חֲלֵילֵה וְסוֹסֵלֵה
 וְהַפְסִיקִין חֲלֵי עֵינֵי רֹבֵה רִחֵם מִן
 אֲמִרְעִין כִּי דִלֵךְ חֲלֵילֵה: כִּי חֲלֵילֵה
 חֲלֵילֵה לֹא חֲלֵילֵה: כִּי חֲלֵילֵה: כִּי חֲלֵילֵה:

[illegible][illegible]

: 5

עין משפט
גר מצוה

בז א מיי פ"ב מהלכות
שאר אבות העומאה
הל"ב:
בח ב מיי פ"א שם הלכה
:ב

שיטה מקובצת

ב"ב ע"י רש"י ותוס'
בכורות כ"ב ע"א ד"ה
:עד]

רבינו גרשום

[illegible]

מֵאִי טַעָמָא דְתַנּוּ קָמָא. וא"ת ומאי קצבי והא טומאה בלועה
 היא ולא מטמא וי"ל דמשום דר' עקיבא מטמא לקמן ודף
 (ג.) עובר במעי אשה אכסטרין ליה הכא גבי בהמה ק"ו כדפירש
 בקונטרס דאפי' ר' עקיבא מודה הכא אי"נ משום דהיה לנו לטמאות

[illegible][illegible]

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

מִתְנַי' הוֹשִׁיעַ הַרְעָה אֶם יִדּוּ.
תַּרְוִייהוּ מִפְּרָשׁ בְּגַמ': גַּמ' ק"ו.
קָמֵן (דף עב.) טוֹמָא חֲלוּעָה כְּגוֹן
מִזְדָּה מִק"ו אִם הוֹעִילָה לוֹ מַחֲלַת

עֹבְרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה
וְנֹעַם בִּן שׁוֹר בְּבִרְמָה
וְרָחָה ⁽⁶⁾ בְּיוֹר הָיוֹסִי
וְכַמְּוֹרָה חֹרֵה
קָמָא אִמֵּר רַב חֲסָדָא
לְמִדּוֹ לְחִתּוֹי בְּכֹחֵיהּ
יָצְדוּ נִבְלָה אִשְׁחָקוּ
אִשָּׁא מַנְלָן אִמֵּר אֲרָם
בְּחִמָּה טַמְאָה אִשֵּׁר
וְנִמָּה טַמְוֹרָה אִתְקַשׁ
טַמְוֹרָה כִּהּ כְּרָמָה
אָף מִהֶמָּה טַמְאָה
לִילִי מֵאִי טַעְמָא אִמֵּר
הוּלֵךְ לֵךְ כְּפִי בְּחַיָּה
הוּלֵלְכִי כְּפִים בְּחַיָּה
הָ קְלוֹט בְּמַעֵי פִרְה
בְּחַיָּה הוּא מְהֻלֵּי
וְרָחָה מְהֻלֵּי אֲרַבְעָה
בְּמַעֵי גַמְלָא לֹא
הוּלֵלְכִי אֲרַבְעָה מְהֻלֵּי
וְרַב חֲסָדָא מְתַקֵּין שְׁמִנָּה
הִכָּה ⁽⁷⁾ נִפְשׁ כִּי תִנֵּן
טַמְאָה אִל בְּנִבְלָתָה
לֹא מַטְמָאָה אִלָּא
דִּנְפָקָא לִיה מִדְּרַב
הוּא אִמְרָנָא כֹּחֵלָה
מִטְמָאָה נִבְלָתָה חַיָּה
לֹא כִּי כָל הוּלֵךְ עַל
הוּלָל לֹא נִאֲמָר
לִי וְיָמָה יִשְׁמַעְלָה אִשֵּׁר
כְּרָמָה טַמְאָה אִשֵּׁר
לִכְלָל כְּרָמָה וְכְרָמָה
נִכְבַּל כְּרָמָה טַמְאָה
בְּחִמָּה

[illegible]

לתוך מעיה: טהור. טעמא
לגומר אפי' לר' עקיבא דאמר
עובר במעי אשה טמאה הכא
זמן להסיר צבליה בשחיטתה
שהוא מת לא מועיל לו כשהיא
טהרה מלטמא: אישקא. נבלת
לנבלת טהרה מי שאין קרוי
בטהרה אינו קרוי בטמאה:
פיו. שאין פרסותיו קדושות:

כפיוס בחייו. בחור גופה של
חיה דליינו עובר טמא טמא
טמאין לך. משום זבלה
בספיה הנוגע בזבלתם יטמא:
מת: **חמיי פרה יטמא.**
מהלכי כפיוס הוא: ומשני מהלכי
חמלני ארבע עיני דהיי
זולך נע כפיו בכל החיה היקל דהיי
ידע שאין לאמו אלא ד' גרלים
ומאה שאין פרכומיה סדוקות:
ומשני **גמל** טמא שערורי דמין
לא **טמא**. טמא חמו דהיי
הלך נע כפיוס הוא ור' יוסי פסק
בטמאם טמא: **קלומ** טמא
ואינו מבורר היינו אלא שניצל

טמא. בצמעי אמו ומתני' פסקי
טעבורה טהור: קל וחומר דרב
אם הועילה לו אמו כו': אלף
נבלה שחלוקה בין נבלה
לטהורה: זו נבלה עובר.
בטולדה ליכא לאוקמה דהא
טהורה בטמא דכתיב [וכי'
מן הכממה אשר היא לכם וגו'
נבלת עובר מיתוקמא שבטמא]
מקל וחומר ובטמא טמא
קל וחומר דקם ליה ממילא
הוי חמור דקם ליה ממילא

היה נכנס ממחזור שבת וזה
הקצא: י' יל' דר' יט' וזה
היו"ה ה' קרא (לדדרי) אסא.
"למן (דף ע"ה) אקרא אני
המה (לדף נאמר) כר' ועזר
לעזר מיון (כ) מהקצא
ואע"ג דרבי מבהמה עמא
ודרז נחמן מיון עמא מהי
ש(ציעוט דף ע"י) פשה
ה' ושנתי מפני מדרש אחד
השתא דרבי כל הולך על
אפיקא מהקצא דלג (נקיע)
מבגלל חיה עמא ואמרין
אסא לחיוי עזרי: ה'

[illegible]

מסורת היש"ס

(ו) עיין 'מוס' צבורות כב.
 (ז) ע"ד, (ז) [לקמן ע"א].
 (ח) בני' הלקוט איז וכו' זל
 (ט) דרש"א וז בהמה טמאה
 (י) ע"ד שייכא כלל הכא. ועי'
 (יא) ש"א, (יב) כס"א: נקיש,
 (יג) מלאך שייך לדף ע"א,
 (יד) כס"א: חבל, (טו) נ"ז
 (טז) משה תורה [טז], (יז) נ"ז
 (יח) נ"ז
 (יט) נ"ז
 (כ) עיין רש"א, (כא) עיין ר"מ
 (כב) עיין רש"א, (כג) עיין
 (כד) ע"א.

תורה אור השלם

וְכִי יָמוּת מִן הַבְּהֵמָה
יִשָּׁר הָיָא לָכֶם לְאֹכְלָהּ
תִּגְנֹעַ בְּגִבְלָתָהּ יִטְמָא עַד
יִעָרֵב: וְיִקְרָא יֵא לֹט
וְכֹל הַדּוֹקֵץ עַל כְּפִיו
יִבֹל הַיְּחִיד הַחֲלֹלֶת עַל
יָרֵבֶעַ טִמְאִים הֵם לָכֶם
לֹט תִּגְנֹעַ בְּגִבְלָתָם יִטְמָא
דַּי הָעָרֵב: וְיִקְרָא יֵא כֹז
וְכֹל דְּקָר טִמְא א
בְּגִבְלַת חֵידָה טִמְאָה א
בְּגִבְלַת בְּהֵמָה טִמְאָה א
בְּגִבְלַת שֶׁרֶץ טִמְא וְאַשֶׁם:
מִמֶּנּוּ זֶהוּא טִמְא וְאֶשֶׁם:
וְיִקְרָא הַב

גליון הש"ס

ג' תמוז תשס"ג

הנהגות הב"ח
(א) רש"י ד"ה ה"ג כו'
מתי לאמרתי. נ"ב עיין
זבחים דף מה ע"ב
במחנה:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] גמ' אללל אמר רב נחמן
ר' יצחק מהכא נפש אשר
גע בכל דבר טמא וכו'
ל' וזהו צפ' ויקרא ה'
ו' ודלא כנרשס בטעות על
פרשה ו':

אותו היותו במחיצת אמו לטהרו מטומאת נבילה, ושלמידים אותו בקל וחומר מהדיר האכילה, **אשכח**, מצינו אותו רק לגבי **בהמה טהורה**, שאם נשחטה, ונמצא העובר מת בתוכה, התירה אותו היותו במחיצת אמו באכילה. אולם לגבי **בהמה טמאה**, שהעובר בקרבה לא עתיד להיות נותר באכילה בשחיטת אמו, מנלן שהעובר שבתוכה אינו מטמא כנבילה? במבאר הגמרא: **אמר קרא** וַיִּקְרָא יָא לֵט, "זכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאוכלה, הנוגע בנבלתם יטמא על הערב".

ודורשת הגמרא: "מן הבהמה" האמור בפסוק - זו בהמה טמאה.

"אשר היא לכם לאכלה" - זו בהמה טהורה. איתקש, הוקשה נבלת בהמה טמאה לנבלת בהמה טהורה, ללמדך, מה בהמה טהורה, נבלת עוברת הנמצא בתוכה טהור, אף בהמה טמאה, נבלת עוברת הנמצא בתוכה טהור.

זהו טעם דברי תנא קמא במשנתנו, המטהר נבלת בהמה טמאה בתוך מעי אמה, כדן נבלת בהמה טהורה.

אך שואלת הגמרא: **ורבי יוסי הגלילי**, המחלק בין נבלת עובר של בהמה טהורה, שרק היא טהורה, לבין נבלת עובר של בהמה טמאה, שהיא טמאה, מאי טעמא בחילוק זה?

אמר רבי יצחק: דאמר קרא (ויקרא יא כז) **"ויכל הולך על כפיו - בכל החיה ההולכת על ארבע, טמאים הם לכם. כל הנוגע בנבלתם יטמא עד הערב"**.

ודורש רבי יוסי הגלילי כן: **מהלכי כפים**, כלומר, אלו ההולכים על כפות שלמות, שאין פרסותיהם סדוקות, הנמצאים בתוך בהמה חיה, נטמאין לך. וכפי שנאמר בסוף הפסוק "הנוגע בנבלתם יטמא".

אולם נבלת עובר הנמצא בבהמה טהורה, טהורה, אך שואלת הגמרא: **אלא מעתה**, עובר קלוט [שפרסותיו קלוטות, כלומר שלמות ואינם סדוקות, ואין בו את סימן הטורה של "מפרסו פרסה"], הנמצא מת במעי פרה - לטעמא, ד"מהלכי כפים בחיה", הוא, וכפי שלמדנו מהאמור בפסוק, שנבלת עובר מהלכי כפיים, מטמאת?

ואם כן, איך אומר רבי יוסי שכל הנמצא בבהמה טהורה, טהור? הרי עובר קלוט זה נמצא בתוך בהמה טהורה, ועל כרחק טמא הוא? ומתרת הגמרא: בפסוק הזה נאמר **"ויכל הולך על כפיו בכל חיה ההולכת על ארבע"**, ולמידים כי הטהומה שגורה התורה היא רק על נבלת עובר שהוא **מהלכי כפים** [שפרסותיו קלוטות], ונמצא בתוך בהמה שהיא **מהלכי על ארבע** [כלומר, שגם ארבע פרסות האם, קלוטות ושלמות].

ואילו האי, עובר קלוט הנמצא במעי פרה, **"מהלכי ארבע בתוך מהלכי שמה"** הוא. שהרי הפרה שבתוכה הוא נמצא, פרסותיה שסועות ומחולקות כל אחת לשתיים, ודומה הדבר כאילו יש לה שמונה פרסות. ולכן נחשב עובר זה כבעל ארבע פרסות, הנמצא בתוך בהמה בעלת שמונה רגליים [שהרי פרסותיה סדוקות].

מקשה הגמרא: אם כן, עובר שיש לו דמות פרה, ונמצא במעי גמל, אף היא לא **טמא**, דהרי עובר זה שדמות פרה לו, **מהלכי שמה** [שהרי פרסותיו שסועות] הנמצא בתוך מהלכי ארבע, הוא.

שהרי לגמל ארבע פרסות קלוטות. ואם כן, אף הוא לא יטמא, שהרי טומאת ולד העובר היא רק ב"מהלכי על ארבע במהלכי על ארבע", ואילו עובר זה "מהלך על שמונה במהלך על ארבע" הוא?

ומתרת הגמרא: כיון שבפסוק לא נאמר רק **"הולך על כפיו"**, אלא נאמר **"ויכל הולך על כפיו"**, הרי שתיבת **"ויכל"** באה לרבות אף את עובר בעל דמות פרה, שנמצא במעי גמל, שאף נבלתו מטמאת.

ומקשה הגמרא: עובר פרה קלוט בפרסותיו, הנמצא בתוך מעי פרה שאף היא קלוטה, לכאורה דינו לטעמא! דהרי **מהלכי ארבע** [שהרי פרסותיו קלוטות] הנמצא בתוך מהלכי על ארבע הוא. ואם כן, דינו שיטמא כמפורש בפסוק, ואילו רבי יוסי הגלילי לא חילק בדבריו, אלא אמר "בטהורה טהור"?

ומתרת הגמרא: להכי, לעניין זה, מודה רבי יוסי שאהני מסייע קל וחומר דרב חסדא שהובא לעיל **"אם הועילה אמו להתירו באכילה, לא תועיל לו לטהרו מידי נבילה"**? ואם כן, ודאי שעובר זה טהור.

מתקף לה רב אחריב בר אמי: לדברך, אף חזיר הנמצא במעי חזירתא לא לטעמא! דהרי, מהלכי על שמונה [חזיר, פרסותיו שסועות בבהמה טהורה] הנמצא בתוך מהלכי על שמונה הוא, ואם כן, אף נבלתו של לא טעמא? ואיך שנה רבי יוסי במשנתנו שכל נבלת עובר טמא הנמצא בטמאה מטמא, והרי חזיר בהמה טמאה הוא, ועל כרחק שאין נבלת עוברו מטמאת?

אלא, אמר רב נחמן בר יצחק: המקור לדברי רבי יוסי שנבלת עובר בהמה טמאה מטמאה בנגיעה, הוא מהבא:

נאמר (ויקרא יא ב): **"או נפש כי תגע בכל טמא, או נבלת חיה טמאה, או נבלת בהמה טמאה, או נבלת שרץ טמא"**.

וכי נבלת בהמה טמאה האמורה בפסוק, רק היא מטמאה, ובטהורה לא מטמאה נבלתה? **אלא, איזה זה הטמא שדיבר בו הכתוב**, שיש בו חילוק בין נבלת בהמה טמאה לטהורה? - זה עובר שמת במעי אמו, שדוקא בטמאה הוא טמא. ואילו בטהורה הוא טהור.

ומכאן המקור לדברי רבי יוסי שרק נבלת עובר בהמה טמאה מטמאה, ולא של טהורה.

שואלת הגמרא: וכי מאחר דנפקא ליה, שלמדנו את דינו של רבי יוסי מדרב נחמן בר יצחק, מינפש כי תגע, כאמור, אם כן, דרבי יצחק, דורש מן הפסוק **"ויכל הולך על כפיו"**, למה ליה? ומתרת הגמרא: אי לאו הדרשה דרבי יצחק מיכל הולך על כפיו, הוה אמינא כי כוליה, כל הפסוק של **"נפש כי תגע"** [שנמנו לומר רב נחמן בר יצחק את דינו של רבי יוסי], אך ורק לכדריה הוא דאמא, שהוא נצרך לדינו של רבי [כפי שיבואר להלן] בך עא א, והוא נלמד מתיבת **"בהמה"** שבפסוק הזה. ואם כי רבי לומד את דינו מ"בהמה טמאה", ואילו רב נחמן בר יצחק לומד מ"חיה טמאה" שבאותו פסוק, בכל זאת, אף אפשר ללמוד את שני הדינים, כי הכלל הוא, שכל פרשה שנאמרה פעם אחת, וחזרה ונשנית, מפני חידוש אחד היא

נשנית, ולכן, אין לדרוש הלכות נוספות מפרשה זו.

וביון שתיבת **"בהמה"** נדרשת לדינו של רבי, כאמור, שוב אין לו לרב נחמן בר יצחק ללמוד את דינו של רבי יוסי מתיבת **"טמאה"** שבפסוק זה. וביון שמצינו שהוקשה בהמה טמאה לטהורה, יש לנו להקיש ולטהר את העובר בטהורה, ולא לדרוש מן הכתוב **"נבלת חיה טמאה"** לטמא את עוברת של הטמאה.

לכן קא משמע לן רבי יצחק את הדרשה של **"ויכל הולך על כפיו"**, שלכל הפחות עובר של בהמה טמאה ההולכת על ארבע, טמא, ובהכרח שבטל ההקש של בהמה טמאה לבהמה טהורה, וניתן ללמוד ולדרוש מן הכתוב **"נבלת חיה טמאה"** לעובר של טמאה, שאף הוא מטמא, כדרשתו של רב נחמן בר יצחק. ואף ב"הולכי על שמונה" כמו חזיר במעי חזירה, מטמאים.

תניא, אמר רבי יונתן: נמתי, אמרתי לו לכן עזאי: למדנו על נבלת בהמה טהורה שמטמאה. ממה שנאמר **"זכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה"**, הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב. ונמצא, שאף בהמה המתורת באכילה, נבלתה מטמאת במגע.

וכן על נבלת בהמה טמאה שמטמאה. ונבלת חיה טמאה שמטמאה, שנאמר **"או נבלת חיה טמאה, או נבלת בהמה טמאה"**.

אולם, דינה של נבלת חיה טהורה, לא למדנו, ומנין שהיא מטמאה?

נם, אמר לי בן עזאי: דבר זה למידים ממה שנאמר (ויקרא יא כז), **"כל הולך על כפיו, בכל החיה ההולכת"**. **"בכל"** ריבוי הוא, ובא לרבות אף חיה טהורה, ובסופו של אותו פסוק נאמר **"הנוגע בנבלתם יטמא"**, והוה המקור לטמאה של נבלת חיה טהורה.

נמתי, אמרתי לו לכן עזאי: וכי נאמר **"וכל חיה, שמכך יכולים לרבות את כל החיות, אף הטהורות? והלא לא נאמר אלא "בכל" החיה, ומשמעות הדבר היא, שרק למהלכי כפים בתוך החיה, דהיינו, לעוברים שבתוך מעי אמה, הוא דאמא, בא הכתוב לרבות, שנבלת עובר חיה טמאה מטמאת. ושוב אין ללמוד מכך לטומאת נבלת חיה טהורה עצמה?**

נם אמר לי בן עזאי: ומה ישמעאל אומר בדבר הזה? מנין הוא למד את טומאת נבלת חיה טהורה? נמתי לו: רבי ישמעאל למד זאת מן הפסוק (ויקרא יא לט): **"זכי ימות מן הבהמה אשר היא לכם לאכלה"**, הנוגע בנבלתה יטמא עד הערב, והוא דורש את הפסוק כן:

"זכי ימות מן הבהמה" - זו בהמה טמאה.

"אשר היא לכם לאכלה" - זו בהמה טהורה.

והרי למדנו במקום אחר את הכלל, שחיה היא בכלל בהמה, ובהמה היא בכלל חיה.

ולכן, חיה טהורה היא בכלל בהמה טהורה, הילכך נבלת חיה טהורה מטמאת כשם שנבלת בהמה טהורה מטמאת.

וכן, חיה טמאה נבלתה מטמאת, לפי שהיא בכלל בהמה טמאה, האמורה בפסוק, שנבלתה מטמאת.

וכמו כן יש לשנות להיפך:

חגי פרק א

קצו

לְבֵיתוֹ: ^{עמוד הקומץ} עַל-כֵּן עָלִיכֶם כָּלֹא שָׁמַיִם מִטֵּל וְהָאָרֶץ כָּלֹאָה יִבּוֹלָה: ^א וְאֶקְרָא חֶרֶב עַל-הָאָרֶץ וְעַל-הַהָרִים וְעַל-הַדָּגָן וְעַל-הַתִּירֹשׁ וְעַל-הַיַּעְהָר וְעַל אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה וְעַל-הָאָדָם וְעַל-הַבְּהֵמָה וְעַל כָּל-יִגִּיעַ כְּפִים: ^ב וַיִּשְׁמַע זָרְבָבֶל בֶּן-שְׁלֹתִיאֵל וַיְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְכָל שְׂאֵרֵי הָעָם בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וְעַל-דִּבְרֵי חָגִי הַנִּבְיָא כַּאֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּירָאוּ הָעָם מִפְּנֵי יְהוָה: ^ג וַיֹּאמֶר חָגִי מִלֶּאֱדָה יְהוָה בְּמִלְאָכֹת יְהוָה לָעַם לֵאמֹר אֲנִי אֶתְכֶם נֹאֵם-יְהוָה: ^ד וַיַּעַר יְהוָה אֶת-רוּחַ זָרְבָבֶל בֶּן-שְׁלֹתִיאֵל פָּתַח יְהוּדָה וְאֶת-רוּחַ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת-רוּחַ כָּל שְׂאֵרֵי הָעָם וַיָּבֹאוּ וַיַּעֲשׂוּ מִלְאָכָה בְּבֵית-יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵיהֶם: ^ה בַּיּוֹם עָשְׂרִים וָאַרְבָּעָה לַחֹדֶשׁ בִּשְׁשִׁי בִּשְׁנַת

רש"י

(ו) עָלִיכֶם כָּלֹא שָׁמַיִם. על חוביכֹן: כָּלֹא. (ז) בְּמִלְאָכֹת ה'. בשליחות המקום: באבנים ומנסרין עצים כבשי בעשרים

מצודות דוד

(ו) עָלִיכֶם כָּלֹא שָׁמַיִם מִטֵּל. עם כי אין הטל נעצר משאר המקומות הנה עליכם מנעו השמים מלהוריד הטל: כָּלֹאָה יִבּוֹלָה. מנעה לתת פריה: (ז) וְאֶקְרָא. אביא בגזירה יובש על הארץ וכו' למען יכמש ויתקלקל יבול הארץ: וַיַּעַר אֲשֶׁר תּוֹצִיא הָאֲדָמָה. מיתר המינים: וַיַּעַר הָאָדָם וַיַּעַר הַבְּהֵמָה. כי החורב והיבש מוליד חליים באדם ובבהמה: וַיַּעַר כָּל יִגִּיעַ כְּפִים. על כל העסקים שאתם יגיעים בהם אשלה חורב יובש ר"ל המארה תבוא בהם ולא הצליחו: (ז) וַיַּעַר דִּבְרֵי חָגִי הַנִּבְיָא. ואל דברי חגי הנביא שנבא להם כאשר שלחו ה': וַיִּירָאוּ הָעָם. מאזהרות ה' וייעדי העונש: (ח) מִלֶּאֱדָה ה'. בשליחות ה': אֲנִי אֶתְכֶם. כי עדיין פחדו לבנות הבית בלא רשות המלך ולכן אמר להם אני עמכם ואל תפחדו: (ט) וַיַּעַר ה'. ה' העיר את רצון וירובבל וכו' ובאו ועשו מלאכה בדבר צורך בית ה': (י) בַּיּוֹם וְגו'. מוסב למקרא שלמעלה לומר ההתחלה היה ביום עשרים וארבעה לחדש כי אז התחילו להכין את

חגי פרק ב

קצו

שְׁתֵּים לַדִּירוֹשׁ הַמִּלֵּךְ: ^ב בִּשְׁבִיעִי בְּעֶשְׂרִים וְאַחַד לַחֹדֶשׁ הָיָה דִּבְרֵי-יְהוָה בְּיַד-חָגִי הַנִּבְיָא לֵאמֹר: ^ג אֶמְרָנָא אֶל-זָרְבָבֶל בֶּן-שְׁלֹתִיאֵל פָּתַח יְהוּדָה וְאֶל-יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶל-שְׂאֵרֵי הָעָם לֵאמֹר: ^ד מִי בְכֶם הַנֶּשֶׂאֶר אֲשֶׁר רָאָה אֶת-הַבַּיִת הַזֶּה בְּכַבּוֹדוֹ הָרָאשׁוֹן וְמָה אַתֶּם רֹאִים אֹתוֹ עַתָּה הֲלֹא כְמוֹהוּ כָּאֵין בְּעֵינֵיכֶם: ^ה וְעַתָּה חֹזֵק זָרְבָבֶל נֹאֵם-יְהוָה וְחֹזֵק יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-יְהוֹצָדָק הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְחֹזֵק כָּל-עַם הָאָרֶץ נֹאֵם-יְהוָה וַעֲשׂוּ כִּי-אֲנִי אֶתְכֶם נֹאֵם יְהוָה צְבָאוֹת: ^ו אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-כָּרַתִּי אִתְּכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְרוּחִי עִמָּדָת בְּתוֹכְכֶם אֶל-תִּירָאוּ: ^ז כִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד אֶחָת מְעַט הִיא וְאֲנִי מַרְעִישׁ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ וְאֶת-

רש"י

וארבעה לחדוש ובשביעי בעשרים ואחד כאין: כְּמוֹהוּ כָּאֵין. הוא ואין שוים הן כמו (חושב) והיה כעם ככהן אף כאן מן הגולים ועודנו חי: אֲשֶׁר רָאָה וְגו'. את הראשון אין זה חשוב בעיני: הֲלֹא כְמוֹהוּ כָּאֵין. יודע אני כי מי שראה הראשון אין זה

מצודות ציון

אל אשר יהיה שמה הסוף ללכת (ס 6): (ו) הַחֶרֶב. המצטרף אל הבנין אבל בבנין התחילו בכ"ד לחדש התשיעי כמ"ש בסוף הספר: בִּשְׁשִׁי. ר"ל בחדש הששי: (א) בִּשְׁבִיעִי. בחדש השביעי: (ב) מִי בְכֶם. מי הוא בכם הנשאר מאותם שגלו מירושלים: אֶת הַבַּיִת הַזֶּה. את בית המקדש הראשון לפי שהיה באותו מקום עצמו קראו הבית הזה: כְּכַבּוֹדוֹ הָרָאשׁוֹן. כפי מה שבנה אותו שלמה בעושר רב: וְמָה אַתֶּם. ומה שאתם רואים אותו עתה בבנין זה: הֲלֹא כְמוֹהוּ כָּאֵין. ר"ל אם יעריכו זה מול זה הלא הבית הזה דומה הבנין אל ההעדר: (ד) וְעַתָּה חֹזֵק. ר"ל הואיל וכן הוא עכ"ז לא ירפו ידיכם מהבנין בעבור זה והתחזקו ועשו את הבית כי אני אהיה אתכם להשפיע לכם טובה ע"י הבית הזה עם שאין לו ערך עם הבית הראשון מ"מ תבוא לכם הברכה על ידו ואותה אתם מבקשים: (ה) אֶת הָאֲדָמָה. מוסב על מלת ועשו הנזכר במקרא שלפניו ר"ל עשו התורה והמצוה אשר כרתי עליה עמכם ברית בצאתכם ממצרים: וְרוּחִי. רוח הנבואה עדיין עומדת עתה בתוכם ולכן אל תיראו כי תצליחו ותבוא הברכה על ידו: (ו) כִּי כֹה אָמַר ה' עוד אחת ר"ל מלבד הבית הנחרב עוד תבנה ותכונן בית אחד וזהו הבית השני: מְעַט הִיא. אבל מעט

חגי פרק ב

קנה

הַיָּם וְאֶת־הַחֲרֵבָה: ז' וְהָרַעֲשָׁתִי אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם וּבָאוּ חֲמֹדֶת כָּל־הַגּוֹיִם וּמִלֵּאֲתֵי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה כְּבוֹד אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת: ח' לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב נָאִים יְהוָה עֲבָאוֹת: ט' גְּדוֹל יְהוָה כְּבוֹד הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן מִן־הָרִאשׁוֹן אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת וּבִמְקוֹם הַזֶּה אֶתֵּן שְׁלוֹם נָאִים יְהוָה עֲבָאוֹת: פ' בַּעֲשָׂרִים וָאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְדִרְיוֹשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה בִּיד־חֲגִי הַנְּבִיא לֵאמֹר: י' כֹּה אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת שְׁאֵל־נָא אֶת־הַכֹּהֲנִים תּוֹרָה לֵאמֹר: י"ג הֵן | יִשְׂאֵאֵי־שֶׁר־קָדֵשׁ בְּכִנְף בְּגָדוֹ וְנָגַע בְּכַנְפוֹ אֶל־הַלֶּחֶם וְאֶל־הַנֶּזֶד וְאֶל־הַיַּיִן וְאֶל־שֶׁמֶן וְאֶל־

רש"י

מַעֲט הָיָה. משתכלה מלכות פרס זו המושלת עליהם עוד אחת תקום למושול עליהם להצר להם מן מלכות יון ומעט יהא זמן ממשלתה: ואני מרעיש. בניסים הנעשים לבני חשמונאי: את השמים וגו'. ויבינו ששכינתי שורה בבית זה ויביאו תשורת זהב וכסף כאשר כתוב בספר יוסף בן גוריון: (ח) לִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזָּהָב

מצודות ציון

הִנֵּשֶׁה וּכְן אֵל הַמִּרְעָה (יִסְעָה ט'): (ז) כְּבוֹד. עַל הַעוֹשֶׁה לֵאמֹר: (יב) יִשְׂאֵאֵי־שֶׁר. מִלִּי מִשָּׁה וְסָגַל: קִדְשׁ. ר"ל מוֹדֵל הַיָּם וְהַחֲרֵבָה. ר"ל הרבה גדודים יבואו עליהם ובדרך ים ובדרך יבשה והם יחריבוה: (ז) וְהָרַעֲשָׁתִי. אבל אחר זה בזמן הגאולה ארעיש את העכו"ם לבוא על ירושלים למלחמה ועל חיל גוג יאמר: וּבָאוּ חֲמֹדֶת וְגו'. יביאו עמהם חמדת עשרם: וּמִלֵּאֲתֵי. או אמלא את הב' הזה כבוד כי העכו"ם הבאים יאבדו שמה וישראל ישללו חמדת עשרם יביאו כבוד העושר אל בית ה' אשר תעמוד באותו מקום עצמו שזה עומד ולכן קראו הבית הזה וכמ"ש למעלה אשר ראה הבית הזה בכבודו הראשון: (ח) לִי הַכֶּסֶף וּבִידֵי אֶ"כ לְהַבִּיאָם הֵנָּה: (ט) הַבַּיִת הַזֶּה הָאֲחֵרוֹן. ר"ל הבית העתידי שתעמוד במקום הזה: מִן הָרִאשׁוֹן. מן הבית שכנה שלמה: וּבִמְקוֹם הַזֶּה. בירושלים אתן אז שלום ולא ישמע בגבולה חמס ושור: (י) לַתְּשִׁיעִי. לחדש התשיעי: (יא) שְׁאֵל־נָא. שאל עתה את הכהנים דיני התורה אם לא שכחו בגלותם: לֵאמֹר. מוסב למקרא שלאחריו לאמר הן ישא איש וגומר ר"ל אמרו להם בשאלה הן ישא איש וגומר: (יב) הֵן יִשְׂאֵאֵי־שֶׁר. הנה אם ישא איש בכנף בגדו בשור מובדל מפני הטומאה

חגי פרק ב

קנה

כָּל־מֵאֵכֶל הַיִּקְדָּשׁ וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ לֹא: י' וַיֹּאמֶר חֲגִי אִם־יָגַע טִמְא־נַפְשׁ בְּכָל־אֵלֶּה הִיטָמְא וַיַּעֲנוּ הַכֹּהֲנִים וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא: י"ג וַיַּעַן חֲגִי וַיֹּאמֶר בֵּן הָעַם־הַזֶּה וְכֵן־הֲגוֹי הַזֶּה לִפְנֵי נֹאִם־יְהוָה וְכֵן כָּל־מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם וְאִשֶּׁר יִקְרִיבוּ שֶׁם טָמֵא הוּא: י"ד וְעַתָּה שִׁימוּ־נָא לְבַבְכֶּם מִן־הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעֲלָה מִשְׁרַם שׁוֹם־אֶבֶן אֶל־אֶבֶן בְּהִיכַל יְהוָה: י"ז מִהֵיוֹתָם בָּא אֶל־עֲרֹמַת רִשְׁי

הַיִּקְדָּשׁ. היסתאב: לֹא יִטְמָא. נחלקו בה רב ושמואל חד אמר אישתביש כהני דבעי מנייהו רביעי בקדש ואמרו לו טהור וחד אמר לא אישתביש כהני חמישי בקדש כעי מינייהו: וְנָגַע בְּכַנְפוֹ. לא נגע בשרץ עצמו אלא בבגד שהוא ראשון: (יג) אִם יָגַע טִמְא נַפְשׁ. מת עצמו: יִטְמָא. שהמת אבי אבות הטומאה וחמישי לטומאת שרץ רביעי הוא

מצודות ציון

מפני הטומאה כי לשון קדש יאמר על דבר המונעל צין לטהרה צין לטומאה צין לאסור כמ"ש פן מקדש ההלל (דברים טז): בְּכַנְף בְּגָדוֹ. עָשׂוּל גְּדוֹל: הַנֶּזֶד. המגשיל כמו ומיד עֲדָשִׁים (בראשית טז): (טז) עֲרֹמַת. כן יקרא כרי מנואה כמו נָקָה (דברים ז): הַיִּקְבֵּב. הוא הנזר שציון יורד שם מן הגת: לַחֲשׂוֹף. ענין שאינה כמו

מצודות דוד

כשרץ ונבלה: וְנָגַע בְּכַנְפוֹ. עם כנפו שהוא ראשון לטומאה נגע אל הלחם ונעשה א"כ שני: וְאֶל הַנֶּזֶד. ר"ל הלחם נגע בנויד נעשה א"כ שלישי: וְאֶל הַיַּיִן. ר"ל הנזיד נגע ביין נעשה א"כ רביעי: וְאֶל שֶׁמֶן. ר"ל או הנזיד נגע בשמן אבל יין הוא משקה ואינו מטמא אחרים מן התורה אף אם היה ראשון לטומאה: וְאֶל כָּל מֵאֵכֶל. ר"ל או הנזיד נגע במאכל אחר: דִּיקְדָּשׁ. בשאלה אמר להם אם הרביעי נעשה מובדל וטמא: וַיֹּאמְרוּ לֹא. ובאמת טעו כי בקדש גם הרביעי טמא: (יג) וַיֹּאמֶר חֲגִי הוֹסִיף לְנוֹתוֹם אִם יוֹדְעִים הֵם עֲכָ"פ שְׁהַשְׁלִישׁ טָמֵא וְאָמַר אִם טָמֵא נַפְשׁ יָגַע בְּכָל אֵלֶּה ר"ל אם סדר הנגיעות האלה יהיה ע"י טומאת מת שהוא אבי אבות הטומאה ונעשה הכנף אב הטומאה והלחם ראשון והנזיד שני והיין וכו' שלישי: וַיֹּאמְרוּ יִטְמָא. ידעו מזה שיש טומאה בשלישי: (יד) כֵּן הָעַם הַזֶּה. על הכהנים אמר כמתרעם הנה כן העם הזה כמי שאתם רואים שאינם יודעים את התורה: וְכֵן הֲגוֹי הַזֶּה. כפל הדבר במ"ש: לַפְנֵי. ר"ל בדברי התורה הנתונה מאתי: וְכֵן כָּל מַעֲשֵׂה יְדֵיהֶם. כמו שטעו בזה כן טועים הם בכל מעשה ידיהם: וְאִשֶּׁר יִקְרִיבוּ שֶׁם. ומעתה אשר יקריבו שם במזבח נחשב לטמא אם לא יתנו לב ללמוד ולדעת: (טז) וְעַתָּה. ר"ל אם כי עדיין אין קרבנם לרצון הואיל ואינם יודעים משפטי טומאה וטהרה וא"כ בנין הבית הוא הכנה לבד להקריב בה כשילמדו כי אז תהיה לרצון: שִׁימוּ־נָא. ר"ל עֲכָ"פ הִבְנֵנוּ הַתִּפְרֵשׁ שִׁבְיָן אַחֵר הַתַּחֲלַת הַבְּנִיין וּבִין קוֹדֵם הַתַּחֲלָה וְשִׁימוּ נָא וגומר: מִן הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעֲלָה. ר"ל מלפניה: מִשְׁרַם שׁוֹם. עד לא לעמוד הבא

מסכת

פרק א

בבא קמא

ב

מסכת

פרק א

בבא קמא

ג

שדרכן לילך ולהזיק, אבל בור שאין דרכו לילך ולהזיק, משום הכי איצטרכו כולוהו. ובגמרא מסיק, דאי כתב בור וחד מהנך אתו כולוהו שאר, לבד מקרן, בהצד השוה שבחן שדרכן להזיק, ולא הוצרכו כולן אלא מפני שהן חלוקים בהלכותיהן, שיש בזה מה שאין בזה. שן ורגל פטורים ברשות הרבים, מה שאין כן בבור ואש. בור פטר ביה קרא אדם וכלים דכתיב (שמות כא) ונפל שמה שור או חמור, דדרשינן שור ולא אדם, חמור ולא כלים, מה שאין כן בשאר אבות נזיקים. אש פטר בו את הטמון, שאם היו בגדים טמונים בגדיש פטור המבעיר, דכתיב (שם כב) או הקמה מה קמה בגלוי אף כל בגלוי. ובשאר אבות נזיקים לא פטר את הטמון: **הצד השוה שבחן** וכו'. אף אני אביא כל שדרכו להזיק ושמירתו עליך, שאם הזיק נתחייב המזיק לשלם תשלומי הנוק המזיק: **במיטב הארץ.** מעידת שבנכסי, מן המשוכה שבהם, אם בא ליתן לו קרקע בתשלומי נזקו. דכתיב (שם) מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם. אבל אם בא ליתן לו מטלטלין קי"ל כל מילי מיטב הוא, דאי לא מודבן הכא מודבן במתא אחריתי, ויהיב ליה כל מאי דבעי ואפילו סובין. והני מילי לנזקין. אבל לבעל חוב אי אית ליה זוזי מחייבין ליה למיתן זוזי, ואי לית ליה זוזי יהיב ליה מטלטלי מאי דבעי, ואי מגבי ליה ארעא יהיב ליה בבינונית. ושכיר, אפילו לית ליה זוזי למשכיר לא מצי

ב. כל שחבתי בשמירתו, הקשרתי את נזקו. הקשרתי במקצת נזקו, חבתי בתשלומין בהקשר כל נזקו. נכסים שאין בהם מעילה, נכסים של בני ברית, נכסים המיוחדים (ובכל מקום) חוץ מרשות המיוחדת הארץ:

רבינו עובדיה מברטנורה

יהיב ליה באגריה אלא זוזי, ומחייבין ליה לזבוני מנסכיה עד דמשכח זוזי ויהיב ליה: **כל שחבתי בשמירתו** וכו'. כל דבר שנתחייבתי לשמרו: **הכשרתי את נזקו.** אם לא שמרתי כראוי והזיק, אני הוא שהכשרתי וזמנתי אותו הזיק, ואני חייב עליו. כגון המוסר שורו לחרש שוטה וקטן חייב, שעליו היה מוטל שמירת שורו והרי לא שמרו כראוי לו: **הכשרתי במקצת נזקו וכו'.** ואם תקנתי וזמנתי מקצת הנוק אף על פי שלא זמנתי ותקנתי את כולו, נתחייבתי עליו כאילו זמנתי כולו. כגון החופר בור תשעה ברה"ר ובא אחר והשלימו לעשרה, ונפל שמה שור או חמור ומת, האחרון חייב. אע"פ שלא תקן אלא מקצת הנוק, כאילו עשה כל הנוק, כיון דבתשעה ליכא מיתה: **נכסים שאין בהם מעילה.** ועל איזה נכסים אני חייב לשלם אם הזקתי, על נכסים שאין בהם מעילה. כגון נכסים שאינן הקדש, שאם הזקתי נכסים של הקדש איני חייב לשלם, דכתיב שור רעהו ולא שור של הקדש. והוא הדין לכל שאר נזקים: **נכסים שהם של בני ברית.** שאם הזיק נכסים של נכרי, פטור: **נכסים המיוחדים.** שיש להם בעלים מיוחדים, שאם הזיק נכסים של הפקר, פטור: **חוץ מרשות המיוחדת למזיק.** בכל מקום שהזיק נכסיו או נכס חבירו חשבו המזיק, חוץ מרשות המיוחדת למזיק. שאם נכנס שור נזק ברשות המזיק והזיק שור המזיק, פטור, דאמר ליה תורך ברשותי מאי

למזיק ורשות הנזק והמזיק. וקשההזיק, חב המזיק לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: **ג. שום כסף, ושנה כסף, בפני בית דין, ועל פי עדים בני חורין בני ברית.** והנשים בכלל הנזק. והנזק והמזיק בתשלומין:

רבינו עובדיה מברטנורה

בעי. ודוקא כשהזיק נכסיו, אבל המזיק עצמו שחבל בחברו, אף על פי שהוא עומד ברשותו, חייב, דאמר ליה הנחבל נהי דאית לך רשותא לאפוקי, לאזוקי לית לך רשותא: **ורשות הנזק והמזיק.** ורשות המיוחדת לניזק ולמזיק, כגון חצר של שניהם, והזיק שורו של אחד מהם באותה חצר בשן ורגל, פטור. והוא שתהיה אותה חצר מיוחדת לשוורים כן. אבל אם היתה מיוחדת לפירות ולא לשוורים, והזיק בשן ורגל, חייב. ואם הזיק בקרן, בכל ענין חייב: **ג. שום כסף.** שום זה של נזקים לא יהא אלא בכסף. שיהו בית דין שמיין כמה שוה הנוק וכך ישלם לו. ואם הזיקה פרתו של ראובן טליתו של שמעון שדרסה עליו ברשות הנזק, ורשותו, ואח"כ אירע שנשברה רגלה של פרה זו של ראובן בטליתו של שמעון ברה"ר דהוי נמי בור ברה"ר, אין אומרים הואיל וזה הזיק וזה הזיק יצא הזיק של זה בהזיק של זה, אלא שמיין שני הנזקים בדמים, ומי שהזיק לחבירו יותר, ישלם: **ושוה כסף.** וכשביאם לשלם ההזיק מנכסי היתומים, לא יפרעו אלא מן הקרקעות שהם שוה כסף, ולא ממטלטלין שהם עצמם כסף, דכל מידי דמיטלטל חשוב כאילו הוא כסף, דאי לא מודבן הכא מודבן במתא אחריתי: **בפני ב"ד.** והשומא והתשלומין של נזקים לא יהיו אלא בפני

לעמוד הקודם
הרב חולק לו כבוד. ודוקא אם הרב הוא בן רבו
של זה היושב לפניו. (בית יוסף בשם שבולי קטס).

כב. יראה רבו עובר על דברי
תורה, אומר לו: למדתי רבנו
כך וכן. הנה: ואם רצה לעבר רק על אסור
דרבנו, אפלו הכי צריך למחות בידו. (ת"ח סימן
מ"א). הרהר רבו עושה מעשה, ויש לו להקשות
על זה, אם הוא אסור דאורייתא יקשה לו קדם
המעשה, ואם הוא אסור דרבנו, יניחו לעשות
המעשה ואחר כך יקשה לו, הואיל ואינו יודע
ודאי שעובר, אלא שיש לו להקשות על זה (תא"ו
נתיב ב').

כג. יכל זמן שמזכיר שמועה בפניו
אומר לו: כך למדתי רבנו.

כד. לא יאמר דבר שלא שמע
מרבו, עד שיזכיר שם אומרו.

כה. יבטיחות רבו, קורע עליו כל
בגדיו עד שמגלה לבו. ויש
אומרים שאינו קורע אלא טפח.
"ואינו מאחה לעולם." ומתאבל
עליו בחליצה וכל דיני אבלות
מקצת יום המיתה או מקצת יום
השמועה.

כו. אפלו בשמועה רחוקה קורע

באר הגולה

בפ"ק דקידושין: ג' רמב"ם שם בפ"ה מדין אביו בסי' ר"מ בסעיף י"א וציינתו שם וכמ"ש לעיל סעיף ט"ז: ד רמב"ם
שם: ה שם בברייתא דר"א ברכות דף כ"ז ע"ב וכפירושו שכל מה שהתלמי' אומ' סוברי' השומעי' שמרבו שמע ואם לא
שמעו מפיו צריך להודיע מפי מי שמע: ו רמב"ם שם ובפ"ט מהל' אבל (וטור בשם י"א) מודשו רבו לאביו במ"ק דף
כ"ז ע"א בברייתא דאלו קרעים שאינם מתאחים כך בשיעור קריעה השנוי עמהם: ו טור בשם הרמב"ם בספר תורת האדם
מהא דא"ר חסדא וכן לנשיא וכו' וכדמשני שם בגמ' וכפי' רש"י שם דף כ"ז ע"ב ומתירושלמי וכו' ולזה הסכי' הרא"ש
ויעיי' בכ"י מ"ש ליישב דעת הרמב"ם: ה טור בשם הרמב"ם שם מדמשי' ליה בברייתא לאביו וציינתו לעיל: ו טור
בשם רא"ש ורמב"ם ופירוש בחליצה הליצת הנעלה: ו טור וכתא דאמר רבי חיאי בר אבא א"ר יוחנן אפי' רבו וכו' שם
דף כ"ה ע"ב: ד רמב"ם בתורת האדם: ז ג"ז שם בסוגיית הירושלמי: ה הרשב"ם בתשובותיו מדין אביו וציינתו בסי'
רמ ע"ף ט: ז מיתרא דר"ל ערובין דף צ"ט ע"א: ז כרבי יהודה בברי' וכו' יוחנן דפסק כותיה שם בב"מ ד' ל"ג
ע"א כיכ הרא"ש שם והרמב"ם בפ"ה: ע ל' הרמב"ם שם ממיתרא דעולא בב"מ שם: פ ל' הטור וכ"כ הרמב"ם בסי' תורת

וקורע עליו, כשם שהוא קורע על
כל המתים שהוא מתאבל עליהם.
אפלו לא למד ממנו אלא דבר
אחד, בין קטן בין גדול, עומד
מלפניו וקורע עליו. (ועיי' לקמן סי' ש"מ סעיף
ח').

ל"א. כל תלמיד חכם שדעותיו
מכוננות אינו מדבר בפני מי
שגדול ממנו בחכמה, אף על פי
שלא למד ממנו כלום. הנה: ואין לאדם
להורות עד ארבעים שנה, אם יש גדול ממנו
בעיר, אף על פי שאינו רבו. (בית יוסף בשם הר"ן
וסי"ק ורש"י פרק הנזקין). חכם שאסר, אין חברו
רשאי להתיר משקול הדעת, אכל אם יש לו
קבלה שטעה, (רבנו ירוחם בשם י"א). או שטעה
בדבר משנה, יוכל להתיר. (הר"ן פ"ק דעבודת כוכבים
בשם ראב"ד ורש"י א' ורמב"ם ו' ל' ותוס' ורא"ש ור' ירוחם סוף
נתיב ב'). ואפלו אם טעה בשקול הדעת, יכול
לשא ולתן עם המורה עד שיחזר בו. (ספרת הר"ן).

ולכן אין אסור לשואל (ולשאל) לשני (שם בפרדכי
ואגדה ותוס' ורא"ש ור' ירוחם שם), ובכלב שוידע אותו
שפכר הורה הראשון לאסר. (רבנו ירוחם נתיב ב'
ותוס' ורא"ש). ואפלו אם התיר הראשון וכבר חלה
הוראתו, אין לשני לאסר מכח שקול הדעת. (כן
משמע באש"ר פרק קמא דע"א). וכל זה באותה הוראה
עצמה, אכל במעשה אחר, פשיטא שיכול
להורות מה שנתא לאיו. (מהר"ם שרש קע"ב וחדושי
רש"י א' ועוד פוסקים).

ל"ב. הרב המבכה שמחל על כבודו
רש"י א' ועוד פוסקים.

באר הגולה

האדם והביאו הב"י בשמ"ז מהא דשמואל דקדע מאניה על ההוא מרבנן דאסבר' וכו' שם בב"מ: ק משנה ד' פ"ה
דמסכת אבות: ר' לטון הרמב"ם שם בפ"ה וכו' ויזכיר יוסף וכדוהדר אמר רבא. ונראה דה"ל. וכו' ענינו. דף ל"ב ע"א ע"ב:
ז מעוברא דרבא דהוה משקי' בי הלולא דבריה וכו' שם: ת משנה י"ב פ"ד דאבות: א משנה בב"מ דף ל"ג ע"א: ב שם
במשנה וכו' הרמב"ם בפרק י"ב מהלכות גיטא וכו' עיי' ובפ"ה מהלכות' ת"ת טעו' סופ' ע"ה. וכו' ד' בסוף

הלכות ראש השנה סימן תקצ

באר הגולה
סד' לעמוד הקודם

תקצ סדר הראוי לתקיעת שופר. וכו' ט' סעיפים:

א. *במה תקיעות חייב אדם לשמע בראש השנה, תשע, לפי שנאמר תרועה *ביוכל ובראש השנה שלש פעמים, וכל תרועה *פשוטה לפניה *ופשוטה לאחריה, ומפי השמועה למדו שכל תרועות *של חדש השביעי אחד הן, בין בראש השנה בין ביום הכפורים של יוכל, תשע תקיעות תוקעין בכל אחד משניהם, תר"ת תר"ת תר"ת: **ב.** *תרועה זו האמורה בתורה, *נסתפק לנו אם היא הוללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד, לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקע תשר"ת שלש פעמים *ותש"ת שלש פעמים ותר"ת שלש פעמים: **ג.** *יש אומרים ששעור תקיעה בתרועה, ושעור תרועה בשלשה יבבות, *דהינו שלשה כחות בעלמא כל שהוא, והם נקראין טרומיטין. *ולפי זה צריך לזהר *שלא יאריך *בשבר בשלשה טרומיטין, שאם בן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה, *ויש אומרים דאין לחוש אם האריך בשברים קצת, ובלבד שלא יאריך *יותר *מדי, (וכן נהגין) (מרדכי והגהות אשר"י פרק יט). וצריך להאריך *בתקיעה של *תשר"ת יותר מבשל תשר"ת יותר מבשל תר"ת, ומיהו, אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש, שאין לה שעור למעלה, וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שצריך, *וכן אם מוסיף על שלשה שברים ועושה ארבעה או חמשה אין לחוש. *ויש אומרים ששעור יבבא

א משנה ונקרא ראש השנה לג. ב ברתא שם דפליג אפמיטין וכדאחקין רבי אבהו שם. ג שם במשנה כאוקמא דאביי ובקרא. ד טור בשם רש"י שם. ה היתוסות והראש שם. ו שם בשם (הרשב"א) (הרשב"א).

באר היטב

ליל וגנח, ושעור תקיעה בתרועה, ובשל תשר"ת יותר משל תר"ת דשברים הוא גנח והוא יותר גדול מליל שהוא תרועה: **ד.** *יבבא, רוצה לומר, חד יבבא הוא שלשה טרומיטין ותרועה הוא שלש יבבות, ממילא הוי שעור תרועה תשעה טרומיטין, ושעור תקיעה בתרועה הוי גם כן תשעה טרומיטין, ולפי זה יוכל להאריך בשבר אחד עד תשעה טרומיטין אבל תשעה הוי שעור תקיעה, ובתשר"ת הוי תרועה שמונה עשר טרומיטין, תשעה מצד ליל הנקרא

א. *בשבר. רוצה לומר, שבר אחד דהינו קול אחד לא יאריך בשלשה טרומיטין ונעשה תקיעה: **ב.** *פאי. דהינו כשעור שלשה שברים ותרועה, דהא תשר"ת מספקא דשמא תרועה דקרא היא שניהם יחד ואם כן גם התקיעה צריך לומר שניהם יחד ואם כן אף שמאריך קצת בשברים לית לן בה, ובתשר"ת לא יאריך בשברים אחד כשעור שלשה שברים מהאי טעמא. ועין דפירושים: **ג.** *תשר"ת. דשמא הוי תרועה תרועה ושברים יחד, רוצה לומר,

באור הלכה

ג. *יש אומרים דאין לחוש וכו'. הינו, אפילו לפי שיטה זו דשעור תרועה לא הוי כי אם שלשה כחות בעלמא, מכל מקום השברים ארכים יותר, ואם כן תקיעה דסימן תשר"ת לא הוי פחות משלשה שברים, והלכך אין לחוש כל שאנו מאריך בשבר אחד כשעור שלשה שברים, דאינו נעשה תקיעה בתשר"ת בפחות מזה השעור. והמחבר שכתב בסוף הסעיף, ולפי זה אין לחוש, הינו, לדעה השניה שם, והרמ"א הוסיף בעניינו להקל אף לפי דעה הראשונה (ט"ו ופשוט):

א. *ביוכל ובראש השנה שלש פעמים. דכתיב ביום הכפורים של יוכל והעברת שופר תרועה, ובראש השנה כתיב, שבתון זכרון תרועה, יום תרועה יהיה לכם: **ב.** *פשוטה לפניה. דכתיב, והעברת שופר תרועה, משמע העברת קול אחד לפני התרועה (גמרא): **ג.** *ופשוטה לאחריה. דכתיב תעבירו שופר [גמרא]: **ד.** *ש' חדש השביעי וכו'. דגמירין *שביעי שביעי לגזירה שוה, נאמר בראש השנה

בחדש השביעי, ונאמר ביוכל והעברת שופר תרועה בחדש השביעי:

ב. *ה. נסתפק לנו וכו'. מדמתרגמין תרועה יבבא, *אלמא שהוא קול שאדם משמיע כשהוא בוכה ומלל, ועדין אין אנו יודעין אם הוא כפאדס המוגנח מלבו, בדרך החולה שמשמיע קולות קצרים קול אחר קול ומאריך בהם קצת, והוא הנקרא גונח, והוא דרך הבוכה בתחלת בכיתו וזהו מה שאנו קורין שברים, או כפאדס המלל ומקונן, שמשמיע קולות קצרות תכופות זה לזה, והוא מה שאנו קורין תרועה, או אם הוא שניהם כאחד: **ו.** *ותש"ת שלש פעמים וכו'. ואין יוצא במה שתקע תשר"ת, דדלמא כוננת התורה על שברים אחד וקמפסיק בתרועה בין שברים לתקיעה אחתונה, לכך חזרו ותקע שברים אחד. ומחמת זה השעם לתקע גם כן תר"ת ואין יוצא במה שתקע תשר"ת, דדלמא כוננת התורה על תרועה אחד, והפסיק מתחלה בשברים בין תקיעה לתרועה:

ג. *יש אומרים ששעור תקיעה בתרועה וכו'. דע, דבין יש אומרים הנה ובין יש אומרים שמביא המחבר בסוף דבריו, תריהו סבינא להו דשעור תקיעה (הינו בין שלפניה ובין שלאחריה) היא בתרועה, אלא דמחלקים כשעור תרועה דלהיש אומרים הנה שעורו הוא שלשה כחות קטנים, ולהיש אומרים השני תרועה הוא כשעור תשעה כחות, וממילא נפקא מנה הוא גם כן לענין שעור תקיעה: **ח.** *שלא יאריך בשבר. רוצה לומר, שבר אחד, דהינו קול אחד, לא יאריך בשלשה טרומיטין, ונעשה תקיעה, ובין בשברים של תשר"ת ובין בשברים של תשר"ת צריך לזהר בזה: **ט.** *יותר מדי. בשברים של תשר"ת *לא יאריך בשבר אחד כשעור שלשה שברים ותרועה, דהא תשר"ת עברין מספקא, ושמא תרועה דקרא הוא שניהם יחד, ואם כן גם התקיעה צריך להיות בשניהם יחד, ועל כן אף שהאריך קצת בשברים לית לן בה, ובתשר"ת לא יאריך בשבר אחד כשעור שלשה שברים מהאי טעמא, אבל כשעור שלשה טרומיטין מתר, דהא כד עברין שברים דהוא ארך יותר מתרועה דידן הוא מחמת דנסתפק לנו דשמא תרועה הכתוב בתורה הוא שברים דידן, וכנ"ל, וממילא התקיעה הוא גם כן ארך יותר. והמחבר בדעה ראשונה סובר, כיון דבסדר תר"ת התקיעה רק בתרועה שלשה כחות קטנים, תו אין להאריך בשבר אחד לעשותו קצין זה: **י.** *בתקיעה של תשר"ת וכו'. דשמא הוי תרועה שברים ותרועה יחד, רוצה לומר, לליל וגנח, ושעור תקיעה הלא הוי בתרועה ולפי דעה זו *די אם נעשה התקיעה של תשר"ת כשעור שנים עשר כחות, ובשל תשר"ת יותר משל תר"ת, דשברים הוא גונח והוא יותר גדול מליל שהוא תרועה (ושעור התקיעה די בזה כתשעה כחות), ובשל תר"ת די בתקיעה כשהיא של שלשה כחות, כמו שכתב בריש תשר"ת: **יא.** *וכן אם מוסיף על שלשה שברים. ויש מן הפוסקים שפחמיין בזה, ונכון לחש לדבריהם לכתחלה שלא לעשות יותר מן שלשה שברים (אחרונים):

שער הציין

א. *גמרא: **ב.** *ב. דלפנין מאמה דסיסא, דכתיב בה ותיבב (גמרא): **ג.** *ג. ולהראב"ד, אפילו בתשר"ת צריך לזהר שלא להאריך בשבר אחד כתשעה טרומיטין, ויכול לכתחלה לזהר בזה (מן משמע ממגן אברהם). ואפילו בדירבא אינו יוצא לדעה אחרת אלא אם כן היתה התקיעה קרובה יותר משעור זה, דהינו, שמונה עשר כחות, כדי שער שברים ותרועה: **ד.** *בירמב"ד די

לוח עמוד היומי: יום ג' י"ב אב תשע"ו * יום ד' ט"ז אב תשע"ו * יום ה' כ"ב חשוון תשע"ו * יום ו' כ"ז חשוון תשע"ו * יום ז' כ"ט חשוון תשע"ו * יום ח' א' אדר תת"א

לְתֵתָא, תִּרְיִן אֵינוֹן, חַד בִּינִיָּהּוּ. תִּרְיִן אֵלִין
מוֹתְבָא דְנִבְיָא, אַתְרִי דִּינִקִי בִיָּה, חַד
בִּינִיָּהּוּ, דְּאִיָּהוּ אֶתְחַבֵּר בְּכֻלָּא, הוּא נְטִיל
כֻּלָּא.

היהו ברא קדישא קאים תחתיהו,
חקלא תפוחין קדישין איהו. מהאי בינא
מתשקין עדריא, כל אינון רתיבין, כל
אינון מארי גרפין. ג' קוימין רביעין (קיימין)
על האי בינא, האי בינא מנייהו אתמלי,
קדא הוא דכתיב, (בראשית טז) כי מן הבאר
ההיא ישקו העדרים וגו'. דא אדני
אתקרי, על דא כתיב, (דברים ג) אדני
אלהים אתה החילות, וכתיב, (דניאל ז)
והאר פגוד על מקדשך השמים למען
אדני. אדון כל הארץ, קדא הוא דכתיב,
(דודסע ז) הנה ארון הברית אדון כל הארץ.

(ע"כ תוספתא)

וְנֹאסְפוֹ שְׂמָה כָּל הַעֲדָרִים, הֵינּוּ

וְקָרְשִׁי מִיָּא, כְּנֶהְרָא דְּמִימּוֹי זְעִירִין.
וְכֵלְלָא צִפּוֹן לְמֶקְרֵשׁ מִיין, כְּהֵא
בְּנֶהְרָא, כּד מִימּוֹי סְגִיאִין, לֹא גְלִידִין
אֲתַתְּפֶקֶן דְּרוֹם דְּאִיהוּ זְמִינָא, וְלֹא
מִימִינָא לְבָר. וְכַד אֵינּוּן נִחְלִין אֲתִיבִין,
וְהָהוּא דְּגִלְדִּי וְקָרִישׁ, (ס'א מִיין וִירְדִין)
מִמַּעְבִּירִין מִינָה תְּקִיפּוּ דְּדִינָא קִשְׂיָא,
אֵל הֵיִם. (בְּרֵאשִׁית טו) וְגִלְלוּ אֶת הָאֶבֶן,
כָּל הַנְּחָלִים הַזֵּה

וְעַל דָּא, כּד אִינוּן נַחֲלִין אַתְּיָין,
אֲתַמְּקָן דְּרוּם דְּאִיהוּ יְמִינָא, וּמִיָּין
אֲשַׁתְּרִיין, וְגִגְדִין וְאַשְׁקִיין עֲדֵרְרִיא,
בְּקַמָּה דְּאַמְרֵן דְּכַתִּיב יִשְׁקֶךָ כָּל חֵייתוֹ
וְשִׁשְׂדִּי. (בראשית כט)
וְהָשִׁיבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל
פִּי הַבָּאֵר, לְמַקְוָמָה, בְּגִין דְּעֵלְמָא
אֲצַטְרִיף דִּינָא דִּילָהּ, דְּתַהוּי בְּדִינָא
לְאוֹכְחָא בֵּיה חַיִּיבָא.

תרגום לשון הזוהר

שָׁנִים הֵם, אֶחָד בִּינִיּוֹם. שְׁנֵי אֵלֶּה מוֹשֵׁב הַכִּבְיָאִים, הַמְּקוֹם שִׁוְיָנִים בּוֹ, אֶחָד בִּינִיּוֹם, שֶׁהוּא מִמַּחֲבֵר בְּכָל, הוּא נוֹטֵל הַכֹּל.

אוֹתָהּ בָּאֵר קִדְוָשׁ עֹמֶדֶת תַּחְתֵּיהֶם, הִיא שְׂדֵה הַתַּפְּחוֹתִים הַקְּדוּשִׁים. מִהֶבְאֵר הַזֶּה מְשָׁקִים הַיַּעֲרִים, כֹּל אוֹתָן הַמְּרַכְבוֹת, כֹּל אוֹתָם בְּעֵלִי הַכְּנָפִים. שְׁלֹשָׁה קִנְיָמִים רוֹבְצִים (עֹמְדִים) עַל הֶבְאֵר הַזֶּה. הֶבְאֵר הַזֶּה מְתַמְלֶלֶת מֵהֶם. וְהוּא שְׂכֵתוֹ כִּי יוֹצֵאִים מִמֶּנָּה מִים הַחֻצָּה. וּבְשָׂאוֹתָם הַנֶּחֱלִים בָּאִים, מִתְחַזֵּק הַדְּרוֹם, שְׂהוּה הַיָּמִין, וְלֹא יָכוֹל הַצִּפוֹן לְהַקְרִישׁ אֶת הַמַּיִם, בְּנֶהֱרָה הֵנָּה, כְּשִׁמְיָמִיו רַבִּים, לֹא קוֹפְאִים וְנוֹקְרִישׁ הַמַּיִם, כְּמוֹ נֶהֱרָ שְׂמִימִיו מוֹעִטִים.

על כן, כשאותם נחלים באים, מתחזק הדרום, שהוא הימין, והמים מפשרים ושופעים במשקים את העדרים, כמו שאמרנו, שכתוב ישקו כל חיתו שדי. והשיבו את האבן על פי הלבאר, למקומה, משום שהעולם צריך את הדין שלה, שתהיה בדין, להוכיח את הרשעים בה.

תָּא חֲזִי, יַעֲקֹב כּד הוּא יְחִיב עַל
בִּירָא, וְחֵמָא מִנָּא דְסֻלְקִין לְגַבְיָה,
יַדע דְתַמְנָן תַּזְדָּמֵן לִיה אַתְתִּיה. וְכֵן
בְּמִשָּׁה, כּד יְחִיב עַל בִּירָא, כִּינֹן
דְחֵמָא דְמִנָּא סֻלְקִין לְגַבְיָה, יַדע
דְאַתְתִּיה אַזְדָּמַנַת לִיה תַּמְנָן, וְהָכִי
הוּא לִיה לְיַעֲקֹב, דְתַמְנָן אַזְדָּמַנַת
לִיה אַתְתִּיה, כְּמָה דְכֻתִּיב, (בראשית כט)
עֹדְנִי מִדְבַר עַמִּים וְרַחֵל בָּאָה עִם
הַצֹּאן, וַיְהִי בִצְאֹר רָאָה יַעֲקֹב אֶת
רַחֵל וְגו'. מִשָּׁה, דְכֻתִּיב, (שמות ו)
וַיִּבְנוּ הָרֹעִים וַיִּגְרְשׁוּם וְגו', וְתַמְנָן
אַזְדָּמַנַת לִיה צְפֹרָה, (דף קנב ע"ב)
בְּגִין דְהָהּוּא בֹאֵר גְּרָמָא לִזְי.

תָּא חַיזֵי הָאֵי בָּאָר, שְׁבַע זְמַנִּין פְּתִיב
בְּפִרְשְׁתָּא דָּא, בְּגִין דְּאִיהוּ רִמְזָא
לְשֻׁבָּע. וְהָיִי אֲקָרִי בָּאָר שְׁבַע, (בְּגִין)
בָּאָר דָּא, אֲדִכְרִי שְׁבַע זְמַנִּין בְּפִרְשְׁתָּא
דָּא. דְּכַתִּיב, (בְּרַאשִׁית כט) וַיֵּרָא וְהָנָּה בָּאָר

תרגום לשון חזוהר

בְּשִׁדְהָ. כִּי מִן הַבָּאָר הָיְיָה. וְהָאֵבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבָּאָר. וְנֶאֱסָפוּ שָׁמָּה כָּל הַעֲדָרִים וְגו' מֵעַל פִּי הַבָּאָר. וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהִשְׁיִבּוּ אֶת הָאֵבֶן עַל פִּי הַבָּאָר. וְגִלְלוּ אֶת הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר. וַיְגַל אֶת הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבָּאָר. הֲרִי שְׂבָעָה, וּבִדְאִי שִׁכָּךְ זֶה.

בַּמִּשְׁחָה לֹא כָתוּב אֶלָּא פַעַם אַחַת, שְׁכֻתוֹ וַיִּשֶׁב
בְּאַרְצָא מִדְּוָן וַיִּשֶׁב עַל הַבָּאָר. מִשּׁוֹם שְׁמִשְׁה נִפְרַד
מִכָּל וּכְל מַחְבִּית שְׁלִמְשָׁה, וַיִּקַּבּ לֹא נִפְרַד כָּלָל.
בַּמִּשְׁחָה אַחֲרָה, כְּכֻתּוֹב (שִׁיר ה') אַחַת הִיא יוֹנִתִּי
תַּתְּמִיתִי. אַחַת הִיא לֵאמֹה. וּמִשּׁוֹם כִּךְ מִשְׁה הִיָּה
בְּעַל הַבִּית וַהֲיָעֵקֶב לְמַעְלָה. בַּמִּשְׁחָה כְּתוּב וַיִּשֶׁב
עַל הַבָּאָר. וַיִּתְּקֶל – וַיָּרֹא וַהֲבֵא בָּאָר בְּשִׁבְתּוֹ, וְלֹא
כְּתוּב וַיִּשֶׁב עַל הַבָּאָר.

יָדֵיוֹ אִמְתָּ וּמִפֶּטֶט נְאֻמִּים כָּל־
פְּקוּדָיו׃ ה סְמוּכִים לְעַד לְעוֹלָם
עֲשׂוֹיִם בְּאִמְתּוֹ וְיִשָּׁר׃ ט פְּדוּת | שְׁלֵחַ
לְעֲמֹ צֹהַ לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ קְדוֹשׁ וְנוֹרָא
שְׁמוֹ׃ י רֵאשִׁית חֲכָמָה | יֵאֵת יְהוָה
שֶׁכֶּל טוֹב לְכָל־עֲשִׂיָּה׃ תְּהִלָּתוֹ עֲמֵדָת
לְעַד׃

קִיב * הַלְלוּהָ | אֲשֶׁר־אֵישׁ יֵרָא אֶת־
יְהוָה בְּמִצְוֹתָיו חֲפֵץ מְאֹד:
גָּבוֹר בְּאֶרֶץ יְהוָה וְזָעוּ דוֹר יִשְׂרָאֵל
בְּכָבוֹד: ה הוֹן־וְעֶשֶׂר כְּבִיתוֹ | צְדָקָתוֹ
עֲמֵדָת לֵעַד: ו זָרַח בַּחֲשָׁךְ אֹר
לְיִשְׂרָאֵל חֲנוּן וְרַחוּם וְצַדִּיק: ח טוֹב־
אֵישׁ חוֹנֵן וּמְלֹאָה | כִּלְכֵּל דְּבָרָיו
בְּמִשְׁפָּט: י כִּי־לְעוֹלָם לֹא־יָמוּט לִזְכָּרוֹ
לְעוֹלָם יִהְיֶה צַדִּיק: יא מִשְׁמוּעָה רָעָה לֹא
יֵרָא נִכּוֹן לִפְנֵי בִּטָּח בִּיהוָה: יב סְמוּךְ
לִבּוֹ לֹא יֵירָא עַד אֲשֶׁר־יֵרָא בְּצָרָיו:
יג פֶּזֶר | יד לְאִבְיוֹנִים צְדָקָתוֹ עֲמֵדָת
לְעַד קִרְנוֹ תְרוֹם בְּכָבוֹד: יו רָשָׁע יֵרָא |
יז כָּעֵס שְׂנֵי יַחֲרֹק וְנָמָס תֹּאוֹת רָשָׁעִים
תֵּאבֹד:

כד לחודש

יום חמישי

קִיג * הִלְלוּהָ | הִלְלוּ עִבְדֵי יְהוָה
 הִלְלוּ אֶת-שֵׁם יְהוָה: **ב** יְהִי שֵׁם
 יְהוָה מְבָרָךְ מְעַמָּה וְעַד-עוֹלָם:
ג מִמְּרוֹחַ-שָׁמֶשׁ עַד-מְבוֹאוֹ מִהֲלֹל שֵׁם
 יְהוָה: **ד** רָם עַל-כָּל-גּוֹיִם | יְהוָה עַל
 הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: **ה** מִי כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ

הַמַּגְבִּיחַ לְשֹׁכֵת: 1 הַמְשַׁפִּילִי לְרֹאשׁוֹת
בְּשָׂמִים וּבֶאֱרֹץ: 2 מְקִמִי מַעֲפֹר דָּל
מְאֻשָּׁפֶת רִימִם אֲבִיזֹן: 3 לְהוֹשִׁיעַ עִם-
נְדִיבִים: 4 עֵם נְדִיבִי עֲמוֹ: 5 מוֹשִׁיעִי |
עֲלֶיךָ הַפִּית אֶם-הַבְּנִים שְׂמִיחָה
הַלְלוּיָהּ:

קִיד * בָּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם בֵּית
 יַעֲקֹב מֵעַם לֵוִי: ב הֵימָּה יְהוּדָה
 לִקְדָּשׁוֹ יִשְׂרָאֵל מִמְּשֻׁלוֹתָיו: ג הֵימָּה
 רָאָה וַיִּגַּס הִרְדֵּן יִסָּב לְאַחֲרוֹר:
 ד הַהָרִים רָקְדוּ כְּאֵילִים גְּבָעוֹת כְּבָנִי
 צֹאן: ה מֵה־לֶּךָ הֵימָּה כִּי תִגֹּס הַיַּרְדֵּן
 תִּסָּב לְאַחֲרוֹר: ו הַהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים
 גְּבָעוֹת כְּבָנִי צֹאן: ז מִלִּפְנֵי אֲדוֹן חוֹלֵי
 אֶרֶץ מִלִּפְנֵי אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: ח הַהֶפְכִי
 הַצֹּדֵר אֲגַם מֵיָם חֲלָמִישׁ לְמַעֲיֵנוֹ מֵיָם:
 טו * לֹא לָנוּ יְהוָה לֹא לָנוּ כִּי-

לְשִׁמּוֹךְ תֵּן כְּבוֹד עַל-חֲסֹדְךָ עַל-
אֲמַתְךָ : זֶלְמָה יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אִי-זֶה
אֱלֹהֵיהֶם : וְאֱלֹהֵינוּ בְּשִׁמּוֹם כָּל אֲשֶׁר-
חִפֵּץ עָשָׂה : דַּעַצְבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב
מַעֲשֵׂה יָדֵי אָדָם הֵפֶה-לָהֶם וְלֹא
יִדְבְּרוּ עֵינִים לָהֶם וְלֹא יֵרָאוּ , וְאוֹנִים
לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָף לָהֶם וְלֹא
יִרְחֹן : יִדְיָהִם ! וְלֹא יִמְשֹׁן רַגְלֵיהֶם
וְלֹא יִהְלְכוּ לֹא-יִתְּגֹוּ בַגְרוֹנִם :
הַכְמוֹהֶם יִהְיוּ עֲשִׂיהֶם כָּל אֲשֶׁר-בָּטַח
בָּהֶם : טִי יִשְׂרָאֵל בָּטַח בִּיהוָה עֲזָרוֹם
וּמִגִּנָּם הוּא : יִבִּית אַהֲרֹן בָּטַחוּ בִּיהוָה

עֲזָרָם וּמִגֹּגֶם הוּא׃ יֵרָאִי יְהוָה בְּטוֹחַ
כִּיהוָה עֲזָרָם וּמִגֹּגֶם הוּא׃ יֵבִי יְהוָה
זִכְרֵנוּ יִבְרַךְ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל
יִבְרַךְ אֶת־בֵּית אַהֲרֹן׃ יֵבִי יִבְרַךְ יֵרָאִי
יְהוָה הַקְטִינִים עִם־הַגְּדֹלִים׃ יֵי יִסֶּף
יְהוָה עֲלֵיכֶם וְעַל־בְּנֵיכֶם׃
טו בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה עֲשֵׂה שְׂמִים
וְאֶרֶץ׃ טז הַשְּׁמִים שְׂמִים לַיהוָה
וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי־אָדָם׃ יז לֹא הִמְתִּים
יִחְלְלוּ־יָהּ וְלֹא כָל־יִרְדֵּי דוּמָה׃
יח וְאַנְחֵנוּ נִבְרַךְ יְהוָה מִמַּעַתָּה וְעַד־עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ׃

קמו א אֶהְיֶה כִּי־יִשְׁמַע | **יְהוָה** אֶת־
לְוִי תַּחֲנוּנוֹ | ב כִּי־הִטָּה אֲזִנּוֹ לִי
וַיִּנְמִי אֶקְרָא | ג אֶפְפוּנִי | **חֲבִל־יָמֹת**
וּמִצָּרִי שָׁאוּל מִצְאוּנִי צָרָה וַיִּגְדֹּן
אֶמְצֵא | ד וּבְשֵׁם־יְהוָה אֶקְרָא אָנָּה
יְהוָה מִלִּטָּה בְּפָשִׁי | ה חֲנוּן יְהוָה
וַעֲדִיק וְאֱלֹהֵינוּ מֵרַחֵם | ו שֹׁמֵר פִּתְאִים
יְהוָה דְּלוּתוֹ וְלִי הוֹשִׁיעַ | ז שׁוֹכֵן בְּפָשִׁי
לִמְנוּחָיִכִּי כִּי־יְהוָה גָּמַל עָלָיִכִּי | ח כִּי
חִלַּצְתָּ בְּפָשִׁי מִמָּוֶת אֶת־עֵינִי מִן־דַּמְעָה
אֶת־רִגְלִי מִדָּחִי | ט אֶתְחַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה
בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים | י הָאֲמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר
אֲנִי עָנִיתִי מֵאֵד | יא אֲנִי אֲמַרְתִּי בַּחֲפָזִי
כִּלְהָאֲדָם כֹּזֵב | יב מִה־אֲשִׁיבִי לִיהוָה
כִּלְתַּגְּמוּלוּהִי עָלַי | יג כּוֹס־יִשְׁרָעוֹת
אֲשָׂא וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא | יד יִדְרִי
לִיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה־נָּא לְכָל־עַמּוֹ :

טו יָקַר בְּעֵינֵי יְהוָה הַמּוֹתָה לְחַסִּידָיו
טז אָנָּה יְהוָה כִּי־אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי־עֲבָדְךָ
כז בֶּן־אֲמָתְךָ פָּתַחַת לְמוֹסְרִי יי לֹךְ־אֲצִיבָה
יח זָכַר תּוֹדָה וּבִשְׁם יְהוָה אֲקָרָא יח גְּדִירִי
יט לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נִגְדָה־אֲנִי לְכָל־עַמּוֹ
יז בְּחַצְרוֹת | בֵּית יְהוָה בְּתוֹכִי
לְרוּשָׁלַם הַלְלוּיָהּ :

קִיּוֹן * הַלְלוּ אֶת־יְהוָה פֶּל־גּוֹיִם
שְׁבַחְוְהוּ פֶל־הָאֲמִיּוֹת : בְּכִי גִבּוֹר
עָלֵינוּ | חֲסִדּוֹ וְאֲמַת־יְהוָה לְעוֹלָם
הַלְלוּיָהּ :

קִיחַ * הוֹדוּ לַיהוָה כִּי־טוֹב כִּי לְעוֹלָם
 חֲסִדּוֹ: ב' יֵאמְרוּ־נָא יִשְׂרָאֵל כִּי
 לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ג' יֵאמְרוּ־נָא בֵּית־אֱהֶרֶן
 כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ד' יֵאמְרוּ־נָא יִרְאִי
 יְהוָה כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ: ה' מִן־הַמִּצֹּר
 קָרָאתִי יְהוָה עֲנֵנִי בְמִרְכָּב יְהוָה
 לֹא אֵירָא מִה־יַּעֲשֶׂה לִּי אֱדָם: ו' יְהוָה
 לִי בְעֲרִי וְאֲנִי אֶרְאֶה בְּשׂוֹנְאֵי: ז' טוֹב
 לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטָח בְּאָדָם: ח טוֹב
 לַחֲסוֹת בַּיהוָה מִבְּטָח בְּנָדִיכִים: י כָּל־
 גּוֹיִם סִבְּבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם:
 יא סִבּוּנִי גַם־סִבְּבוּנִי בְשֵׁם יְהוָה כִּי
 אֲמִילִם: יב סִבּוּנִי כְדָבוּרִים לַעֲשׂוֹ כָּאֵשׁ
 קוֹצִים בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: יג דַּחַח
 דַּחֲתַנִּי לִנְפֹל יְהוָה עֲזָרְנִי: יד עֲנִי
 וּמָרַת יְהוָה יְהִי־לִי לִישׁוּעָה: טו קוֹל |
 רַבָּה וִישׁוּעָה בְּאֵהָלִי צַדִּיקִים יִמָּן
 יְהוָה עֲשֵׂה חֵיל: טז יִמָּן יְהוָה רוֹמְמָה

ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג
ימין יהוה עשה חיל: ^ח לא-אמות כיראחיה ואספר מעשי יה: ^ט יסר יסרני יה ולמות לא נתנני: ^{יט} פתח-לי שערי-צדק אבא-בם אודה יה: ^כ זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו: ^{כא} אודה כי עניתני ותהי-לי לישועה: ^{כב} אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: ^{כג} מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו: ^{כד} זה-היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו: ^{כה} אנא יהוה הושעה נא אנא יהוה הצליחה נא: ^{כו} ברוך הבא בשם יהוה ברכוניכם מבית יהוה: ^{כז} אל יהוה ויאר לנו אסרו-חג בעבתים עד-קרנות המזבח: ^{כח} אלי אתה ואודה אלהי ארוממך: ^{כט} הודו ליהוה כי-טוב כי לעולם חסדו:	כדברך: ^א בכל-לבי דרשתיך אל-תשגני ממצותיך: ^{יא} בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא-לך: ^{יב} ברוך אתה יהוה למדני חקיך: ^{יג} בשפתי ספרתי כל משפטי-פיך: ^{יד} בדרך עדותיך ששתי כעל כליהון: ^{טו} בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתיך: ^{טז} בחקתיך אשתעשע לא אשכח דברך:	ג ^ה גמל על-עבדך אחיה ואשמרה דברך: ^{יח} גל-עיני ואביטה נפלאות מתורתך: ^{יט} גר אנכי בארץ אל-חסתר ממני מצותיך: ^כ גרסה נפשי לתאבה אל-משפטיך בכל-עת: ^{כא} גערף זדים אורחים השנים ממצותיך: ^{כב} גל מעלי חרפה ובוז כי עדתיך נצרתי: ^{כג} גם ישכו שרים כי נדברו עבדך ישיח בחקיך: ^{כד} גם-עדתיך שעשעי אנשי עצתי:	עקב: ^א הבינני ואצרה תורתך ואשמרנה בכל-לב: ^ב הדריכני בנתיב מצותיך כי-בו חפצתי: ^ג הטה-לבי אל-עדותיך ואל אל-כצע: ^ד העבר עיני מראות שוא בדרךך חניני: ^ה הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך: ^ו העבר חרפתי אשר יגרת כי משפטיך טובים: ^ז הנה תאבתי לפקדונך בצדקתך חניני:	א ^{מא} ויבאני חסדך יהוה תשועתך כאמרתך: ^{מב} ואענה חרפי דבר כי-בטחתי בדרךך: ^{מג} ואל-תצל מפני דבר-אמת עד-מאד כי למשפטך יחלתי: ^{מד} ואשמרה תורתך תמיד לעולם ועד: ^{מה} ואתהלכה ברחבה כי פקדונך דרשתי: ^{מו} ואדברה בעדתיך נגד מלכים ולא אבוש: ^{מז} ואשתעשע במצותיך אשר אהבתי: ^{מח} ואשא-כפי אל-מצותיך אשר אהבתי ואשיחה בחקיך:	ז ^{מט} וזכר-דבר לעבדך על אשר יחלתי: ^נ זאת נחמתי בעיני כי אמרתך חיתני: ^{נא} זדים הליצני עד-מאד מתורתך לא נטיתי: ^{נב} זכרתי משפטיך מעולם א יהוה ואתנחם: ^{נג} ולעפה אחזתני מרשעים עזבי תורתך: ^{נד} זמרות היו-לי חלוד בבית מגורי: ^{נה} זכרתי כלילה שמך יהוה	א ^א אשרי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשרי נצרי עדתיו בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אמה צויתך פקדונך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	ב ^ט במה יזכה-נער את-ארחו לשמר												

כה לחודש

יום שישי

רש"ב:

מיעא. סוחר ישמעאל: אולי ותויתניו ודמו כמאן דמכסמי. שהיו שוכנין בפנים צהבות כשתני יין: אפרקיד. פניהם למעלה: ועל מיעא תותה ברבא. כלומר: ראיתי שמיא היה הולך תחת ברפי הפת, רכוב על תנצל ונמחו בידו, ולא נגע בה בברבא: שקלא חדא קרנא. בנף הפלית להראותו לחכמים ללמד ממנו דין ציצית או כבית-שמוא או בבית הלל, בדלקמן: ולא הווי קא מסתני לו. בהמות שהיו רוכבין לא היו יכולין להלך:

וזה פירוש: אמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא מיעא: תא ואחווני לך מתי מדבר. אולי ותויתניו, ודמו כמאן דמכסמו, ונגנו אפרקיד. והוה וקיפא ברבא דחד מניה, ועל מיעא תותה ברבא כי רכיב גמלא וקיפא רמחה, ולא נגע בה. פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מניה, ולא הווי מסתני לו. אמר לי: דלמא שקלת מידי מניה, דגמירי, דמאן דשקיל מידי מניה לא מסתני לה.

אולי, אהדרתה, וחדר מסתני לו:

תא ואחווני לך מתי מדבר - הינו שהראה לו הרשעים, שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר, כי מדבר לא היתה רוח צפונית מנשבת בו (כמות עכ), הינו בחינת הרוחניים דקדשה, שהיא בחינת רוח צפונית שהיתה מנשבת בכנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו, שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדשה, והם חתיים קרואים מתיים, והראה לו מהיכן מגיע להם שלמות החסרון:

וזהו שהראה לו: דהו דמו במכסמי - פרש רבנו שמואל: כשתני יין, בחינת עשו ארמוני, שהוא הרב דקלפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוחניים שלהם להשלים החסרון:

וזהו: ונגנו אפרקיד - פרש רבנו שמואל: פניהם למעלה. פניהם זה בחינת הרוח כנ"ל הברת פניהם וכו', והינו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחינת: כל צורקיו יפיו בהם כנ"ל. והנה גבה ברבא דחד מניה - זה מורה על גדל התצלחה של הרשעים, כי העדר ההצלחה נקרא ברבים כושלות (שעה ח), וגבה ברבא הינו רום התצלחה:

ועל מיעא תותה ברבא - הינו הצדיק, שנקרא מיעא, כמו שפרש רבנו שמואל בכל מקום: סוחר ישמעאל, וסוחר הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, והינו הצדיק, שמקבל הרוח מהקדשה. והוה סוחר ישמעאל, על-שם (בראשית מו): כי שמע ה' אל עניו; כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחר, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל.

כי רכיב גמלא - בחינת (משלי יא): גומל נפשו איש חסד; זה בחינת רב חסד כנ"ל. ונקוה רמחא - רומח הוא בחינת רוח מ"ם (יח), בחינת: ורוח אלקים מרפאת על-פני המים, הינו התורה, שנתנה לארבעים יום, ששם הרוחניים, כנ"ל, כלומר,

והינו דכתיב (בראשית ב): ונחם יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד ויהיה לארבעה ראשים. עדן הוא בחינת התפלה, כי עדן עין לא ראתה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לה), שהיה בחינת תפלה, שהוא למעלה מן הטבע, כי עלידי תפלה משנה הטבע כנ"ל [שהו בחינת עדן עין לא ראתה, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסא]. והינו: ונחם יוצא מעדן - הינו מהתפלה כנ"ל, ומעין מפי ה' יצא; להשקות את הגן - הוא התורה כנ"ל מעין גנים, וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן, שהוא התורה, אזי אתרביא עשכין ודשאין, נשמות ישראל, כלומר, שגולים בהגן ומבינים ומשפלים בהתורה, ואזי זוכה ללון בעמקה של הלכה לברר הדין: האסור והמותר, המותר וכו', ובה מפרש הטוב מזהר כנ"ל:

וזהו: ומשם יפרד - כי עלידיה נפרד הרע מהארבעה יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי: ויהיה לארבעה ראשים - הם ארבע אותיות הוי"ה, שהם שרש הטוב של הארבעה יסודות כנ"ל:

ח וזהו בחינות ארבע ציצית, כי ארבע ציצית הם בחינת הרוחניים, וכמו שכתוב (ויקרא יז): זה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח; שעלידיה מנגיעין הרוח סערה, שהוא הרוח של המתנגדים, החולקים על הצדיקים אמתיים, שמושיכין אריכות-הרוח שלהם מהרב דקלפה, שהוא בחינת עשו איש שעיר כנ"ל. ועליבן ציצית הוא לשון שער, כמו שכתוב (שם ח): ויחקני בציצת ראשי; כי עלידם נכנע עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה כנ"ל:

וזה בחינת טלית לבן, שנתעטף הקדוש-ברוך-הוא וסדר שלש עשרה מדות (כמו שאמרו ח"ל ראשדשה יז), כי שלש-עשרה מדות הן בחינות הרוחניים דקדשה כנ"ל. וזהו בחינת טלית, שהוא ארבע כנפות, בחינות הרוח מארבע רוחות כנ"ל, והינו טלית לבן, הפך בחינות רוח דקלפה, בחינת עשו, שהוא ארמוני, פלו באדרת שער (בראשית ח), ופרש רש"י: בטלית - בטלית דקא, בחינת טלית דקלפה, שהוא בחינת טלית אדם, שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל, ועלידי טלית דקדשה, שהוא בחינת טלית לבן, מכניעין אותו, כי משם נמשך הרוחניים דקדשה, שהוא בחינת שלש-עשרה מדות של רמים כנ"ל:

ועליבן נתעטף הקדוש-ברוך-הוא בטלית לבן דקא וסדר לפני משה שלש-עשרה מדות של רמים, הינו כנ"ל, כי עלידי טלית דקדשה, שהוא בבחינות מקוה, שהוא בחינת הרוחניים, בחינות (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, נכנע טלית דקלפה, בחינת הרוח דקלפה:

וזהו (איוב לח): לאחו ככנפות הארץ ויגערו רשעים ממנה; כי עלידי הארבע כנפות, שהם בחינת הרוחניים דקדשה, שהם בחינת הארבעה ראשים כנ"ל, עלידם: ויגערו רשעים, בחינת משפיל רשעים עדי ארץ - ראשית-תבוא: אש, רוח, מים, עפר, כנ"ל:

לקוטי הלכות

לעמוד הקודם

הלכות קריאת שמע הלכה ה

ארת חיים

קסט

וכלם רוצים שהשם יתברך יעורר אותם ויחזירם למוטב. אבל כשיודעים ומאמינים בהאמת שהשם יתברך בוחר בזה בעצמו, שיהיה רצונו וקפצנו תמיד להתקרב אליו, ושאינו אנו צריכין רק לקח דברים ולשוב אליו, כמו שכתוב (הושע יד, ג): "קחו עמכם דברים ושובו אל ה'", ודרשו רבותינו ז"ל (שמות רבה לח, ד; יומא פו:): 'איני מבקש מכם אלא דברים', ובאמת גם הדבורים בעצמו ממנו יתברך, רק שאנו צריכין להשתדל לקח אותם עמנו ולדבר בהם לפניו יתברך, וזהו: "קחו עמכם דברים" - "קחו" דיקא, הינו שהדברים כבר מוכנים מאתו יתברך, והשם יתברך מבקש שנקח אותם עמנו לשוב אליו על-ידי-זה, וכמו שמפרש ומלמד אותנו שם איך נאמר לפניו, כמו שכתוב שם: "אמרו אליו כל תשא עון" וכו', ומי שידע כל זאת באמת - בודאי בקל לשוב להשם יתברך מפל מקום שהוא, אפלו אם יעבר עליו מה, כי תמיד יוכל לקח דבורים מאתו יתברך אם ירצה, עד אשר סוף כל סוף ישוב אליו וירחמהו.

וזהו בחינת גדל מעלת אמירת תהלים שגלה הוא ז"ל, שעל-ידי-זה בודאי נזכה לחשובה, ועל-ידי-זה תהיה הגאולה שלמה במהרה בימינו, כל זמן שנעסק באמירת תהלים בכונה, להשמיע אָנו ולבו למה שאומר - בודאי ישוב להשם יתברך. כי באמת הכל מאתו יתברך, ואין השם יתברך חפץ רק הרצון וההתעוררות וההשתדלות אחר האמת, כי בלי שום התעוררות כלל - אי אפשר, אבל באמת הכל מאתו יתברך.

גדל מעלת אמירת תהלים

להדליק ממנו או איזה דבר להוציא ממנו אש, בודאי גם כן לא היה אפשר לו להדליק, נמצא שהכל מאתו יתברך, האש והנר, והשמן והפתילה, המדליק והנדלק - הכל מאתו יתברך, ואף-על-פי-כן, אם לא יעשה האדם המעשה כל שהוא, לקח הנר ולהדליק בו אחרים, בודאי לא יהיו נדלקים מעצמם, כי כך ברא השם יתברך הבריאה, שהכין הכל באשר לכל בחכמתו, ואף-על-פי-כן רוצה דוקא שאנחנו נעשה ונגמור על-ידי התעוררותנו מלמטה, אף-על-פי שבאמת הכל מאתו יתברך כנ"ל. כי כל עבודת האדם את השם יתברך הוא בבחינת הדלקת והארת אור הנשמה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (שלח דף קסח): 'אעא דלא סליק בה נורא מבטשין ליה, גופא דלא סליק נהורא דנשמתא' וכו' (עץ שלא נתפסת בו האש מכיס בו, גוף שלא נתפס בו אור הנשמה [מכיס בו]). וזה בחינת נר המערכי שהוא עדות שהשכינה שורה בישראל, כי ממנו היה מתחיל ובו היה מסים, הינו שההתחלה והסיום הכל ממנו יתברך לבד, כי נר המערכי היה דולק בגס כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא לט), ועל-כן בודאי היה יכול הוא יתברך להדליק בעצמו את כל נרות המנורה, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות פו:): 'וכי לאורה הוא צריך' וכו', אף צוה לנו והזהיר מאד על הדלקת נרות המנורה, להורות שאף-על-פי שהכל מאתו יתברך כנ"ל, אף-על-פי-כן אנו מחיבים על כל פנים להדליק את נרות המנורה, וזה יהיה נחשב להתעוררות שלנו, אף-על-פי שבאמת הכל מאתו יתברך כי 'ממנו הוא מתחיל ובו היה מסים'.

וזהו בחינת מעשה המנורה שהיה כלה מקשה - "עד ירכה עד פרחה מקשה הוא" (בפסוק ח, ד), דהינו שכלה נעשית מעשת אחת מראשה עד סופה עם כל הפתורים והפרחים וכו', הכל נעשה מחתיכה אחת, עד שנתקשה משה הרבה איך לעשותה, ואמר לו השם יתברך: 'הטל את העשת לתוך האש ותצא המנורה'. הינו שכל המנורה שהיא כלל הארת התורה, הוא רק מחתיכה אחת מיניה וביה, שבאמת נעשית מאליה, כי היה בלתי אפשר לאדם לעשותה, כי קשה וכבד להאדם שיתעורר ויאיר מעצמו, ואף-על-פי-כן צריכין לעשות המנורה למטה דיקא.

יט. וזה בחינת מעשה המנורה, שהוא בחינת התורה, כמו שכתוב (משלי י, כג): "כי נר מצוה ותורה אור", וכמובא (תקני זהר תקון כא, נה:). וזה בחינת נר המערכי, שהוא עדות לכל ישראל, כי ממנו היה מתחיל ובו היה מסים (מנחות פו:). כי כל בחינת התעוררות שלנו הוא רק במדליק נר - שאינו עושה כלום, רק שלוקח נר ומדליק בו נרות אחרים לאִלפים ורכבות כמו שירצה, ובאמת, אם לא היה לו אלו הנרות או הדברים שמדליקין - בודאי לא היה אפשר לו להדליק אִבנים ועפר, וכן אם לא היה לו נר

כל עבודת האדם את השם יתברך הוא בבחינת הדלקת וסאת אור הנשמה

צריכין רק התעוררות ורצון ותשוקה אל האמת

כלול באמירת תהלים שכולל כל החמשים שערי תשובה, שהם תשובתנו אליו ותשובתו אלינו, כולל כלם יחד, כי הכל אחד כנ"ל. ועל-ידי-זה תהיה הגאולה על-ידי משיח צדקנו שהוא דוד וכו"ל. ועל-פני רמז הגאולה במעשה המנונה, וכו"ל.

הלכות קריאת-שמע הלכה ו - נכללת בהלכות ברכות השחר הלכה ה.

הַלְבוּת תַּפִּלָּה

הַלְכָה א

בקיץ אומרים 'מוריד הטל' ובהרף 'מוריד הגשם', ואם לא אמר גשם - מחזירין אותו, ובט"ל אין מחזירין אותו (שלחן ערוך ארץ חיים סימן קיד).

כי טל וגשם נעשין על-ידי למוד התורה, בבחינת (דברים לב, ב): "יצרך כמטר לקחי תזל כטל אמרת". והעקר תלוי בהתפלה, כי כל למוד התורה תלוי בהתפלה, כמו שכתב רבנו (בסימן ח'), בבחינת (ויאל ד, יח): "ומעין מבית ה' יצא", עין שם. וזה: "יצרך כמטר וכו', כי שם ה' אקרא", הינו בבחינת תפלה, שעל-ידי-זה זוכין לשכל ללמוד תורה, שעל-ידי-זה נעשה טל ומטר כנ"ל.

כי איתא בדברי רבנו (בסימן קנט) שעל-ידי למוד התורה - אזי כשזכה שתורתו עולה להשכינה, נעשה מזה שפע רוחניות ושפע גשמיות, וזה ימין ושמאל שיש בהתורה, עין שם. אבל מי שאין תורתו עולה להשכינה, ומטבע התורה להתעלות, ובתוך כך נעשה לילה ומבין עליו הגרדיני נימוסין ונעשה מזה ט"ל תורה או להפך, עין שם. וזה בבחינת ימין ושמאל וכו', עין שם היטב.

וזה בבחינת טל וגשם. כי שפע גשמיות הוא בבחינת גשם, כי כל ההשפעות מכנין בשם גשם. כי כשהלמוד עולה להשכינה והשכינה היא בבחינת אמונה, על-פני נעשה מזה בבחינת גשמים, שהם בבחינת אמונה, כמו שכתב רבנו במקום אחר (סימן ט).

ועל-פני בחרף, שעקר למוד התורה בליילה, כי אז נאמר (ערוכין סה:): 'לא איכרי ליליא אלא לגרסא' (ולא נבאר חלילה אלא ללמוד), והלילה הוא בבחינת אמונה,

ועל-פני באמת נתקשה משה הרבה על זה, כי סוד זה נוגע בשער החמשים כנ"ל, שבאמת הכל באשר לכל ממנו יתברך, ואף-על-פי-כן צריכין רק התעוררות ורצון ותשוקה אל האמת, וזה נחשב להתעוררות שלנו כנ"ל.

ועל-פני כל הקרבת הקטרת היה בשעת הדלקת המנונה והטבתה, כמו שכתוב (שמות ל, ט): "בהיטיבו את הנרת יקטירנה; ובהעלת אהרן את הנרת" וכו'. כי קטרת שהיא עקר בחינת תשובה, כידוע, כי אחד עשר סמני הקטרת מכניעין סטרא דמותא, כל הסטרין אחרין, ומעלין הקדשה מעמקי עמקי הקלפות, כידוע (סוד וחי רל), שזהו עקר בחינת תשובה, וכמו שכתוב בכתבי האר"י ז"ל (משנת חסידים, תפלת העשיה פ"ה), שיצא לומר קטרת ככונה גדולה ויועיל לו לחזר בתשובה, נמצא, שקטרת בבחינת תשובה. אבל עקר התשובה זוכין בבחינת המנונה, שהוא בבחינת אמירת תהלים, שכולל יחד אתערוותא דלתתא ואתערוותא דלעלא בקשר נפלא, מה שאי אפשר להבין ולהשיג כלל, וכו"ל.

וזהו בבחינת מה שראה זכריה סוד הגאולה שלמה על-ידי המנונה שראה, כמבאר שם בהפטרות בהעלותה ושבת חנוכה, שהוא (זכריה ד, ב): "ראיתי מנורת זהב פלה וגלה על ראשה" וכו', וכלל הענין, שהשמן היה נמשך מאליה כמו ממעין, כמו שכתוב: "וגלה על ראשה", וכמו שפרש רש"י שם, וסיים שם: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח"י וכו'. הינו כל ענין הנ"ל, שעקר התשובה שהיא עקר הגאולה, הוא "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוח"י וכו', כי הכל מאתו יתברך. והעקר תלוי בבחינה הנ"ל, שנופה שיהיה נמשך בבחינת הארת שער החמשים כנ"ל, ששם כלולים יחד בקשר אחד אתערוותא דלעלא ואתערוותא דלתתא, שזה זוכין על-ידי אמירת תהלים והתבודדות ושיחה בינו לבין קונו יתברך תמיד - יהיה אף שיהיה. ואז אף-על-פי שידוע בעצמו שבודאי אינו יוצא ידי חובתו כלל, אף-על-פי-כן באמת זהו סוד נפלא שאי אפשר להשיג, כי נמשך משער החמשים, שנמשך על שבעה קני המנונה שהם כלולים כל אחד משבעה, בבחינת: "שבעה ושבעה מוצקות" וכו' (שם), שכל זה סוד "שבע שבתות תמימות" (ויקרא כג, טו) שסופרין קדם יום החמשים שהוא שבעות, שכל זה

עקר התשובה זוכין בבחינת המנונה, שהוא בחינת אמירת תהלים

אמירת תהלים שכולל כל החמשים שערי תשובה,

כל למוד התורה תלוי בהתפלה

ימין ושמאל שיש בתורה

כשהלמוד עולה להשכינה ושהיא אמונה נעשה מזה גשמים

הלמוד שלמדיו בליילה הוא קרוב יותר לילות אל השכינה

חיי עבודת השם תקומה

מוהר"ן

רנו

חיי

עבודת השם תקנה

מוהר"ן

רנו

אצלו בדרך, הוא מדרקדק מאד לגנוז יפה בבגד שלו בתוך בית יד כנגד לבו, ושללא יהיה בו שום קרע ונקב. ואף-על-פי-כן בכל עת שהוא בדרך הוא ממשמש בכיסו בכל שעה אם יש אצלו הממון. ובכל עת שגוזזמן שאחד מאנשי-שלומו נאבד אצלו איזה סף ממון בדרך, והיו באים בקבלנא לפניו, היה מבזה ומוכיח אותו מאד על-זה על שלא נזדרז בשמירתו דף:

תקומח. (קח) פעם אחת אמר לי כשהייתי עומד לבד לפניו, אליהו מלא לבו וקרא להקדוש-ברוך-הוא עלת כל העלות וסבת כל הסבות, ואמר בלשון אשכנז בזה הלשון שהוא דער ווייגעניש. ואיני יודע פרושו של דבר היטב.

תקומח. (קח) ספרו לי שפעם אחת דבר הרבה מהפסוק (משלי כג): אמת קנה ואל תמכר, והקשה שהפסוק מזהיר לבלי למכור אם-כן ממי יקנה, ואיך יתכן שהפסוק מזהיר תחלה אמת קנה לקנות האמת ואחר-כך מזהיר ואל תמכר ששום אדם לא ימכר אם-כן ממי יקנה, ודבר הרבה מזה אף לא זכיתי לשמע הענין:

תקנ. (קח) שמעתי בשמו שאמר שששחזרין השקר שגי פעמים נעשה אמת, כלומר שנעשה אצלו כאמת על-ידי שחזר הדברים של שקר שתי פעמים. גם אמר שיש אחד

ששוכב על מטתו ובוזה מלבדו דבר שקר על חברו שחברו דבר עליו או עשה לו שלא כהגון להכעיסו וכיוצא בזה, ומתחיל להתרגז על-זה ובוער פעסו על חברו ונתמלא רגז עליו חנם על לא דבר, כי הוא בעצמו חשב ויבזה זאת על חברו ובאמת חברו נקי מזה לגמרי:

תקנא. (קח) פעם אחת דבר מענין תפלת הצדיקים האמתיים שלפעמים אין פועלים בתפלתם, כי זמנין דשמע וזמנין דלא שמע במבאר בזהר הקדוש (בראשית קח):

תקנב. (קט) לענין המרה-שחורות שמבלבלין את האדם ובפרט בשעת התפלה, ומכניסים ספקות ובלבולים במחשבתו באשר שזה הדבר עשה שלא כהגון, ונכשל באיזה אסור חס ושלום, ספר לי רבנו זכרוננו לברכה מעשה מהפעל-שם-טוב זכרוננו לברכה, שפעם אחת עמד הפעל-שם-טוב זכרוננו לברכה להתפלל ולא היה יכול להתפלל כי נפל בלבול במחשבתו, באשר שהיה מעשן את הלולקע (מקשרת) אצל גר של חלב נמצא שנכשל באסור חלב, ומחמת זה לא היה יכול להתפלל. וכל מה שרצה להתפלל ולדחות את המחשבה הזאת ולהעבירה מדעתו לא היה יכול בשום אופן, כי בלבד אותו בכל פעם באשר שנכשל באסור בזה, באסור חלב, עד שלא היה אפשר לו

להתחיל להתפלל. עמד הפעל-שם-טוב וקפץ ונשבע שיעשן לעולם הלולקע אצל גר של חלב. וכן היה כאשר מספרים העולם שהפעל-שם-טוב היה מעשן הלולקע אצל גר של חלב.

תקנה. (קי) פעם אחת שספרתי לפניו מענין החסיד מאמשטרדם שהיה מפרסם בביראד שנסע לארץ ישראל וראיתו בקהלת קרעמיניץ בחזירתו מארץ ישראל. וספרתי לו ששמעתי ממנו שאמר שכבר הרג את היצר הרע. השיב לי בלשון גערה ואמר וכי מה צריכין לדבר שהרג את היצר הרע מאחר שהתענה כל-כך, כי החסיד הנ"ל התענה הרבה מאד. כי שמעתי מחותני זכרוננו לברכה שהתענה מאה וששה פעמים משבת לשבת רצופים:

(אמר המעתיק הכלל היוצא מדברים אלו וכיוצא בהם, שרצה רבנו זכרוננו לברכה להכניס באנשי-שלומו אמונת חכמים שלמה ולבלי להרהר אחריהם כלל, רק לידע ולהאמין שקל דבריהם אמת וצדק ונאמנים דבריהם וכו'):

שמעתי שפעם אחת ספרו לפניו זכרוננו לברכה אודות הרב דקהלת פרדיטשוב שלא רצה לילך למקוה בפקר של חג השבועות עד שייראו לו המרפקה שראה יחזקאל. והתפלאו העולם מאד על זה, וגער בהם רבנו

זכרוננו לברכה ואמר, ומה זאת לפלא כל-כך בעיניכם הלא גם יחזקאל היה בן אדם וכו', כמבאר במקום אחר. וכבר מבאר במקום אחר (לעיל רט) ההפלות שהפליג בשבח מעלת קדשת הרב הנ"ל. ושמעתי שאמר עליו שאלמלא מה שהוא יושב בפרדיטשוב וכו' היה זוכה על-ידי עבודתו הגדולה למדרגת הרב המגיד זכרוננו לברכה ממזריטש. ויש אומרים שאמר שהיה זוכה למדרגת הפעל-שם-טוב זכרוננו לברכה. ושמעתי מאחד מחשובי אנשי-שלומו, שספר עמו רבנו זכרוננו לברכה מקדשת הרב הנ"ל בסמוך אחר פטירתו זכרוננו לברכה, ואמר עליו שהיה חד בדרא.

ופעם אחת ספרו לפניו מצדיק אחד שאמר על הרב המגיד הקדוש רבי דב הנ"ל שבכל הסתכלות שהיה המגיד זכרוננו לברכה מסתכל ראה כל השבעה רועים. והשיב רבנו זכרוננו לברכה: על המגיד זכרוננו לברכה יש גדולות שהפליג בענין קדשת המגיד זכרוננו לברכה. ואין כאן (מקום) לבארו. והרב נשפח מאתנו ואין צריך לומר איך שהפליג בקדשת מדרגת הפעל-שם-טוב זכרוננו לברכה בלי שעור וערך כלל. וכשאמר (בלישון הנגזר סיון ע"ב) מענין המנהיג שצריך איש שהיה קדוש ופרוש גדול בבחינת קדשת ופרישות משה רבנו עליו השלום,

אמר אז וסמוך לזמנינו היה הפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה וכו'.

ושמעתי מהרב רבי נפתלי זכרוננו לברכה שפעם אחת ספר מרש"י ובעלי תוספות וזכרונם לברכה שרבים מנוחתם במדינת צרפת, ואמר ואנחנו זכינו שבמדינותינו מקום מנוחתו וקבורתו של הפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה. ואמר אז שהפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה היה רבי על אפים ורכבות עולמות ופעם אחת אמר לפניו עלינו (הינו על זרע הקדש של הפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה) כתוב אומר (ישעיה ד) ופרי הארץ לגאון ולתפארת וכו' וכמבאר במקום אחר עוד (לעיל כא).

ופעם אחת הפליג במעלת קדשת הרב רבי פינחס זכרוננו לברכה מקריין ואמר שהיה איזה זמן שהיה הרב רבי פינחס חד בדרא. ופעם אחת אמר אשרי העינים שראו את רבי פינחס זכרוננו לברכה. ופעם אחת שבת אחד מתלמידיו של צדיק אחד בברסלב, ורבנו זכרוננו לברכה לא היה אז בביתו וכשחזר לביתו ספרו לפניו זכרוננו לברכה מענין זה ושאל אם נהגו בו כבוד קראוי לו (אף-על-פי שהאיש הזה לא היה מפרסם כל-כך בעולם) ואמר אז לאיש כשר כזה לא יספיק לנהג בו כל הכבוד שבעולם, ועל זה נאמר (תהלים טו) זאת יראי ה' יכבד.

ופעם אחת ספר מקדשת הרב הקדוש

מפולגא, והפליג בשבחו וזכרוננו לברכה, ואמר אף-על-פי שספרו תולדות יעקב יוסף וכן שאר ספריו וזכרוננו לברכה כלם קדושים ונפלאים מאד פידוע ומפרסם; אף-על-פ"כן קדשת מדרגת הרב הקדוש הנ"ל בעצמו היה למעלה הרבה ממה שנגאה ומויכן מתוך ספריו הקדושים.

וכן כשראה את הספר הקדוש נעם אלימלך התפלא מאד ואמר שקדשת מעלת הרב הקדוש רבי אלימלך וזכרוננו לברכה נשגבה למעלה למעלה ממה שנגאה ומויכן מתוך ספרו הנ"ל.

וגם בקדשת אחיו הרב הקדוש רבי זוסיא זכרוננו לברכה הפליג מאד מאד וכו' פידוע אצלנו (עין לעיל תקנח).

וכן הפליג מאד מאד בקדשת הרב הקדוש רבי מיכל זכר צדיק לברכה (מזלוטשוב), ובקדשת הרב הקדוש רבי אברהם קליסקיר זכרוננו לברכה, ובקדשת הרב הקדוש רבי מנחם מנדל זכרוננו לברכה מויטפסק, ובקדשת הרב רבי נחום זכרוננו לברכה (משערנובל), ובקדשת הרב רבי שלום זכרוננו לברכה (מפרוביש נכד המגיד) וכן בקדשת שאר תלמידי המגיד וזכרונם לברכה, ובקדשת תלמידי תלמידיו וזכרונם לברכה כגון הרב הקדוש מנחם זכרוננו לברכה, והרב הקדוש מאלק, והרב המגיד הקדוש מקאניץ והרב הקדוש מלאנצט וליבלין (החזוה מלובלין), וכן עוד מה שנודע לנו מה שהפליג בקדשת

שאר צדיקים עוד כמה וכמה, ועל כל אחד אמר הפלגות ושכחים אחרים כל אחד לפי בחינתו ומדרגתו. ואין צריך לומר מה שהפליג במעלת קדשת הצדיקים שהם נכדי הפעל-שם טוב וז"ל כגון הרב הקדוש רבי אהרן מויטניאב זכרוננו לברכה, והרב הקדוש מפרדילקאב (בעל ה"דגל מחנה אפרים) והרב הקדוש רבי ברוך זכרוננו לברכה (מפרעבור).

ואין כאן מקום לבאר בפרטיות מה ששמענו ממנו וזכרוננו לברכה בענין כל צדיק וצדיק מכל הצדיקים הנ"ל, והרב נשפח מאתנו (ואולי יבאר עוד במקום אחר אם ירצה השם).

תקננ. (קיד) חכמות אינם כלום, והעקר רק הלב והעשייה של האיברים, שלבו ישתוקק ויכסף תמיד לעבודתו ותפירו, ויהיה מתגעגע תמיד מתי יבוא לעבודתו ותפירו קראוי. והוא דבר גדול מאד ויתפלל על זה תמיד בפרט בלשון אשכנז שרגילין לדבר בו כמבאר במקום אחר (לקישי מוכ"ז תנ"א כח), ותמיד הרבה ימים ושנים בהגעגועים והפסופין והתפלות שיקרבו השם ותפירו לעבודתו. ויעשה עשיות ועבודות כל מה שיוכל ועל-יד-יה יתקרב בנדאי לעבודתו ותפירו:

תקננ. (קיד) אמר לי וכי אין אתה יודע מה שהשם ותפירו חפץ, השם ותפירו אוהב אדם מרחק "גאט האט לייעב א גיפרעגילטן מענטשן".

תקננ. (קיד) על מה שספרו לפניו מגדול אחד שלמד מאה ותשעה-עשר (איני זוכר אם למד מאה ותשעה-עשר חפים גמרא בכל יום, או אם תור מאה ותשעה-עשר חפים בכל יום) ואמר שזה מעט. ורמז בדבריו, מעט גימטריא מאה ותשעה-עשר.

תקננ. (קיד) מהפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה מספרים שהשיג וראה כל הרפואות כמו שהם נקראים בכל השבעים לשון בפרשת עשרים וארבעה מיני עופות טמאים, כמדמה לי שגם רבנו ספר זאת בשם הפעל-שם טוב וזכרוננו לברכה.

תקננ. (קטו) שמעתי מפיו הקדוש לענין מראין רחמנא לעלן, שאמר שהקלפות של המקורות של האיש הולכים אליה, ומזה בא מראין שלהם רחמנא לעלן.

שמענו פעם אחת משיחותיו הקדושים שאמר בפיו הקדוש שהעבודה הגדולה שבגדולות בעבודת השם קלה ביותר לעשות מעסק קטן שמטריחין עצמן בשביל פרנסה ועסקי העולם הזה, כי הלא אנו רואין כמה גיעות יגע האדם בשביל לנסע על איזה יריד ויומא דשווקא שתמך במוצאי שבת צריך לטרח ולחפש אחר עגלה, ונחפו מאד לטען סחורתו על העגלה ביגיעה גדולה, ואחר-כך צריך לנסע כל הלילה ולגדד שנה מעיניו ומשפר כל גופו מחמת שצריך לישוב על עגלה לעמוד הבא

יב. על ידי תוכחה שתוכיח - תנוח
בקר בלא צער גיהנם, ותזכה לגן
עדן.

יג. מתר לרחות בשתי ידיים את זה
שלא קבל ממך תוכחה.

יד. כל זמן שתוכחה בעולם - נחת-רוח
וטובה וברכה באה לעולם.

טו. על ידי תוכחה נמתק הדין ונמשך
החסד.

חלק שני

א. מי שאין במעלות הצדקות וגם אין
לו זכות אבות, ורוצה לקרב את בני
אדם לעבודת השם ותפלה - ישמר
את עצמו מנסיונות, ובפרט שלא
יתקנאו בו הרשעים.

ב. מי שמקרב את הרחוקים לעבודת
השם ותפלה, הנבוכות מסורים
בידו.

ג. מי ששמע תוכחה ואינו נתקבל
אצלו - ידע שיצטרף ללוות אצל
אחרים. וסימן לדבר: "בדברים לא
ינסר [עבר]" (משלי כ"ט)

- "עבר לזה לאיש מלזה" (שם כ"ב)

ה. אין מי שיכול לזרק דבורים לתוף
פיו של חברו מרחוק, אלא עד
שיקניס את חברו לבחינת עביר
תחלה.

ו. בזה שיוציאין לקראת אדם חשוב,
נתעוררין עשרה מאמרות שבהם
נברא העולם; גם על ידי קרבת
הרחוקים גם-כן.

תפלה

א. צריך אדם להיות נכסף ומשתוקק
לשוב הכללי, אף-על פי שימשך
לו לבד הפסד.

ב. המתפלל בבית-הכנסת כאלו הביא
מנחה טהורה.

ג. הקדוש-ברוך-הוא מצוי בבית-
הכנסת.

ה. על ידי חנפה אין תפלתו נשמעת.

ה. על ידי צסק התורה מתוף דחק
תפלתו נשמעת.

ו. המתפלל על חברו, והוא צריך
לאותו דבר - הוא נענה תחלה.

ז. מי שדעתו שפלה עליו, אין תפלתו
נמאסת.

ח. לעולם יקדים אדם תפלה לצרה.

ט. כל המאמץ עצמו בתפלה למטה,
אין צרים יכולים להסטינו
מלמעלה.

י. לעולם יבקש אדם רחמים שיהיו
הכל מאמצין את כחו, וינסיעוהו
מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא
יהיו לו מסטינים מלמעלה.

יא. תפלת אחר מועיל יותר מתפלת
עצמו; ואפלו צדיק צריך לתפלת
אחרים.

יב. מתר להתפלל על בעל לשון הרע
שימות, ושישתפח תורתו, ושלא
יהיה לו חלק לעולם הבא, ושלא
יהיו לו בנים חכמים.

יג. כל העוסק בתורה הקדוש-ברוך-
הוא עשה לו תפציו.

ר' פנחס פנקאי רבו של רב יוחנן בן
נרבאי.

רב פפא סבא. רב פפא בר חנן מבי
צלוחית. רב פפא בר שמואל. רב פפא
בריה דרב אחא בר אדא. רב פפא בר
נחמן. רב פפא בריה דרב יוסף. ר'
פפא בר אבא. רב פפא בר יעקב.

פפוס בן יהודה. פפוס חבירו של
לוליינוס, רב פפי. ר' פפי השני.
ר' פפייס בר פיקה. ר' פרוזדירה
בר נחשא. ר' פרטא בר אלעזר
בן פרטא בן בנו של ר' פרטא
הגדול. ר' פרגורי דקסרין. ר'
פרידא. ר' פרידא. ר' פרגא. ר'
פרנף. פשפשה. פתחיה על
הקנין.

אות צ. ר' צדוק. ר' צדוק תלמיד
רבי. ר' צדוק בן חלוקה. ר' צפרא
אבוי דרב צפרא.

אות ק. בן קופיא. רב קטינא. קטינא
בר שלום. בר קיפוף. קלא. ר'
קריצפא. קנה אבן גדור. ר' קסרא. בר
קפרא. בר קפמא. קרנא. קורני. ר'
קרני. ר' קורניס. ר' קיריס דנקמא.
קריספא.

אות ר. ר' ראובן האיציטורבלי. רב
(הוא אבא אריבא). רב רב שבא. רב מדיפתא.
רב אחוי דמר אחא. רב אבוי דרב
משרשיא. רב בריה דשמואל. רב בר
יודה. רבא בר בר חנא. רבא הקדמון.
רבא סתם, הוא בר יוסף בר חמא.
רבא בריה דרבה בר רב הונא. רבא

בריה דרבה. רבא מפרניש. רבא בר
איהי או בר איתי. רבא בר אהיני. רבא
בר נתן. רבא בר שרשום. רבא בר רב
פפא. רבא בר בריה דרב פפי. רבא בר
לימא. רבא בר ישמעאל. רבא בר
משרשיא. רבא בר אבא. רבא בר
אחא בר הונא. רבא זעירא. רבא בר
מחסיא. רבא בר קיסנא. רבא או רבה
אחיה, (ראמרי לה: אביה), דרב מרי בר רחל.
רבא בר מניומי. רבא בר יונתן. רבא
בר עילאה. רבא בר יצחק. רבא בר
אהיליא. רבא בר נחמן. רבא בר
זוטרא. רבא בר שמואל. רבא בר מרי.
רבא בר בינא. רבא ברב הונא זוטרי.
רבא בר עולא. רבא זוטרי. רבא
מפרזקי. רבא בר זמינא. רבא בר הלל.

רבא בר' חנן. רבא ברב עזא. רבא בר
שירא. רבא מקובי. רבא בר חנינא.
רבא בר שבא. רבא בר ירמיה. רבא
מפשונינא. רבא בר שילא שאילתא.
רבא בר זבדי. רבא בר אדא. רבא
תוספא. רבא בר חלקאי. רבא בר
לינאי. רבא בר תחליפא. רב רבאי דמן
רוב.

רבה בר בר חנא. רבה סתם, הוא בר
נחמני. רבה ברב הונא. רבה ברב הונא
זוטרי. רבה בר לינאי. רבה ברב חנן בר
רבא. רבה בר חנינא. רבה בר חננא או
חנינא או חנינא סבא. רבה בר אבוי.
רבה ברב נחמן בר יעקב. רבה בר
שמואל. רבה בר ירמיה. רבה בר
יצחק. רבה בר טוביה בר יצחק. רבה

ליקוטי

תפילה ז'

תפילות

קצת

ליקוטי

תפילה ז'

תפילות

קצת

לעמוד הקודם

ישראל שיהיה הכל פניו כל שאין בו חטא כמו אוריאל דאריץ ישראל וכמו הכל פיהם של תינוקות של בית רבן. ותעזר להשוחטים שיקדשו ויטהרו עצמן באמת עד שיהיה הכל פיהם גם כן הכל שאין בו חטא, באפן שייכלו להעלות הנפשות המגולגלות בהחי. להעלותם לשרשם שבקדשה על ידי הכל פיהם של ברפת השחיטה. פי אתה יודע עצם הרחמנות שיש על נפשות המגולגלות בפעלי חיים. חוסה נא ברחמיו עליהם ועלינו, ועשה למענך, ועזרנו והושיענו שנוזה להעלות כל הנפשות המגולגלות לשרשן העליון שבקדשה.

רחמן מלא רחמים, חומל דלים, שומע אנקת אביונים, רחם עלינו ועל נפשותינו העשוקות בפגרים האחוזות בפח, פאשר נגלה לפניך יודע תעלומות, ועזרני למלט נפשי מני שחת. פי אתה ידעת את גדל יקר והדר תפארת נפשי בשושה העליון. וגם אתה ידעת את רבוי הטנפת והלכלוכים שלכלכתי וטנפתי נפשי העלובה מאד מאד. ולפניך נגלה עצם הרחמנות שעל נפשי האמללה מאד, הנגעה מאד, הנדפאת והמטרפת מאד בין שני הכפירים. פצו עלינו פיהם אמרו בלענו. ואנו צועקים אליך זה זמן רב, ואין מי שייכל להושיענו, פי אנחנו בעצמנו היינו אכזריים על נפשינו. אבל אתה יכול להציל את

נפשינו בתקף חמלתך, שתהפך את לבבנו לטובה, ותטה את לבבנו אליך באמת; ותתן לנו שכל ודעת דקדשה וכן וגבורה ועצה. באפן שנוזה להגביר הנפש על הגוף תמיד עד שיתבטל הגוף ותאומיו לגמרי. ואזכה להעלות ולנשא נפשי תמיד בקדשתך העליונה באמת ובאמונה שלמה.

אבינו אב הרחמן חמל על כבוד התורה הקדושה שהשפעת בנו. פי אתה יודע את עצם יפי קדשת התורה היקרה הנעלמת בנו. עזרנו ברחמיו הרבים שנוזה מעתה לטהר ולקדש עצמנו באמת, באפן שנוזה להוציא ולגלות התורה הנעלמת בנו בקדשה גדולה. והצילנו מחסרות ובזיונות. ולא נבוש ולא נפלם ולא נפשל לעולם ועד. ונכנו לכבוד דקדשה, ונוזה לקבל את הכבוד דקדשה גדולה, לשמך ולכבודך הגדול לבד. ולא נשתמש עם הכבוד שבילנו כלל, רק לשמך ולעבודתך לבד באמת ובתמימות, בלי שום פניה ומחשבה חיצונה כלל. ונוזה להחזיר ולהעלות הכבוד לשרשו. ותעזרנו על ידי הכבוד דקדשה שתחננו ברחמיו שנוזה על ידי זה להוציא ולגלות חדושי תורה הרבה הנעלמים בנפשונו בקדשה ובטהרה גדולה. ותהיה עמנו תמיד, ולא נאמר דבר שלא כרצונך. ותהיה עם פינו בעת הטיפנו ועם ידינו בעת מעבדנו.

רבנו של עולם חוסה על נפשי העניה והדלה, הרעבה והצמאה והעיפה מאד, ומלא משאלותי ברחמים. שתתגבר נפשי על גופי מעתה ועד עולם. ותתעלה ותתנשא נפשי למעלה למעלה, בקדשה ובטהרה גדולה באמת ובאמונה שלמה, בחכמה ובינה ודעת דקדשה, בתורה ועבודה ביראה ובאהבה ובתשובה שלמה לפניך, באמת ובלב שלם כרצונך הטוב: "שובי נפשי למנוחתי כי יי גמל עליי. כי חלצת נפשי ממות את עיני מן דמעה את רגלי מדחי אהלה לפני יי בארצות חיים. כי לא תעזב נפשי לשאל, לא תתן חסידך לראות שחת. נפשי ישוב, ינחני במעגלי צדק למען שמו. למען שמך יי תחייני, בצדקתך תוציא מצרה נפשי. ובחסדך תצמית אויבי, והאבדת כל צוררי נפשי כי אני עבדך. ונפשי תגיל ביי תשיש בישועתו. הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יתירו צדיקים כי תגמל עליי".

תפילה ז'

מיוסד על תורה ז"ח בליקוטי מוהר"ן

"דבקך נפשי אחרריך בי תמכה וימנך. דבקתי בעזרתך יי אל תבישני". אבי אב הרחמן עזרני ברחמיו הרבים ובחסדיך הגדולים, שאזכה לדבק עצמי אליך תמיד בכל עת באמת ובאמונה שלמה ובדעה נכונה

וימשכת. בקדשה ובטהרה גדולה. ואזכה לפשפש עצמי בכל עת אם אני דבוק בהשם יתברך באמת, עד שאזכה לקים מצות "ובו תדבק" באמת, בתכלית השלמות כרצונך הטוב.

וזכני ברחמיו הרבים לקים מצות תפלין כראוי בכל פרטי ודקדוקיה וכוונתיה ותרי"ג מצות התלויים בה. ואזכה להניח בכל יום תפלין כשרים וקדושים מסופר הגון וצדיק אמתי. ויהי נכתבין בקדשה גדולה ובכונה עצומה ונוראה כראוי, לבנו בשעת כתיבת התפלין ותקונן וכתובת הפרשיות ותקון הבתים והרצועות, ותפירתן בגידין וכל תקוני התפלין, הכל יהיה נעשה על צד היותר טוב ונאות כפי דיני התורה הקדושה, ויהיו התפלין שלי כשרים תמיד בכל פרטי דיניהם ונאים ביותר בתכלית הנוי והלפי, וקדושים בתכלית הקדשה. ואזכה להניח תפלין דרש"י ותפלין דרבננים. בכל יום ויום. ואזכה להניחם במקומם הראוי על הראש ועל הזרוע בשמחה רבה וחדוה גדולה ועצומה מאד מאד, ובכונה גדולה עצומה ונוראה, ובהתעוררות גדול בשמחה גדולה. עד שאזכה שיהיה נמשך עלי קדשה גדולה ועצומה, על ידי הנחת תפלין הקדושים והנוראים מאד מאד. ויהיה נמשך עלי קדשת התפלין משרשם לעמוד הבא

חזרה לתוכן העניינים

יום שישי

לנצח עוד יום

ע"א ע"א כאשר מוכרת בתורה חיה טמאה, בהמה טמאה בכלל

חיה טמאה האמורה בתורה.

וכן כאשר מוכרת חיה טהורה, בהמה טהורה בכלל חיה טהורה, האמורה בתורה.

ומסיים רבי יונה את דבריו: **ובלשון הזה אמר לי בן עזאי על עצמו: חבל, הפסד הוא בעולם על תלמידו ותק כמותו, בן עזאי, שלא שימש את רבי ישמעאל!** ודנה הגמרא במה שאמרנו: **חיה בכלל בהמה - מנל?**

דכתיב (דברים יד ה) **"זאת הבהמה אשר תאכלו: שור, שה כשבים, ושה עזים, איל וצבי ויחמור, אק, דישון, תאו וזמר."**

ויש לדרוק בכך שפתח הכתוב **"זאת הבהמה"**, וסיים ב"איל וצבי", שהן חיות: **הא כיצד?** אלא מכאן למדנו שחיה היא בכלל בהמה.

בהמה בכלל חיה, מנל?

דכתיב (ויקרא יא ב) **"זאת החיה אשר תאכלו מכל הבהמה אשר על הארץ, כמפרט פרסה"**. פתח בכתוב **"זאת החיה"**, וסיים ב"מפרט פרסה", שהם סימני בהמה, **הא כיצד?**

אלא מכאן למדנו שבהמה בכלל חיה היא. עוד דנה הגמרא, לשם מה נכללו החיות והבהמות אלו באלו, כפי ששינוי ברייתא:

ומבאר הגמרא: **חיה טהורה נכללה בכלל בהמה טהורה, לסמיננים**. שאף על פי שלא נאמרו סימנים לחיה טהורה, היתיר שלה לאכילה הוא על ידי הסימנים שנאמרו בבהמה טהורה, והם "מפרט פרסה", וימעלה גדרה.

ומה שחיה טמאה נכללה בכלל בהמה טמאה, הוא לענין איסור הרבעה (של חיה אחת עם חיה אחרת). שאיסור זה מפורש רק בבהמה, שנאמר

בה (ויקרא יט ט) **"ובהמתוך לא תרביע כלאים"**, ומשמע כי בהמה טמאה ובין בהמה טהורה, ומכך למידים אף לחיה.

וכן, דברי הברייתא שבהמה טמאה שנכללה בכלל חיה טמאה, נצרכו לכדריבי:

דתניא, נאמר בפרשת העלם טומאתו של מקדש וקדשיו (ויקרא ה ב - ו) **"אנפש אשר נגע בכל דבר טמא, או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה, ונעלם ממנו"** (דבר טומאתו, ונכנס בשוגג בטומאתו למקדש, או אכל בטומאתו בשר קדש, וכפי שיבואר לקמן), ודבאי את אשמו לה' על חטאתו אשר חטא.

ולכאורה, מפשט הכתוב משמע, שעל מגע טומאה בלבד, בשוגג, מביאים קרבן חטאת (ובלשון הכתוב **"אשם"**, שהוא קרבן עולה ויורד).

רבי אומר, הרי חיה בכלל בהמה היא. כפי ששינוי. ואם כן, **אקרא אני**, כלומר, די לי אם אקרא בלשון הכתוב **"חיה טמאה"** בלבד, ואני אלמד שכן דינה של נבלת בהמה.

ואם כן, **"או בנבלת בהמה טמאה"**, למה נאמרה? אלא למידיים כך: **נאמרה כאן**, לגבי הנוגע בטומאה בשוגג **"או בנבלת בהמה טמאה"**. ונאמר להלן, (ויקרא ז א) **לגבי הנוגע בטומאה במזיד** **"ונפש כי תגע בכל טמא: בטמאת אדם, או בבהמה טמאה, או בכל שקץ טמא, ואכל מבשר זבח השלמים אשר לה"**, ונכרתה הנפש ההיא מעמיה". ומבואר בפסוק זה שאין חיוב כרת אלא רק אם אכל אדם טמא בשר קדש.

ומכך למידיים: **מה להלן**, לגבי הנוגע בטומאה

במזיד, אינו חייב כרת אלא על **טומאת קדש**, כלומר, שאכל קדש בטומאתו, דהיינו, שאינו מתחייב על מגע טומאה בלבד.

אף כאן, לגבי הנוגע בשוגג, אינו מביא קרבן עולה ויורד אלא רק על **טומאת קדש**, אם אכל בשר קדש או נכנס למקדש בהיותו טמא.

ולשם לימוד זה, צריכים אנו להכליל בהמה טמאה בכלל חיה. שאם לא כן, לא היה פסוק זה של **"בהמה טמאה"** מיותר, ולכן לא היה לנו מקור ללמוד את דברי רבי שאין מביאין קרבן עולה ויורד אלא רק על אכילת קדש או ביאת מקדש בטומאה.

וממשיכה הגמרא בבואר הברייתא בה עסקנו לעיל:

בהמה טהורה נכללה בכלל חיה טהורה. לשם מה? - **לצירה**. שדינה של בהמה טהורה הנוצרת מן אדם (כפי שיבאר להלן) הוא כדן חיה הנוצרת מאדם (ונקט לשון **"צירה"**, לפי שברית החיות נקראת צירה. וכפי שנאמר בספר בראשית ב יט **"יצר ה' אלהים מן האדמה כל חית השדה"**). וכיון שברית החיה נקראת **"צירה"** כמו בברית האדם, הרי שלילולת חיה יש דין יולדת אדם, וכפי שיבואר.

וכן הוא דין זה: **אשה המפלת מין בהמה חיה ועוף, בין אם דתניא, אשה נפולו היתה צורת בעלי חיים טמאין, בין אם היו טהורין, הרי שאם היה זכר, תשב האשה לזכר**. והיינו כדן טומאת היולדת זכר, שטמאה שבעה ימים כנדה (ויקרא יב ב - ד), ואחר כך תשב שלשים ושלשה יום בדמי טהרה (במים אלו היא טהורה היא לבעלה, אך אינה רשאת להיכנס למקדש ולא ליגע בקדש).

וכן אם היה לזכר שהפילה צורת נקבה, **תשב לנקבה**, כדן טומאת יולדת נקבה, שהם שבועיים ימי נידה, ולאחריהם ששים וששה ימי טהרה.

ואם אינו יודע אם הפילה דמות זכר או נקיבה, **תשב לזכר ולנקבה**. שמשלילים עליה את חומרת שניהם. לענין טומאת יולדת, היא טמאה שבועיים ימים כנקה, ולעומת זאת, לענין ימי טהרה, יש לה לאחר השבועיים ימי טהרה רק עד יום הארבעים ללידה, ואם ראתה דם אחר אותם ארבעים יום, הרי היא טמאה.

דברי רבי מאיר. ותעמו, כמו שהובא לעיל, לפי שברית חיה נקראת **"צירה"** כבאדם.

וחכמים אומרים: כל שאינו מצורת אדם, אינו ולדו ואין לידתו מטמאת כלל. וחזרת הגמרא לבאר טעם שיטת חכמים שמשנתנו, הסוברים שנבלת עובר במעי אמו, אינה מטמאה כלל. בין אם העובר הוא של בהמה טהורה, ובין הוא של טמאה.

ודנה הגמרא: **ולרבנן**, הסוברים שנבלת העובר אינה מטמאה, **האי קרא**, הפסוק שממנו למד רבי יוסי שנבלת עובר בהמה טמאה מטמאה (וכפי שהובא לעיל **"נפש כי תגע בכל טמא או בנבלת חיה טמאה"**).

או בנבלת בהמה טמאה, ומכך שכתוב **"טמאה"** למידיים שהיו רואים נבלת העובר, שהרי נבלת בהמה מטמאת בכל ענין, בין נבלת טמאה ובין נבלת טהורה.

אם כן, לרבנן, **למה** לא לכתוב בפסוק **"בהמה טמאה"** הרי נבלת טהורה היא מטמאת?

ומתרת הגמרא: **כוליה**, כל הפסוק הזה (המזכיר אף חיה טמאה), **לכדריבי**, לדרשתו של רבי, הלמד בגזירה שוה של **"בהמה - בהמה"** שאף הגטמא

לנבלת בהמה טמאה בשוגג, אינו מביא קרבן אלא עד שיאכל קדש או שיבוא למקדש בטומאה, הוא דאטא. לצורך כך נדרש פסוק זה.

מתניתין:

כהמשך למשנה הקודמת, שמתבאר בה דינו של עובר בהמה אשר מת בתוך מעיה, מבאר משנתנו את דין העובר של אשה שמת בתוך מעיה, מהי טומאה, ומה הוא דינה של אמו, וכן בטומאת הנוגע בו.

עיקר הנידון הוא בענין **"טומאה בלועה"**, שהיא דבר טומאה (כגון חתיכת נבילה, וכדומה) הבלוע בתוך גוף אחר, שאינו מטמא כי הוא **"בלוע"**.

כמו כן עוסקת הסוגיא בענין **"טהרה בלועה"**, שהיא דבר טהור הבלוע בתוך גוף אחר, ומחמת בלעיותו הוא אינו מקבל טומאת מת גם אם נמצא הגוף הבלוע בתוך אהל המת.

כמו כן, אם יש טומאה יחד עמו באותו גוף הבלוע, הוא אינו מקבל טומאה, עקב היותו **"בלוע"**.

הסוגיא לפנינו עוסקת בעניני טומאה וטהרה, והרי כמה מושגים מבוארים בענינים אלו א.

טומאת מגע, כאשר נוגע אדם או כלי או אוכל במת, או בכל דבר טמא, כמו נבלה או שרץ טמא. טומאה זו מפורשת בתורה, שנאמר (במדבר יט א): **"הנוגע במת לכל נפש אדם, וטמא שבעת ימים"**.

ב. **טומאת אהל**, שנטמא בה מי שבא אהל שנמצא בו המת (לכל הפחות כית ממנו). טומאה זו, אף היא מפורשת בתורה, שנאמר (במדבר יט יט): **"כל הבא אל האהל, וכל אשר באהל, יטמא שבעת ימים"**.

ג. **טומאת משא**: טומאה זו חלה על אדם הנושא את הטומאה, האף שלא נגע בה. ואף אם נשאה על גבי אבן, והואיל ונשאה, נטמא. טומאה זו אינה מפורשת בתורה אלא מפי השמועה נלמדה (ספר פירוש פרה על הפסוק **"יביל אשר יגע על פני השדה"**).

ראה רמב"ם שם הלכה ב ובספ משנה שם.

ד. **טומאת היסט**, היא בכלל טומאת משא. והיא, ש אף אם גרס לטומאה לזו, והסיטה ממקומה, וכגון קורה המונחת על הכותל, ועל צידה האחד מנתנת הטומאה, והיוז איש טהור את צידה האחר של הקורה, וגרס לתנועת הטומאה, הוא נטמא בטומאת היסט. כמו כן נכלל בטומאת משא היסט חידוש שנאמר רק בוב, שאם היסט אדם זב את הטהור, או שנשאו, הרי הוא נטמא בטומאת היסט ומשא (דבר זה נאמר רק בוב, ולא בשאר הטמאים).

ה. **בית הסתרים**: טומאת מגע חלה רק כאשר נעשה המגע במקום גלוי שבגוף. אולם טומאה הנמצאת בתוך חלל הגוף, שהוא נסתר, אינה מטמאה במגע. וזאת למידיים מן הכותוב (ויקרא טו יא) **"כי אשר יגע בו חוב, וידיו לא שטף"**, מלמד

הכתוב שאין חוב כטמא אלא כשנעב בידים, שהן גליות, ולא כשנעב במשדו בבית הסתרים שלו. ואף את שאר הטומאות למידיים מכאן, שאין מטמאות אלא במגע הגלוי ולא במגע מוסתר, לפי שהוציא הכתוב טומאת מגע בלשון **"נגיעה"**, ללמדנו שכל טומאה הבאה על ידי מגע, אינה מטמאת בבית הסתרים (נהד מב א), אולם, טומאת משא חלה אף אם הטומאה נמצאת בבית הסתרים. כי אף על פי שאין הנגיעה שם מטמאת,

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

מסורת הש"ס עמוד הקודם

(א) ולעיל נט. לקמן פד. נדרים
פא. מיר לה: ונחיים קטו:
ב"ק יז: נד: (ב) שנועות
ה. יט. (לעיל פ: ג) נדה
כא. (כריתות ז: כסורות מ:),
(ד) נעי' מוספות כסורות כב.
ד"ה עד, (ה) כסורות כג.
(מיר ג:), (ו) (אהלות רפ"ו
ופי"ד מ"ו מיר נד:), (ז) רש"א,
ויקרא (ז: ז) שם (ה),
(י) ויקרא (ז: ז) ו"ל דמנו.

זרה אור השלם

1. זאת הבהמה אשר
תאכלו שור זה כשבים
וזה עזים; אין רצבי
ויתמור ואקן ודשן ותאו
וזמר;
2. דברו אל בני ישראל
לאמור זאת ההיה אשר
תאכלו מכל הבהמה אשר
על הארץ;
3. והאכל מנבלתה יכבס
בגדיו וטמא עד הערב
והצשא את נבלתה יכבס
בגדיו וטמא עד הערב;
וירא יא מ

גליון הש"ס

תום' ד"ה והאשה בו' לאויר
העולם. עיין צר"ש שם משנה
ה':

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מי לא עסקין וכו' למגע בית הסתרים. נ"ב פי' ונפקא מינה לכו' טענות בדפירש"י בעמוד שני דלף זה בקופו:

מוסף רש"י

[illegible][illegible]

גרסינן: אקרא אני חיה.
טמאה או צונצלת בהמה
ויודע אני שהבהמה בכלל
המה טמאה וגאמר. בטמא

בהמה שמאה בכל
שהורה בכלל חיה פ
לי חרל זיל רז וזיא

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה בהמה
 טהורה בכלל חיה טהורה וכלשון זהו אמר
 י' חבל על כן עוצי' אם ישמש את
 ישמעאל חיה בכלל בהמה מנצל דרכיב
 וזאת הבהמה אשר תאכלו שור זה
 כצד וגו' איל וצבי וחימור וגו' הא כצד
 חיה בכלל בהמה בהמה בכלל חיה מנצל
 כתיב: וזאת החיה אשר תאכלו מכל
 הבהמה אשר על הארץ כל מפרסת פרסה
 הא כצד בהמה בכלל חיה וזאת טהורה
 בכלל בהמה טהורה וסמינים חיה טמאה
 בכלל בהמה טמאה להרבעה בהמה
 טמאה בכלל חיה טמאה להכריז בהמה
 רבי אומר אקרא אני חיה בהמה למה נאמר
 נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר להלן
 בהמה טמאה מה חלה טומאת כצד אף כאן
 טומאת קדש חלה טהורה בכלל חיה
 טהורה לצידה ויהיה המפלט מין בהמה חיה
 ועוף בין טמאין בין טהורין ואם זכר תשב
 לזכר אם נקבה תשב לנקבה אינו ידוע תשב
 לזכר ולנקבה דברי רבי מאיר וחכמים
 אומרים וכל שאינו מצויר אדם איל ולר
 ולרננה הוא קרא למה י' כולה להכריז הוא
 דאמא: **מתני'** והאשה שמתה בתוך
 מעיה ופשמה אתה אתה ונעצה בו והיה
 טמאה טומאת שבעה והאשה וטהורה עד
 שיצא הולד: **גמ'** אמר רבה כשרם בלועה
 בלועה אינה מטמאה יכך כשרם בלועה
 אינה מטמאה טומאה בלועה מנצל דרכיב
 והאכול מנבלתה יכבם בגדיו פ' מי לא
 עסקינו דאכל סמוך לשקיעת החמה וקאמר
 הרמאנא ואלו ללמא שני אתה רמי דלא חזיא
 לגר הניחא לרבי יוחנן דאמר יאחז וזו ואחת
 זו עד ללכל שפיר אלא לבר דלא חזיא
 טומאה חמורה לגר וטומאה קלה עד ללכל
 משום דלא חזיא לגר הוא רמי דלא חזיא
 בפניו שלא בפניו מיהווי חזיא ליה אשכחן
 טומאה בלועה טהרה בלועה מנצל קל
 וחומר ומה על חדר המוקף צמיד פתיל
 שאינו מציל כל טומאה שבתוכו מלמלא
 דאמר מר **הטומאה** רצוצה בוקעת ועולה עד
 לרקע מציל על מהרה שבתוכו מלמלא
 אדם

ה אינה מיטמאה. כגון בלע טבעת טהורה ונכנס לא
בירה חמוד לשהייתם החמה לזידינו היא דמוני ולא נח

עא.

עין משפט
יה מורה

[illegible]

שיטה מקובצת

א מי לא עסקין כר' נ"ב
ב עי' תוס' מנחות דף סט
ג ע"א: וקרא למעוטי היכא
 דהסריחה מחיים: **ג** אם
 בלע חתיכה קטנה ולא לעסה
 והקיאא חזיא למי שלא ידע
 שנבלעה: **ד** היינו תחלת
 בית הבליעה אבל בסופו:
ה מהאי קרא דהאזולא
 מנבלתא יכסב בגויה והוא האי
 קרא מנבלת בהמה כתיב:

רבינו גרשום

[illegible][illegible]

וְלִרְבֵּנָן הָיוּ קָרָא לָמַח צִיּוֹן בְּלִיכֵי דְבִרְבֵּינָן אַתָּא. קַי גִּימְטָא וְסִימְטָא וּפִיטָא דְלִרְבֵּנָן דְלִרְבֵּנָן דְרִיבֵּי וְרִיבֵּי שֶׁנֶּגְלִינֵי שֶׁ הָיָה קָרָא דְרִיבֵּי מְחֻמֵּן לֵהֵן יוֹקֵם לְפִיטָא דְלִרְבֵּנָן מִמְחֻמֵּן עַד קָרָא וְעוֹלָה הַלְמַנְשֵׁי מִנֵּי לִרְבֵּנָן קָרָא דְרִיבֵּי וְיִחָמֵן לֵהֵן לִרְבֵּי מִימֵת אֶסְתֵּרִים דְרִיבֵּי הִיחָל אֶחָד מִלֵּוֹי אֶלֶף מֵאָה לְמֹאֶל כְּלוֹמֵר אֶחָד אֶסְתֵּרִין כְּלָלָא דְעֵבֶרֶת טוֹרֵדֵת כְּלָלֵי חַיִּים טוֹרֵדֵת לְדִרְבּוֹלֵי כְּלָלֵי לְמַנְשֵׁי לִיכֵרָא:

[illegible]

אדם

[illegible]

(ג) נראה ד"ל כלומר דליקרה בחיה הוא דחביב ואמרינן דגם טהמה בכלל וכדמתן דהמפלט בין מין טהמה וכו'.

קטנה, ובלעה כשהיא שלימה, ולא לעסה, כי נהי **דלא חזיא**, על אף שהיא אינה ראויה לאכילה לאדם אחר אשר **בפניו בלעה**, כי היא נמאסת בפניו, אבל לאדם אחר, **שלא בפניו** נאכלה, **מוחזיא חזיא ליה**, ראויה היא עדיין לאכילה נאילו חזר האדם שאכלה, ופלטתה, שהרי הוא אינו יודע שחתכה זו ובלעה על ידי אדם אחר, ואינו מואס בה. וכיון שישנה אפשרות מעין זו, שחתכה של נבילה בלועה תהיה ראויה לאכילה לגור, הרי היא נחשבת "נבילה" ומטמאה. וכיון שמצינו שאינה מטמאת את האדם הבלועה, גם אם היתה במעיו אחר שקיעת החמה, מוכח שטומאה בלועה אינה מטמא.

אך ממשיכה הגמרא לדון: **אשכחן**, אמנם מצאנו את המקור לכך שטומאה בלועה אינה מטמאת. אולם מה שאמר רבה לעיל, **יכר טהרה בלועה** אינה מיטמאה [אינה מקבלת טומאה], "מנלן שאכן אינה מקבל טומאה?"

ומבאר הגמרא: למדנו זאת בלימוד של קל וחומר מכלי חרס המכוסה ומוקף בצמיד פתיל, ש"מציל" הכלי הזה את הטהרה ה"בלועה" בתוכו מלהיטמא באהל המת, אך מאידך מצינו, שהוא אינו "מציל" את הטומאה הנמצאת בתוכו מלהיטמא באהל המת, ומכאן אנו למדים על טהרה הבלועה באדם, שאינה מיטמאה, בקל וחומר:

ומה כלי חרס המוקף צמיד פתיל [נהיגין, על אף שמכסו מחובר ומהדק בו היטב], ובתוכו כוית מן המת, שאין כוחו גדול בהצלה מטומאה, **שאינו מציל על הטומאה שבתוכו מלהטמא**, הן את הכלי שבו בה היא נמצאת, והן את כל הבית שבו נמצא הכלי עם הכוית מן המת, וכמו **דאמר מר** במסכת אהלות (תחילת פרק שביעי), לגבי טומאת אהל המת: **טומאה ירצוצה**, הטמונה בקרקע, ואין מעליה חלל בגובה טפח, **בוקעת** הטומאה **ועולה**, ומטמאת בטומאת אהל את כל המאחיל עליה **עד לרקיע**.

ואם ב"טומאה רצוצה", הטמונה ובלועה בקרקע הדין כך, שאין הקרקע מעכבת מן הטומאה מלהטמא בטומאת אהל, ודאי הדבר שטומאת מת הבלועה בתוך כלי הרי היא בוקעת ועולה, ואין הכלי שבתוכו היא בלועה יכול לעכב בערה מלהטמא באהל. ובכל זאת מצינו, שאם היה דבר טהור בלוע בתוך כלי חרס המוקף צמיד פתיל, ועומד הכלי באהל המת, **מציל כלי החרס על טהרה שבתוכו מלהטמא**.

מיד, ובשקיעת החמה עדיין קיימת חתיכת הנבילה בבטנו, ועדיין היא לא נתעכלה, ובכל זאת, על אף שעדיין קיימת הנבילה במעיו, **קאמר רחמנא שטהור** כבר בערב? ומוכח שאם הטומאה בלועה בתוך גופו, אף שהיא קיימת, היא אינה מטמאה ואינה מעכבתו מלהיטמא.

אך דוחה הגמרא: הרי נאמר בספר דברים (יד כא): **"לא תאכלו כל נבלה"**. לגר [תושב, שאינו ישראלי] אשר בשעריך, תתננה, ואכלה. ולמידים מכך, שרק נבלה הראויה ליתנה לגר לאכילה, קרויה נבלה. ואילו נבלה שאינה ראויה לגר לאכילה, אינה קרויה נבלה, ואם כן, **ודלמא**, יתכן שדוקא נבלה אשר נאכלה סמוך לשקיעת החמה אינה מטמאת, כי **שאינו התם, דלא חזיא לגר**, שאינה ראויה ליתנה לגר לאכילה, שהרי כאשר היא בתוך גוף האדם, לאחר שנאכלה על ידו, הוא מאוסה, ואינה ראויה למאכל אדם. ואם כן, יתכן שהטעם שאינה מטמאה הוא משום שאינה קרויה נבילה, ולא משום שטומאה בלועה היא? ומוסיפה הגמרא: **הניחא**, קשיא זו אינה קשה לדעת רבי יוחנן, **דאמר: אחת זו**, בין לטמא אדם, שהיא טומאה חמורה, **ואחת זו**, בין לטמא אוכלים ומשקין, שהיא טומאה קלה, יש בכוחה של הנבילה לטמאות אפילו כאשר נפסלה לאכילת אדם, עד שתסריח ותיפסל אפילו לאכילת כלב, **שפיר יש להוכיח** שטומאה בלועה אינה מטמאה, מכך שאין הנבילה הנמצאת במעיו של אדם מטמאת אותו אפילו כשאכל אותה סמוך לשקיעת החמה, וטבל מיד, על אף שיש בכוחה לטמא אם לא היתה בלועה במעיו, שהרי עדיין לא נפסלה מאכילת כלב אלא רק מאכילת אדם.

אלא לבר פדא, דאמר טומאה חמורה, שמטמאת אדם, אינה מטמאת אלא רק כשהיא ראויה לאכילת גר, ורק **טומאה קלה**, לטמא טומאת אוכלים ומשקין, היא מטמאת עד שתופסל לאכילת כלב, לדעתו קשה, איך מוכח שטומאה בלועה אינה מטמאת מכך שהאוכל נבילה סמוך לשקיעת החמה אינו נטמא מהנבילה שבמעיו, והרי יתכן שהוא נטהר בשקיעת החמה **משום** דנבילה זו הבלועה בגופו ונמאסה, **לא חזיא לגר** הוא. ומשום כך אינה מטמאתו, ולא מחמת שהיא טומאה בלועה?!

ומתרת הגמרא: עדיין ישנה אפשרות שנבילה בלועה, תהיה ראויה לגר, אם לקח ממנה חתיכה טהורה, **מליטמא**, מלקבל טומאה, אם נמצא האדם האהל המת?!

ומוכח שטהרה הבלועה בתוך האדם אינה מקבלת טומאה!

אך מנסה הגמרא לפרוך קל וחומר זה, ולהוכיח

מכל מקום, האדם הנושא את הטומאה, נטמא במשא [ומכ"ס טומאת מת א ח], לפי שטומאת משא אינה תלויה במגע, אלא עיקרה בנשיאה.

ו. **"טומאה בלועה"** תבואר בסוגיא שלפנינו.

ז. **טומאת אוכלין**: כשם שהאדם נטמא במגע עם הטומאה, כך נטמאים האוכלין [אם הוכשרו לכך על ידי שטיפה באחד משבעה משקין]. ואין אוכלים מקבלים טומאה אלא אם כן, היו ראויים למאכל. אך אם נתעפשו או נרקבו ואינם ראויים, הם אינם מקבלים טומאה. וכן נבלת חיה או בהמה אינה מטמאת את האדם או האוכלים אותה אלא כאשר היא בתורת "אוכל", שמצד עצמה היא ראויה לאכילה. אך אם נתקלקלה, ושוב אינה "אוכל", היא אינה מטמאת. (תיקף להלן בגמרא נדון בה).

האשה שמת ולדה בתוך מעיה, ופשטה חיה, מילדת, את ידה לתוך מעי האם, ונגעה בו בולד. הרי

החיה טמאה טומאת שבעה ימים, כדן הנוגע במת.

ואילו **האשה המעוברת, טהורה, עד שיצא הולד** המת. לפי שכל זמן שהוא בתוכה, הוא אינו מטמאה.

ובגמרא יבואר טעם ההבדל שבין האם למיילדת.

גמרא:

מבואר, לכאורה, במשנתנו, שטומאה בלועה אינה מטמאה. ומשום כך היולדת טהורה, לפי שהעובר המת בלוע בתוכה.

ועל כך **אמר רבה: כשם שטומאה בלועה בתוך דבר אחר, כגון עובר מת, שהוא טמא, ונמצא בתוך גוף האשה, אינה מטמאה אחרים** במגע [כאשר נוגעים בה]. ובמשא [כאשר אדם נושא אותה], כך **טהרה**, דבר טהור, **בלועה בתוך דבר אחר, אינה מוטמאה**. כלומר, אינה מקבלת טומאה, כגון, אם היתה הטהרה בלועה כאשר היתה באהל המת. [להלן מתבאר שדבר זה נלמד בקל וחומר].

ודנה הגמרא: **טומאה בלועה, מנלן** שאינה מטמאת אחרים?

דכתיב לגבי אדם שננטמא באכילת נבלת בהמה [ויקרא יא טז]: **"והאוכל מנבלתה, יכבס בגדיו, ויטבול לטהרתו"**, וגם אחר הטבילה הוא אינו נטהר מיד, אלא וטמא עד הערב, [וכשכא הערב הוא נטהר].

ומוכיחה הגמרא: **מי לא עסקינן**, האם לא מדובר כאן גם באופן דאכל סמוך לשקיעת החמה, וטבל

שכוחו של כלי חרס המוקף צמיד פתיל גדול יותר להציל על הטהרה שבתוכו מלהטמא, מאשר כוחו של אדם להציל על טהרה שבתוכו: **מה לכלי חרס**, דין הוא שיציל על הטהרה שבתוכו מלקבל טומאה כי מצינו שכוחו גדול למנוע

ע"א ע"ב אדם, שכוח הצלתו מטומאה גדול מכח הכלי, **שמציל**

האדם על טומאה שבתוכו מלהטמא, וכפי ששינינו, שטומאה הבלועה באדם אינה מטמאת, **אינו דין שמציל אדם על טהרה שבתוכו** [כגון אם בלע טבעת

עא.

עין משפט
נר מצוה

[illegible]

זימה מקובצת

א מי לא עסקינן כו' ג"כ
ב תוס' מנחות דף סט
ג וקרא למעוטי היכא
 דהסריחה מחיים: **ג** אם
 בלע חתיכה קטנה ולא לעסה
 והקריאה חזיא למי שלא ידע
 שנבלעה: **ד** היינו תחלה
 בית הבליעה אבל בסופו:
ה מהאי קרא דהאכל
 מונבלתה יכבש בגדיו והא
 קרא בנבלת בהמה כתיב:

דבינו גרשום

[illegible][illegible]

ומאחזקתו וקאמער רחמנא דלערב
ניב לא תאכלו כל נבלה לגר
ראויה לכלב מטמאה אפי'
ראויה לכלב: נהי דלא חזיא
מלטמא. כלומר (האי) נדאי
ה' אע"ג דהוא באהל המת:

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

וְלָרִבְנָן הָאֵי קָרָא מָה־יֵּי בּוֹלִיָּה לְבִרְבֵּי אֲתָא. כֵּן גִּירְסַת
הַקּוֹנְטֵרַס וּפִירֶשׁ דְּלֹא־רִבְנָן דְּרֵבִי יוֹסִי הַגִּלְיִי זְעִי הָאִי
קָרָא דְרַב נַחֲמָן לְמָה לִּי וְקֹסֶה לְפִירוּשׁוֹ לְמָה הַמַּחֲמִין עַד כֵּחַן וְעוֹד הִ"ל
לְמַצְעִי נִמְי לְרִבְנָן קָרָא דְרֵבִי יִחָס לְמָה לְהוּ לֶכֶן גִּירְסַת הַסְּפָרִים

דגיקי היסח ל"מ אלף לנגל
מאל"ל כלומר תאמי אלתערך כלל
צדנהס טוהרס כלל חיט טוהרס
לדוהרס לנח לעמור לזיורס
והאשה ודוהרס דח שיצא. סגל
העגל הרסל דקיקס
מיירי דח טעגלנל ער טעל ע
יאל דולט ספסותס חרסל ע' דמטס
צדלותס (פ"ד מ"ד) ומיחי' לה צדלותס
צדלותס (בסותס) ע' קלן נפלסלס פסיתס
הססל דח טעגלנו חרסל דקיקס א"י
סכר יח תנחל דומסותס צדלותס
(ספ"ח) דלמל א"ן לולד טווסלס ע'
שאל"ל חלזיר טעולס: מ"א יאסעקין
דלכ"ב סמ"ד לשקיעת חמהס וקסאר
רסמסל דסוהרס. וז"ל מלח' לל מלדקס
מלחטעט דסוהרס. וז"ל יאסעקין דופן
(דח) סגל: נגלס לל עמטלס נגדס
הססל דלכ"ב מלחטעט נגלס ע'
טוור לעמלס צה ולל צלחטס ומסס
מלדקס יאסעקין מלחטעט נגלס ע' דלכ"ב
נגלס חרסל א"ל דולדל לזיורס דלכ"ב
סח יכול לדקס מסס אלל לרסל

[illegible]

עצמם טוהרם ונכנס לחלל המה חיש ארעם טומאה דריליך בקל
 עדייר און זיי נענינו לוי עטלעך וקעמטער איהן קרל עטלעך עטלעך
 און דערנאך טענהן משה (א) דעמג נאט הקמרים לוי מעטען וחוור לוי
 און (ב) דעם: דער טרומה צו הקמרים נעמלע און מענטשן נעמלע
 און גלג: ודכתי (דברים ד) לוי חטאלו לוי נעמלע לוי ארש נעמלע
 נעמלע: עטלעך: דמזית לוי'ען עטעמן משה: לרבי ויחן דאמרי:
 לעמא אוכלים איהן טומאה ער עמיסלס ומחילתם כלבים אוקרל
 לעמא לוי'ען בעטע מיהם (א) (והכלם) עליהם עטלעך נעמלע אוקרל
 און מזה לוי'ען עטעמן בעליות מיהם: ואלו נאט ער דאמרי
 לוי חטאלו לוי און מכהן ויחן און עטלעך איהן עטלעך לוי'ען איהן
 נעמלע בעטע איהן ארשן טומאה וטומאה אוכלים איהן דמזית
 איהן חוה איהן: איהן עטלעך טומאה קטנה איהן לעמא חוה איהן
 עטלעך איהן דרם [מקורן] למיד פסול שאינו מליץ על טומאה נעמלע
 נעמלע איהן טומאה איהן ואלו נאט לוי חטאלו: איהן טומאה איהן:
 מיהם איהן אפילו מקור לרעק: איהן איהן בעטע איהן קרעק איהן
 עטלעך מליטעמא נעמלע איהן המה דאמרי'ן בפרק קמא (עליך ער דא):

אדם

סגנון בדכדכין למימון לקצן: מי לא עשיר? דאכל סמוך לשקיעת החמה. כלומר שלא נתחבל ויכיר את מינו ממשטא אחר של טעסעס וסמאחא ביעות: ומונא קל דא חזיא נהל דא סמאחא דה' יתיחא. קל יתונן אחרות קר. כלומר את סמאחא חמורה אחר סמאחא הולק דע כלכל ד' (איא) [דוראן] אכיל וכל דא אמיינין סמאחא ליעות אל סמאחא חמורה סמאחא לארס דה' הקיאה שפיר וזוהי ללא דא ירע סמאחא בלעו הוה אכיל איה: וסמאחא מציל ע סמאחא שבת' וקבועה ויערל מציל ע תהרות שבתוכו מלעטס דא מוקף צמיד פחיל קל מהרות שבתוכו דה'

בהמה טמאה בכלל חיה טמאה לכדרכי גרסין: אקראף אני חיה. לגבי קרבן עולה ויורד או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה (ויקרא ה) ודי היה לי בקריאת חיה וידוע אני שהבהמה בכלל חיה בהמה למה נאמרה: נאמר כאן בהמה טמאה ונאמר. בטמא

בהמה מנאח בכלל
 מנאח בכלל חיה מנאח
 לי חבל על בן עזאי
 ישמעאל חיה בכלל
 יזאת הבהמה מנאח
 כשיש וגוי איל וצב
 חיה בכלל בהמה ב
 רכתי יזאת החיה
 הבהמה אשר על הא
 הוא כיצד הבהמה ב
 בכלל בהמה מנאח
 בכלל בהמה מנאח
 מנאח בכלל חיה מ
 רבי אומר אקרא אני
 נאמרה כאן הבהמה
 בהמה מנאח מה לה
 מנאח עשרה בהמה
 מנאח ליצירה דתנן
 עוף בין ממאין בין
 לבר אן וברא חיה

האומר עמוד הקורן

וְהָיָה אִם לֹא יִשְׁמְעוּ מִן הַכֹּהֲנִים וְהָיָה
 לִבְרִית וְלִנְקָמָה לְפָנֶיךָ יְיָ
 וְאִמְרִים יִכַּל שְׂאִינוֹ
 וְלִרְבֵּן הָאֵר וְלִמְדָה
 דְּרֹאֲתָהּ **מִתְנָה** **וְ**
 מִעֵיב וּפְשֵׁטָה חִיָּה אִי
 בְּשִׁמְיָה מוֹמָאֵת שְׁבַעֲנָה
 בְּשִׁמְיָה הוֹרֵד **גַּמְ** **וְ**
 בְּלִיעָה אִינֵה מִמְּאֹאֶת
 אִינֵה מִיִּטְמָאֵה מוֹמָאֵה
 הָאִיבֹאֲכִל מִבְּלִתָּהּ
 עֲסָקִינוּ דֹאכֵל סִמְכוֹ
 חֲרַמְנָה מְהוֹר וְדִלְמָא
 לֵגֵר הִנְחָא לְרַבִּי יוֹחָנָן
 זוּ עַד לִכְכֵּשׁ שְׁפִיר
 וְהוֹמֵר מְהוֹרָה לֵגֵר
 מְשׁוּם דְּלֹא חֲזִיא
 בְּכִינוּ שְׁלֹא בְּכִינוּ מִי
 מוֹמָאֵה בְּלִיעָה מְהוֹרָה
 וְהוֹמֵר וּמֵה כְּלִי
 שְׂאִינוֹ מְצִיל עַל מוֹמָאֵה
 דֹאכֵר מִי ^{הוֹ} מוֹמָאֵה
 לְרִיקָע מְצִיל עַל מוֹמָאֵה

קרא ביהדי דמלקמן: קד טסרס בלועס אינעם מומחא. בן
 וזמר: ווי מל עסיקן. פילן זאלס סמוך לעשיע מומחא
 אלטע מיין שנעלע הייטעס מעברות לעבן טעמא. וויאזוי
 אלט דיט העסרס און דל"ז טעמאטע מעשא לעמלען: ביאז דא
 מיאס מומחא אלט לאז ש"י בליעס מעכטעמא לעמלען: דא
 ווי' היראזע אלט קרויט בעלע שארעס דראזע לגר אינעם קרויט
 במעט'ס בירור'ס (קד ב:). אסא ווי וואס ווי. ביז לעמא דא
 און (אחוי) [למען] הייזט דערשיינט מיאס הייזט אלט ביזא
 מיאס אס בעלע דע לעבל און הייזט און מעבר'ס זענען מעש
 מומחא חמור. בעלע דאס איז קרויט בעלע אלט שטארע
 טומאה אלט ארונקל וועקסן און דעממע: דא לעבל זאל גרייט
 און מומחא אלט חמור לגר און אס מומחא אלט: אלט גרייט
 זאל דע שנעלע: טסרע בלועס. דאזעס מקבלע טומאה מונל:
 מומחא. אסא אזי הייזט התא בורק'ס און בליעס הייזט מעכט
 בקרעקען שאל און אלט טעמא: נומעם וועלע. וועמאזע אלט העבר
 מעכט וכל שכן בליעס אלט הייזט און מאל על טסרע גמור

[illegible]

מסורת הש"ס

(א) ללעיל נט. לקמן פד. נדרים
פא. מיר לה: ונחית קטו:
כ"ק ח: נד: (ב) שבעות
ז. יט. ללעיל פ: (ג) נדה
כא. נכריתות ז: כסדרות מ.
(ד) ע"י מוספות כסדרות כב.
ד"ה עד: (ה) כסדרות כב.
[מיר נ: (ו) נאהלות רפ"ו
ופי"ד מ"ו מיר נ: (ז) רש"א,
ו' ויקרא ו: (ח) ע
(ט) רש"א ז: וז"ל דמנן
(י) רש"א ז: (כ) וז"ל דמנן

ורח אור השלם

1. זאת הבחנה אשר תאכלו שור שה כשבים ושה עזים: אל רצבי ויחמור ואקו ודישן ותאו ותמר: דברים יד, ה

2. דברו אל בני ישראל לאמר זאת התזה אשר תאכלו מכל הבחנה אשר על הארץ: ויקרא יב, ג

3. ותאכל מנובלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב ותשוא את נבלתה יכבס בגדיו וטמא עד הערב: ויקרא יב, ז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה והאשה בו' לאויר
העולם. עיין דר"ש שם משנה
ה':

הגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מי לא עסקין וכו' למגע בית הסתרים. נ"ב פי' ונפקא מינה לז' טבעות כדפירש"י בעמוד שני דף זה בסופו:

מוסף רש"י

[illegible]

דעם שמואל נאָן
(וידה אב) ובענין יבירות
חשב לבקבה. יבירות
תעסע וקר טוהן (עמ)
יבירות לבקבה. שמואל
טוהע ורעקטע, טעמער וימי
טוהר אלס לוף חרענס
זי סכר ונאָם
(וידה אב) דלע יאָה
אלס לני מי טוהר (יבירות)
טוהמאה בידעה.
נעגעלע (קען קור) אינע
טוהמאה. אלס נעגעלע
נעסע (וידה אב) טוהר
חמודה. רעטע טעס, לבר.
זע טאָה רעאָה חלעלע גר
טוהע. אלס אלס טערה אלס
טוהע. לבר ון אלס טעמעה
נעסע. אלס טוהמאה קלע
אלס טעמעה דע טעסלע.
טוהעלע (יבירות אב)

עז:

עין משפט
נר מצוה

ל' א מ"י פט"ו מהלכות
טומאת צרעת הל"ו:
ל' ב מ"י שס הלכה ח:
ל' ג מ"י פ"ב מהלכות

שיימה מקובצת

[illegible]

(א) נראה ד"ל מבליע טהרה
שבו מלטמא ע"י נמיד פחיל
ואע"פ שיש חומר שמטמא
מאירי אדם שמבליע וכו'.

רבינו גרשום

[illegible]

ארבעה ביצים כדמפרשין
תרויהו תננהי. כלומר מה

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

אמר אנן מבני קאמרינן מתובו קאמרינן. מיהו הוה נפשא מ"מ
פריך שפיר דאין תעבור הטומאה כיון דגבו טהור ויש לומר
המקור נמי מבו טהור מילי ואיכא למיעבד ק"ו הכי ומה כלי חרס
המקור נמי פתיל של גבו מילי לחזק בפני הטומאה שצמחו
במקור (אמר רב) (אמר רב) על טהרה

[illegible]

והו' מתורוין עד שישש
פ'ת חשמו ורא פ'ת
ל'פ'ת'ת אכור רב'ר
ל'כווע' תנינ' מ'הר'
ל'כווע' ^סר'דנ' ^סל'כל'ת'
ואוכל' ל'תורמו'תו
מ'הר'ת'ת'ת'ת'ת'
מ'הור'ת'ת'ת'ת'ת'
והק'ס'ת'ת'ת'ת'ת'ת'
כ'גון ש'ב'ל'ק' ש'ת'
מ'הור'ת'ת'ת'ת'ת'

[illegible]

בְּלֵעַ שבעת שמחה טובה ואושר בתרומה. בטעם טומאה מת
יזכיר דהרבי רבי אהרן כהנא ולא ידוע למה נקרא שם זה
טומאה לא היה מועיל לו טעמה דהיינו דמי שחמץ לא
התענה במנהג שבתא מתענה וא"ת דלמה נקטתם טעמא בשך
(פי' שם) ועוד לא שבעת שמחה אלא כן לא הוה אלא בשך
טומאה אלא מאז הטומאה: **בִּי** קאמר רבה בגין שבלע
לא טעמא לא הוה לא תענה ביעור לא אלא שם דמי שחמץ
(דף קמ"ג) וליכא למימר טעמא בנאש שזין שמא אלא במי שחמץ

ס' עירובין פת חטין כו' דמפקין מארץ חטה שכל הפסוק כולו לשיעורין נאמר: אמר רבא ואז רבה לאשמועינן: בלע שבעת טמאה טוכל ואוכל חרומה לערב. כלומר אע"פ שטבעת טמאה במעיו: דלא מטמאה ליה. טמאה לטהורה במעיו:

אדם. שמעכצ טומאה שצמכו מלעטמא איזו דין שמזיל על טהרה
שצמכו מלעטמא משום בלוע: **מה לכלי חרס.** דין הוא שיזיל על
טהרה שצמכו שן שן יז כד קל אחר שאינו מטמא מגבו: **אטו אן**
מגבו קאמרינן. מי ילפינן גב אדם מגב כלי חרס דמיפרוך הכי:

מה שבתוכו מלמלא
 הוה שבתוכו מלימלא
 מטמא מגוב תאמר
 שו אגן מגוב קאמרינ
 כלי חרס חמור שכן
 בלע למעלה בלוע
 ומה למעלה שאינו
 שיעושה עירוב אינו
 עירוב לממא אלא
 למלמא רב אשכחן
 ומה מולן קל וחומר
 שמיציל בבלוע בהמה
 וינוי רב שתיצל בבלוע
 שהייה בבית המנוגע
 צריכה שהייה בבית
 צריכה שהייה בבית
 ככלים שעל גבה אדם
 ונכנס לבית המנוגע
 וסבועותו בידיו הורא
 לרבוש כליו וסבועו
 בעו הוה טמא מיד
 אכרי אכלת פה
 עוירים מיסב אוכל
 ויהיו תננה תומאה
 ונתנה תנינא מומאה
 ונתנה תנינא מומאה
 ונתנה תנינא מומאה

[illegible]

ידי וי"ל דבחר דהיא דעצת טהרה מיתניא נמשכת מקואות
היכי קמי דמטמא את האדם והא אין אדם וכלים מקבלים
זי מבקעות. פירש בקוטרס דלי ממתניתין ה"א הא דעצת
בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה כדאמר בגדה
והא בזה ממנו כגון מת וצלה ומעיינות הוצ אכל טמא את
א"פ

שְׁעִירוֹ בְּחַיֵּי כֹכַר הָאֲמֹר עֲבִירֹב דְּעִנֵּינִי מִזֶּן צ' קַעֲדוֹת וְתָן הָסֵם חֲלִיף לְבִית הַמִּטְנֵעַ (נְחוּר) נִמְרָה (בְּרֻכּוֹת שֶׁם) שְׁהִיִּתָּה מוֹעֵצַת מַלְשׁ שְׁעוּרִים (סוּכָה שֶׁם) מִיֶּסֶב. דֶּרֶךְ הַסִּינִי שְׁחִיף נֶאֱחָלַת בְּרֻכּוֹת שֶׁם) שְׁהִיִּי וְזוֹ הַסִּינִי שִׁיעֲרֵהוּ וְלֹא נִנְאָלַת עֲמִידָה וְהוֹדֵךְ וְכֵן שְׁחֵא שׁוּהָ בְּחִלְתָּנוּ מִיֶּסֶב הוּא עֲקוֹק בְּחִלְתָּהּ וְאֵיטוּ טְרוּד בְּדַגְרִים אַחֲרִים (סוּכָה שֶׁם) וְרֹאבֵל בְּלִפְתָּן. שְׁחֵאֵלֶךְ

מסורת הש"ס

(א) זכרות מא. עירובין ד.
נעשים פ"ג מ"ט סוכה ה.
(ב) מקואות פ"י משנה ח.
(ג) שם, (ד) [מזורע פרק ה].
(ה) [ויקרא טו], (ו) עין
רש"א, (ז) ר"מ מ"ו.

גליון הש"ס

גמ' מומאה בלועה דתנן.
עין כלים פ"ח מ"ה:

תגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מנין וכו' בתפלה. י"ב דכוננו בגלגל אריו מנמול מכה צות הסתרים ולאו הכוונת למת פירש"י דלר"י בתפלות בשופרות ללמא האי גניא היא אם אריו מנמול בתפלה אחר שטבל כמו דלר"י (ג) ונמאלה לר"י בתפלות למעלה: דלפ"י גלגל היקף טעמים. י"ב עיין פירש"י פרק ר"ע ד"ב פד ע"ב ד"ה ודין וואו וכן ב"ב ק"ד כ"ה:

הנהרות מהר"ב
רנשבורג
[א] רש"י גד"ה דלמטה
ו'ו' תחוב בשפופרת. ו'ו'
ע"ה א"ר ש"ס: [ב] תוב'
ד"ה אטו וכו'. צפני
סיומאם תחובו מליטמא
מלי תוב. נמחק מלת
תוב. וז"ל עין המהר"ל
דמוקא וז"ו מהרש"ל ז"ל
מקיימו הטיב עיניו חודשו
ו'ו' ותבין מלת מה נפך
דנקטו תוב' בלשונם:

מוסף רש"י

[illegible]

הר שאינו פונה אנה ואנה
תה (ערובין שם) מי שהוא
מהר (ערובין שם).

טומאה יותר מאדם, שכן אין כלי חרס מטמא מגבו, שאינו נטמא אלא אם נכנס שרץ לתוך חלל אירור, ולא אם נגע בו השרץ מצד החיצון, ולכן כוחו גדול ב"שמירה" על טהרה שבתוכו. **תאמר באדם, שנטמא מגבו,** שהרי הגניעה של דבר טמא באדם בצדו החיצון מטמאה אותו, ולכן יתכן שאין בכוחו של אדם להציל על הטהרה הבלועה בתוכו מלהטמא באהל המת. ודוחה הגמרא את פירכה הזו:

אטו אנן, מגבו קאמרינן? וכי מה שלמדנו קל וחומר לאדם מכלי חרס שהוא מציל מקבלת טומאה, מ"גבו" למדנו זאת?

הרי מיתוכו קאמרינן, למידו דגו בקל וחומר מתוכו של כלי חרס, שהוא מציל מקבלת טומאה, וקל חומר לאדם.

ויתירה מכן, **אדרבה,** תוכו של כלי חרס לגבי טומאה, חמור הוא מתוכו של אדם, שכן כלי חרס מטמא מאוורו, אם נמצא שרץ בתוך אירורו של הכלי, הוא מטמא את הכלי, אך אם נמצא שרץ בתוך אדם מבלי לנגוע בו, אין האדם נטמא ממנו, אלא רק על ידי מגע בו.

ועתה, ממשיכה הגמרא ומבררת את דין "טומאה בלועה אינה מטמאה":

אשכח בלוע דלמעלה, אמנם מצינו שטומאה בלועה לא מטמאה מן הפסוק "האוכל מנבלתה", אך הלימוד הזה הוא רק לגבי מקרה שבו נכנסה הטומאה ונבלעה דרך פיו.

אולם, **בלוע דלמטה,** שנתחבה לו הטומאה מאחוריו אל תוך בית הידע, מנלן שאף טומאה הנבלעת באופן זה אינה מטמאה?

ומבארת הגמרא: **קל וחומר הוא!**

ומה בלועה דרך פיו מלמעלה, שאינו עושה עיכול, שהרי כל עוד לא ירד למטה, החתיכה בעינה עומדת, ובכל אופן מציל גופו מטומאה זו. כשנכנסה החתיכה מלמטה, שה"למטה" עושה עיכול, ומיד נחשבת החתיכה כאילו איננה, וכי **אינו דין שבלועה באופן זה מציל מן הטומאה?** ולמידים אנו שאף דבר הבלוע מלמטה, אינו מטמא.

פורכת הגמרא: **כלום** כאשר נכנס מאכל מלמטה, **עושה עיכול למטה?** והרי אין מאכל מתעכל אלא כאשר נכנס על ידי למעלה, דרך פיו. ורק כאשר יורד המאכל כסדר האכילה והעיכול, אז הוא מתעכל בהלכה. אולם אם לא נכנס דרך פיו, הוא אינו מתעכל לעולם?!

ומתרתת הגמרא: **אפילו הני,** אף שלא נעשה העיכול אלא בצירוף כניסתו מלמעלה וירידתו למטה, מכל מקום, **עיכול ד"למטה",** רב הוא. שחלק זה, הוא העיקרי בעיכול.

ממשיכה הגמרא ודנה בענין טומאה בלועה:

אשכח, עד כה עסקנו ומצאנו בדניה של טומאה **בלוע דאדם.** כלומר שנבלעה על ידי אדם, שאינה מטמאה.

אולם דבר הטומאה **בלוע דבהמה,** מנלן? מבארת הגמרא: **קל וחומר הוא!**

ומה אדם, שנטמא מחיים, בכל זאת הוא מציל דבר הבלוע בתוכו מלמטה לאחרים.

בהמה, שאינה מטמאה מחיים, שהרי בהמה אינה מקבלת טומאה בחייה, **אינו דין שתציל בבלוע בתוכה מלמטה?**

ופורכת הגמרא קל וחומר זה, ומיכיחה שבהמה

חמורה מן האדם בקבלת טומאה:

מה לאדם, שכן צריך שהייה בבית המנוגע, שאם נכנס אדם לבית המנוגע, הוא אינו מטמא את בגדיו לאלתר, לפי שנאמר וינקא יד מן "והבא אל הבית כל ימי הסגר אותו, יטמא עד הערב". ולא נאמר "יכבס בגדיו". ואילו על השוהה בבית זמן המספיק לכדי אכילה, נאמר עליו וינקא יד מן "והאוכל בבית יכבס בגדיו" ונותרת כהנים מפורשים ש"האוכל", הכוונה היא לשוהה בכדי אכילה.

תאמר בבהמה, שאינה צריכה שהייה בבית המנוגע כדי לטמא כלים שעליה, אלא הם טמאים לאלתר, לפי שהם בכלל "והבא אל הבית", שהוא עצמו נטמא מיד, ולכן נטמאים מיד.

ומוכח, שבהמה חמורה היא, ומקבלת טומאה ב"קלות" רבה יותר מאשר אדם.

ואם כן, נפרך הקל וחומר שממנו רצינו להוכיח שבהמה מצילה על טומאה הבלועה בתוכה. שהרי מוכח שבהמה חמורה בקבלת טומאה.

ומקשה הגמרא על פירכה זו, ומיישבת את הקל וחומר:

בהמה, דאינה צריכה שהייה בבית המנוגע, למאי הלכתא? כלפי מה אינה צריכה שהייה? בהכרח, **לכלים שעל גבה** (שהרי בהמה אינה מקבלת טומאה, ואינה שייכת בלבישת בגדים), שאם נכנסה עם כלים, אינה צריכה שהייה, אלא הם נטמאים מיד.

הרי אדם הנכנס עם כלים על גביו, נמו, אף הוא לא בעי, לא צריך שהייה, אלא נטמאים הכלים לאלתר.

דתנן במסכת נגעים (נג טז): **אדם הנכנס לבית המנוגע, וכליו על כתפיו, וסנדליו וטבעותיו ביזיו** (נ"ל שהיו ביזיו דרך לבישה, אלא החוקים בידן, הרי הוא והן טמאין מיד!

אבל, אם היה האדם הנכנס לבוש כליו, בגדיו, וסנדליו נעולות ברגליו, וטבעותיו ענודות באצבעו, שאף הן בכלל בגדיו, הרי הוא טמא מיד. ואילו הן, הבגדים, טהורין עד שיושהא משך זמן של כבדי אכילת פרס (נ"חא הומן הדרוש לאכילת חצי כבד לחם, שהוא מזון שתי סעודות, בכמות של שמונה ביצים).

ומשך זמן האכילה נמדד לפי אכילת פת חטים, שזמן אכילתה מועט. ולא פת שעורים, שאכילתה מתמשכת זמן רב יותר.

וכן נמדד הזמן לפי זמן האכילה כאשר האדם מניסב, שאז נאכלת הפת מהר יותר, מאחר שאינו פונה ומתעסק בדברים אחרים תוך כדי אכילתו. ולכן שיהיה משך זמן זה כאילו אוכל פיתו בליפתן. שעל ידי טעם הליפתן נמשך תיאבובו, ומזרו אכילתו.

נמצא, שלענין טומאת בית המנוגע, אין חומרה בבהמה יותר מאדם, לפי ששניהם מטמאים בכלים מיד. ושבו מיושב הקל וחומר, שאדם מטמא מחיים, ובכל אופן מציל על הבלוע בתוכו מלמטה, קל וחומר לבהמה, שאינה מטמאה מחיים, שמצילה על טומאה הבלועה בתוכה.

ועתה דנה הגמרא בדבריו רבה, שאמר טומאה בלועה אינה מטמאה, וטהרה בלועה אינה מקבלת טומאה, ומשמע שיש בהן מן החידוש, שהיה רבה צריך לאומרו. ועל כך מביאה הגמרא להקשות: **אמר הקשה רבא:** הרי תריוויה נתנהי? את שתי ההלכות שאמר רבה, כבר

שינו במשנה, טומאה בלועה תנינא, וכן טהרה בלועה תנינא.

טומאה בלועה שינו, דתנן במסכת מקואות נ ח: **בלע כהן טבעת טמאה,** שנטמאה בטומאת מת ונכיל מחכות כגון טבעת זו שנטמאה במת, דין כמות, שמענין טמא טומאת מת. וכשבלע, נגע הבלוע בשפתיו בטבעת הטמאה, ונטמא, ומשום כך **טובל.** ואחר שטבל, אף על פי שעדיין הטבעת הטמאה בתוך גופו, **אוכל בתרומתו.**

ומוכח, שהטבעת הטמאה, אינה מעכבתו מלאכול בתרומה כיון שהיא בלועה בגופו. וממשיכה המשנה ואומרת: אם הקיאה, הרי היא **טמאה,** כיון שעתה היא אינה בלועה, וטמאתו במגע שנגע בה ביציאתה, וצריך לטבול מחמת טומאה זו.

וכמו כן, גם טהרה בלועה שאינה מקבלת טומאה, גם היא תנינא.

דתנן, באותה משנה שם: **בלע אדם טבעת טהרה, ונכנס לאהל המת** כאשר טבעת זו בלועה בתוכו, ונטמא האדם מאהל המת, והזה ממי חטאת של פרה אדומה ביום השלישי לטומאתו, כדן טמא מת, ושנה על טהרה זו ביום השביעי, **וטבל,** ולאחר מכן הקיאה, הרי היא טהרה כמה שהייתה. וכן שטבל, היא טהורה, אין היא מטמאה אותו במגעו בה כאשר הקיאה.

ומוכח, שטהרה בלועה, כגון טבעת זו, אינה מקבלת טומאה כשנכנסה כך לאהל המת, אף אם האדם שבלע אותה נטמא.

ואם כן, מקשה רבא, מה חידש רבה בדבריו "כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה, כך טהרה בלועה אינה מיטמאת", והרי כבר שינו זאת במשנה במסכת מקואות?

ומתרתת הגמרא, שמהמשנה הזאת אי אפשר ללמוד דבריו רבה, כי זה שטבעת טמאה בלועה אינה מטמאת את האדם שהיא בלועה בו, אין זה בהכרח מהטעם שהיא "טומאה בלועה", אלא משום שמגע הטבעת הטמאה באדם בתוך מעיו הוא "מגע בית הסתרים", שהוא מגע חבוי ונסתר, ואין טומאה מטמאה את האדם אלא כאשר הטומאה נוגעת בו במקום גלוי שבגוף. וכפי שהורשים מן הפסוק וינקא יד יאן "ידידיו לא שטף במים", מה ידיו גלויות, אף כל בגלוי.

וכמו כן, מן הדין השני האמור במשנה, שבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת, הרי היא טהורה כמו שהייתה, אין ללמוד את הדין ש"טהרה בלועה אינה מיטמאת", כי גם בענין זה אפשר לומר שהטעם לכך שהטבעת אינה נטמאת הוא משום שה"מגע בית הסתרים" הוא.

ומבארת הגמרא את החידוש בדבריו של רבה: **כי קאמר רבה** את דינו, הוא באופן שאין שם מגע בית הסתרים, שאין ההצלה על הטומאה או על הטהרה, אלא רק משום שבלועה הם.

ובכן, שבלע אדם שתי טבעות, אחת טמאה ואחת טהורה, ובאופן זה אין הדבר נחשב כטומאת בית הסתרים, כי על אף ששתי הטבעות מוסתרות בתוך מעיו, מכל מקום, שתי הטבעות בינן לבין עצמן הן גלויות האחת כלפי חברתה. והחידוש בדבריו הוא, דאפילו שאין הן נסתרות, מכל מקום, **לא מטמאי לה מטמאה לטהורה** נ"ל מטמאה הטבעת הטמאה לטהורה.] לפי ששתידן בלועות הן. ולכן אין כאן טומאה.

חגי פרק ב

קצו

עֲשִׂיתָ וְהִיָּתָה עֲשֵׂרָה בֵּא אֶל-הַיָּקֹב לַחֲשָׁף חֲמִשִּׁים פֹּרָה וְהִיָּתָה עֲשָׂרִים: ^י הִפִּיתִי אֶתְכֶם בַּשָּׂדֶפֶן וּבִירְקוֹן וּבִבְרָד אֶת כָּל-מַעֲשֵׂה יָדֵיכֶם וְאִין-אַתְכֶם אֵלַי נֹאם-יְהוָה: ^י שִׁמּו-נֹא לִבְבְּכֶם מִן-הַיּוֹם הַזֶּה וּמַעֲלָה מִיּוֹם עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה לַתְּשִׁיעִי לְמִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר-יִסַּד הַיִּכְל-יְהוָה שִׁמּו לִבְבְּכֶם: ^י הָעוֹד הַזֶּה בְּמִגּוּרָה וְעַד-הַגֶּפֶן וְהַתְּאֵנָה וְהָרֶמּוֹן וְעֵץ הָזַיִת לֹא נִשָּׂא מִן-הַיּוֹם הַזֶּה אֶבְרָד: ^ס וַיְהִי דְבַר-יְהוָה | שְׁנִית אֶל-חֲגִי

רש"י

לכם מארה משולחת במעשיכם כאשר עד הנה שהיו מעמידים כרי הראוי למוד מתוכו כ' סאין ולא היה מוצא אלא עשרה: **בא אל** דויק. הוא בור שלפני הגת והיין יורד לתוכו: **לחשוף חמשים פורה**. לשאוב ממנו חמשים מדות שמורדין בהם יין בגיתות ושמים פורה: **לחשוף**. למלאות כמו לחשוף מים מגבא (ישעיה ל) וכן חשפי שובל (שם טו): **והייתה עשרים**. לא שנשתלחה ביין מארה יותר מן הדגן אלא שאדם טועה באומד מדת היקב לפי שהוא עמוק אבל הכרי עומד לפניו ובמשנת אבות

מצודות ציון

ולמשוף מים נגזל (שפיה ב): **פורה**. כן יקרא הגת וכן פורה דרכמי לנדי (סס סס): **(יו) בשדפון**. ענין לקות חורע עד לא נגמר הכשול: **ובירקון**. היא הכספת פני המנולה והספן לירקון: **(יט) במגורה**. כן יקרא אולר המנולה וכן נרסו ממנויות (יח ב): **ועד**. ענינו כמו אפי' וכן ועד כפר הפרי (י ב): **נשא**. ענין גדול והנמלה:

כל מעשה ידיכם התבואות שזרעתם אותם הכיתי בשדפון ובירקון: **ואין אתכם אלי**. ר"ל ואין אני רואה אתכם שבים אלי: **(יח) ומעלה**. ר"ל ולהלאה: **למן היום**. ר"ל שהוא מן היום אשר בנו היסוד של ההיכל משם והלאה שימו לבבכם מה נעשה בימים האלה: **(יט) העוד חורע במגורה**. וכי יש עוד מה מן הועד במגורה הלא הכל הוצאתם לזריעה כי מעט היו: **ועד הגפן וגו'**. ואפי' הגפן וגו' לא נשא פרי: **מן היום**. אבל מיום התחלת הבניין אשלח ברכה: **(כ) שנית**. באותו יום עצמו בכ"ד

חגי פרק ב

קצו

בְּעֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה לַחֲדָשׁ לֵאמֹר: כֹּא אֲמַר אֶל-זֶרְבָבֶל פַּחַת-יְהוּדָה לֵאמֹר אֲנִי מַרְעִישׁ אֶת-הַשָּׁמַיִם וְאֶת-הָאָרֶץ: כֹּא וְהִפַּכְתִּי כִסֵּא מַמְלָכוֹת וְהַשְׁמַדְתִּי חֹזֶק מַמְלָכוֹת הַגּוֹיִם וְהִפַּכְתִּי מִרְפָּבָה וְרִכְבִּיָּה וִירְדּוֹ סוּסִים וְרִכְבִּיָּהֶם אִישׁ בַּחֲרָב אֲחָיו: כֹּא בַּיּוֹם הַהוּא נֹאם-יְהוָה עֲבָאוֹת אֶקְחָד זֶרְבָבֶל בֶּן-שָׁאֲלִיתַיֵּאל עַבְדִּי נֹאם-יְהוָה וְשָׁמַתִּיךָ בַּחוּתָם כִּי-בָד בַּחֲרָתִי נֹאם יְהוָה עֲבָאוֹת:

רש"י

(כב) והשמדתי חוזק ממלכות הגוים. מלכות פרס שהיא מושלת עכשיו על כל העולם יפלו ביד מלכות אחרת לסוף ל"ד שנה לבניין הבית כמו שאנו שונים במסכת עכורים: **(כג) ושמתך כחותם**. כלפי שנגזר על

מצודות ציון

(כב) והשמדתי. ענין ללון: **(כג) כחותם**. טעם העשו לחמוס זו אגרות: **(כא) אני מרעיש**. ר"ל הבית הזה לא תקום לעד כי אני מרעיש את השמים כאלו כוכבי שמים ממסלתם ילחמו בהם ומלכי הארץ יתאספו לבא עליהם: **(כב) והפכתי**. ר"ל אבל בסוף אקח מהם נקם ואהפוך כסא כל הממלכות ואשמיד חוזק הממלכות: **וירדו**. בעמקי השאול: **איש בחרב אחיו**. מהומת ה' תבוא בהם ויהיו נהרגים איש בחרב אחיו כמ"ש קראתי וגומר חרב איש באחיו (יחזקאל לח): **(כג) אקחד זרובבל**. ר"ל אקח איש מזרעך ועל המשיח יאמר: **ושמתך כחותם**. כמו שאין חותם הטבעת זו מיד האדם כן לא תסור אהבתי ממנו: **כי כך בחרתי**. בורע היוצא ממך בחרתי להיות הוא מלך המשיח:

מצודות דוד

זכריה פרק א

קצט

א * בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי בַּשָּׁנָה שְׁתֵּים לְדַרְיוֹשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה
אֶל־זַכְרְיָה בֶן־בִּרְכִּיָּה בֶן־עֲדֹה הַנָּבִיא לֵאמֹר: ז קֶצֶף יְהוָה
עַל־אֲבוֹתֵיכֶם קֶצֶף: ח וְאִמְרַת אֱלֹהִים כֹּה אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת
שׁוּבוּ אֵלַי נָא יְהוָה עֲבָאוֹת וְאִשׁוּב אֵלֵיכֶם אָמַר יְהוָה
עֲבָאוֹת: ט אֶל־תִּהְיוּ כְּאֲבֹתֵיכֶם אֲשֶׁר קִרְאוּ־אֵלֵיהֶם הַנָּבִיאִים
הָרִאשׁוֹנִים לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה עֲבָאוֹת שׁוּבוּ נָא מִדְּרֻכֵיכֶם
הָרָעִים וּמַעֲלִילֵיכֶם (וּמַעֲלִילֵיכֶם קרי) הָרָעִים וְלֹא שִׁמְעוּ וְלֹא־
הִקְשִׁיבוּ אֵלַי נָא־יְהוָה: י אֲבוֹתֵיכֶם אִידֵּהֶם וְהַנָּבִיאִים
הַלְעוּלָם יַחֲיוּ: יא אֲךָ דְּבַרִּי וְחֻקִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־עַבְדִּי
הַנָּבִיאִים הָלוֹא הִשִּׁיגוּ אֲבֹתֵיכֶם וַיִּשׁוּבוּ וַיֹּאמְרוּ כִּי־אֲשֶׁר זָמַם
יְהוָה עֲבָאוֹת לַעֲשׂוֹת לָנוּ כִּדְרֻכֵּנוּ וּבְמַעֲלָלֵנוּ כֵּן עָשָׂה

רש"י

(א) נבואת זכריה. סתומה היא מאוד כי יש
בה מראות דומות לחלום הניתן לפתרון ואין
אנו יכולים לעמוד על אמיתות פתרונו עד יבא
מורה צדק ולפי היכולת אתן לב ליישב
המקראות אחד אחד מן הפתרונות הדומות
לו ואחר פתרונות של יונתן: בחדש השמיני.
קודם שהתחילו לחזור ולבנות במלאכה
שהרי בעשרים וארבע לחדש התחילו בה:

מצודות ציון

(ו) זמם. ענין מתעזה כמו זממו אל תפק (תפלים קרי): (ב) קצף ה'. ר"ל חורבן הבית שהיה בימי
אבותיכם לא במקרה היה כי אם ה' קצף עליהם
בעבור העון בא בגמול: (ג) ואמרת. ע"ז תאמר אליהם וגו' שובו אלי ואז אשוב אליכם להשרות
שכינתי בתוכם: (ד) כאבותיכם. שהיו בימי החורבן: הראשונים. שהיו בימיהם: (ה) איה הם. כאומר
הלא נלקו בחרב וברעב ובדבר: והנביאים ה'עוֹלָם יחיו. כאומר ואם תשיבו לומר הנביאים איה הם
הלא גם הם מתו עם שלא עשו הרע על זה אשיב לכם וכי הנביאים יחיו עד עולם כי הלא מתו
במלאות שנותיהם: (ו) אך דברי וחוקי. אך דברי חוק הגזרה אשר צוית את הנביאים לנבואת הלא
המה השיגו את אבותיכם לבד ולא את הנביאים: וישוּבוּ. אבותיכם עצמם שבו לומר בעת החורבן הנה
כמו שחשב ה' לעשות לנו כפי מעשינו כן עשה לבד אתנו והנביאים לא נלקו כמונו:

זכריה פרק א

קפ

אֶתָּנּוּ: ס ז בְּיוֹם עֶשְׂרִים וָאַרְבָּעָה לַעֲשֵׂתִי־עֹשֶׁר חֹדֶשׁ הוּא
חֹדֶשׁ שֶׁבֶט שָׁבַט בַּשָּׁנָה שְׁתֵּים לְדַרְיוֹשׁ הָיָה דְּבַר־יְהוָה אֶל־זַכְרְיָה
בֶּן־בִּרְכִּיָּהוּ בֶן־עֲדֹה הַנָּבִיא לֵאמֹר: ז רֵאִיתִי הַלֵּילָה וְהִנֵּה־
אִישׁ רֹכֵב עַל־סוּס אָדָם וְהוּא עֶמֶד בֵּין הַהַדְסִים אֲשֶׁר
בְּמַצְלָה וְאַחֲרָיו סוּסִים אֲדָמִים שְׂרָקִים וְלִבְנִים: ח וַאֲמַר
מִה־אֵלֶּה אֲדָנִי וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר בִּי אֲנִי אֶרְאֶה
מִה־הַמָּה אֵלֶּה: י וַיַּעַן הָאִישׁ הָעֶמֶד בֵּין־הַהַדְסִים וַיֹּאמֶר אֵלֶּה
אֲשֶׁר שָׁלַח יְהוָה לְהַתְּהַלֵּךְ בָּאָרֶץ: יא וַיַּעַן אֶת־מֶלֶךְ יְהוָה
הָעֶמֶד בֵּין הַהַדְסִים וַיֹּאמְרוּ הַתְּהַלְכֵנוּ בָּאָרֶץ וְהִנֵּה כָּל־הָאָרֶץ

רש"י

אבותיכם: (ח) ראיתי הלילה וגו'. רבותינו
פירשו מה שפירשו באגדת חלק אך אין סדר
הפרשה והלשון מתיישב בו: והנה איש.
מלאך: ע"ז סוס אדום. רמז הוא ליפרע
מכשדים ממדי ופרס בחרב וכדם כמו שהוא
אומר כאן וקצף גדול אני קוצף על העכו"ם:
ואחריו סוסים אדומים וגו'. מוכנים לשליחתו

מצודות ציון

(ח) ההדסים. שם אילן המריח: במצודה. מקום רצוי
המים עמיו כמו ומשליכני מולוה (ויקרי): שרוקים.
מזוירים נצנעים מחולפים ודוגמנו דגדג"ל אשה לא
תעזי שכן על פניה (שפת קרי): (יא) יושבת. רעה לומר
יושבת נשלוה: ושוקפת. על השקט ומרגוע:
(ז) לאמר. ר"ל שיאמר לישראל את המראה אשר
ראה: (ח) הלילה. ר"ל בלילה: איש. ר"ל מלאך
וכן והאיש גבריאל (דניאל ט): והוא. האיש
הרוכב על הסוס עמד בין אילני הדס העומדים
במצולה: ואחריו. אחר האיש הרוכב עמדו סוסים
אדומים וגומר: (ט) ואומר. שאלתי את המלאך
הדובר בי מה אלה ר"ל על מה מרמו: אני אראך. במראה נבואה אראה לך על מה מרמו וזהו במה
שהשמיע לאזניו דברי האיש העומד בין ההדסים האומר במקרא שלאחריו: (י) ויען האיש וגו'. עם
כי הוא שאל אל המלאך הדובר בו ענהו האיש וגו': אלה. הסוסים האלה הם אשר שלח ה' להתהלך
בארץ לארכה ולרחבה לרשת משכנות לא להם כל אחד בזמנו: (יא) ויענו וגו'. כי המלאך העומד בין
ההדסים שאלם מה עשו בארץ כ"א בזמנו ועם כי לא נזכר כי מהתשובה יובן ששאלם על זה:
התהלכנו בארץ. ר"ל ירשנו את כל הארץ והנה כולה יושבת בשלוה והשקט ואין מי שערעב לבו
לגשת למלחמה לקחת מה מידינו ופתרון המראה היא הסוסים הם שלוחי המקום ירמו על המושלים
לעמוד הבא

מסכת

פרק ב

בבא קמא

ד

מסכת

פרק ב

בבא קמא

ה

והארי' להמית' והנמר והפחד'לם והנחש' הרי אלו מועדין' רבי אליעזר אומר, בזמן שהן בני תרבות, אינן מועדין. והנחש מועד לעולם. מה בין תם למועד. אלא שהתם משלם חצי נזק מגופו, ומועד משלם נזק שלם מן העליה:

פרק ב

א. כיצד הרגל מועדת. לשבר בדרך הלוכה. הבהמה מועדת להלך בדרך וילשבר. היתה מבעטת, או שהיו צרורות מנתזין מתחת רגליה וישברה את הפלים,

רבינו עובדיה מברנורה

שלם אם הויק: **הזאב והארי וכו'.** מועדים מתחתן. והא דלא חשיב להו בכלל חמשה מועדים דלעיל ולהיו אחד עשר מועדים, משום דהני לא שכיחי בישוב: **ברדלס.** היה שקורין לה בערבי אלצב"ע: **רבי אליעזר אומר וכו'.** ואין הלכה כר' אליעזר: **מן העליה.** מעידית שבנכסיו. ואפילו אין הנוגח שור שיעור הנזק. דבמועד כתיב (שמות כ"א) ישלם שור תחת השור, ולא כתיב ביה דמגוף הנוגח יפרע:

פרק ב כיצד הרגל מועדת. כלומר, באיזה דבר הרגל מועדת. ומשני, לשבר בדרך הלוכה. בכך היא מועדת שמשברת כלים

דרך הלוכה: **הבהמה מועדת.** וישא תנא אבות, רגל ממש, שדרסה ברגליה. וסיפא תנא תולדות, שבהמה מועדת להלך כדרכה ולשבר בגופה ובשערה ובשליף שעליה דרך הלוכה: **היתה מבעטת.** שינוי הוא זה, ותולדה דקרן, הלכך חצי נזק ותו לא: **או שהיו צרורות מנתזין.** אע"ג דלאו שינוי הוא

הרבים, פטור. אם נהנית, [משלם] מה שנהנית. כיצד [משלם] מה שנהנית. אכלה מתוך הרחבה, משלם מה שנהנית. מצדי הרחבה, משלם מה שהזיקה. מפתח החנות, משלם מה שנהנית. מתוך החנות, משלם מה שהזיקה:

ג. הפלג והגדי שקפצו מראש הגג וישברו את הפלים, משלם נזק שלם, מפני שהן מועדין. הפלג שנטל חררה והלך לגדיש, אכל החררה והדליק הגדיש, על החררה משלם נזק שלם, ועל הגדיש משלם חצי נזק:

ד. איזה הוא תם, ואיזה הוא מועד. מועד, כל שהעידו בו שלשה ימים. ותם, משיחזור בו

רבינו עובדיה מברנורה

שעה, והוי קרן ברשות הרבים וחייב: **משלם מה שנהנית.** לאו תשלומין מעלייתא, אלא אם אכלה דבר שדמיו יקרים רואים אותו כאילו הן שעורים, ואינו משלם אלא דמי נמכרים בשוק. ואם אכלה דבר שדמיו שיעורים בול, שהיו שליש פחות ממה שהם נמכרים בשוק. ואם אכלה דבר שדמיו פחותים מן השעורים, משלם דמי אותו דבר שאכלה בול. ואם אכלה דבר שהזיק לה, כגון שאכלה חטים, הואיל ולא נהנית פטור: **מצדי הרחבה משלם מה שהזיקה.** אם הלכה ועמדה בצדי הרחבה במקום שאין דרך שוורים ללכת שם, לאו כרה"ר דמי, ומשלמת מה שהזיקה:

ג. מפני שהן מועדין. לקפוץ. וברשות הניזק קאמר, דתולדה דרגל היא: **חורה.** עוגה

שלשה ימים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, מועד, שהעידו בו שלש פעמים. ותם, כל שהיו התינוקות ממשמשין בו ואינו נוגח:

ה. שור המזיק ברשות הנזק כיצד, נגח, נגף, נשף, רבץ, בעט, ברשות הרבים, משלם חצי נזק. ברשות הנזק, רבי טרפון אומר נזק שלם, וחכמים אומרים חצי נזק. אמר להם רבי טרפון, ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, שהוא פטור, החמיר עליהם ברשות הנזק לשלם נזק שלם. מקום שהחמיר על הקרן ברשות הרבים לשלם חצי נזק, אינו דין שנהחמיר עליה ברשות הנזק לשלם נזק שלם. אפרו לו, דיו לכא

שנאפית על גבי גחלים: **על החורה משלם נזק שלם.** דהוי שן ברשות הניזק: **ועל הגדיש משלם חצי נזק.** דהוי כמו צרורות, דהלכתא גמירי לה שמשלם חצי נזק: **ד. משיחזור בו שלשה ימים.** שרואה שוורים ואינו נוגח, חוזר לתמותו: **שלשה פעמים.** ואפילו ביום אחד. ואין הלכה כרבי [מאיר]. דלא הוי מועד עד שיעידו בו שלשה ימים: **ממשמשין בו.** מושכים אותו ומשחקים בו ואינו נוגח. ובהא הלכה [כר"מ] שאין שור מועד חוזר לתמותו עד שיהו תינוקות משחקים בו:

ה. נגח נגף וכו'. כולן תולדות קרן הן: דיו לבא מן הדין להיות כנדון. קרן ברשות הניזק שאתה מביא מדנו קרן כרה"ר. לעמוד הבא

לעמוד הקודם
מקף אם היית כמלשה, מלקין אותו
משום בגיון. הגה: ותלמיד חכם שאמר דבר
הלכה בדבר השף לדידה (תוס' בשם רבנו תם וכו'),
אם אמרה קדם מעשה ה' שומעין לו; ואם לאו,
אין שומעין לו (ש"ס פ' נעדר ריש דף ע"ו ותוס' גי' שם
ד"ס סוף סימן רמ"ה). ודוקא שאמר: כך קבלתי,
אבל אם אומר דבר מסבא ומראה פנים לדבריו
והוא נראה, שומעין לו. (ג"י בשם הריטב"א). אבל
אין שומעין לדידה, דלמא מדמי דברים להדרי
שאינן דומים. אבל אם הוא פשוט, שומעין לו
(רבנו ירוחם סוף נתיב ב' ובשם הרא"ש).

סימן רמג תלמיד חכם היה פטור
ממס, ומכירת סחורתו מקדמת, וכו'
ט' סעיפים

א. *תלמידי חכמים לא היו יוצאין
בעצמם עם שאר העם לעשות
בבנין ובחפירות העיר וכיוצא בזה,
שלא יתבזו בפני עמי הארץ, *וכיון
שהם פטורים אפלו אחרים במקומם
אין שזכרין.

ב. *במה דברים אמורים, כשפלו
אדם יוצא בעצמו. אבל אם אין
יוצאין בעצמם, אלא שזכרים אחרים
במקומם או גוברים ממוין מבני העיר
לעשותו, אם דבר שצריך לחיי
האדם יגגון באותו מים וכיוצא

בהם, חייבים לתת חלקם. ואם בתחלה
הלכו בעצמן, ואחר כך נמלכו לשכר אחרים,
תלמידי חכמים חייבים לתן חלקם (תשו' מהר"ם
במדרכי פ' השתפון). אבל דבר שהוא צריך
לשמירת העיר, כגון חומות העיר
ומגדלוותיה. ושכר השומרים, *אין
חייבין לתת להם כלום, שאין צריכין
שמירה, שתורתן שמירתם. *ולכן
פטורים מכל מיני מסים, בין מסים
הקצובים על כל בני העיר, בין מס
שהוא קצוב על כל איש לבדו, בין
הקבועים בין שאינם קבועים,
*וחייבים בני העיר לפרע בשבילים
*אפלו הקבועים על כל איש ואיש.

הגה: ואפלו אם אמר המלך שתלמידי חכמים
עצמם יתנו, חוב הצבור לתת בעדם. ואם
החרימו הצבור על תלמיד חכם לתן, אין בחרם
שלהם כלום. ותלמיד חכם יכול להחרים ולשמת
הצבור שיתנו בעדו דמיו. (בית יוסף בשם ת' ה"ר
נחמיה באלשקר סי' י"ט). ואין חלוק אם התלמיד חכם

עשיר או עני. (בית יוסף בשם הרמב"ם ורמ"ה ור"י הלוי).
*ודוקא תלמידי חכמים שתורתם
אמנותם, אבל אין תורתם אמנותם,
חייבים. ומיהו אם יש לו מעט
אמנות, או מעט משא ומתן
להתפרנס בו כדי חייו ולא להתעשר,

באר הגולה

ספר אורחות חיים פירוש ביוון לכבוד משה רבינו ע"ה: ח ממימרא דרבי אבהו וכפי' תוס' יבמר' ריש ד' ע"ז ע"א:
א לשון הרמב"ם בפיו מהלכות ת"ת ממימרא דרב יהודה כ"ב ד"ח ע"א וכדמפרש שם בגמ': ר"ב בשם התוספות
והואו הבי' שם: ז שם במימרא דרב יהודה: ד כפי' רש"י שם כריא פתאי חפירת מים לשתות: ח במימרא דרב יהודה
שם וכדא"ל ר"ל לרבי יהודי נשאה וכו' שם: ז מימרא דרבא שרי ליה לצורבא מרבנן למימר לא יחיבנא כראא וכו' נדרים
דף ס"ב ע"ב וכדאמר בר נחמן בר יצחק לרב נחמן בר רב חסדא וכו' כ"ב דף ח' ע"א: ז מעובדא דההוא דמי כלילא
דשרו אטבריא וכו' שם הראש' בשם הר"י הלוי וכו' הרמב"ם כפי' המשנה משמו פ"ד מס' אבות וכו' כפי' מהל'
ת"ת: ח בתשובת הראש' בשם תשובת הרמיה: פ טור בשם אביו הראש' שם בשם הר"י הלוי בתשובותיו וכן כתב
הרמב"ן וכו' שם בשמו ותכור עוד בשם הר"ף רבו העיד כן:

ויבכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר
על דברי תורה ולומד תדיר, נקרא
תורתו אמנותו. הגה: ואין חלוק בין שהוא
תופס ישיבה או לא, רק שהוא מחזק לתלמיד
חכם בדורו שיועד לשא ולתן בתורה, ומבין
מדעתו ברב מקומות התלמוד ופרשיו ובפסקי
הגאונים, ותורתו אמנותו כדרך שנתבאר. ות"ה
סימן שמי"ב. ואף על גב דאין בדורנו עכשו חכם
לעגן שיתנו לו לטרא דדקאבא אם מבזש, מכל
מקום לעגן לפטרו ממס אין מדרקדקין בזה, רק
שיהא מחזק לתלמיד חכם, כמו שנתבאר. ושם
סימן שמי"א. ומכל מקום יש מקומות שנהגו לפטור
תלמידי חכמים ממס, ויש מקומות שנהגו שלא
לפטור (שם שמי"ב).

ג. *ותלמיד חכם המזלזל במצוות
ואין בו יראת שמים, הרי הוא
קלל שבצבור.

ד. *תלמיד חכם שיש לו סחורה
למכר, אין מניחין לשום אדם
למכר מאותה סחורה עד שימכר
הוא תחלה את שלו. *ודוקא דליקא
עובדי כוכבים דמזבגי, אבל אי איקא
עובדי כוכבים דמזבגי, לא, דהא לית
רוחא לצרכא מדרבנן, ואפסודי
להנך בכדי, לא מפסדינן.

באר הגולה

י הראש' שם בתשובה (ותשובת ה"ר נחמיה שם): ז מעובדא דרב דימי מנהרעדא דאית' גרגורות וכו' וכדא"ל ריש
גלותא לרבא וכו' כ"ב דף כ"ב ע"א וכו' הראש' שם והרמב"ם בפיו מהל' ת"ת: ז טור בח"מ כסי' קנ"ז בשם הרמב"ן:
ז מימרא דרבא שרי ל' לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנו וכו' נדר' דס"ב ע"ב מעובדא דרב יוסף דשלח לרב
נחמן עולא חבירו וכו' שבועות דף ל' ע"א ועיין בח"מ סי' ט"ו וכו' י"ז פטרי דנינא אלו: ז מימרא דרבא בר רב הונא
שם: ז טור בשם הרמב"ם בפיו מהל' מהא דתנן אפיקורוס אין לו חלק לעולם הבא וכדמפרש בר רובי חנינא שם
בנהרדקא דף צ"ז ע"ב: (פי' רש"י הם המשניות): ז מהא דשמי' אב"י ורבא לההוא טבחה וכו' מ"ק דף ט"ז ע"א משנה
ו' ע"א דעירוי שניר את עקביא מפני שאמר על שמעיה ואבטיילין דובקא חשקיה וכו': פ לשון הרמב"ם ממשמט' עובדא
דההוא טבחה וכו' ואמר ליה רב אשי שלחיתיה קא עבדינן וכו' חולין דף י"א ע"ב: ז שם בבבלי דף י"ט ע"א וכירושלמי
לעמוד הבא

הלכות ראש השנה סימן תקצ

סה. באור הגולה

ז טור בשם רבנו חס.
ח שם בשם רבנו חס
ובי הפקדונים והרב
המגיד לדעת רמב"ם
ושא פוסקים. ז שם
בשם הר"ן גאון
והרא"ש והרמב"ן.
י תרומת הדשן.

שלושה טרומיטין, ושעור תרועה בשלשה יבבות * שהם תשעה טרומיטין, * ושעור תקיעה גם כן תשעה טרומיטין בתרועה, ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים, וצריך להאריך בתקיעה של תשרית כשעור * שנים עשר טרומיטין. * ומי שלא האריך בתקיעה כשעור הזה * והאריך בשברים, לא קיים המצוה לא כמר ולא כמר: ד. * ושלשה שברים צריך לעשותם * בנשימה אחת, אבל שלשה שברים ותרועה דתשרית * יש אומרים * שאין צריך לעשותם בנשימה אחת, והוא שלא ישהה בהפסקה יותר מכדי נשימה. * * ויש אומרים שצריך לעשותם * בנשימה אחת. * וירא שמים יצא ידי כלם, ובתקיעות דמלשכ יעשה בנשימה אחת * ובתקיעות דמעמד יעשה בשתי נשימות: הגה * והמנהג הפשוט

באר היטב

כמו שכתבנו: ו. אחת. ובדעבד יצא אף בשתי נשימות, ט"ו: ו. בנשימה כתב הט"ז, נראה לי דיש לומר להתקוע שלא יעשה שום שהיה בין השברים

תרועה ותשעה גזח הנקרא שברים, ושעור תקיעה כתרועה הוי גם כן שמונה עשר טרומיטין: ה. שנים עשר. טעות סופר הוא וצריך לומר שמונה עשר טרומיטין

משנה ברורה

יב. שהם תשעה טרומיטין. וכתבו האחרונים, דנכון לעשות כן לכתחלה ובדעבד די בשלשה כחות בדעה ראשונה: יג. ושעור תקיעה גם כן וכו'. הינו בשל תר"ת * ואלו בשל תש"ת הוא יותר מעט, ונכון לחש לדעה זו לכתחלה ובדעבד די אם עשה אותה בשלשה כחות, בדעה הראשונה, כן כתבו אחרונים. ומה שכתב ולפי זה אין לחש וכו', רוצה לומר, דכיון דשעור תקיעה הוא כתשעה טרומיטין לפחות, ממילא יוכל להאריך בשבר אחד מהשברים עד כדי שמונה טרומיטין ולא יחשב כתקיעה, אבל יזהר שלא יעשה כשעור תשעה טרומיטין, דאז פסול אף בדעבד, דנחשב כתקיעה לכלי עלמא. והנה בתשרית היה לנו להקל יותר, להאריך בשבר אחד עד שמונה עשר כחות, כיון דתרועה שם הוא בסך זה, ממילא לא הוי שעור תקיעה עד שמונה עשר, שהוא גניחות ויללות, * אבל דיש לחש לכלבול הדעת, שפעם אחד יעשה השבר ארך מחבור,

דבאש"ת הלא אסור לעשות לו, וכו', על כן יש לזהר בזה, * מכל מקום בדעבד אינו נפסל אם עשה השבר בתשרית עד שמונה עשר כחות, אבל שמונה עשר פסול אף בדעבד, דשוב נעשה תקיעה לכלי עלמא. וכתבו האחרונים, דלכתחלה יעשה שעור השלשה שברים * כתשעה כחות, ובדעבד יצא אם האריך כשעור ששה כחות או קרוב לזה: יד. שנים עשר טרומיטין. טעות סופר, * וצריך לומר שמונה עשר, דתרועה הוא תשעה טרומיטין, וגם שברים לפחות הוא כן, ואם כן הוא שמונה עשר וגם יותר מעט, דהא שברים ארצין יותר מעט: טו. והאריך בשברים. לאו דוקא, דהוא הדין אם ארכיתו בשברים היה שנה עם התקיעה, גם כן לא יצא. והנה בעבור שנה הספיק רבו פרטיו ויקשה להקורא להבין ממנו פרטיו למעשה, ועל כן אכתב בקצור אידך להתנהג לכתחלה. צריך התקוע לזהר שיאריך בתקיעות דתשרית, שכל תקיעה יהיה לפחות כשעור שמונה עשר כחות ומעט יותר, והתקיעות של תש"ת ותר"ת יהיה לפחות * כשעור תשעה כחות, דבזה יוצא לכלי עלמא, שהרי מתר להאריך אפלו יותר מכשעור, וגם יזהר בכל השברים, בין בתשרית * ובין בתשרית, שלא יעשה שום שבר * מתשעה כחות, וטוב יותר שלא יעשה בכל שבר רק בשלשה כחות, וגם יזהר לכתחלה שיעשה * כל תרועה, בין של תשרית ובין של תר"ת כשעור תשעה כחות:

ד. זו. בנשימה אחת. דנה אנו עושין בשביל תרועה הכתוב בתורה, ואין להפסיקה לשנים. וכתב * ר"ב הפוסקים דנהו לעכובא אפלו בדעבד: יו. שאין צריך לעשותם בנשימה אחת. דגנחוי וילולי לא עברי אינשי בנשימה אחת. וענן בבית יוסף וכו' * בדעבד גם לדעה זו אם עשה בנשימה אחת יצא, אלא דלכתחלה סבירא להו דאין נכון לעשותם בנשימה אחת: יז. ויש אומרים שצריך לעשותם בנשימה אחת. וטעמיה דהא מה עושין שברים תרועה הוא מפני דשםא כננת התורה בתרועה לשתייה דוקא, דאי יוצא יד תרועה, אם כן אין להפסיק ביניהן בנשימה, דהוי כמו תרועה שנחלקה לשתיים ואינה כלום, ועל כן אפלו בדעבד * אם עשה כן מחזירין אותו. * מכל מקום לא יתקע שברים תרועה בכח אחד בלתי שום הפסק, דבכהאי גוונא לא מקרי נשימה אחת, אלא יפסיק מעט, רק שלא יהיה בכדי נשימה ביניהם: יח. ובתקיעות דמעמד יעשה בשתי נשימות. אבל איפא * לא. ובמקומות שנהגין לתקע למלכיות תשרית תש"ת תר"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות, יכול לעשות גם כן להפך, במלישכ בשתי נשימות ובמעמד בנשימה אחת: כ. והמנהג הפשוט וכו'. ובמקומות שנהגין לעשות בנשימה אחת,

שער הציון

קורכי וקרבן נתנאל והחיי אדם וכן הסכים הגר"א להלכה, ובאמת הלא הוא דעת כמה ראשונים הרמב"ם בחידושי והאחרות חיים ואבן עזר וכו' ודלא כדאמר רמב"ם בסמ"ק וז' דסבירא להו דלא יתבאר אלא לענן לכתחלה אבל בדעבד יצא אפלו בשתי נשימות, ומה שהביא ראיה מספיק * ז כבר דחה הגר"א והפאמר מרדכי שם: טו. ריב"ש וכו' יוסף: טז. תרומת הדשן וכו' יוסף: יז. וכו', במקומות שנהגין כרבונו עם לתקע רק תשרית למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות. דבזה יוצא ממה נפשך * כי כננת התורה לשברים לחוד או למרוע לחוד, והפסק לא חשוי, ואם כן אי צריך שברים תרועה בנשימה אחת, ולמא תר"ת אמת היא ושברים לאו כלום היא, דאי הוי מתחיל בשברים באותה נשימה של תרועה לא חשיבה תרועה כלל ככהא * גונא בית יוסף בשם תרומת הדשן, ומה שדחה הדין דברי תרומת הדשן, עין בבית מאיר ובאשר אחרונים שקמו דברי תרומת הדשן לנכון:

ה. ט"ו: ו. אחרונים. ז. כיון דלדעה האחרונה אף התרועה כשעור תשעה כחות, ומכל שכן תשעה שנה ארצים מובנות. ח. משה אפרים. וטעמו, דעל כל פנים שברים ארצין מובנות, ואם כן יש בכל שבר שעור שמי כחות כל שהוא בין דאפיקה מכת אחר: ט. כל האחרונים: י. התקיעה של תש"ת יהיה מעט יותר מתשעה כחות לפי דעה האחרונה, דהא שברים ארצין מן תרועה: יא. פשוט דלכתחלה צריך לצאת גם דעת הראב"ד דשעור תשעה כחות הוי ממיד שעור תקיעה בין בתשרית ובין בתשרית. וקצת פלא על החיי אדם שכתב בסמ"ק קמב סעי' ז דתרועה לצאת כל תרועה וכו', ולא חזיר דין אלא בתשרית: יב. ואף דלדעה ראשונה מחמיר השלחן ערוך שלא לעשותם אפלו בשלשה כחות, כבר כתב רמ"א דנהגין כזה להקל, וגם אם נרצה לנהג כזה מנהג יהיה נגד דעת הראב"ד וגם נגד דעה אחרונה: יג. כ"ח ודך המים וחי אדם: ד. ד. בית יוסף וישרי כנסת הגדולה ופאמר

לוח עמוד הידומי: יום ד יג אב תשעו * יום ה כ אב תשעא * יום ו כה תמוז תשעו * שבי"ל סיון תשעא * יום א ו סיון תשעו * יום ב כ אייר תתא

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קנב ע"ב) תתמוז

פרשת ויצא יעקב

ספר הוזהר

(דף קנב ע"ב) תתמוז

דָּבָר אֲחֵיד בְּאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, ^(מראשית כח) וַיֵּצֵא מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּלְךְ חֲרָגָה, רַבִּי אָבָא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים ק) אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת. אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפָּט, וְכַאֲשֶׁר אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל, דְּקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא יְהִי לִזְוֵן אוֹרֵייתָא דְקִשּׁוּט לְאַשְׁתַּדֵּל בֵּה יִמָּא וְלִילִי. דְּהָא כָּל מָאן דְּאַשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא, אֵית לֵיה חִירוּ מִכְּלָא, חִירוּ מִן מוּתָא דְלֹא יָכֵל לְשַׁלְטָאָה עֲלֵיהּ, וְהָא אוּקְמוּהּ בְּגִין דְּכָל מָאן דְּאַשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרֵייתָא וְאַתְאַחִיד בֵּה, אֲתַחֲחִיד בְּאֵילָנָא דְחַיִּי. וְאִי אֲרַפִּי גְרַמִּיה מְאִילָנָא דְחַיִּי, הָא אֵילָנָא דְמוּתָא שְׂרִיא עֲלוּי, וְאַתְאַחֲחִיד בֵּיה. הֵדָּא הוּא דְכַתִּיב, (משלי כד) הַתְּרַפִּית בְּיוֹם צָרָה צַר כְּחֶכֶה. הַתְּרַפִּית, אִי אֲרַפִּי יְדוּי מְאוֹרֵייתָא.

בְּיוֹם צָרָה צַר כְּחֶכֶה, מָאִי צַר כְּחֶכֶה. צַר כַּח כֹּה, דְּהָא אֵיהִי תְדִיר לִימִינָא. וְנִסְרִירוּ דִּילָה תְדִיר עַל פִּר נֶשׁ פִּד אֲזִיל בְּאוֹרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, וּבְדִין דְּחִי לֵיה לִרְע לְכַר דְּלֹא יִקְרַב לְגַבְיָה דְּכַר נֶשׁ, וְלֹא יָכִיל לְקַטְרַגָּא לֵיה. וְכַד פִּר נֶשׁ אֲסִי מְאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא וְאַתְרַפִּי מִנָּה, בְּדִין צַר כַּח כֹּה, בְּגִין דְּהָהוּא רַע, דְּאֵיהִי שְׁמָאֵלָא שְׁלִיט עֲלֵיהּ דְּכַר נֶשׁ, וְדְחִי לֵיה לְהֵאִי כֹה לְכַר, עַד דְּדַחִיק לֵיה אֲתֵר בְּעָקוּ.

דְּכַר אַחֵר צַר כְּחֶכֶה, דְּכַד פִּר נֶשׁ אַחִיד בְּאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, אֲתַרְחִים לְעֵילָא וְאַתְרְחִים לְתַתָּא, וִרְחִימָא דְקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא הוּי, כְּמָה דָּאֵת אָמַר, (שמואל ב יב) וַיֵּן אֶהָבוּ, דְּהֵת רְחִימוּי דְקִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא, וְרַחֲמִים

תרגום פִּשְׁוֹן הוזהר

דְּכַר אַחֵר וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שֶׁבַע וַיִּלְךְ חֲרָגָה – רַבִּי אָבָא פִּתַּח וְאָמַר, (תהלים ק) אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפָּט עֲשֵׂה יִשְׂרָאֵל בְּכָל עֵת. אֲשֶׁרִי שְׁמַרִי מִשְׁפָּט, וְכַאֲשֶׁר אֵינוֹן יִשְׂרָאֵל בְּרִיךְ הוּא וְנִתְּן לָהֶם תּוֹרַת אֱמֶת לְהַשְׁתַּדֵּל בֵּה יָמִים וְלִילִיּוֹת, שְׁהָרִי כָּל מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה, יֵשׁ לוֹ חֵירוּת מִכָּל, חֵירוּת מִן הַמּוֹת, שְׁלֹא יָכֹול לְשַׁלֵּט עָלָיו, וְהָרִי פְרִשְׁוֹה, מִשּׁוּם שְׁכָּל מִי שְׁמַשְׁתַּדֵּל בְּתוֹרָה וְנִתְּנָהוּ בֵּה, נִתְּנָהוּ בְּעֵץ הַחַיִּים. וְאִם מִרְפָּה אֵת עֲצָמוּ מִעֵץ הַחַיִּים, הֵנָּה עֵץ הַמּוֹת שׁוֹרָה עָלָיו וְנִתְּנָהוּ בּוֹ. וְהוּא שְׁכָתוּב (משלי כד) הַתְּרַפִּית בְּיוֹם צָרָה צַר כְּחֶכֶה. הַתְּרַפִּית – אִם מִרְפָּה יְדוּי מִן הַתּוֹרָה.

דְּכַר אַחֵר צַר כְּחֶכֶה – שְׁכָאֲשֶׁר בֵּן אָדָם אוֹחֵז בְּדִרְכֵי הַתּוֹרָה, נִתְּנָהוּ לְמַעֲלָה וְנִתְּנָהוּ לְמַטָּה, וְהוּא אֶהוּב שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שְׁנִמְרָא (שמואל א-ב יב) וְהוּא אֶהָבוּ, שְׁהֵי אֶהוּב שֶׁל הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא, וְאֶהוּב אוֹתוֹ. וְכַאֲשֶׁר אָדָם מְדַרְכֵי הַתּוֹרָה, אֲזִי צַר כַּח כֹּה, צַר שְׁלוּ וּבַעַל שְׁנָאָה הוּא אֵלָיו, וְשׁוֹלֵט עָלָיו אוֹתוֹ שְׁנִמְרָא רַע, עַד שְׁמִקְטָרָג בּוֹ בְּעוֹלָם הָזֶה וּבְעוֹלָם הַבָּא.

לֵיה. וְכַד פִּר נֶשׁ אֲסִי מְאַרְחֵי דְאוֹרֵייתָא, בְּדִין צַר כַּח כֹּה, צַר דִּילָהּ, וּמֵאֲרִי דְכַבּוּ אֵיהִי לְגַבְיָה, וְשְׁלִיט עֲלוּי הָהוּא דְאַקְרִי רַע. עַד דְּמִקְטָרָג בֵּיה בְּהֵאִי עֲלֵמָא, וּבַעַלְמָא דְאַתִּי.

תָּא חֲזִי, הָאִי רַע דְּאֵיהִי וַיֵּצֵר הָרַע, שְׁלִיט עַל עֲלֵמָא בְּכַמָּה סְטָרִין. וְכַמָּה שְׁלִטְנוּ אֵית לֵיה בְּעֵלְמָא, וְאֵיהִי חוּרָא תְקִיפָא דְחַב בֵּיה אָדָם, וְכַשְׁלִין בֵּיה בְּנִי עֲלֵמָא, וּמַשְׁכִּי לֵיה עֲלֵיָהּ, עַד דְּאַפִּיק לִזְוֵן נִשְׁמַתִּיהוּ.

וְתָא חֲזִי, פִּד אֵיהִי שְׁלִיט, שְׁלִיט עַל גּוֹפָא. וְכִינֵן דְּעַל גּוֹפָא שְׁלִיט, נִשְׁמַתָּא נְפָקָא מִנָּה, בְּגִין דְּגּוֹפָא אֲסַתָּאב, וְנִשְׁמַתָּא סְלָקָא. וְלֹא שְׁלִיט עֲלֵיהּ עַד דְּנָטִיל רִשּׁוֹ. וְכַמָּה אֵינוֹן דְּאַתְיִין מִסְטָרִיהּ, וְשְׁלִטִין עַל עֲלֵמָא. וְהָא תְּגִינֵן דְּכָל עוֹבְדִין דְּעֵלְמָא

תרגום פִּשְׁוֹן הוזהר

בְּאֵר רָאָה, הָרַע הָזֶה, שְׁהוּא יֵצֵר הָרַע, שׁוֹלֵט עַל הָעוֹלָם בְּכַמָּה צִדִּדִּים, וְכַמָּה שְׁלִטוֹן יֵשׁ לוֹ בְּעוֹלָם, וְהוּא נִחַשׁ תְּקִיפָא שְׁחָטָא בּוֹ אָדָם, וְנִכְשָׁלִים בּוֹ בְּנֵי הָעוֹלָם וּמוֹשְׁכִים אוֹתוֹ עֲלֵיהֶם, עַד שְׁמוֹצִיא לָהֶם אֵת נִשְׁמַתִּיהֶם.

וְבָא וְרָאָה, כְּשֶׁהוּא שׁוֹלֵט, שׁוֹלֵט עַל הַגּוּף. וְכִינֵן שְׁשׁוֹלֵט עַל הַגּוּף, יוֹצֵאת מִמֶּנּוּ הַנִּשְׁמָה, מִשּׁוּם שֶׁהַגּוּף נִטְמָא, וְהַנִּשְׁמָה עוֹלָה, וְאִין שׁוֹלֵט עָלָיו עַד שְׁנוֹטֵל רִשּׁוֹת. וְכַמָּה הֵם שְׁבָאִים מִצְדוֹ וְשׁוֹלְטִים עַל הָעוֹלָם, וְהָרִי שְׁנִינּוּ שְׁכָל מַעֲשֵׂי הָעוֹלָם שְׁנַעֲשִׂים וְשׁוֹלְטִים בָּהֶם, וְיֵשׁ לוֹ מְמָנִים וּשְׁמִשִּׁים, כָּלֶם שְׁמִשִּׁים בְּמַעֲשֵׂי הָעוֹלָם. וְעַל כֵּן הוּא קִץ שֶׁל הַשְּׁמָאֵל, וְהָרִי פְרִשְׁוֹה שִׁישׁ

אינון, וכל ברכאן וטלי נדבאן וכל רחמיו דרחימותא כלל מסטרא דא, וזא דדרום.

מסטרא דצפון מתפשטי דרגין, עד דמטא לתתא קסטופא דדהבא, בסטרא מסאבא, לכלובא דמסאב, ואחיד להאי לעילא ואחיד להאי לתתא, והכא מזדווגי דבר ונוקבא כחדא, ואינון רוכב נחש, וזא דדבר ונוקבא, וזא דא עזאזל.

ומהבא מתפרשין דרגין, ונפקין כמה סטרין לעלמא, דמתפשטין מהבא, ושלטין על עלמא, וכלהו סטרי מסאבא, ורברבין ממנן גו עלמא. תא חזי, עשו כד נפק לעלמא, כוליה סומקא כורדא, בשערא כגוונא דשעיר, ומתמן אלופין ממנן תרסין (ס"א תרסין) דשלטין בעלמא, והא אוקמוה.

תא חזי, (תהלים ק) אשרי שמרי משפט, דנטרי מהימנותא דקדשא ברין הוא, בגין דקדשא ברין הוא, איהו משפט. וכעי ליה לבר נש לנטרא דלא יסטי לאורחא אחרא, אלא דיהא נטיר משפט, בגין דקדשא ברין הוא איהו משפט, דכל ארחי משפט.

עושה צדקה בכל עת, (תהלים ק) וכי בכל עת יכיל בר נש למעבד צדקה. אלא, מאן דישתדל באורחוי דאורייתא, ועביד צדקה עם אינון דאצטריכו לה, דכל מאן דעביד צדקה עם מסכנא, אסגי ההיא צדקה לעילא ותתא.

תא חזי, מאן דאשתדל בצדקה, ההיא צדקה דעביד, סליק לעילא, ומטא לעילא לההוא אתרא דיעקב, דאיהו רתיכא עלאה. ואמשיף ברכאן

לההוא אתר, ממבועא דכל מבועין. ומההיא צדקה, אמשיף וארפי ברכאן לכל אינון תתאי, ולכל רתיכין ולכל חילין, וכלהו אתברכאן ואתוספן נהורין, דקדא יאות. בגין דכלהו אקרו עת, וזא הוא דתיב, עושה צדקה בכל עת.

תא חזי, בזמנא דהו ישרא בארעא קדישא, אינון הו משכי ברכאן מלעילא לתתא, וכד נפקו ישרא מארעא קדישא, עאלו תחות רשו אחרא, וברכאן אתמנעו מעלמא.

תא חזי, יעקב הוה תחות רשו קדישא, כיון דנפק מארעא, עאל ברשו אחרא, ועד לא עאל תחות רשו אחרא, אתגלי עליה קדשא ברין הוא בחלמא, וחמא כל מה דחמא, ואזלו עמיה מלאכין קדישין, עד דתיב על בירא. וכיון דתיב על

בירא, סליקו מיא לגביה, וכן הוה משה, דמתמן אנדמנת ליה אתתיה. וזא דמלה, בירא לא סלקא, אלא כד חמא קשרא דיליה לאתחברא בהדיה.

ואמר רבי אבא, כל הני קראי קשיין אהרדי, בקדמיתא כתיב, (בראשית כח) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולכן בחרן הוה יתיב, אמאי נטיל מתמן, דכתיב (בראשית כט) וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם, וימנלן דבחרן הוה דיוריה דלכן, דכתיב, (בראשית כט) ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו. ויאמר ה'ידעתם את לכן בן נחור ויאמרו ידענו. משמע דיוריה דלכן, בחרן הוה.

אלא, יעקב אמר, אנא בעינא למיעל בשכינתא, בגין דבעינא

תרגום לשון הוזהר

מצד הצפון מתפשטות דרגות עד שמגיעה למטה פסלת ההב, בצד השמאל, לכלוך טמא, ואוחז את זה למעלה, ואוחז את זה למטה. וכן מזדווגים זכר ונקבה יחד, והם רוכב נחש, הסוד של זכר ונקבה, וזה סוד עזאזל.

ומכאן נפרדות הדרגות ויוצאים כמה צדדים לעולם, שמתפשטים מכאן ושוטטים על העולם, וכלם צדדי השמאל, וממנים שרים לתוך העולם. בא ראה, כשיצא עשו לעולם, כלו אדם כשושנה בשער כמו השעיר, ומשם אלופים, מגנים ממנים (שנים עשר) ששולטים בעולם, והנה פשוטה.

בא ראה, אשרי שמרי משפט – ששומרים האמונה של הקדוש ברוך הוא, משום שהקדוש

תרגום לשון הוזהר

המתחננים ויכל המרכבות ויכל החילות, וכלם מתברכים, ונוספים אורות כראוי, משום שכלם נקראו עת, וזהו שכתוב עשה צדקה בכל עת.

בא ראה, בזמן שהיו ישראל בארץ הקדושה, הם היו מושכים ברכות ממעלה למטה. וכשיצאו ישראל מן הארץ הקדושה, נכנסו תחת רשות אחרת, וגמנעו הברכות מן העולם.

בא ראה, יעקב היה תחת רשות קדושה. כיון שיצא מן הארץ, נכנס לרשות אחרת. וטרם שנכנס תחת רשות אחרת, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא בחלום וראה כל מה שראה, והלכו עמו מלאכים קדושים, עד שישב על הבאר. וכיון שישב על הבאר עלו אליו המים, וכן היה משה, משום הנדמנה לו אשתו. סוד הברך – הבאר לא

עולה אלא כשוראה את הקשר שלה להתחבר עמו. ואמר רבי אבא, כל הפסוקים הללו קשים זה על זה. בראשונה כתוב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ולכן היה יושב בחרן. למה נסע משם? שכתוב וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם. ומניין לנו שבתרין היה דיורו של לכן? שכתוב ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו. ויאמר ה'ידעתם את לכן בן נחור ויאמרו ידענו. משמע שדיורו של לכן היה בחרן. אלא יעקב אמר, אני רוצה להכנס בשכינה משום שאני רוצה להתחמן. כשאבא נשא ושלח את העבד, מצא עין המים. ואז הודמנה לאבא אשה, והנה במקום הזה לא מצאתי לא עין ולא לעמוד הבא

ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג	ספר	קיד, קיט	תהלים	נג
ימין יהוה עשה חיל: ^ח לא-אמות כיראחיה ואספר מעשי יה: ^ט יסר יסרני יה ולמות לא נתנני: ^{יט} פתח-לי שערי-צדק אבא-בם אודה יה: ^כ זה השער ליהוה צדיקים יבאו בו: ^{כא} אודה כי עניתני ותהי-לי לישועה: ^{כב} אכן מאסו הבונים היתה לראש פנה: ^{כג} מאת יהוה היתה זאת היא נפלאות בעינינו: ^{כד} זה-היום עשה יהוה נגילה ונשמחה בו: ^{כה} אנא יהוה הושעה נא אנא יהוה הצליחה נא: ^{כו} ברוך הבא בשם יהוה ברכוניכם מבית יהוה: ^{כז} אל יהוה ויאיר לנו אסרו-חג בעבתים עד-קרנות המזבח: ^{כח} אלי אתה ואודה אלתי ארוממך: ^{כט} הודו ליהוה כי-טוב כי לעולם חסדו:	כדברך: ^א בכל-לבי דרשתיך אל-תשגני ממצותיך: ^{יא} בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא-לך: ^{יב} ברוך אתה יהוה למדני חקיך: ^{יג} בשפתי ספרתי כל משפטי-פיך: ^{יד} בדרך עדותיך ששתי כעל כליהון: ^{טו} בפקודיך אשיחה ואביטה ארחתיך: ^{טז} בחקתיך אשתעשע לא אשכח דברך:	ג ^ה גמל על-עבדך אחיה ואשמרה דברך: ^ה גל-עיני ואביטה נפלאות מתורתך: ^{יט} גר אנכי בארץ אל-חסתר ממני מצותיך: ^כ גרסה נפשי לתאבה אל-משפטיך בכל-עת: ^{כא} גערף זדים אורחים השנים ממצותיך: ^{כב} גל מעלי חרפה ובוז כי עדתיך נצרתי: ^{כג} גם ישכבו שרים כי נדברו עבדך ישיח בחקיך: ^{כד} גם-עדתיך שעשעי אנשי עצתי:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:	א ^ב אשירי תמימי-דרך החלכים בתורת יהוה: ^ב אשירי נצרי עדתי עולה בכל-לב ודרשוהו: ^ג אף לא-פעלו עולה בדרךיו הלכו: ^ד אתה צויתך פקדיך לשמר מאד: ^ה אחלי יפנו דרכי לשמר חקיך: ^ו אז לא-אבוש בהביטי אל-כל-מצותיך: ^ז ואודה בלשן לבב בלמדי משפטי צדקך: ^ח את-חקיך אשמר אל-תעזובני עד-מאד:

באמרתך לעבדך: ^{טו} יבאוני רחמיך ואחיה בִּיתֹרְתְךָ שְׁעֵשְׁעֵי: ^{טז} יבשו ודים בִּישְׁקֹר עֲוֹנוֹנִי אֲנִי אֲשִׁים בַּפְּקוּדֶיךָ: ^{טז} ישובו לי יִרְאִיךָ וְיִדְעוּ וְיִדְעִי עֲדֹתֶיךָ: ^{טז} יְהִי־לִבִּי תָמִיד בַּחֲקֶיךָ לִמְעַן לֹא אֲבוֹשׁ:

כ ^{טז} בָּלַתָּה לְחִשּׁוּעַתְךָ נִפְשִׁי לְדַכְּרֹךָ יִחְלָתִי: ^{טז} כָּלֹּי עֵינֵי לְאִמְרָתְךָ לֵאמֹר מִתִּי תִּחַמְנִי: ^{טז} בִּיהִיִּיתִי כְנָאד בְּקִיטוֹר חֲקִיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: ^{טז} כִּמְהָ יִמְעִי עֲבָדְךָ מִתִּי תַעֲשֶׂה בְּרַדְפִּי מִשְׁפָּט: ^{טז} כִּרְוִי־לִי וְדִים יִשְׁחָתוּ אֲשֶׁר לֹא כְתוּרְתְךָ: ^{טז} כִּלְמִצוֹתֶיךָ אֲמוּנָה שִׁקְר וְדַכּוֹנִי עֲזָנִי: ^{טז} כִּמְעַט כְּלוֹנִי בְּאֶרֶץ וְאֲנִי לֹא־עֲצוּבֹתִי פִקְדֶיךָ: ^{טז} כִּסְחִסְדֶּךָ חֲנִי וְאֲשַׁמְרָה עֲדוֹת פִּיךָ:

כא ^{טז} לְעוֹלָם יִהְיֶה דְכָרְךָ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם: ^{טז} לְדֹר וָדֹר אֲמוּנָתְךָ כּוֹנֶנֶת אֶרֶץ וּתְעֻמָּה: ^{טז} לְמִשְׁפָּטֶיךָ עָמְדוּ הַיּוֹם כִּי הִכַּל עֲבָדֶיךָ: ^{טז} לִוְלִי תוֹרָתְךָ שְׁעֵשְׁעֵי אֲזֹ אֲבָדְתִּי בְּעֵינֵי: ^{טז} לְעוֹלָם לֹא־אֲשַׁבֵּחַ פְּקוּדֶיךָ כִּי כָם חֵיִתְנִי: ^{טז} לֹךְ־אֲנִי הוֹשִׁיעֵנִי כִּי פִקּוּדֶיךָ דִּרְשָׁתִּי: ^{טז} לִי קוֹו רְשָׁעִים לִאֲבֹדְנִי עֲדֹתֶיךָ אֲתַבּוֹנֶנּוּ: ^{טז} לְכָל־תַּכְלָה רְאִיתִי קֶץ רַחֲמֶה מִצֹּתְךָ מֵאֹד:

שבת קודש

כו ^{טז} מֵה־אֲהַבְתִּי תוֹרָתְךָ כִּלְיֹם הִיא יִשְׁחָתִי: ^{טז} מֵאִיבִי תִּחַמְכֵּנִי מִצֹּתְךָ

כִּי לְעוֹלָם הִיא־לִי: ^{טז} מִכָּל־מַלְמְדִי הִשְׁבַּלְתִּי כִּי עֲדוֹתֶיךָ שִׁיחָה לִי: ^{טז} מִזִּקְנִים אֲתַבּוֹנֶנּוּ כִּי פִקּוּדֶיךָ נִצְרָתִי: ^{טז} מִכָּל־אֶרֶץ רַע כָּל־אֲתִי רִגְלִי לִמְעַן אֲשַׁמֵּר דְּכָרְךָ: ^{טז} מִמִּשְׁפָּטֶיךָ לֹא־סָרְתִי כִּי־אֲתָה הוֹרֵתִנִי: ^{טז} מֵה־נִּמְלָצוּ לְחַכִּי אֲמַרְתָּ מִדְּבַשׁ לִפִּי: ^{טז} מִפִּקּוּדֶיךָ אֲתַבּוֹנֶנּוּ עַל־כֵּן שָׁנֵאתִי | כָּל־אֶרֶץ שִׁקְר:

ג ^{טז} נִרְלִיגְלִי דְכָרְךָ וְאִזּוֹר לְנִתְיָבְתִּי: ^{טז} נִשְׁבַּעְתִּי וְאֶקְיָמָה לְשֹׁמֵר מִשְׁפָּטִי עֲדָךְ: ^{טז} נִעֲנִיתִי עַד־מֵאֹד יִהְיֶה חֲנִי כְדֻכְּרְךָ: ^{טז} נִדְּבֹת פִּי רַחֲמֶיךָ יִהְיֶה וּמִשְׁפָּטֶיךָ לְמַדְנִי: ^{טז} נִפְשִׁי בִּכְפִי תָמִיד וְתוֹרָתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: ^{טז} נִתְנוּ רְשָׁעִים פֶּחַ לִי וּמִפִּקּוּדֶיךָ לֹא תַעֲיִתִי: ^{טז} נִתְלִיתִי עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם כִּי־שִׁשּׁוֹן לִבִּי הִמָּה: ^{טז} נִתְיָבִיתִי לִבִּי לַעֲשׂוֹת חֲקֶיךָ לְעוֹלָם עֹקֵב:

ד ^{טז} סַעֲפִים שָׁנֵאתִי וְתוֹרָתְךָ אֲהַבְתִּי: ^{טז} סִתְרִי וּמִגְנִי אֲתָה לְדַכְּרֹךָ יִחְלָתִי: ^{טז} סוֹרוֹ־מִמֶּנִּי מְרָעִים וְאֶצְרָה מִצֹּת אֶלְהִי: ^{טז} סִמְכֵנִי בְּאִמְרָתְךָ וְאֲחִיָּה וְאֶל־תִּבְיָשִׁנִּי מִשְׁכְּרִי: ^{טז} סִעַדְנִי וְאֲשַׁעֲה וְאֲשַׁעֲה בַּחֲקֶיךָ תָמִיד: ^{טז} סִלִּיתָ כָּל־שׁוֹגִים מִחֲקֶיךָ כִּי־שִׁקְר תִּרְמִיתֵם: ^{טז} סִיט סִגִּים הִשְׁבַּח כִּלְרִשְׁעִי־אֶרֶץ לָכֵן אֲהַבְתִּי עֲדֹתֶיךָ: ^{טז} סִמְר מִפְּחָדְךָ בִּשְׁרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יִרְאֵתִי:

ה ^{טז} עֲשִׂיתִי מִשְׁפָּט וְצֶדֶק כָּל־תִּנְיָחִנִּי לַעֲשֹׂקִי: ^{טז} עֹקֵב עֹרֵב עֲבָדְךָ לְטוֹב אֶל־יַעֲשֵׁנִי וְדִים: ^{טז} עֵינֵי כָלֹי לִישׁוּעַתְךָ וְלִאֲמֹנָת עֲדָךְ: ^{טז} עֹשֶׂה עִם־עֲבָדְךָ כְּחִסְדְּךָ וְחֲקִיךָ לְמַדְנִי: ^{טז} עֹבֵד עֲבָדְךָ־אֲנִי הִכֵּינִי וְאֶדְעָה עֲדֹתֶיךָ: ^{טז} עֵת לַעֲשׂוֹת לִי־הִנֵּה הִפְרוּ תוֹרָתְךָ: ^{טז} עַל־כֵּן אֲהַבְתִּי מִצֹּתֶיךָ מִזֶּהֱבָ וּמִפָּז: ^{טז} עַל־כֵּן | כָּל־פִּקּוּדֶיךָ כָּל־שִׁרְתִּי כָּל־אֶרֶץ שִׁקְר שָׁנֵאתִי:

ו ^{טז} פְּלָאוֹת עֲדוֹתֶיךָ עַל־כֵּן נִצְרָתִים נִפְשִׁי: ^{טז} קֵל פֶּתַח דְּכָרְךָ לֵאמֹר מִבֵּין פְּתִיִּים: ^{טז} קֵל־אֶל־פִּי־פַעְרָתִי וְאֶשְׁאַפָּה כִּי לְמִצֹּתֶיךָ יִאָּבְדִּי: ^{טז} קֵל־כִּפְנֵי־אֵלִי וְחֲנִי כְּמִשְׁפָּט לֵאחֲבִי שִׁמְךָ: ^{טז} קֵל־פַּעְמִי הִכֹּן בְּאִמְרָתְךָ וְאֶל־תִּשְׁלַט־כִּי כָל־אֲנוֹן: ^{טז} קֵל־פְּדִנִי מִעֲשָׂק אָדָם וְאֲשַׁמְרָה פִּקּוּדֶיךָ: ^{טז} קֵל־פְּנִיךָ הָאֵר עֲבָדְךָ וְלִמְדִנִּי אֶת־חֲקֶיךָ: ^{טז} קֵל־פְּלִגִּי־מִיָּם יִרְדּוּ עֵינֵי עַל־לֹא־שִׁמְרוּ תוֹרָתְךָ:

ז ^{טז} קֵל־צִדִּיק אֲתָה יִהְיֶה וְיִשְׁר מִשְׁפָּטֶיךָ: ^{טז} קֵל־צוֹיֵת צֶדֶק עֲדֹתֶיךָ וְאִמּוּנָה מֵאֹד: ^{טז} קֵל־צִמְתָּנִי קִנְאָתִי כִּי־שָׁכַחוּ דְכָרְךָ צָרִי: ^{טז} קֵל־צִרּוּפָה אִמְרָתְךָ מֵאֹד וְעֲבָדְךָ אֲהַבָּה: ^{טז} קֵל־צִעִיר אֲנִי וְנִבְזָה פִקְדֶיךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: ^{טז} קֵל־צִדְקָתְךָ צֶדֶק לְעוֹלָם וְתוֹרָתְךָ אֲמֵת: ^{טז} קֵל־צִר־וּמִצִּוֹק מִצְּאוֹנִי מִצֹּתֶיךָ שְׁעֵשְׁעֵי:

קֵל־צֶדֶק עֲדוֹתֶיךָ לְעוֹלָם הִכֵּינִי וְאֲחִיָּה:

ח ^{טז} קֵל־קִרְאֵתִי בְּכָל־לֵב עֲנִי יִהְיֶה חֲקִיךָ אֶצְרָה: ^{טז} קֵל־קִרְאֵתֶיךָ הוֹשִׁיעֵנִי וְאֲשַׁמְרָה עֲדֹתֶיךָ: ^{טז} קֵל־קִרְאֵתֶיךָ בְּנִשְׁפָּה וְאֲשַׁעֲה לְדַכְּרֹךָ יִחְלָתִי: ^{טז} קֵל־קִרְאֵתֶיךָ עֵינֵי אֲשַׁמְרוֹת לְשִׁיחָ בְּאִמְרָתְךָ: ^{טז} קֵל־קוֹלִי שְׁמַעָה כְּחִסְדְּךָ יִהְיֶה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲנִי: ^{טז} קֵל־קִרְבִּי וְדִפִּי וְזִמָּה מִתּוֹרָתְךָ רַחֲמוּ: ^{טז} קֵל־קִרְבִּי אֲתָה יִהְיֶה וְכָל־מִצְוֹתֶיךָ אֲמֵת: ^{טז} קֵל־קִרְבִּי יִדְעֵתִי מִעֲדוֹתֶיךָ כִּי לְעוֹלָם יִסְדָּתִם:

ט ^{טז} קֵל־רֵאֶה־עֵינֵי וְחִלָּצִנִּי כִּי־תוֹרָתְךָ לֹא שִׁכַּחְתִּי: ^{טז} קֵל־רִיבָה רִיבִי וְגִלְגִּלִּי לְאִמְרָתְךָ חֲנִי: ^{טז} קֵל־רִחֹק מְרַשְׁעִים יִשׁוּעָה כִּי־חֲקֶיךָ לֹא דָרְשׁוּ: ^{טז} קֵל־רִחֲמֶיךָ רַבִּים | יִהְיֶה כְּמִשְׁפָּטֶיךָ חֲנִי: ^{טז} קֵל־רַבִּים וְדָפִי וְצָרִי מִעֲדוֹתֶיךָ לֹא נִטִּיתִי: ^{טז} קֵל־רִאִיתִי בְּגִדִים וְאֶתִּיקוּטָטָה אֲשֶׁר אִמְרָתְךָ לֹא שָׁמְרוּ: ^{טז} קֵל־רֵאֶה כִּי־פִקּוּדֶיךָ אֲהַבְתִּי יִהְיֶה כְּחִסְדְּךָ חֲנִי: ^{טז} קֵל־רֵאֵשׁ־דְכָרְךָ אֲמֵת וְלְעוֹלָם כָּל־מִשְׁפָּט עֲדָךְ:

י ^{טז} קֵל־שָׁרִים וְדַכּוֹנִי חֲנִי וּמִדְּכָרְךָ פֶּתַח לִבִּי: ^{טז} קֵל־שֶׁשׁ אֲנִי עַל־אִמְרָתְךָ כְּמוֹצֵא שֶׁלֶל רֵב: ^{טז} קֵל־שִׁקְר שָׁנֵאתִי וְאֶתַּעֲבֶה תוֹרָתְךָ אֲהַבְתִּי: ^{טז} קֵל־שִׁבְעָה בְּיָוִם הַלֵּלְתִּיךָ עַל מִשְׁפָּטֶיךָ

ותפלה, שעלידיה מבררין הטוב מן הרע בנ"ל, שזה בחינת כל מראה המנוחה בנ"ל, עלידיה זוכה לרוחניותה, ונשלם כל התקדויות בנ"ל:

(וזהו): לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. מי אתה הר הגדול לפני זרעך למישר וכו' - כי זרעך היה אז הצדיק הדור, ועמדו בנגדו כמה רשעים לבטל מעבודתו, כמבאר בפסוקים רבים, ועל זה נאמר שם: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' - שעלידי בחינת המושכת הרוחניים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' בנ"ל, עלידיה יגיע ויפיל כל השונאים, בחינת: מי אתה הר הגדול לפני זרעך למישר - שכל המונעים העומדים לפניו כהר, כלם יתבטלו עלידי בחינת הרוחניים הנ"ל, בנ"ל):

ט והנה מבאר למעלה, כי הרוחניים הוא בהתורה, בחינת: ורוח אלקים מרחפת עלייך המים בנ"ל. ועלייך במצרים, שהיה קדם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוחניים, נאמר בהם (שמות ו): מקצרות, כי לא היה להם מאין לקבל הרוחניים, שהוא בחינת ארץ אפים, מאריך רוחה בנ"ל, ועלייך נאמר בהם מקצרות, שהוא הפך ארץ אפים, שהוא בחינת הרוחניים, שממשיכין עלייך אנהה להשלים החסרון בנ"ל, כי הרוח הוא שלמות החסרון בנ"ל, בחינת: ויתן לך משאלת לבך. וזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון:

וזהו בחינת מלאפום - מלא פום, והענין, כי מלאפום הוא יו"ד וא"ו, והוא בחינת יו"ד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדפיקות, והדפיק הוא עלייך הרוח, בידוע, ועלייך הם עשרה מיני דפיקין, כנגד עשרת הדפיקות, כי הרוח, שהוא הדפיק, הוא בהתורה בנ"ל, והנא"ו הוא בחינת המושכת הרוח, והינו מלאפום - מלא פום, כי עלייך המושכת הרוח נשלם החסרון, שזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון בנ"ל, שזהו בחינת מלאפום - מלא פום בנ"ל:

וזהו שדקדק (תהלים נא): אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים; וקבלו התורה, אשר שם הרוח, ואזי דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת מלאפום בנ"ל, בחינת שלמות החסרון, כי דיקא אחר יציאת מצרים, בחינת: המעלה מארץ מצרים, שאז נתבטל בחינת מקצרות הנ"ל, כי קבלו התורה, ששם הרוחניים בנ"ל, עלייך אז דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת שלמות החסרון, בחינת מלא פום, בחינת: ומלא ה' כל משאלותיך בנ"ל. ועלייך נקב יציאת מצרים בפרשת ציצית, כי ציצית בחינת הרוחניים, בחינת: מארבע רוחות וכו' בנ"ל:

גם דבר אז מענין שתיים עשרה שעות היום ושתיים עשרה שעות הלילה, שיש בהם שנים עשר צדפי הו"ה, בכל שעה יש צדף אחר, וכל שעה נחלקת לתת"ר (= ארבע שעות) חלקים, וכל חלק נחלק מתת"ר חלקים, יש בו גסרין צדף השם, וכל זה הוא בחינת רוחות החיים שברפ"ק (ח). ולא זכותי לשמע באור ענין זה היטב, גם שכחתי קצת מזה, ותמשכילים יבינו:

שהצדיק היה לו בחינת הרוח שמקבל בהתורה בנ"ל, ועם כל זה נחית תחת ברפה, תחת הצלחת הרשע, בחינת: ככלע רשע צדיק ממנו. וקא פסקי קרנא דתכלתא דחר מניה - הינו שפסק ושב המדה רעה מאחד מארבעה יסודות, שהנביר והמושך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו בנ"ל. וזהו: וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', הינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזה בחינת מה שפסק ושב המדה רעה שלהם, שהוא הצנור שלהם, כי כל המדות רעות נמשכין מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית בנ"ל:

ולא מסתגי לן - כלומר, שאף על פי כן לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברפיו, אף על פי שפסק ושב המדה רעה של הרשע, שנמשכת מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית בנ"ל, שזהו בחינת: וקא פסקי קרנא דתכלתא דחר מניה בנ"ל, אף על פי כן לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברפיו, בחינת: ולא מסתגי לן, שפרוש, שלא היו יכולין לצאת משם, הינו בנ"ל. אמר ל': דלמא שקלית מידי מניה - הינו שגאון יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת בשלמות להפריד ממנו הרע לגמרי, ועלייך לא מסתגי לן, כמבאר לעיל, שכל זמן שנשאר בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו: דלמא שקלית מידי מניה - שגאון לקחת קצת מהם, הינו שגאון יש לך עדין איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאזה שלהם, ועלייך לא מסתגי לן, ועלייך אין אנו יכולין לצאת מהם בנ"ל. דגמירי דמאן דשקל מידי מניה לא מסתגי לה - הינו בנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאזה ומדה רעה של הרשעים, הינו שיש בו עדין איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם בנ"ל. אנלי אהדרתה - הינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיזה הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפירשתי ממנו. והדר מסתגי לן - שאז עלתה בדיניו לצאת מתחת ברפיו ולהכניעו ולהשפילו, כמבאר לעיל, שצדיק גמור, שמפריש מעצמו כל אחיזה הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם, בבחינת: משפיל רשעים עדי ארץ בנ"ל:

וזהו: ראיתי ונהג מנורת זקב - היא התורה, הנחמדים מזה. ונלה על ראשה - פרש רש"י: מעין, הוא המעין היצא מבית ה', הוא התפלה. ושבעה נתיה - הם הנשמות דאתרכיאו בנן, הנחלקים לשבע כתות (*). שבעה ושבעה מוצקות - הם ארבעים ותשעה אורות, שהוא אור הגנו לעתיד (כמו שפרש רש"י שם), בחינת: עין עין לא ראתה, שהוא בחינת התפלה בנ"ל. ושנים זיתים עליה - פרש רש"י: שני אילנות, הינו אילנא דחי ואילנא דמותא, הינו טוב ורע בנ"ל, וזהו: אחד מימין ואחד משמאל, בנ"ל, ומשם יפרד, שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל:

נאמר אל המלאך: מה אלה. ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי - הינו בחינת הרוחיים הנ"ל, בחינת: כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' בנ"ל, כי עלייך תורה

(ח) עין ראשית חכמה שער חזקה פ' יוד. (ט) עין מדרש שו"ת מנחת יצחק.

קע

אָרַח חַיִּים

הַלְכוּת תַּפְּלָה הַלְכָּה ג

לְקוּמֵי הַלְבוּת

לעמוד הקודם

בברכה שניה
נעשה תמיון
וחשמאל של
השכינה

וַיַּעַלְבֶן אומרים טל וגשם בברכה שניה, כי אז נעשה
המיון והשמאל של השכינה, כמובא (פרי עץ
חיים עמדה פ"ה) - ואז יכולין להמשיך טל וגשם שנעשה
מהלמוד התורה שיש בהם גם כן ימין ושמאל כנ"ל.

בשמיני
צצות
מתועצין עם
השכינה

וַיַּעַלְבֶן מתחילין לומר 'גשם' בשמיני עצרת, כי אז
מתועצין יחד עם השכינה, כמו שאמרנו (שיר השירים
רבה ו, א): 'בבקשה מכס עכבו עמי עוד יום אחד, קשה
עלי פרידתיכם', וכמובא בספרים (עין רש"י ויקרא כג, לו).

ליל הראשון
של פסח
מחין
דגדלות,
ואחר-כך
חוזרין
לקטנות
המחין

ובמוסף של יום-טוב הראשון של פסח מתחילין
לומר 'טל', כי בליל הראשון של פסח הוא
מחין דגדלות, ואחר-כך חוזרין לקטנות המחין, בחינת
ספירה שמתחילין למנות ולטהר, כי מתחלה הרימן
שלא כסדר, ואחר-כך חזרו לילך כסדר, כמובא
בספרים (פרי-עץ חיים ספירת-העמר פרק א), ועל-כן במנחה
של יום-טוב הראשון, שאז מתחיל להתעורר בחינת
הלילה השניה של פסח שאז הוא בחינת התרחקות,
ועל-כן מתחילין אז 'טל' כנ"ל, כי כן נפסק הדין
בשלחן ערוך (ארח חיים סימן קיד, א): 'ואין פוסקין גשם
עד המנחה', רק שבמוסף מודיע השליח צבור בתפלתו
שבקול רם שלא לומר גשם עוד כי אם טל.

בסוף עשר
למוד התורה
ביום

וזה שאמרנו רבותינו ז"ל (ערוכין סה:): 'לא איברי ליליא
אלא לשינתא', וזה קאי על הקיץ, ואז עקר למור
התורה ביום, על-כן צריך בלילה דיקא לישן, כדי
לקבל ולשאב מהאוויר, לקבל התורות שנתפזרו לשם.

הַלְכוּת תַּפְּלָה הַלְכָּה ב' - נִכְלָל בְּהַלְכוֹת
קְרִיאַת-שְׁמַע הַלְכָּה ב.

הַלְכָּה ג

ענין תפילה על-פי מה שכתב רבנו ז"ל (בלקוטי
תניא סימן עח) על פסוק (דברים ג, כג): "וְאֵתְחַנֵּן
אֵל ה' בְּנֵת הַהוּא אָמַר", ענין שם הענין
כ"ל היטב.

א. וְהַבְּרָכָה, כי עקר החיות הוא התורה, "כי הם חיינו
וארץ ימינו" וכו', ענין שם, אף בודאי
אי אפשר להיות עוסק בתורה לבד תמיד בלי הפסק
רגע וכו', כי בהכרח לבטל לפעמים קצת בשביל
פרנסה וצרכי הגוף וכו', ואם כן במה מחיין עצמן

כמו שכתוב (תהלים צב, ג): "וְאֶמְצָאָהּ בְּלִילוֹת", ועל-כן
הלמוד שלומדין אז היא עולה להשכינה, שהיא בחינת
אמונה. כי הלמוד שלומדין בלילה הוא קרוב יותר
לעלות אל השכינה, הן מצד האדם, הן מצד השכינה,
כביכול, כי האדם יכול לבטל עצמו ולדבק עצמו בו
יתברך יותר בלילה מביום, מחמת שאז נחים העולם
מיריפת העולם הזה, כמו שכתב רבנו (בסימן נב), וגם
השכינה היא סמוכה להאדם הלומד בלילה ומקשבת
לקולו, כמו שכתוב (איכה ב, יט): "קוֹמִי רֵנִי בְּלִילָה
לְרֹאשׁ אֲשֵׁמְרוֹת, שִׁפְכִי כַּמִּים לַבֹּךְ נֹכַח פְּנֵי ה'", "נוכח
פני ה'" דיקא, כי השכינה קרובה אליו והוא נוכח
פני ה' ממש (תמיד לב:). כי בלילה השכינה היא
בעולמות התחתונים, ואז כביכול (בראשית ח, ט): "וְלֹא
מִצָּאָה הַיּוֹנָה מְנוּחַ" וכו', ועקר מנוחתה אצל האדם
הלומד אז, בבחינת (תהלים פד, ד): "גם צפור מצאה
בית", כמו שכתוב בתקונים (דף א:). ועל-כן בחורף
שהלמוד בלילה, והיא עולה להשכינה שהיא בחינת
אמונה כנ"ל, על-כן נעשה מזה בחינת גשמים כנ"ל,
ועל-כן אומרים אז בתפלה 'מוריד הגשם'.

אבל בקיץ שעקר הלמוד ביום, כי אז נאמר (ערוכין
סה:): 'לא איברי ליליא אלא לשינתא' (לא נברא
הלילה אלא לשינה), וביום לאו כל אדם זוכה שיהיה
למודו עולה להשכינה, כי אז אין האדם יכול לבטל
עצמו כל-כך מחמת טרדת העולם, וגם השכינה אז
בעולמות העליונים, על-כן רב הלמוד של הימים
נעשה מהם בחינת 'טל' כנ"ל, שזה נעשה מהלמוד
של יום דיקא, על-ידי שמפין עליו אותן הידועים
היוצאין בלילה כנ"ל, ועל-כן אומרים בקיץ 'מוריד
הטל' כנ"ל.

וַיַּעַלְבֶן אם לא אמר טל - אין מחזירין אותו, כי
טל אינו נעצר (תענית ג), כי זה נעשה על כל
פנים, כי מכל הלמודים נעשה על כל פנים 'טל'
כנ"ל. אבל אם לא אמר גשם - מחזירין אותו, כי
הגשמים יכולין להיות נעצרים, חס ושלום, כשאין
הלמוד כהגון, ואינו בבחינת אמונה שיעלה להשכינה
כנ"ל, ועל-כן מחמת שהוא נעצר לפעמים ואינו נעשה
על כל פנים, על-כן צריך להזכירו כדי לעוררו, כמו
שפרשו רבותינו ז"ל.

רב הלמוד
של הימים
נעשה מהם
בחינת 'טל'

הגשמים
יכולין להיות
נעצרים, חס
ושלום,
כשאין
הלמוד כהגון,

בעת שבטליו
מדברי תורה,
הפזיק מסיבה
עצמו
מבחינת
ההנהגה
שהיה קודם
מתן תורה

הַתַּפְּלָה הַיָּא רַק מִתְּנַת חֲנָם, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת דְּרָף אֶרֶץ, בְּחִינַת הַדְּרָף לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל כִּנְ"ל בְּמֵאמְרָה הַנִּל.

כִּי הַתַּפְּלָה נִקְרָאת 'חַיִּי שְׁעָה', כִּמּוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְ"ל (שְׁבַת י:) 'רַבָּא חֲזִינָא לְרַב הַמְּנוּנָא דְקָא מֵאֲרִיף בְּצִלּוֹתָא (רַבָּא רָאָה אֶת רַב הַמְּנוּנָא שְׁהוּא מֵאֲרִיף בְּתַפְּלָה), אָמַר: מִנְחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִין בְּחַיִּי שְׁעָה, וְהוּא סָבַר: זְמַן תוֹרָה לְחוּד וְזְמַן תַּפְּלָה לְחוּד', וְלִכְאוּרָה קִשָּׁה: מֵאֲחֵר שֶׁהַתַּפְּלָה נִקְרָאת 'חַיִּי שְׁעָה' לְדַבְּרֵי רַבָּא, מֵה תַּרְצָה הַגִּמְרָא (וְהוּא סָבַר זְמַן תוֹרָה לְחוּד וְזְמַן תַּפְּלָה לְחוּד', מִחִינִן יִקְבַּל זְמַן תַּפְּלָה? הֲלֹא עַל עֶסֶק הַתוֹרָה אֵין שׁוּם זְמַן קָבוֹעַ כָּלָל, רַק כָּל הַיּוֹם כְּלוּ וְכָל הַלַּיְלָה אֲנוּ מְחִיבִים לְעֶסֶק בְּתוֹרָה תָּמִיד, כִּי הֵם חַיִּינוּ וְאֶרֶץ יִמֵּינוּ וְכו') כִּנְ"ל, וְיִמְחִינֵן יִקְבַּל זְמַן לְחַיִּי שְׁעָה? אֵף בְּאֵמֶת מֵאֲחֵר שֶׁהַתַּפְּלָה הִיא רַק מִתְּנַת חֲנָם כִּנְ"ל, שְׁזֵהוּ בְּחִינַת הַדְּרָף לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל שְׁשֵׁם עֶקֶר הַתַּפְּלָה כִּנְ"ל, נִמְצָא, שֶׁבִּשְׁעַת הַתַּפְּלָה הוּא דְּבוּק בְּהַתוֹרָה הַגְּנוּזָה וְהַנְּעֻלָּמָה, שְׁהִיא בְּחִינַת חֶסֶד חֲנָם, מִתְּנַת חֲנָם, שְׁהִיא מְקִים הָעוֹלָם קֶדֶם מִתֵּן תוֹרָה, וְעַל-כֵּן גַּם בִּשְׁעַת הַתַּפְּלָה הוּא דְּבוּק בְּהַתוֹרָה מִשֵּׁ, דְּהִינוּ בְּהַתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה. וְעַל-כֵּן מִתְּרִץ הֵיטֵב קִשְׁתָּ רַבָּא: 'מִנְחִין חַיִּי עוֹלָם וְעוֹסְקִים בְּחַיִּי שְׁעָה', כִּי זְמַן תוֹרָה לְחוּד וְזְמַן תַּפְּלָה לְחוּד', כִּי בְּזְמַן תַּפְּלָה מְקַבְּלִין חַיּוֹת עַל-יְדֵי הַתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה, שְׁהִיא בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם, בְּחִינַת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, נִמְצָא שְׁדָּבָקִים גַּם בִּשְׁעַת הַתַּפְּלָה בְּהַתוֹרָה, הִינוּ בְּתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה כִּנְ"ל.

וְזֵה שְׁכַתְּבֵי רַבְנֵי ז"ל בְּמִקּוּם אַחֵר (סִימָן טו, אוֹת ד') עַל-יְדֵי הַתַּפְּלָה זוֹכִין לְסִתְרֵי תוֹרָה, כִּי עַל-יְדֵי הַתַּפְּלָה שְׁהִיא בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם, עַל-יְדֵי-זֵה דְּבָקִים בְּבְּחִינַת הַתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה שְׁהִיא בְּחִינַת סִתְרֵי תוֹרָה. וְעַל-כֵּן נִקְרָאת הַתַּפְּלָה 'עֲבוּדָה שְׁכֵלָב' (תַּעֲנִית ב), שְׁזֵה בְּחִינַת הַעֲלָמָה, בְּחִינַת הַתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה שְׁהִיא בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה שְׁכֵלָב, כִּי בְּהֵלֶב נְעֻלְמִין כָּל הַדְּבָרִים, בְּחִינַת (תַּחֲלִים מו, כב): "תַּעֲלָמוֹת לֵב".

וְעַל-כֵּן הַתַּפְּלָה הִיא בְּחִינָה גְּבוּהָ מֵאֵד מֵאֵד, וְצִירִכִּין דִּיקָא לְהַתַּפְּלָה כָּל יוֹם וְלֵהֲרֹבוֹת בְּתַפְּלָה וְתַחֲנוּנִים, כִּי עַל-יְדֵי הַתַּפְּלָה, עַל-יְדֵי בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם,

בִּשְׁעַת הַבְּטוּל, מֵאֲחֵר שְׁבָאֵמֶת אֵין שׁוּם חַיּוֹת כִּי אִם הַתוֹרָה לְבַד? אֵף בִּשְׁעַת הַבְּטוּל שֶׁל תוֹרָה מִחֲמַת הַכֹּרֶת, אִז מִחִין עֲצֻמָּן עַל-יְדֵי הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הָאֵמֶת, שְׁהוּא גַּם כֵּן לְפַעְעִמִּים אִישׁ פָּשׁוּט בַּעַת שְׁבִטָּל מִדְּבָרֵי תוֹרָה, וְהוּא מְחִיָּה עֲצֻמוֹ מִהַדְּרָף שֶׁל אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל וְכו', כִּי בַּעַת שְׁבִטָּלִין מִדְּבָרֵי תוֹרָה, אִז הַצַּדִּיק מְחִיָּה עֲצֻמוֹ מִבְּחִינַת הַהִנָּהֶגָה שְׁהִיא קֶדֶם מִתֵּן תוֹרָה, שְׁאִז הִיָּה הָעוֹלָם מִתְּקִים בְּחֶסֶדוֹ לְבַד (פְּסָחִים קיח), בְּחִינַת (תַּחֲלִים פט, ג): "עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה", וְזֵה בְּחִינַת 'אוֹצֵר מִתְּנַת חֲנָם', וְאִז הִיָּה הַתוֹרָה נְעֻלָּמָה כָּל דְּבָר שְׁבַעְעוֹלָם, בְּבְּחִינַת דְּרָף אֶרֶץ שְׁקָדֶם לְחוּד. כִּי כָּל דְּבָר נִבְרָא בְּעִשְׂרֵה מְאֻמּוֹת, וְעִשְׂרֵת הַדְּבָרֹת נְעֻלְמִין בְּעִשְׂרֵה מְאֻמּוֹת שְׁהֵם נְעֻלְמִין וְיִמְלִכְשִׁין כָּל דְּבָר שְׁבַעְעוֹלָם. וְקֶדֶם מִתֵּן תוֹרָה - שְׁלֹא הִיָּה עֲדִין הַתוֹרָה בְּעוֹלָם, אִז הִיָּה הָעוֹלָם מִתְּקִים רַק עַל-יְדֵי חֶסֶד חֲנָם, בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם, שְׁזֵה בְּחִינַת הַתוֹרָה הַנְּעֻלָּמָה שְׁהִיָּתָה נְעֻלָּמָה אִז כָּל דְּבָר שְׁבַעְעוֹלָם שְׁנִבְרָא בְּעִשְׂרֵה מְאֻמּוֹת, שְׁבֵהֶם נְעֻלְמִין עִשְׂרֵת הַדְּבָרֹת וְכו'.

וְזֵה בְּחִינַת הַדְּרָף לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כִּי עֶקֶר קִדְשַׁת אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי הַעֲשָׂרָה מְאֻמּוֹת, בְּחִינַת (תַּחֲלִים קיא, ח): "כֹּחַ מַעֲשֵׂיו הַגִּיד לְעַמּוֹ" וְכו', כִּמּוֹ שְׁפָרַשׁ רַש"י עַל פְּסוּק (בְּרַאשִׁית א): "בְּרַאשִׁית בְּרָא": "לֹא הָיָה צִרְיָן לְהַתְחִיל אֶת הַתוֹרָה" וְכו'.

עַל-כֵּן בְּקֶשׁ מִשָּׁה לְכַנֵּס לְאֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל עַל-יְדֵי בְּחִינַת מִתְּנַת חֲנָם, שְׁהוּא בְּחִינַת עֲשָׂרָה מְאֻמּוֹת שְׁבֵהֶם נְעֻלָּם הַתוֹרָה, שְׁעַל-יְדֵי-זֵה הִיָּה מִתְּקִים הָעוֹלָם קֶדֶם מִתֵּן תוֹרָה וְכו'. וְזֵהוּ "וְאֶתְחַנֵּן" וְכו' וְכו', וְעַל-כֵּן שֵׁם כָּל זֶה הֵיטֵב הֵיטֵב.

ב. וְזֵה בְּחִינַת תַּפְּלָה. כִּי עֶקֶר הַתַּפְּלָה הוּא רַק מִתְּנַת חֲנָם, כִּמּוֹ שְׁאֵמְרוּ (אֲבוֹת ב, ג): "אֵל תַּעֲשֵׂה תַּפְּלָתְךָ קִבְעָא אֱלָא רַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים" וְכו', וְכִמּוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְ"ל (סְפָרִי וְאֶתְחַנֵּן א): "צַדִּיקִים - אֶף-עַל-פִּי שִׁישׁ בִּידֶם תוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים אֵין מְקַבְּשִׁין אֱלָא מִתְּנַת חֲנָם", כִּי עֶקֶר הַתַּפְּלָה הוּא רַק מִתְּנַת חֲנָם. וְעַל-כֵּן עֶקֶר הַתַּפְּלָה הִיא רַק בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, כִּמּוֹ שְׁאֵמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְ"ל (בְּרַכּוֹת ל,): כִּמּוֹ שְׁכָתוּב (מְלָכִים א, ח, מו): "וְהַתַּפְּלָלוּ אֵלֶיךָ דְּרָף אֶרֶץ" וְכו' - "דְּרָף אֶרֶץ" דִּיקָא, כִּי עֶקֶר

בְּזְמַן תַּפְּלָה
מִסְבְּלִין חַיּוֹת
עַל-יְדֵי
הַתוֹרָה
הַנְּעֻלָּמָה

עֶקֶר קִדְשַׁת
אֶרֶץ-יִשְׂרָאֵל
עַל-יְדֵי
הַעֲשָׂרָה
מְאֻמּוֹת

בְּקֶשׁ מִשָּׁה
לְכַנֵּס לְאֶרֶץ
יִשְׂרָאֵל
בְּחִינַת חֲנָם

עֶקֶר הַתַּפְּלָה
הוּא רַק
מִתְּנַת חֲנָם

פירכא התחזק את עצמו ביותר וחתר בכל פעם להתקרב להשם יתברך, והיה קובל מאד מאד לפניו זכרוננו לברכה על עכירת מעשיו רחמנא לצלן. והשיב לו רבנו זכרוננו לברכה בחכמתו בתמימות ובפשיטות: אין לי עם מי לדבר, כי כבר פלו רע. ותקף נתעורר האיש הנ"ל וענה ואמר לרבנו זכרוננו לברכה: הלא עם כל זה אני מתגבר לפעמים להמשיך את עצמי לקדושת ישראל וכו'. ענה רבנו זכרוננו לברכה ואמר לו: הוא מעט דמעט. ותקף אמר לו, שניגיל עצמו לילך עם מאמר "אומרה לאלקי בעודי וכו' (לקוטי מוהר"ן רפב), כל זה ספר לי רבנו זכרוננו לברכה. והבנתי פגנתו הקדושה שדיקא על-ידי-זה הייתה את האיש. כי כבר נפל בעיני עצמו כל כך עד שלא היה אפשר להחיותו בשום דבר, רק כשאמר לו שהוא פלו רע אז נתעורר בעצמו והתחיל להרגיש מעט קדושת הנקודות טובות שנגמציין בו עדין, ואז אמר לו שילך עם מאמר אומרה וכו' כנ"ל. (תלכות ראשית הגז הלכה ד אות י:)

תקע. (קכז) שמעתי מפי רבנו זכרוננו לברכה שאמר לענין מה שהיו בני הגעורים קובלין לפניו על צרת נפשם שאינם זוכים להתקדש באמת ולעבוד את השם כראוי, ופעם אחת ענה ואמר שיש עצות שהיו מועילים בודאי. אבל גם העצות בעצמן קשה לקיים. (תלכות עירובי תחומין הלכה ה אות כ"ה):

תקעא. (קכח) שמעתי מאדוננו מורנו ורבנו שיש טיקלא (מקום סגור) שגלפרו בה כמה גדולי הדור, ועל-כן לפעמים מתפללים כראוי בדרך הגדולים, וגם עושים טוב הרבה ואף-על-פירכא לפעמים להפך חס ושלום. וזה על-ידי אמה ידועה שלכדה וכבשה את המדינה וכו', אף עכשו מחמת שישאל הרבה יושבין אצלם על-ידי-זה אינו רע כל כך במקדש ה' שמרנו וכו'. (תלכות טוען ונטען הלכה א):

תקעב. (קכט) שמעתי מפיו הקדוש זכרוננו לברכה שאמר, שזה יצר הרע גדול אצל כמה בני אדם ובפרט הגדולים במעלה, שבשכיל דבר אחד שנדמה להם שהוא מצוה הם מפקירים הכל ובאים על-ידי-זה לקלילות רבים, ובפרט כשבאים על-ידי-זה לידי מחלוקות וכו'. (תלכות גולה הלכה ה אות י:)

תקעג. (קל) אמר המעתיק שמעתי שבשעה מאמר נכספתי מאד להמשיך לברכה מאמר נכספתי מאד להמשיך העולם על העשה וכו' והפליג אז בשבח עסק התורה כמבאר בהשיחות שאחר הספורי-מעשיות סימן י"ט, שאל לו הרב רבי נתן זכרוננו לברכה ואם אחד הוא בעל עברה ממש רחמנא לצלן. השיב לו רבנו זכרוננו לברכה וכי אתה יודע גדל מעלת התורה הקדושה, הלא עסק התורה הוא גדול במעלה משמירת הברית. כי

ברית ביסוד ואוריתא בתפארת (ענין בתקונים בסוף תקעא תליתאה):

תקעד. (קלא) לענין מה שמבאר במקום אחר מהסודות שבספר הנזכר. שמעתי ששם היה מבאר סוד גדל קדושת ומעלת מצות הכנסת אורחים, וענין מעלת מצות הצעת המטה בשביל האורח:

תקעה. (קלב) ראיתי מאמר אחד בשם רבנו זכרוננו לברכה מלשון החברים והמאמר הזה נאמר פרישת עקב תקס"ו, ויסוד הענין כי כאשר האדם צריך לעצה אזי ישאל עצה מהצדיקים או מתלמידיהם או על-כל-פנים מבני הצדיקים וכו' ענין שם, ועל-ידי-זה נמתקין כל הדינים וזוכה להצלל מסוורים שלא יבואו עליו כלל. ואפלו אם חס ושלום יבואו עליו הסוורים זוכה על-ידי-זה לקבל אותם כאהבה ובשמחה וזוכה לראות ההתגלות אלקות איה ששם יתברך מצמצם את עצמו כככול, ומתלבש עצמו בהם ועל-ידי-זה מגיע על-ידי הסוורים לרב טוב ולחסד גדול. גם על-ידי שמחה הנ"ל זוכה לשמירת הברית ששם יתברך בעצמו כככול ישמר את בריתו וכו':

תקעו. (קלג) יכול להיות שמימות אחד בן שמונים שנה ואף-על-פי-כן מת בקצור ימים לגמרי, כלומר מאחר שלא הטיב מעשיו, בודאי כל שנותיו הכל. אין צריכין רק לחיות

אפלו מעט רק שיהיה יפה ונאה "מע דארף מיין גיט נאר אביסל שיין לעבין".

תקעז. (קלד) שמעתי שאמר לאחד שיהדר שיהיה לו כוס נאה ויקרה לקדוש וזה מסגל לעשירות. ואמר לו אז כי כוס גימטריא אלקים, ואלקים הוא בחינת יראה, ויראה היא בחינת אשה. ואמר רבותינו זכרונם לברכה (בבא מציעא נט): 'אוקירו לנשיכו כי היכי דתתעוררו':

תקעח. (קלה) עוד שמעתי שאמר רבנו ז"ל 'פסל לך הפסלת יהיה שלך' (גדרים לח). היינו שבכל מקום שתראה איזה פסלת יהיה הפסלת שלך שתתלה הפסלת כך. 'משם נתעשר משה' (ויקרא וקח א) הינו על-ידי-זה זכה לתקמה כו' (אולי רצונו לומר על דרך שאמר רבותינו זכרונם לברכה דעת קבית מה חסרת) כי התקמה מאין תמצא (אייב כח), ומתחמת שהיה לו מדת הענוה כל-כך שכל הפסלת היה רק שלו, על-ידי-זה זכה לתקמה:

תקעט. (קלו) שמעתי איה שספר רבנו זכרוננו לברכה לאחד מאנשיו החשובים שבעת היותו בלבוש אז היה שם גם-כן הרב הקדוש רבי צבי אריה זכרוננו לברכה מאלק. ופעם אחת נסעו שניהם יחד לתוך איזה יער, ודברו אז מכל הצדיקים ומה היה עבודתם. ונשא רבנו זכרוננו לברכה עיניו למעלה וסיים אבל מה לעמוד הבא

לעמוד הקודם

י. יפה צעקה לאדם - בין קדם גזר-
דין, בין לאחר גזר-דין.

טו. אל יבקש אדם על שום דבר יותר
מדיא.

טז. ביום הגשמים ישועה פרה ורבה
בעולם, ומליצי זכות נכנסין לפניו.

יז. תפלת יחיד אינה נשמעת אלא אם-
כן לבו מקנן, ותפלת צבור נשמעת

אף על-פי שאין לב כלם שלם.

יח. לא מצליח אפרתי.

יט. אסור להטריח את השם לשנות את
הטבע.

כ. מי שמעביר על מדותיו, תפלתו
נשמעת.

כא. המספר בשכחו של מקום יותר
מדיא, נעקר מן העולם.

כב. בית-הכנסת שמחשיבין בו
השובנות, לסוף שילינו בו מת-
מצוה.

כג. לכל דבר שבקדשה צריך הכנה
והזמנה.

כד. בשאלת צרכיו אל ירים ראשו
לשאל שאלה גדולה; אבל בתורה
ויקראת שמם וישאל כל תאותו.

כה. מצוה להיות לו בגדים מכבדים
בשעת התפלה.

כו. הנהיגו ברכותיו בעולם הזה כדי
להיות רגילין לעולם הבא.

כז. יבקש אדם רחמים שלא יבוא לידי
עניות.

כח. על ידי התפלה יכול לשנות את
המזל.

כט. הדבור בקול רם מביא הרגשה

ותנועה בכל האברים.

ל. מי שעולה על-רוחו להתחנן לפני
השם יתברך, על-ידיה נשא חן
בעיני השם יתברך.

לא. על ידי בטחון הקדוש-ברוך-הוא
שמע תפלתו.

לב. אל תתפלל בבית שבנה בעל-
מחלקת.

לג. קדם התפלה תתן צדקה, ותקשר
את עצמך לצדיקי הדור.

לד. אדם מקבל שפע וכח אלקי כפי
אותו המקום שמתפלל בו.

לה. כשהצבור מתפללים הוא עת רצון.
לו. מי שיש לו בית-הכנסת, ואינו נכנס
לשם להתפלל - גורם גלות לבניו.

לו. על כל הדברים, הן על דבר גדול
הן על דבר קטן - תתפלל.

לז. אקדימו ואחשיכו לבי-כנישתא, כי
היכי דתאריכו חיי.

לח. מי שאפשר לו לבקש רחמים על
חברו, ואינו מבקש - נקרא חוטא.

מ. הנפנה ונוטל ידיו, ומניח תפלין,
וקורא קריאת-שמע, ומתפלל -
באלו בנה מזבח והקריב עליו
קרבן, ובאלו טבל.

מא. מי שנוהר לומר דבור קדוש בבית
הטנפת, יזכה לאריכות ימים.

מב. גדולה תפלה ממעשים טובים ומן
הקרבנות.

מג. תורה, ומעשים טובים, ותפלה,
ודרך-ארץ - צריכין חיזוק.

מד. אל תתפלל אלא בבית שיש בו
חלונות.

בר ממל. רבה בן איסי. רבה בר יוסף.
רבה בר מרין. רבה בר זוטרא. רבה
בר שילא. רבה בר שאילתא. רבה בר

שילת. רבה בר שירא. רבה בר חייא
קטוספא. רבה תוספא. רבה בר רב

אדא. רבה בריה דרב אידי בר אבין
רבה בר עולא. רבה בר עילאי. רבה

בר אהילאי. רבה בר יונתן. רבה בר
מרי. רבה או רבא בן רב מרי בן איסור

גיורא. רבה בר תחליפא. רבה
מפשוניא. רבה בר שומני. רבה בר

עפרון. רבה בר מתנה. רבה בר רונא.
רבה בר חקולא. רבה בר עסבי. רבה

בר חמא. רבה מקופריה. רבה בר
שימי. רבא בר המנונא. רבה בר אמי.

רבה בר נחום. רבה בריה דרבא רבה
בר ספרא. רבה בר רב כהנא. רבה בר

אחיתא. רבה בר איבו. רבה בר אבין.
רבה בר אבינא. רבה בר זבדא. רבה

בר שמעון.

רבינא בר קיסי. רבינא בר שילא.
רבינא ברב עולא. רבינא מפריזיקי.

רבינא בר נחוניא. רבינא הקדמון.
רבינא זוטאי בן אחותו של רבינא.

רבינא. רבינאי אחוה דר' חייא בר
אבא. רבינאי חוזא. רבנן דקסרין. ר'

רדיפא. ר' רומניס. רחבה
דפומבדיתא. רב רחומי. ר' רחמאי. ר'

רימון. רכיש בר פפא.

רמי בר יחזקאל. רמי בר חמא. רמי
בר רב. רמי בר רב יהודא. רמי בר רב

יוד. רמי בר שמואל. רמי בריה דרב

ייבא. רמי בר ברבי הוא נהרבלאי.
רמי בר ברכיה. רמי בר פפא. רמי בר

תמרי דהוא רמי בר דיקול. רמי בר
אבא. רמי בר מרי נכדו של רב ירמיה

בר אבא. רמי בר חלקיה. רמי בר
אבין. רמיטא בר ינאי. רפרם מסיכרא.

רפרם בר פפא. רפרם.

אות ש. אבא שאול בן בטנית. אבא
שאול. אבא שאול מבית מרמשא.

אבא שאול בן אמא מרים. אבא
שאול גבל של בית רבי. אבא שאול

משמיה דרב. אבא שאול בר נש, (ואמרי
לה: אבא שאול בר רבש). אבא שאול בן ננס. ר'

שאול או שילא דנווה. ר' שאול. רב
שבא. שבחת או שבחת בריה דר'

חנינא (נוסח אחר: בריה דרבינא). שבנא איש
ירושלים, (גירסת תוספות: שבנא איש ירושלים).

שבנא אחיו של הלל. שבתאי בר
מרינום. ר' שבתאי. ר' שבתי. ר'

שובתי. ר' שובתי דצדוקי. רב שזבי.
שזבי בר יימר. רב שטיא.

ר' שילא איש כפר תמרתא. ר'
שילא. רב שילא. רב שילא משלנייא.

שילא בר אבינא או בר אבמי. שילא.
ר' שילא בר יצחק. שילא מרי.

רב שימי בר חייא בר רב. רב שימי
בר חזקיה. רב שימי בר עוקבא. רב

שימי בר אשי. רב שימי בר אידי. רב
שימי מקסרין, ר' שימי בר אבא. ר'

שימי בר אדא, רב שימי מנהרדעא.
רב שימי מביריתא דשחורי.

ליקוטי

תפילה דה

תפילות

ר

ליקוטי

תפילה דה

תפילות

רא

לעמוד הקודם

העליון בקדשתך העליונה, עד שאזכה לדבקות גדול אליך באמת על ידי מצות תפלין. ולא אסיח דעתי מן התפלין לעולם, ולא אדבר שום שיחה בטלה בעת שאני מכתיר בתפלין בכתרי דמלכא עלאה, בחגירת זינא עלאה, ואזכה להתעטר בגזר עטרת תפארת התפלין הקדושים באימה וביראה גדולה ונצחמה בלב טוב ובשמחה רבה וחדוה גדולה, באפן שאזכה לקיים מצות תפלין בשלמות הראוי כרצונך הטוב, עד שאזכה להתדבק בך יתברך תמיד על ידי קדשת התפלין הנוראים.

אבינו שבשמים חומל דלים חמל עלינו, ועזרנו וחננו בקדשת התפלין. וכשם שזכית אותנו ונתת לנו על ידי משה עבדך מצוה הגדולה הזאת, כן תחננו ותזכנו ברחמיך לקיים באמת ובשלמות גדול מצוה זאת של תפלין. ונזכה להתדבק בך תמיד, ואל יגרמו עונותינו להפסיק חס ושלום בינינו לבינך. כי אתה אלוה סליחות, וברחמיך הרבים תזכנו לשוב בתשובה שלמה אליך באמת. ונזכה להתבשר ממך תמיד באמת על עצם פשעינו וחסאנתנו נגדך תתברך. ובחסדך הגדול תמחל לנו על כל עונותינו וחסאנתנו ופשעינו שחטאנו ופשעינו ופשעינו לפניה מיום היותינו על האדמה עד היום הזה. ותתקן ברחמיך כל הפגמים שפגמנו בשמך הגדול.

עד שנזכה להמשיך עלינו תמיד קדשת התפלין באמת, עד שנזכה להתדבק בך תמיד בדבקות נפלא ועצום, בתשובה וחסדך ובחפצה וחסדך ואהבה גדולה אליך באמת כרצונך הטוב. כמו שכתוב: "כלתה לתשועתך גפשי לדברך יחלתי. כלה שארי ולבבי צור לבבי וחלקי אלהים לעולם. אחת שאלתי מאת יי אותה אבקש שבתי בבית יי כל ימי חיי לחיות בנעם יי ולבקר בהיכלו".

ובכן יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתעזרני ותשמיני ותצילני מדבורים רעים ולא אפגם את דבורי רע על שום ישראל שבעולם. ולא אחקר אחר חובות בני אדם, רק תעזרני ותטה את לבבי שאזכה לחקר תמיד אחר כל זכות וטוב שאפשר למצא בכל אחד ואחד מישראל, אפילו בתרועע שפגורעים. ואזכה להתנעץ ולטרח אחר זה, לחתור למצא איזה זכות אפילו בהפחות שפחותות. ותהיה עמי תמיד ותעזרני שיעלה בידי שאזכה למצא בהם תמיד צד זכות וטוב. ואזכה לדון את כל אדם לבד זכות תמיד. ותצילני ברחמיך הרבים מעון הגדול והחמור מאד, שהוא עון לשון הרע ורכילות החמור ביותר, השקול כנגד שלש העבירות הגדולים שבתורה, שהם עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. ועון

לשון הרע שקול כנגד כלם.

מרא דעלמא כלא, רחם עלי למענך, והיה עם פי תמיד בעת דבורי. ונכני שאשמר פתחי פי, שלא יצא מפי שום דבור לשון הרע ואבק לשון הרע על שום ישראל שבעולם, ולא דבור שאינו הגון. ותצילני מכל מיני דבורים רעים, מלשון הרע ומרכילות ומדברים בטלים ומליצנות ומחניפות ומשקרים, ומלגלות סוד שאין צריכים לגלות, ומגבול פה, ומלגלות ולומר דברי תורה ויראת שמים במקום ובזמן שאין ראוי לאמרם ולגלותם. ומפל מיני דבורים שאינם טובים, ומפל מיני הכל פה הפוגמין את הדבור הקדוש שהוא רוח פיו של הקדוש ברוך הוא.

אבינו שבשמים, מה נאמר לפניך יושב מרום ומה נספר לפניך שוכן שחקים, כי מרב רגילותנו בדבורים פגומים, אין אנו יודעים שום דרך איך להרחיק עצמנו מהם מעתה. על כן באתי לפניך יי אלהי ואלהי אבותי, שתעזרני ברחמיך ותדריכני ותורני דרך ישרה, באפן שאזכה לשמור עצמי ברחמיך שלא אקשול בשום דבור שאינו טוב. ולא אומר דבר שלא כרצונך. ותזכני להיות טוב לכל תמיד. ולא אחקר לעולם אחר חובות בני אדם חס ושלום, רק אדרבא אזכה להשתדל תמיד בכל כח ועז וגבורה למצא תמיד זכות וטוב בכל אחד

ואחד מבני ישראל עמך הקדוש, אפילו בהפחות שפחותות, ואפילו בהקל שפקלים, אפילו בהחולקים והרודפים אותי. כלם אזכה ברחמיך לדנום לבד זכות תמיד. ותתן לי שכל ודעת מאתך, איך לחפש ולמצא בהם זכות ונקודות טובות תמיד.

ותצילני ברחמיך מסטרא ד"קן פל בשרי, מפל בני אדם הרעים, שהם עזי פנים שבודדו, החוקרים ומחפשים תמיד אחר חובות בני אדם. ומבקשים תמיד למצא חב ופגם בכל אחד ואחד. רבוננו של עולם הצילנו ברחמיך מהם ומהמנום, ואל תשמע דבריהם ואל יעלה קטרוגם לפניך כלל. ותסתם הפגוד בפני דבריהם הרעים, ואל יפגסו דבריהם באזנך כלל. כי אתה ידעת את לבבם הרע, והם עומדים עלינו בכל עת ומקטרוגים עלינו, ורוצים לרחקנו חס ושלום מעבודתך באמת. ומהם נמשכו ובאו עלינו כל הקטרוגים והנסיונות והבלבולים אשר על ידם נתרחקנו מעבודתך באמת.

רבוננו של עולם אתה ידעת את כל מה שעבר עלינו עד הנה. וכל מה שעובר עלינו בכל עת בכל יום ובכל שעה. כי רבים קמו עלינו מאד. יי מה רבו צרי רבים קמים עלי. סבוני כמים כל היום הקיפו עלי יחד. והאמת ידעתי יי אלהי ואלהי אבותי, כי "כי אני אדוני העולם", ואנכי סבתי

חזרה לתוכן העניינים

שבת קודש

לנצח עוד יום

ע"ב ע"א אך מקשה הגמרא על דברי רבה: והא עובר וחיה, המזכירים במשנתנו, שפשטה המיילדת ידה לתוך מעי האשה היולדת, ונגעה בעובר המת שבתוכה, הרי זה הוא שהחיה (המיילדת) טמאה שבעה, והאשה טהורה, **דכשתי טבעות דמו**, לפי ששניהם, גם העובר וגם יד החיה, בלועים הם במעי האשה ולגויים הם זה לזה בתוך מעי האשה, ובכל זאת קא מטמא לה עובר לחיה. ומשמע, שהאשה המעוברת טהורה משום שהוא מגע בית הסתרים, ואילו המיילדת טמאה משום שלפני ידה שבפנים העובר הוא גלוי, ומוכח שלא כדברי רבה!

אמר רבה, שאני, שונה עובר זה, שעל אף שהוא בלוע הוא טמא, **הואיל וסופו לצאת**. ולכן דנים אותו כבר עתה על שם סופו, כאילו הוא יצא ממקום בליעתו, ומשום כך הוא מטמא את המיילדת.

אמר הקשה רבא: וכי רק עובר סופו לצאת, ואילו טבעת אף סופו? והרי אף היא סופה לצאת, ובכל זאת דנים אותה כבלועה? **אלא, אמר רבא: פומבדיתאי**, אנשי פומבדיתא, הם ידעו טעמא דהא מילתא, יודעים הם את טעם דברי משנתנו. ומנו? ומיהם אנשי פומבדיתא הללו? - רב יוסף!

דאמר רב יוסף אמר רב יהודה, אמר שמואל: טומאה זו, שנטמאת החיה השניה במשנתנו, **אינה מדברי תורה**, שהרי טומאה בלועה היא, **אלא טומאת החיה היא מדברי סופרים**. ודנה הגמרא: מאי, מדוע לשמואל לומר את כל האריכות הזו: **"אינה מדברי תורה, אלא מדברי סופרים"**? והרי יד היה לו לומר "טומאה זו מדברי סופרים היא"?

ומבאר הגמרא: אריכות זו, מטרתה היא דלא **תימא**, שלא נאמר שמשנתנו נאמרה **אליבא דרבי עקיבא**. **דאמר "עובר מת במעי אשה, טמא"**, ולפיכך החיה טמאה. לפי שסבור רבי עקיבא שטומאה בלועה מטמאה, וטהרה בלועה מקבלת טומאה, ולכן טמאה החיה אף מדאורייתא. **אלא דברי משנתנו נאמרו אפילו לדעת רבי ישמעאל**, **דאמר "עובר במעי אשה - טהור"**, משום שטומאה בלועה אינה מטמאה, כי גזרו בה **טומאה מדרבנן**.

דנה הגמרא: **מאי טעמא של גזירה זו על טומאת החיה?**

אמר רב הושעיא: גזירה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוודור הרהם [ואחר שהוציא ראשו הרי הוא כליז ואינו בכלל "טומאה בלועה" ומטמא מדאורייתא], ויש לחשוש שמא לא תבחין בכך המיילדת ותגע בו, ותהא סבורה שעדיין הוא בפנים ואינו מטמא. לפיכך גזרו חכמים שנטמאת אף כאשר הוא "בלוע".

שואלת הגמרא: **אי הכי**, אם אכן הגזירה היא שמא יצא ראשו, וידון הדבר כלידה, הרי אף על האשה היולדת **נמי** נגזר טומאה, אף קודם

שהוציא הולד ראשו? ומתרת הגמרא: **האשה, מרגשת בעצמה** אם יצא ראש הולד.

אולם אם כן, אם האשה מרגשת ביציאת ראש בנה, **ותימא**, תאמר לה **לחיה** שראש העובר יצא, ותיוור שלא ליטמא לו. ומדוע גזרים עליה? מבאר הגמרא: **היולדת טרידה**. עסוקה היא בחבלי יצירי לידה, ואין דעתה פנויה להזהיר את החיה מן הטומאה.

לפיכך, גזרים טומאה רק על החיה שבכל מגע עם העובר המת - טמאה היא, ואילו על היולדת אין גזרים לפי שמרגישה היא ביציאת הראש. לעיל שנינו, שנחלקו רבי ישמעאל ורבי עקיבא בענין טומאה בלועה וטהרה בלועה.

וכעת מבררת הגמרא: מאי היכן היא שיטת רבי **ישמעאל**, ומאי היכן היא שיטת רבי **עקיבא**? **דתניא: נאמר [במדבר יט טז] "ויכל אשר יגע על פני השדה" - להוציא עובר במעי אשה**, משום שהנמצא על פני השדה, גלוי הוא ומטמא. ובא הכתוב למעט עובר הטמון ובלוע באדמת השדה, **דברי רבי ישמעאל**.

רבי עקיבא אומר: מפסוק זה "ויכל אשר יגע על פני השדה" אנו דורשים, לרבות טומאתם של גולל ודופק [גולל, הוא המכסה של ארון המת. דופק, הם הכתלים הסוגרים את צדדי הארון], שאף הם מטמאים. וזהו שדורשים מן הפסוק, אך לא דורשין את דינה של טומאה בלועה.

ורבי ישמעאל, מנין הוא לומר את דין טומאת גולל ודופק?

הלכתא גמירי לה, הלכה למשה מסיני היא שגולל ודופק מטמאים. וממילא הפסוק "ויכל אשר יגע על פני השדה" מיותר, וניתן ללמוד ממנו את דין העובר הטמון במעי אשה, שאינו מטמא. שואלת הגמרא: אמנם רבי עקיבא דורש את הפסוק "על פני השדה" לרבות טומאת גולל ודופק.

אולם עדיין יש להבין: **ורבי עקיבא, עובר במעי אשה שהוא טמא מדאורייתא - מנא ליה?** הרי לכאורה פשטות הפסוק הוזה [אף לאחר שלמדנו את טומאת גולל ודופק], מורה שרק טומאת מת רגילה המצויה על פני השדה מטמאת. ומנין לו לחדש שאף עובר במעי אמו מטמא?

אמר רבי אושעיא: אמר קרא [במדבר יט יג] "כל הנגע במת בנפש האדם אשר ימות, טמא ידיה", ומשמע מהפסוק הוזה שמדובר ב"מת" אשר הוא בתוך "נפש" אחרת.

איזהו מת שבתוך נפש של אדם אחר? **הוי אומר זה עובר שבמעי אשה!** ומכאן למידים שאף עובר מת שבמעי אשה, מטמא. שואלת הגמרא: **ורבי ישמעאל**, הסובר שטומאת עובר נלמדת מ"יכל אשר יגע", מה ילמד מ"הנגע במת בנפש"?

ומתרת הגמרא: **האי, פסוק זה, מיבעי ליה, צריך אותו רבי ישמעאל, לרביעית דם הבאה מן המת, שטמאה. שנאמר "הנגע במת, בנפש האדם"**. ומשמע, שנגיעה בחלק מהאדם שהוא

הגורם ומקיים את קיומה של הנפש, אף הוא מטמא.

ואיזהו אותו גורם המקיים נפש של אדם שלמדים או שטמא? **הוי אומר זו רביעית דם**. שחיי האדם תלויין בה, ברביעית זו.

ורבי עקיבא הולמד מ"נפש האדם" את טומאת העובר, מנין הוא לומר טומאת רביעית דם? **ורבי עקיבא לטעמיה, דאמר: אף רביעית דם הבאה משני מתים**, חצי רביעית ממת זה וחצי ממת אחר, **מטמא באהל**.

דתניא: רבי עקיבא אומר: מנין לרביעית דם הבאה משני מתים שטמאה באהל? **שנאמר [ויקרא כא יא] "ועל כל נפשות מת לא יבא"**.

"נפשות" משמע שנים, "מת" משמע רביעית דם, שבחטונה - מת האדם.

ומבואר, שהפסוק מתייחס לדם המתאסף משני נפשות דהיינו משני מתים, וכמות הדם היא בשיעור אחד, שהוא רביעית דם.

מתניתין:

אחר שדנו במשניות ובסוגיות הגמרא הקדמות בעניני טומאה וטהרה של עובר מת הנמצא במעי אמו, דנה המשנה שלפנינו בדין טהרת העובר שהוציא ידו לחוץ, קודם שנשחטה אמו.

לעיל בתחילת הפרק שנינו שעובר אשר הוציא ידו חוץ לרחם אמו, אסורה היד באכילה. ואילו אם חתכו את האבר, מבואר לקמן קצו ב, שטמא האבר הנחתך כנבילה, כדין אבר מן החי.

במשנה להלן מבואר, כי אחר שחתכו את האבר היוצא, שאר בשר העובר הנשאר במעי האם, טהור, ואינו נטמא מחמת מגעו וחיתורו עם האבר היוצא, הטמא. אבל, אם חתכו את האבר היוצא רק אחר שנשחטה האם, נחלקו בזה רבי מאיר וחכמים, וכפי שיתבאר להלן במשנה.

כמו כן, עוסקת משנתנו במקור דין טרפה שנשחטה, שאינה מטמאת כנבילה:

א. **בהמה המקשה לילד, והוציא העובר את ידו החוצה, וחתכה אדם, ואחר כך שחט את אמו,**

הבשר הנשאר בפנים, טהור, ואינו נטמא במגעו עם אותו אבר שיצא לחוץ [ואשר ידנו כאבר מן החי, הטמא ומטמא כנבילה], לפי שנידון העובר כדין חי,

כמו אמו, ואין בהמה חיה מקבלת טומאה בחייה.

ב. **שחט תחלה את אמו** [לאחר שהוציא העובר את ידו], **ואחר כך חתכה לידו, הרי הבשר של העובר הנמצא בפנים, נטמא ב"מגע בנדה"**, על ידי מגעו ביד היוצאת, לפי שאבר מן החי מטמא כנבילה,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים: אין בשר העובר נטמא, כי מגעו ביד היוצאת הוא **"מגע טרפה שחוטה"** [כדין מגע בבהמה טרפה שנשחטה, שעל אף שהיא אסורה באכילה, שחיטתה מטהרתה מידי טומאת נבלה מדאורייתא. רק שגזרו עליה טומאה מדרבנן במקורשין, ולהלן יבואר].

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

עב.

עין משפט
נר מצוה

לח א מיי פכ"ה מהל'
טומאת מת הל"ב:
לח ב מיי שס הלכה ח:
לח ג מיי פ"ב שס הל' טו
פ"ש זכ"מ:
מא ד מיי פ"ד שס הלכה
א:
מב ה ו מיי פ"ב מהל'
אבות הטומאה הלכה
ט:

שיטה מקובצת

א) שמה יוציא ולד ראשו
חוק לפרודור. "נ"ב ע'
תוס' בכורות דף כ"ב ע"א:
ב) לרביעית דם הבאה מן
המת. "נ"ב ע' תוס' מנחות
דף קד ע"א: ג) מטמאה
וטהרה בלועה מיטמאה
ראשה כע"ל:

דבינו גרשום

[illegible]

זין לו טומאת משא וטבעת טהורה נמי
מא נמי משום דבית הסתרים דאדם לא
לא שייך בהו בית הסתרים הוה אמינא
מ"ל דטעמא דמתני' משום בלוע הוא

דעבעטע שטענע בנות היר הוה חלל
ויומאלחם בוקעטע יעולה ואפי' גרולה
שחת אבינע שחא' א מנומח אל דלס
מנה בית הסתרים ומה שפי' טענע
טערוה אל מנומח מחמת אלס
מאוס דביה הסתרים דלס
מנומח אלס אס נעקס אלס נלאל
המה ולייט אר וולען קאמוטו היר
טערוים דלעפי' אלס בית הסתרים
בא חקבלי טעמלה ינבו מ"מ אל
היר לכניד טעמלה דנולל באל המה
היר עייט דללו דני קבול' הוומה
ינבו ווארעלען עיבול' עייט ודינעס
לאל המה טעמלה ומה שפירט מ
דלן ונומח משה אלל למי טעמלה
למה מנוה היר מדרס הוה דנומח
במשא' היר טענע שטענע בנות כיון
דריא' חלל לעמא למשא דלעמא
במשא' אל מהני בית הסתרים
במנו' ופי' ופי' דלס דלס דלס

נמי אתרי צנלה בקומטו טמא נה
דנעמל אל מעמחל תנשס חייטא מעמחל
לכן נראה טעמא דמנשי ממש
דכלוע הוא וז"מ אשמעני דבה כשני
טעמא דממחלי אל אשמעני ליה
דכלוע דהש"ס דטומאה צנעלאל
מטמאה היינו טורה צנעלאל אכל
טורה הצלוע מטמאה וכן
טורה הצלוע אל מטמאה היינו
מטמאה דעלמל ואל מטמאה
הצלוע טמא ואין לתמוה אין דכל
אלאשמעני כאן בשתי טעמא
כס דכתי פירשו כס טעמא
צלוע אינ מטמאה אל הדס
הצלוע הש"ס טעמא וז"מ אל איה
מטמאה טורה שאכלה וז"מ מנא לה
לרבה אל טורה צלוע אל מטמאה
מטמאה שאלה אל לא חייטא
למזיד פתיל וי"ל דכלוע מלמא דרש
בה מן האוכל אל צנעלמי
טעמא דכלי חמוד ללוי חמא

לחלול בתרומה ונעזת בטומאה שבמשיכה
נעזת ומי מרחק בלע נעזת מרחק סובל
המחשבה לזכר אפילו ושכני וכסא
המים שנכשלו וברי שלחן מקטמח לא
אזכר נעזת נכשלת דע שחבא אללה
אלמח דטומאה בלוע טמאה ועטמח
דמקנע צות טמאה לא מוטמח לא במשח
שכח וצ"ח וצ"ח וצ"ח וצ"ח וצ"ח וצ"ח
פי יולדת טמאה פנים בראש דקלמח
ומה לחמלי קצת קטל אפי' בוליד דא
מבזבז אפי' דעד שיחא כילוד לא טמאה
דטומאה צבעה אפי' אלל משום לא
ומחא לצינח דרע' משעמ' דרע' אפי' אפי'
טמאה עובר נמשי אמו אפי' לא
טמאה:

שכח סבר דרס אס למקסות ונפשת מבי
עובר את דרס וחתבה ואח"כ שחמ
קרב צלילה: **והכמים** אומרים שחמ
שבחן טמור דלי מחיים מוטמח הכי
לא דוקא לפי שהוא בפנים דאפי'
טמח א"ל מור כנחן באוליד דרס לחן
נעזת מוטמח:

אע"פ שהוא אב הטומאה
לא מטמאה מחמת אדם טעם
מטמא אבל צב' טבעות ד'
במקושרים צחוכו ליטמו

שתי טבעות דמו קמו
האמר רבה שאני עובר
אמר רבא עובר סופו
ל' לצאת אלא אמר רבא
ספק אמר ר' יהודה וזמנו
ל' מילתא וזורה אלא
ל' מדרבי תורה אלא
ל' עקיבא
ל' אשה מלא אפי' ל'
ל' כמעט אשה גזרו
מאי עומר^ט אמר ר'
יציא ולד ראשו חוץ
לחיה מרידא מאי ר'
לחיה ויכל אשר יניק על
ל' כמעט אשה דברי ר'
ל' רבות גולל ודפק ור'
הלכתא גמרי ל' ור'
ל' מדאורייתא מנא ליה
קרא^י הנוגע במת בנפש
אדם הוא אומר זה עובר
מעל האי מיבעי ליה
זו המת שחשמהא
נפשה האדם איזהו נפש
זו אומר זו רביעית דם
אף רביעית דם הבא
אלו^י ר' חנינא ר"ע אומר
הבאה משני מתים
ל' כל פשוטות מה
אחד: **מתני'** כהנא
ר' אבהו ר' ידו והחכה
הבשר טהור^ט שחמט את
הבשר מנע בגלה דברי
י' מנע טרפה שחוטא
מה

וקאמר רחמנא דטוור אפי'
ואסור לטמאה וא"ת שתי ט'
ואוכל בתרומה ויש לומר
לאכול תרומה כבר יש שבע
סמוך לנקב וכשזולע תרומ

ומאה שצעה והאשה טהורה:
א דאשה טהורה משום מגע
בצעת אין סופה ללא. בתמיה:
טורה. ל"ל למימר כולי האי

והא עובר וחיה רב
ממלא לה עובר לחיה
הואיל וסופו לרצוח
לצאת מבטן אין סופו
פומבדיתאי ידעי מע
רב ויסק דאמר ר' יוסי
שמואל "שמואל זו
מדברי סופרים מאי
מדברי סופרים דלא
דאמר 'עובר במעי א
ישמעאל דאמר עובר
בה שמואל מדרבנן
הושעיא גזירה ה' שמ
לפרוודורו אי הכי א
בעצמה ותימא לה
ישמעאל ומאי ר' ער
פני השדה להוציא ע
ישמעאל ר' אומר
ישמעאל גולל דומי
עובר במעי אשה חמ
אמר ר' אושעיא אמר
אחריו מת שבכנש של
שבכמי אשה ר' ה
ר' ירבייה ר' אבהו
שנאמר הנוגע במת ב

מאשר שלק שיערו שחיות
טוע אצ"פ שחיות מהמת
היה טרפה שחיות שחיות
ל אלא מדרגים צומקים:

לה עוצר לחיה. ש"מ דטעמא
תרים הוא ולא משום בלוע: ע

[illegible][illegible]

והא עור
וקמטמי
בית הס
טומאה
לימא טו

גורת אור השלם

1. וְכָל אֲשֶׁר יֵצֵעַ עַל פִּי
הַשְּׂדֵה בְּחֹלֶל הָרֵב או
בְּמַת או בְּעֵצֶם אָדָם או
בְּקֶבֶר יִטְמָא שְׁבַעַת
יָמִים: כַּמְדָּבָר יֵט טו
2. כָּל הַנֶּגַע בְּמַת בְּנֶפֶשׁ
הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת וְלֹא
יִתְחַטֵּא אֶת מִשְׁכָּנוֹ יִי
טָמֵא וְכִכְרֶתָהּ הַנֶּפֶשׁ
הַזֶּה מִיִּשְׂרָאֵל כִּי מֵא
נָדָה לֹא זָרַק עָלָיו טָמֵא
יִדְוֶה עוֹד טָמְאָתוֹ בּוֹ:

אָ אַזאַביו וואָאָמו דא
מא: ויקרא כא יא

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] רש"י ד"ה הכשר מגע
נגלה וכו' אי נמי אס ילא.
מלת ילא נמשק. ור"ב מלא
קלף ילא כרי חקדא לקמן
ד"ל ע"ד ע"א דנשבורג
מת לכ"ע שמיטה שושה
יפול עישה' ותפסר רשי'
זוא כרזש שס דסלניג רשי'
חבל עזרוב מת ודו"ק:
[ב] חוס' ד"ה (נעמוד
הקודס) אי קאמר וכו'
חמת כניס שלא עטמא
וכי' כלי'.

מוסף רש"י

[illegible]

עב:

עין משפט
נר מצוה

בזג א מיי פ"ב מהל'
 אבות הטומאה הל"א:
 ב [מיי שס פ"א הלכה ג]:
 ג מיי שס פ"ב הל' ו:
 מד ד ה מיי פכ"ג מהל'
 כלים הלכה ט:

שיטה מקובצת

א] דה"ל מדרס ומגע זב
כר':

רבינו גרשום

[illegible]

בהמה המקשה

שהחור מן המדרס. מתחלה כשנעמא מדרס נרץ לומר דהיה שם פשוטי כלי עץ מפסיק בין רגלו לבגד דאי אין שם פשוטי כלי עץ לא הוה פליג ר' יוסי דהא בא לו מדרס ומגע זב ביחד אלא היה יחף או מדרס ומגע מדרס אם היה נעול וכשבא בבת אחת מודה ר' יוסי דמשמע בהקומץ

מה מצוין "בטרפרה ש" שחיטה בהמה תמורה ר"מ לא אם שיהיה דבר שגופה תמורה גופה⁽⁶⁾ מנין לטרפרתא אמרור בהמה במאה אסורה באכילה מזה שחיטתה משמרתה⁽⁷⁾ שחיטה לא אם אמרור היתה לה שעת הכישרון לה שעת הכושר מוטו שגולדה חרפה מן הענין בבהמה במאה שחיטתה חמור בטרפה שחיטתה שחיטה חי אין שחיטתו במינו שחיטה: **נב** הסתרים היא ואמרו בממאי לימא ר' מאיר שגילוש שחולק נטא מגע מדרס⁽⁸⁾ דברו י"ב באיזה מדרס נגע זב שיהא במא מגע זב עולא ר' הל' שא"ל שלל אכל שלש שלש אכל בשעת פרישתו מאיזה מאביהן הא נמי בשעונו טומאה מאבר ורינה קאי עובר לחתיכה קאי

[illegible]

בהמה המקשה פרק רביעי חולין

ממה מצינו. כדקמני לקמיה ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרת: אף ששחיטת צמח טהור אם האכר גרס': לא אם טיהרה שחיטת טרפה אופה. שחיטתה מן הדין הוא שהרי דבר שגופה: ומנין לטרפה ששחיטתה מטהרת. דשם אינה מטהרת ומן הדין אינה מטהרת

שזהמה טמאה! אסורה! אסורה! צאלען
 ווערען אסורה צאלען: וואס טמאה
 אין שטעטעס מערסטנס. מלמלען
 דעם מיט צבורות דעמייט! ללל
 זעהנען גאר ערליך מפרסען פערקע ווי!
 כל הנוגע דעם 'טמאה'! לעצטע וואלע
 טמאה! שאל טמאה! שטעטעס וואלע
 דין הוה שדך אסור צאלען! זעהנען
 טמאה! אסורה! צאלען! עס שדך אין
 שטעטעס מערסטנס דעמייט! טמאה!
 עס! ללל! אף צמהה טמאה! לא!
 מטהרען שטעטעס! און דורך!
 צעהנען טמאה! אסורה! אסורה! ווערען

בְּכָן מִזֶּה שֶׁבִּבְחַת הַר
לְכָן מִינֵי לֹא אֵם אִמְרָה
אֵין בְּמִנְיָה שְׁחִימָה
בְּכַמְנָה שְׁחִימָה ז'ב'
וַחֲתִירוּ לִפִּי שְׂאֵן
אִמְיָי *וְמוֹאֲמָה בִּית
בִּית הַמִּסְתִּיר א'ב'
שְׁעִמְיָה *דִּתְנֵן שְׁלֹשָׁה
יָדוֹ כִּן הַמִּדְרָם אֲבָל
ד"מ *וְתַנְיָא א"ר יוֹסִי
שֶׁהָ אֵלֹא שָׂם גִּנֵּעַ בִּי
אוֹ אִיחָמֵר עַלֹּה אִמְרָה
הָ עַל שְׁלֹשָׁה שְׁנָחֵל
הַבְּחֹת מִבְּנֵי גִדּוֹל
כִּן מִקְבִּילוֹת מְוֹאֲמָה
פְּרִישְׁתוֹ מֵאִבֵּר מִקְבֵּל
בְּנֵי לֹא חֲלִיתִיבָה
יִסְבֵּל הָעוֹמֵד לַחֲתוּךְ
הַחֲתוּךְ

[illegible]

אפי' בבגד שהיה עומד כל שעה מתוח והיה אם פשוטי בני עץ
 וכו'. ואפי' ולקמן בשעור הפרטות (דף קס"ח): גבי החותך שבר
 בלבוש אפי' כ"י יוסי בדשעת פריטתו מקבל טומאה מהאבר ודומק
 מה יוסי דעני' ללוקמן גבי בנינו בכו כל מה מקבל טומאה מהאבר
 ומיחו בפי' כיצד זולין (פסחים דף פ"ה ט"ז ור"מ) גבי אבר שלא
 נהג דלא גזור טומאה על היואל דא"י היה מטמא מה שבפנים ומשני
 טומאת

מסורת הש"ס

(א) [נקמן קצט. נדה
מא: (ב) כלים פכ"ז מ"י,
(ג) מלת ותמא טעות
הדפוס שהרי הך מלתא
לדמר ר' יוסי נשנית נמשנה
כלים שס, (ד) [פסחים
פסא, (ה) [שמיני פסדה ד,
(ו) [ויקרא יא, (ז) [שס,
(ח) [ויקרא טו, (ט) צ"ל
משוירת, רש"י, (י) פי'
הוא כלי שרת, (כ) צ"ל
דקח אמינא.]

גליון הש"ס

נבט' (דברי ר"מ ותניא).
נראה שלא לגרוס אלו
סיבות:

מנהלות הב"ח

(א) גמ' רמנין לטרפה
ששחיטתה וכו' טמאה
אקורה באכילה וטרפה
כז"ל ותיבת אף נמחק:
(ב) תוס' ד"ה בשעת וכו'
בשר מאבד מן החי:

הגהות מהר"ב

רנשבורג
[א] רש"י ד"ה שחלק
וכו' חזי לעניים ולעשירים.
מלת ולעשירים נמחק. ונ"ל
נ"ל למחקו או דל"ל ולא
לעשירים דהכי איתא בשבת
דף כ"ז ע"ב:

ע"ב ע"ב ומבארים חכמים את שיטתם: **מה מצנינו**, [כשם שמצנינו להלן] בבהמה טרפה, ששחיטתה מטהרתה מטומאת נבלה, על אף שהיא אסורה באכילה, אף שחיטת בהמה [האם] תטהר את האבר היוצא מטומאתו, אף שאסור באכילה.

אמר להם רבי מאיר: לא ניתן לדמות דין שחיטה בטרפה, לשחיטת האם שתועיל לטהרת האבר היוצא.

כיון שאם טיהרה [כלומר, אף אם מטהרת] שחיטת טרפה אותה מידי טומאת נבלה, זאת משום שהשחיטה נעשית בדבר שהוא גופה, כלומר, בגוף הבהמה.

אולם, אותו אבר היוצא, הרי הוא דבר שאינו גופה של האם הנשחטת, והאם יתכן לומר שאף כלפיו תועיל השחיטה, ותטהר את האבר, על אף שהוא דבר שאינו גופה?!

ג. ודנה המשנה: **מונין לנו כלל, לטרפה, שחיטתה מטהרתה** מידי טומאת נבילה? והרי הסברה נותנת להדיף, שהרי **בהמה נמאה אסורה באכילה**, גם אם נשחטה, ואף טרפה אסורה באכילה.

וכיון שדינם שווה בענין אכילה, יהיה כן דינם גם לענין טומאה -

מה בהמה טמאה האסורה באכילה **אין שחיטתה מטהרתה** מידי טומאת נבלה, אף טרפה, שאסורה באכילה בבהמה טמאה, לא תטהרה שחיטה.

ומחלוקת המשנה בין טריפה לטמאה: **לא! אין לדמות ביניהם**. כי אם אמרת **בהמה טמאה** שטעם טומאת נבלתה הוא משום **שלא היתה לה מעולם שנת הכושר** [ושלא היה שעה אחת שהיתה ראויה לשחיטה ולכשרות אכילה, אשר מכוחה של שנת כושר זו, יכולה היתה נבלתה כעת להיטהר על ידי השחיטה. אלא מעת ברייתה היתה טמאה].

תאמר בבהמה טרפה, שאין לטמאות את נבלתה כנבלת בהמה טמאה, משום **שהיתה לה שנת הכושר** קודם שנטרפה, ועל ידי שחיטה, היה לה להיות כשרה ככל בהמה טהורה. וכיון שראויה היא מעיקרה לשחיטה, שוב לאפקה ממנה תורת שחיטה, ואף אם נטרפה יש לנבלתה טהרה על ידי השחיטה.

אולם חילוק זה נדחה: **טול לך מה שהבאת בחילוק זה** [שלטמאה לא היתה שנת הכושר, ולטהרה היתה דעת השלשון], כי הרי בהמה טהורה **שנולדה טרפה מן הבטן**, ומעולם לא היתה לה שעת הכושר, **מונין שנבלתה לא תטמא** ושוב נמצא שאף שחיטת הטרפה אינה מצילה מידי הטומאה.

אלא החילוק בין טמאה לטרפה כך הוא: **לא ניתן לדמות בין טמאה לטרפה**. לפי שאם **אמרת בבהמה טמאה** שאין נבלתה נטהרת על ידי השחיטה, **שכן אין במינה שחיטה**. שלא שייכת שחיטה המתירה באכילה במין הבהמות הטמאות.

תאמר בבהמה טהורה טרפה, שיש **במינה שחיטה**, לפי שהיא בכלל בקר וצאן טהורים הראויים לאכילה [כאשר כשרים הם, ולא נטרפם].

ומשום כך, אף כאשר היא עצמה אסורה באכילה ממתנת טריפותיה, תועיל לה השחיטה לטהרה מידי טומאת נבלה.

אבל בן שמנה חי שנולד קודם שהשלים זמן עיבורו, **אין שחיטתו מטהרתו** מידי טומאת נבלה

[ודאי שאסור הוא באכילה] **לפי שאין במינו שחיטה**. שהרי הוא אינו בכלל "בקר וצאן" אלא ממין הנפלים הוא. ועדיין לא הגיע לכלל שם "בהמה", ולכן אף אין שחיטה מטהרתו.

גמרא:

שנינו במשנתנו, אם היוצא העובר את ידו, ושחט תחילה את האם, לדעת רבי מאיר נטמא בשר העובר בטומאת נבלה מחמת מגעו עם האבר היוצא.

מקשה הגמרא: **אמאי** מדוע נטמא העובר? והרי הטומאה הבאה לו על ידי מגעו באבר היוצא, בתוך גוף האם, שמקום סתר הוא. **וטומאת מגע הנוצרת בתוך בית הסתרים - לא מטמאה!**

למאן, האם יש לנו לתרץ ולומר שרבי מאיר הולך **לטעמיה**, שטומאה בלועה מטמאה.

דתנן: מדרס הוב [כלומר, דבר המשמש את הוב בעמידתו עליו] הריחו אב הטומאה. ואין טומאה זו חלה אלא במדרס שיש בו לפחות שלשה טפחים על שלשה טפחים.

בגד של שלשה טפחים על שלשה טפחים, שנעשה מדרס לוב, **שנחלק** לכמה חלקים, ושוב אין בכל אחד מן החלקים שיעור של מדרס הטמא, הרי הוא **טהור מן טומאת המדרס**.

אבל בכל זאת, **טמא בטומאת מגע מדרס**. דהיינו, כיון שכאשר היו החלקים הללו מחוברים זה לזה [שהיו חלק טומאת המדרס], הם נגעו זה בזה, וטמאו זה את זה כדיון מדרס הנוגע בכלי או בבגד, שמטמא אותו במגעו בדרגת ראשון לטומאה. הרי נמצא שחורף טומאות מדרס שהיתה בהם [שהיא "טומאת מגע מדרס" שהיא ראשו לטומאה, וטומאת המגע שנגעו במדרס לא פוקעת מהם בהתחלק המדרס לחלקים קטנים, **דבוי רבי מאיר**].

ותניא, אמר רבי יוסי [על דבר רבי מאיר]: חלקי המדרס הללו, טהורים הם לחלוטין, אף מטומאת מגע, כי:

וכי באיזה מדרס נגע זה [דהיינו, כל אחת ואחת מחתיכות הבגד הללו]? הרי כאשר היו מחוברים יחדיו למדרס הוב, היה מגע חיבורן זה בזה "מגע בית הסתרים" [שהיה החיבור שבין חלק לחלק הוא בתוך עובי הבגד, והוא נסתר ואינו גלוי].

אלא, ישנה אפשרות אחרת שעל ידיה יהיו חתיכות הבגד טמאות, והיא, **שאם נגע בו זב בשעה שנעשה למדרס**, שעמד עליו כאשר הוא [עליו] [שעמד עליו יתף אחר שכבר היה למדרס], **שיהא טמא הבגד**, אף בטומאת **מגע זב**.

נמצא, שמחלוקת רבי מאיר ורבי יוסי, היא האם לדעת רבי מאיר, טומאת בית הסתרים מטמאת, ולכן חלקי המדרס טמאים בטומאת מגע, על אף שמגעם היה נסתר. ואילו לדעת רבי יוסי, טומאת בית הסתרים אינה מטמאת, ולכן אין החלקים טמאים בטומאת מגע.

אך הדין: הגמרא: אין להוכיח ממשנה זו, שכדעת רבי מאיר נאמרה, אלא אף לדעת רבי יוסי היא אמורה.

וכי לאו איתמר עלה, האם לא על משנה זו, **אמר**

עולא: לא שנו שחולק רבי יוסי על רבי מאיר, אלא בבגד שדרס בו הוב, שהיה בו שלשה טפחים על שלשה טפחים [שהם שיעור בגד הנעשה למדרס הוב], **שנחלק**, ובכל חתיכה יש פחות משלשה טפחים, כך שבשעה שנחלקו החלקים זה מזה, לא היה באף אחד מהם שיעור הראוי לטמא בטומאת מדרס. ולכן אין אף אחד מן החלקים הללו יכול לטמא את חברו בטומאה זו בשעת התפדרותם, על אף שבשעת ההתחלקות אין זה מגע של בית הסתרים. ואילו קודם שנחלקו, בהיותם מחוברים, הם אינם מטמאים זה את זה, לפי שהמגע בשעת החיבור הוא מגע של בית הסתרים. ולכן סובר רבי יוסי שאין החלקים טמאים.

אבל, חתיכות בגד שמידתן שלש אצבעות על שלש אצבעות, **הבאות ונחתכות מבגד גדול** שנטמא טומאת מדרס וחתכו ממנו מידת שלש אצבעות זו, מודה רבי יוסי שיש בהן טומאה. ואף שאין זו טומאת מדרס לפי ששלוש אצבעות אין בהם כדי שיעור מדרס, מכל מקום, יש בהן טומאת מגע מדרס, שהרי **בשעת פרישתן**, כלומר, בשעה שנחתכו **מאביהן** [דהיינו הבגד הגדול, שנשאר בגודל הראוי להיות מדרס גם בשעה שפירשו ממנו החתיכות הקטנות], נטמאו במגעו, שהוא מגע מדרס הוב. ולפיכך **מקבלות טומאה** על ידי המגע **מאביהן**.

ואין זו טומאת בית הסתרים, לפי שחיתוך הבגד אינו נעשה בבת אחת לכל עובי הבגד. אלא בתחילת החיתוך עדיין הבגד עבה, וככל שנמשך החיתוך [אף שנעשה הדבר בזמן קצר], הולך עובי הבגד ומצטמצם, עד שנחתך ונפדר לחלוטין. לפיכך, בשעה שפורשת החתיכה הקטנה משאר הבגד, הרי שמגע אותו עובי מועט ומצומצם הנפדר, הוא מגולה ואינו בית הסתרים. ולכן אף לדעת רבי יוסי יש בו טומאה ממגע הבגד הגדול שהוא מדרס הוב ואב הטומאה.

ואם כן, הא, במקרה המובא במשנתנו, ששחט את האם ואחר כך חתך את האבר היוצא, נמו, אף בו הדין כך, **בשעת פרישתן** של שאר חלקי העובר שבפנים **מהאבר הנחתך**, אף הוא העובר, **מקבל טומאה מהאבר**, כי בשעת החיתוך הסופי אין זה בית הסתרים, היות והחיבור שבסוף החיתוך, מגולה הוא.

נמצא, שאף רבי יוסי מודה שבאופן זה העובר טמא מחמת מגע הטומאה באבר היוצא. ומביאה עתה הגמרא סברה נוספת לכך שדעת רבי מאיר במשנתנו, אינה בהכרח לשיטתו בבגד הנחלק מטומאת מדרס. אלא לא בהכרח שרבי יוסי יחלוק על דעת רבי מאיר כאן, וכדלהלן:

רבינא אמר: אין לרמות בין מה שאמר רבי יוסי שבגד הנחלק טהור, למה שאמר רבי מאיר כאן שאבר היוצא נשאר בטומאתו אף לאחר שנשחטה האם.

כי בגד, **לאו לחתיכה קאי**, אינו מיועד לחותכו, אלא אדרבה, טוב לו שישאר שלם. ולכן, רואים אותו כשלם. והחיבור שבין כל חלקי הבגד הוא מקום בית הסתרים. ולפיכך סובר רבי יוסי שאין בהם טומאת מגע מדרס הוב.

אבל אבר העובר היוצא לחוץ, **לחתיכה קאי**. עומד הוא לחותכו, שהרי הוא אסור באכילה, ויש לחותכו משאר אברי העובר המותרים.

זכריה פרק א

קפא

יִשְׁבֹּת וְשָׁקֶטָה: י וַיַּעַן מַלְאָךְ יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה צְבָאוֹת עַד מָתִי אֶתֶּה לֹא תִרְחֹם אֶת יְרוּשָׁלַם וְאֶת עָרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר זַעֲמַתָּה זֶה שְׁבָעִים שָׁנָה: י וַיַּעַן יְהוָה אֶת־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי דְבָרִים טוֹבִים דְּבָרִים נְחֻמִּים: י וַיֹּאמֶר אֵלַי הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת קְנָאתִי לִירוּשָׁלַם וּלְצִיּוֹן קְנָאָה גְּדוּלָּה: י וְקֶצֶף גְּדוֹל' אֲנִי קֶצֶף עַל־הַגּוֹיִם הַשְּׂאֲנָנִים

רש"י

העכו"ם: (יב) ויען מלאך ה' הוא הדובר בי: יודע שדברים טובים נעשו: (יד) קנאתי: (יג) ויען ה' את המלאך הדובר בי דברים ציון. מתפרע אנא פורענות דין ירושלים מן טובים. לא ששמע הנביא מה ענה אך ממה המציקים לה: (טז) השאננים. אשר אלו שאמר המלאך לו קרא לאמר קנאתי וגו' אני אומרים עליהם שהם יושבים ושקטים: אשר

מצודות דוד

בכיפה והראה לו בדמות סוסים לרמוז על המהירות וקלות הנוגעה והיה הרבה מכל מין לרמוז על מרבית המהירות וכדרך שראה במראה אחרת כמ"ש והנה ארבע מרכבות וגו' במרכבה הראשונה סוסים אדומים וגומר (לקמן ו)

והאדומים בכללם ירמוזו על בבל שנאמר בו אנת הוא ראשה די דבא (דניאל ב) ומראה הזהב אדומה היא והמלאך שרכב על אחד מהאדומים בא לרמוז שלא במקרה נפלה בבל אבל ה' שלח מלאכו והוא רכב עליה וכבשה תחתיו והעמידה בין ההדסים אשר במצולה לרמוז שמפלת בבל היתה בארצה שעמדה במצולה כמ"ש האומר לצולה חרבי (ישעיה מד) ובה גדלו הדסים מרובים והשרוקים ירמוזו על מדי ופרס שהיו שתי מלכויות בא הרמוז בסוסים בעלי מראה מחולפי הגוונים ולא בעלי גוון אחד והלכנים ירמוזו על אנשי יון ויתכן שזהו לפי שמנהגם היה ללבוש מלבושי לבנים וכל טיבם יופיים שהיו לבנים בהפלגה (ולא הראה לו במראה ההיא ממשלת טיטוס לפי שממשלתה היתה אחר חורבן בית השני ועדיין לא דבר בו מהחורבן הזה ולאחר שדבר בו מזה הראה לו באמת רמזים גם ממשלת טיטוס: (יב) מלאך ה'. העומד בין ההדסים: ה' צבאות עד מתי אתה וגו'. כאומר אף אם המשלה המלכויות ההם כ"א בזמנו ומסרת שרי מעלה מהעכו"ם תחת שר מעלה של כל המושל בזמנו אבל הלא אתה ה' על צבאות מעלה ומטה והכל בידך ומדוע לא תרחם אתה את ירושלים וכו'. הלא אתה שר ישראל ואתה מושל בכל: אשר זעמתה. אשר כעסת עליהם זה זמן ע' שנה מעת חורבן הבית וכאומר הלא עדיין הם בכלל הזעם אם הם נכנעים למלכי מדי ופרס: (יג) את המלאך הדובר בי. למען יאמרם הוא אלי: דברים טובים. הם הדברים שצוה לו המלאך לקרוא אותם לפרסמם בריבים: (יד) קנאתי לירושלים. בעבור מה שעשו העכו"ם לירושלים ולציון כועס אני הרבה: (טז) וקצף. עתה יפרש שהקצף היא על העכו"ם היושבים שאנן והשקט על אשר אני קצפתי מעט על ישראל והמה עוד ואלו הקצף לעשות רעה עוד יותר ממה שקצפתי:

זכריה פרק ב

קפב

אֲשֶׁר אֲנִי קֶצֶפְתִּי מְעַט וְהִמָּה עֲזָרוּ לְרַעְיָה: י לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה שְׁבֹתִי לִירוּשָׁלַם בִּרְחֻמִּים בֵּיתִי יִפְנֶה כֹּה נֶאֱמַר יְהוָה צְבָאוֹת וְקוֹה (וְקוֹ קרי) יִנְטָה עַל־יְרוּשָׁלַם: י עוד | קְרָא לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת עוֹד תְּפוּצָנָה עָרֵי מְטוֹב וְנַחֵם יְהוָה עוֹד אֶת־צִיּוֹן וּבַחֵר עוֹד בִּירוּשָׁלַם: ס ב * וַאֲשָׂא אֶת־עֵינַי וָאֵרָא וְהִנֵּה אַרְבַּע קִרְנוֹת: ג וַאֲמַר אֶל־הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי מַה־אֵלֶּה וַיֹּאמֶר אֵלַי אֵלֶּה הַקִּרְנוֹת אֲשֶׁר זָרוּ אֶת־יְהוּדָה אֶת־יִשְׂרָאֵל וִירוּשָׁלַם: ס ג וַיֵּרָאֵנִי יְהוָה אַרְבַּעַת חֲרָשִׁים: ד וַאֲמַר מַה אֵלֶּה בָּאִים לַעֲשׂוֹת וַיֹּאמֶר לֵאמֹר אֵלֶּה הַקִּרְנוֹת אֲשֶׁר־זָרוּ אֶת־

רש"י

אני קצפתי. על עמי מעט: והמה עזרו. על הקצף לרעה: (טז) וקו ינטה. למוד חומותיה ארכה ורחבה: (ב) אלה הקרנות. אלה העכו"ם אשר בארבע רוחות השמים אשר נגחו בקרניהם את יהודה וירושלים עד אשר זירום: (ג) ארבעה חרשים. נגרים היודעים לנסר את הקרנות ורבותינו פירשו במסכת סוכה מי הם: (ד) ואומר מה. אלה הקרנות

מצודות דוד

(טז) וקו. ענינו מוט המשקולת של הנגף וכן קו לקו (ישעיה סח): ינטה. מל' הטיה: (יז) תפוצנה. ענין פזר כמו ומלגה נפלה כל הארץ (דברים יט): (א) קרנות. מל' קנן: (ב) זרו. פזרו כמו ולמסס אזרה נגוס (ויקרא ט): (ג) חרשים. אומנים כמו חרש עלים (ישעיה מד): (ד) כפי. כשיעור כמו איש כפי אכלו (שמות יט): לידות.

עוֹד תְּפוּצָנָה. ר"ל עוד יבוא חרבן וגלות על הבית השני ויפוצו יושבי ערי יהודה מכל טוב ויחסו מן הארץ הטובה: ונחם ה'. ואח"כ בגאולה העתידה ינחם ה' עוד את ציון ויבחר עוד בירושלים וכאומר הנה אז תהיה גאולה שלמה גאולה עולם ואז ימשלו הם על כל האומות: (א) וארא. במראה הנבואה: ארבע קרנות. הם רמז שנגחו בימים הקדמונים את ישראל כבעלי קרנים עם הקרן: (ב) מה אלה. ר"ל על מה מרמוז: אלה הקרנות. ר"ל זה מרמוז על הבבלים שהרעו לישראל וכאלו נגחו אותם בקרן עד שפורו אותם הנה והנה: את ישראל. כמו ואת ישראל בוי"ו: (ג) חרשים. אומנים היודעים לגדע ולהפיל את הקרנות: (ד) ויאמר לאמר. ר"ל ה' אמר אל המלאך שיאמר לי: אלה הקרנות וגו'. ר"ל על כי אלה הקרנות וכו' הרעו לעשות כשיעור אשר איש מירשאל לא נשא ראשו מפניהם ולכן באו אלה החרשים להחריד את הקרנות ולהפיל אותם על אשר שהיו מרימי קרן על ארץ יהודה ולורחם ולפורם והחרשים ההם מרמזים על כל מלך בזמנו שהחריד וכבש את המלך שמשל לפניו

זכריה פרק ב

קפד

יְהוָה כְּפִי-אִישׁ לֹא-נִשְׂא רֹאשׁוֹ וַיֵּבֹאוּ אֱלֹהִים לְהַחֲרִיד אֹתָם
לִידֹת אֶת-קִרְנוֹת הַגּוֹיִם הַנְּשָׂאִים קֶרֶן אֶל-אֶרֶץ יְהוּדָה
לְזִרְזוֹתָהּ: ^א וַאֲשָׁא עֵינַי וַאֲרָא וְהִנֵּה-אִישׁ וּבִידוֹ חֶבֶל מִדָּה:
וַאֲמַר אָנֹכָה אֶתָּה הַלֵּךְ וַאֲמַר אֵלַי לָמַד אֶת-יְרוּשָׁלַם לְרִאוֹת
פְּמַה-רַחֲבָהּ וּכְמָה אֲרַכָּהּ: ^ב וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ הַדֹּבֵר בִּי יַעֲזָא
וּמֶלֶךְ אַחֵר יַעֲזָא לְקִרְאָתוֹ: ^ג וַאֲמַר אֵלָיו (קרי) רֵץ דְּבַר
אֶל-הַנֶּעַר הַלֵּז לֵאמֹר פְּרוֹזוֹת תִּשָּׁב יְרוּשָׁלַם מֶרֶב אֲדָם
וּבְהֵמָה בְּתוֹכָהּ: ^ד וְאֲנִי אֶהְיֶה-לָּהּ נֶאֱמַר יְהוָה חֹמַת אֵשׁ סָבִיב

רש"י

אשר ראיתי בראשונה: אשר זור את יהודה. והשפילום עד כפי איש לא נשא ראשו ולא נתנו לאחד מבני עמי להרים ראש: ויבאו אלה החרשים להחריד אותן הקרנות ולידות אותן: לידות. להשליך: (ח) חבל מדה. חוט המדה למדוד את ירושלים כמה יהיה ארכה ורחבה: (ז) והנה המלך הדובר בי יוצא. הוא

מצודות ציון

ענין הפלה והסלקה כמו ידו אליה (יכנס) ^א: הנושאים. ענין הרמה: לזרזותה. לפורס: (ח) חבל מדה. קו המדה: (ז) אנה. לסיק כמו אנה אמתו עולים (דברים) ^ב: (ח) ריץ. ענין מהירות ההליכה: הלו. הוא וכן מה הסיק הלו (מ"ב) ^ג: פרוזות. ר"ל מגלי חומה סביב וכן

והחרש האחרון הוא מלך המשיח אשר יחרד ויכבש את המלכות הרביעית (ואף שכבר נפלה בכל הראה לו המקום כפי הגזירה וכאלו עמד לפני מפלת בבל): (ח) והנה איש שבא איש ובידו היה חבל מדה שרגילין למדוד בו את החומות: (ז) ואומר. שאלתי את האיש להיכן אתה הולך עם חבל המדה: לראות כמה רחבה. ר"ל כמה יש עתה ברחבה ובארכה וכאלו מראה בזה שקטנה היא עכשיו מול הגודל שתהיה לעתיד: (ז) המלך הדובר בי. אין זה שהיה בידו חבל המדה: יוצא. אל מול המלך הבא לקראתו לשאול ממנו מהו ענין המדידה כי חשב פן המדידה היא להודיע שכן יהיה לעתיד מבלי תוספת: יוצא. לקראתו. להגיד לו ענין המדידה: (ח) ויאמר אליו המלך הבא אמר אל המלך הדובר בי ריץ חיש מהר ודבר אל הנער הזה הוא זכריה כי היה עורנו נער: פרוזות. ר"ל אל יחשוב גם הוא כמור שכן יהיה גם מדת העיר לעתיד כי לא כן הוא אבל המדידה בא להראות שקטנה היא עכשיו מול הגודל שתהיה לעתיד כי אז תהיה ירושלים מיושבת כעיר פרוז אשר אין חומה סביב לה כאלו אין לה קצבה ומדה והוא ממה שהיה בתוכה הרבה בני אדם ובהמה רבה וכאלו לא יכילם מקום נגדו: (ט) ואני אהיה לה וגו'. ר"ל ועכ"ז לא ידאגו מפחד הבבליים כי

זכריה פרק ב

קפד

וּלְכָבוֹד אֶהְיֶה בְּתוֹכָהּ: ^א הוּא הוּא וְנָסוּ מֵאֶרֶץ צָפוֹן נֶאֱמַר-יְהוָה
בִּי כְּאַרְבַּע רוּחוֹת הַשָּׁמַיִם פִּרְשָׁתִי אֶתְכֶם נֶאֱמַר-יְהוָה: ^ב הוּא
צִיּוֹן הַמְּלִטִי יוֹשֶׁבֶת בֶּת-בְּבֵל: ^ג בִּי כֹה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת
אֲחֵר כְּבוֹד שְׁלַחְנִי אֶל-הַגּוֹיִם הַשְּׁלָלִים אֶתְכֶם בִּי הִנֵּנִי בְכֶם
נֹגַע בִּבְבֶּת עֵינָיו: ^ד בִּי הִנֵּנִי מִנִּיף אֶת-יְדֵי עֲלֵיהֶם וְהָיוּ שְׁלָל
לְעַבְדֵיהֶם וְיִדְעוּתָם בִּי-יְהוָה צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי: ^ה רָנִי וְשִׂמְחִי
בֶּת-צִיּוֹן בִּי הִנְנִי-בָא וְשִׁכְנָתִי בְּתוֹכָךְ נֶאֱמַר-יְהוָה: ^ו וְנִלְווּ גוֹיִם

רש"י

שכינתי לכבודכם: (ז) הוּא הוּא. אין הוּא אלא לשון הכרזה והזקקת קיבוץ וכן ת"י אכלו למבדריא הכריוז כמו (שמואל ב כב) ירעם מן שמים, אכלו מן שמיא: ונוסו מארץ. צאו גליות עמי מתוך בבל ואשור: (יא) הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי. אף זה ל' הכרזה האספו עם גלות

מצודות ציון

ראש פרוזו (מקוק א) ^א: (ז) הוּא. הוא ענין קריאה וכן הוּא כל אמל (שש"ס) ^ב: ונוסו. ענין זרימה ומסירות ההליכה: רוחות. פלה וענר: (יא) המלטי. ענין הגלה: בת בבל. עדם צנל: (יב) השוללים. ענין נזם: בבבת עינו. הוא גלגל העין וכן כלשון נזם עין (פסלים ח) ^ג: (יג) מניף. ענין הרמה כמו וסניף הסנין (מקרא) ^ד: (טו) וגליו. ענין המסננות כמו וגליו הגר (שש"ס)

מצודות דוד

העומדת בצפון צאו משם במרצה לשוב אל ארצכם: כי כארבע רוחות השמים. כמו שר' רוחות השמים המה רחוקים זו מזו כן פרשתי אתכם לארץ מרחק ולכן מהרו ולכו לפי רוב המרחק: (יא) הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי. כאלו יקרא ליהודה ויאמר עתה עדת יהודה שגלית מתחלה לבבל לשבת ביניהם המלטי ממקום שאתם עתה לבוא לציון: (יב) אחר כבוד. ר"ל אחר שאמר לי שיהיה בתוך ירושלים לה לכבודי כמ"ש למעלה אחר זה שלחני להנבאות על הבבליים אתכם להודיעם שישלם להם גמול כי כל הנוגע בכס לרעה הרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו של המקום ב"ה כביכול, או רצה לומר מוסיף לעצמו כי יקבל גמולו והרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו שמזיק לעצמו בידים: (יג) כי הנני מניף. כי בעבור זה אניף ידי עליהם להכות בהם והם יהיו לשלל לישראל שהיו עבדים להם: וידעתם. בבוא הדבר תדעו אשר ה' שלחני ומאתי היו דברי: (יד) כי הנני בא. אבוא אל ירושלים ואשכון בתוכך: (טו) וגליו. אז יתחברו עכו"ם רבים אל ה' ויהיו לו לעם להאמין בו ועכ"ז אשכון בתוכך ולא בתוך

מצודות דוד

פן יבוא בה הואיל והיא מבלי חומה כי אני אגן עליה מפני האויב כאלו יהיה סביבה חומת אש שאין לקרוב אליה: ולכבוד. ר"ל אל יחשבו שיהיה להם העדר כבוד לשבת בעיר פרוז כי אני אשרה שכינתי בתוכה להיות לה לכבוד אשר אין ערוך אליה כבוד הקפת החומה מסביב: (י) הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי. יאמר על הגאולה העתידה וכאלו יקרא עליהם אתם בני ה' השבטים שגלו לארץ אשרו העומדת בצפון צאו משם במרצה לשוב אל ארצכם: כי כארבע רוחות השמים. כמו שר' רוחות השמים המה רחוקים זו מזו כן פרשתי אתכם לארץ מרחק ולכן מהרו ולכו לפי רוב המרחק: (יא) הוּא צִיּוֹן הַמְּלִטִי. כאלו יקרא ליהודה ויאמר עתה עדת יהודה שגלית מתחלה לבבל לשבת ביניהם המלטי ממקום שאתם עתה לבוא לציון: (יב) אחר כבוד. ר"ל אחר שאמר לי שיהיה בתוך ירושלים לה לכבודי כמ"ש למעלה אחר זה שלחני להנבאות על הבבליים אתכם להודיעם שישלם להם גמול כי כל הנוגע בכס לרעה הרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו של המקום ב"ה כביכול, או רצה לומר מוסיף לעצמו כי יקבל גמולו והרי הוא כאלו נוגע בבבת עינו שמזיק לעצמו בידים: (יג) כי הנני מניף. כי בעבור זה אניף ידי עליהם להכות בהם והם יהיו לשלל לישראל שהיו עבדים להם: וידעתם. בבוא הדבר תדעו אשר ה' שלחני ומאתי היו דברי: (יד) כי הנני בא. אבוא אל ירושלים ואשכון בתוכך: (טו) וגליו. אז יתחברו עכו"ם רבים אל ה' ויהיו לו לעם להאמין בו ועכ"ז אשכון בתוכך ולא בתוך

מן הדין להחיות בנדין. מה ברשות הרבים חצי נזק, אף ברשות הנזק חצי נזק. אמר להם, אני לא אדון קרן משרון, אני אדון קרן מרגל. ומה במקום שהקל על השן ועל הרגל ברשות הרבים, החמיר בקרן. מקום שהחמיר על השן ועל הרגל ברשות הנזק, אינו דין שנחמיר בקרן. אמרו לו, דיו לפא מן הדין להיות בנדין. מה ברשות הרבים חצי נזק, אף ברשות הנזק חצי נזק: ו. אדם מועד לעולם, בין שוגג, בין

מזיד, בין ער, בין ישן. סמא את עין חברו ושבר את הכלים, משלם נזק שלם: פרק ג
א. המניח את הפד ברשות הרבים ובא אחר ונתקל בה ושברה, פטור. ואם הזק בה, בעל החבית חייב בנזקו. נשברה כדו ברשות הרבים, והחלק אחד במים, או שלקה בחרסיה, חייב. רבי יהודה אומר, במתפון, חייב. באינו מתפון, פטור:

רבינו עובדיה מברטנורה

דקאמרת קרן שהחמיר עליה ברה"ר אינו דין שנחמיר עליה ברשות הניזק. דיו להיות כנודן, כקרן ברה"ר, ולא יהיה חייב ברשות הניזק אלא חצי נזק כמו שהוא חייב ברה"ר: אני לא אדון קרן מקרן. כדאמרן לעיל, אלא קרן מרגל. מקום שהחמיר עליו בשן ורגל אינו דין שנחמיר בקרן: דיו לבא מן הדין. דסוף סוף אי לאו קרן ברשות הרבים לא משכחת צד קל וחומר. ורבי טרפון אע"ג דבעלמא אית ליה דיו, דמדאורייתא הוא, דכתבי (במבד"י) הלא תכלם שבעת ימים, קל וחומר לשכינה י"ד יום, אלא דיו לבא מן הדין להיות כנודן, הלכך תסגר שבעת ימים ותו לא. מ"מ הכא לית ליה דיו, דסבירא ליה לר' טרפון דכי אמרינן דיו היכא דלא מפריך קל וחומר, כגון התם דשבעת ימים דשכינה לא כתיב, אתא קל וחומר אייתי ארביסר, אתא דיו אפיק שבעה, ואוקי שבעה, אשתכח דאהני קל וחומר להני שבעה דאוקימנא ולא אפריך לגמרי. אבל הכא חצי נזק כתיב בין ברה"ר בין בחצר הניזק, ואתא קל וחומר ואייתי חצי נזק אחרינא ונעשה נזק שלם, אי

ב. השופך מים ברשות הרבים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו. המצניע את הקוץ, ואת הזכוכית, והגודר את גדרו בקוצים, וגדר שפפל לרשות הרבים, והזקו בהן אחרים, חייב בנזקו:

ג. המוציא את תכנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו, וכל הקודם שבהן זכה. רבן שמעון בן גמליאל אומר, כל המקללן ברשות הרבים והזיקו, חייבין לשלם, וכל הקודם שבהן זכה. ההופך את הגלגל ברשות הרבים, והזק בהן אחר, חייב בנזקו:

ד. שני קדרין שהיו מהלכין זה אחר זה, ונתקל הראשון ונפל, ונתקל השני בראשון, הראשון חייב

בנזקי שני:

ה. זה פא בחביתו, וזה פא בקורתו, נשברה כדו של זה בקורתו של זה, פטור, שלזה רשות להלף ולזה רשות להלף. הנה בעל קורה ראשון, ובעל חבית אחרון, נשברה חבית בקורה, פטור בעל הקורה. ואם עמד בעל הקורה, חייב. ואם אמר לבעל החבית עמד, פטור. הנה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון, נשברה חבית בקורה, חייב. ואם עמד בעל חבית, פטור. ואם אמר לבעל קורה עמד, חייב. וכן זה פא כגרו וזה כפשתנו:

ו. שנים שהיו מהלכין ברשות הרבים אחד רץ ואחד מהלך, או שהיו שניהם רצים, והזיקו זה את זה, שניהם פטורין:

רבינו עובדיה מברטנורה

לזבל שדות וזכרים: כל הקודם בהן זכה. דקנסינהו רבנן: כל המקלקלים ברה"ר. ואפילו עושים ברשות, כגון בשעת הוצאת זבלים. אם הזיקו חייבים: ההופך את הגלגל. צוואת בקר:

ז. הראשון חייב בנזקי שני. וכגון שהיה יכול לעמוד ולא עמד, דפושע הוא. אבל לא היה יכול לעמוד, פטור, דהא קיימא לן נתקל לאו פושע הוא:

ח. היה בעל קורה ראשון וכו' פטור. שזה מהלך כדכרו וזה מיהר ללכת:

י. אחד רץ ואחד מהלך וכו'. מתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אחד רץ ואחד מהלך בערכי שבתות וימים טובים, או שהיו שניהם

ועיקרו אנוס הוא, דסבר נתקל לאו פושע הוא, הרי החרסים והמים הפקר לאחר שנאנס, ולפיכך פטור. והלכה כר' יהודה דנתקל לאו פושע הוא. ומאחר דאנוס הוא ולא נתכוין לזכות בחרסים ובמים, הוי כאילו לא היו מעולם שלו ופטור על נזקיהם:

ב. השופך מים ברה"ר. אע"ג דברשות קעבד, כגון בימות הגשמים שמותר לשפוך מים ברה"ר אפילו הכי אם הוזק בהן אחר, חייב בנזקו. המצניע את הקוץ וכו'. וכגון שהצניע ברה"ר. וכן הגודר גדרו בקוצים והפריחו לרה"ר. אבל המצמצם בתוך שלו והוזק בהן אחר, פטור. שאין דרך בני אדם להתחכך בכתלים:

ג. לזבלים. שירקבו התבן והקש ונעשים זבל

לעמוד הקודם

אדם שלא בדין ויגרים בזה שיבזהו ויתרסו נגדו (נ"י שם). ומכל מקום אף אם התחיל החכם קצת, אין רשות לכל אדם להחציף נגדו לצנות לו בעזות. (נהרות קרדי קדושין). והכל לפי ראות הדברים.

ח. ^ה החכם עצמו מנדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר כנגדו, יואין צריך לא עדות ולא התנאה, ^ו ואין מתירין לו עד שירצה החכם. ואם מת החכם, באים שלשה ומתירים לו. ^ה ואם רצה החכם למחל לו ולא נדהו, ה'רשות בידו. הנה: יש אומרים שבזמן הזה אין תלמיד חכם כולל לנדות לכבוד עצמו ולא לעשות דינא לנפשיה. (מהר"ק ומהר"י שם ובפסקי מהרא"ם סי' רצ"ה). ויש חולקים, ובלבד שיהא מחזק וראוי לקץ (ריב"ש ומהר"ד ב"ק) ועצן לקמן סוף סימן של"ד.

מ. ^א אף על פי שיש רשות לחכם לנדות לכבודו, אינו שבח לתלמיד חכם שיהיג עצמו בדרך זה. במה דברים אמורים, שחרפוהו בסתר. ^ב אבל אם חרפוהו בפניהם, לא בביית אסור לו למחל על כבודו, אלא

נאקם ונוטר הדבר פנחש, עד שיבקש ממנו מחילה ויסלח לו.

סימן רמד קימה והדור בפני חכם אפלו אינו רבו, וכו' י"ח סעיפים

א. ^א מצות עשה לקום מפני כל חכם, אפלו אינו זקן אלא נייע וחסים, ואפלו אינו רבו, רק שהוא גדול ממנו וראוי ללמד ממנו. (טור בשם הרמב"ם ור"ן פ"ק קדושין). וכן מצוה לקום מפני שיבה, ^ב דהיינו בן שבועים שנה, אפלו הוא עם הארץ, ובלבד שלא יהיה רשע. (בית יוסף בשם התוספות ובהגות מ"ו פ"ו קרדי קדושין ור' ירוחם ור"ן ורובנו תם).

ב. ^א מאימתי חייב לקום מפניהם, משיגיע לתוף ארבע אמותיו יעד שיעבר מנגד פניו. ^ה ורובכ ממהלך דמי.

ג. ^א אסור להעצים עיניו ממנו קדם שיגיע לתוף ארבע אמותיו, כדי שלא יצטרך לקום מפניו משיגיע לתוף ארבע אמותיו.

ד. ^א אין עומדים מפניהם לא בביית הפסא ולא בביית המרחץ, דקתיב:

באר הגולה

פ"ג דמ"ק מייית רביה מהך מתני' דאפי' לאחר מותו: ק' הרמב"ם שם ד"ב מהא תלמיד שנידה לכבודו נידויו נדו מ"ק דף ט"ו ע"א: ר' שם מהא דאמר רב יוסף האי צורבא מרבנן עבד דינא לנפשיה במילתא דפסיקא ליה וכפי' הראב"ד דלגותו קאמר אם ביהוה אע"פ שאין שם עדים ריב"ש: ש' שם: ת עיין בסעיף שאחריו: א' רמב"ם שם ספ"ו (ובב"י לקמן סי' של"ד) מהא דאמר מימי לא עלתה קללת אדם על מטתי כי הא דמר וזטרא וכו' מגילה דף כ"ה ע"א ומהירושלמי פ"ג דמ"ק מעוברא דריב"ל דשלה בתר חד בר נש וכו' א"ל אלולי דלא חרמית בר נש מיומאי וכו': א' מהא דאמר' כל ת"ח שנתנו נוסק וכו' יומא דף כ"ב ומחלק הרמב"ם דהא דמגילה איירי בעצמא וההיא דיומא איירי בפרהסיא: א' לשון הטור מבירי קידושין דף ל"ב ע"ב וכו' יוסי הגלילי וכדמפרש שם בגמרא: אינו ברמב"ם וכבר העיר הב"י בה: ב' כ"כ הרא"ש שם אהא דאמר יוחנן הלכה כדאסי בן יהודה דאמר אפי' כל שיבה במשמע שם דף ל"ג ע"א וכפי' ר"ת שם בתוס' דף ל"ב ריש ע"ב: ג' ברייתא שם דף ל"ג ע"ב: ד' שם ברייתא ע"ב: ה' שם בעיא ונפשטא: ו' שם ברייתא: דף ל"ב ע"ב וכדמפרש שם בגמרא דף ל"ג ע"א: ז' שם ברייתא:

תקום והדרת' (ויקרא יט, לב). ^א קימה שיש ביה הדור. ודוקא בביית הפנימי של מרחץ, אבל בביית החיצון, עומדים. ^א בית יוסף בשם הנקרא ור"ף ורא"ש ור' ירוחם ואגודה וס"ג סכ"ב.

ה. ^א אין בעלי אמוניות חבים לעמד בפני תלמיד חכם בשעה שעוסקים במלאכתן. ואם הוא עוסק במלאכת אחרים ורוצה להחמיר על עצמו לעמד מפניו, אינו רשאי.

ו. ^א אין ראוי לחכם שיטריח על הצבור לכון לעבר לפניהם שיעמדו מפניו, אלא ילף לו בדרך קצרה, כדי שלא ירבו לעמד. ואם יוכל להקין הדרך כדי שלא יעבר לפניהם, זכות הוא לו.

ז. ^א אפלו חכם שהוא ילד, עומד בפני הזקן המפלג בזקנה. ואינו חייב לעמד מלא קומתו, אלא כדי להדרו. ואפלו זקן גוי, מהדרים אותו בדברים ^ה ונותנים לו יד לסמכו.

ח. ^א שני חכמים ושני זקנים, אין אחד צריך לקום מפני חברו, אלא יעשה לו הדור. ואפלו הרב

באר הגולה

ח שם דף ל"ג ע"א: א' ה' הטור מהא דאיתא שם בגמ' אין בעלי אומניות רשאין וכפי' השני שבתוס' שם וכ"כ הרמב"ם בפ"י: י' כפירוש ראשון שבתוספות: ב' שם מהא דרשב"א שם: ז' מהא דאבי ורבי זירא שם: ח' שם בשם הרמב"ם שם פ"ו וכמו שפירש הטור דבריו: ג' שם ושם וכבר: ס' כאבי שם דף ל"ג ע"א: ט' טור מטעם שפי' לדעת הרמב"ם כיון שצריכין לנהוג בו ג"כ כבוד אין לו להתבנות לקום: פ' ברייתא שם דף ל"ג ע"ב: א' כאבי שם ע"א: ק' מהא דרא"י כד הזה בעי' ר' יוחנן לסגנו וכו' יומא דף ג"כ ע"ב ר' טור בשם ה"ר פרץ וכדעת התוס' בבבב"ד דף ל"א ע"ב וכמ"ש בתה"ד סי' קל"ח דתרי שינוי ניהו: ש' טור וכאבי דליט עלה קדושין דף ל"ג ע"ב: ז' מהא דא"ל ניקום מקמיה דגברא דחיל ח"א וכו' שבת דף ל"א ע"ב ומהא דרשאני רב יחזקאל וכו' קדושין שם (פ' ולא אמרי' שהוא זקן ואינו לפי כבודו): ח' מממרא דרבי אבהו וכו' שם: ב' שם בממרא הנוכח: ג' שם דף ל"ב ע"א וע"ב ובכתובות דף י"ז ע"א:

לתלמידו יעשה לו הדור קצת. (מהנהגת מיטוני פ"ה דתלמוד תורה בשם רמ"ד).

מ. ^א הרוצה חכם עובר, אינו עומד עד שיגיע לתוף ארבע אמותיו, וכיון שעבר מלפניו יושב. ^א ואם הוא רבו מבקק, עומד מלפניו מלא עיניו ^ה ואינו יושב עד שיתפסה מעיניו או עד שישב במקומו.

י. ^א אם הוא מפלג בחכמה, אפלו אינו רבו, דינו כרבו מבקק. מי שהוא גדול הדור ומפרסם בדורו בכך, נקרא מפלג בחכמה. (ת"ח סימן קל"ח ותוס').

יא. ^א אפלו בשעה שהוא עוסק בתורה, צריך לעמד מפניו.

יב. ^א חכם, אפלו מפלג בחכמה, רשאי לעמד בפני מי שהוא בעל מעשים. (ר"ן בשם הרמב"ן).

יג. ^א ראה אב בית דין, עומד מלפניו משיצאנו מרחוק מלא עיניו עד שיעבר מלפניו ארבע אמות.

יד. ^א ראה את הנשיא, עומד מלפניו מלא עיניו, ואינו יושב עד שישב במקומו או עד שיתפסה מעיניו. ^א וכלם שמחלו על כבודם,

הלכות ראש השנה סימן תקצ

באר הגדה
לעמוד הקודם

כא לעשות הכל בשתי נשימות, ואין לשנות: **ה. אם תקע תר"ת בנשימה אחת, יצא, לויש מי שאומר כ"שלא יצא: ו. אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשעור שתי תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשכיל הראשונה כ"ש של תשר"ת, לא עלתה לו כ"ש אלא בשכיל תקיעה אחת, כ"ש לויש אומרים שפאלו בשכיל אחת לא עלתה לו:** הגה ואם תקע כ"ש תקיעה אחת בין שני סדרים והתנה שאינו מן הסדרים הוא הנכון תעלה לו אותה תקיעה, יצא (בית יוסף): **ז. אם טעה בתשר"ת ואחר שתקע שני שברים טעה והתחיל להריע, אם נזכר מיד יתקע כ"ש שבר אחר, ואם לא נזכר עד כ"ש שגמר התרועה שהתחיל בה בטעות לא הפסיד התקיעה הראשונה שתקע, אלא חוזר ותוקע שלשה שברים ומריע ותוקע, אבל אם כ"ש ארע בתשר"ת או תר"ת, הפסיד גם תקיעה ראשונה:**

באר היטב

לתרועה ונעשה תכופים כל מה דאפשר, אף על פי שיש בהם נשימה אחת, וראוי שלא יקרא המקרא להתקע תרועה בסדר תשר"ת אלא ידלג קריאה זו ונעשה כן התוקע מצמו, ובמקום שלא ירצה לשנות ידלג המקרא קריאת התרועה בסדר תשר"ת לא ימחין על הקריאה וימריע עצמו בתכיפה כל מה דאפשר, עד כאן לשונו: **ח. שבר אחר, וט"ו פסק שינעשה שלשה שברים, עין שם:**

באור הלכה

כחות. כן לא קים לא כמר ולא כמר, אמנם כבר הורנו הפנן אברהם לעיל דלדין לכלי עומא כיון דנהגין לעשות השברים משלשה עד תשעה כחות ונלא עד בכלל, צריך לעשות התקיעה לפחות תשעה כחות, דאי לא הוי אפלו בדריבכר אינו יוצא:

עולל מאד שיהיה על ידי זה הפסק יותר מכדי נשימה:

ה. כב. ש"א יצא, דאין כאן לא ראש ולא סוף, וסבבא ראשונה בריאה לה, כיון דנכר, סלקי לכל אחד ואחד, ועין בבאור הגר"א שפסקים לדעה הראשונה:

ו. כב. ש"א תשר"ת. המחבר נקט לפי מה שהיו נוהגים במקומו לתקע בשכיל מלכיות תשר"ת ובשכיל זכרונות תשר"ת, כדלקמן בסימן תקצב, והתפנן שיעלה לו גם בשכיל הראשונה של זכרונות, כ"ה והוא הדין לפי מה שנהגין במדינתנו לתקע בכל פעם תשר"ת, והתפנן באחרונה בשכיל הראשונה של זכרונות: **כד. א"א בשכיל תקיעה אחת.** דהינו האחרונה, כ"ל לפי שכל תקיעה צריך להיות בה ראש וסוף, ואם נחלק תקיעה זו לשני תקיעות כמו שחשב התוקע, אין כאן ראש לתקיעה אחרונה ולא סוף לתקיעה ראשונה, ואפ"כ אין אנו הולכין כלל אחר מחשבתו בזה, אלא אנו חושבין תקיעה אחת ארבה ונולה לו בשכיל האחרונה: **כה. ויש אומרים שפ"ל וכו',** שעמס, דאזלינן בחר מחשבתו ומחלקין התקיעה לשתיים, וממילא אין לו כלום וכו'ל. ועין באחרונים שכתבו דלדעה זו הפסיד כל הבכא, דהא הפסיד בקול אחר שהוא שלא כדיו, וכמו שכתוב בסעיף ח, וצריך לחזור ולתקע תשר"ת, אכן לדיוא אין נפקא מנה בכל זה דהעקר כסבבא ראשונה (אלהי רבה ובאור הגר"א): **כו. תקיעה אחת בין שתי סדרים.** רוצה לומר, שתקע תשר"ת שברים תקיעה, והתנה בתקיעה אחרונה של תשר"ת שאם זה הסדר הוא הנכון תעלה לו התקיעה בשכילו, ואם הסדר של תשר"ת הוא הנכון יעלה לו התקיעה בשכילו, כי הלא מדין התורה סגי בסדר אחד, רק מפני שאין אנו יודעין איזה סדר הוא הנכון אנו תוקעין כלם, ונכ"ל בריש הסימן, ולכן יצא בדריבכר כ"ל ידי תנאו, ומכל מקום לכתחלה לא רצו חז"ל לתקן כך שיתקע רק תשר"ת שברים תקיעה תרועה תקיעה, כ"ד ש"א יטעו לומר שאין צריך אלא שברים תקיעה או תרועה תקיעה:

ז. כו. שבר אחר. ודי בזה, דלא הפסיד סדרו, כיון שגם התרועה שיבא עכשיו להשברים, שניהם הם תרועה בתשר"ת, לכן חשבנו לה רק כמו נתקל בשברים, שאינו מפסיד השברים על ידי זה. ועין בבאור הגר"א שפסקי דדוקא כ"ש קשה בנשימה אחת, ואם לא היה בנשימה אחת צריך לחזור ולתקע שלשה שברים ותרועה, כ"ש פוסקים דסבבא להו דאפלו היה בנשימה אחת גם כן צריך לחזור ולתקע שלשה שברים ולגמר הסדר, כיון שעל כל פנים הפסיד באמצע השברים, וראוי לחש לכתחלה להחמיר כדבריהן: **כח. שגמר התרועה.** פרוש, כ"ש נעשה שלשה כחות, דבזה יצא ידי תרועה לדעה ראשונה הנ"ל בסעיף ג. וטעם החלוק בין גמר ללא גמר הוא, כ"ל דכל זמן שלא נגמר התרועה הוי קול בעלמא ונראה שצריך עסוק בהשברים, שגם התרועה לא גמר וחוזר להשלים השברים, מה שאין כן בגמר התרועה שהוא קול שלם, נראה שמתחיל אחר כך שברים אחר, ולכן אינו מועיל בהשלמת שבר אחר אלא שלשה שברים מתחדש, ומכל מקום התקיעה הראשונה לא הפסיד גם בזה, כ"ש שלא הפסיד בקול אחר שאינו מענינא, דשניהם הם מענין תרועה אלא שלא עשה בתקונו: **כט. ארע בתשר"ת.** הינו, לשהתחיל בשברים (שבר אחד או שתיים) ואחר כך עשה תרועה, לא אמרין דהוא בכלל נתקל, וכל שכן אם עשה כל השברים ואחר כך עשה תרועה, כיון שהוא שלא מענינא קללל בזה כל הסדר, והוא הדין כ"א אם עשה התרועה קדם השברים, ואין חלוק בכל זה בין שגמר התרועה כ"א או שלא גמר, בכל ענין הפסיד התקיעה ראשונה. וכן מה שכתבו או תר"ת רוצה לומר, שהתחיל בתרועה ובאמצע הפסיד והתחיל לעשות שבר אחד, והכל כנ"ל לענין תשר"ת, והוא הדין לענין תר"ת, דכיון שאין זה שיהי כלל לתרועה שבסדר זה, הפסיד גם תקיעה ראשונה:

באר היטב

הלכות ראש השנה סימן תקצ
הוא לא כל כן בשכיל לו ותי תקע בלא פונה [כן מוכח בבית יוסף וקמן אברהם]: **כד. פוסקים:** **ז. כה.** וצין כמה שצנימין לעיל באות יד: **כו.** מרדכי בשם רבי יואל חתן הראב"ן, וצדד הב"ח והשו"ת להחמיר כדבריו, וכן תחמו עוד איזה אחרונים, ואף שהגר"א כתב שהעקר כדעת השולחן ערוך, מכל מקום לכתחלה ראוי להחמיר: **כז.** מן אברהם ושאר אחרונים: **כח.** הגר"א: **כט.** הרא"ש: **ל.** מן אברהם ושאר אחרונים: **לא.** אחרונים: **לב.** אלהי רבה, וכן פסק הגר"א ודדד החיים והחיי אדם. עין בזה אפרים שרצה לחלק בין מה שכתב המחבר בסעיף ח אפלו שבר אחד ובין תרועה לענין יבבא אחת, כל האחרונים אינם סובריין בן, ומה שהקשה לה פסק המחבר בסעיף ז (והוא מדבר הראב"ן) בהתחיל לתקוע דלא הוי הפסיד על ידי זה בהשברים, וכן מחמיר המחבר אפלו בשבר אחד, הלא כאן מירי בהפסיד אחר שגמר השברים,

כ' ויושלמי והרא"ש
לדעת הטור והר"ן:
ל רבנו ירמיה בשם
הרא"ש וקצת מפרשים.
מ משנה שם לג
רמב"ם פקדן ז' ונמ"ד
ורש"י א' טור בשם
הירושלמי ס' שם בשם
מעשה במנצח. ע' שם
בשם הרמב"ן. פ' שם
בשם הרא"ש.

ספר הזוהר

פרשת ויצא יעקב

(דף קנ"ג ע"א)

תתנ

פרשת ויצא יעקב

ספר הזוהר

(דף קנ"ג ע"ב)

תתנא

לְאִדְוֹגָא קִינָא כַד אֲתַנְסִיב וְשָׁדֵר לְעַבְדָּא, אֲשֶׁכָּה עֵינָא דְמִנָּא, וְכִדִּין אֲדֻמְנַת לִיהּ לֹאכָא אֲתַמָּא. וְהָא בְּאַתֵּר דָּא, לֹא אֲשַׁכְחָנָא לֹא עֵינָא וְלֹא בִירָא וְלֹא מִינָא, וּמִינָא וְיִשְׁא יַעֲקֹב רִגְלֵיו וְיִלְךָ אַרְצָה בְּנֵי קָדְשָׁא, וְתַמָּן אֲדֻמְנַת לִיהּ בִּירָא, כְּדִקְאָמְרִין, וְאֲדֻמְנַת לִיהּ אֲתַמָּיהּ.

רבי אלעזר אמר, חרן תמן הנה ודאי, והאי בירא כחקלא הנה. דאי לא הכי, אמאי כתיב, (בראשית כט) ותריך ותגד לאכיה, אלא בגין דהנה סמיר למתא.

ואמר רבי אלעזר, יעקב דאדמננת ליה על בירא אמתא, אמאי לא אדמננת ליה לאה, דהא קיימא ליה ליעקב כל אינון שבטין. אלא לאה, לא בעא קדשא בריך הוא לזווגא

לִיה לְיַעֲקֹב בְּאַתְגָּלִיא, דְּכַתִּיב, (בראשית כט) וַיְהִי בִּבְקָר וַהֲנֶהּ הִיא לְאֵה, (מכלל) דְּהָא קֹדֶם לְכֹן לֹא אֲתַגְלִיא מִלָּה. וְתוּ, בְּגִין לְאַמְשָׁכָא עֵינָא וְלִכְפֹּא יַעֲקֹב בְּשִׁפְרֵיו דְּרַחֵל, לְמַעַבְדֵּי דִיּוּרִיָּה תַמָּן, וּבְגִינָהּ (דף קנ"ג ע"ב) אֲדֻוֹגַת לִיהּ לְאֵה, וְאוֹקִימַת כָּל אֵינוֹן שְׁבָטִין. בְּמָה יָדַע יַעֲקֹב מָאֵן הִיא רַחֵל. אֲלֵא דְאֵינוֹן רַעֲיָין אָמְרוּ לִיהּ, דְּכַתִּיב, (בראשית כט) וַהֲנֶה רַחֵל בְּתוֹ בָּאָה עִם הַצֹּאן.

תא חזי, מה כתיב, ויאמר (בראשית כט) אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה, וכי מה דעתיה דיעקב דלא קאמר עשר ירחין או שתא חדא, אלא שבע שנים אמאי. אלא יעקב בחכמתא עבד. בגין דלא יימרון, דבגין תיאובתא דשפירו דרחל עבד,

תרגום לשון הזוהר

הזווגה לו לאה והקימה את כל אותם השבטים. במה ידע יעקב מי היא רחל? אלא שאותם הרועים אמרו לו, שכונת ונהנה רחל בתו באה עם הצאן.

בא ראה מה כתוב, ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה. וכי מה דעתו של יעקב שלא אמר עשרה ירחים או שנה אחת, אלא שבע שנים למי? אלא יעקב עשה בחכמה, כדי שלא יאמרו שבשביל התשוקה של יפיה של רחל עשה, אלא בשביל החכמה, שהלכנה בת שבע שנים היא, וכל שבע השנים העליונות שורות היו על יעקב טרם נשא את רחל לשבת עמה כראוי, שהרי יעקב נטל את כלם בראשונה, ואחר כך בא אליה, כדי להמצא הוא שמים והיא ארץ.

אלא בגין חכמתא, דסיקרא בת שבע שנין היא. וכלהו שבע שנין עלאין, שרו עליה דיעקב עד לא נסיב לה לרחל למיתב גבה בךקא יאות. דהא יעקב נטל פלהו בקדמיתא, ולבתר אתא לגבה, בגין לאשתפחא איהו שמים, ואיהי ארץ.

ורצא דמלה, ויהיו בעיניו כימים אחדים, מאי כימים אחדים, אלא, פלהו שבע שנין שקיל לון בעיניו, כאינון עלאין. דאינון אחדין דלא מתפרשא, וכלהו חד, דמתקשרן דא בדא. באהכתו אותה, לאשתפחא כגוונא עלאה.

תא חזי, דאפילו לכן רמז ליה באינון שבע, ולא ידע מאי קאמר, דפתח ואמר טוב, דכתיב, (בראשית כט) טוב תמי וגו'. אמר רבי אבא, הכי הוא ודאי, פלח שבע שנין,

תרגום לשון הזוהר

היובל, משם הראשית. שאלו שהם נסתרים, שלא התגלה להם, הם מן היובל. משום כך נסתמו מיעקב שלא ידע, שחשב שהרי הם מן השמטה, וכדי שיצשה ראשית מן העולם שלמעלה התפסו מפגו, משום שהיובל הוא נסתר. ואחר שעברו שני היובל המסכים, עשה שני שמטה הנגלים, והתעשר בשני עולמות ואחז אותם.

בא ראה, לאה הולידה ששה בנים ובת אחת, וכך ראוי, שהרי ששה צדדים עומדים עליה, ואילו ששה ובת אחת בסוד עליון יצאה. רחל הולידה שני צדיקים, וכך ראוי, הנה שמטה, שבין שני צדיקים יושבת לעולמים, שכונת צדיקים יירשו ארץ. צדיק למעלה וצדיק

סטרין קנימין עלה ואלין שית, וברתא חדא, ברזא עלאה נפקא. רחל אולידת תרין צדיקים. והכי אתחזי, הא שמשא, דבין תרי צדיקי יתבא לעלמין, דכתיב, (תהלים לו) צדיקים יירשו ארץ, צדיק לעילא וצדיק לתתא. צדיק לעילא, מגיה נגדן מיין עלאין. צדיק לתתא, מגיה נבעא נוקבא מיא לגבי דכורא, בתיאובתא שלים. צדיק מסטרא דא, וצדיק מסטרא דא, קמא דדכורא לעילא ותיב בין תרי נוקבי, הכי נמי נוקבא לתתא יתבא בין תרי צדיקי. ועל דא, יוסף ובנימין תרין צדיקין גיגהו. יוסף זכה למהוי צדיק לעילא, בגין דנטר את קנימא. ובנימין איהו צדיק לתתא, לאתעטרא שמשא בין תרי צדיקי, יוסף הצדיק, ובנימין הצדיק.

יומיו לא חטא כהאי את קנימא, ואף על גב דלא אנדמן ליה עובדא ביוסף. אי הכי, אמאי אקרי צדיק. אלא כל יומיו דיעקב הוה באבלא דיוסף, לא שמש ערסיה. ואי תימא דכד אתגטיל יוסף מיעקב, רביא הוה ולא נסיב. ואת אמרת דלא שמש ערסיה, אלא אף על גב דאנדווג לבתר לא בעא לשמשא ערסיה. ואנן הכי תנן, בשעה דשאל יוסף לבנימין, אמר ליה אית לך אינתו. אמר ליה, אין. אמר ליה אית לך בנין, אמר ליה אין. והיך אקרון, אמר ליה על שום אחי וכו' (בראשית נ"א) אמר ליה אית לך בנין, אמר ליה ונמיין לי. ואיך תקרון לך, אמר ליה על שום אחי וכו' (בראשית נ"א) גרא ונעמן וגו' דכתיב (בראשית נ"א) ובני בנימין בלע ובכר וגו', ואת אמרת דלא שמש. (ס"א אלא בתחיא שעמא).

וכי בנימין צדיק הוה, אין. דכל

תרגום לשון הוזהר

כל ימי יעקב, כשהיה באבל של יוסף, לא שמש משתו. ואם תאמר, שכשנשל יוסף מיעקב, עלם היה ולא נשוי, ואתה אומר שלא שמש משתו? אלא אף על גב שהתחתן לאחר מכן, לא רצה לשמש משתו. ואנו כף שנינו, בשעה ששאל יוסף את בנימין, אמר לו: יש לך אשה? אמר לו: כן. אמר לו: יש לך בנים? אמר לו: כן. ואיך נקראים? אמר לו: על שם אחי וכו', [אמר לו: יש לך בנים? אמר לו: עתידים לי. והוא תקראם? אמר לו: על שם אחי וכו'] גרא ונעמן וגו', שכתוב ובני בנימין בלע ובכר וגו', ואתה אמרת שלא שמש? [אלא באותה שעה]. אמר לו, כן, שהרי באותה שעה לא היו לו.

לא הוה ליה. (ס"א לבתר דנצא מבית האסורין הוה ליה) ואי תימא ובני בנימין בלע ובכר. פד צאלו למצרים, הכי הוא ודאי, דכל זמן דאתאבל יעקב על יוסף לא שמש ערסיה ואוליד בנין. ואמר בנימין, הא יוסף אחי, את קנימא דאבא הוה. דהא ברית סיומא דגופא איהו, ביין דאיהו אתאבד, אנא אהא נטיר (דף כג ע"א) אתריה דאחי.

ואי תימא, הא כההוא זמןא דאתאבד, לא הוה צדיק. דצדיק לא הוה עד דאערע עובדא ביה. אלא, פלהו הוה דיעי מיעקב. דיעקב הוה ידע דאתר דא גרית יוסף, ובגיני כף אוריון בלכן כל כף עד דיסתמים גופא, ומאן הוא סיומא דגופא, ברית. ועל דא כתיב, (בראשית לו) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו', דהא ודאי השתא אשתלים גופא, ביין

תרגום לשון הוזהר

כאשר ילדה רחל את יוסף וגו'. שהרי ודאי כעת השתלים הגוף. ביין שהשתלים הגוף, אני רוצה ללכת. ומשום כף בנימין ידע ושמר את דרך אחיו. ביין שבא ליוסף ונמצא, בנימין חזר לביתו ושמש משתו [והלכו ונבסו] והוליד בנים. ועל כן הקדוש ברוך הוא עשה אותו צדיק למטה, ויוסף צדיק למעלה, ומשום כף רחל הולידה שני בנים, ואלה ששה בנים ובת. ועל זה אותן שבע השנים הראשונות מקסות, שלא ידע כהן יעקב, משום שהיו של היובל. ואותן של שמש התגלו, ובשמש הגלויה עבד את היובל שהתקפה, שכתוב ויעבד יעקב ברחל

צדקך: ^{קסח} שלום רב לאהבי תורתך ואין-למו ^{קסו} מכשול: ^{קסו} שפירתי לישועתך יהוה ומצותיך עשיתי: ^{קסז} שמרה בפשי עדתיך ואהבם מאד: ^{קסח} שפירתי פקודיך ועדתיך כי כל-דרכי נגדך:

ת ^{קסט} תקרב רנתי לפניך יהוה בדברך הבינני: ^{קע} תבוא תחנתי לפניך כאמתך הצילני: ^{קעא} תבענה שפתי תהלה כי תלמדני חקיך: ^{קעב} תען לשוני אמרתך כי כל-מצותיך צדק: ^{קעג} תהי-ידך לעזרני כי פקודיך בחרתי: ^{קעד} תאבתי לישועתך יהוה ותורתך שעשעני: ^{קעה} תחי-נפשי ותהללך ומשפטך יעזרני: ^{קעו} תעיתי פשה אבד בקש עבדך כי מצותיך לא שכחתי:

ליום שבת

כו לחורש

קב * שיר המעלות אלה יהוה בצרתה לי מראתי ויענני: ^ד יהוה הצילה נפשי משפת-שקר מלשון רמיה: ^ג מה-יתן לך ומה-יסיף לך לשון רמיה: ^ד חצי גבור שנונים עם גחלי רתמים: ^ה אוזה-לי פי-גרתמי משך שכנתי עם-אהלי הדר: ^ו רבת שכנה-לה נפשי עם שונא שלום: ^ז אני-שלום וכי אדבר המה למלחמה:

קבא * שיר למעלות אשא עיני אל-ההרים מאין יבא עזרי: ^ב עזרי מעם יהוה עשה שמים וארץ: ^ג אל-יתן למוט רגלך אל-לגום שמךך: ^ד הנה לא-לגום ולא יישן שומר ישראל: ^ה יהוה שמךך יהוה צלך על-יד מינך: ^ו יומם השמש לא-לפכה וירח בלילה: ^ז יהוה ישמרך מכל-רע ישמר את-נפשך: ^ח יהוה ישמר-צאתך ובואך מעתה ועד-עולם:

קבב * שיר המעלות לזרוד שמחתי באמרים לי בית יהוה גלך: ^ב עצמות היו רגלנו בשעריך ירושלם: ^ג ירושלם הפנויה כעיר שחברה-לה יחדו: ^ד ששם עלו שבטים שבטי-יה עדות לישראל להדות לשם יהוה: ^ה כי שמה יושבו כסאות למשפט כסאות לבית דוד: ^ו שאלו שלום ירושלם ישליו אהביך: ^ז יהי-שלום בחילך שלות בארמנותיך: ^ח למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך: ^ט למען בית-יהוה אלהינו אבקשה טוב לך:

קבג * שיר המעלות אליך נשאתי את-עיני הישבי בשמים: ^ב הנה כעיני עבדים אל-יד אדוניהם כעיני שפחה אל-יד גברתה כן עינינו אל-יהוה אלהינו עד שיחננו: ^ג חננו יהוה

מוֹתֶרֶן

תהומות יבסִימוֹ ט

לְקוֹמִי

לעמוד הקודם

י"א:

בְּשִׁמְתַּפְלָל בְּכָל כּוּחַ וּמִכְנִים כּוּחַ בּוֹתִיזוֹת הַתַּפְלָה, אִי נִתְחַדֵּשׁ
כּוּחַ שֵׁם, בְּבִחִינַת (אִיכָּה ז':) חֲדָשִׁים לְבָקָרִים (רְבָה אֲמוּנָתְךָ) וְכוּ';
כִּי אֲמוּנָה הִיא תַּפְלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת י'): וַיְהִי יָדָיו אֲמוּנָה,
תַּרְגוּמוֹ: פְּרִישָׁן בְּצִלוֹ:

ב וְדַע, שֵׁשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר שָׁבָתִים בְּגֵד שְׁנֵים־עָשָׂר מִזֹּלוֹת (תְּחִין י"ח
וּבְתִין כ"א), וְכָל שָׁבָת וְשָׁבָת יֵשׁ לוֹ נֶסְחָא מִתְחַדָּת, וְיֵשׁ לוֹ
שַׁעַר מִיָּחָד לְפָנֶם דְּרָךְ שֵׁם תַּפְלָתוֹ, וְכָל שָׁבָת מַעֲזוֹר בְּתַפְלָתוֹ כּוּחַ
מִזֹּלוֹ שְׁשָׁנִים־עָשָׂר מִזֹּלוֹת, וְהַפָּז מְאִיר לְמִטָּה וּמַגְדֵּל הַצִּמּוּת וְשֹׁאֵר
דְּכָרְיוֹ הַצְּרִיכִים אֵלָיו:

וְזֶה פִּרְשׁ (בַּמַּדְבָּר כ"ד): דְּרָךְ בּוֹכֵב מִעַלְבֵּי, וְקָם שָׁבָת מִיִּשְׂרָאֵל. וְקָם
זֶה בְּחִינַת עֲמִידָה, בְּחִינַת תַּפְלָה; בְּשִׁשְׁבָּת מִיִּשְׂרָאֵל עוֹמֵד
לְהַתְּפַלֵּל, עַל־יְדֵי זֶה מַעֲזוֹר בּוֹכֵב, וְהַפָּז הוּא דוֹרֵךְ וּמִכָּה
הַדְּבָרִים שֶׁיִּגְדֹּל, כְּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה (כ"ד פִּרְשָׁה י'):
אֵין לָךְ עֵשֶׂב מִלְּמִטָּה, שְׂאֵין לוֹ בּוֹכֵב וּמִלְּאָף מִלְּמַעְלָה, שֶׁמִּכָּה
אוֹתוֹ וְאוֹמֵר לוֹ: גְּדֹל. וְזֶה שֶׁאֲמַרְנוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה (פַּסְחָם
ק"ח): קִשְׁיִן מוֹזוּנָתוֹי פְּקָרִיעַת יִסְסוּף, וְקָשָׁה וּזְוִגָה [פְּקָרִיעַת יִסְסוּף]
וְכוּ' (פַּסְחָה ב'), כִּי הִי־סוּף נִקְרַע לְשִׁנֵּים־עָשָׂר קָרָעִים, בְּגֵד
שְׁנֵים־עָשָׂר שָׁבָתִים (פִּקֵּי ר"א פ' מ"ב, ע"י תְּחִין כ"א דף ע"ג), וּבְגִידֵי־יִשְׂרָאֵל
בְּתַפְלָתָם גּוֹרְמִים וּזְוִגָה דְּקָשָׁא־בְּרִידִיהוּא וְשִׁכְנִיתָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב
(תְּחִלָּים ט'): סִלּוֹ לְרוֹכֵב עֲרֹבוֹת; רֹכֵב - דָּא קָשָׁא־בְּרִידִיהוּא, עֲרֹבוֹת
- דָּא שִׁכְנִיתָה, שְׁנִיתְעַרְבָה בַּה כָּל הַגּוֹנִין, וְלִפִּי הַזְוִגָה שְׁנוֹרֵם בְּתַפְלָתוֹ
בֵּן זֹכֵה לְזוּגָה, וְהַתַּפְלָה הֵם שְׁתֵּים־עָשָׂר נֶסְחָאוֹת, לְפִיכָּה הַזְוִגָה
בְּקָרִיעַת יִסְסוּף, שֶׁהֵם שְׁנֵים־עָשָׂר, וְגַם יִשְׂרָאֵל מִפְּרָנְסִים לְאַבְיָהִם
שְׁשָׁנִים בְּתַפְלָתָם (ס'), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם ק"ח): וְעִמְדָהּ לְעֵקֶב לְחָק,
וְחָק לְשָׂנָא דְּמוֹזָנָא הוּא (בִּצְנָה ט'), וְאֵין עֲמִידָה אֵלָּא תַּפְלָה (בִּרְכוֹת י').
וְזֶה פִּרְשׁ (תְּחִלָּים ע"ג): שְׁמָרוּ עֲדוּתוֹי וְחָק גִּתָּן לְמוֹ. עֲדוּת זֶה תַּפְלָה,
כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם קכ"ב): שְׁכַבְתִּי יְהִי עֲדוּת לְהוֹדוֹת לְשֵׁם ה'. גַּם אֲמַרְנוּ
חֲכָמֵינוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה (שְׁמוֹת ז'): אֵין עֲדוּת אֵלָּא בְּעִמְדָה, וְעִמְדָה
זֶה תַּפְלָה, שְׂאֵין מַעֲדִין עַל אֲחֵרוֹתָיו; וְכִפִּי שְׁמִפְרָנִם לְאַבְיָהִם
שְׁשָׁנִים בְּתַפְלָתוֹ, בֵּן נִזְתָּנִין לוֹ פְּרָנְסוֹת. וְזֶה: קִשְׁיִן מוֹזוּנָתוֹי
בְּקָרִיעַת יִסְסוּף, הֵינּוּ מוֹזוּנָת נִתְחַלֵּק לְשִׁנֵּים־עָשָׂר שְׁבִילִים לְפִי
שְׁתֵּים־עָשָׂר תַּפְלוֹת שָׁבָתִי וְזֶה:

וְצִדִּיק לִזְה זְכוֹת גְּדוֹל, שְׂיִזְכֶּה אֲדָם לְהַעֲלוֹת תַּפְלָתוֹ דְּרָךְ שַׁעַר
הַשִּׁיךְ לְשִׁכְטוֹ. וְזֶה שֶׁאֲמַר אָבָא בְּנִימִין (בִּרְכוֹת ה'): כָּל יְמֵי
הַיִּיטִי מִצְטַעַר עַל שְׁנֵי דְבָרִים: עַל תַּפְלָתִי, שֶׁתֵּהָא סְמוּךְ לְמִטָּתִי,
הֵינּוּ בְּנ"ל, שִׁתְּפַלֵּל דְּרָךְ שַׁעַר הַמִּטָּה שְׁלֹו, כִּי יֵשׁ שְׁנֵים־עָשָׂר
מִטּוֹת, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שַׁעַר מִיָּחָד, וְהַתְּפַלֵּל עַל שְׁלֹא תִתְרַחַק
תַּפְלָתוֹ מִמִּטָּה שְׁלֹו. וְזֶה לְשׁוֹן מִטָּה, כִּי "מִטָּה" לְשׁוֹן זְוִגָה, כְּמֵאֲמָר
הַסְּמוּךְ: עַל מִטָּתִי שֶׁתֵּהָא נִתְנוּה וְכוּ', וּמִטָּה הִיא בְּחִינַת זְוִגָה. גַּם
מִטָּה הִיא בְּחִינַת פְּרָנְסָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (וִיקָרָא כ'): בְּשִׁכְרִי לָכֶם מִטָּה
לָחֶם, כִּי שְׁנֵים־עָשָׂר מִטּוֹת גּוֹרְמִין וּזְוִגָה וּמִפְּרָנְסִין בְּנ"ל, קָשָׁה וּזְוִגָה
וְקִשְׁיִן מוֹזוּנָתוֹי וְכוּ'. גַּם הַתְּפַלֵּל עַל שְׁכַבְטוֹ, שְׂיִזְכֶּה לְשִׁתִּי שְׁלִחְנוֹת,
וְזֶה: וְעַל מִטָּתִי, שֶׁתֵּהָא נִתְנוּה בֵּין צִפּוֹן לְדָרוֹם, וְאֲמַרְנוּ חֲכָמֵינוּ
וְכוּנָם לְבָרְכָה (כ"ב כ"ה): הַרְצָה לְחִתְּפִים וְכוּ', הַרְצָה לְהַעֲשִׂיר וְכוּ':

רְכֵב אֱלֹקִים רַבָּתִים אֶלֶף שְׁנָאן (תְּחִלָּים טח). אֶלֶף - בְּחִינַת אֱלֹפִי
עָשׂו, וְעַל־יְדֵי רְכֵב אֱלֹקִים רַבָּתִים, בְּחִינַת קְבִלַת הַתּוֹרָה,
שְׁמִשָּׁם מְקַבְּלִין הַרוּחִיחִים הַרְבֵּנִים דְּקָדְשָׁה, עַל־יְדֵיהֶם: אֶלֶף
שְׁנָאן, כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה (ע"ז י'): אֵל תִּקְרִי שְׁנָאן,
אֵלָּא שְׂאֵין, הֵינּוּ שְׁעַל־יְדֵי קְבִלַת הַתּוֹרָה, שְׁשָׁם הַרוּחַ דְּהַרְבַּ
דְּקָדְשָׁה, עַל־יְדֵיהֶם נִתְפַּלְּטִין וְנִכְנְעִין אֱלֹפִי עָשׂו, וְכַרְכִּי עָשׂו, שֶׁהֵם
בְּחִינַת הַרֵב דְּקִלְפָה, בְּבִחִינַת אֶלֶף שְׂאֵין - שְׁאֱלֹפִי עָשׂו, וְכַרְכִּי
עָשׂו, נִתְפַּלְּטִין וְאֵין:

מִכְנַת הָאָרֶץ וְזִמְרַת שְׁמַעֲנָה, צָבִי לְצִדִּיק, וְאֲמַר רִיזִילִי רִיזִילִי, אוֹי
לִי בְּגָדִים בְּגָדוֹ, וְכֵד בְּגָדִים בְּגָדוֹ (יִשְׁעֵיה כ"ד). מִכְנַת הָאָרֶץ
- זֶה בְּחִינַת כְּנָפֵי הַצִּיצִית, שְׁשָׁם הַרוּחִיחִים, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנוֹר
שֶׁל דָּוִד, שֶׁהִיא מְנַגֵּן עַל־יְדֵי הַרוּחַ צְפוּנִית וְכוּ' בְּנ"ל (ט), כִּי הַנְּגִינָה
וְהַזְמִירוֹת נִמְשָׁכִין מִהַרוּחִיחִים שֶׁכְּנָפֵי רָאָה, בְּיָדוֹה, וְזֶה: וְזִמְרַת
שְׁמַעֲנָה - בְּחִינַת הַנְּגוֹן שֶׁל כְּנוֹר שֶׁל דָּוִד, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַרוּחִיחִים,
שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּנָפֵי הַצִּיצִית, בְּחִינַת: מִכְנַת הָאָרֶץ בְּנ"ל, וְעַל־יְדֵיהֶם
מִכְנִיעִין הַרְשָׁעִים בְּבִחִינַת: לְאֹזֶה בְּכַפּוֹת הָאָרֶץ וְנִגְעָרוּ רְשָׁעִים
מִכְנָה:

וְזֶה: צָבִי לְצִדִּיק - פִּרְשׁ רש"י: עֲתִיד לִהְיוֹת מִצֵּב וּתְקוּמָה
לְצִדִּיקִים, הֵינּוּ בְּנ"ל, כִּי עַל־יְדֵי הַרוּחִיחִים הַנ"ל מִתְבַּרְכֵּין
הַצִּדִּיקִים עַל הַרְשָׁעִים בְּנ"ל. וְזֶה: וְאֲמַר רִיזִילִי וְכוּ' אוֹי לִי - פִּרְשׁ
רש"י: שֶׁנִּגְלוּ לִי שְׁנֵי רוּחִים: רוֹעַנִית וְרוֹעַנִית וְרוֹעַנִית, וְהִיא תִתְרַחַק
הַרְשָׁעָה עַד וְכוּ'. הֵינּוּ בְּנ"ל, כִּי הַרוּחַ שֶׁל הַרְשָׁעָה גְדוֹל בְּשַׁעְתּוֹ,
בְּבִחִינַת רוּחַ סַעֲרָה, שְׁמִשָּׁם כָּל הַצִּירוֹת וְאִרְכֵּת הַגְּלוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל.
וְזֶה: בְּגָדִים בְּגָדוֹ וְכֵד בְּגָדִים בְּגָדוֹ - כִּי יִזְכֶּה הַבְּגָדִים וְהַרְשָׁעִים
הוּא מִבְּחִינַת פָּנִים הַבְּגָדִים, דְּהֵינּוּ פָנִים הַצִּיצִית, שֶׁהֵם כְּנָפֵי הַבְּגָד,
דְּהֵינּוּ מִפָּנִים הַאֲרֻכָּה וְסוּדוֹת, שֶׁאֲחִיתָן וְשֶׁרָשָׁם הַעֲלִיּוֹן הוּא בְּחִינַת
אֲרֻכָּה צִיצִית בְּנ"ל. אֲכָל סוּף כָּל סוּף: פֶּחַד וְפֶחַח וְכַח עֲלִיד וְיִשָּׁב
הָאָרֶץ וְכוּ' - כִּי כָּל הַרְשָׁעִים יִכְרְעוּ וְיִפְּלוּ, כִּי לְמוֹף כָּלָה וְנִאֲכַד
וְכוּ' בְּנ"ל, כִּי הַצִּדִּיקִים וְגַמְרִים מִכְנִיעִין אוֹתָם וּמִשְׁפִּילִים רְשָׁעִים
עַד אֶרֶץ עַל־יְדֵי הַרוּחִיחִים שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא בְּחִינַת צִיצִית, בְּחִינַת:
מִכְנַת הָאָרֶץ וְזִמְרַת שְׁמַעֲנָה בְּנ"ל:

כְּנוֹר שֶׁל חֹמֶשׁ נִימִין - בְּחִינַת הַתּוֹרָה, וְכֵן כְּתוּב בְּהַר (צ"ז) דף
כ"ב: וְתוֹפְשֵׁי הַתּוֹרָה - אֵלֶּיךָ תִּפְשִׁין בְּכַנּוּרָא. חֹמֶשׁ אֵין
אֵית לְרָאָה (תְּחִלָּין ט"ז), כִּי רוּחִיחִים הֵם הוּא בְּהַרְאָה, וּמִשָּׁם הַמִּשְׁכָּת
הַרוּחַ שֶׁל הָאֱנָחָה, בְּיָדוֹה בְּחוּשׁ, וְעַל־כֵּן אֵית לָה חֹמֶשׁ אֵין לְרָאָה,
בְּגֵד חֹמֶשׁ חֹמֶשִׁי תוֹרָה (ט), חֹמֶשׁ נִימִין כְּנוֹר דְּדוֹד, שְׁשָׁם
הַרוּחִיחִים בְּנ"ל. (עֵין בְּתִקּוּנִים, תְּחִין י') כְּנָפֵי מִצָּה אֵין ה' קִשְׁרִי, לְקַבֵּל שְׁמַע
כִּי, דְּאֵין לְקַבֵּל ה' נִימִין דְּכַנּוֹר דְּדוֹד וְכוּ', עֵין שם. גַּם עֵין בְּהַשְׁמָטוֹת (הוֹרָה):

ט

לְשׁוֹן רַבְּנּוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה

תְּהַמַּת יְבִסְמִימוֹ יְרֵדוּ בְּמִצְוֹת וְכוּ' (שְׁמוֹת ט)

א כִּי עֶקֶר הַחַיּוֹת מְקַבְּלִין מִתְּהַפְּלָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּחִלָּים כ"ב):
תַּפְלָה לֹאל תִּי, וּבִשְׁבִיל זֶה צִדִּיק לְהַתְּפַלֵּל בְּכָל כּוּחַ, כִּי

(ט) עֵין וְהַר שֶׁל דָּף קַעֲה: (י) עֵין תְּחִין כ"ה. (א) עֵין וְהַר וְיִקְרָא י' ע"ב, פִּתְחֵם רְכוּל, וְיִמָּא ע"ב.

קעא

ארת חיים

הלכות תפלה הלכה ג

לקוטי הלכות

לעמוד הקודם

תלויה בקדשת הברית, פמוכא במקום אחר (סימן ב; סימן פג תנא).

בחינת התורה הנעלמת, בחינת חסד חנם שהיה מקנים העולם קדם מתן תורה, על-ידיה וכולין להחיות כל הזמנים והעתים שהאדם בטל מדברי תורה מחמת הכרח צרכי פרנסה וכיוצא, כי כל העתים שאדם בטל מתורה מחמת ההכרח - מקבלין חיות מבחינת חסד חנם הנ"ל, על-ידי התפלה שהיא בחינת 'חיי שעה', שהיא בחינת מתנת חנם כנ"ל, שעל-ידיה מקבלין חיות משם, ומחייין כל הזמנים והעתים שבטלין מדברי תורה, בבחינת הנאמר במאמר הנ"ל, שהצדיק על-ידי שדבוק בשעת בטולו מדברי תורה בהתורה הנעלמת על-ידיה מחיה כל האנשים הפשוטים וכו', עין שם, כי התפלה היא ממש בחינה זו כנ"ל.

בי לעקר התפלה זוכין רק הצדיקים, ועל-כן כל אדם צריך להתפלל רק בהתקשרות לצדיקי הדור, פמוכא בדברי רבנו ז"ל סימן ב'. כי עקר התפלה היא בבחינת ארץ ישראל, בבחינת מתנת חנם כנ"ל, וכתוב (תהלים לו, כט): "צדיקים יירשו ארץ", כי ארץ-ישראל זוכין הצדיקים, וכמו שכתוב (ישעיה ס, כא): "ועמך ישראל כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ" וכו'. כי כל אחד לפי בחינת קדשתו בקדשת הברית שזה עקר בחינת 'צדיק', כידוע (והר נח טו), וכפי מה שזכר להתקשר ולהכלל בצדיק הדור האמתי, כמו כן זוכה לירשת ארץ ישראל, בבחינת: "לעולם יירשו ארץ" וכו', וכמו כן זוכה לתפלה, כי עקר התפלה היא בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, וכמוכא בדברי רבנו ז"ל כמה פעמים (בסימן מד) שבמקום שמתפללין נעשה האויר בבחינת ארץ ישראל, כי התפלה היא בחינת מתנת חנם, שעל-ידיה נעשה עקר קדשת ארץ-ישראל כנ"ל, כמבאר במאמר הנ"ל שבכל מקום שאנשים כשרים באים לשם כולין לעשות בחינת ארץ-ישראל על-ידי בחינה זו, עין שם היטב.

וזה שרמז רבנו ז"ל בהראשי פרקים ממאמר הנ"ל שנמצאו בכתיבת ידו על פסוק "ואתחנן", ורמז שם ענין שמירת הברית, עין שם, כי כל ענין המאמר הנ"ל שהוא בחינת הדרך לארץ ישראל, דהינו לכבש ארץ ישראל, זה תלוי רק בקדשת הברית, בבחינת: "צדיקים יירשו ארץ" וכו' כנ"ל. גם עקר התפלה

כל העתים שאדם בטל מתורה מחמת הכרח - מקבלין חיות מבחינת חסד חנם

לעקר התפלה זוכין רק הצדיקים, וצריך להתפלל בהתקשרות לצדיקי הדור

לכבש ארץ ישראל, זה תלוי רק בקדשת הברית

רש"י וחבריו שותרו אפניתו אין צריכין לעניות עצמן בהתורה הנעלמת

ג. נמצא, שעל-ידי התפלה מחייין עצמו מהתורה הנעלמת, בחינת מתנת חנם, ועל-ידיה וכולין לקבל חיות תמיד בשעת הבטול מדברי תורה. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (שבת יא): 'חברים העוסקים בתורה תמיד כמו רבי שמעון בר יוחאי וחבריו שהיתה תורתן אמת, מפסיקין לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפלה', אבל אנו מפסיקים גם לתפלה, כי גם בלאו הכי אנו מבטלין הרבה מדברי תורה, פמוכא בפוסקים (שלחן ערוך אורח חיים סימן ק, ב), הינו כנ"ל, כי מאחר שאנו מבטלין גם בלאו הכי מדברי תורה, בודאי ההכרח להתפלל, כדי לדבק בהתורה הנעלמת, בבחינת מתנת חנם, כדי שיוכל להחיות כל שעת הבטולים כנ"ל, כי על-ידי התפלה גם הם מקבלין חיות מהתורה הנעלמת בכל דבר כנ"ל, אבל רבי שמעון בר יוחאי וחבריו שותרתן אמת, שאין להם שום אמת כי אם התורה לבד, ואין צריכין להחיות עצמן בהתורה הנעלמת בכל משא ומתן ומיני אמות שבעולם, כי אין להם שום משא ומתן ואמות בעולם כלל רק תורתן אמת, ועל-כן היו מגלין סתרי תורה, ולהם נתן רשות לגלות רזין דאורייתא, כי אצלם לא היתה התורה בהעלם, כי התורה הנעלמת נתגלה להם, מאחר שלא היו עוסקין בשום אמות ששם התורה נעלמת, רק בהתורה לבד, ועל-כן לא היו צריכין לתפלה כנ"ל, כי לא היו צריכין להחיות עצמן על-ידי בחינת ההעלמה, מאחר שלא היו בטלים מן התורה כלל, כנ"ל.

נקרא חסידים, שהיו יכולין להמשיך ולקבל בתפלתן חסד חנם

ד. וזה בחינת (ברכות לב): 'חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת וכו', וכי מאחר שהיו שוהין תשע שעות ביום תורתן מתי נעשית ומלאכתן וכו'? אלא מתוך שחסידים היו תורתן משתמרת ומלאכתן מתברכת. כי הם נקראו 'חסידים', שהיו יכולין להמשיך ולקבל בתפלתן חסד חנם, בחינת 'אוצר מתנת חנם', שהיא התורה הנעלמת וכו' כנ"ל, ועל-כן היו יכולין להאריך בתפלה מאד, כי תורתן משתמרת

כל דבר שבעולם, שזהו בחינת החיות אלקות שמלבש בכל דבר שבעולם, על-ידי זה נמשך ברכה מה', וכנ"ל.

- כי גם בשעת התפלה היו דבקים, בהתורה הנעלמת כנ"ל, שהיא בחינת חסד חנם, בחינת תורת חסד כנ"ל.

וזהו ומלאכתן מתברכת - כי מאחר שזכו לבחינת חסד חנם על-ידי התפלה, שזה עקר קיום העולם בעת שעוסקין במלאכה ומשא ומתן כנ"ל, דהינו שמחייין עצמן בבחינת התורה הנעלמת בכל דבר ובכל משא ומתן ואמנות שבעולם, שזהו בחינת חסד חנם וכו' כנ"ל, על-כן בודאי היתה מלאכתן מתברכת - כי משם עקר הברכה, כי עקר הברכה על-ידי שמגליו החיות אלקות, דהינו התורה שנעלם בכל דבר, הפך הקללה, חס ושלום, שהיא מחמת שנעלם ונסתר אור ה' שמלבש שם, בבחינת (דברים לא, יז): "הלא על כי אין אלהי בקרבי מצאוני הרעות האלה", כמובא בספרים (תקוני זהר תקנן סב, צד:), כי עקר הברכה והשפע היא רק מאתו יתברך, וכשדבוק בהשם יתברך תמיד, ויודע שאפלו בכל הדברים ומשא ומתן ומלאכות שבעולם מלבש בהם אלקותו יתברך, שהוא התורה שמלבש בכל דבר שבעולם, אזי בודאי נמשך ברכה במעשי ידיו, על-ידי שמדבק עצמו לאור ה' שנעלם שם, שמשם עקר הברכה.

עקר הברכה על-ידי שמגליו החיות אלקות

וזה בחינת ברכת כהנים, כי הנהן-איש-חסד היה יכול לגלות בחינת חסד חנם, שהיה מקים העולם קדם מתן תורה, על-ידי בחינת העשרה מאמרות שהם נעלמין בכל דבר, שהם בחינת התורה שמלבש ונעלם בכל דבר כנ"ל, כי המאמרות הם בחינת חסד (סידן מח), בבחינת (תהלים פט, ג): "כי אמרתי עולם חסד יבנה", ועל-כן היה להם כח להמשיך ברכה לישראל, כי עקר הברכה משם על-ידי שמגליו העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת חסד חנם, שהם מלבשין בכל דבר וכנ"ל.

הנהן-איש-חסד היה יכול לגלות בחינת חסד חנם

וזה בחינת (במדבר ו, כג): "כה תברכו את בני ישראל אמור להם", "אמור להם" דקא, הינו לבחינת העשרה מאמרות הנ"ל שמלבשין בכל דבר, שממש עקר הברכה כנ"ל. וזהו (שם): "ברכך ה'" וכו', כי הברכה היא רק מהשם יתברך לבד, ועל-ידי שמדבקין כל דבר לשרשו, לבחינת עשרה מאמרות שבהם נברא

אמור להם דקא, הינו לבחינת העשרה מאמרות

ועל-כן צריך הנהן לברך בנשיאת פנים, כי הידים הם כ"ח פרקין, שהם בחינת 'כח' מעשה בראשית, בחינת עשרה מאמרות הנ"ל, כמו שכתב רבנו במקום אחר (בסידן מד). ועל-כן על-ידי הידים, שעל-ידי זה מגלין כח מעשה בראשית, בחינת עשרה מאמרות שהם מלבשין בכל דבר, על-כן על-ידי זה יכול הנהן-איש-חסד להמשיך ברכה, כי עקר הברכה משם, מבחינת האלקות המלבש בכל דבר כנ"ל. ועל-כן עקר נשיאת פנים הוא בשעת התפלה, כי התפלה היא גם כן בבחינה זו כנ"ל.

עקר נשיאת פנים הוא התפלה

ועל-כן גם התפלה מסגלת יותר בפרישת פנים, כמו שכתוב (תהלים פח, י): "ששחתי אליך כפיי", וכמו שכתב רבנו ז"ל (ספר המדות תפלה אות מו): 'בשעת התפלה טוב לפרש כפיו' וכו', וכמובא במקום אחר (בסידן מד) ענין מחאת פנים בשעת התפלה, כי הידים הם כ"ח פרקין, בחינת 'כח' מעשה בראשית, שעל-ידי זה יכולין לכבש ארץ ישראל, שזה עקר בחינת התפלה, בחינת מתנת חנם וכו', כנ"ל.

התפלה מסגלת יותר בפרישת פנים

ה. ועל-כן מזכירין האבות בתפלה: 'אלהי אברהם אלהי יצחק' וכו', וגם עקר התפלה תקנו הם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות כו:): 'אברהם תקן שחרית' וכו'. כי האבות היו קדם מתן תורה, שאז היה מתקיים העולם בחסדו, בבחינת התורה הנעלמת, שזהו בחינת תפלה כנ"ל, ועל-כן היתה עקר עבודתם רק תפלה, כי תפלה היא חסד חנם שהיה מקים העולם קדם מתן תורה וכו', כנ"ל. ועל-כן עקר התפלה התחיל מאברהם שהוא התחיל לגלות אלקותו בעולם, והוא עקר קיום העולם, כמו שכתוב (בראשית ב, ד): "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" - 'באברהם' (בראשית רבה יב, ט). ועל-כן עקר חתימת הברכה באברהם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים קז:): 'יכול יהיו חותמין בכלם? תלמוד לומר (בראשית יב, ט): 'והיה ברכה' - כך חותמין' וכו'. כי עקר הוא אברהם, שהוא בחינת חסד חנם, שהוא עקר קיום

האבות תקנו את התפלות וזאת היתה כל עבודתם

חיי	עבודת השם תקפ	מוהר"ן	רסד	חיי	עבודת השם תקפד	מוהר"ן	רסה
הוא הענין שלי זה אינו יודע שום אדם. ובלשון אשכנז: "האפער וואס מיין זאך איז דאס ווייסט קיינער ניט". אחר-כך אמר להאיש הנ"ל אספר לך מהו החולאת שלי וכו': זכות אבות לא יספיק על רפואת החולאת, רק בדבר אחד בטחתי קצת על שפמה אנשים החזרתי אותם למוטב. השיב לו האיש הנ"ל אמת הדבר פי ידעתי שהרב רבי נתן בודאי זהיה צדיק "גוטער יוד", השיב לו מה שאמת יכול לומר "וואס דאס קאנטסט זאגן" אני אומר לך שהוא דבר גס עכשיו צדיק "ער איז שוין א גוטער יוד".	תקפב. (קלט) שמעתי מאיש אחד מאנשי-שלומנו שעמד אז עם עוד כמה אנשים מאנשי-שלומנו בשעה שקבלה את המכתב הנ"ל וקראה אותו, ובכתה לפניהם בדמעות שליש ואמרה, מסתמא אני עכשו במדרגה פחותה ושפלה מאד כשאבי משבח אותי בעיני כל-כך. פי שמעתי מאבי שאמר להרב רבי נתן שלפעמים הוא משבח את אחד בעיניו ובפניו, מחמת שרואה שגפול ממדרגתו ועל-כן צריך לחזק אותו:	תקפג. (קמב) עוד שמעתי שאמר רבנו זכרוננו לברכה הבנים שלי (רצונו לומר בנותיו) יש להם רוח הקדש שהוא קרוב לנבואה, ומבתי שרה אין אני מדבר כלל "פון שארקע שמים איך ניט", הפלל אם באנו לדבר ולכתב מקדשת זרעו הקדושים תקציר המון יריעות לספר אפלו מקצת שבחם ומדותיהם הטובות וצדקתם וחסידותם ותמימותם וענוותנותם הגדולה ורוח נמוכה ושפלה שהיו להם וכיוצא בשאר כל המדות טובות וישרות, ומכל שכן מפנימיות קדשותם אשר אין לנו שום השגה בה כלל. ואלמלי היו זוכין העולם שהיה נשאר מרבנו זכרוננו לברכה בן הממלא מקומו, כבר היה העולם נתחנן על מלואו ותקונו ושלמותו על צד היותר טוב. ושמעתי פעם אחת מהרב רבי נתן זכרוננו לברכה שיהיה	תקפד. (קמב) שמעתי ב"שם רבנו ז"ל שאמר: שעל כל דברי האלף-בית שלו יש מהיכא תיתי (רצונו לומר מאיזה מקום נלמד הדבר מאיזה פסוק או מאמר רבותינו זכרונם לברכה וכיוצא), ומאי טעמא, רק על דבר אחד מהאלף-בית החדש אומר: מהיכא תיתי יודע אני, ומאי טעמא אני יודע עדין:	תקפז. (קמד) שמעתי איך שאחד מבני הנעורים הקטנים היה שוכב בחדרו של רבנו ז"ל. פעם אחת נגש אל רבנו ז"ל והתחיל לבכות לפניו באשר שרואה להיות איש כשר. ורבנו ז"ל כבר היה שוכב על משתו. ועמד רבנו ז"ל וישב על משתו, והתחיל לדבר עמו, והורה לו הדרך בזה. וגם צוה עליו איזה למודים	תקפז. (קמד) שמעתי איך שאחד מבני הנעורים הקטנים היה שוכב בחדרו של רבנו ז"ל. פעם אחת נגש אל רבנו ז"ל והתחיל לבכות לפניו באשר שרואה להיות איש כשר. ורבנו ז"ל כבר היה שוכב על משתו. ועמד רבנו ז"ל וישב על משתו, והתחיל לדבר עמו, והורה לו הדרך בזה. וגם צוה עליו איזה למודים	תקפז. (קמד) שמעתי איך שאחד מבני הנעורים הקטנים היה שוכב בחדרו של רבנו ז"ל. פעם אחת נגש אל רבנו ז"ל והתחיל לבכות לפניו באשר שרואה להיות איש כשר. ורבנו ז"ל כבר היה שוכב על משתו. ועמד רבנו ז"ל וישב על משתו, והתחיל לדבר עמו, והורה לו הדרך בזה. וגם צוה עליו איזה למודים	תקפז. (קמד) שמעתי איך שאחד מבני הנעורים הקטנים היה שוכב בחדרו של רבנו ז"ל. פעם אחת נגש אל רבנו ז"ל והתחיל לבכות לפניו באשר שרואה להיות איש כשר. ורבנו ז"ל כבר היה שוכב על משתו. ועמד רבנו ז"ל וישב על משתו, והתחיל לדבר עמו, והורה לו הדרך בזה. וגם צוה עליו איזה למודים

ומחזק אותו לעמוד על עמודו, ולכלי לפל ממדרגתו:

תקצא. (קמח) אחד שאל אותו אם להיות מלמד, השיב לו לא (כי אמר הוא זכרוננו לברכה ששלשה דברים אינם תשובים בענין שו"ת ומלמד וחסיד בעיר קטנה מחמת שגבול לו להשיל בגנות חס ושלום) טוב לך יותר להיות סוחר ובעל משא ומתן, רק בשעה שתלך בשוק תמאס ותבזה את העולם הזה בפניך:

תקצב. (קמט) אחד מבני הנעורים דבר עמו זכרוננו לברכה ואמר, אני רוצה להיות איש כשר "אף וויל זיין איין ערליכער יוד". והשיב לו רבנו זכרוננו לברכה "וילקטו אפער וועלד" ורוצה אתה לדעות. והמשפיל יבין כי דבורים אלו המועטים מחזיקים הרבה מאד פנידוע ומובן למען בשיחותיו הקדושים והנפלאים מאד. יהי רצון שגזרה לתיימם אמן:

תקצג. (קנ) הלך אנה ואנה בבית המיוחד שהיה לו פה בפרסלב, וספר עמי מענין דרכי עבודת ה'. שיש לפעמים על-פי רב יסורים גדולים לעבודתו, ואחר-כך מניחין לו לפעמים מעט, ויש לו איזה ניהא פידוע למי שגכנס קצת בעבודת ה'. ענה ואמר אין רשאים לומר להשם יתברך ואמר בלשון אשפנו בזה הלשון: "מע טאר דעם אייבערשטן גיט נאך געבין", כלומר שבתחלה היו לו יסורים ובלבולים ואחר-כך פשיש לו ניהא קצת לאמר,

בעצמו נחשב לו לכפרת עון, עד שאם היה זוכה להתנהג בזה בתמימות ובאמת כראוי (כי אי אפשר לבאר זאת בכתב) כבר היו עיונותיו נמחלין על-ידי-זה בעצמו, ואז ממילא היו מסתלקין ממנו כל המחשבות זרות. וכעין שאמרו רבותינו ז"ל (ברכות יב:), העובר עברה ומתפיש בה מוחלין לו וכו' ועין בלקוטי תנ"ג סימן מ"ו ובהשיות (סימן יב) שמה שגלחמין עם המחשבות זרות בשעת התפלה להכניע אותם, או על-כל-פנים לברח מהם, הוא בחינת (תהלים מד) כי עליך הרגנו כל היום, בחינת מסירת נפש ובחינת קרפנות וכו'. וכבר מבאר הרבה בדבריו ז"ל מענינים אלו:

איש אחד מאנשי-שלומנו היה בפטערבורג. והיה פותב לו זכרוננו לברכה משם מכתבים הרבה באשר שיש לו צער גדול מזה שגורק לשם, כי כמה פעמים שמעו ממנו זכרוננו לברכה ששם במקום זה הנ"ל קשה מאד להתחזק בעבודתו יתברך, כי הוא מקום מסכן מאד. ופעם אחת ספר רבנו זכרוננו לברכה מזה ואמר בזה הלשון: "דאס וואס ער האט מורא און ציטערט טאמער חס ושלום וועט ער זיך גיט דער האלטן. האט דאס דער האלט אים). דבר זה בעצמו שהוא מתירא וחרד כל-כך שמא מחמת זהמת המקום לא יוכל לעמוד במדרגתו, דבר זה בעצמו מעמיד

היה השם יתברך יודע שכל בחירתך ועבודתך תלוי בזה שהיה לך מקום מיוחד, מסתמא היה נותן לך מקום מיוחד, ועכשו בודאי מסתמא אתה יכול להיות איש כשר גם בבית זה. עוד דבר עמו בדברים האלה:

תקפא. (קמז) פעם אחת דבר אחד מאנשי-שלומנו עם רבנו ז"ל מענין שיש לפעמים שמרגישין בעצמן שיוצא הדבור מן הערף ולא מן הלב (וכעין זה מבאר בדבריו ז"ל בשמות ד"ו טו). השיב לו רבנו ז"ל, אתה יודע מה הוא לב ומה הוא ערף "די ווייסט וועליכעס עס איז הארץ אדער אין אקין":

תקב. (קמז) פעם אחת היה קובל איש אחד לפניו ז"ל אף שקשה לו מאד להתפלל, כי המחשבות זרות מבלבלין אותו מאד. השיב לו רבנו ז"ל מקבלין זאת לכפרת עון, "נעמט מען דאס אהן פאר אכפרת עון" וחסד קצת. וקצת היה נראה פגנתו בזה, כי הלא באמת אלו המחשבות הם בעצמם עיונות, ועל-כן ח"ו קצת. אף אף-על-פי-כן בודאי כל דבריו אמת וצדק, כי על-כל-פנים בזה שאין מהרהר אחריו יתברך חס ושלום, ויודע שבודאי השם יתברך רוצה לקרבו ולקבל תפלתו רק שיעונוותיו גרמו לו כל אלו המחשבות הנאין לבלבלו, ויש לו צער מזה ובורח מהם בכל כחו, יכול להיות בודאי שזה

שילמד, וגם צוה עליו שיהיה ממארי דחושבאן, הינו שבכל לילה קדם שישכב על משתו יחשב אף עבר עליו היום. אם למד והתפלל כראוי ביום זה, יודה להשם יתברך ויאמר לו שבח והודאה לשמך הגדול והקדוש על שזיכיתני ללמוד ולהתפלל ביום העבר כרצונך קצת, ומתחנן אני לפניך ה' אלוקי שתעזרני ביום הבא למחר להוסיף בעבודתך בתורה ותפלה מרבה ביותר, ובכונה שלמה ביותר. ואם חס ושלום לא למד והתפלל כראוי ביום העבר, יתודה ויתחנן לפניו יתברך ויאמר, רבנו של עולם ידעתי כי פשעתי ביום הזה ולא עבדתיך כראוי לא בתורה ולא בתפלה וכו' ועתה מבקש ומתחנן אני לפניך וכו' שתמחול ותסלח לי על העבר שלא עבדתיך כראוי, ומעורני למחר ביום הבא לעבד עבודתך בתורה ותפלה בכונה ובשלמות הראוי כרצונך:

וא"ה עמוד התבונן על דוקדוקו ותמימתו אף שחוריד את עצמו אל בני-אדם נמוכים ושלמים ללמד גם אותם דעת ודעות ה' בתמימות ופשיטות כזה.

תקפח. (קמח) אחד מאנשי-שלומנו היה קובל ומתנצל לפניו ז"ל, באשר שיש לו צער גדול מזה שאין לו מקום מיוחד לעבודת ה' כי ביתו קטן וצר מאד ובכל פעם יושבין שם עכ"ס כמו שרגילין בבית המזיגה, ועל-ידי-זה דעתו מבלבלת מאד. השיב לו רבנו ז"ל מסתמא אם

ר' שיין. רב שינגא בריה דרב אידי. רב שירא. רב שישא או ששת בריה דרב אידי בר אבין נגרא. רב שישא בר הונא. רב שלום. ר' שלום הלוי. ר' שלמיא בר שלמיא ספרא. ר' שלמוני. ר' שלמן מבי פלוחית. רב שלמן. שלמן בר לוי. בן שלקות. שמאי הזקן. ר' שמאי. ר' שמי.

שמואל הקטן. שמואל הכהן. רב שמואל בר אבא. רב שמואל בר אבא מהגורניא. רב שמואל בריה דר' אבהו. רב שמואל בר שילת. רב שמואל בר מרתא. רב שמואל אחי ש'ל פנחס הכהן בר חמא. רב שמואל בר נדב. שמואל סבא חמוה דרב שמואל בר אמי. שמואל הזקן. רב שמואל בר אמי. רב שמואל בר אנא. רב שמואל ברב יצחק. רב שמואל בר נחמני. או נחמן. רב שמואל בר יהודה הנדואה. רב שמואל בר יהודה. רב שמואל בר בר חנא. רב שמואל בריה דרבה בר בר חנא. רב שמואל ברב שבא. רב שמואל בן חלפתא. שמואל בר נחום אחי אמו, (יש אומרים: אבי אמו) של רב אחא בר חנינא.

ר' שמואל בר תנחום. ר' שמואל בר חייא. ר' שמואל ברב חסדא. רב שמואל בר חייא בר יהודה. רב שמואל אחוה דרב ברכיה. ר' שמואל אחוה דרב. רב שמואל אחוה דרב נחמיה. ר' שמואל אחי דר' הושעיא. ר' שמואל בר יוסי. ר' שמואל בריה

שהבטיח לישראל.
מי שמלמד זכות על ישראל, על-ידיה מעורר תשובה, והתשובה באה על-ידו.
מי שאין מתפלל על צרות ישראל נקרא חוטא.
צריך אדם להתפלל על זרעו ועל כל הבאים אחריו.
אסור לאדם שיהיה כפוי טובה, בין לישראל בין גוי.
מי שמתפלל על ישראל הקדוש-ברוך-הוא מכפר לו על כל עונותיו.
החולה שמתפלל על עצמו בדמעות, בודאי הקדוש-ברוך-הוא ירפא אותו ויקבל תפלתו.
כשאתה רוצה לשא תפלתך, תתפלל בעד ישראל.
הקדוש-ברוך-הוא מבקש את האדם שיתפלל לפניו.
מי שמצייל את העני מחזק ממנו, הכח הוא בנקל באותיות התפלה.
על-ידי בשחון תפלתו של אדם נשמעת.
מי שהוא ענו יכול לצעק בתפלתו מן הלב.
על-ידי שמחה תבוא תפלתך בהיכל-מלך.
מי שאין לו הנאה מתפלתו, יתפלל ברה.
מי שמתפלל בכת הקדוש-ברוך-הוא שמע תפלתו.
מי שגדר איזהו גדר, אין מקבלין תפלתו עד שישלם את נדרו.

תפלתו על-ידי צדקה בשתי ידים נשמעת.
בשעת תפלה יפרש כפיו, כאלו מקבל איזה דבר.
על-ידי גזל או, מבגש פני חברו - אין תפלתו נשמעת.
שבת וראש-החדש יותר מסגל להעלות התפלה.
כשאדם נעצר, זה סימן שאין תפלתו נתקבלת.
על-ידי ההשתוקקות שאדם משתוקק בלילה להשם יתברך, על-ידיה בנקל לו להתפלל בבקר.
תפלה שהיא בדמעות היא נתקבלת.
כשאתה מבקש איזה דבר, תזכיר זכות אבות.
כשהקדוש-ברוך-הוא מעניש איזה רשע שיודע בו שלא יעשה עוד תשובה, והצדיק מתפלל עליו יותר מדאי - על-ידיה נענש הצדיק.
כשהמתפלל נפל לקטנות, זה סימן שלא יתקבל [יתקבל] תפלתו.
כשאין לך שלום עם העולם - אין נתקבל תפלתך.
צריך להתפלל בשלום העיר אשר אתה דר בה.
מי שמתפלל בשמחה - הקדוש-ברוך-הוא מכבד אותו, ופקד את לחציו.
על-ידי תקון-מצות מזכירין את הקדוש-ברוך-הוא את הטובות

ליקוטי

תפילה דה

תפילות

רב

ליקוטי

תפילה דה

תפילות

רג

לעמוד הקודם

בנפשי כל אלה, על ידי שלא שמרתי את עצמי ופגמתי בכרית הלשון ובכרית המעור. אשר על ידי הפגמים האלה, נמשך להם דבורים שיש להם כח לדבר ולהלשין ולקטרג עלינו חס ושלום. אבל כבר הבטחתינו יי אלהינו שאמה חפץ חסד, ואמה מרבה להטיב, ורוצה אמה בתשובתן של רשעים, ואין אמה חפץ במיתתם, ואמה שונא וממאס בתכלית השנאה והמאוס את כל מי שרוצה לעורר דין ולהלשין ולקטרג חס ושלום על בני ישראל עמו, ובפרט בשעה שהם גזופים מלפניו על ידי חטאיהם ופשעיהם ועוונותיהם, אף-על-פי שחטאו לפניו באמת, אף-על-פי-כן אין רצונו שיקטרגו על ישראל חס ושלום. ואמה בוחר ומקרב ומחבב את מי שמרחם אז על ישראל ועוסק ללמד זכות עליהם בעת ההיא, ומוסר נפשו להעתיק עבורם, ולהפציר אותה בשבילים, כמו משה רבנו עליו השלום, שמסר נפשו על ישראל והתפלל עליהם תמיד, אפילו בעת שעשו מה שעשו. ואמה ברחמיה שמעת תפלתו תמיד, וחפכת אותו ככל מיני חבה בשביל זה.

והנה עתה בעוונותינו "אבד חסיד מן הארץ וישר באדם אין". ואין מי שיצמד בעדנו. ולא די לנו בכל זה, כי אם עוד רבים קמים עלינו, רבים מאד, באשר אמה ידעת. על מי לנו

להשען על אבינו שבשמים. החומל על כל חמל על דלותנו, וראה שפלותנו ובזיונו. הבט משמים וראה כי היינו לעג וקלס. "כל היום כלמתי נגדי ובשת פני כסנני. מקול מחורף ומגדרף מפני אויב ומתנגם". הביטה בענייני. כי רבו מכאובינו וצרות לבבנו. חוסה עלינו בארץ שבינו, ואל תשפך חרוף עלינו כי עמך אנחנו בני בריתך. עזרנו כי עליך נשעננו. "מציל עני מחזק ממנו ועני ואביון מגדלו", הצילני נא מיד אויבי, ומרודפי הצילני אבי שבשמים. הצילני נא גואל חזק. פודה ומציל הצילני ומלטנו, ופדנו מכל מיני שונאים ומלשינים ומקטרגים בגשמיות וברוחניות. חוסה עלינו למענך ולמען אבותינו ולמען כל הצדיקים אמתים, אשר אנו חוסים בהם תמיד. יודע תעלומות, רחם רחם, הצל הצל, הושיענו והצילנו "מחרב מפיהם, ומיד חזק אביון".

ותשפיע עלינו כח וגבורה מאתך בזכות הצדיקי אמת. ותעזרנו ותושיענו שנוצרה להכניע ולהשפיל עדי ארץ כל המתנגדים החולקים על האמת. ונוצרה לעקר ולשבר ולבטל כל המקטרגים והמלשינים על הרחוקים הבאים להתקרב אליך באמת, החפצים ליראה את שמך; אף על פי שאין אנו כדאים להתקרב אליך לפי מעשינו, אף על פי כן, "רחמיה רבים

יי" רחמיה רבים מאד, עשה אמה עמנו מה שתראה וכרצונך עשה עמנו. ומי יאמר לך מה תעשה, אבל מי שם אותם לדון ושופט, לדון אותנו חס ושלום, ולקטרג עלינו חלילה. מי בקש זאת מידם לרמס על הנרדפים חלילה. "כי אמה אשר הכית רדפו, ואל מכאוב חלליך יספדו. אפלה נא ביד יי כי רבים רחמיו וביד אדם אל אפלה".

רבנו של עולם, שומע צעקה מעמקי השאול תחתיות ומתחתיו, שמע צעקתי ונאקתי ואנחתי המרה מאד, הפקדה מאד העמוקה מאד. אי שמים הקיצו לצערי ויריפתי, מה שאני בעצמי רודף את עצמי ביותר, וגם אחרים רודפים אותי מאד מאד, ומהי המלחמה עלי פנים ואחור. "שובה יי, עד מחי והנחם על עבדיך" אמה יי, ששחתי אליך בפני מעמקי עמקי עמקים, מעמקי עמקי ההסתרה שבתוך הסתרה, מאלפים ורכבות הסתרות, צר לי מאד אבי שבשמים, צר ומר לי מאד, צר ומר לי מאד, ואין לי שום לשון בעולם לפרש בו שיחתי וצערי. "קולי שמעתי, אל תעלם אונך לרוחתי לשונתי". חנני ועזרני שאזכה לאכפא הסטרא אחרא, סטרא "דקץ כל בשר", תחת הדבור של הקדושה. ואזכה להוציא בלעם מפיהם, להוציא מהסטרא אחרא כל הדבורים רעים וכל

הדבורים פגומים שינקו מהם על ידי פגם הדבור שפגמתי בו בשוגג ובמזיד באנס ובכרצון, וכלם אזכה לתקן ברחמיה הרבים, עד שאזכה להוציא כל הדבורים מן הסטרא אחרא, ולהשיכם כלם לשרשם שבקדושה. עד אשר הרשעה בלה כעשן תכלה ועולתה תקפץ פיה. כי "סכר פי כל דוברי שקר". ותמלא פיהם חצץ. ותעקם ותעקר את פיהם ולשונם של כל המקטרגים ומלשינים ודבורים רעות על עמך ישראל הכשרים החפצים ליראה את שמך באמת. ותתן בלבם שישבו מדרך הרעה, וישו לבם באמת אל האמת, ויתגלה האמת בעולם. ויקם מקרא שכתוב: "עזוב רשע דרכו ואיש און מחשבותיו, ושוב אל יי וירחמהו, ואל אלהינו כי ירבה לסלח".

ובכן תזכנו ברחמיה אבינו אב הרחמן, ותעזרנו לעסק בתורתך הקדושה תמיד יומם ולילה. ולא אובד שום לילה מלילותי בלי למוד ועסק בתורה ועבודה, כל ימי חיי. ותעזרני לנוד שנה מעיני ללמוד הרבה תורתך הקדושה, ולעסק בתפלות ותחנונות ובקשות הרבה בכל לילה ולילה ובכל יום ויום. ותהיה בעזרי תמיד, שלא יהיה כח לשום בטול בעולם לבטלנו חס ושלום מן התורה ומן העבודה. ואפלו בעת כשצער לאדם חס ושלום, אפלו כשיושבים

תקון הכפלי

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים

הריני מקשר עצמי בצמית באמירת העשרה מזמורים אלו לכל הצדיקים האמתיים שפדורנו ולכל הצדיקים האמתיים שזכני עפר קדושים אשר בארץ המה ובפרט לרבנו הקדוש צדיק יסוד עולם נחל נובע מקור חכמה רבנו נחמן מן פיגא זכותו תגן עלינו, אמן.

והריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי לשם יחוד קדשך ברוך הוא ושכינתיה ברחילו ורחימו על ידי שהוא טמיר ונצלם בשם כל ישראל:

לכו נרננה ליהודה. נריעה לצור ישענו: ונקדמה פניו בתודה בזמירות נריע לו: כי אל גדול יהנה. ומלך גדול על-כל-אלהים:

מז * מכתם לדוד שמרני אל כִּי-חֲסִיתִי בך: ב אמרת ליהנה אדני אתה טובתי בל-עליך: ג לקדושים אשר-בארץ המה ואדירי בל-חפצי-כם: ד ירבו עצבותם אחר מהרו בל-אסוף נספיהם מדם ובל-אשא את-שמותם על-שפתי: ה יהנה מנת-חלקי וכוסי אתה תומיק גורלי: ו חבלים נפלו-לי בנעמים אף-נחלת שפרה עלי: ז אברך את-יהנה אשר יעצני אף-לילות סרוני כליותי: ח שויתי יהנה לנגדי תמיד כי מימיני בל-אמוט: ט לכן שמח לפי ויגל בבוהי אף-בשרי ישפן לבטח: י כי לא תעזב נפשי לשאול לא-תתן חסיד חסידך לראות שחת: יא תודיעני ארח חיים שבע שמחות את-פגיו נעמות בימני נצח:

כב * לדוד משפיל אשרי נשוי-פשע בסוי חטאה: ב אשרי-אדם לא

יחשב יהנה לו עון ואין ברוחו רמיה: ג כִּי-הִתְרַשְׁתִּי בְּלוֹ עֲצָמִי בְּשֹׁאֲנִי בַל-הַיּוֹם: ד כי יומם ולילה תכבד עלי לדך נהפך לשדי בחרבני קיץ סלה: ה חטאתי אודיעך ועוני לא-כסיתי אמרתי אודה עלי פשעי ליהנה ואתה נשאת עון חטאתי סלה: ו על-זאת יתפלל בל-חסיד א אליך לעת מצא וק לשפך מים רבים אליו לא יגיעו: ז אתה סתר לי מצר תצרני רגי פלט תסובבני סלה: ח אשפילך א ואורך בדרוך-ו חלף איצעה עליך עיני: ט אל-תהיו ב כסוס כפרד אין הבין במתג-ורסן עדיו לכלום בל קרב אליך: י רבים מכאובים לרשע והבוטח ביהנה חסד יסובבנו: יא שמחו ביהנה וגילו צדיקים והרנינו בל-ישרי-לב:

מז * למנצח מזמור לדוד: ב אשרי משפיל אל-הל ביום רעה ימלטהו יהנה: ג יהנה ישמרהו ויחיהו אשר ואשר בארץ ואל-תתנהו בנפש איביו: ד יהנה יסעדנו על-ערש דוי בל-משפכו הפכת בחילו: ה אני אמרתי יהנה חנני רפאה נפשי כי חטאתי לך: ו אויבי יאמרו רע לי מתי זמות ואבד שמו: ז ואם-בא לראות שוא ידבר לבו יקבץ-און לו יצא לחוץ ידבר: ח יחד עלי יתלחשו בל-שנאי עלי יחשבו רעה לי: ט דבר בליעל יצוק בו ואשר שכל לא-יוסף לקום: י גם-איש שלומי א אשר-בטחתי בו אוכל לחמי הגדיל עלי

עקב: יא ואתה יהנה חנני והקימני ואשלמה להם: יב בזאת ידעתי כי חפצת בי כי לא-ירע איבי עלי: יג ואני בתמי תמכת בי ותציבני לפניך לעולם: יד ברוך יהנה אלהי ישראל מהעולם ועד העולם אמן ואמן:

מב * למנצח משפיל לבני-קרח: ב כאל תערג על-אפיקי-מים בן נפשי תערג אליך אלהים: ג צמאה נפשי אלהים לאל חי מתי אבוא ואראה פני אלהים: ד היתה-לי דמעתי להם יומם ולילה באמר אלי בל-היום איה אליהך: ה אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי כי אעבר בסף אדדם עד-בית אלהים בקול-רנה ותודה המון חוגג: ו מה-תשתוחחי נפשי ותחמי עלי הוהלי לאלהים כיעוד אודנו ישועות פניו: ז אלהי עלי נפשי תשתוחח על-פן אזכרך מארץ נהן וחרמונים מהר מצער: ח תהום-אל-תהום קורא לקול צנורך בל-משפריך וגליך עלי עברו: ט יומם יצה יהנה חסדו ובלילה שירה עמי תפלה לאל חי: י אומרה לאל סלעי למה שכתתני למה-קדר אלה בלחץ אויב: יא ברצח בנעמותי חרפוני צוררי באמרם אלי בל-היום איה אליהך: יב מה-תשתוחחי נפשי ומה-תחמי עלי הוהלי לאלהים כי עוד אודנו ישועת פני ואלהי:

נב * למנצח אל-תשחת לדוד מכתם בשלח שאול וישמרו את-הבית

להמיתו: ב הצילני מאיבי אלהי ממחקומי תשגבני: ג הצילני מפעלי און ומאנשי דמים הושיעני: ד כי הנה ארבו לנפשי נגורו עלי עזים לא-פשעי ולא-חטאתי יהנה: ה בלי-עון ירצון ויכוננו עורה לקראתי וראה: ו ואתה יהנה אלהים צבאות אלהי ישראל הקיצה לפקד בל-הגונים אל-תחן בל-בגדי און סלה: ז ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: ח הנה יביעון בפייהם חרבות בשפותיהם כימי שמע: ט ואתה יהנה תשחק-למו תלעג לכל-גוים: י עזו אליך אשמרה כי-אלהים משגבי: יא אלהי חסדו חסדי יקדמני אלהים יראני בשררי: יב אל-תהרגם פן-ישכחו עמי הניעמו בחילך והורידמו מגגנו אדני: יג חטאת-פימו דבר-שפתימו וילכדו בגאונם ומאלה ומפכש יספרו: יד בלה בחמה בלה ואינמו וידעו כי-אלהים משל ביעקב לאפסי הארץ סלה: טו ושובו לערב יחמו כפלב ויסובבו עיר: טו המה יענו יניעון לאכל אם-לא ישבעו וילינו: יז ואני אשר עזך וארגן לבקר חסדך כי-היית משגב לי ומנוס ביום צר-לי: יח עזי אליך אומרה כי-אלהים משגבי אלהי חסדי:

עז * למנצח על-יחיו ידותון לאסף מזמור: ב קולי אל-אלהים ואצעקה קולי אל-אלהים והאזין אלי: ג ביום צרתי אדני דרשתי ידי לילה נגרה ולא תפוג מאנה הנחם

נפשי: ה אֶזְכְּרָה אֱלֹהִים וְאֶהְיֶה
אֲשִׁיחָה וְתִתְעַשְׂף רֹחִי סֵלָה: ה אֲחֻזָּה
שְׁמִרוֹת עֵינַי נִפְעָמָתִי וְלֹא אֲדַבֵּר:
ו חֲשַׁבְתִּי יָמִים מִקֶּדֶם שָׁנוֹת עֹלָמִים:
ז אֶזְכְּרָה נְיָנָיִי בְּלִילָה עִם-לִבִּי
אֲשִׁיחָה וְיִחַפֵּשׂ רֹחִי: ה הִלְעֹלָמִים
יָנַח אֲדָנִי וְלֹא-יִסִּיף לְרַצּוֹת עוֹד:
ט הֶאֱפֵס לִנְצַח חֲסִדוֹ גִּמְרָא אִמְרָ לְדָר
וֶדָר: י הִשְׁכַּח חֲנוּת אֵל אִם-קִפֵּץ בָּאֵף
רַחֲמָיו סֵלָה: יא וְאִמְרָ חֲלוּתִי הִיא
שָׁנוֹת יָמִין עֲלִיזָה: יב אֲזִכֹּר
מַעַלְלֵי-יָהּ כִּי-אֶזְכְּרָה מִקֶּדֶם פִּלְאָף:
יג וְהִגִּיתִי בְּכָל-פַּעַלְךָ וּבַעֲלִילוֹתֶיךָ
אֲשִׁיחָה: יד אֱלֹהִים בִּקְדָשׁ דִּרְבָּךְ מִי-
אֵל גְּדוֹל בְּאֱלֹהִים: טו אַתָּה הָאֵל עֲשֵׂה
פִּלְאָ הוֹדָעָתָ בַּעֲמִים עֲזָרָה: טז גָּאֻלְתָּ
בְּזֹרַע עַמְּךָ בְּגִי-יַעֲקֹב וְיוֹסֵף סֵלָה:
יז רָאוּךְ מִים אֱלֹהִים רָאוּךְ מִים יִחְלוּ
אֵף יִרְגְּזוּ תַהֲמוֹת: יח זָרְמוּ מִים אֲבוֹת
קוֹל גִּתָּנוּ שִׁחָקִים אֶף-חֲצָצִיד יִתְהַלְכוּ:
יט קוֹל רַעְמָךְ אֶבְגֵּל הָאִירוּ בְּרָקִים
תִּבֵּל רִגְזָה וְתִרְעַשׂ הָאָרֶץ: כ פִּים דִּרְבָּךְ
וּשְׁבִילֶךָ בְּמִים רַבִּים וְעַקְבוֹתֶיךָ
לֹא נִדְּעוּ: כא נְחִית כִּצָּאן עַמְּךָ בְּיַד-
מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
כב תַּפְלָה לְמֹשֶׁה אִישֵׁה-אֱלֹהִים אֲדָנִי
מַעֲזוֹ אַתָּה הָיִיתָ לָנוּ בְּדָר וְדָר:
כג בְּטָרָם אֱלֹהִים יָלְדוּ וְתַחְלוּל אָרֶץ
וְתַבֵּל וּמַעֲוֹלָם עֲדֵי-עוֹלָם אַתָּה אֵל:
כד תִּשָּׁב אֲנוֹשׁ עַד-דִּבְאָ וְתֹאמַר שׁוּבוּ
בְּגִי-אֲדָם: ד כִּי אֵלֶּךָ שׁוֹנִים בְּעֵינֶיךָ
כָּיוֹם אֲתֹמֹל כִּי יַעֲבֹר וְאֲשִׁמּוּרָה
בְּלִילָה: ה זִרְמַתָּם שָׁנָה יְהִי בְּכָל

כָּתְצִיר יִחְלָף: ו בְּכָל יָצִיץ וְחִלָּף
לְעָרֵב יִמּוּלֵל וְיִבָּשׁ: ז כִּי-כָלִינוּ בְּאֶפְסָךְ
וּבְחֻמָּתְךָ נִבְהַלְנוּ: ח שֶׁתָּה עֲוֹנָתֵנוּ
לִנְגִּדֶּךָ עֲלַמְנוּ לְמֹאזֹר פִּנִּיךָ: ט כִּי כָל-
יָמֵינוּ פָּנוּ בְּעִבְרָתְךָ כָּלִינוּ שָׁנִינוּ כְּמוֹ-
הָהָה: י יָמֵי-שָׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה
וְאִם בְּגִבּוֹרֹת אֲשִׁמּוּנִים שָׁנָה וְרַהֲבָם
עָמַל וְאִנּוּן כִּי-יָגוּ חַיִּשׁ וְנִעֲפָה: יא מִי-
יִוֹדַע עֲזוֹ אֶפְסָךְ וְכִי-רָצָתְךָ עֲבִרְתָּךְ:
יב לִמְנוֹת יָמֵינוּ כִּן הוֹדַע וְנִבְא לִבִּי
חֻקָּמָה: יג שׁוּבָה יְהוָה עַד-מָתַי וְהַנְּחָם
עַל-עֲבֹדֶיךָ: יד שִׁבְעֵנוּ בְּכָל חֲסִדֶּךָ
וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל-יָמֵינוּ:
טו שְׁמַחְנוּ כִּימֹת עֲנִיתָנוּ שָׁנוֹת רָאִינוּ
רַעְיָה: טז יִרְאָה אֶל-עֲבֹדֶיךָ פַּעַלְךָ
וְהִדְרָךְ עַל-בְּנֵיהֶם: יז וְיִהִי נֶעֱם אֲדָנִי
אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָה
עֲלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כִּוְנָה:
כח כָּה אֲהוּדוֹ לִיהוָה קִרְאוּ בְּשִׁמּוֹ
הוֹדִיעֵנוּ בַּעֲמִים עֲלִילוֹתֵינוּ:
כט שִׁירֵי-לֹו זִמְרוּ-לֹו שִׁיחוּ בְּכָל-
נִפְלְאוֹתָיו: ג הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ
שְׁמַח לֵב אֲמַרְשִׁי יְהוָה: ד דִּרְשׁוּ
יְהוָה וַעֲזֹו בְּקָשׁוֹ פָּנָיו תְּמִיד: ה זְכוּ
נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר-עֲשֵׂה מִפְתִּיו
וּמִשְׁפָּטֵי-כִּסִּיו: ו זָרַע אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ כְּנִי
יַעֲקֹב בְּחֵייו: ז הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל-הָאָרֶץ מִשְׁפָּטָיו: ח זְכוּ לַעֲוֹלָם
בְּרִיתוֹ דְּבַר צִוָּה לְאֵלֶיךָ דּוֹר: ט אֲשֶׁר
בְּרַת אֶת-אֲבֹרָהֶם וּשְׁבוּעָתוֹ לִישָׁחָק:
י וַיַּעֲמִידָהּ לַיַּעֲקֹב לְחֹק לִישָׁאֵל בְּרִית
עוֹלָם: יא לֹאמַר לָךְ אֲתָן אֶת-אֲרָץ-
כְּנָעַן חֲבֵל נַחֲלָתָם: יב בְּהִיּוֹתָם מִתִּי

מִסִּפְרָ כְּמַעֲט וְגִרָם כָּה: יג וַיִּתְהַלְכוּ
מִגֹּי אֶל-גֹּי מִמַּמְלָכָה אֶל-עַם אֲחֵר:
יד לֹא-הָיִיתָ אֲדָם לַעֲשָׂקָם וַיִּזְכַּח
עֲלֵיהֶם מִלְכִּים: טו אֶל-תִּגְעֹו בְּמִשְׁחֵי
וְלִנְבִיאֵי אֶל-תִּרְעֹו: טז וַיִּקְרָא רַעֲב עַל-
הָאָרֶץ כָּל-מִטָּה-לֶחֶם שִׁבְרָה: ה שְׁלַח
לְפָנֶיהֶם אִישׁ לַעֲבֹד גִּמְרָה יוֹסֵף:
יז עֲזֹו בְּכָל רִגְלֵי וְגִלּוֹ בְּחֹל בָּאָה
נִפְשׁוֹ: יח עַד-עַתָּה בֹּא-דְבָרוֹ אֲמַרְתָּ
יְהוָה צִרְפָּתָהּ: כ שְׁלַח מֶלֶךְ וַיִּתְּרֵהוּ
מִשָּׁל עַמִּים וַיִּפְתַּחְהוּ: כא שְׁמוֹ אֲדָוָן
לְבִיתוֹ וּמִשָּׁל בְּכָל-קִנְיָנוּ: כב לֹאסֵר
שָׁרָיו בְּנִפְשׁוֹ וּזְקִנָיו יִחַפֵּם: כג וַיִּבְא
יִשְׂרָאֵל מִצְרַיִם וַיַּעֲקֹב גָּר בְּאֶרֶץ-חָם:
כד וַיִּסַּר אֶת-עַמּוֹ מֵאֵד וַיַּעֲצִמְהוּ
מִצְרַיִם: כה הִפָּךְ לֵבָם לִשְׂנֹא עַמּוֹ
לְהַתְנַבֵּל בְּעֵבְדָיו: כו שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדוֹ
אֲהֲרֹן אֲשֶׁר בְּחֹר-בּוֹ: כז שְׁמוֹ-כֶם דְּבָרִי
אֲתוֹתַי וּמִפְתִּים בְּאָרֶץ חָם: כח שְׁלַח
חֹשֶׁךְ וַיִּחַשֵּׁךְ וְלֹא-מָרוּ אֶת-דְּבָרֵי דְבָרוֹ:
כט הִפָּךְ אֶת-מִימֵיהֶם לָדָם וְלִמַּת אֶת-
דְּגָתָם: ל שְׁרַץ אֲרָצָם צִפְרֹדְעִים בְּחֹרֵי
מִלְכֵיהֶם: לא אִמְרָ וַיִּבְא עָרֵב כְּנִים
בְּכָל-גְּבוּלָם: לב נָתַן גִּשְׁמִיהֶם בְּרֹד אֵשׁ
לְהָבוֹת בְּאֶרֶצָם: לג וַיָּהּ גִּפְכָּם וְתַאֲנָתָם
וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְּבוּלָם: לד אִמְרָ וַיִּבְא
אֲרָבָה וְזָלַק וְאִין מִסִּפְרָ: לה וַיֹּאכַל
כָּל-עֵשֶׂב בְּאֶרֶצָם וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
לו וַיָּהּ כָּל-בְּכוֹר בְּאֶרֶצָם רֹאשִׁית לְכָל-
אוֹנָם: לו וַיּוֹצִיאֵם בְּכֹסֶף וְזָהָב וְאִין
בְּשִׁבְטָיו כּוֹשֵׁל: לח שְׁמַח מִצְרַיִם
בְּצִאתָם כִּי-נִפְלָ פִּתְחָם עֲלֵיהֶם:
לט פִּרְשׁ עֲנָן לְמִסְפָּה וְאֵשׁ לְהָאִיר לִילָה:

מ שָׂאֵל וַיִּבְא שְׁלֹו וְלָחֶם שְׁמִים
יִשְׁבִּיעֵם: מא פָּתַח צוֹר וַיִּזְכּוּ מִים
הִלְכוּ בַּעֲצוֹת נְהֹר: מב כִּי-זָכַר אֶת-דְּבָרֵי
קִדְשׁוֹ אֶת-אֲבֹרָהֶם עֲבָדוֹ: מג וַיּוֹצֵא
עַמּוֹ בְּשִׁשּׁוֹן בְּרִנָּה אֶת-בְּחֵייו:
מד וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם וַעֲמַל
לְאִמִּים יִירָשׁוּ: מה בְּעִבּוֹר אֲשִׁמּוּרָה
חֲקִיו וְתוֹרָתִיו יִנְצְרוּ הַלְלוּהָ:
כז אֶל נְהֹרוֹת אֲבֵל שָׁם יִשְׁכְּנוּ
גִּם-בְּכִינוּ כְּזִכְרָנוּ אֶת-צִיּוֹן:
כח עַל-עֲרֹבִים בְּתוֹכָהּ תִּלְנֹו כְּזֹרוֹתֵנוּ:
כט כִּי שָׁם שְׁאֲלוֹנוּ שׁוֹבֵינוּ דְּבָרֵי-שִׁיר
וְתוֹלְלֵנוּ שְׁמַחָה שִׁירוֹ לָנוּ מִשִּׁיר
צִיּוֹן: ד אִיךְ נָשִׁיר אֶת-שִׁירֵי-יְהוָה עַל
אֲדָמָת נֶכֶר: ה אִם-אֲשַׁכְּחֶךָ יְרוּשָׁלַם
תִּשְׁכַּח יְמִינִי: ו תִּדְבַּק-לְשׁוֹנִי אֶל-חִפִּי
אִם-לֹא אֶזְכְּרֶכִי אִם-לֹא אֲעֲלֶה אֶת-
יְרוּשָׁלַם עַל רֹאשׁ שְׁמַחָתִי: ז זָכַר
יְהוָה אֲלֵנוּ אֲדוֹם אֶת יוֹם יְרוּשָׁלַם
הָאֲמִרִים עָרוֹ אֲעָרוֹ עַד הַיּוֹם כָּה:
ח בְּתִבְכָּל הַשְׁוֹדָה אֲשִׁירִי שִׁישְׁלָם-לָךְ
אֶת-גְּמוּלָךְ שְׁגִמְלָתָ לָנוּ: ט אֲשִׁירִי אֶת
שִׁיאָחִי וְנִפְץ אֶת-עֲלִילָךְ אֶל-הַסֵּלַע:
כז אֶת הַלְלוּהָ אֶת הַלְלוּהָ אֶל בְּקִדְשׁוֹ הַלְלוּהָ
בְּרַקִיעַ עֲזוֹ: ב הַלְלוּהָ בְּגִבּוֹרָתִיו
הַלְלוּהָ כִּרְבִּי גְדֹל: ג הַלְלוּהָ בְּתַקְעַ שׁוֹפָר
הַלְלוּהָ בְּנִבֵּל וּכְבוֹד: ד הַלְלוּהָ בְּתִף
וּמְחוֹל הַלְלוּהָ בְּמִנִּים וְעֵגֶב: ה הַלְלוּהָ
בְּצִלְעֵלִי-שְׁמַע הַלְלוּהָ בְּצִלְעֵלִי תְרוּעָה:
ו כֹּל הַנִּשְׁמָה תִּתְהַלֵּל יְהִי הַלְלוּהָ:
ז יִתֵּן מִצִּיּוֹן וְיִשְׁעָת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוֹב יְהוָה
שְׁבוֹת עַמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל: ח תִּשְׁעָת
צְדִיקִים מִיְּהוָה מַעֲשֵׂם כַּעֲשֵׂה צָרָה: ט וַיַּעֲזֹר יְהוָה
וַיִּפְלְטֵם. י וַיִּפְלְטֵם מִרְשָׁעִים וַיִּשְׁעֵם כִּי חֲסִדוֹ בּוֹ:

הַלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תקפז

סב. בַּאֲר הַגּוֹלִיָּה

[כ]ן ה'תקוע לתוך 'חבית גדולה וכינצא ה', אם קול שופר שמע צא, ואם קול הכרה
 שמע לא יצא: ב. וְעָלָה חֲבִית לְתוֹךְ בְּכוֹר 'וְגָמְלָה לְבוֹר וְגָמְלָה, יצא, שָׁמַל מִן
 שִׁמְעוּ עַל בְּכוֹרִים בְּנֵי בָחוּר וְהִיא לְשׁוֹפֵר: ה' ה' אֶחָד שִׁמְעוּ בְכוֹר 'בְּחִתְלֵת הַתְּקִיעָה (מִסְמָא):
 'הַשְׁמִיעַ מִקְצֵת תְּקִיעָה: ו' שָׁלֹא בְּחִיב וּמִקְצֵתָּ בְּחִיב, או שְׁאוֹמֵר לְתוֹקֵעַ "בְּמִתְעַשֵּׂק
 בֶּן הַדּוּחַיָּאנִי יְדִי חוֹבְתִי, וְתִקַּע וּמִשָּׁח בֶּן עֶשְׂרֵת תְּקִיעָה, י' לֹא יצא. י"ז שְׁאוֹמֵר
 וְאִם קוֹל שִׁמְעוּ עַל בְּכוֹרִים בְּנֵי בָחוּר וְהִיא לְשׁוֹפֵר: ז' ה' אֶחָד שִׁמְעוּ בְכוֹר 'בְּחִתְלֵת הַתְּקִיעָה (מִסְמָא):

באר היטב

ג. חֵבִית אִפְלו הַעוֹמֵד בְּחֹבֹה, יָיִן, מִגֵּן אֲבָרֵהֶם. וְאִפְלו הַתּוֹקֵעַ עֲצוּמוֹ שֶׁם, תְּלוּי בְּהִבְתְּחָנָם, אִם קוֹל שׁוֹפֵר שָׁמָּה יֵצֵא, עֲטֵרַת זִמְנִים: **ג. בְּתַחֲמֹת**, אִפְלו לֹא יֵצֵאוּ לַחֲרִיץ יֵצֵאוּ יְדֵי חֹתְמָם, דִּכְשָׁאֵם בְּבוֹר הַשּׁוֹפֵר בְּחֲרִי שׁוֹמֵעַ קוֹל שׁוֹפֵר, בִּ"ח מִגֵּן אֲבָרֵהֶם. וְשִׁי' סִינֵף קֶטֶן לֹא בָּתָב כֵּן, עֵין שֶׁם: **7. שִׁנְאָה**, וְרַאשׁוֹן עֵקֶר, פּוֹסְקִים וְאַחֲרוֹמִים:

בְּאוֹר הַלֵּכָה

[illegible]

וְנֵן לְקוֹל הַבְּרָה, הַדּוֹקָא מִבְּפָנִים לַחֲוֵץ נִשְׁמָע קוֹל הַבְּרָה, אֲבָל לֹא מִבְּחֶרֶץ
וְנֵן בְּרִירָה לָהֶם שְׁקוֹל שׁוֹפָר שְׁמֵעוּ. הַתּוֹקֵעַ שֶׁהַכִּנִּים שׁוֹפָר לְבוֹר וְתַקֵּעַ וְהוּא

ב. התלמוד. להתלמוד את לשון שיר בעצמך, דלא יצא, וכולקמן סימן יד. **י"א יצא.** שהר"ע על פנים "חסר לו התחלת האמצע התקיעה, או שצא מבית הכנסת באמצע התקיעה ושוב אל שמש, שער תקיעה דמי: **טו. ויש אומרים דלא.** וסבא ראשונה **כ"א ע"כ** כות להקל, ויותר טוב שמש הבוקר מאשר שלא יצא עדין:

שָׁמַר הַצִּיּוֹן

[illegible]

לוח עמוד היומי: יום ה ז אב תשעו ♦ יום ו יד אב תשפא ♦ שב"ק יט תמוז תשסו ♦ יום א כד סיון תשצא ♦ יום ב כט אייר תשצו ♦ יום ג ו אייר תתא

לעמוד הבא

לקוטי

קרא את יהושע ו

מוהר"ן

ח

ועל"פ זה תבין לקשר התורה היטב, שמה שכתב בסוף מענין נקדה העליונה ונקדה התחתונה של הא"ל, וזה בעצמו בחינת שני הבקאות הנ"ל (כי זה אינו סבאר בפרש בחתירה הנ"ל, רק על"פ כוונת הנ"ל מוכן זאת שפלא למשגל), וזהו בעצמו בחינת תשובה על השוכה שכתב שם, כי זכות וצדק הרע, שהוא בחינת דם לה, שהוא בחינת תשובה הראשונה, שהוא בחינת כבוד עולם הזה, זה בחינת נקדה התחתונה, שגשגית מבחינת הדמיונה והשחוקה, מבחינת דם לה, וכל זה הוא בחינת חירוק דס"ג וכו', שהוא בחינת כפי כבוד הנ"ל. והתשובה השניה, שעושה על תשובתו הראשונה, שהוא בחינת כבוד העולם הקבא, בחינת: כבוד אלקים הסתר דקר; זה בחינת נקדה העליונה, בחינת כתר, שהוא בחינת משה, בחינת סגול וכו'. והבן הדברים היטב, אך כל הדברים, הנאמרים שם בחתירה הנ"ל, נקשרים ונכללים אחריהם בחדר בקשר נפלא ונורא, והמשפלים יבינו קצת:

ועקר הדבר - שעל"י שחאדם, כשהוא במדרגה התחתונה מאוד, ואדעל"פירבן הוא מחזק עצמו ונאמין שגם שם יש לו חקוקה גדולה, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאל הנך; אזי ממשיך על עצמו הקדשה משם הקדוש היותו במלוי ס"ג, שהוא מתייחס את כל הנפגעים אחרו מקדשתו להחזיקם לכל ופלו לגמרי, חס ושלום, וזה בחינת כפי כבוד - שנה הבקאות הוא בחינת שם יב"ק הקדוש, בחינת שם ס"ג וכן כשאדם וזה לבוא לאיזה מדרגה בקדשה העליונה, ואדעל"פירבן אינו עומד שם, והוא מתחזק ומתגבר לעלות יותר ויותר - אזי ממשיך הקדשה על עצמו משם הקדוש אצ"ק במלוי ס"א, שהוא בחינת כפי כבוד. כי האדם, כפי תנועתו וזכויותיו ובפי התחזקותו בעבודתו יתברך, כן גורם ליהרר השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדשה משם, והבן היטב:

והנה סבאר לעיל, שעל"י הדמיונה והשחוקה, ששוחקין לחבר כשמוכנין אותו, על"ידיה וזה לתשובה, שהוא בחינת כתר הנ"ל, עין שם, כי סג' להקמה שחוקה הנ"ל, כי צריכין לזהר מאד לדון את כל אדם לקב וכות, ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לקב וכות ולשחק להם, ועל"ידיה נעשה בחינת כתר, כמובא במדרש (תקרא ס"א): משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה כתר. אמר לו: בשביל מי? - אמר לו: בשביל תפלה. אמר לו: כיון שהוא לצורך תפלה, כל אבן טוב שתמצא תקבעו בו. כך כל אחר מישאל הוא בחינת כתר להשם יתברך, וצריך להבנים בו כל מין אבנים טובות שאפשר למצוא, דהינו שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד וכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לקב וכות, כי הם בחינת כתר להשם יתברך הנ"ל, ובמה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה: היו דן את כל אדם לקב וכות. ומצא, שעל"י שדנים את הכל לקב וכות, שעל"י זה שוחקין לו כשפגמו אותו, כי מוצאין לו שגגות שאינו חייב בלפניהם פגמה שפגמו אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבוא אותו וכו', על"ידיה נעשה בחינת כתר, הני הנ"ל, שעל"י הדמיונה והשחוקה נעשה בחינת כתר הנ"ל, והבן:

וכן להקד, שאפלו אם יפלו חס ושלום, למקום שיפלו, אפלו בשאלו החתיות, נחבין אל ותאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם יתברך, ויתחזק עצמו בכל מקום שהוא בכל מה שיכול, כי גם בשאלו החתיות נמצא השם יתברך, וגם שם יכולין לרפא את עצמו אליו יתברך. וזה בחינת: ואציעה שאל הנך; וזה בחינת כפי כבוד, כי אי אפשר ללך בדרכי התשובה, כי אם כשכפי בשני הבקאות האלו. ודקדק רבנו זכרנו לברכה, וקרא ענין זה בלשון כפי, כי היא בקאות גדול מאוד מאד, שזכה לידע ליגע עצמו ולטרה בעבודת השם תמיד ולצפות בכל עת להגיע למדרגה גבוה יותר, ואדעל"פירבן אל יפלו משום דבר, ואפלו אם יהיה אף שחוקה, חס ושלום, אדעל"פירבן אל יפלו בדעתו כלל, ויקים ואציעה שאל הנך, הנ"ל:

ועל"פ סוד נעלם כזה סוד כוונת האלו הנ"ל. כי כפי הוא בחינת שם יב"ק הנ"ל, שהוא אותיות נק"ו, וזה שזכר לשני הבקאות הנ"ל, שהם שתי פעמים כפי, דהינו כפי כבודא כפי כבוד, על"ידיה וזה לדרך התשובה, כי שתי פעמים כפי, שהם בחינת שתי פעמים יב"ק הנ"ל, עולה בגימטריא דרך הנ"ל. כי על"פ הכוונת נעשה זה הדרך מבחינת סגול דס"א וחירוק דס"ג, שהם בגימטריא שתי פעמים יב"ק הנ"ל. וזה בעצמו סוד בחינת שני הבקאות הנ"ל, כי כפי כבודא, שהוא בחינת: אספ שמים, זה בחינת סגול דס"א, כי אספ אותיות קס"א; וכן בשב, שהוא בחינת: ואציעה שאל הנך, זה בחינת חירוק דס"ג, מלשון: אל תסג גבול עולם, שהוא בחינת שפגמו גבולו ומחירו לאחוריו, שנה בחינת ירידה, שהאדם נופל, חס ושלום, ממדרגתו, והוא נסוג אחרו, חס ושלום, אדעל"פירבן יתחזק את עצמו ואל יתאש עצמו לעולם, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאל הנך הנ"ל, וזה בחינת שם ס"ג הנ"ל. כי סגול דא חתה, שהוא נקדה העליונה שעל הא"ל, הנחלקת לשלש טפוח, שזהו בחינת: אספ שמים, בחינת סגול דס"א, שהוא אותיות אספ הנ"ל, וחירוק הוא בחינת נקדה התחתונה של הא"ל, שהוא בחינת: ואציעה שאל הנך, שהוא בחינת חירוק דס"ג הנ"ל:

וזה שכתב שם למעלה בחתירה הנ"ל: "וכשש לו אלו השני בקאות הנ"ל, אזי הוא חולק בדרכי התשובה", כי משני פעמים כפי, שהם בחינת קס"א וס"ג, אספ שמים ואציעה שאל וכו' - על"ידיה נעשה בחינת דרך, שהוא בגימטריא שתי פעמים כפי, שהם קס"א וס"ג וכו' הנ"ל, כי עקר דרך התשובה וזכין על"ידי שני הבקאות הנ"ל, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין בגימטריא דרך, שהם שתי פעמים כפי הנ"ל. "ושפוטח" בגימטריא סגול דס"א וחירוק דס"ג, שהם בעצמם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה, שהם בחינת מה שצריכין לבקש השם יתברך תמיד, הן למעלה הן למטה, בחינת: אם אספ שמים שם אתה, ואציעה שאל הנך, שהם בחינת שני הבקאות הנ"ל. ועל"פ כשש לו שני הבקאות הנ"ל, אז הוא חולק בדרכי התשובה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמוקים מאוד:

(ח) דין ודד טעמים סגול ע"ב, ודד טעם סגול ע"א.

לקוטי הלכות

הלכות קריאת שמע הלכה ה'

ארח חיים

משה
בראשית וק'
בשכיל קפסות
אלקונו בכל
יום מחדש

ג. וְזוה בחינת מה ששקבעו בנפשות המאורות בקריאת שמע. כי השם יתברך 'מחדש בטובו' בכל יום תמיד מעשה בראשית' (בפרשת ויצר אור), שבבקר החמה זורחת ובערב שוקעת, ורגולל אור מפני חשך וחשך מפני אור' (בפרשת פטריק צרכים), והכל בשביל התגלות האמונה מחדש בכל יום, כפי אותו היום וכנ"ל, ועל-כן צריכין לומר קריאת-שמע בכל יום ויום ערב ובקר, כדי לקבל עליו האמונה מחדש בכל יום כפי אותו היום, כי עקר חדוש מעשה בראשית בכל יום הוא רק בשביל זה - כדי לגלות אלקותו בכל יום מחדש עד יצירו אותו כל יושבי תבל וכו'.

ככל כל בני
ישראל -
בסמים
בקריאת
שמע

ד. וְזוה בחינת מה שיש שמים עשרה תבות בפסוקי שמע וברוך שם וכו' כנגד שנים עשר שבטים, כמובא (בספר לוי), וכן הם כנגד שנים עשר חדשים ושמים עשרה שעות היום, כנגד שנים עשר צרופי הַיָּוָה (פרשת חיים קריאת שמע פרק כח), כי כל השנים עשר חדשים וכל שמים עשרה שעות היום שהם כלל הזמן, וכן כל השנים עשר שבטים שהם כלל כל בני ישראל - כלם כלולים בקריאת שמע, וזהו שכל אחד ואחד מבני ישראל יש לו שרש מיוחד בשנים עשר שבטים, בארבעים ותשע אותיות שלהם, שהם כנגד ארבעים ותשע אותיות שבשני פסוקים אלו, כמובא בסימן הנ"ל, וכפי אחיזתו בקדשה העליונה, בשנים עשר שבטי יה - כן מתנוצץ לו אלקותו יתברך בלבד. וכן כל הימים והשעות שכלולים בשנים עשר חדשים ובשמים עשרה שעות היום, כלם כלולים באלו השני פסוקים 'שמע' ו'ברוך שם' וכו'. וכל אחד כפי אחיזתו בשנים עשר שבטי יה וכפי אותו היום, צריך לקבל עליו אמונתו ויחודו בכל יום ויום מחדש, כי אין אדם דומה לחברו ואין יום דומה לחברו, כנ"ל, ועל-כן אנו מזהירים: 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', וכנ"ל.

לחשודל
ולחכין עמנו
להכניס בלבנו
האמונה
הקדושה בכל
יום מחדש

ה. וְכָפֵי אֵדָם צִירָה לִילָךְ בְּזוֹה וְלָקִים זַתָּה, להשתדל ולהכין עצמו להכניס בלבנו האמונה הקדושה בכל יום מחדש, כי זהו עקר ויסוד וקלל כל התורה כלה, וכמו שכתב רבנו ז"ל בתחלת התורה 'תקעו'

(לקוטי תנאים סימן ה') שצריכין לפשפש את עצמו ולחפש את עצמו באמונה הקדושה, עין שם. כי כל אדם באינה מדרגה שהוא, אפלו בדיוטא התחתונה, יכול להרגיש בלבד אלקותו מחדש אם יטה אָזְנוֹ ולקבו היטב למה שהוא מוציא מפיו.

וְזוהו בחינת (פרכות יג): 'שמע' - 'בכל לשון שאתה שומע', שהם כל השבטים לשונות שבהם נאחזים כל התאורות והמדות רעות, כידוע, הינו בכל לשון מלשונות הגוים שאתה שומע. כי כל עניני חול ומחשבות חיצוניות ותאורות והרהורים שעוברים על האדם - כלם הם בחינת לשונות העובדי כוכבים, כי משם הם נמשכין, וההיריונו רבוחינו ז"ל, שבכל לשון שאתה שומע - שששמע משם אלקותו יתברך.

וְזוה בחינת 'שמע' - בכל לשון שאתה שומע, שבכל לשון מלשונות העמים שאתה שומע, שהם כלל התאורות ועסקי חול וכו', ששמע משם אמונתו הקדושה, שהוא 'ה' אלהינו ה' אחד', והבן היטב.

נמצא, ששני הפרושים שדרשו רבותינו ז"ל על תבת 'שמע' שניהם עולים בקנה אחד. כי דרשו לענין שצריכין להשמיע עולמים בקנה אחד. כי השמע לאונני מה שאתה מוציא מפיו, וגם דרשו לענין שמתר לומר קריאת-שמע בכל לשון: 'שמע' - בכל לשון שאתה שומע, ושניהם עולים בקנה אחד, הינו, 'שמע' - השמע לאונני מה שאתה מוציא מפיו, שמשא אונני ולבך היטב בכל יום למה שאתה מוציא מפיו ויהיה בעיניך כחדש כנ"ל, ואז תוכל לשמע אמונתו ואלקותו יתברך מכל לשונות העובדי כוכבים, בבחינת: 'שמע' - בכל לשון שאתה שומע' וכנ"ל.

כי ה' ער 'הנה לא ינום ולא יישן' (תהלים קכא, ד), ואף-על-פי שעובר על האדם מה שעובר כאשר יודע בנפשו, אף-על-פי-כן 'יתברך עושה את שלו' בחסדו הגדול והנפלא, כמו שכתוב (תהלים קל, ד): 'לעשה נפלאות גדולות לבדו כי לעולם חסדו', והוא מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, ומאיר לעולם כלו בכבודו בכל יום מחדש התגלות אלקותו.

ספרי - בכל
לשון
מלשונות
הגוים שאתה
שומע

תחת חסדו
ולבך היטב
בכל יום למה
שאתה
מוציא מפיו

בכל מקום
ובכל מידות
סמוכין אליו
יתברך, אפילו
החיות

דבינו גרשום

בבית שמעון
מכיון: הבא ואך ראש
אחור כלומר רגובאי
וסלסעס חגורול שלטנש
אין ראשן און דא ראי
פשוטעווערן אלס אדאבה
אין בבית וסלסעס יא
(חגורול) אין
דא חגורול כראי אלס
חגורול יא זונ וסלסעס
אדאבה כראי חגורול
אדאבה אין ל בבית
חגורול יא זונ
אחוראן כל דדמי דיה משש
צאדאד כלומר דמות. דמי
שפראשן און דא ראי
אלס אדא חגורול דא
סיינעט אל כראיש שיה
שושה וולל לל דא שיה
ל סיינעט אל דא ראשו
ואחל כל דדמי דא ד'
מצד אדא כלומר אא על
דא סיינעט ווה דא אדא על
דא דמי דיה בעד אדא
שפראשן און מרגניס ליה.

(א) שייך לדף שאחר זה

מה:

[illegible][illegible][illegible]

אלו מטרפות פרק שלישי חולין

ליפורת דרמים. מין ארצה
חגגים הבא לפנינו ואין לו
כלל ופרט וכלל כדמפרש לקמ
פרט למיניהו חזר וכלל יש

אלא הבא ואין לו
תחת מנין ת"ל יסלעם
את האושבא ואין
גבחתה וואס ויש לו
הבא ויש לו זנב מנין
למנינה להביא את
ואין לו אלא הבא
ולו גבחתה ואין
הבא ואין ראשו ארוך
אמרת הרי אתה דן
לראי ארבה כראי
כראי ארבה ולא כראי
לראי סלעם כראי
קן שיש לו ד' גזלים
וכפניו חופין את
ארבעת גזלים וארבע
חופין את רובו והלא
בע גזלים דו' כנפים
את רובו כול הארץ
גזב אי שמן חגב יכול
ללן חרף למנינה עד
ללן חרף לא כחא
חורף חרף וכי תימא
ייתנין ולא פרכנין אי
הו לא ליכתוב ותתני
לא למיפרך מה להגך
איכא למיפרך מה
ארוך אלא אמר רב
לא ליכתוב דמאי פרכת
תחת חרפלו דיש לו
זנב הרי ארבה
תחת הרמא ת"ל אם
ענין לראשו ארוך
במאי

[illegible]

שְׁטֵיטֵים לֵין גִּבְתָּה: וְאִין לֵין אַלֶּה מִן
 אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַחֲזִיק מִלְּפָנֶיךָ שֶׁנָּתַן
 [101] אֶלְכֶם וְעַל כֵּן עֲרִים מִתְחַלְּפִים אֶלְכֶם
 לְרִבּוֹת בְּכֵיף הַסֶּפֶר הַדּוּמִין לֵין בְּכֵל
 שֶׁמִּינִים אֵין אֶלְכֶם מִינֵי הַדּוּמִיָּין
 וְעַד מִתְּחִיל: וְאִין עַל גִּבְתָּה שֶׁנָּתַן
 רֹאשׁ מִרּוֹט: הֵכָּה לִפְנֵי וַיֵּשׁ לֵין
 גִּבְתָּה: שֶׁמִּינֵי דוּמָה לְחֶרֶב אֶלֶּה
 חֲדָשֶׁת מִן הַמִּתְחַלְּפִים בְּתַנְהוּ: מִתְּחִיל
 מִ"ל בְּלֶפֶס וְהָיָה נִיפּוֹל וְלֵין גִּבְתָּה
 וְהַחֲזִיק וְהָיָה וְהָיָה רִבּוֹת כִּבְּחַ לְמִינֵי
 לְהוֹיֵם אֶל כֵּל וְלִרְדּוֹן שֶׁנָּתַן עַל כֵּן עַל כֵּן
 בְּכֵל וְסֶפֶר וְכֵל וְהָיָה בְּכֵיף הַסֶּפֶר
 אֶל דוּמָה לֵין הָיָה חֲשֹׁךְ וְהָיָה
 לְהוֹנֵת וְהָיָה וְהָיָה וְהָיָה מִינֵי וְהָיָה

[illegible][illegible]

מסורת הש"ס

[illegible]

תורה אור השלם

1. אֶת אֱלֹהֵי מִמֶּנּוּ
תֹאכְלוּ אֶת הָאֲרֶבֶה
לְמִינֵהּ וְאֶת הַסֶּלַע
לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחֹרֶל
לְמִינֵהוּ וְאֶת הַחֹגֶב
לְמִינֵהוּ: וַיִּקְרָא יְהוָה

וְכִי תִשְׁכַּח יְיָ וְיִלָּא יַעֲבֹךְ וְכִי תִצְאָה
מִיָּד בָּאֵל וְתִשְׁכַּח יְיָ וְיִלָּא יַעֲבֹךְ
וְכִי תִשְׁכַּח יְיָ וְיִלָּא יַעֲבֹךְ וְכִי תִצְאָה
מִיָּד בָּאֵל וְתִשְׁכַּח יְיָ וְיִלָּא יַעֲבֹךְ

[illegible]

הַעֲבֹדוֹת שֶׁיִּגְדְּלוּ בָּהֶם חֵם וְשֵׁלוֹם,
עַד שִׁיכֻלָּה לְהַיָּיֵא אוֹתָם מֵ-
פִּיכֹן הַכֹּחַ שֶׁל הַתּוֹרָה וְדוֹל אֶף-עַל-
הַמִּנְהָג לְצַדֵּק, הַמִּנְהָג לְשׁוֹכֵן, אֶף-עַל-
רָצוֹן עַד שְׁרִיגֵינֵי מֵאֵד הַקְּדוֹשׁ לְאִמּוֹ
אֶמְרָא שֶׁאֵפְלוּ אוֹתָן הַתְּאֵנִשִּׁים הָרַחֲוִקִים

זאב

וְאִם יִשְׁעוּ לָהֶם חֵק קְבוּעַ וְיִהְיֶה חֵק
לְלַמֵּד כָּכָא וְכָכָא יִהְיֶה אִי
תִּרְעַע עַל-יְדֵי הַתּוֹרָה ;
וְיִהְיֶה - בְּתוֹרָה יִשְׁפָּר לְאֵלֶּה
וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה

פִּי כֶּחַ הַתֹּרָה וְהַמִּצְוָה

שיחית הר"י שיחה י"ב

וְהָיָה לְעַמְּךָ לְשֵׁם טָהוֹר